UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv Doctoris Theologi, Et In Connimbricensi Academia Sacrarum Litterarum primarii Professoris Opvs, De Virtvte Et Statv Religionis

Qvo Qvid Contineatvr, Index proximus indicabit

De Obligationibus Religiosorum ex Regula, Prælatione & subiectione regulari prouenientibus, De varietate Religionum tam in genere, quàm in specie, De Religione Societatis Jesv in particulari

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1626

Tractatvs Octavvs De Obligationibvs Religiosorvm Ex Regvla, Praelatione Et Svviectione Regvlari Provenientibvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-93501

Visual Library

TRACTATVS OCTAVVS
DE OBLIGATIONIBVS RELIGIOSORVM EX REGVLA, PRAELATIONE ET SVBIECTIONE REGVLARI PROVENIENTIBVS.

LIBER PRIMVS.

De propriis obligationibus Religiosorum, quatenus sub propria regula viuunt, vel specialibus iuribus subduntur.

POST explicatam essentiam & substãtialia vincula status Religiosi, dicendum supereſt de obligationibus, quæ ad omnes pertinent quatenus Religiosi sunt. Et quoniam tractando de votis, quibus Religiosi efficiuntur, simul diximus de obligationibus quæ ex illis nascuntur, & in Religiosis potissimæ sunt: ideo solùm hic supereſt dicendum de Regula & propriis statutis, seu constitutionibus Religiosorum, & obligationibus quæ ex eis nascuntur directè, vel etiam indirectè, seu consequutione quadam ratione ipsius Religiosi status, vt in sequentibus constabit. Hoc ergo primo libro dicemus de vi ac potestate regulæ & constitutionis religiosæ, ac obligationibus ex eis directè consurgentibus, etiam illis quæ iure canonico sunt impositæ; postea verò de indirectè consurgentibus ex statu ipso, seu officio.

CAPVT I.

Quid & quotuplex Regula Religiosa sit, & quomodo à Constitutione differat?

L. Regula significatione ambigua.

VT obligationem directè prouenientem personæ Religiosę ex sua regula vel constitutione intelligamus; oportet vt quid ipsa Regula, quidve Constitutio sit, & an discrimen inter se habeant, exponamus. *Regula* (inquit Isidorus lib. 6. Etymologiar. c. 16. & refertur cap. 2. d. 3.) *dicta ex eo quod ducit, nec aliquando aliorsum trahit.* & subiungit, *Alii dixerunt regulam dictam vel quòd regat, vel quod normam rectè vivendi præbeat, vel quod distortum prauumque corrigat.* Aliter Iurisconsultus l. 1. ff. de reg. iuris; *Regula est* (inquit) *quarum, quæ est, breuiter enarrat: non vt ex regula ius sumatur, sed ex iure quod est regula fiat.* Vnde constat vocem hanc æquiuocam esse, nam interdum significat instrumentum artis ad dirigendas aliquas actiones inuentum, vt ex communi vsu constat, & inde videtur deriuata ad significandum principium aliquod inuentum ad dirigendas operationes morales, & sic apud iuris peritos regulæ frequentiùs appellatur breuis & compendiosa præceptio ex iure collecta, vt sit veluti norma aliquarũ actionum. Sic inscribuntur tituli de regulis iuris, sic etiam dicitur in l. 9. ff. de iuris & facti ignorantia. *Regula iuris est, ignorantiam iuris nocere, facti vero non,* & sic de aliis. Ex quo tandem in iure canonico regula solet pro lege seu iure sumi: nam lex est, quæ maximè dirigit operationes morales, & in hoc sensu videtur sumpta ab Isidoro citato loco; vbi etiam ait regulam Latinè idem esse quod canonem Græcè: canones autem communi vsu iam vocamus canonicas leges. Nihilominus tamen nomen regulæ etiam in hac significatione Ecclesiastica sumptum non significat rigorosum præceptum obligans in conscientia, sed simplicem ordinationem mores hominum dirigentem: sicut regulæ artis appellantur præceptiones in vnaquaque seruandæ, vt opus artificiosè fiat. Hoc ergo modo quasi per antonomasiam applicata est illa vox ad significandum regulam religiosam. quia strictiori & perfectiori modo religiosorum actus dirigit, vt bene notauit Vmbertus in expositione regulæ Augustini c. 7. vnde ab illa ipsi Religiosi regulares sunt appellati, quia ad viuendum secundum regulam aliquam astringuntur, vt cõstat ex rubrica de regularibus; vbi Panormit. & alij id notant. Sicut olim clerici in communi & religiosè viuentes à canone Canonici dicti sunt. Postea verò Canonici Regulares sunt appellati; quia nomen Canonici generalius est, vt optimè notauit Nauar. comment. 1. de regularib. n. 2. & 3. vbi optimè defendit geminatam illam vocem à calumnia Ludouici Viues, nam Canonici simpliciter dicuntur clerici, qui sub aliqua communitate & regula viuunt, quamuis religiosi non sint, sed proprium habeant: Canonici autem regulares appellantur, qui non vtcunque communiter viuunt, sed alia insuper obligatione astringuntur. quod rectè etiam notauit Couarr. in Clement. *si furiosus.* p. 1. in princip. n. 1. vbi aduertit etiam Sanctimoniales Virgines in hac significatione à Chrysostomo Canonicas appellari; id est, regulares.

II. *Regula præscribit.*

Vlteriùs autem, vt secundæ parti tituli satisfaciamus, aduerti potest interdum appellari regulã quam-

Vita seu collectione multarum Regularum specialiũ, quadruplex olim vnusquisque modo.

quamcunque singularem ordinationem seu legem, ita vt nomen regulæ commune sit, interdum verò esse hoc nomen collectiuum, significãs normam viuendi secũdum perfectionem Euangelicã; quomodo vna regula continet in se plures regulas priori modo sumptas, & vtroque modo est frequens vsus huius vocis in præsenti materia, præcipuè tamẽ loquimur posteriori modo. Atque ita distingui solet ab auctorib. quadruplex regulâ religiosa specialiter ab Ecclesia approbata, scilicet Basilij, Augustini, Benedicti (de quibus fit mentio, & earum approbatio supponitur in c. *pernici sam* 18.q.2. ex Concilio Rom. sub Innocẽtio II. c.16. & 27.) & regula S. Francisci ab Honorio III. approbata, sub quibus regulis multæ religiones viuunt, vt sub regula S. Benedicti militant ferè omnes ordines monachales, præter Carthusianos, qui habent statuta pro regula, vt notat Sylu. verb. *Religio* 1.q. 7. Vt proprij Benedictini, qui in iure Monachi nigri appellantur, Ciftercienses, Camaldulenses, & alij præterea ferè omnes ordines militares Hispaniæ. Sub regula S. Basilij dicuntur militare ferè omnes Orientis monachi. & idem dicit Antonin. 3.p.tit.16.c 1.§.8. de Carmelitis; sed de hoc postea n. 6. videbimus, nam illius ordinis authores non facilè hoc admittũt, sed suam regulam esse volunt ab omnibus prędictis diuersam, & ante Honorium etiam approbatam. Sub regula verò Aug. militant omnes Canonici regulares, & Eremitæ, qui Augustiniani, & Prædicatores, & plures alij. qui, vt Anton. Sylu. & alij aiunt, licet in regula conueniant, constitutionibus inter se differunt.

III. *Dissolvitur prædicta quæstiõ per huius diuisio Regulæ.*

Vt autem hoc explicemus, & cur illæ tantũ quatuor regulæ numerentur, & approbatæ dicantur, quæri potest quid inter regulam & constitutiones differat. Nam si regula singulariter sumatur, quælibet constitutio religiosa regula est: si autem sumatur collectiuè, regula vniuscuiusque religionis cõprehendet omnes constitutiones eius, quia ex omnibus consurgit norma viuendi in illa religione: & quia non est maior ratio cur sub collectione regulæ quædam constitutiones potius quàm aliæ comprehendantur. Confirmatur & declaratur: quia quando religiosi promittunt obedientiam secundum regulam, necesse est vt sub regula constitutiones comprehendant, alias non tenerentur secundum illas obedire, nec ad maiorem vel strictiorem obedientiam obligarentur fratres Prædicatores, v. g. quàm Canonici regulares, quia omnes obligantur ad obediendum, secundùm eandem regulam; si per regulam sola Augustini regula intelligenda est: cõsequens est apertè falsum: ergo oportet vt in vnaquaque religione propriæ constitutiones sub illius regula comprehendantur. Quod si hoc ita est, sine causa distinguũtur tantum quatuor regulæ approbatæ, sed tot distinguendę sunt, quot sunt in Ecclesia religiones approbatæ, quia nulla esse potest religio sine propria regula in eo sensu sumpta, alias nõ haberet in quo distingueretur ab alia, nec potest esse religio approbata, quin regula eius approbata sit, cùm tota perfectio & substãtia religionis (vt sic dicam) pendeat ex regula, seu ex ordine ad illam.

IV. *Enucleatur iam ipsa diuisio.*

In hoc potest solùm esse quæstio de vocabulis, & ideo illa vel illorũ vsum distinguere oportet, & ita constabit an in re sit aliqua differentia. Nõ est ergo dubium quin loquẽdo de regula iuxta significationem explicatam ab Isidoro, & ad materiã præsentem applicatam, pro norma rectè & perfectè viuẽdi, omnes constitutiones religionis, quæ in illa habent vim legis, sub regula comprehendantur, quia in illis omnibus consistit norma perfectè viuẽdi in tali religione, & hoc contingit ratio facta. Videtur autem in aliquibus religionibus quasi per antonomasiam vocari regula, quędam specialis norma seu præceptorum collectio à primo aliquo fundatore religiosi status tradita, quæ à cæteris sumpta est tãquam fundamentũ suæ religionis seu modi viuendi: & huiusmodi fuerunt tres illæ antiquiores regulæ Basilij, Augustini, & Benedicti, quæ si attente inspiciantur, adeò breues sunt, vt non contineant omnia, quæ in communitate religiosa necessaria, vel vtilia esse possunt, sed tantũ præcipua & substantialia. & præsertim regula Basilij, quam nunc ex eius operibus colligere possumus, vel ex regulis breuius, aut fusius disputatis, vel ex cõstitutionibus monasticis, vel ex epistola eius ad Gregorium Theologũ, quæ incipit, *Agnouisti de tuas*, quæ est de forma honestæ vitæ: ex his (inquã) locis solùm colligũtur generalia quædã consilia ad viam perfectionis instituendã, non verò omnia quę ad plenam institutionẽ monasterij, vel totius Reip. religiosæ necessaria sunt; & idẽ ferè obseruari potest in aliis duabus. Vnde ortũ est, vt semper illis regulis additę sint aliquę constitutiones vel noua statuta, quæ tẽporum necessitas ostendit esse necessaria. Item factũ est, vt intra latitudinem status religiosi ad diuersos fines sit vnaquæq; ex illis regulis applicata, vel ad eundem sub diuersis cæremoniis, & obseruantiis, iuxta diuersas vocationes, aut pios affectus, quos Deus fundatorib. aut potiùs reformatoribus, vel moderatoribus aliquarum religionum inspirauit. Atque hoc mòdo dicuntur variæ religiones sub vna vel altera illarum regularum militare: quia illam regulâ quasi pro fundamento sumpserunt, & proprias obseruãtias addiderunt, de illis etiam proprias ordinationes faciendo, quas, vt ab illa primaria regula distinguerent, constitutiones, vel statuta appellarunt. D. autem Franciscus nullam illarum regularum pro fundamento suæ religionis sumpsit, sed propriam confecit, eiusque peculiarem approbationem obtinuit, & ideo quarto loco inter approbatas nominatur, sub qua militant etiam variæ religiones, vel potius familiæ Minorũ, præsertim tres, Obseruantiæ, Cõuentualitatis, & Capucinorum, quæ sub distinctis Generalibus proprias etiã habent constitutiones seu statuta à propria regula S. Frãc. distincta.

Ex his ergo satis constat, quomodo differat constitutiõ à regula in his religionibus vbi hæc distinguuntur: non enim per se differunt ex obligatione, quam inducunt, vtraq; enim esse potest vel ad culpam mortalem, aut venialem, vel ad solam pœnã iuxta intentionem institutiũm aut acceptantium talem regulam vel constitutiones, & secundùm vtramque debent Prælati vniuscuiusque religionis subditos gubernare, & potest eis imputare ex viobedientiæ, vt probatum est. Differentia verò solùm videtur accidentaria in origine, & in hoc quòd regula est quasi generalis & communis, cõstitutiones autem speciales & proprię. Aliqui existimant etiam differre aliquo modo in maiori perpetuitate proueniente, ex specialiori Põtificis approbatione seu confirmatione: nam regula non potest sine Põtificis authoritate mutari, quia est iure communi, vel à Pontifice specialiter confirmata: constitutiones autem sicut per religionem factæ sunt, ita per eã mutari possunt. ita D. Anton. 3.p.tit.16.c.1.§.4. ex Ioanne Andr. in Nouellis. De qua differentia mihi satis non constat: & ideo consulenda censeo singula instituta, & quo sensu & modo vnaquęque talé regulam sumpserit, ac profiteatur: nam de tribus antiquioribus regulis non habemus ita expressam Põtificum, aut iuris communis approbationem. Nam Innocent. II. in dict. c. *pernicios am* obiter tantum illarum mẽtionem facit, & supponit potius antiquam approbationem, quæ scripta non habetur, sed potius traditione & vsu facta videtur, quamuis de regula S. Benedicti legitur specialis S. Greg. approbatiõ in hæc verba, *Ego Gregorius S.R. E. Præsul scripsi vnã B. Ben. dicti, & legi regulam, quã ipse sanctus man. propria scripsit*

V. *Primum discrimen inter regulam & constitutiones.*

Secundum discrimen.

Tertium discrimen.

scripsit, laudauit eam & confirmauit in sancta Synodo. ita refertur ad finem illius regulę post cōmentarios Turrecrematæ in quodam antiquo volumine, de cuius authoritate mihi satis non constat. Deinde non cōstat illas regulas ita esse confirmatas à Pontificibus, vt non possint à religionibus, quæ illas profitentur communi consensu & authoritate mutari. Loquimur autem de mutatione quoad aliquas particulares partes regulę, nam mutare totam iam esset mutare religionem, & substantiam eius. quod religio facere non potest, aliàs destrueret seipsam. Hoc tamen modo etiam non potest talis religio authoritate sua mutare omnes constitutiones simul sumptas, quibus quasi constituitur in esse talis religionis: quia hoc esset destruere suam specialem professionem: non videtur ergo esse in hoc magna differentia. Præsertim, quia etiā constitutiones approbatarum religionum solent esse à sede Apostolica confirmatæ, & nihilominus ab eadem sede habet religio potestatem ad mutationem aliquam faciēdam: idem ergo potest contingere circa regulam. Consulendæ ergo sunt facultates Apostolicæ quas in hoc vnaquæque religio habet. Specialiter verò ex regula S. Benedicti, & S. Francis. quædam sunt in iure canonico insertæ, vt patet ex cap. *Cum ad monasterium*. De statu monach. & ex cap. *exiit*. de verborum signif. in 6. & Clement. *exiuit*. eod. tit. & in his verum esse opinor nō posse fieri abrogationem seu derogationem, Summo Pontifice inconsultò.

VI. Secundum Caietan. Secundò sequitur ex dictis, multas esse religiones approbatas, quæ non habēt regulā in eo sensu sumptam, id est, à constitutionibus distinctam, aut ex aliquo antiquo Patriarchā religionum sumptam, non tamen propterea carēt regula propriissimè dicta, verè enim ac propriè regulares sunt: habent ergo suas cōstitutiones pro regula. ita sentiūt de Carthusiensibus Antonin. Sylvest. & alij: qui putant vsque ad sua tempora nullam aliam religionē approbatam fuisse, quæ aliquam ex prædictis regulis non profiteretur. Et sane Innocent. II. in dict. cap. *pernicioſam*. satis significat, vsque ad sua tempora omnes veros religiosos sub aliqua trium antiquarū regularum militasse: sic enim ait de quibusdam mulieribus, *Quæ licèt nequè secundùm regulam B. Benedicti, nequè Basilii, aut Augustini viuant, sanctimoniales tamen vulgo creditæ sideraut*; quasi tacitè supponendo illas fœminas non potuisse nisi sub aliqua ex his regulis veram religionem profiteri. Nihilominus tamē Carmelitæ ante Innocentium II. verè religiosi erant, & tacitam saltem approbationem habebant, vt colligitur ex cap. vnico, §. *sanè*. de relig. domib. in 6. & infrà latiùs dicemus; & tamen ipsimet dicunt se nullā ex dictis regulis profiteri, sed propriam: non ergo religiones omnes approbatæ viuebant sub aliqua illārum quatuor regularum. Antonin. autem & alij ad hoc respondent, Carmelitarum regulam à Basilio duxisse originem, & ita sub illa comprehendi. quod licèt aliquibus non placeat, mihi videtur necessarium, propter textum citatum Innocentij II. Vsque ad tempora ergo Honorij III. facilè concedemus nullam fuisse religionem approbatam, quæ suas constitutiones quasi pro primaria regula habuerit, præter Carthusianos, de quibus dicit Antonin. suprà quòd habent suā statuta pro regula, & habetur in magna veneratione in Ecclesia. Post Honorium verò Societas in hoc imitata est Carthusianos, nullam enim ex antiquioribus regulis profitetur, sed Constitutiones, quas à suo fundatore S. Ignatio accepit; habet pro regula à sede Apostolica approbata, vt infrà videbimus. Ordo etiam Minimorum dicitur habere propriam regulam à suo institutore S. Francisco de Paula editam, & à Sixto IV. & Alexandro VI. approbatam.

VII. Tertiò sequitur, nunc plures esse in Ecclesia quā quatuor regulas approbatas. Nam præterquā quòd religio Carmelitarum suam propriam regulam approbatam habere contendit; Carthusienses, & Minimi, & Societas, & fortasse alij habent suas, quia nec esse possunt sine regula, vt dixi, nec potest religio esse approbata sine suā regula: hæ autē religiones approbatæ sunt, vt supponimus, & non profitentur suprà dictas regulas: ergo vnaquæque habet suam approbatā. Neque enim in illis prioribus quatuor maior, aut diuersæ rationis approbatio cogitanda erit; nullo enim fundamento hoc dici potest, cùm eadem authoritate Pontificia, & eisdem verbis etiam hæ posteriores regulæ approbatæ, & confirmatæ sint: de quo videbimus plura in particulari infrà tractando de approbatione Societatis. Non omittam etiam aduertere in 9. tomo operum D. Hieronymi haberi regulam monachorum ex scriptis D. Hieronymi à Lupo de Oliueto Generali eiusdem ordinis collectam, ibidemque refert literas Apostol. Martini V. quibus eam approbauit, vt monachi illius ordinis, qui priùs secundùm regulam B. Augustini profitebantur, sub propria regula D. Hieronymi nuncupata deinceps profiterentur. Extat etiam regula S. Pachomij, quem ab Angelo dictante accepisse Hieronymus refert, & sub ea multos Ægypti monachos vixisse.

Tertium corollar.

CAPVT II.

Quam obligationem inducat regula religiosa, & quomodo cognoscatur quanta sit talis obligatio.

SVpponimus hanc regulam habere aliquam vim, & rationem legis, vt constat ex vsu & sensu omnium religionum, & patebit magis ex dicendis. Ad quod explicandum aduertò, statum religionis, vt sæpè dixi, dupliciter posse considerari, vel secluſa iurisdictione Ecclesiastica à Pontificibus collata Prælatis, vel toti communitati religiosę; vel adiuncta huiusmodi iurisdictione. Et vtroque modo intelligi potest in eo esse regulam, immò in principio religionum videntur regulæ hoc modo institutæ, & priùs potius per modum institutionis, & doctrinæ, quàm per modū legis, vt videre licet in multis ex constitutionibus seu regulis S. Basilij: postea per modum cuiusdam statuti conuentionalis, quod nō est propriè lex, sed habet vim in mutua promissione & pacto: addita verò iurisdictione per Ecclesiā, confirmatur religiosa regula (sub qua semper constitutiones & statuta comprehendimus) vt habeat veram & propriam rationem legis. Est autem præterea aduertendum, nonnullas esse leges datas regularibus, vel omnibus, vel certis religionibus immediatè ab ipsis Pontificibus summis, quarū aliquę continentur in iure canonico sub titulis de Regularib. & de statu monach. de religiosis domibus & nonnulla sub titulis de voto, de sentent. excomm. & aliis; aliquæ verò sunt extra corpus iuris in Bullario seu collectione constitutionum Pōtificalium, & aliis motibus propriis, qui extra illud opus gantur; de quibus legibus in hoc capite nō agimus, tum quia non pertinent ad regulam, sed potiùs ad ius canonicum, quod interdum præcipit laicis, interdum clericis, interdum secularibus, interdū verò regularibus. Tum etiam, quia non est dubium quin illæ obligent in conscientia, modus autem & gradus obligationis ex verbis & materia sumēdus est, atque etiam ex pœna, præsertim quando habēt censuram annexam: & quæ istam ipso iure imponunt, explicatæ à nobis sunt in tomo 5. de Censuris. Præter has ergo leges regula ipsa religiosa per Pontificem confirmatur, vt vim habeat legis non tantū conuentionalis, sed etiam iurisdictionalis (vt sic dicam)

I. *Duplex modus considerandi regulam cum iurisdictione, aut sine illa.*

In iure canonico, atque etiam in vnaquaque religione approbata dātur regula cum iurisdictione facta.

dicam.)& similiter statuta vel constitutiones,quatenus à religione fiunt per potestatem à Pontifice acceptam, veram rationem legis habent.

II. *Regula religiosa plus obligat quã consilium.*

Ex his sequitur, regulam religiosam necessitatem aliquam operandi imponere, hoc enim est de ratione legis, & per hoc differt à puro consilio, vt ex propria materia lib.5.de legib.c.4.suppono. Regula autem religiosa non est merum consiliũ ; quia præter illam sunt multa alia, quæ ex consilio possunt religiosi facere : nam, vt recte dixit S.Benedictus in c.vlt. suæ regulæ, non tota perfectio in sola regula est ; & nihilominus religiosus omittens alia consilia supra suam regulam, non censetur deesse suo muneri & statui: si autem suam regulam prætermittat,deficere censetur à sua obligatione:ergo talis regula respectu illius plus est quam consilium: ergo aliquam necessitatem imponit. Et confirmatur ex dictis, quia talis regula ex iurisdictione procedit;ergo ab illa habet vim & dirigendi,& cogendi, quæ est moralis necessitas. Hæc autem duplex solet esse in legibus : vna sub obligatione ad culpam: alia sub reatu pœnæ, quas nos directiuam,& coactiuam appellamus ; licet aliqui soleant vtranque sub coactione comprehendere. Si ergo loquamur de possibili, vtraque locum habere potest in regula religiosa, quia iurisdictio Prælatorum perfecta est, & ad vtrumque actum dirigendi & cogendi se extendit, vt tomo superiori ostensum est. imo secluſa iurisdictione,in statuto conuentionali posset intelligi vtraque necessitas, conscientiæ in virtute pacti & promissionis, si per statutum fides data exigatur:pœnę autem ex eodem capite,quanuis coactio & exactio non possit esse tam rigorosa, secluſa iurisdictione, vt supra etiam declaratũ est.

III. *Potestque primo obligare ad mortale in materia grauis. Potestque secundo ad venialе solum obligare.*

Potest autem primo lex, præsertim Ecclesiastica,interdum obligare ad culpam mortalem:quam efficaciam posse etiam habere regulam religiosam dubium non est, si cum potestate, quæ non deest, concurrat institutientium voluntas, & materia regulæ grauis sit, & capax tantæ obligationis. Deinde secundo potest interdum regula obligare ad solam venialem culpam : quod etiam in re est clarum, quando materia non est capax maioris obligationis, quamuis de nomine sit quæstio an talis regulã mereatur nomen præcepti, vel legis. Qui enim putant peccatum veniale non esse contra legem vel præceptum, consequenter dicent talem regulam quoad hanc partem non esse legem vel præceptum, sed simplicem ordinationem. Imo Scotus in 2.d. 21.q 1. vult comprehendi sub consilijs: tamen (vt dixi) quæstio est de nomine, & simpliciter loquendo melius appellatur præceptum, licet ratione materiæ diminutam obligationem inducat, & in ordine ad charitatem conseruãdam non sit præceptum simpliciter necessarium,de quo videri pot Cai.2 2. q.186. ar.9.& Opus.25.tra 1.Vega li.14.in Trid.c.13.Nau.in c.*negotiũ* de pœnit.d.5.n.7.

IV. *An de materia grauis possit ferri præceptum leue. Partis negatiua authores & fundamentum*

Difficilius autem dubium est, si materia præcepti sit capax obligationis sub mortali, an sit in potestate institutentis regulam non imponere tantam obligationem, imponere tamen aliquam in conscientia, ita vt illa transgressio ex vi regulæ sit peccatum veniale. Aliqui enim in quib. sunt Bellarm. lib.3.de Laicis c.11.ad fin.Medin.1.2.q.96.ar.4.Vazquez 12.disp.158.c.4.putant non esse hoc in potestate legislatoris,quia vel præcipit,vel non (inter hæc enim non potest dari medium:) si autem præcipit, præceptum natura sua infert obligationẽ proportionatam materiæ, nam hoc ex natura rei sequitur, nec potest per voluntatem hominis impediri. Cæterum verius existimo circa eandem materiam posse imponi regulam obligantem ad mortale, & nihilominus posse authorẽ regulæ moderari posteã intentionem suam, & obligare tãtum ad venialе. Hoc probaui in tractatu de legibus lib.3.c.27.sequuntur Sanchez li.1. de matr.dis.9.n.6. Valentia t. 2.dis.7.q.5.punct.6.q.2.& 3. & alij quos cit.loco allegaui.Nam tota obligatio positiui præcepti pẽdet ex voluntate ferentis, & nulla est mere necessaria, ẽt suppositа voluntate præcipiẽte : quia in hacmet voluntate, & in ipso præcepto potest intelligi latitudo,vt sentire videntur, qui mandatum à præcepto distinguũt,non solum in materia, sed etiam in modo iubendi, vt videre licet in Sylu. verb. *Lex.*q. 8.& verb. *Præceptum*.q.2.Nauarro in Sum.c.23.n.48. & seq. referente D.Tho.in quodlib.1.q.9.ar.20. vbi multum fauet huic sententię,vt statim videbimus. Eã ẽt supponunt omnes authores, qui dicunt leges humanas nõ obligare ad mortale etiam in materia graui,sed tantũ ad veniale,quando verba plus non indicant,vt late refert Gutierrez li.1 c.7.n.20.Henriq.li.11.c.13.n.2. in fine. Gerson in tract.de vita spirituali animæ, lect.5.alphab 63. lit.G.& seq. vbi ita videtur interpretari difficilem opinionem quam habuerat in eodem tract. lect. 1. peccatum veniale solum differre à mortali ex misericordia Dei, non ex natura rei, esset n minus improbabilis illa sententia,si intelligatur de misericordia Dei,non quidem dissimulante, aut non puniente malitiam talis peccati vt grauem,quanuis reuera talis sit;hic n. sensus omnino cauendꝰ est:sed de misericordia non præcipiendi vel ꝓhibendi tales actus cum toto illo rigore,quo posset;ex quo fit vt de facto & reipsa tãtam nõ habeat malitiam: quo sensu non est ita improbabilis illa sententia,licet vera non sit in legib. diuinis, quia si positiuæ sint,nobis non constat per specialem reuelationem de tali moderatione voluntatis Dei,nisi quatenus materia ipsa eam postulat: si vero sint naturales,obligant per modum naturæ, ac proinde quantum possunt, iuxta materiæ capacitatem. In humanis autem præceptis, quanuis non sit vniuersalis, quia interdum non potest legislator humanus obligare ad mortale, etiamsi velit propter incapacitatem materiæ ; ẽ contrario tamen potest legislator humanus nolle obligare quantum potest in aliqua materia, & hanc voluntatem suam satis explicare. Et hanc differentiam inter præceptum hominis & Dei indicauit aperte D.Thomas 2.2.q 105.ar 2. vbi propterea dicit, inobedientiam contra Deum eo esse maiorem, quo maius est bonum omissum, vel malum commissum : quia intentio Dei accommodatur materiæ, vt sic dicam : inobedientiam vero hominis non semper esse maiorem, licet sit contra maius bonum, quia aliud minus bonum potest esse magis de intentione præcipientis. Vult ergo peccatum contra legem humanam in grauiori materia posse esse leuius ex intentione præcipientis: ergo eadem ratione poterit esse leue peccatum, etiamsi materia sit grauis ex intentione præcipientis, ab illo enim totum hoc negotium pendet. Potest ergo in materia graui legem vel simplicem ordinationem imponere, quæ obliget in conscientia, solum tamen ad venialem culpam. Atque hoc indicare voluit Martinus V. in approbatione regulæ monachorum S. Hieronymi, vbi in fine declarat transgressores illius non propterea mortalis peccativinculo ligari, non quia materia sit incapax illius obligationis, sed quia illam imponere non vult, sic enim ait, *Volumus*, &c. non excludit autem minorem obligationem in conscientia, tum quia non sine causa dixit, non ligari ad mortalem culpam: tum etiam,quia subdit,vt pro modo culpæ pro huiusmodi transgressionibus puniantur.Et ideo etiam in nostra Societate declaratum est, regulas non obligare ad peccatum mortale, vel veniale, 6. p. Const. c 5. quia poterant ad vnum vel alterum tantum obligare, & ita habent naultarum religionum regulæ : est ergo possibilis talis obligatio.de

Vera resolutio probatur ratione, & authoritate

tio. de qua re plura dixi in tract. de legibus citato.

V. *Potest tertio non solum poenam, & non ad culpam obligare.*

Tertio etiam potest dari regula, quæ nullã obligationem in conscientia etiam ad culpam venialẽ inducat, sed solùm ad pœnã obliget: hoc enim multi putant sufficere ad veram rationem legis. Alij solùm volunt hanc appellare legem cõuentionalem. Sed non est in nominib. immorandum: certum est enim posse Prælatum habentem Ecclesiasticã iurisdictionem ex vi illius, & secluso alio pacto imponere hanc necessitatem operandi sub reatu talis pœnæ, vel (vt etiam huius vocis inuidia tollatur, sub tali grauamine non imponẽdo immediatè obligationem ad culpam respectu actus immediatè imperati. Probatur, quia hic modus necessitatis non inuoluit repugnantiam, nec excedit humanam iurisdictionem, quia multo maior est necessitas sub obligatione ad culpã; & quia Princeps potest non permittere aliquem actum nisi cũ tali onere. Potest ergo hæc necessitas imponi ex vi iurisdictionis humanæ. Illud autem imperium ex hac parte sufficiẽs est ad rationem legis, quia iam imponit aliquam necessitatem, & excedit rationem consilij, & ideo à multis dicitur lex purè pœnalis.

VI. *Imperium inuoluit aliquam obligationem in conscientia.*

Addimus verò necessariò inuoluere aliquã obligationem in conscientia, seu in illam tandem resolui, quia sine illa nec vera ratio legis subsisteret, nec vera necessitas moralis induci potest. Declaratur, quia si talis regula imponit pœnã transgressoribus, obligat illos in conscientia saltem vt patiantur pœnam, dat enim ius Superiori ad puniendum talem actum, quem punire iustè non posset, nisi regula illũ sic prohibens posita fuisset: ergo necesse est vt obliget subditum etiam in conscientia ad parendum Superiori talem pœnam imponenti, id est, ad non resistendum illi violenter, si pœna consistat in passione, vel ad exequendã illam, si cõsistat in actione, & strictè præcipiatur. Vnde Martinus V. supra adiunxit, *Per suos Superiores pro eorum excessu & transgressione ac modo culpæ iniungi valeat pœnitentia salutaris, quã susipere, & adimplere tenẽtur.* Quocirca etiamsi regula nõ taxet certam pœnam eo ipso quòd regula est, subiicit hoc modo transgressorem iustæ pœnæ, siue immediatè, siue mediante aliqua culpa, alioqui nõ haberet in quo à mero consilio distingueretur, vt significauit Hieron. lib. 1. contra Iouinian. dicens: *Quod præcipitur, imperatur, quod imperatur, necesse est fieri, quod si non fiat, pœnam habet.* & infrà, *Vbi consilium datur, offerentis consilium est, vbi præceptum, necessitas est seruientis*, habetur in c. *quisquis*. 14. q. 1. Vt ergo regula à meo consilio distinguatur, oportet vt necessitatem aliquam saltem ad pœnam inducat.

VII. *Quo ex titulo dicitur modus regulæ religiosa obligare.*

Cùm ergo hi tres modi obligandi possibiles sint in regula religiosa, non possumus in communi statuere quomodo de facto obliget: quia nullus ex dictis modis est simpliciter necessarius ad regulã religiosam vt sic, & in particulari potuerunt institutores religionum eligere vnum vel alium modum obligandi. Propter quod graues Doctores difficile putant definire de regula religiosa quomodo obliget. Veruntamen in communi loquendo (vt dixi) nihil aliud respondere possumus nisi obligare aliquo ex illis tribus modis, & ad nullum eorũ necessariò determinari. In quo est aduertendum quod tomo præced. li. 10. dixi, votum obedientiæ non obligare immediatè ad seruãdam regulam, nisi regula ipsa verbis satis expressis exigat voti obligationẽ. Et ideo non rectè censent qui putant regulam religiosã ex genere suo obligare ad mortale: quod senserunt Henricus, & alij, ex illo fundamento, quòd voti obligatio ex genere suo obligat sub mortali, & obligatio regulæ est obligatio voti. Falsum est autẽ hoc fundamentũ, quia votũ non obligat ad seruandam regulam, sed ad obediendũ secundùm regulã: & ideo propria obligatio regulæ, vt sic, nõ ex voto obediẽtiæ, sed ex propria ratione legis, & ex principiis eius colligenda est. & hæc de prima parte tituli.

Assignantur principia ad dignoscendum quæ & qualis sit obligatio regularum.

VIII.

Difficultas ergo superest, quomodo in particulari cognoscetur, an aliqua regula religiosa obliget ad culpam grauem vel leuem, vel solùm ad pœnam. Quod quidem iudicabitur facilius ponderando, & expendendo verba vniuscuiusque regulæ, & considerando communem sensum, & consuetudinem vniuscuiusque religionis. & fortasse inferiùs tractãdo de varietate religionum in 2. tractatu aliquid de singulis attingemus. Nunc verò generalia quædam principia vel regulę proponenda sunt. Quatuor ergo modis potest se habere quoad hanc partem aliqua regula vel institutum religionis. Primò, vt in eo distinctè, & (vt aiunt) in actu signato explicetur mentem religionis esse obligare in vi præcepti quãtum potest iuxta vniuscuiusque materiæ capacitatem. Secũdò, vt explicet eodem modo obligare ad veniale tantùm, & nunquam ad mortale ex vi regulæ, nisi vbi specialibus verbis fuerit maior rigor præcepti expressè declaratus. Tertiò, vt eodem expresso modo explicetur in regula nõ obligare in cõscientia ad aliquam culpam etiam venialẽ, sed solũ reddere transgressorẽ reum pœnæ. Quartò, vt nihil horũ in regula declaretur, sed absolutè feratur ordinãdo, sitatuẽdo, aut præcipiendo quæ agẽda sunt.

Notatio quadruplicis modi ferendæ regulam.

Primi.

Secundi.

Tertii.

Quarti.

IX. *De primo modo ferendi regulam.*

Ex his modis primus videtur posse accommodari ad regulam S. Francisci: nam (vt dicitur in Clement. *Exiuis de paradiso.*) vbicunque in illa regula ponitur nomen *præcipiendi*, aut hoc verbum *teneantur*, aut æquiualens, cẽsetur obligare sub mortali. Verũ est tamen in regula ipsa primitiua hoc non explicari sub his formalibus verbis; tamen à Pontificibus ita declaratum est, quia consuetudo ipsius religionis ita etiam regulam declarauit, quod est signum hanc fuisse mentem institutoris, & à principio ita fuisse intellectam. Iuxta hanc ergo interpretationẽ regula illa obligabit ad mortale, vbicunque fuerit constituta per modum præcepti, & materia capax fit. Aliæ verò regulæ, quæ non habent huiusmodi verbum, obligabunt iuxtà modum infra explicandum circa quartum membrũ suprà posìtum, quia quoad eam partẽ nihil speciale declaratũ est. Quocirca in rigore nullam inuenio religiosam regulam, in qua vniuersalis obligatio pro tota illa explicata sit, illo primo modo suprà declarato. Et iuxta doctrinam D. Thomæ dict. quodlib. 1. art. 20. talis modus regulæ non esset conueniens, aliàs status religiosus esset religiosis in laqueum peccati mortalis, quod vix aut nunquam posset declinari.

X. *De secundo modo bipartito.*

Secundus modus regulæ suauior est, & ad tollẽda pericula cautior, & ad inuitandũ ad perfectionẽ sufficiens. Duas autem continet partes. Vna est negatiua, scil. non obligare ad mortale. & hæc est frequens in multis regulis, vt suprà citatum est de regula S. Hieron. ex Martino V. & de aliis infra in 3. *Exponitur, vna pars.* modo dicetur. Solum aduerto, aliquando poni illã declarationem sine vlla exceptione, vt in dicto Breui Martini V. Nihilominus tamen subintelligenda necessariò est exceptio aliqua. Prima, *nisi regula aliqua contineat materiam voti*, vt est, v. g. quæ prohibet habere proprium, quæ licet ex vi regulæ non obliget sub mortali, obligat tamen ex vi voti. Secunda, *nisi aliqua regula in particulari expressè declaret talem obligationem*, nam, vt habet rẽgula 34. iuris in 6. generi per speciem derogatur. Oportet tamen vt verba legis non possint aliter explicari: quando enim illa generalis declaratio est in regula, nõ sufficiunt simplicia verba quantumuis præceptiua, vt, *teneantur, præcipimus*, &c. ad inducendam dictam obligationẽ, quia propter hæc & similia verba ponitur illa declaratio,

claratio, alias nullum fere haberet effectum: necesse est ergo vt addatur aliud speciale signum indicans intētionem legislatoris esse obligare sub culpa graui, non obstante dicta generali declaratione.

Vnum signū exceptionis ab hoc secundo modo.

Hoc autem signum iuxta communē vsum duplex est. Vnum quando additur, *in virtute obedientiæ*: nam tunc expresse significatur actum illum constitui intra propriam & rigorosam materiam voti obediētiæ, seu exigi à religioso proprium obedientiæ debitum, quod ex genere suo obligat sub mortali. Alterum signum est quando additur pœna excōmunicationis maioris ipso facto incurrendæ: quia talis censura non incurritur, nisi pro peccato mortali. Dixi autem, *ipso facto incurrenda*, quia si solum esset inferenda, licet alias sint opiniones an hoc sit signum obligationis ad mortale, quas late examinauimus li. 4. de legib. c. 18. à n. 16. in præsenti casu non debet censeri sufficiens: nam cum supponatur generalis declaratio quod regula nō obligat ad mortale, vt in particulari oppositum fiat, necesse est addi signum certissimum, & omni exceptione maius: illud autem non est huiusmodi, quia comminatio excommunicationis ferendæ & sæpe fixit in sola comminatione, & referri potest ad ipsos Prælatos, vt ipsi cogant per excommunicationem ad regulam seruandam; & tunc non erit obligatio ad mortale, donec Prælatus ponat præceptum ab homine sub illa rigorosa obligatione.

Alterum signum.

XI. *Exponitur altera pars eiusdem secundi modi.*

Circa aliam partem affirmatiuam de obligatione adveniale, aduertendum est dupliciter contineri posse in regula: primo explicite, quia scilicet vtraque pars expresse declaratur; & tunc res est clara quantum ad generalem intentionem instituentis, licet dubitari possit an extēdatur ad omnes & singulas regulas, in quo ipsa verba talis declarationis præcipue considerandæ sunt: & deinde materia aut modus regularum. nam, vt significat D. Thom. dict. quodlib. & infra in cap. seq. explicabimus, in regula nonnulla misceri solent, quæ sunt pura consilia, in quæ nulla obligatio in conscientia cadit etiam ad veniale: quod locum habet, non obstante prædicta generali declaratione, quia illa intelligitur fieri iuxta materiam proportionatam: huiusmodi autem est quidquid in regula habetur per modum præcepti, vel statuti aut ordinationis, non vero id quod solum ponitur per modum consilij: quia illa declaratio non fit ad ponendam obligationem, vbi ex vi verborum non postulatur, sed ad limitandā illam, vbi ex modo regulæ postulatur. Tunc ergo in tali materia, quantumcumque grauis sit, obligatio est sub veniali; erit tamen maior in grauiori materia, semper tamen intra illam latitudinem. Alio modo potest illa pars cōtineri in regula solum tacite, seu præsumptiue, quia scilicet solū obligatio ad mortale negatur, de altera vero tacetur, vt fit in dicta declaratione Martini V. nam per hoc admitti seu relinqui videtur, iuxta cap. *omnes*, de præsumptionibus, quæ præsumptio erit euidentior si in regula ipsa expresse supponatur in generali, *vbi gratia in conscientia*: nam cum hæc duplex tantum sit, excluſa vna, tantum relinquitur altera. Si autem illa generalis declaratio non habetur, res est magis dubia, quia datur tertium membrum quo possit regula obligare, vt supra diximus. Nihilominus, quia illa duo membra incompatibilia non sunt, imo valde germana, scilicet obligare ad culpam venialem, & ad aliquam pœnam, ideo qui præcise excludit obligationem ad culpam mortalem, videtur plane totam aliam obligationem, quæ ex vi legis inferri potest, admittere: quod probabilius fiet ex his, quæ in quarto puncto dicemus.

XII. *De tertio modo.*

Hinc ergo ortus est tertius modus ferendi, & expresse declarandi regulam, vt neque adveniale, neque ad mortale peccatum obliget. ita fit in religione Prædicatorum, vt refert D. Tho. 2. 2. q. 186. art. 9. ad 1. & significat suo tempore fuisse hoc singulare in illa religione: nam cum de alijs religionibus dixisset, regulam obligare saltem ad venialem culpam (quod infra declarabimus) subdit, *In aliqua tamen religione, scilicet ordinis fratrum Prædicatorum, transgressio; alia, vel omissio ex suo genere non obligat ad culpam neque mortalem, neq; venialem, sed solum ad pœnam; taxatam sustinendam.* Vbi Caiet. addit, hanc declarationē non fuisse in illo ordine à principio eius, sed factam esse in secundo Capitulo generali anno 1237. Non exponit autem an declaratio illa cadat etiam in regulam D. Augustini, quatenus eam dicta religio profitetur, vel solum in proprias constitutiones eiusdem religionis. Nam si vera est differentia inter regulam & constitutiones, quam supra c. 1. n. 5. ex Anto.mino & alijs retuli, non potuit illa religio regulæ obligationem moderari, sed solum suarum constitutionum: & hoc videntur sonare verba, quę Caie. refert, *Nolumus quod statuta nostra obligent ad culpam, sed solum ad pœnam.* Verius tamen existimo declarationem illam extendi etiam ad ipsam regulā. Nam D. Th. de ipsa regula loquitur, & ratio eadem est in illa: & probabilius existimo esse in tota religione potestatem ad hanc declarationem seu moderationem faciendam etiam in regula, vt supra dixi.

XIII. *Ex quo etiam illa pœna non tenetur is qui solum ad illam tenetur.*

Notanda sunt etiam illa verba, *sed solum ad pœnam taxatam sustinendam.* Circa quæ Caie dubitat, an hæc sit obligatio in conscientia, nec ne; & negatiue respondet: quia declaratio regulæ excludens ab illa obligationem in conscientia vniuersalis est; ergo nec circa sustinendam pœnam illam relinquit. In quo videtur cōtrarius his, quæ supra n. 6. diximus, *pœna* sed non est, quia loquitur præcise & ex vi regulæ, & quatenus de directa obligatione eius: nos autem loquuti sumus de obligatione consequente ex natura rei, vel ex præcepto Superioris. Itaque si regula imponat pœnam ipso facto à subdito exequendam, & non infligatur à Prælato (id enim facere potest, & solet, vt ibidem Caiet. refert) non magis obligat in conscientia ad exequendam pœnam, quam ad non cōmittendam transgressionem: quia declaratio vniuersalis est, vt recte Caiet. argumentatur; si autem pœna per Prælatum imponenda est, vel consistit in actione exequenda ab ipsomet subdito ad præceptum Prælati, & tunc iuxta modum præcepti erit modus obligationis: vnde, si præceptum fuerit rigorose positum, erit quidem obligatio ex vi præcepti, non ex vi solius regulæ. Vel pœna solum passiue sustinenda est à subdito, & tunc non habet locum directa obligatio in conscientia, quia hæc non est ad patiendum, sed ad agendum, quanuis intelligi possit obligatio ad non resistendum violenter, ad quod videtur teneri subditus ex vi subiectionis & obedientiæ. Dices, nulla ergo obligatio oritur ex hac lege pœnali, nam tota hæc oritur ex vi obediētiæ debitæ Prælato. Respondetur, Regula tunc facit vt illa pœnalitas per modum supplicij & vindicationis fit materia obediētiæ iuste impositæ; nam sine tali causa non posset Prælatus iuste vel rigorose præcipere talem actionem, vel cogere ad talem passionem. Et ita obligatio in conscientia, quæ ibi interuenire potest, radicaliter fundatur in regula, & in declaratione eius, prout à D. Thoma etiam insinuatur, dicit enim regulam non obligare ad culpam, sed ad pœnam, loquitur enim de obligatione in conscientia: sentit ergo in ordine ad pœnam oriri aliquam obligationem in conscientia, quæ non videtur posse esse alia nisi quę à nobis explicata est.

XIV. *Eiusmodi pœna non infligitur regulam violantibus.*

Et iuxta hæc (vt Caietanus etiam dixit) intelligēda est omnis alia regula, quæ simile habuerit declarationem, qualem habet nostra Societas distinctissimam, & tollētem omnem dubitationem. 6. p. huius tit. suarū const. c. 5. vbi dicitur, vniuersas cōstitutiones earum declā-

declarationes, aut ordinationes, exceptis tantùm Societatis votis, non inducere obligationẽ ad peccatum mortale, vel veniale, nisi addantur expressa signa huius obligationis, vbi ponuntur hæc duo, *in nomine Domini nostri Iesu Christi*, vel *in virtute obedientiæ*, tanquam specialia religionis. Supponitur autẽ aliud signum de pœna excommunicationis, vt generale ex vi iuris communis, quo interdum etiam vtuntur constitutiones Societatis, vt infrà videbimus. Est autẽ peculiare in illa declaratione, vt nullamentio in ea fiat obligationis ad pœnam, & in tota regula Societatis hoc specialiter obseruari potest, vt rarissimè pœna aliqua taxetur, neque illius comminatio fiat, sed simpliciter quæ agenda sunt, statuantur. Quod non ideo fit, quia ex regulis ipsis non sequatur obligatio ad aliquam pœnam; hoc enim, vt diximus, & ex natura rei sequitur, & ad disciplinam religiosam necessarium est, quæ in Societate exactè retinetur appositis per Superiores pœnitentiis pro leuissimis etiam contra regulam trãsgressionibus: sed voluit nobis significare S. P. N. Ignatius, primò alumnos suos amore potiùs, quàm timore regendos esse: vnde in citato loco cõcludit, *& loco timoris offensæ succedat amor, & ad sidérium omnis perfectionis, & vt maior gloria & laus Christi creatoris, ac Domini nostri consequatur.* Deinde voluit vt quando contigerit aliquem in regulæ obseruatione deficere, non solùm patienter sustineatur pœna, sed etiã voluntariè ac studiosè procuretur: & ideo p.3. constit.c.1.§. 28. & in summario constit. §. 51. *aliquoties* (inquit) *singulis annis omnes à Superiore sibi pœnitentias iniungi propter def.ctum obseruationis regularum putant, vt hæc cura indicium sit illius, quam de suo profectu spirituali via Dei quisque habet.*

CAPVT III.

Quomodo dignoscatur regulam obligare, quando id non exprimit.

I QVartus modus ferendi regulam religiosam propositus præced.c.n. 8. atque in præsenti separatim tractandus, quia vberiorem doctrinam continet, vsitatus fuit ab antiquis Patribus, simpliciter enim regulam cõstituebant, & modum obligationis eius non declarabant: & ideo difficile est iudicare quę obligatio ex tali regula nascatur in professentibus illam, non ratione voti adiuncti (de hoc enim iam suprà dictum est) sed ratione sui, quatenus est quædam lex talis communitatis, quam seruare tenentur qui efficiũtur membra eius. Et est ratio dubij, quia regula est vera lex, vt suprà dixi, & vtitur propriis verbis præceptiuis: ergo obligat cum omni rigore legis, id est, ad peccatum etiam mortale, quando materia est capax. Consequentia probatur ex declaratione Pontificis in dicta Clement. *Exiuit.* vbi ex eo quod S. Francis. in sua regula ad quædam apponit verbum præcepti, vel æquipollentis, colligit obligationem eius sub culpa graui. Minor autẽ patet ex regula Augustini, in cuius initio ponit, *Hæc ideo scripsimus vt ea quæ scripta sunt, facientes, gratias Domino: vbi autem sibi quicunque verum videt aliquid deesse, doleat de præterito, caueat de futuro, orans vt debitum dimittatur.* in quibus verbis significat, hunc defectum in regula non esse absque culpa coram Deo. Et S. Benedictus in Prologo suæ regulæ sic incipit, *Ausculta ô fili præcepta Magistri*, &c. de quo fatione, cap. 2. *Vniuersa Benedicti institutiones non profitentibus quidem monita tantùm seu consilia censenda sunt, nec grauant non obseruata, tamen profitentibus in præcepto, præuaricantibus in crimina fiant.* Regula etiam S. Pachomij sic incipit. *Hæc sunt præcepta vitalia à tribus maioribus tradita.*

Argumentum huius partis modum proponendi propriis verbis regulæ obligationem.

In hac re tres possunt esse sentẽtiæ. Prima est, huiusmodi regulam vi suia, & ex primaria intentione instituentium obligare ad culpam quantum potest iuxta vim verborum, & capacitatem materiæ. Pro qua sententia citari possunt Hẽricus & Ioannes de Neapoli, quos suprà retulimus, qui magis videntur loqui ratione voti, quàm in virtute legis. Hãc verò sententiam circa regulam Augustini ferè sequitur Antonin. 3.p.tit.16.c.1.§. 6. & de regula S. Benedicti ex parte idem tenet Turrecremata tract.5. & 6. in illam, vbi ponderat verba Prologi, *Ausculta ô fili præcepta magistri, & admonitionem tui patris libenter excipe.* Ex quibus colligit regulam obligare quoad præcepta cum toto rigore, quamuis quoad admonitiones nõ ita obliget. Quoad modum autem distinguẽdi obscurè loquitur, quia non ex verbis, sed ex materia putat esse distinguẽda; nam si contineant finem regulæ, vel sint essentialiter necessaria ad illum, non putat esse præcepta, etiamsi per modum præcepti ferantur. Ex qua declaratione: si rectè attendatur, nihil firmum colligi potest, sed potiùs ex illa sequitur regulam vt regulam non inducere obligationem, sed res ipsas, quæ continentur in regula, aliquando afferre obligationem, vel ex natura sua, vel ratione voti. Et in idem ferè redit sententia Antonini, vnde nullum inuenio authorem, qui hãc sententiam expressè asserat, quamuis multi Canonistę illi faueant, dum asserũt regulam religionis, si vtatur verbis præceptiuis, aut æquiualentib. & materia aliàs grauis sit, obligare ad mortale, nullã ferè in hoc differentiam facientes inter præcepta regulę religiosæ, & quælibet alia præcepta iuris canonici, vt videre licet in Panorm. in c. *nam concupiscentiam.* de Cõstit. & in c. *relatum.* ne clerici vel monachi. Félino in dict c. *nam concupiscentiam.* n.9. & alij quos referunt, putantque esse sententiam D. Thomæ 2.2.q.186.art.9. quia ibi ait regulam obligare ad mortale ratione præcepti, si in ea sit expressum: quia tunc pertinet regula ad substantialia religionis, scilicet ad votum obedientiæ, quod est fundamentum dictorum authorum. Non declarat autem D. Thomas quando regula contineat præceptum. Et eodem ferè modo loquitur in quodlib.1. art. 20. vbi distinguit in regula tria, præcepta, statuta seu ordinationes, & monitiones seu consilia; & quoad præcepta affirmat obligare sub mortali, quoad alia negat: nõ tamen declarat quomodo obligẽt statuta, aut monitiones, nec quomodo illa tria sint in regula distinguenda, an ex verbis, vel ex rebus.

II. *Prima opinio in præsenti cap.*

Dicta opinionis nullus author expressus.

Secunda ergo opinio esse potest, regulam religiosam, si de obligatione eius nulla fiat in ea generalis declaratio, nullam obligationẽ ad mortale peccatũ inducere, quantumcunque verbis præceptiuis vtatur, nisi vel aliquo speciali verbo oftẽdat ferre præceptum sub virtute voti obedientiæ, vel talem addat pœnam, quæ plànè indicet lapsum grauem, vel nisi consuetudo ita fuerit regulam interpretata: nihilominus tamẽ obligare ad omnia, quę in ipsa cõtinentur sub veniali. Prior pars probatur primò ex discursu D. Thom. in illo quodlib. nã sancti Patres, qui religiones instituerunt, noluerunt hominibus iniicere damnationis laqueũ, sed potiùs viã salutis ita ordinare, vt illius periculum esse non posset: ergo non habuerũt intentionem multiplicandi præcepta obligantia ad mortale, nam illã non possent nõ esse in laqueum respectu totius communitatis, in qua plures infirmos & fragiles esse necesse est: ergo quoties verba omnino non cogunt ad intelligẽdum huiusmodi fuisse intentionẽ fundatoris, præsumenda nõ est. Secũdò id colligi potest ex ipso nomine regulæ, quod de se nõ vẽdicat rigorosam vim præcipiendi, sed dirigendi, & instruendi. Vnde, licèt sub generali regula in aliquibus particularibus ponatur verbum imperandi, vel in actu signato, vt

III. *Secunda opinio bipartita.*

præcipimus, mandamus, vel in actu exercito, vt, *omnes hoc faciant, caueant*, &c. non est sufficiens signum rigorosi præcepti, nã fæpe vti solemus illis verbis ad explicandam simplicem ordinationem, sicut pater imperat filio sine intentione rigorosè obligandi in conscientia: vel sicut dicitur Matt. 7. *Præcipit eis ne cui dicerent*. Sic etiam Clemens I. ep. 5. *Doctrinis* (inquit) *& exemplis Apostolorum obedire præcipimus* quod explicat Glossa, id est, monemus, in c. *dilectissimis*. 12. quæst. 1. Vel saltem est certum sub illa voce etiam monitiones cõprehendi, quia in Apostolorum doctrinis & exemplis tam præcepta, quàm consilia continentur. Igitur ex subiecta materia & circunstantiis leuitur sæpe rigor illius vocis. Vnde Nauar. c. 23. Summæ. n. 50. dixit, illa verba ex originaria significatione nõ indicare obligationem ad mortale, & in dubio potiùs interpretanda esse de veniali, præsertim si aliquæ coniecturæ adiungantur, quæ in præsenti sunt, Primùm quòd talia verba ponuntur sub generali titulo regulę, & non rigorosę legis. Secundũ, quòd eodem tenore ponuntur in rebus leuioribus. Tertiùm, quòd ad finem intẽtum per regulam nec necessaria, nec conueniens erat talis obligatio.

IV. Altera verò pars de obligatione ad veniale colligitur ex D. Thoma d. q. 186. art. 9. ad primũ. vbi ait, omnia quæ fiunt contra regulam, & non rigorosè, neque ex voto præcipiuntur, esse peccata venialia: & idem sentit in alio loco quodlib. 1. quoad eã partem regulæ, quam dicit continere ordinationes seu statuta. Idemque intelligit de omni regula, in qua expresè non declaratur intentionem fundatorum esse hanc obligationem excludere. Et Caiet. d. art. 9. circa ad secundum in fine, & to. 1. Opusc. tract. 25. q. 1. ait, regulam Augustini ex se obligare ad veniale ratione verbi *præcipimus* in principio eius positi. Quod etiam sentiunt Vmbertus & Ioannes Domnicus in expositione eiusdẽ regulæ, quos refert Anton. suprà §. 5. & 6. quamuis concedant aliquà esse in regulà, quæ sunt tantùm consilia. Eodẽ ferè modo sentit Turrecrem. de regula S. Benedicti quem Antonin. §. 7. latè refert. Ac denique authores omnes citati in præcedenti opinione, à fortiori hoc sentiunt. Et D. Bernard. lib. de præcepto & dispensat. c. 12. & seq. vbi hanc regulam constituit, *Vniuersorum, quæ per se, aut propter se nec bona nec mala sunt, aut diuinâ institutione, aut propria cuiusque professione fixa non sunt, non iussa quidem licitè, verumtamen vel admissa tantur, vel admissa tantur; ipsa verò sine culpa negligantur; sine crimine non contemnantur*. Sentit ergo quæ sunt in regula (de his enim tractat) secluso cõtemptu sine mortali omitti; hoc enim vocat crimen, non tamen sine aliqua culpa, etiamsi ex negligentia fiat, quæ ad minimum erit venialis. Ratio esse potest, prima ex D. Thoma, quia transgressio regulæ est quædam dispositio ad transgredienda principalia vota, nam ad illorum obseruantiam ordinantur regula, & omnia instituta regularia: ergo illa transgressio est quædã dispositio ad peccandum mortaliter: ergo est peccatũ veniale, nam propria ratio eius est vt sit dispositio ad mortale. Secunda, quia verba regulæ sunt præceptiua, vel ordinatiua: ergo vi sua inducunt aliquã obligationem, & intentio legislatoris quoad hanc partem præsumitur conformis significationi verborum: quia cessant coniecturæ omnes factę de obligatione sub mortali, nam hęc minor obligatio est satis consentanea fini regulæ & institutoris eius, & est valde intrinseca ex vi talis modi ordinandi: ergo nisi expressa & quasi reflexa intentione excludatur, semper inest ex vi regulæ.

Arguitur iam ratione Primâ.

Secundâ.

V. *Tertia opinio, eiusque fundamentum.* Tertia sententia est, regulam religiosam simpliciter latã, siue ordinatiuis, siue præceptiuis verbis, de se non obligare ad culpam mortalem, aut venialem, nisi quando vel in ipsâ regulâ hoc specialiter declaratur, vel ex aliis circunstantiis id colligitur, vel consuetudine ita receptum ac interpretatũ est. Fundamentum huius sententiæ esse debet, quia intentio ferentis talem regulam non est huiusmodi obligationem imponere, sed solùm directionem & instructionem tradere, iuxta quam religiosi viuere, & gubernari debeant. Coniectura autem huius intentionis est primò, quia hoc sufficit, & est magis accommodatum ad finem regulæ. Secundò, quia vel illa obligatio oriretur ex voto, vel ex iurisdictione, non ex iurisdictione, quia regulæ factæ sunt ab institutoribus religionum, priusquam propriã iurisdictionem Ecclesiasticam haberent, vt constat de S. Benedicto, & de S. Augustino, qui regulam fecisse creditur priusquam esset Episcopus. Et licèt Episcopi, vel Pontifices tales regulas postea approbauerint, non tamen ideo addiderunt vim præcepti, sed solùm approbarunt, & cõfirmarunt illas, vt obseruantias regulares aptas ad consequendam perfectionem, vt in simili dixit Nauarr. Comment. 4. de Regular. n. 29. & seq. Neque etiam oritur ex voto obedientiæ: quia, vt suprà dixi, religiosus nõ vouet seruare regulam, sed obedire secundum regulã; & ideò, donec Prælati præceptum accedat, non obligat regula in conscientia, nisi ad hoc solùm, vt religiosus sit paratus subiici disciplinæ religiosæ secundùm regulam. Vndè argumentor tertiò, quia non magis obligat regula scripta, quàm Prælati iussio: sed Prælatus cùm iubet aliquid ordinario modo, siue vtatur verbo mãdandi, siue aliis simpliciorib; non obligat in conscientia, nec censetur præcipere vt iurisdictione vtens, sed vt spiritualis pater: neq; etiã censetur rigorosè exigere promissam obedientiam, donec expressis, & quasi præscriptis verbis id declaret: ergo eodem modo de regula censendũ est.

Secundo.

Tertiò.

Inter has sententias difficile est ferre iudiciũ, quia difficile est intentionem authoris vniuscuiusq; regulæ coniectari: nam simplicia verba reuera ad hoc non sufficiũt, vt generaliter dixit Nauarr. dict. c. 23. Summæ, n. 50. & in religiosa regula propter speciales rationes maximè locũ habet, vt omnia adducta declarât. Hęc autem ipsa difficultas satis persuadet, quòd ad obligationẽ peccati mortalis attinet, admittendam non esse in regula, nisi vel apertè contineat materiã voti, vt est apud Augustinum illa, *Nõ dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia*, vel nisi contineat materiam aliàs per se necessariã, vt est illud apud eundem August. *Vbicunque fœmina sunt, inuicem vestram pudicitiam custodite*; & illud, *Qui conuitio, vel maledicto, vel crimine obiectu aliquem læsit, meminerit satisfactionem, quantotius curare quod fecit: & ille, quid læsus est sine disceptatione dimittere*. Vel denique nisi speciali aliquo signo, aut spirituali pœna necessitas præcepti sub graui culpa apertè significetur; cuius membri exemplum in materia aliàs non necessaria (vt verum fatear) in regulis Basilij, Augustini, aut Benedicti non inuenio, neque in regulis Pachomij, neque in illis, quæ circumferuntur nomine Hieronymi: neque in regula Carmelitarũ alia verbà inuenio præter hæc: *Debeatis, nõ licet, ieiunent*, &c. quæ etiam in rigorosis seu propriè dictis legibus non solent grauem obligationem indicare.

VI. *Auctoris opinio quam sequimur.*

Solùm facit nobis negotium regula S. Francisci, præsertim addita expositione Pontificis, in d. Clem. *Exiui*. Sed, si attentè expendantur verbà & circunstãtiæ illius regulæ, facilè intelliget ur nihil obstare dictam determinationẽ: nam tèr tantùm in illa regula inuenitur hic modus loquẽdi, *Firmiter præcipio*, in quo Pontifex declarat rigorosum præceptum indicari, & meritò, tũ quia in tribus illis locis sermo est de materia trium votorum, in c. 4. de pœnitentia, in 10. de obedientia, in 11. de castitate. Tum etiã, quia ille modus exaggerationis, *Firmiter præcipio*, indicat obligationem, & (vt sic dicam) voti firmitatem. Tum etiam, quia in illa regula valde accuratè distin-

VII. *Resolutio.*

Primum.

Secundum.

distinguit Sanctus modum loquendi quando vult præcipere, vel quando vult tantum monere aut exhortari, vel cõsulere. Est etiã aliud in illa regula peculiare, quòd in ea fit promissio seruandi talem regulã; ex qua promissione colligit Pontifex, rigorosam obligationem regulæ quoad ea quæ sub dictis verbis præcipit. Præter illa tamẽ tria loca, sunt alia, in quibus ponuntur hæc verba, *teneantur*, vel *non debeant*, quæ Pontifex fatetur in rigore non æquiualere verbis præceptiuis, ibi, *Ls: et fratres nõ ad omnia, quæ sub verbis imperatiuis modi ponũtur in regula, sicut ad præceptorum seu præceptis aquipollentium obseruantiam teneãtur; expedit tamen*, &c. Vnde quæ postea ipse declarat habere vim præcepti, speciale est ratione materiæ, v.g. voti paupertatis, vel alterius similis in eis contenti, vel etiam ex circunstantiis, & consuetudine ac traditione illius ordinis, quæ ita intellexerat, & obseruauerat illa præcepta, vt de ieiunio, & similibus.

VIII. Quod vero spectat ad obligationem peccati venialis, non est multum contẽdendum: quia vix potest separari venialis culpa à transgressione regulę, vt statim dicam. n. 12. Et ideo verisimile est, vbi expresse nõ excluditur hæc obligãtio, induci per propria statuta & constitutiones regulæ. Dico autem, *per propria statuta*, propter distinctionem D. Thomæ, quæ valde notanda est, quia in regulis misceri solẽt alia quæ sunt pura consilia, quę ex omnium sententia nullam obligationem inducũt, sicut in lege Euangelica sunt consilia nullam obligationem inducentia, vt præter Hieronymum suprà citatum explicat Augustinus de Sancta virginitate, c. 4. Et optimè Chrysostomus tom. 4. hom. in id, *Salutate Priscillam, & Aquilam*, quæ habetur post commentariũ in Epist. ad Rom. Discernere autem illa duo interdum est facile ex verbis, vt clarius patet in regula Francisci, quàm in aliis: interdum verò ex materia, & ex modo doctrinæ, quæ potius præponitur per modum recordationis, quàm ordinationis, vt est in regula Benedicti statim in principio, *Abbas semper meminisse debet*, &c. & alia multa similia sunt in illa regula, & nonnulla in regula Augustini, quamuis in ea frequentiùs ordinando & statuendo loquatur. In regula autem Basilij, prout in eius operibus nũc habetur, etiamsi quædam habeant nomen regularum, & aliæ Constitutionum, omnes tradũtur magis per modum doctrinæ & consiliorum, quàm statutorum: tamen in regulâ Carmelitarum, quæ censetur esse Basilij, distinctè ponuntur priùs statuta, & postea exhortationes, quæ vt plurimum tantùm continent consilium, vel commemorationem Euangelicæ doctrinæ. Hæc ergo consilia, & exhortationes per se nullam obligationem inducunt, præter eam, quam ex natura rei vel ex Euãgelio habẽt res, de quibus sunt. Statutã verò videntur inducere obligationem saltem sub veniali culpa, vbi aliud non explicatur. Quamuis multum in hoc valeat cõsuetudo, & communis sensus religionis: nam ad interpretandam legem plurimum valet, & ideo potest ei adiicere obligationem, vel tollere.

Atque hæc distinctio inter statuta & consilia notari etiam potest in illis regulis, quæ expresse excludunt obligationem ad culpam etiam venialem. nã statuta illarum obligabunt ad pœnam: mera autẽ consilia neque etiam ad pœnam videntur obligare; quia nullam omnino necessitatem inducunt, aliàs non haberent in quo ab statutis talis regulę distinguerentur. Imò in religione Prædicatorum videtur non incurri debitum pœnæ, nisi per transgressionem regulæ imponentis & taxantis illam; quia declaratio generalis est, vt regula solùm obliget ad sustinendam pœnam taxatam in ea. Vnde solùm illa capitula regulæ, & Constitutiones, quæ sub pœna aliquo modo taxata aliquid ordinauerint, habebunt rationem statutorum, reliqua verò erũt mera consilia, nisi ex eis, vel ex vsu constet propter eorum transgressionem solere Prælatos pœnitentias iniungere suo arbitrio taxandas, nam hoc satis erit vt habeant vim statutorum.

X. *Quomodo stem in Societate.* Vndę in Societate cùm nulla sit ordinariè obligatio ad culpam, nec taxatæ pœnæ comminatio, omnes regulæ & constitutiones censentur esse non tantum consilia, sed statuta, quia de omnibus exigitur perfecta obseruantia in eisdemmet Constitutionibus, 6. p. c. 5. & p. 10. §. 13. & pro cuiuscunq; trãsgressione possunt Prælati accommodatam pœnitentiã iniungere. Quare vix possum in eis distinguere consilia ab statutis, nisi fortasse ex parte materię. Nam in regula Societatis multa sunt, quæ solum generaliter componunt interiorem hominem, & nihil externum, aut in particulari seu certis tẽporibus agendum statuit, vt cum dicitur, curandum esse ei qui Societatem ingreditur, vt *omnem carnis affectum erga sanguine iunctos exuat, & illum in spiritualem conuertat.* Et illud, *Diligenter animaduertant oportet quãcunque eiuuet ad vitæ spiritualis profectum omnino & non ex parte abhorrere ab his omnibus, quæ mundus amat, & amplectitur*, &c. & similia multa, quæ in Summario Cõstit. collecta sunt. Reliqua verò omnia, quæ aliquid determinatè agendum ordinant, vel prohibent, propria statuta sunt, quæ necesse est aliquo modo versari circa exteriores actus; nam licèt etiam dentur statuta de actibus mentalibus, tamen quatenus ad illa præscribunt certum tempus, in quo postulãt vacationem ab aliis actibus externis, respiciunt etiam exteriorem obseruantiam. Ita ergo possunt aliquo modo in illa regula statuta à cõsiliis distingui: ita tamen hoc est accipiendum, vt etiam illa, quæ dicuntur consilia, censeantur specialiter proposita professoribus huius regulæ, vt & ad illa aspirare debeant. & secundùm illam seu in ordine ad illam regi à Superioribus possint, & ordinationes recipere: vnde solùm videntur ab aliis in hoc differre, quòd defectus vel imperfectiones contra illa puniri non possunt: quia pro actibus internis nullus ab homine iudicatur, vel punitur, etiamsi puniri possit pro externis defectibus, qui illam internam imperfectionem indicant: vel etiam per voluntariam confessionem talis defectus interni extra Sacramentum factam, possint per correctionem religiosam tales defectus puniri. Et ad hoc etiam extendi posset illa regula Societatis, quæ iubet aliquoties postulare pœnitentiam propter defectus regularum. Atque ita in Societatis instituto seclusis rigorosis præceptis, quæ præter vota ferè nullã sunt, parua est inter consilia & statuta distinctio.

In Summario §. 8. & 11.

Temperantur proximè dicta de Sõcietatè.

In Summario §. 51.

XI. Vltimò dubitari hic potest, quomodo transgressio statuti seu constitutionis sine legitima causa excusante facta possit non esse aliquod peccatum. Nã eo ipso quòd aliquis est membrũ alicuius Reipub. obligatur in conscientia ad seruandas leges eius: sed statuta & constitutiones sunt leges huius religionis; ergo eo ipso quòd quis est membrum religionis, obligatur in conscientia ad seruandas illas: ergo non potest vitare pẽccatum saltem veniale in earum transgressione, nisi ex dispensatione, vel iusta epiikeia. Confirmatur. nam *turpis est pars, quæ discordat à toto*: quę disproportio sufficit ad culpam venialem, iuxta vulgarem sententiam Augustini cõmuniter receptam in materia de legibus: sed hanc improportionem incurrit religiosus quoties ex puro arbitrio aut negligentia transgreditur regulam: ergo. Propter hæc dicunt aliqui, religiosum transgredientem quodcunque statutum regulæ, etiã minimum, non excusari à culpa veniali, quantumcũque institutor expresse declaret regulã non obligare etiam ad veniale. Quia licet per se & directè obligare nolit, non potest excludere naturalem obligationem, quæ indirectè sequitur, posita lege. Sicut legis-

Dubitatur an reuerà frangi possit regula non obligans ad peccatum, absque omni peccato. Ratio dubitandi.

Eius confirmatio.

legislator quantumcunque nolit se obligare, tenetur seruare legem à se latam ex illo principio naturali, *Potere legem, quam ipse tulerit.* Vel sicut dispensatus in lege positiua validè & sine causa, peccat, saltem venialiter, vtendo dispensatione ratione illius principij, *Turpis est pars*, &c.

XII. *Contraria sententia vera.*

Sed hæc sententia mihi nō placet, quia repugnat menti & intentioni talium religionum, & authorū earum, & inutiles reddit conatus eorū: quid enim refert propter maiorem securitatē, & ad tollendos laqueos nolle directè obligare ad culpam venialē, si eo ipso necessariò inciditur in eandem obligationem alio titulo, præsertim cum id sine sufficienti fundamento dicatur, vt ostendam. Dico ergò, facilè intelligi posse in hac transgressione, per se loquēdo, non esse culpam venialem, licet per accidens frequenter incurratur. Declaro vtrumque distinguēdo duplicem transgressionem, per commissionem, vel omissionem: & in vtraque distinguendo duo, scilicet opus, & quòd sine licentia fiat, & omittere petitionem licentiæ ad id faciendum. Quando ergo actus qui fit, est prohibitus per regulam, & supponitur nō malus de se nec per Ecclesiasticam prohibitionem (alioqui habebit aliunde malitiam non ex regula) tunc considerandum est motiuum propter quod fit talis actus: nam si illud re vera est honestum, actus nullum peccatum erit; quia sola oppositio ad regulam, vel omissio petitionis licentiæ, non est circunstantia sufficiens ad vitandum actū, cùm non sit talis prohibitio, quæ ex intētione prohibentis reddat actum malum, quia hoc ipse declarat cùm dicit nolle obligare in conscientia. Quia verò rarò contingit religiosum operari ex motiuo honesto quando operatur contra regulam, sed ex aliqua otiositate, vel delectatione; ideo frequenter hoc non fit sine culpa veniali.

Quomodo vera sit hæc sententia in commissione contra regulam.

XIII. *Quomodo item vera in omissione regula.*

Idem cum proportione dicendū est de omissione regulæ contrariæ, nam ex illo capite non est mala solum quia prohibita, & ideò non est per se mala: per accidens autem erit ex voluntate qua est voluntaria. Quod duobus modis esse potest, scilicet, vel in actu positiuo, qui est causa eius, vel in se. Priori modo iudicanda est iuxta qualitatem actus: vt si quis omittat orationem hoc tempore iniunctam per regulam propter studium, considerandum est quo motiuo vacetur studio: nam si sit honestum, & cum aliis circunstantiis intrinsecè requisitis ad talē actum, ex solo capite illius omissionis non est malum, quia ipsa omissio per se malà nō est, & ita nullum ibi interuenit peccatum. Quia verò motiuum honestum non inducit ad agendum contra regulā, ideo frequenter talis actus est culpabilis ratione extrinseci finis. Quod si omissio consideretur vt in se voluntaria, subdistinguendum est, nam potest esse voluntaria tantū indirectè, quia non aduertit, quāuis posset: & tunc censeo semper excusari omnem culpā in tali omissione, etiamsi interueniat aliqua negligentia in considerando; quia hæc ipsa negligētia, licèt sit minùs perfectā, nō est mala, quia nec est intrinsecè mala, neque interuenit prohibitio, quæ reddat illam malam. Imò, licèt illa inaduertentia vel negligentia proueniat ex præcedēte occupatione alias culpabili, non fiet inde omissio mala: quia illa præcedens culpa non est causa talis omissionis, & licet sit causa eius, non inde aggrauatur in malitia sua, cùm aliunde ipsa omissio in se mala non sit. Potest denique ipsa omissio esse directè & in se voluntaria, vt si quis nolit, v.g. orare: & tūc licet obiectum illius volitionis non sit malum, quia illa omissio in se mala non est: de ipso tamen actu volendi seu nolendi, prout in indiuiduo fit, iudicandū est iuxta motiuum eius. nam si sit honestum, etiam voluntas erit honesta: si autem sit turpe, erit voluntas mala: si denique sit indifferens, vt delectatio aliqua, vel fuga alicuius laboris, actus erit in indiuiduo otiosus, & consequenter peccatum veniale. Et huiusmodi frequentius esse solēt tales omissiones, fiunt enim ex quadam animi tepiditate ad superādam aliquam difficultatem; & ideo practicè vix fiunt sine aliqua culpa veniali, non propter obligationem regulæ, sed propter irrationabilem volendi, vel nolendi modum in indiuiduo. Quod patet, nam in actibus etiam consiliorum contingere potest hic modus peccandi venialiter, vt si quis directè nolit esse religiosus otiosè, & sine vlla rationabili causa habendo hunc actum.

XIV. *Quomodo denique sit vera omissio licentiæ petendi.*

Idem iudicium est de omissione petendi licentiam, quæ semper coniungitur cum huiusmodi regulæ transgressione, imo in illa maximè consistit. Nam si actus præscriptus à regula omitteretur, vel contrarius fieret cū licentia Prælati, non esset trāsgressio. ergo si quid malitiæ est in tali actu, videtur maximè consistere in non petenda licentia. Considerandum ergo est, quomodo omittatur eius petitio, an directè, vel indirectè, & applicanda est doctrina tradita: nam hæc etiam omissio in se mala nō est, cùm obligatio ad talem licentiam petendam solùm sit ex regula, quæ ad culpam non obligat, vt supponimus. Potest etiam interdum contingere, vt petita licentia, & non obtenta quis operetur, vel omittat contra regulam: & tunc est nonnullum periculum contemptus, de quo statim disputabimus sequenti cap. secluso autem contemptu, etiam tunc non est per se mala illa operatio vel omissio, sed iudicandum de illa est iuxta motiuum operandi, & regulas positas, quia etiam tūc actus non est intrinsecè malus, neque etiam interuenit sufficiens prohibitio, quæ illum reddat malum: suppono enim Prælatum negando licentiam non imponere nouum præceptum obligans in conscientia, nam tunc esset noua obligatio, sed non ex vi regulæ.

Ad rationē dubitandi in num. 11.

Ad rationem ergo dubitandi respondetur, membrum communitatis obligari quidem ad seruādas leges communitatis, nō tamen aliter quàm illæ obligent: si ergo illæ ita sunt impositæ, vt in conscientia non obligent, nemo suscipit maiorem obligationem eo quòd talem statum profiteatur. Ad confirmationem respondetur, cùm dicitur turpem esse partem, &c. si per hoc significetur operatio contra rectam rationem, intelligendum esse illud principium quando pars non conformatur toto in obseruatione legis obligantis in conscientia, quia tāntùm huiusmodi lex continet rectitudinem rationis necessariam ad honestatem morum; & ideo in præsenti non habet locum hoc principium ita intellectum, sed ad summum potest dici religiosus transgressor regulæ esse imperfecta pars, atque adeò turpis latiori modo, quà imperfectio latiùs patet quā venialis culpa. Posset etiam incurrere turpitudinē peccati ex illo principio ratione scandali, & infamiæ religionis, & pro illius qualitate erit maior vel minor turpitudo. Denique alio etiam modo potest hæc pars turpis vocari, si velit ita esse transgressor regulæ, vt non subiaceat pœnæ seu disciplinæ religiosæ: nam in hoc iam discordaret à toto in eo, ad quod in conscientia tenetur, vt suprà explicatū est.

Ad confirm. ibid.

CAPVT IV.

Vtrùm Religiosus teneatur sub præcepto ad non contemnendam regulam, & consequenter an teneatur ad progrediendum in via perfectionis secundùm regulam.

Pauci. in summa. verbo.

COmmunis sententia Doctorum est, quamuis religiosus non peccet per se transgrediendo regulam; si tamen id faciat ex contemptu, esse peccatum mortale,

mortale, etiam in minimis. Quamuis enim hoc vltimum non omnes asserant, tamen D. Bernard. qui videtur esse præcipuus author illius sententiæ, ita expressè loquitur in lib. de præcepto & dispensatione, eumq; absolutè sequuntur D. Thom. dist. 2. 2. q. 186. art. 9. & hinc fortè in cōstitutionibus sui Ordinis cùm sæpe dicatur eas ad mortale non obligare, semper exceptio fit de contemptu. item Bonau. to. 1. opusc. lib. 2. Pharetræ, c. 44. & plures alij quos refert in opere de Legibus lib. 3. c. 28. num. 2. Explicans autem D. Thom. hunc contemptum, ait transgressionem regulæ non obligare ad mortale, nisi propter contemptum regulæ; quia hoc directè contrariatur professioni, per quam aliquis vouit regulare vitam: vnde sentit tunc aliquid in particulari fieri contra regulam ex contemptu, quando simpliciter tota regula contemnitur, & ex illo absoluto contemptu deriuantur particulares transgressiones. Per contemptum autē regulæ videtur D. Thom. intelligere absolutum propositum non seruandi illā seu viuendi ita liberè ac si illa non esset. Quod apertiùs declarat in solutione ad tertium, dicens, *Tā aliquis transgreditur ex contemptu, quando voluntas eius renuit subiici regulæ, & ex hoc procedit ad faciendum contra regulam.* Sentit igitur D. Thom. hunc actum, *Nolo seruare regulam*, in religioso esse peccatum mortale, & consequenter teneri religiosum ex vi suæ professionis ad habendum propositum seruādi suam regulam: quam obligationem fundat in voto, quod religiosus facit regularis vitæ. Et hinc q. 184. art. 5. ad secūdum dicit religiosum nō posse teneri se esse perfectum, sed tendere ad perfectionem; & ideo non esse mendacem licèt imperfectus sit: committere autem mendacium & simulationem *ex eo quod ab intentione perfectionis animum reuocat.* Et quamuis non declaret illud mendacium esse peccatum mortale, tamen id planè sentit, quia tale mendacium est cōtra votum in materia gratii. Vnde Caiet. ibi, *Tales* (inquit) *videntur in statu peccati mortalis in litera hac poni tanquam mendaces & simulatores facto* Et infrà declarat, vt non reuocetur animus religiosi ab intentione proficiēdi, necessarium esse vt religiosus habeat intentionem viuendi secundum regulam & constitutiones, idque satis esse, quamuis in multis interdum delinquat. Sequitur hanc doctrinā Astensis lib. 6. Summ. tit. 47. quem refert & sequitur Angel. verb. *Religiosus.* nu. 17. Armill. verb. *Religio.* num. 3. Tabiena num. 4. Et idem sentit Nauarr. Comment. 1. de Regularib. num. 10.

II. Potestq; hæc sententia confirmari primò ex modo viuendi multarum religionum. Nam iuxta regulam S. Benedicti, cap. 58 qui profitetur, promittit stabilitatem suam, & conuersionem morum suorū, & obedientiam coram Deo & sanctis eius. Vbi Turrecrem. aduertit, tria substantialia monasticæ professionis ibi tangi, scilicet stabilitatem, conuersionem morum, & obedientiam. Hæc autem conuersio morum, quam etiam Carthusienses, & alij promittunt, vt tomo præced. annotauimus, semper intelligitur secundum regulam: quia religiosus non tenetur ad eos mores supererogationis, qui non continentur in sua regula, vel ad illam non reducuntur, vt eodem tomo tractando de obedientia diximus, & in particulari de Minoribus explicuerunt Nicolaus Pap. in c. *exit.* vers. *quem intellectum.* de verb. signif. in 6. & Clemens in Clement. *Exiui.* § *nos circa.* eod. tit. & in forma profitendi S. Francisci ita fit promissio seruandi regulam fratrum Minorum viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: ergo ex vi talis professionis tenetur religiosus habere propositum seruandi regulam: nam hoc ipsum est propositum tendendi ad perfectionem, quia nō tenetur aliter tendere, quàm seruando regulam, vt notauit Caiet. dict. art. 9.

Confirmatur ex modo loquendi Patrum. Nam Hieron. epist. 1. ad Heliodorum, *Tu igitur perfectum te fore pollicitus es, nam cum derelicta militia* (scilicet seculi) *te castrasti propter regnum cœlorum, quid aliud quam perfectam sequutus es vitam? perfectus autem seruus Christi nihil præter Christum habet, aut si quid præter Christum habet, perfectus non est; & si perfectus non est, cum se perfectum fore Deo pollicitus est, ante Deum mentitus est: os autem quod mētitur, occidit animam.* Vnde idem Hieronym. epist. 8. ad Demetriadem dicit, *non progredi in via perfectionis, regredi esse.* Quomodo loquitur etiam Bernard. serm. 2. de Purificat. Hoc enim ideo verum esse potest in eo qui desistit ab intentione progrediendi: nam in executione ipsa non possumus semper proficere. Vnde idem Bernard. epist. 253. Monachæ inquit, *Non vis proficere, ergo vis deficere.* III. *Secundum argum.*

Vltimò confirmari potest hæc sententia, quia regula religionis inducit ex suo genere aliquam obligationem in conscientia, vt cap. præced. dictum est: ergo licèt illam transgredi in singulis semper sit in executione tantùm peccatum veniale, quia materia est leuis; intentione & proposito totam illam cōtemnere, erit peccatum mortale, quia obiectum illud est materia valde grauis. Quæ ratio magis vrgere videtur pro iis religionibus, quarum regulæ obligant non solùm ad pœnam, sed etiam ad aliquam culpam. IV. *Secundum argum.*

Nihilominus esse potest secunda sententia, negans esse peccatum mortale habere animum liberè viuendi absque obseruatione vel cura aliqua seruandi regulam, nisi in his tantùm rebus, in quibus ipsa obligat sub peccato mortali, id est, in tribus substantialibus votis, vel in quolibet alio, si fortasse in particulari religione fit, & in specialibus præceptis rigorosis & grauibus, si quæ fuerint expressa in regula, iuxta principia capite superiori posita. Nam si malum propositum seu contemptus ad hæc etiam extendatur, manifestum est esse peccatum mortale, non solùm ex modo, sed etiam ex obiecto, imò non tantùm simplex mortale, sed virtute multiplex, vtpote contrarium multis votis & præceptis. Cum prædicta verò limitatione, illud propositum non esse peccatum mortale, probatur primò, quia neque est contra votum, nec contra præceptum aliquod diuinum, aut humanum. Prima pars probatur, quia in professione religionis, per se ac præcisè loquendo de statu religionis vt sic, tantùm fiunt tria vota, nam illa tantum sunt de substantia illius status. Vnde, licet promittatur cōuersio morum, non est illa promissio intelligenda tanquam votum distinctum ab illis tribus, sed tanquam confusè & quasi collectiuè continens illa tria. Quia non promittit quis aliam conuersionem, nisi quæ exercetur seruando paupertatem, castitatem, & obedientiam: in qua obedientia regula includitur, quia non fit specialis promissio seruandi regulam, nisi quatenus sub obedientiam cadit, vel, quod perinde est, solùm fit promissio obediendi secundum regulam. At verò illud propositum non est contra aliquod ex his tribus votis, vt ex obiecto & limitatione eius à nobis explicata constat: ergo. Secunda pars probatur, quia vel illud ius est diuinum positiuum, & hoc ostendi non potest: vel est naturale; & hoc non, quia illud propositum non habet ex obiecto intrinsecam malitiam, præsertim mortalem, quia non est de actibus per se malis, sed vel de indifferentibus, vel etiam de bonis, quamuis minus perfectis, imò interdum includere potest actus perfectiores, quàm in regula contineantur, vel permittantur, vt si quis proponat ieiunare etiam quando regula prohibet, vel vigilare quando præcipit dormire. V. *Pars negāt.* *Probatur hæc sententia primum membrum.* *Secundum membrum.*

Dices, supposita professione & incorporatione cum religione quæ per illam fit, esse contra rationē natu- VI. *Euasio recta fallitur.*

naturalē nolle viuere secundùm regulam eius. Sed contrà, nam in præcedenti capite ostensum est, hāc obligationem non esse maiorem, quàm ex ipsa regula nascatur, nam ratio naturalis solùm præcipit seruare regulas communitatis in eō gradu obligationis, in quo ipsæ latæ fuerint: sed tota regula etiā collectiuè sumpta non est posita cum obligatione ad mortale: ergo nec ratio naturalis obligat illo modo ad seruandam illam. Probatur minor, quia in tota collectione regularum nō est alia obligatio nisi quæ consurgit ex singulis particularibus regulis: quia author regulæ non intendit vnam obligationem pro tota regula collectiuè sumpta, & singulas in singulis regulis, sed per vnamquamque regulam imponit suam obligationem, ex quibus cōsurgit totius regulæ obligatio, quę reuera non est vna, sed est multitudo obligationum particularium. In illa autem multitudine nulla in particulari est quæ sit sub mortali, vt supponimus, quia vel in regula non est, vel si est, non includitur in illo proposito. Ex multitudine autem obligationum leuium, præsertim diuersarum legum & rationum non consurgit vna obligatio grauis in conscientia. Quod est euidens, quando singulæ regulæ neque ad veniale obligant: nam cùm in singulis nulla sit obligatio in conscientia, omnes etiam simul non habent obligationem in conscientia; ergo multo minus possunt efficere vnam obligationem grauem. Idem verò est, etiamsi regulæ singulæ obligēt sub veniali, quia multa venialia non efficiunt vnum mortale, iuxta doctrinam certam 1.2. quæst. 88. & 89. transgressiones autem talium regularum tantùm sunt plura peccata venialia, nec inter se cohærent quasi ad cōponendam vnam obligationem, vt dixi, sed tantū multitudinem discretam: ergo neque vnam culpā grauem efficere possunt, sed multitudinē leuium. Nec refert quòd illa multa leuia vno proposito apprehendantur, quando inter se non vniuntur in vnā materia graui eiusdem vitij, vt sunt multa furta leuia; quia alia non efficiunt vnum obiectum à quo illud propositum habeat vnam malitiam grauem, sed habet plures leues ex variis obiectis, quæ virtute apprehendit. Imò licèt fingatur illa esse vna malitia, erit tantùm venialis ex vi regulæ; quia, vt supponimus, author regulæ simpliciter noluit per illam obligare ad mortale in quacunque materia etiam aliàs graui, & nihil distinxit inter singulas regulas, vel totam collectionē earum. Et hinc probata manet tertia pars de lege humana, quia in præsenti non interuenit alia nisi regula, nam ex vi illius precisè loquor: sed regula non affert hanc obligationem, vt ostensum est. ergo.

Tertium membrum.

VII. *Confirmatur primo eadem pars negans.*

Et confirmatur hic discursus, nam si illud propositum formale esset peccatum mortale, etiā per solam executionem ac diuturnam consuetudinem licentiosè viuendi sine obseruatione regulæ perueniretur ad statum peccati mortalis, quod admittere durum & pernicioſum esset: ergo. Propter hoc fortasse Caiet. dict. 2.2. quæst. 184. articulo quinto diligenter aduertit, loqui D. Thomam de intentione vt distinguitur ab exequutione: quia deficere (inquit) à perfectione executiuè, non est simulare, aut mentiri: deficere autem ex intentione, est simulare, aut mentiri, & ita virtute negat dictam illationem. Rationem autem illius differentiæ reddit, quia status Ecclesiasticus significat directè intentionem existentium in statu, & non executionem. Quod inde colligit, quia status ille à principio habet suam significationem, cùm tamen à principio non possit significare executionem, sed solam intentionem. Sed in primis probatur nostra sequela, quia in moralibus perinde valet consensus virtualis & indirectus, ac formalis & directus: sed qui sciēs & videns longo tempore deficit ab obseruatione totius regulæ, habet plus quàm virtualem consensum non proficiendi in perfectione secundùm illā regulam: ergo si formalis consensus est peccatum mortale, etiam ille est peccatum mortale: & committetur tunc peccatum mortale quando quis incipit præuidere suum statum, & non vult remediū adhibere, sed voluntariè continuare; sicut dici solet de illo, qui leuia furta committens, præuidere incipit iam consurgere materiam grauem. Deinde illa differentia à Caietano assignata nimis speculatiua & voluntaria videtur: nam exterior habitus vel status magis debet significare exteriorem vitā, quàm intentionem, vel cur potius hanc, quàm executionem? Nam à principio significabit initium executionis, & deinceps progressum eius: Et præterea admissa differentia, & illo mendacio, non esset mortale ex obiecto, quia non est mendacium contra votum, vt ostendimus: neque etiam est mendacium pernicioſum, cui enim nocumentum infert, per se loquendo? Tandem nullum profectò mendacium esse videtur: quia exterior habitus vel status nec intentionem, nec executionem per se significat, sed obligationem regulæ accommodatam.

VIII. *Confirmatur secundo.*

Quod declaratur, & confirmatur, nam aliàs sequitur etiam Episcopos peccare mortaliter, si habeant intentionem non viuendi perfectè, nec exercendi opera supererogationis, sed tantùm seruandi præcepta, & rigoroſas obligationes voti, aut officij: consequens est falsum; ergo. Sequelam admittit Caietanus, quia D. Thomas ibi indifferenter loquitur de religioſis, & Prælatis, & de vtrisque ait mendacium & simulationem committere si deficiant ab intentione perfectionis. Consequens autem est incredibile, tum quia nullum apparet fundamētum talis peccati mortalis, & asserendum non est, nisi vbi ratio, aut lex cogit: tum etiam, quia hoc esset damnare quamplures, vel fortasse ordinariū modum viuendi Prælatorum, satis enim feciſſe putāt, si singulis præceptis & obligationibus iustitiæ, misericordiæ, castitatis, & similibus satisfaciant, nec prudentes & pij etiam confessores plus ab illis exigunt. Imò si illa ratio simulationis, aut mendacij sufficeret ad peccatum mortale, non solùm deficiēdo ab intentione, sed etiam ab executione perfectionis, peccaret mortaliter. Quin etiam profitendo illum statum sine perfectione, mortaliter peccaret. Probatur, quia ille non est status acquirendi perfectionem, sed hominis iam perfecti, vt suprà declaratum est: ergo qui accipit illum statum, cùm non sit perfectus, simulat, & mentitur, quia ille status non significat intentionem proficiendi, sed virum iam perfectum.

IX. *Confirmatur tertio.*

Tandem confirmatur, quia aliàs sequitur, esse in statu peccati mortalis illum religioſum, qui habet deliberatum animum non seruandi vnam, duas, aut tres ex suis regulis, etiamsi cæteras seruare studeat ordinario modo. Consequens etiam est durū & incredibile: suppono enim illas regulas non obligare ad culpam, vel non ad mortalem. Sequela patet, primò ex eadem doctrina Bernardi: nam frāgere quamcunque regulam ex contemptu illius, est peccatum mortale: ille autem est contemptus talis regulę; si enim propositum non seruandi totam regulam collectiuè, est contemnere illam; propositū etiam non seruandi hanc regulam, v.g. ieiunandi sexta feria, aut examinandi conscientiam quotidie, est contemnere illas singulares regulares: ergo est peccatum mortale. Probatur item sequela, quia illud sufficit vt aliquis deficiat ab intentione proficiendi secundùm regulam, vel quia illæ sunt tam necessariæ ad perfectionem, vt moraliter non possit acquiri sine obseruatione illarum, vt est regula de quotidiana oratione, vel conscientiæ examinatione, & similes: vel certè, quia totum & perfectum iuxta

iuxta Philosophum idem sunt. Qui ergo non habet intentionem seruandi totam regulam, sed potius contrariam, plane non intendit esse perfectus secundum illam: ergo.

Duplex præsertim difficultas enodatur, ac tota controuersia per partes dissoluitur.

X. Hæc sunt quæ difficilem reddunt doctrinam illam D. Thomæ: in qua explicanda desidero nec laqueum religiosis inicere, imponendo periculum peccandi mortaliter vbi reuera non sit: neque etiã eis occasionem tribuere vt remisse viuant, & veris periculis peccandi mortaliter se exponant. Duo ergo explicanda sunt. Primum de obligatione habendi intentionem proficiendi, aut viuendi secundum regulam. Secundum de transgressione regulæ ex contemptu. Circa priorem partem dico in primis, religiosum absolute teneri ad progrediendum aliquo modo in via perfectionis. Probatur, quia ex vi huius professionis tenetur velle seruare statum, qui secundum se est in consilio tantum, & non in præcepto: sed hoc ipsum est intrinsece velle tendere ad perfectionem: ergo. Explicatur minor, quia vt tendatur ad perfectionem, non est necesse vti omnibus mediis vtilioribus ad charitatem obtinendam, sed satis est vti aliquibus de se non præceptis: nam vti omnibus vix est moraliter possibile, vel saltem est rarissimum. Vnde Sylvest. verb. *Rel g.* 0. 1. quæst. 3. postquam proposuit doctrinam S. Thomæ, subdit, habere locum quando religiosus omnia media ad illum finem sibi vult abdicare; nam si vnum retineat, non est extra statum salutis: quia licet teneatur ad intentionem tendendi, non tamen currendi ad perfectionem. Indicat autem necessarium esse vt retineat propositum vtendi aliquo medio, quod non sit in præcepto.

Prima pars enunciatum.

Probatur.

Solutio primum.

XI. Hoc autem potest intelligi vel quòd secundum se spectatum non sit in præcepto, & sic est verisimum, quia via perfectionis debet aliquid addere vltra communem viam mandatorum. Alio verò modo potest intelligi de præcepto etiam respectu ipsius religiosi, ita vt præter ea quæ ratione votorum, vel ex rigoroso præcepto regulæ, aut Superioris facere tenetur, debeat necessario intendere aliquid sibi non præceptum adiungere. Et hunc sensum videtur ille author intendere. Difficile autem probari potest, quamuis id peculiare opus nimis onerosum non sit: nemo enim est tam dissolutus, qui non soleat aliquid supererogationis facere. Sed nihilominus in rigore cùm nulla sit obligatio intendendi magis vnum opus quàm aliud, neque omnia simul, neque aliquod determinate ex his, quæ huic personæ præcepta non sunt, non apparet vnde teneatur ad intendendum aliquod in confuso, vel suo arbitrio eligendum. Præterea, quamuis religiosus per votum efficiat sibi præceptum quod alias erat consilium, nihilominus seruando votum illud, implet etiam consilium, & tendit per viam perfectionis, alias seruare castitatem, & paupertatem religioso voto confirmatam, non esset tendere ad perfectionem, quod planè absurdum est. Igitur ad implendam obligationem in assertione positam, satis esse videtur quod religiosus intendat seruare sua vota integrè prout in tali regula sunt, & cætera omnia specialia præcepta suæ religionis, præter communia. Patet, quia si hoc faciat, vere tendit ad perfectionem: ergo si hoc præcisè intendat, etiam intendit tendere ad perfectionem, etiamsi non intendat currere, vt aiebat Syluester.

Explicatur & confirmatur enunciatum.

XII. Dico ergo secundo, per se loquendo & ex vi obiecti non teneri religiosum sub peccato mortali habere propositum seruandi omnia, vel aliqua ex his, quæ nec promisit, nec sibi specialiter præcepta sunt: quamuis moraliter loquendo, vix fieri possit, vt habeat debitam intentionem salutis propriæ, quin hoc etiam intendat.

Secundum enunciatum bipartitum.

Prior pars videtur sequi ex proximè dictis circa præcedentem assertionem, & conuinci argumentis secundo loco factis: non enim possumus imponere obligationem sub peccato mortali sine voto, vel præcepto, de quo satis constet. Item cum illo proposito stat amor Dei super omnia: quia reliquit hominem cum affectu de se efficaci non recedendi à Deo vt ab vltimo fine propter vllam rem mundi: quod satis est ad amorẽ super omnia: ergo illud propositum non est peccatum mortale ex obiecto suo. Nam peccatum mortale euidenter pugnat cum amore Dei super omnia. Posterior pars probatur, quia vix potest moraliter contingere, vt homo etiam secularis habeat firmum propositum nunquam peccandi mortaliter, quin consequenter nonnulla opera supererogationis faciat, & habeat formale, vel virtuale propositum illa faciendi: quia sicut substantia creata non potest sine omnibus accidentibus conseruari, ita nec substantialis charitas & amicitia Dei potest sine aliquibus operibus, quæ sint extra substantiam eius, existere. Ergo seruata proportione non potest religiosus habere firmum propositum seruandi omnia ad charitatem & ad perfectionem eius necessaria in tali statu, quin paratus sit multa in particulari agere bona & honesta, quæ præcepta non sunt: quia non possunt moraliter hæc ab illis omnino seiungi. Quod notauit Gerson Dialogo de Perfectione cordis, p. 2. Alphab. 68. lit. H. vbi cum dixisset, qui statuit seruare præcepta, & non consilia, non esse in malo statu, quia nemo consiliis ligatur: addit, *Quamuis rarò fiat, vt homines præcepta strenuè compleant, quin quodammodo supererogent, & misceantur consilio.*

Suadetur prior pars.

Suadetur posterior.

XIII. Dico tertiò, quando regula religionis ad nullum peccatum obligat, sed tantum ad pœnam, non peccat mortaliter religiosus per se & ex vi obiecti, qui habet animum non seruandi quamcunque regulam, dummodo paratus sit ad sustinendam pœnam. Probatur primo ex rationibus factis: quia in obiecto illius actus non est materia contraria alicui voto, vel præcepto. Secundò, quia ille vult subiacere regulæ eo modo, quo ipsa lata est; quia illa solum ordinat, vt hoc vel illud religiosus faciat, aut pœnæ subiaceat: ille autem vult non facere quod ordinatum est, cum suo discrimine: ergo sufficienter subiicitur regulæ saltem quoad finem non lædendi conscientiam, esto imperfectissimus sit. Vnde si quis vellet ita esse liber à iugo regulæ, vt patatus non esset sustinere pœnam, quantumcunque Prælatus eam præciperet, vel ei resistere si necesse sit; ille sine dubio esset in malo statu, & peccaret mortaliter; tum quia habet dispositionem directe contrariam voto obedientiæ. tum etiam, quia resistit regulæ, non tantum vt mera lex pœnalis est, sed etiam vt resoluitur in obligationem conscientiæ ex suo genere grauem, scilicet non resistendi Prælato iure suo vtenti, & obseruationem regulæ procuranti. At verò si quis sit ita remissus, vt secum statuat non seruare regulam quoties occulte potuerit, vel aliter pœnam vitare, vel certè quoties maius onus senserit in seruanda regula, quàm insustinenda pœnitentia, non apparet in hoc actu malitia mortalis ex obiecto. Maximè si alias proponat non peccare etiam venialiter, dum regulam non exequitur, sed in aliis actibus honestis sibi suauioribus se exercere.

Tertium pronunciatum.

Vnde probatur 1.

Probatur 2.

XIV. *An obligatus ad solam pœnam regulæ peccet in proposito non seruãdi regulam, statuendo tamẽ subire pœnam.*

Sed quæres, an in eo actu sit saltem culpa venialis, nam ex dictis videtur sequi nullam esse. Nam in obiecto illius actus ita circumspecti & limitati non est intrinseca malitia etiam venialis, nec prohibitio in conscientia etiam sub veniali: ergo neque actus ipse per se culpabilis est venialiter. Dicunt aliqui, illud esse peccatum veniale, quia oritur ex proposito non operandi quod melius est, quod habet intrinsecam deordinationem, quia licet in particulari non facere quod melius est, non semper sit peccatum, tamen generatim proponere in actionibus vitæ non facere quod melius est, videtur esse intrinsece peccatum: quia est ponere obicem Spiritui sancto, & gratiæ Dei. quod sentit Caiet. 2. 2. q. 186. art. 2. non solum de religiosis, sed etiam de quibuscunque. Declarat autem non esse peccatum mortale, sed veniale tantùm: quia in rigore non excludit dilectionem Dei super omnia. At verò rel giosus volens illo modo non seruare regulam, vult non operari quod melius est: quia licet regula non obliget ad culpam, seruare illam melius est. Sed hoc non obstat quominus ille actus possit à veniali culpa ex vi obiecti excusari. Primò, quia reslstere gratiæ Spiritus sancti vocanti ad meliora, non videtur esse peccatum, si alias sit propositum obsequendi illi in necessariis: quia Spiritus sanctus vocando ad opus consilij non ponit præceptum sequendi vocationem. Et ideo Christus ad perfectionem vocabat illis verbis. *Qui vult venire post me*, vel. *si vis perfectus esse*. Dices, licet non teneamur obedire huic gratiæ, tenemur tamen non ponere illi quasi antecedentem obicem: per illud autem propositum ponitur obex Spiritui sancto ne nos vocet ad meliora.

Opinio censens esse venialc.

Ita censet Caiet.

XV. *Ostenditur multiplicitcr nec venialc esse, ex se dictum propositum.*

Sed contrà, quia nec de hoc potest ostendi tale præceptum, cùm totum hoc pertineat ad bona supererogationis. Item alias peccaret, qui deliberato animo statuit non esse religiosus: quia ponet obicem antecedentem vocationi diuinæ. Præterea reuera ille non est obex, quia Spiritus sanctus vocat ad mutandum illud propositum, & sæpe efficaciter id operatur. Accedit præterea quòd religiosus de quo agimus, non vult semper retinere diuinæ gratiæ & vocationi, sed solum vult viuere suauiter (vt sic dicam) secundum suum statum, per quod non excludit quin si à Deo fortius tangatur, mutaturus sit propositum. Præterea non vult nunquam operari quod melius est, vel nunquam seruare regulam, sed vult non semper esse adductus regulæ, vel perfectioribus consiliis; quæ duo valde diuersa sunt, sicut contraria, vel contradictiora, & multo magis inordinatum est velle semper transgredi regulam, quàm velle non semper & in omnibus seruare regulam. Et si moraliter loquamur, inueniri non potest religiosus ita rectus in substantialibus seu necessariis, vt illæsa illa seruare statuat, qui in reliquis sit ita remissus vt intendat nullam omnino regulam seruare, aut semper in omnibus transgredi: quod vix contingere potest sine contemptu, vt infra declarabo. Potest autem facilè inueniri religiosus ita remissus, vt contentus necessariis, nolit de aliis esse solicitus, & ideo statuat non semper regulam seruare, sed quando disciplina ipsa & ordo religiosus necessitate quadam morali compulerit, vel quando sine grauamine & difficultate fieri possit. Denique cum hoc proposito etiam stat, quod talis religiosus velit in aliquibus actibus vel secundum regulam, vel vltra illam multa opera supererogationis & meliora facere. Et ad minimum cum illa vitæ relaxatione stat, vt velit intensius & frequentius amare Deum, quàm teneatur: quod etiam pertinet ad opera consiliorum, & vix omitti potest ab eo, qui efficaciter statuit Dei amorem super omnia, vt notauit Angestus in suis Moralib. c. 8. §. *Diuersorum finium*. concl. 1. Igitur in illa intentione per se & ex vi obiecti nullum peccatum committi videtur.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Quintò

Dico quartò, vbi regula obligat ad venialem culpam, & non ad mortalem, graue peccatum veniale est proponere frangere illam si occasio tulerit; tamen secluso periculo grauioris lapsus, & contemptu, non est peccatum mortale. Prior pars euidens est ex suppositione talis regulæ: quia in particulari transgredi illam, est peccatum veniale, ergo & id proponere: ergo grauius est confuse & indefinitè id intendere, quia in illo obiecto maior malitia includitur, quàm in qualibet particulari transgressione. Imò (vt supra dicebam) dubitari potest an illa malitia sit vna, vel multiplex, quia videntur ibi esse tot malitiæ, quot sunt regulæ diuersarum virtutum: quia omnium transgressio implicitè ibi continetur, & admittitur: quod satis esse videtur ad omnium malitias contrahendas; quod fortasse ita est. Facilè tamen defendi potest esse vnam tantum contra generalem rationem obediendi legi. Sicut enim obseruationes omnium regularum conueniunt in hac generali ratione, ita transgressio regulæ vt sic præcise opponitur illi generali rationi, & quando intentio voluntatis in eam præcise rendit, ab illa sumit vnam specificam malitiam, vt latius in 1. 2. explicatur. XVI. *Quartum præmissum dictum. Ostenditur primum membrum.*

Et nihilominus (vt secundam partem probemus) in proposito illa malitia non erit mortalis: quia omnes transgressiones, quæ sub illa generica conueniencia apprehenduntur, veniales tantum sunt, & secundum proprias rationes non concurrunt propriè ad vnam materiam grauis peccati componendam, sicut concurrunt plura furta leuia, sed solum concurrunt secundum rationem communem: in qua conueniunt, quæ censetur grauius obiectum, quia in potentia & confuse includit specificas malitias: hæc autem grauitas nunquam potest esse tanta, vt constituat peccatum mortale. Confirmatur, nam hac ratione in homine seculari non est peccatum mortale cum proposito seruandi omnia rigorosa præcepta habere animum non cauendi venialia, vel facilè committendi illa prout sese obtulerit occasio, secluso tamen periculo grauioris lapsus, & contemptu, in quo omnes ferè conueniunt, vt ex 1. 2. quæst. 88. constat: ergo idem est cum proportione de religioso in dicto casu, quia omnes obligationes eius ex regula non excedunt peccatum veniale, vel si quæ sunt maiores supponimus illum habere propositum seruandi eas: est ergo eadem proportio. XVII. *Ostenditur posterius. Confirm.*

Prior verò limitatio huius posterioris partis de exclusione periculi grauioris lapsus, fundatur in illo principio, quòd in moralibus exponere se periculo peccandi est peccatum: nam qui amat periculum, peribit in illo: peccatum autem veniale est dispositio ad mortale, vt ait D. Thom. citato loco, & magis explicat 1. 2. quæst. 88 art. 3. dicens, veniale ex sola leuitate materiæ, vel ex defectu sufficientis deliberationis, directè disponere ad mortale circa eandem materiam: peccatum autem veniale ex genere indirectè sustem & remouendo prohibens disponit ad mortale peccatum. Si ergo supponatur regula obligans sub veniali, intentio frangendi illam est virtualis intentio se disponendi ad grauiorem lapsum, non tantum remote, sed etiam proximè: quia licet vnum vel aliud veniale sit tantum dispositio remota, tamen frequentia illorum, & præsertim cum deliberatione negligendi illa, facile esse potest proxima dispositio ad mortale. Sed circa hanc partem aduertere oportet raro aut nunquam peccari XVIII. *Explicatur limitatio.*

cari mortaliter ob huiusmodi periculum, nisi in particulari materia & specie peccati mortalis illud periculum versetur, & aliqua certa ratione & experimento constet ex remisso modo viuendi in obseruatione talis regulæ, vel in vitandis talibus culpis leuioribus sequi illud periculum: quia aliàs non est occasio proxima, sed remota, quæ non sufficit ad specialem culpam mortalem ex illo titulo: & ideo existimo rarò contingere vt illa remissio animi in seruandis regulis leuioribus etiam directè voluntaria sit ex hoc solo titulo peccatum mortale: quia illa negligentia, per se loquendo, tantum est dispositio remota, nisi accedant aliquæ particulares circunstantiæ, quæ in aliqua materia consumment occasionem proximam.

XIX. *Exponitur aduersa sententia. Nisi intercedat contemptus.*

Altera limitatio, quæ erat de contemptu, petit alteram partem superiùs propositam in num. 10. ex qua pendet maximè intelligentia opinionis D. Thomæ: quia ipse plane intelligit, non peccari mortaliter in illa remissione animi circa intentionem seruandi regulam, nisi perueniatur ad contemptum. Primum ergo difficile est explicare quis sit iste contemptus; & deinde an semper sit peccatum mortale, & ob quam causam. Dicunt ergo aliqui, ipsam intentionem vel propositum non seruandi regulam eo ipso esse contemptum, quantuis nullam aliam circunstantiam habeat. Quod significare videtur D. Thom. dict. q. 186. art. 9. ad 3. cum ait, *Tunc committit aliquis, vel transgreditur ex contemptu, quando voluntas eius renuit subiici ordinationi legis, vel regulæ*; ergo contemnere est renuere subiici regulæ: renuere autem subiici nihil aliud esse videtur quàm nolle seruare regulam. Sed hoc si intelligatur de contemptu, quid sit mortale peccatum, non potest esse verum nisi in illo obiecto includatur aliqua subiectio, ad quam homo teneatur sub mortali. Quod manifestè conuincitur rationibus suprà factis: quia propositum non subiiciendi se regulæ in his quæ grauiter non obligant, neque ex obiecto, neque ex voto aliquo, aut ex speciali prohibitione habet malitiam mortalem. Dico autem, nisi in obiecto includatur subiectio grauis, seu in re graui: quia, vt suprà num. 13. dicebam, si quis proponeret non subdi regulæ, etiam resistendo superiori volenti ipsum cogere, vel iustè punire, in malo statu esset, ac mortaliter peccaret. Et fortasse hoc totum includit D. Thom. & ità erit facilis, & clara eius sententia. Nec immeritò potest dici talis actus verus contemptus tam regulæ, quàm Prælati: nam, vt Bernardus ait de præcepto & dispensatione, cap. 12. *Contemptus tumor superbiæ est*: superbia autem maximè repugnat huic subiectioni, iuxta doctrinam eiusdem D. Thomæ 2. 2. q. 162. art. 5. & 6. At verò si religiosus semper retineat intentionem seruandi omnia necessaria ex voto, vel præcepto, & subiiciendi se Prælato, & religiosæ disciplinæ; non potest dici contemnere saltem grauiter, etiamsi habeat intentionem non seruandi regulam in reliquis. Atque ita sentit etiam Caiet. dict. q. 186. art. 2.

Sententia D. Thomæ attributa quando intercedat contemptus in proposito frangendi regulam.

Explicatur hæc sententia.

XX. *Declaratio Caietani explicata.*

Addit verò ibidem Caiet. illud propositum ex obiecto quasi materiali esse contemptum leuem, qui non excedit venialem culpam: quia est contemptus spiritualis perfectionis, non verò est contemptus Dei; ex obiecto autem formali fieri peccatum mortale: *vt si quis* (inquit) *refugit subiici diuinis consiliis vt consiliis, & profectus charitatis vt perfectioris vitæ.* Ratio eius est, quia contemptus Dei est peccatum mortale, ex D. Thoma q. 15. de veritate, art. 5. sed tunc interuenit contemptus Dei, quia nolle subiici diuinæ regulæ, est contemnere Deum: ergo. Sed vtraque pars indiget maiori explicatione. Prior enim erit quidem vera, si regula obliget sub veniali culpa, alioqui si ad nullam culpã obliget, vel si sint tantùm consilia, de quibus magis ibi Caiet. loquitur, non video quomodo ex obiecto materiali ille actus sit peccatum veniale, cùm in obiecto nulla malitia sit: erit ergo indifferens actus ex sua specie. Cuius etiam signum est, quia potest honestari ex fine. Vnde etiam ex vi materialis obiecti non necessariò includitur contemptus in illo actu: quia semper contemptus boni actus & perfecti, inordinationem dicit. Tunc ergo dici poterit aliqualis contemptus, quãdo quis ex sola incuria & remissione animi sine vllo iusto titulo negligit illa opera per directam intentionem; & ita fine dubio loquutus est Caietanus: & tunc verum est talem actum non excusari à culpa veniali.

Explicatur prior modus.

XXI. *Arguitur contra secundum membrum eiusdẽ distinctionis.*

In altera verò parte vix potest intelligi quid sit velle transgredi consilia vt consilia Dei sunt; aut nolle profectum charitatis vt perfectior via est. Nam si sit sensus reduplicatiuus, seu causalis, scilicet nolle sequi consilia quia consilia Dei sunt, & nolle perfectum charitatis, quia perfectior via est: hic posterior actus videtur impossibilis, quià perinde est ac nolle bonum, quia bonum, vel quia melius est: quod tam repugnat quàm velle malum quia malum est. Prior autem actus licèt non sit impossibilis, est tamen adeò rarus & extraordinarius, vt vix credibile sit propter illum solum toties repeti à Doctoribus esse peccatum mortale transgredi regulam vel legem ex contemptu. Imò ille actus non videtur posse oriri nisi aut ex errore aliquo in fide, contemnendo consilia Dei tanquam minùs bona, seu vera: vel ex odio Dei, nolendo sequi consilium eius in despectum illius: qui modus operandi magis videtur esse damnati hominis, quàm viatoris. Quòd si hic non est sensus, vix intelligitur quid sit renuere subdi consiliis, vt consilia Dei sunt. nam secluſa dicta causalitate in consilio vt consilio solum manet id, in quo distinguitur à præcepto, scilicet quod non imponit necessitatem. Hoc autem sensu nolle subdi consiliis vt consilia Dei sunt, non auget, sed extenuat inordinationem, nam inde habet actus ille vt non sit intrinsecè & per se malus: quia non est de obiecto prohibito, sed solùm consilio repugnante. Sicut qui vult committere peccatum aliquod quia veniale est, sumpta causali in dicto sensu non aggrauat culpam, imò directè præseruat ne peccatum illud mortale sit.

Declaratio alterius thoris quoad cõtemptum consiliorum Dei vt Dei sunt v. x cõtingentem.

XXII. Ad hanc difficultatem fateor transgredi consilia ex contemptu, non posse esse peccatum mortale; nisi vel supposito errore in intellectu prauè sentiente de consiliis diuinis, vel tam prauo affectu in voluntate, vt velit Deum ipsum spernere, aut res diuinas seu gratiã ipsam pro nihilo habere. Vnde si tantùm in hoc sensu dicitur religiosus peccare mortaliter transgrediendo regulam ex contemptu, verum & facile erit: parum autem ad praxim deseruit, quia vel nullus est religiosus ita prauè affectus circà Deum & res diuinas, vel si quis est, ille non solùm intendet regulam transgredi quoad consilia, seu simplices ordinationes, sed etiam quoad rigorosa præcepta & vota. Alio autem modo potest intelligi contemptus in religioso vel respectu Prælati seu religionis, vel respectu ipsius regulæ. De priori videtur maximè loqui Bernardus dict. lib. de præcepto & dispensatione. Nam cap. 12. distinguit mandatum à mandante, & grauitatem præcipuam constituit in contemptu mandantis. Eritque hic actus si quis nolit obedire Prælato, vt ostendat se illum pro nihilo ducere. quæ intentio sine dubio est peccatum mortale ex genere suo. Et simile esset si quis ex odio, aut ira contra suam religionem, vel personas eius interderet quasi conculcare, vel profanare regulam:

De alio duplici modo contemptus magis contingentis. Expeditur prior modus eius 2. causa.

nam tunc transgressio minimæ regulæ hac intentione facta, esset peccatum mortale. Et hic modus operandi rarus etiam est, non tamen tam insolitus sicut præcedens.

XXIII. *Expeditur posterior, & eius causa aperiuntur.* Respectu verò regulæ posset esse proprius contemptus si quis formaliter eam dispiceret tanquâ minus vtilem ad suam perfectionem, & ob eam rem illam transgrederetur. In quo modo operandi non videtur necessario misceri error contra fidem, sicut de contemptu consiliorum dicebamus: quia licet regula sit approbata, solum inde habetur, & non continere aliquid contra bonos mores, & ex se continere viam aliquam ad perfectionem vtilem: non tamen inde sequitur vel cuicunque personæ in individuo fore vtilem, quia potest aliquis habere naturam illi repugnantem: nec sequitur esse vtiliorem aliis regulis vel mediis ad perfectionem: ergo si religiosus concipiat contemptum suæ regulæ, vel solum comparatione suæ personæ, vel solum per comparationem ad alia media, quæ ipse sibi excogitat, & credit sibi fore vtiliora, non se opponit approbationi Pontificis, nec directè errat in doctrina fidei ex vi illius contemptus. Neque etiam ex affectu odij, aut vindictæ, aut alio simili videtur esse in illo actu, per se loquendo malitia grauis: & ideo in transgressione regulæ ex huiusmodi contemptu non apparet malitia mortalis ex illa circunstantia, si aliunde non sit. Esse tamen potest magnum periculum illusionis & deceptionis, prout sancti passim aduertunt. Vnde Rich. de S. Victore cap. 9. super Cantica, *Vigilia* (inquit) *& orationes sunt tibi inutiles, si singularitatem quandam in his teneas, perquam communia, & ad quæ magis teneris, omittas.* Et Cassian. lib. 11. de Institut. c. 18. *Quidquid* (ait) *in conuersatione fratrum minimè communis vsus recipit, vel exercet omni studio vt iactantiæ deditum declinemus*, &c. & D. August. serm. 15. de verbis Apostoli, *Melius* (inquid) *claudus in via, quàm cursor præter viam.* Quæ sententia licet de Apostatis ab Augustino dicta sit, optimè in præsenti accommodatur: nam modus quidam apostasiæ est communem relinquere regulam propter propriam adinuentionem. Aliquando etiam oriri posset ex nimia præsumptione, & superbia, quæ tunc attinget rationem peccati mortalis, quando iuxta prudentis arbitrium exponit religiosum periculo retrocedendi, vel deficiendi in necessariis ad statum suum; & nihilominus in suo iudicio & affectu perseuerat. Denique intentio generalis non se subiiciendi regulæ, etiamsi tantum sit ex amore proprio & accidia, quidam contemptus regulæ est virtualis potius, quàm formalis. Si tamen quis non solum intendat non esse solicitus in obseruatione regulæ, sed etiam nunquam illam seruare, quanuis facilè posit, dispositio hæc vel est peccatum mortale, vel certe magna dispositio ad illud, & vix sine formali contemptu haberi potest.

Satisfit argumentis ab initio capitis propositis.

XXIV. Superest vt rationibus vtriusque partis in principio capitis factis satisfaciamus, ne resolutioni à nobis datæ obstare videantur. Sententiam ergo illam D. Thomæ & communem num. 1. propositam intelligendam censeo, vel quando intentio, non viuendi secundum regulam talis est, vt vel simpliciter totam regulam nihil distinguendo inter grauia & leuia, substantialia & accidentalia despiciat, vel quando talis est, vt omnino quis statuat nec seruare regulam, nec subiacere religiosæ disciplinæ: vel certe, quando quis ita despicit regulam, non solum non intendat totam seruare, sed etiam quasi positiue intendat totam illam non seruare, ne illi subiectus appareat; extra hos verò casus non est peccatum mortale, nisi per accidens ratione periculi.

Neque plus probant confirmationes ibi adductæ. Nam prima in num. 2. sumpta ex modo profitendi, promittendo conuersionem morum, aut obseruantiam regulæ, solum probat esse necessariam intentionem subiiciendi se regulæ in eo gradu in quo ipsa proponitur: nam, vt suprà diximus, per professionem vel vota eius non aliam obligationem aliquis sibi imponat præter eam, quam author regulæ imposuit, sed solum profitetur se subiicere illi. Secundæ autem confirmationi ex modo loquendi sanctorum in num. 3. respondetur, verba illa Hieronymi accommodatè intelligenda esse: nam cum ait, *Te perfectum fore pollicitus es*, non intelligit aliquem promittere se consequuturum perfectionem, sed in statu perfectionis permansurum, ad quem statum spectat nihil præter Christum habere, id est, nec proprium aliquid, nec seculi, aut matrimonij curas, neque aliam voluntatem, nisi eius qui Christum repræsentat. Quæ in tantum cadunt directè sub promissione, in quantum pertinent ad tria substantialia vota religionis: & hoc modo intentio seruandi regulam, quatenus hæc continet, vel determinat secundum peculiarem modum suam, est de necessitate præcepti: reliqua verò sunt ad melius esse, vel in eo gradu necessaria, in quo per regulam proponuntur. Atque hæc intentio sufficit vt quis habeat propositum proficiendi substantialiter, vt sic dicam, & consequenter ad non deficiendum simpliciter gratiæ Dei. Et ita cum proportione accommodari poterit vulgaris illa sententia, in via Dei non progredi deficere est, quia non progredi in substantialibus & necessariis, erit substantialiter deficere: non progredi autem in consiliis, erit deficere in perfectione tantum: & sæpe erit defectus venialis, non autem substantialis defectus.

XXV. *Ad primum argum. in num. 2.* *Ad secundū num. 3.*

XXVI. *Ad tertium num. 4.*

Illa verò sententia, *In via Dei non proficere, est deficere.* vel *non progredi, est regredi*, quæ frequentior est apud Bernardum, quàm apud alios Patres, intelligi potest vel formaliter & rigorosè, vel caliter seu consecutiuè ac morali modo. Prior sensus non est verus, quia etiamsi quis in gratia non crescat, si non peccet, non ideo regreditur in via Dei. Vnde formalius dixit August. serm. 15. de verbis Apost. *Semper adde, semper ambula, semper profice, noli in via remanere, noli retro redire, noli deuiare. Remanet qui non proficit, retro redit qui ad ea reuertitur vnde iam abscesserat, deuiat qui apostatat.* Secundus ergo sensus est intentus à Bernardo: nam, quia in hac vita non potest homo carere omni operatione, ideo necesse est per eam aut deficere, aut proficere. Sicque dixit idem Bernard. epist. 91. & epist. 341. *In hac vita mortali nihil in eodem statu permanet, aut ascendas necesse est, aut descendas.* Vnde illa sententia non est religiosorum propria, sed omnibus iustis communis est. Dum autem sic dicitur deficere qui non proficit, non intelligitur de defectu mortalis culpæ, imò nec de diminutione ipsius charitatis in seipsa, quæ diminui nullo modo potest, sed intelligitur de defectu alicuius venialis culpæ, vel de defectu in acquirendo aliquo morali vitio: aut de augmento alicuius inordinatæ affectionis, quæ cursum, vel facilitatem virtutis impediat. Atque ità intellecta illa sententia, nihil ad præsentem causam facit. Addo etiam, præsertim intendere dictos Patres docere periculosum esse in hac vita existimare aliquem se satis profeciisse, & ideo desistere à cura & solicitudine proficiendi. Sic dixit Bernardus dicta epist. 253.

Nunquam

Nunquam iustus arbitratur se comprehendisse, nunquam dicit satis est, sed semper esurit, sitit que iustitiam. Ibi ta inferius subdit, *Si studere perfectioni esse perfectum est: profectò nolle proficere, deficere est.* vtique à perfectione, non statim à gratia; nisi tanta sit superbia, vel animi relaxatio, vt hominem in eo periculo constituat. Quo sensu dixit etiam August. dict. serm. 15. *Semper tibi displiceat quodcumque, si vis peruenire ad id, quod nondum es: nam vbi tibi placuisti, vbi remansisti; si autem dixeris, Sufficit, & periisti.*

XXVII. *Ad vltimam confirmationem in num. 4.* Ad vltimam confirmationem iam respōsum est, regulam religionis, de qua agimus, vel non obligare ad aliquam culpam, vel solum ad veniale: neque ex confusa illa, & generali ratione non seruandi huiusmodi regulam, insurgere materiam grauis culpæ, secluso contemptu, & periculo, vt satis explicatum est.

XXVIII. *Ad primam probationem pars neg. in num. 5. & 6.* Ad rationes pro altera parte factas respondetur in primis optimè probare illud propositum non esse peccatum mortale, nisi vel grauem contemptum includat, vel hominum morali periculo mortaliter peccandi exponat. Vtrumque autē quando contingat, iam explicatum est: nec de toto primo discursu in num. 5. & 6. aliquid amplius dicere necesse est. *Ad primam partem in num. 7.* In prima verò confirmatione in num. 7. addo, rectè etiam probari, propter solam rationem mendacij vel simulationem hoc non esse peccatum mortale, nisi propositum extendatur ad transgressionem voti: quam transgressionem mendacium vocat Hieronymus in loco citato, & de illo dicit occidere animam. Illo autem secluso, nullam rationem mortalis peccati in hoc inuenio, imò nec veram rationem mendacij, aut formalis simulationis, nisi quis directè intendat decipere alios. Vnde etiam, in ipsamet professione si quis intendat verè profiteri, non habeat tamen intentionem seruandi regulam, apud homines non mentitur, quidquid sit apud Deum, quia verè intendit quod per verba profert. Quòd si audientes plus concipiunt, non est ex vi actionis vel prolationis exterioris; sed quia bene præsumunt de assumente talem statum, dum contrarium non apparet: alter autem eos non decipit, licèt decipi sinat, quod non semper mendacium est. Vnde, etiamsi religiosus malè viuat, non mentitur deferens habitum, etsi ratione illius ab aliis credatur honestè viuere: quia non tenetur se prodere, etiamsi alij fallantur. Maximè quia in factis, & vestibus principalis finis non est significatio, vt in verbis, sed vsus: & ideo frequenter sine mendacio assumuntur propter vsum, etiamsi alij in significatione fallantur. Cùm ergo D. Thom. ait, committere quempiam mendacium vel simulationem cum ab intentione perfectionis deficit, præcipuè intelligendum puto respectu DEI: quia non intendit seruare quod ei promisit, sicut de Hieronymo dicebam. Si autem exponatur etiam respectu hominum, intelligendus erit, si quis directè intendat simulationem & hypocrisim, alioqui erit tantum materialis simulatio.

XXIX. *Ad secundam confirm. in num. 8.* In secunda confirmatione, adnoto, verisimum esse Episcopos non esse in peccato mortali, eo quod non intendant consequi perfectionem charitatis per opera consiliorum & supererogationis, secluso contemptu, & morali periculo non seruandi quæ illis præcepta sunt, prout hæc sunt à nobis explicata. nam omnia quæ diximus, maiori ratione habent locum in Episcopis: quia ipsi nullum votum faciunt tendendi ad perfectionem, vel seruandi consilia, præter castitatem: quod non habent vt Episcopi, sed vt clerici in sacris. Secluso autem voto, illa ratio mendacij, quæ in eis consideratur, vel nullius vel parui momenti est, vt declaraui. Quia verò ratione status obligantur specialiter ad quædam opera perfectissima, vt ad ponendam animam pro ouibus, & ad subueniendum illis in necessitatibus spiritualibus, & corporalibus, ideo tenentur esse in præparatione animi ad hæc opera saltem pro temporibus & opportunitatibus, in quibus sub obligationem cadunt: tunc ergo essent in statu peccati mortalis, quando haberent intentionem huic præparationi animi contrariam, quæ iam non esset intentio non seruandi consilia, verum etiam nec præcepta. Sic ergo tenentur Episcopi ex vi status habere intentionem perfectè viuendi, id est, perfectissima opera charitatis & iustitiæ exequendi quando fuerint necessaria: & quia per consiliorum obseruationem ad hoc benè disponentur, rectè faciunt illa obseruando: non possumus tamen illis attribuere præceptum habendi hoc propositum cum fundamento nisi ad tollendum contemptum, vel periculum morale, vt explicatum est.

In vltima confirmatione iam constat per se non esse peccatum mortale deliberatum propositum non seruandi vnam, vel aliam regulam, neque illud sufficere ad contemptum, nisi includat obstinatum animum non parendi regulari disciplinæ in transgressione talis regulæ, vel nisi includat aliud genus periculi & contemptus à nobis expositi. Est autem hoc discrimen inter generale propositum circa totam regulam, vel particulare circa vnam aut aliam, quòd facilius potest illa generalis delectio animi vergere in contemptum, vel constituere hominem in graui periculo, vt per se clarum videtur. Et hanc etiam solam differentiam inuenio inter illam intentionem generalē, & executionem in frequenti transgressione regulæ: nam hæc moraliter contingit ex sola fragilitate, & ex particularibus affectibus vel negligentiis, quæ in diuersis occasionibus occurrunt: & ideo in illa non est tanta occasio perueniendi ad contemptum, sicut est in formali deliberatione, aut proposito. XXX. *Ad vltimā confir. in num. 9.*

CAPVT V.

Vtrùm teneatur religiosus non dimittere suum habitum.

OCcurrebat primo dicendum hoc loco de monachorum habitu singulari an conuenienter introductus sit, & ex quo tempore, & qua ratione, ac fructu. Nam hæretici huius temporis sicut religiosorum statum odio habent, ita in eorum habitum & cæremonias vehementer inuehuntur. Veruntamen hoc labore liberauit nos eruditissimus Bellarmin. qui l.b. 2. de Monachis, cap. 40. rem hanc diligenter expediuit: & ex his quæ adducit, constat morem hunc ab initio nascentis Ecclesiæ incepisse. Imo si antiquiora etiam tempora inspiciamus, inueniemus Eliam, Ioannem Baptistam, & alios, qui austerius vitæ genus professi sunt, in exteriori habitu id demonstrasse. Vnde Chrysostom. homil. 69. in Matth. dicit monachos habitu imitari Eliam, & Ioannem. Et Dionysius c. 6. Eccles. hierarch. commemorat antiquum morem mutandi habitū in professione monachatus. *Sacerdos* (inquit) *signo crucis eum consignatum sondet, omnique veste detracta, eum alia induit.* Cassianus lib. 1. de instit. renunciant. per multa capita habitum monachorum describit, & per singulas eius partes mysticas illius rationes reddit. Tractat etiā Basilius in reg. fusius d sputatis c. 22. attingens potius rationes morales, vel, vt ita dicam, vsuales illi statui accommodatas. I. *Prima suppositio morē certi habitus esse religiosis ab antiquo vsitatum.*

Duplex enim est præcipua causa, ob quam peculiaris habitus religiosis tributus est. Vna comprehendit varias rationes morales, scilicet vsus II. *Secunda suppositio de causis præsentis moris.*

paupertatis, vt tantum consulatur decentiæ, & conseruationi naturæ, non abundantiæ & superfluitati, iuxta illud Pauli, *Habentes alimenta, & quibus tegamur*, vt optimè ad hoc propositum expendit Basil. reg. 22. ex fusius disputatis. Alia est corporis mortificatio & pœnitentia, quæ non parum exercetur in vestitus asperitate. Altera est professio humilitatis & abiectionis, quæ in exteriori habitu multum cernitur. Et hæ rationes ac similes communes sunt omnibus religiosis, vnicuique iuxta finem & institutum suum. Alia verò causa, quam mysticam vocamus, est significatio aliqua, quæ aliquando est in colore, vt vestis alba significare solet candorem mentis. Vel è conuerso fuscam vestem ait Auguſt. epist. 199. significare continentiam; & de cuculla ait Cassianus significare simplicitatem & innocentiam; & sic de alijs. Moralis autem ratio, quæ ex ratione etiam signi sumitur, est, vt monachus ab hominibus aliorum statuum, scilicet à laicis & clericis secularibus, distinguatur: & quia monachorum religiones variæ sunt, exterior etiam habitus diuersus distinctionem inter eas notam facit. Quæ ratio maximè locum habet in religionibus monachorum. Nam religio clericorum habere potest habitum aliis clericis communem, vt inferius suo loco de Societate dicemus.

III. *Proponitur quæstio, & ratio dubitandi vtrinque.* Hoc ergo supposito, quæstio est, an religiosus, qui ex regula peculiarem habitum defert, teneatur sub culpa graui non deserere vel mutare, talem habitum. Et ratio dubitandi est, quia regula religionis, vt supponimus, non obligat ad culpam, vel grauem culpam: sed religiosus solum tenetur deferre habitum suum ex vi regulæ: ergo ad illum retinendum solum tenentur regulari obligatione: non autem rigorosa & sub mortali. Minor probatur, quia religiosus non se obligat ex voto ad deferendum habitum, vel tonsuram, de qua eadem est quæstio magis quam ad obseruandas alias cæremonias ordinis: ergo solum superest illi obligatio ex regula, & ita sentit Panorm. in c. *Deus qui.* de vita & honest. Cleric. n. 2. circa 1. glossam vbi non videtur facere differentiam inter hanc obseruantiam, & alias, quæ sunt ex regula. In contrarium autem est, quia iuxta traditionem omnium religionum, & communem existimationem grauis culpa in religioso censetur suum habitum deserere. Est igitur aduertendum in proprietate sermonis aliud esse spoliare se seu nudare habitu, aliud deserere aut mutare habitum. Nam primum fieri potest ad breue tempus, & sine assumptione alterius habitus, ad dormiendum, v. g. ad balneum sumendum, vel natandum, vel ab alias similes causas. Secundum verò propriè significat relinquere religiosum habitum ad induendum alium. Quod fieri potest, vel ad viuendum diu aut perpetuò in alio habitu assumpto, & illud est propriè renunciare habitum: vel solum ad breue tempus; & illa dicitur mutatio habitus, quamuis hæc vox generalior sit. Potest etiam mutatio esse vel in habitum secularem, vel in alium habitum religiosum.

Quæstio, vel proponitur de dimissione habitus, vel de spoliatione.

Prima Assertio de demissione habitus peccaminosa grauiter.

IV. Dico ergo primò, teneri religiosum sub mortali peccato retinere, id est, non mutare proprium religionis habitum. Hanc assertionem vt certam supponunt omnes Doctores, quos nunc omitto, quia infrà lib. 3. à principio tractando de apostasia à religione, referendi sunt: nam vnus modus, & frequentior apostatandi est per desertionem habitus. Et sufficienter probatur ex cap. 2. Ne cleric. vel monach. in 6. vbi fertur excommunicatio ipso iure in quemlibet religiosum professum temere dimittentem religionis suæ habitum: excommunicatio autem maior supponit peccatum mortale. Confirmatur, nam clericus secularis tenetur sub mortali non deserere, vel mutare clericalem habitum, vt constat ex toto tit. de vita & honest. cleric. ergo idem dicendum est de religiosis, nam quoad hoc æquiparantur in iure. Vnde confirmatur per argumentum ab speciali ex cap. *Deus qui.* de vita & honest. cleric. vbi Innocentius III. concedit quibusdam monachis & religiosis diuersorum ordinum vt in vnum honestum habitum se conforment, vt possint melius vniri, vel scandalum auferre ad Euangelium prædicandum: ergo supponitur in illo textu non posse religiosos per se loquendo licitè mutare habitum. Optimè hoc confirmat cap. *Clerici* 2. de vit. & honest. cleric. ibi. *Pontifices autem in publico & in Ecclesia supernumeris lineis omnes vtantur nisi monachi: hi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem*, vbi clarè supponitur hæc obligatio, imò etiam ex illo textu rectè probatur teneri religiosum ad deferendum habitum suum patentem, cum non permittat etiam per Episcopalia indumenta occultari. Quæ etiam est ibi communis opinio, quam expresè quoque docuit Nauarr. in consiliis de regularibus infra citandis.

Probatur. *Confirma. 1.* *Confirma. 2.*

V. Sed difficultas est vnde nascatur hæc grauis obligatio non deferendi habitum, seu quo iure hoc præceptum introductum sit, & in primis dici potest esse de iure naturali, supposito tali voto, & statu, & institutione ac fine talis habitus. Nam, vt num. 2. diximus, hic habitus non solum datur ad humanum vsum, sed tanquam insigne propriæ professionis. Eo autem ipso quò quis assumit aliquod munus vel statum cum perpetua obligatione sustinendi illud; consequenter obligatur ad non deponendum proprium signum publicè institutum & datum ad talem professionem significandam, nam illa est virtualis quædam defectio ab illa obligatione. Quæ ratio manifestè conuincit quando habitus deponitur animo retrocedendi ab statu: nam tunc planè committitur apostasiæ vitium, quod supposito voto, contra legem diuinam & naturalem est, vt significatur in Concil. Carthag IV. cap. vlt. habetur in c. 1. 27. q. 1. & idem habetur in cap. *de viduis.* & cap. *Viduas.* cum aliis ead. cauſ. & q. cap. 2. 20. q. 3. ex Concil. Tolet. VI. c. 6. tunc autem præcisè agimus de sola depositione habitus. Posset autem intelligi aliquem velle retinere statum, & seruare substantialia eius, nolle autem vti tali habitu: quod posset facilius in monialibus contingere. Ergo non satis est obligatio ad statum, nisi addatur specialis obligatio ad deferendum in habitu proprium signum talis status. Ad hoc verò dici posset, quamuis hæc duo speculatiuè (vt sic dicam) sint separabilia; practicè in tali materia non posse separari, quia vel religiosus dimittit habitum relinquendo etiam monasterium, seque ab obedientia superiorum Prælatorum subtrahendo, vel sub illa manens. Priori modo retrocedit ab statu, in quo perseuerare tenetur, & est apostata, vt infrà citato lib. 3. videbimus: posteriori autem modo impossibile moraliter est vt habitum mutare permittatur. Quæ ratio probat quidem optimè, quando mutatio habitus diuturna est, & quando per modum status assumitur: tamen etiam de illa non probat in vniuersum, sed vt in plurimum. Nam in religione militari, v. g. potest aliquis nunquam deferre habitum, dissimulantibus & consentientibus Prælatis, vel fortè ignorantibus: & in monasterio monialium nimium relaxato posset aliqua deponere velut si,

velum, & secundi modo ornari, in cæteris seruando integritatem sui status. In quibus casibus si id contingat, non definit religiosus peccare mortaliter propter negligentiam, vel ignorantiam Prælatorum non adhibentium coactionem; & præterea hoc peccatum non solùm committitur in stabili mutatione habitus, sed etiam in ea quæ fit ad breue tempus, vt ex dict. cap. 2. Ne clerici vel monach. in 6. sentit Nauarrus cons. vnico de Apostatis. n. 6. & tamen ratio facta in eo casu non procedit.

VI. *Completa tractatio præcepti obligationis traditur.*

Necessarium ergo est, vt præter rationem naturalem & necessariam connexionem moralem cum statu & obedientia Prælatorum sit aliqua positiua lex, quæ directè obliget ad retinendum habitum religionis, quam semel quis professus est. Alioqui non erit per se grauis malitia in contraria dimissione, sed solum ex adiunctis, vel per accidens, ratione scandali. Dico ergo habere religiosos positiuum præceptum, quo ita obligantur. Propter difficultatem autem in num. 3. positam addendũ est hoc præceptum non tam fundari in speciali regula, quàm supponi (cum proportione) ad omnem regulam. Est enim hoc tanquam generale quoddam ius status religiosi, vt vnusquisque in sua vocatione, & consequenter in proprio habitu suæ vocationis permaneat. Quod ius quatenus extenditur vltra id quod mere naturale est, potest dici non scriptum, id est, communi consensu & traditione omnium religionum receptum. Potest etiam dicitus commune canonicum, quia in decretis suprà citatis authoritate Pontificum, & Conciliorum generalium confirmatum est.

VII. *Refutatio Caiet. opinionum duarum partium.*

Sed quærendum est, an dimissio vel mutatio habitus semper sit peccatum mortale? Quod dubitari potest primò ex modo peccandi, secundò ex parte materiæ. Quoad primum Caiet. in Summ. verb. *Cleri orum peccata.* significat, religiosum non peccare mortaliter, nisi temerè dimittat suum habitum; nam inde probat quasi à fortiori clericum non peccare mortaliter dimittendo suum, nisi temerè id faciat: quid autem sit temere dimittere, explicauit idem Caiet. 2 2. q. 53. art. 3. dicens, temeritatem esse inordinationem ex contemptu. & infrà dicit esse speciem præcipitationis contemptum addentem. Et in illo rigore dicit esse interpretandos canones imponentes pœnas temerè delinquentibus, alludens inter alia ad c. 2. ne cleric. vel monach. in 6. vbi excommunicatur monachus temerè dimittens habitum. Ergo iungendo omnia, sentit non esse peccatum mortale dimittere habitum, nisi fiat ex contemptu.

VIII. *Reiicitur Caiet.*

Quòd si hæc doctrina vera est, non magis obligatur sub mortali religiosus ad non dimittendum habitum, quàm ad non transgrediendam quamcunque regulam: quæcunque enim transgressio est mortalis si fiat ex contemptu, & non aliàs. Hoc autem repugnat his quæ hactenus diximus, & communi modo sentiendi & loquendi Doctorum, censent enim multo maiorem esse obligationem ad non dimittendum habitum, quàm ad alias particulares obseruantias regulæ. Quocirca licet temeraria dimissio in illo rigore explicata à Caietano, necessaria fortè sit ad incurrendam censuram latam in dict. c. 2. de qua re in proprio loco diximus: tom. 5. in 3. p. disp. 23. sect. 4. tamen ad peccandum mortaliter non est necessarius contemptus, sed ex parte modi peccandi sufficit quælibet libertas, quæ ad alia peccata mortalia satis est, siue sit mista cum ignorantia culpabili, siue cum passione & prauo affectu vagandi per aliquod tempus, aut forcinandi, percutiendi aliquem, &c. qui esse potest sine proprio contemptu. Ratio est, quia hæc materia est grauis ex suo genere, & est strictè prohibita per sacros canones, nõ solùm in dict. cap. 2. sed etiam in antiquioribus, & communis traditio & consensus declarat illam esse rigorosam & potissimam legẽ prohibentem; ergo vt transgressio eius sit peccatum mortale, non est necessarius formalis contemptus, sed sufficit virtualis inclusus in libera voluntate faciendi actum legi contrarium. Et hæc est communis sententia Doctorum etiam explicantium illam particulam *temerè*. in dict. c. 2. dicunt enim temerè dimitti quoties sine causa rationabili dimittitur, vt notauit Sylu. verb. *Excommunicatio.* 9. n. 51.

IX. *Expeditur posterior pars dubii.*

Quoad secundam partem certum videtur posse hoc peccatum esse aliquando veniale ex parte materiæ. quod aperte sentit Sylues. verb. *Excommunicatio.* 9. n. 53. cum aliis quos refert. Potest autem hæc leuitas materiæ in præsenti considerari & ex parte temporis: quia licèt dimittatur habitus, statim reassumendus est, & ea intentione exuitur. Et in hoc casu præcipuè videntur loqui Palud. Sylues. & cæteri: quia in moralibus parum pro nihilo reputatur, nec dicitur quis simpliciter assumere secularem habitum eo quòd ad breue tempus illum induat, argumento legis *diuortium.* ff. de diuortijs. Alij tamen hunc casum non admittunt, quia si reuera fiat mutatio dolosa ad vtendum seriò habitu seculari, &, vt talis persona secularis reputetur, videtur esse materia grauis, etiamsi pro breuissimo tempore fiat. Quod videtur sentire Nauarr. dict. cons. de Apostasia n. 6. & summa Rosella verb. *Excommunicatio.* & videtur valde probabile, quia illa materia habet intrinsecam deformitatem repugnantem illi statui. Vnde addendum secundò est, vt talis mutatio fiat leuis, necessarium esse vt etiam ex intentione minuatur, v. g. si quis ad breue tempus mutet habitum, non vt seriò illo vtatur, vel vt secularis incedat, sed ludi causa ad repræsentandum, vel quid simile, tunc enim sine dubio erit res leuis: quod etiam frequens vsus virorum timoratorũ declarat.

Mutationẽ habitus non reddit leuẽ breuitas temporis.

Redit tamẽ intentio.

Dices, Intentio est valde extrinseca respectu talis materiæ: ergo si materia ipsa est contraria præcepto, & alioqui est sufficiens ad peccatum mortale, non fiet veniale eo quòd ex intentione iocosa aut leui fiat. Respondetur hoc verum esse de intentione merè extrinseca, quæ non mutat moralem rationem actionis: nos autem loquimur de intentione efficiendi huiusmodi mutationem. Voco autem in præsenti variationem moralem actionis, quòd mutatio habitus fiat ad mutandam reuera speciem exteriorem & existimationem status, vel quòd fiat solùm ad repræsentandam aliquam personam, quia secundum æstimationem moralem hæ sunt actiones diuersarum rationum, imò posterior non censetur vera mutatio. Prior verò est propriissima, & ideo quamuis fiat ex intentione, quæ secundùm se tantùm sit peccatum veniale, vt ad intuendum publicum ludum, vel quid simile ipsa ratione suæ materiæ vel prohibitionis erit peccatum mortale.

X. *Obiectio cõtra proximè dicta de intentione enucleatur.*

Alio modo videtur hæc materia posse esse leuis, quia non totus habitus, sed pars eius dimittitur. In quo præcipuè est obseruandum, ne religiosus habitus ita ex parte minuatur, vt ex reliquo cognosci non possit, an talis persona religiosa sit, necne, iam enim illa materia erit semper sufficiens ad peccatum mortale: quia in ea consummatur transgressio legis & quoad materiam, & quoad finem eius. Quin potiùs licet quis exuendo exteriorem partem habitus, retineat internam, & superinduat secularem habitum, ne religiosus appareat, ratione materiæ non excusabit grauem culpam: quia illa pars cum illis circunstantijs est satis grauis materia, & quia religiosus

XI. *Quomodo mutando partem sit habitus fiat aut non fiat leuis mutatio.*

tenetur exteriorem habitum suum retinere, vt colligitur ex cap. *Deus qui.* de vit. & honest. cler. & sentiunt ibi gloss. Ioan. Andr. Antonius, & Panormit. Nauarr. consil. 76. de Regularibus in noua impressione. Si verò pars habitus, quæ retinetur, exterius apparet, & est proprium signum talis status, non peccabit quis saltem grauiter contra prohibitionem dimittendi habitum: quia re vera non dimittit, neque occultat proprium statum. Vnde si assumat partem alterius habitus quæ proprium non occultat: peccare quidem poterit contra decentiam religiosam, vel contra canones prohibentes clericis, vel monachis laicum, vel indecentem vestitum, non tamen contra obligationem non dimittendi habitum. Dixi autem, si sit sufficiens signum proprii status, quia non satis est quòd sit signum religiosi status in communi: quia religiosus tenetur deferre peculiarem habitum suæ religionis, vt Nauarrus suprà notat, & sufficienter probatur rationibus adductis.

XII. *Quomodo item nihil proprii habitus mutando, sed aliū superinduendo.*

Quæri autem hìc potest, an occultatio habitus nihil de proprio exuendo, sed aliū superinduendo, sit mutatio sufficiens ad peccatum mortale. Sed hoc dubium tractaui latius in 5. tom. 3. Partis, in loco cit. in num. 8. & mihi semper videtur ex vi materiæ nō esse illam mutationem de qua loquuntur iura; quia reuera non est dimissio habitus: neque etiam intrinsecè esse mendacium, vel quia occultare veritatem non semper est mendacium, vel quia vestis assumpta non est principaliter ad significandum, sed ad alium vsum, propter quem accipi potest sine mendacio, etiamsi alij de ipi permittantur. Præterea licet illa sit ficta simulatio quando sine rationabili causa fit; nihilominus non videtur ex obiecto mendacium ita perniciosum, vt sit peccatum mortale: iudicandum ergo erit ex fine, nam si id fiat ex intentione mortali, erit mortale, & multo magis si fiat animo apostatandi, vel fugiendi à religione: quia illa intentio & est mortalis, & multum proportionata illi actioni. Idemque timendum est si fiat animo libere vagandi per multum tempus: quia illa est virtualis depositio religiosi habitus.

XIII. *Quomodo tandem dicta dimissio possit omni peccato carere. Primò ex iusta causa, seu necessitate.*

Vltimò est circa hanc obligationem aduertendū, non esse ita præcise necessariam, vt oppositum nunquam liceat saltem ad tempus & ex iusta causa. Quia propter grauem necessitatem vel tuendi vitam, vel vitandi grauem infamiam, aut scandalum, licitè potest mutari habitus religionis ad tempus, vt notauit glossa in cap. 2. ne cleric. vel monach. in 6. & in cap. *Cleric.* 2. de vita & honest. cleric. & sumitur ex textu ibi, *Nisi iusta causa tumoris exegerit habitum transformari.* Idemque in simili de prohibitione portandi arma notauit gloss. in cap. *Cleric.* 1. eod. tit. Et idem docent Sylvest. verb. *Habitus.* & alij Summistæ tum ibi, tum verb. *Excommunicatio.* Antonin. 3. p. tit. 24. c. 53. Et ratio est, qui tunc alla non est temeraria dimissio, imò nec voluntaria censetur, argumento c. 1. de his quæ vi, &c. & quia leges humanæ non obligant cum tanto rigore, quando aliàs materia est de se indifferens, & transgressio non cedit in contemptum religionis, vel damnum commune: in eo autem casu nihil horum interuenit, quia illud tunc non est mendacium, vt probat ratio suprà facta num. præcedent. nec fit in contemptum religionis, nec sequitur aliud damnum, sed potius fit ad vitandum illud vt supponimus.

XIV. *Instantia contra proximè dicta diluitur.*

Dices, hoc ad summum habere locum quando necessitas præoccupat hominem, non verò quando homo se ingerit actioni, vel itineri habenti necessitatem illam, vel periculum annexum. Respondeo, in priori casu de necessitate præoccupante, semper hoc procedere, etiamsi contingat occasionem illam ex antecedente peccato oriri, quia illud est per accidens, & hìc & nunc iudicandum est de humana necessitate prout iam in re existit. In posteriori autem casu de se ingerente pensanda est necessitas, vel vtilitas aggrediendi opus vel iter, quod sine mutatione habitus religiosi commodè fieri non potest: nam si illa fuerit sufficiens, non est relinquendum opus propter illam circunstantiam, vt rectè sensit Nauarr. consil. 70. de Regularibus, in secunda impressione, addens iudicium de legitima causa in hoc negotio relinqui arbitrio boni viri, cùm non sit iure determinatum, argumento cap. *de causis.* §. 1. de officio deleg. & l. 1. ff. de iure deliberandi. At verò quando ratio aggrediendi opus est iniqua, vel non necessaria, tunc licèt fieri non possit sine periculo vitæ, vel infamiæ absque mutatione habitus, nulla est excusatio, sed dupliciter in eo facto peccatur, primò in intentione iuxta malitiam eius, deinde in medio assumpto ad excusandum periculum, non imminens, nec necessarium, sed voluntariè assumptum.

XV. *Secundo per dispensationem.*

Alia quoque ratione potest fieri licita hæc mutatio habitus per iustam dispensationem. Cùm enim hæc obseruantia non sit de substantia status religiosi, certum est admittere dispensationem ex iusta causa, quæ etiam relinquitur arbitrio prudentis dispensatoris. Non requiritur verò tanta, vt per se sufficiat excusare; quia illa non esset dispensatio, sed interpretatio. Neque etiam est necessaria ingens & extraordinaria causa, qualis ad dispensationem in ipso statu religioso, vel in substantialibus eius necessaria est, quia minor effectus minorem causam requirit. Et eadem proportione quo mutatio futura fuerit maior, ve. diuturnior, eo maiorem causam postulat: vt si detur dispensatio ad totam vitam, vel solùm ad tempus studij, vel ad agendum negotium, aut iter. Et similiter plus requiritur vt mutetur habitus monachalis in laicalem, quàm in clericalem, & plus vt in clericalem, quam in alium monachalem, quia magis receditur à lege, seu regula.

XVI. *Hanc dispensationem potest papa concedere. Prælatus regularis. Dispensatio religiosi sibi ipsi. Videtur Nauarr. Confirmatur.*

Quæri autem potest, quis habeat potestatem concedendi hanc dispensationem. Et quidem constat summum Pontificem maximè posse illam concedere, cap. *Deus qui.* de vita & honest. cleric. & quia in omnibus habet supremam potestatem. De Prælato autem religionis dubitari potest. Nam videtur etiam illum posse hanc licentiam ex iusta causa dare, quia per hoc non dispensat in voto, sed in regula, quæ illam conditionem inuoluit, nisi iusta causa obstet. Et confirmatur, quia Prælatus potest dispensare cum religioso in clausura (loquimur enim de viris, & ex vi iuris communis.) ergo & in delatione habitus: quia ita sentiunt obligationis, vt patebit cap. seq. Atque ita sentire videtur & hæc duo æquiparare Nauarr. dict. con. 70. n. 8. & 9. Nihilominus censeo solum Papam posse hanc dispensationem concedere, propriè loquendo. Quod ita declaro, nam aliud est dare licentiam ad opus, quod sine mutatione habitus commodè exerceri non potest, aliud verò dispensare per se & directè in gestatione habitus. Primum facere potest Prælatus, & facit quotidiè, & ita loquitur Nauarr. vt constat ex casu quem tractat. Illa verò non est dispensatio in hac obligatione, sed facultas ad agendum opus religiosum, quæ non est necessaria ad opus propter dispensationem, sed propter subordinationem & obedientiam religiosam: posita autem illa facultate ad opus, altera obligatio per se cessat ratione occurrentis causæ, iuxta suprà dicta in num. 13. & 14. Propria autem dispensatio esset quando opus ad quod

ad quod datur facultas sine periculo vitæ, vel infamiæ, vel alio scandalo potest exerceri in proprio habitu religioso, & daretur specialis licentia ad non deferendum habitum illo tempore: & hoc modo nego posse Prælatum dare hanc dispensationem. Hancque differentiam constituo inter Pontificem & Prælatum. Ratio me mouens est, quia hæc dispensatio non tam est in regula, quàm in iure communi, vt ex dictis num. 6. constat: & potestas ad illam concedandam nullibi inuenitur data Prælatis, neque etiam continetur in generali facultate quam habet dispensandi in iure communi, quia illa solum extenditur ad res quæ ordinariè & frequenter occurrunt, & ad dispensationes moraliter necessarias ad ordinarium viuendi modum: hæc autem dispensatio non est huiusmodi, sed est valde extraordinaria, & multum exorbitans, ideoque supremam Pontificis potestatem mihi postulare videtur, quanuis hoc in terminis disputatum non inuenerim. Atque hanc etiam differentiam considero inter existentiam extra clausturum, & mutationem habitus, quod illa est frequenter necessaria, & habet ordinarias causas, hæc verò minimè: & ideo prior censetur concessa Prælato in generali potestate, non autem posterior. Item est alia ratio optima, quia facultas existendi extra clausturum quasi per se & directè pertinet ad iurisdictionem Prælati, vt possit vti suo subdito vbi ille indiguerit, vel ei præcipere ministerium extra clausura, quando opportunum iudicauerit: mutatio verò habitus per se non spectat ad executionem obedientiæ religiosæ. Non ergo est similis ratio, neque illa duo æquiparantur, nisi quando ex facultate ad aliquod opus necessaria est vtraque circunstantia. In quo etiam est differentia, quia circunstantia loci moraliter est per se intenta, & intrinsecè postulatur in ipsa facultate: alia verò est omnino per accidens, sequiturque ex causis extrinsecis, & ideo non est ita directè intenta.

Ratio, quare etiam satisfiat præceptum contrarium.

Satisfit confessionem quadenus ad illam ex præceptis determinatum tempus differtur.

Clausura & habitus.

XVII. Dices, interdum religiosus habens facultatem à Prælato ad aliquod iter vel ministerium agendum, dubitat an expediat, vel liceat mutare habitum, & sua authoritate non audet, & de licentia Prælati securus facit: ergo signum est posse Prælatum directè & per se hanc licentiam dare. Respondeo, illam magis esse authenticam interpretationem, quàm dispensationem: nam in rigore illud dubium posset determinari per prudens arbitrium, considerata causa: si verò potest fieri recursus ad Superiorem, meritò fit, quia ad illum ex officio spectat declarare an lex obliget in casu dubio, & sua authoritate adiungit practicam certitudinem. Quòd si quis illam vocet dispensationem, non contendo de voce, quia solùm loquimur quando constat obligationem non dimittendi habitum non cessare ob extrinsecas causas, & per se tollitur à Superiore; & hoc dicimus pertinere ad solum Pontificem. Vnde infero, regulariter ac moraliter loquendo, per solam licentiam Prælati non posse dimitti habitum pro tota vita, nec pro tempore diuturno, & quasi stabili modo, sed solùm occasione alicuius actionis, & pro tempore quo durat: quod secus est de dispensatione Pontificis, vt per se constat. Et ideo dico, *regulariter loquendo*: quia si religiosus mittatur à prælato ad prædicandum Euangelium, vbi non potest sine periculo facere nisi mutando habitum, etiam poterit longo tempore, & per totam vitam ea licentia vti, quia est consequens ad prædictum ministerium, quod toto illo tempore sanctè exercetur.

Infamia mutat datā dispensationē.

Dilatur.

Assertio secunda. Religiosum exuere se, absque animo deferendi habitum non esse peccatum, seclusa regula, vel extrinsecis circunstantiis.

XVIII. Hactenus à n. 4. diximus de dimissione & mutatione habitus: nunc de spolatione breuiter dicendum est, nihil de illa esse statutum iure communi, quia c. 2. nec cleric. vel monach. in 6. non loquitur de spoliatione, vt in 5. tom. 3. p. n. 8. allato dixi. Et omnia alia iura magis loquuntur de mutatione habitus cum qua status relinquitur, quàm de spoliatione, vt suprà notaui. Vnde ex vi iuris communis hoc prohibitum non est: neque etiam ex natura rei aut ratione voti, seu status religiosi. Consulenda ergo est religiosa regula, tanta enim erit hæc obligatio, quanta in illa fuerit imposita. Vnde nisi ex aliis circunstantiis hæc transgressio fiat culpabilis, vel mortale peccatum, non erit talis, nisi iuxta regulæ obligationem. Ait tamen Sylvest. verb. *Excommunicatio. 9. n. 52.* nunquam dimitti (etiam hoc modo) à religioso professo sine rationabili causa absque peccato: *quia adeò* (inquit) *est annexus istibus monachorum, quòd in quocunque loco consistentes, siue in lecto quiescentes, constanter eo vti debent*, citat cap. *vidua. 20. q. 1.* vbi Concilium Toletanum X. loquens de virginibus sacris, quæ religionem confitentur, ait, *Tunc accepta à Sacerdote, vel ministerio aptæ religionis professioni veste seu in lectulo quiescens, siue in quocunque loco consistens, constanter ea vtatur.* Et Concilium Carthaginense IV. c. 11. dicit, *Sanctimonialis virgo cum ad consecrationem suo Episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper vsura est, professione, & sanctimoniæ aptis*, habetur in cap. *Sanctimoniales. 23. dist.* Imò indicat præterea Sylvest. hoc peccatum esse mortale, si ex rationabili causa non fiat, vt si ex lasciuia (inquit) & illicita sensualitate dormiendi quietius in hospitio extra monasterium. Et Nauarr. in consil. de Apostatis significat, religiosum, qui spoliatur habitu ad liberius fornicandum, peccare mortaliter, non solùm contra temperantiam, sed etiam exuendo habitum, quanuis apostata non fit. Nihilominus ex vi iuris communis certum existimo non esse in hoc obligationem sub peccato mortali: quia neque in citatis decretis sunt verba, quæ indicent rigorosum præceptum. Nam in cap. *vidua.* solùm dicitur, *constanter ea vtatur*; in alio verò, *qualibus semper vsura est.* quæ non sunt verba rigorosè præceptiua, vt per se constat: nec communi vsu & consuetudine ita sunt interpretata. Nec dicti authores oppositum sentiunt: nam Sylvester expresse dicit, licèt monachi debeant semper suo habitu vti, tamen hoc debitum esse honestatis, non necessitatis. Et in hanc sententiam refert Archidiaconum, & Ioan. Andr. solùm ergo volunt ex circunstantia extrinseca posse illud peccatum esse mortale. Vnde in prædicto casu intemperantis religiosi non erit, per se loquendo, duplex malitia mortalis in illo actu, vna fornicationis, alia spoliationis habitus, nisi fortasse ex speciali regula talis prohibitio cum eo rigore facta sit: semper enim iura specialia excipimus, quæ consulenda & obseruanda sunt. Alia de decentia, quam religiosi in vestibus seruare debent, legi possunt apud Nauarr. Comment. 4. de Regul. num. 27. vbi latè expendit Clem. 1. de Constit. de qua aliqua dicemus in cap. 11.

Ostenditur assertio.

Sententia Sylvestri sempèr peccare religiosum exeundo se absque rationabili causa.

Accedit aliquæ pars Nauarri.

Sustinetur tamen assertio pessima.

CAPVT VI.

Vtrum religiosi ad clausuram seruandam non egrediendo claustrum proprio & rigoroso præcepto teneantur.

CIrca clausuram maior est, & specialis monialium obligatio; & ideo quæ in genere dicemus, de viris præcipuè intelligenda sunt, postea in cap. 8. & 9. quod fœminis fuerit particulare addemus. Potest autem religiosa clausura in duas partes distribui: vna est obseruatio claustri non egrediendo extra illud; alia est eiusdem claustri obseruatio, non admittendo personas extraneas seculares, vel laicas intra illud.

I. *Argumentũ pro sententia neg.*

Circa priorem partem clausuræ in hoc cap. propositæ, quæstio est, an habeant religiosi speciale præceptum non egrediendi extra claustrum sine legitima facultate, & consequenter an talis egressus ex suo genere sit peccatum mortale. Ratio dubitandi est, quia hæc obligatio non oritur ex voto, nec ex præcepto Ecclesiastico, ergo ad summum oritur ex regula: ergo non est maior quàm sit communis obligatio regulæ: non est ergo, per se loquendo, & ex genere suo peccatum mortale. Prima pars antecedentis probatur, quia religiosi directè non vouent clausuram, quia ordinariè solum vouent tria substantialia vota: neque etiam indirectè in his continetur clausura, nisi in quantum in virtute obedientiæ præcipi potest: ergo donec ita præcipiatur per regulam, vel Prælatum, non est talis obligatio ex vi voti. Neque obstat quòd aliqui dicuntur profiteri expresse hoc modo, Promitto Deo, & Sanctis eius, & vobis Domino abbati, me perpetuam continentiã seruaturum in hac domo, vel monasterio, vt ex Speculatore refert Nauarr. statim citandus, tum quia illud speciale est, & mihi non constat in qua religione seruetur: tum etiam, quia intentio illorum verborum non est promittere nunquam exire à monasterio materiali, sed formali, vt sic dicam, id est, seruare continentiam cum perseuerentia in tali statu. *Prima pars argumenti vrgetur.*

II. *Vrgetur posterior pars argumenti.*

Secunda pars probatur, quia nullum est in iure canonicum decretum, quod huiusmodi præceptũ satis probet. Nam si quæ sunt, maximè illa, quæ Gratian. congerit 16. q. 1. Illa verò non de permanentia in clausura vt sic, sed in ordine ad abstinendum à functionibus Ecclesiasticis loquuntur, quando verbis vtuntur præceptiuis, vt patebit vnum vel aliud attingendo. Primum est cap. *placuit.* secundum 16. q. 1. vbi Eugenius Papa ait, *Placuit communi nostro Concilio, vt nullus monachorum pro lucro terreno de monasterio exire nefandissimo ausu præsumat.* Et infrà, *Sit claustro suo contentus: quia sicut pisces sine aquæ caret vita, ita sine monasterio monachus.* Vnde Bernard. serm. 1. de S. Andrea, monasteria comparat stagnis, à quibus pisces non habent diuagandi facultatem. In quibus verbis priora, quæ maiorem rigorem continent, non sunt absoluta, sed cum illis limitationibus, *pro lucro terreno, & nefandiss mo ausu.* ex quibus constat nõ simpliciter prohiberi exitum, sed ad prauum finem, vel ad actiones vel ministeria monachis prohibita, quæ ibi statim recensentur iuxta illius temporis consuetudinem. Posteriora autem verba nõ continent præceptum, sed monitionem & recordationem proprij status, vt patet etiam ex subiunctis verbis, *Sedeat itaque solitarius, & taceat, quia mundo mortuus est, Deo autem viuit.* Quomodo etiam dicit Concilium Nicænum in c. *placuit.* 1. eiusdem q. *Placuit omnibus residentibus in sancta Nicæna Synodo, vt monachorum conuersatio & vita secundum etymologiam nominis ab omnibus discrepet (monachus enim Græcè, Latinè singularis dicitur) vnde monachum per omnia singulariter agere oporteat.* Per quæ verba sui status illum admonet, & postea subiungunt præceptum in his decretis (quod præ oculis habendum est) intentum, agunt enim de monachis antiquis, qui ex vi status non erant sacerdotes, neque ad ministeria Ecclesiastica ordinabantur, sed ad vitam separatam & contemplatiuam agẽdam: directè ergo prohibentur exire ad illa ministeria circa populum peragenda, non verò nouum præceptum circa eorum statum eis imponitur. Imò in dict. c. *placuit.* 1. in fine apertè supponitur monachos posse exire, seu peregrinari, nam dicitur, vt non sepeliant nisi monachum in monasterio secum commorantem, etsi fortuitò quenquam aduenientium fratrum ibi mori contigerit. Per illam verò comparationem pisces declaratur vtilitas vel necessitas claustri ex vi status, non ex speciali præcepto canonico. Aliud decretum est in cap. *Monachi.* 2. ead. q. sed constat manifestè ibi non exitum, sed Ecclesiasticum ministerium egrediendi prohiberi, & præterea addi, *sine imperio Abbatis.* Idem potest responderi ad c. *iuxta,* & c. *qui verè.* ibid.

III. *Prolocutio consequentiæ argumenti.*

Consequentiæ autem in num. 1. illatæ probantur à sufficienti partium enumeratione, quia non est aliud principium vnde possit oriri hæc obligatio, nisi regula, quæ quoad hanc obseruantiam non fertur maiori rigore, nec verbis magis indicantibus præceptum, quàm in aliis, vt videre licet in Regula Augustini cap. 10. aliàs 29. quoad hanc partem solùm dicitur: *Qui habet aliquo eundi necessitatem, cum quibus Præpositus iusserit, ire debebit.* Dixerat enim in cap. præcedenti, & in c. 16. aliàs 8. vt nunquam soli incedant, sed duo vel tres simul: hic autem subiungit, socium debere à Prælato designari: vnde à fortiori supponere videtur potius quàm disponere vt petatur licentia à Præposito, si quò eundem est: hæ autem regulæ non plus obligant quàm reliquæ. Basilius autem in sua regula nullum peculiare præceptum de hac re posuit: solum in reg. 35. ex fusior. b. indicat vtilitatem magnam manendi intra clausura. Et in c. 8. constit. monast. monet grauiter religiosos, vt in assignato sibi ad habitandum loco fortiter & quietè permaneant, & non facilè huc illucque discurrant. Subdit verò statim: *Neque verò tamen propterea perpetuo istanquam in custodia permanendum, sed quandocunque & res poscit, & conscientia non reprehendit, liberè est, fideuterque proficiendum, ita tamen vt in proficiendo medus teneatur, & praua omnis suspicio euitetur.* In regula autem Carmelitarum (quæ creditur esse Basilij) cap. 6. dicitur, *maneant singuli in cellulis suis, vel iuxta eas die ac nocte in lege Domini meditantes,* &c. Ex quibus à fortiori sequitur obligatio manendi in clausura. Sed illa regula non plus obligat quàm aliæ, & certum est minus obligare quàm præceptum non exeundi extra clausura; grauius enim peccaret religiosus Carmelita extra clausura sine licentia exiens, quàm extra cellam. In regula etiam D. Benedicti nihil expressum de hac re inuenitur, nam licèt cap. 29. supponatur esse graue delictum egredi monasterium, tamen sermo ibi est de egressu per apostasiam, vel fugam, quod longè diuersum est. In cap. autem 51. prohibet comedere extra monasterium sine imperio Abbatis, de exitu autem nihil dicit. Neque etiam S. Franciscus in sua regula: solùm enim de volentibus ire ad infideles, disponit in c. vlt. vt non eant sine licentia Ministri Prouincialis. Denique in Regula S. Pachomij cap. 36. 47. & 72. prohibetur exitus sine licentia, sicut prohibetur etiam locutio, aut deambulatio in monasterio, vel aliquid simile. Non ap-

parẽs

paret ergo vnde in hac re sit rigorosa præcepti obligatio.

IV. *Primum præmissum in hac q. certū.*

Vt seperemus certa ab incertis, supponendum est, exitum à monasterio animi apostatandi, vel fugiendi ab obedientia Prælatorum, esse intrinsece malum, suppositā professione, & ex genere suo peccatum mortale, quia directè repugnat obligationi, quæ ex professione nascitur. De qua re infra in lib. 3. à cap. 1. vbi de mutatione religiosi status dicturi sumus: hîc enim non agimus de permanentia in statu, & recessu illi contrario, sed de permanentia in loco materiali monasterij, vt sic dicam, & hanc vocamus clausuram, cui opponitur egressio tantum localis extra septa totius monasterij. Secundò certum est, hanc clausuram non esse ita præceptam monachis seu religiosis, vt nulla ratione eis liceat extra claustrum exire: nam de licentia legitimi Prælati exire licet, vt supponunt omnes regulæ religiosorum, & ius commune non repugnat, communisque consuetudo confirmat. Certum est etiam Prælatos communi & ordinaria potestate posse dare hanc licentiam, nisi vbi aliquod ius proprium alicuius religionis obstiterit. Tertiò suppono esse in religiosis aliquam obligationem non exeundi è claustro sine licentia Prælati. hoc enim etiam constat ex regulis & ex vsu. Intelligendum est autem de religiosis infra Prælatum, nam ipse Prælatus sibi poterit facere facultatem, vt per se constat, quanuis in modo posit excedere, vt infra attingam. Loquimur etiam de religiosis, qui profitentur vitam communem seu cœnobiticam prout nunc sunt in Ecclesia: nam si status religiosus conficeretur vt fuit in Apostolis, vel prout esse potest in vita solitaria vel priuata, non postulat necessario hanc obseruantiam. Duo ergo alia videntur posse dubitari. Vnum est, qualis sit obligatio religiosi non exeundi extra claustrum sine licentia: aliud est, an hæc licentia dari possit à Prælato per modum ordinariæ facultatis, vel solum per modum dispensationis.

Secundum præmissum.

Tertium præmissum.

III. Probatur conseq. ex præmissis.

V. *Duæ obligationes ad claustrum.*

Circa primum videtur sanè dicendum, hanc obligationem ex genere suo non esse tantum ex simplici ordinatione regulæ obligantis ad pœnam, & non ad culpam, sed esse in conscientia, & in rigore proprij præcepti obligantis iuxta materiæ capacitatem, ita sentit Nau. suprà, qui non parum laborat in inueniendo hoc præcepto, & tandem illud præcipuè reducit ad consuetudinem & vsum omnium religionum. Quanuis enim hæc obseruantia à principio inceperit ex directione regulæ, postea verò vsu videtur recepta tanquam res grauis, & intrinsecè necessaria ad custodiam & conuenientem disciplinam illius status. Nonnihil etiam potuerunt conferre Conciliorum & Pontificum decreta ad introductionem huius præcepti, maximè illud Concilij Chalcedon. c. 4. quod refertur in dict. cap. *qui vere.* ibi, *In locis, in quibus se semel Deo dedicauerunt, permanentes*, & subditur infrà, *Prætereunte vero hæc decreuimus extra communionem esse, ne nomen Domini blasphemetur.* Et aliud Alexandri II. in dict. c. 2. *Iuxta Chalcedonensis tenorem optimi Concilii monachis, quanuis religiosis ad normam S. Benedicti intra claustrum morari præcipimus, vicos, castella, ciuitates peragrare prohibemus.* Quanuis enim verum sit hæc & similia fuisse præcepta ad illum finem, vt non vsurparent Ecclesiastica ministeria, tamen ea occasione videtur eis præcepta aliqua permanentia in claustro, vel saltem ipso vsu in eo sensu est illa lex recepta. Et eodem modo, licet illa loquatur de solis monachis, & secundum antiquam institutionem, quæ ad actiones erga proximos non ordinabatur: nihilominus quoad hanc partem videtur ab omnibus religionibus recepta, nam in omnibus delictum in conscientia existimatur, claustrā frangere prædicto modo. Vnde Innoc. III. in c. *quando* de offic. ordin. de omnibus loquens inquit, *Ad audientiam nostram nouerit peruenisse, quòd monachi, canonici, & alij regulares tuæ prouinciæ cum deberent potius in claustro iuxta regularia instituta diuinis obsequiis vigilare, claustrum abhorrentes per curias Principum discurrere*, &c. Et similia habentur in Clem. 1. §. *quia verò.* de statu monach. In quibus iuribus directè quidem non præcipitur clausura, sed prohibetur diuagatio & discursus ad curas Principum, maxime sine licentia Prælatorum, & vsurpando bona religionis: supponunt tamen regularem obligationem ad clausurā seruandam. Huius autem rei fundamentum magis explicabitur declarando gradum culpæ, quæ in transgressione huius obligationis committi potest.

Dico ergo secundo, hæc obligatio ex genere suo talis est, vt contra illam posit mortaliter peccari, ex eo solum quòd materia in illo genere grauis sit. Hæc assertio sequitur ex præcedenti, nam hæc lex vel traditio obligat in conscientia, & per specialem voluntatem legislatoris non limitatur solum vt obliget sub veniali, vbi enim est hæc limitatio? nunquam enim præsumitur nisi explicetur. Cum autem in præsenti hæc obligatio vt est in conscientia, maxime nitatur aut legibus canonicis, aut consuetudine, deberet per illas explicari, quod non fit neque in decretis citatis, nec per consuetudinem: ergo relinquitur hæc obligatio in ordinario & quasi naturali modo obligationis legis humanæ: conditio autem huius legis est vt obliget quantum potest iuxta capacitatem materiæ, & consequenter vt in materia graui obliget sub mortali: ergo talis est præsens obligatio. Materia autē grauis respectu huius obligationis potest variis exemplis explicari. Primum, si quis absque licentia clausturum egrediatur, vt extra illud diu & quasi stabili modo viuat, etsi non habeat animum nunquam reuertendi, vel omnino relinquendi religionem: nam talis fuga ex communi sensu omnium religionum grauis transgressio est; imò ego existimo id non fieri sine culpa apostaliæ, quando intenditur mora multum diuturna, de quo infrà in lib. 3. suo loco dicam. Multi autem, inter quos videtur esse Caiet. & Nauarr. existimant non esse apostasiam, nisi sit cum animo non reuertendi, & nihilominus pro certo habent esse graue peccatum mortale, quod tamen est in materia clausuræ. Imò idem censendum est de quacunque propria fuga, quæ occultè fit, aut quasi violenter inuito Prælato ad vagandum aliquo tempore, etiamsi nec tempus sit multum diuturnum, neque vagatio sit ad peccandum mortaliter: & à posteriori signum huius grauitatis est scandalum & infamia vel religiosi, vel etiam religionis, quam talis fuga solet generare. Propter quod adeò est in iure odiosa, vt etiam prætextu adeundi maiorem Prælatum, in canonibus prohibeatur. Et nouissime Conc. Trid. sess. 25. c. 4. de Regularibus dixit, *Non liceat regularibus à suis conuentibus recedere, etiam prætextu adsuperiores suos accedendi, nisi ab eis missi, aut vocati fuerint*; & contrarium facientes mandat puniri vt transgressores sui instituti. Vbi particula, *non liceat*, satis significat obligationem in conscientia, & modus transgressionis ac pœnæ sufficienter ostendit grauitatem transgressionis.

VI. *Hæc obligatio per se est grauis.*

Casus non-nulli certi grauitatis huius materia.

Trident.

Præter hæc quæ clara videntur, censeo etiam esse graue in materiam huius transgressionis quēcunq; nocturnū exitum furtiuū, & sine licentia, etiāsi alias ex fine nō sit ad peccandū mortaliter, quia reuera est nimis contrarius decentiæ & custodiæ religiosæ, & eosdē effectus scādali & infamiæ per se loquēdo secū trahit. Et hoc clarè supponit Clem. VIII. in decreto de casibus reseruatis religiosorum:

VII. *Casus alii ex sententia Authorū.*

nam

nam tertius est *nocturna, ac furtiua à monasterio egressio, etiam non animo apostatandi facta*; cùm enim non reseruentur nisi peccata mortalia, supponit manifeste talem esse illum egressum, non tantum ex fine extrinseco, hic enim accidentarius est, & oportuisset id explicare, est ergo tale ex obiecto. Vnde etiam censeo, quanuis egressio diuturna sit, si tamen fiat animo pernoctandi etiam extra monasterium sine licentia esse sufficientem materiam peccati mortalis. Quia nocturna egressio non est tantum mortalis propter modum exitus, per quem vis quædam fieri videtur custodiæ monasterij, quæ sine dubio est circunstantia multum aggrauans, sed etiam est grauis propter existentiam ipsam furtiuam extra monasterium, tanto & tali tempore, in quo, per se loquendo, inest & periculum infamiæ, & scandali, tam proprij, quàm aliorum.

VIII. *Qua sit causa praditæ grauitatis.* Ex quibus exemplis coniectare possumus, radicale fundamentum huius grauitatis, esse ius Superioris ad gubernandum, & custodiendum subditum, quod grauiter læditur per huiusmodi exitus. Nam in primis subditus ita esse debet sub potestate Superioris, vt ab illo possit vel gubernari & custodiri, vel imperari: à qua subiectione multum subtrahitur per fugam vel discessum à monasterio, inuito, vel inscio Prælato: nam si discessus sit diuturnus quoad moram, priuatur quodammodo Prælatus potestate imperandi, in materia graui, qua ratione fuga serui, qui tenetur esse sub potestate domini, ex suo genere grauis culpa est: religiosus autem quoad hoc suo modo æquiparatur seruo, vt tomo præced. dictum est. Si autem discessio sit ad modicum tempus quoad quantitatem, graue autem quoad qualitatem, vt sic dicam, quia nimirum est tempus requirens maiorem custodiam, & permansionem sub potestate Prælati, ea ratione etiam tollitur Prælato subiectio seu ius debitum illi in materia graui: vt si filia furtim discedat à domo paterna, præsertim tempore nocturno. nam licèt aliàs in individuo fingamus non peccare mortaliter neque ex intentione, neque ex periculo, ex iniuria quam facit domui paternæ, & fidelitati illi debitæ, grauiter peccabit: non est autem minus religiosa castitas, & decentia seruanda. Et iuxta hanc ponderationem explicata hæc obligatio, videri potest non mere positiua, sed naturalis, & diuina, supposita professione religiosa in tali statu, pertinereque vel ad iustitiam legalem respectu totius communitatis, vel reduci etiam ad votum obedientiæ respectu Prælati: nam hoc votum (quod est notandum) non tantum obligat ad actu obediendum quando actu præcipitur, sed etiam ad perfistendum quasi in proxima subiectione, vt mandari quis possit, quam ex natura rei secum affert obedientia, etiamsi distinctè non præcipiatur. Vnde furtiua discessio à claustro sic considerata nõ tam est peccaminosa grauiter ob materialem egressum à terminis local bus claustri, quàm ob subtractionem à subiectione & potestate Prælati, quæ cum illa coniuncta est. Sic ergo satis probabiliter explicatur radix huius obligationis. Quod si aliquibus nihilominus videatur non omnino demonstrari obligationem merè naturalem, negari saltem non poterit, & ostendere sufficientem grauitatem in illa materia ad grauem etiam obligationem legis positiuæ, & conuenientissimè impositam esse religiosis hanc obligationem, siue per legem canonicam scriptam, siue per consuetudinem & quasi traditionem.

IX. Dico tertio nihilominus exire de claustro sine licentia Prælati non est adeo graue peccatum, quin in individuo possit esse veniale ex leuitate materiæ. Et quidem assertionem ipsam, quantum ad leuitatem culpæ, expresse docet Nau. dict. Comm. 4. n. 35. Sed videtur amplius velle, nimirum hoc peccatum per se tantum esse veniale, licet per accidens ex scandalo vel nocumento possit fieri mortale. Ratio eius est, quia licet ius commune confirmet, non tam id facit addendo vim præcepti, sed vim generalis statuti, ita quod non hat de obseruantia præceptum, sed de obseruantia regulæ particularis obseruantia legis generalis. Cuius rationis vim & sensum non satis percipio, quia vel intendit canones Ecclesiasticos nullam huic regulæ addidisse obligationem, sed solum fecisse vt quę erat regula particularis vnius vel alterius religionis, esset vniuersalis omnium: & hoc repugnat his quæ hactenus diximus, & verbis canonum quę præceptiua sunt, & multo magis consuetudini, quam ipse non negat: præterquam quod si id verum esset, neque ad peccatum veniale per se obligaret talis prohibitio, quia simplex regula generatim sumpta non obligat in conscientia, nisi induat veram rationem legis. Vel intelligit ius commune addidisse vim statui generalis obligantis in conscientia cũ limitatione ad veniale ex intentione canonum seu authorum eorum, & interrogo vnde constet de hac intentione, cum verba præceptiua absoluta sint.

X. Dico ergo peccatũ hoc non esse veniale ex limitata voluntate legislatoris, sed posse fieri veniale ex leuitate materiæ, qualis erit, vt opinor, si duo religiosi per communem ianuam sine licentia exeant consueto modo, paulo post reuersuri: secluso enim mortali intentione in tali exitu, & secluso speciali præcepto alicuius religionis, si forte sit, per se & ex vi clausuræ, hoc non est peccatum mortale: quia & prudenti existimatione vt tale apprehenditur comuni consuetudine: neque illa est subtractio notabilis à subiectione Prælati, nec potest dici fuga à monasterio, vel aliquid simile. Quamuis ergo ille sit grauis defectus intra latitudinem disciplinæ regularis, & excusari non possit à culpa veniali, quia aliquo modo lædit clausuram, & custodiã religiosã; tamen non possumus illud vt peccatum mortale damnare, quia in illo genere nõ continet grauẽ deordinationẽ. Possumus id confirmare exemplo serui suprà adducto, nam licet fugiendo grauiter peccet (quod gratia exempli suppono) si tamen ad horam se subtrahat, vt propriæ vacet voluntati, etiam si aliquo incommodo Domini, non peccabit plus quã venialiter ob materiæ leuitatem: ita ergo in præsenti. Denique cuiuscunque ferè legis transgressio potest esse venialis ex leuitate materiæ: ergo etiam hæc, quia nulla est specialis ratio quæ obstet.

XI. Tandem dicendum est, non obstante hac obligatione posse interdum exitum hunc extra claustrum fieri licite sine licentia ex iusta causa. Non loquimur de exitu vel apostatico, vel simpliciter fugitiuo à tota religione, & omnibus Prælatis eius, ad hunc enim nulla potest esse iusta causa, est enim intrinsece malus, vtpote voto contrarius, & ideo honestari non potest, vt infrà suo loco videbimus. Loquimur ergo de exitu, qui licitus esset, si de licentia fieret. Hic ergo præsertim ad breue tempus interdum esse potest necessarius ex charitate proximi ad defendendum illum, vel iam morienti per absolutionem subueniendum, vel quid simile: & tunc licet petenda sit licentia, si fieri possit, si tamen instet necessitas, licitum est exire ad opus charitatis necessarium. Verum est in his & similibus casibus interuenire præsumptam, seu tacitam licentiam, quæ in his rebus sufficit, vt in superioribus dictum est. Potest tamen accidere, vt petita licentia negetur, & tunc oriri videtur perplexitas quædam: verumtamen vsitata regula sequenda est, vt si res fuerit dubia, religiosus sequatur iudicium Prælati, & suam legem obseruet: si autem de necessitate proximi ac proinde de obliga-

obligatione charitatis certus sit, & Prælatus procedat vel ex falsa præsumptione, vel ex prauo affectu, & res possit fieri sine scandalo, & infamia religionis, tunc nullum committetur peccatum in tali egressu: imo interdum cadere poterit sub obligatione, quanuis tot requirantur circunstantiæ, vt vix casus sit moralis, nisi in exitu quasi momentaneo, qui moraliter quasi pro nihilo reputatur. Hic autem occurrebat quæstio, an hic exitus ad longum iter agendum possit aliquando esse licitus animo eundi ad superiorem Prælatum prætextu propriæ defensionis. sed de hoc dicam commodius infra cit. lib. 3. tractando de apostasia religiosorum.

XII. Per hæc satis videtur explicata hæc obligatio, & satisfactum rationibus dubitandi in principio n. 1. positis. Superest tamen declarandum qualis licentia necessaria sit vt hic exitus licite fiat. Naua. enim supra sentit licentiam hanc esse necessariam per modum dispensationis, & consequenter non posse dari licite nisi ex iusta causa, neque subditum liberari à violatione clausuræ per licentiam sine rationabili causa obtentam, sicut supra dicebamus de vsu paupertatis. Sed distinguendum censeo inter rigorosam præcepti obligationem, quæ hic censetur esse ex iure communi, vel naturali, & inter obseruantiam regulæ. Priori modo assero, per licentiam Prælati sine fraude & vi ab illo obtentam semper excusari à culpa mortali, clausuræ violationem, etiamsi licentia imprudenter, & sine vlla causa detur, imo (quod grauius est) etiamsi Prælatus per suam regulam ut prohibitus eam dare. Probatur, quia talis exitus non est apostasia, neque fuga, neque etiam furtiua egressio: quia nec fit inscio Prælato, nec extra obedientiam eius. seclusis autem illis tribus capitibus, & seclusis ijs, quæ sunt per accidens, scilicet scandalo, contemptu, &c. non apparet in hac re materia grauis culpæ ex vi solius clausuræ. Confirmatur, & declaratur ratio à priori, quia licentia Prælati in præsenti non est dispensatio in iure communi, sed potius est quasi materia & conditio ipsiusmet præcepti, quia hæc lex non prohibet exitum simpliciter, sed exitum sine licentia. Neque talis lex ex sua speciali ratione postulat vt licentia prudenter detur, sed hoc supponit ex officio Prælati: neque imponit subdito onus hoc examinandi, id enim neque ex lege constat, neque ex consuetudine, nec multum rationi consonat. Præsertim, quia finis huius prohibitionis, vt dixi, magis est vt religiosus non discedat à Prælato, quam vt non discedat à loco: quotiescunque autem discedit sub voluntate Prælati, non discedit à Prælato, etiamsi Prælatus talem voluntatem immerito habeat.

XIII. Dices, hoc discursu probari religiosum nec venialiter peccare vtendo tali facultate: quod videtur plane falsum, cum id irrationabile sit. Sequela vero patet, quia nullo modo violat legem clausuræ quantum ad materiam eius, vt explicata est. Respondeo concedendo sequelã ex vi illius legis clausuræ, vt si quis habeat præceptum non comedendi sine licentia, & petat, ac obtineat illam, & comedat sine vlla necessitate propter solam voluptatem, nihil peccabit contra dictum præceptum, quia in nullo violauit materiam eius, licet peccet contra temperantiam intemperatiue, vel sine causa comedendo: sicut non violat legem ieiunij, qui de cibis non prohibitis nimium comedit tempore permisso, licet aliàs intemperatus sit. Ita ergo in præsenti casu nihil peccat religiosus contra commune ius clausuræ, licet peccare possit vel petendo licentiam, quæ iuste dari non potest, vel otiose tempus conterendo, vel malum exemplum dando, vel alio simili modo: quę peccata frequenter eruntvenialia, mortale vero vel nunquam, vel rarissime, nisi intentio exeundi sit ad peccandum mortaliter, vel cum aliquo graui scandalo, quæ omnia accidentalia sunt. Hæc vero intelligenda sunt de ordinario egressu ad breue tempus, vel ad aliquod iter agendum. Nam si loquamur de facultate ad habitãdum extra monasterium, hæc dari non potest nisi per modum dispensationis ex causa legitima: quia quoad hoc prohibitio est absoluta, vt consuetudo ipsa declarat, vt infra tractando de mutationibus religiosorum latius dicemus.

Ex quibus infero, Prælatum, qui in tali loco non habet superiorem, exeundo sine iusta causa, non violare clausuram, licet aliàs fortasse peccet. Probatur, quia non exit sine licentia, quam enim potest alijs dare, potest etiam sibi sumere; vel certe lex illa, quæ in suamet materia includit licentiam Prælati, loquitur solum ad subditos, relinquens Prælatum in libertate, quam habet ex vi sui muneris: nec imponit illi specialem obligationem, vt illa irrationabiliter non vtatur, quia de hoc nihil loquitur, sed reliquit naturali obligationi. In quo vltimo puncto oppositum sentit Nauar. supra n. 32. non tamẽ dicit peccare mortaliter, sed fortè venialiter, ex illo principio, *Patere legẽ, quam ipse tuleris*. Cum aũt nos dixerimus ex vi legis clausuræ ẽt subditos non peccare egrediendo sine causa, dummodo non sine licentia, potius sequitur ex illo principio, Prælatũ etiam non peccare propter transgressionem illius legis, licet fortasse aliũde id nõ faciat sine peccato.

XIV. *Illatum de egressu ipsius Superioris.*

At vero loquẽdo ex vi regulæ non possumus doctrinam generalem tradere nisi sub cõditione proportionata vnicuique regulæ. Nam si aliqua regula obligat ad specialem clausuram præter communẽ hactenus explicatam, & directe prohibet vel Prælatis eam licentiam dare, nisi ex iusta & necessaria dispensatione; vel subditis absolute interdicit violationẽ eius, tunc licentia data sine iusta causa non reddet religiosum tutum in conscientia intra gradũ obligationis regulæ; id est, si regula obligat sub mortali, non excusabit illud, si adveniale similiter: si vero ad solam pœnam, hæc iam non est proprie in conscientia, & ideo apud ipsum Prælatum, qui dedit facultatem, fortasse excusabit, non tamen apud superiorem Prælatum, si tam clara sit iniquitas licentiæ, vt non possit subditum ignorantia, vel authoritas Prælati excusare. Ratio est, quia tunc non sufficit simplex licentia, sed dispensatio necessaria est, vt supponitur, ex vi regulæ: illa vero dispensatio sine causa rationabili non tantum est iniqua, sed etiam nulla, quia est ab inferiori in lege superioris: regula enim est superior Prælato, & ab altiori iurisdictione seu potestate. Exemplum huius rei est, quod Nauarr. supra adducit de clausura Carthusianorum, qui per statuta prohibentur egredi clausurum sine licentia Prioris Generalis, nisi in raris casibus in eorum constitutionibus numeratis. Et simile fere exemplum est in religione Chamaldulensi. Et omnes pene religiones monachales maiorem clausuram ex vi suæ regulæ profitentur, quàm Mendicantes, quia non profitentur mendicitatem, aut ministeria, quæ sine egressu à claustro commode fieri non possunt. Et inter ipsas monachales quædam obseruant strictiorem clausuram: imo intra eandem religionem quædam monasteria ex peculiari constitutione, vel consuetudine strictiorem seruant clausuram, vt in religione S. Benedicti Cassinense monasteriũ in Italia, & Montis Serrati in Hispania: & inter Canonicos regulares Illustre cœnobium S. Crucis in hac vrbe Conimbrica, & sic de alijs monasterijs, in quibus gradus & modus obligationis iuxta proprias vniuscuiusque constitutiones attendenda sunt; multum etiam consuetudo consideranda: nam in his rebus magnam vim habet, vt Nauarr. aduertit.

XV. *Secunda pars resolutionis.*

Exemplaria seu regula Variarum religionum.

CAPVT VII.

An rigoroso etiam præcepto teneantur Religiosi ad clausuram non admittendo externos.

I. *Ius commune ingressum externorum in monasteria non vetat.*

SVpereſt dicendum de altera parte huius clauſuræ, quæ eſt vt ſeculares vel externi non permittantur ingredi monaſteria religioſorum. De qua re nihil inuenio generali lege canonica ſtatutum in corpore iuris neque quoad virorum, neque quoad fœminarum ingreſſum in talia monaſteria. Extra ius vero eſt quidam Motus proprius Pij V. & alius Gregorij XIII. de quibus ſtatim dicemus. Prius ergo ſupponendum eſt in hoc ſeruandas eſſe regulas vel conſtitutiones ſingularum religionum, in quibus ſi nihil ſit pertinens ad prohibitionem huius ingreſſus virorum vel fœminarum, nulla quidem erit circa hoc ſpecialis obligatio poſitiua, ſed ſola naturalis, quæ naſci poteſt vel ex decentia religioſa, vel ex neceſſaria cura vitandi ſcandalum, tam illud, quod ſeculares religioſis dare poſſunt, quam etiam illud, quod à religioſis poſſunt ijdem ſeculares capere, etiam ſæpe ſine culpa illorum, vt elegãter proſequitur Baſil. in Conſtit. monaſt. cap. 7. *Quod ec ſſe ſi* (dixit Ambroſius, licet aliud agens in offic. cap. 20.) *dare ſecularibus obtrectandi locum.* Quocirca ex vi ſui muneris tenentur Prælati, etiamſi peculiaris regula nihil iniungat, conuenientem vniuſcuiuſque ſtatui in hac parte cautionem adhibere, vt non facile perſonæ ſeculares intra clauſtrum, & præcipue ad eius interiora loca ingredi permittantur: quia quies à ſtrepitu ſecularium ſeparata religionis animis maxime neceſſaria eſt, teſte Bernardo ep. 78. Quod quidem magis neceſſarium eſt his, qui vitam pure contemplatiuam profitentur, quam his, qui miſcent actiuam: quibus nihilominus debita etiam moderatio neceſſaria eſt, ne & à ſecularibus contemnantur, & ad ſecularia nimia eorum familiaritate trahantur. Cum debita tamen moderatione & prudentia id nunquam fuit prohibitum, vt patet ex Baſilio ſupra, vbi in fine c. ait, etiam ad menſam poſſe admitti, ſi pij, prudentes, & bene affecti ſint. Et reg. 312. & 313. ex breuioribus & reg 20. ex fuſioribus id ſupponit cum declarat quomodo hoſpites, vel alij, qui ad nos viſitandos veniunt, recipiendi, & tractandi ſint. Et D. Ambroſ. dicto lib. officior. cap. 20. ſignificat, ſi ſeculares indigent noſtra ope aut miniſterio, potius expedire vt illi ad nos veniant, quam nos ad ipſos. Hoc tamen non eodem modo de fœminis, ac de viris accipiendum eſt: nam circa illas multo maior cautio eſt adhibenda, ne regulariter in monaſteria religioſorum ingredi permittantur, propter periculum, & ſcandalum. De qua re multa ſumi poſſunt ex Baſilio cap. 4. Conſtit. monaſt. & ex Ambroſ. ſupra.

Ex decentia tamen & ob vitandum ſcandalum ſpecialia ius non datur quouſque ſint arcendi.

II. *Vbi ſpecialis regula non admittendi externos datur tria in ea ſunt attendenda. Primum.*

Si autem ſpecialis conſtitutio religionis præcipit hanc clauſuram, prohibẽdo ingreſſum ſecularium, tria in illa conſideranda ſunt. Primum de quibus perſonis loquatur: nam frequentius prohibebit tãtum ingreſſum fœminarũ: ſi autem aliqua ex parte ad viros etiam extendatur, ſeruanda eſt. Intelligetur autem extendi quoties de ſecularibus in communi, vel per verba maſculini generis loquitur, nam hæc verba comprehendunt vtrumq; ſexum, licet non è conuerſo, maxime vbi diſpoſitio eandem rationẽ habet in fœminis, ac in viris, ne dum quando habet maiorem, vt in præſenti. Secundo eſt conſiderandum de quibus locis fiat prohibitio, nam ordinarie non fit de Eccleſia, etiam pro fœminis: Carthuſiani autem dicuntur habere hanc prohibitionem, vnde etiam ſolent ianuam Eccleſiæ habere intra ſepta ſeu muros totius monaſterij: in alijs vero religionibus ſolet prohiberi fœminis ingreſſus intra totum clauſtrum, non vero in Eccleſiam: & ſolet dubitari, quid nomine *Eccleſiæ* tunc intelligatur. Videtur autem vox illa exponenda iuxta c. *ſi uuitas.* de ſent. excom. in 6. ſcilicet vt cõprehendat ſacriſtiam, & capellas illi cõtiguas, ad quas per ipſaſmet Eccleſias patet immediatus ingreſſus, nam omnia illa cenſentur partes eiuſdem Eccleſiæ: loca vero magis diſiuncta, & clauſtrum ipſum, etiamſi per Eccleſiã ad illud immediate intrari poſſit, omnino ad Eccleſiam non pertinent, nec eius appellatione venire poſſunt. In nonnullis vero religionibus ex vi ſuarum conſtitutionum permittitur fœminis ingreſſus etiam ad clauſtrum inferius vel ſemper, vel quibuſdam certis diebus, & occaſione aliquarum ſolennitatum, & in eis quid nomine *clauſtri* intelligatur, & vbi terminetur, ita vt vltra progredi non liceat, ex vniuſcuiuſque loci ſitu, forma, conſuetudine, & præcipue ex Prælatorum declaratione, quæ eſſe debẽt intentionis conſtitutionum, & cuſtodiæ religioſæ conformis, ſumendum eſt. Pro viris autem nunquam videtur eſſe generalis prohibitio ingrediẽdi intra clauſtra, quanuis maior vel minor ingreſſus pro varietate religionum permittatur, in quo vnaquæq; conſulat ſuas leges, nihil enim certius dicere poſſumus.

Secundum.

III. *Tertium.*

Tertio expendenda eſt ratio & modus obligationis, nam hęc etiam cum non ſit de iure communi, non eſt eadem in omnibus, & ideo verba etiam, & conſuetudo declarabunt gradum obligationis. Eſt aũt in hoc conſiderandum obligationem hanc directe cadere poſſe in ipſos religioſos, vel Prælatos eorum, quia conſtitutio religionis non poteſt ſeculares obligare, & ideo ſi per illam tantum hic ingreſſus eſt prohibitus, peccabunt quidem religioſi admittendo, vel permittendo ingreſſum, vnuſquiſque pro ratione ſui muneris: ſeculares autem ipſi non peccabunt ingrediendo, niſi vel quia inducunt alios ad peccãdum, aut cooperando peccato eorum, vel quia per vim, aut furtiue ingrediuntur, quod videtur eſſe contra iuſtitiam, & in tali materia erit contra religionem propter ſanctitatem loci. Præter hoc vero per indulta Pontificia ſolent religiones habere poteſtatem directe imponendi hanc prohibitionem ipſis ſecularibus, etiam ſub cenſuris ipſo facto incurrẽdis. Et propter hanc obligationem emanarunt à ſede Apoſtolica varia priuilegia, per quæ nonnullis fœminis illuſtribus conceditur, vt poſſint ingredi monaſteria virorum quocunque modo talis ingreſſus prohibitus ſit.

Motus proprii Pii V. & Greg. XIII. circa ingreſſum fœminarum in monaſteria virorum per quatuor dubia expediuntur.

IV.

Ex abuſu ergo talium priuilegiorum motus videtur Pius V. ad prohibendum huiuſmodi ingreſſum in conſtitutione, quæ eſt 22. in Bullario Romano, & incipit, *Regularium perſonarum*: anni 1566. in qua primum reuocat omnes licentias ingrediendi monaſteria, ac domos Carthuſienſium, & aliorum quorumcunque regularium, etiam Mendicantium mulieribus cuiuſcunque gradus, conditionis, &c. ampliando hanc reuocationem omnibus vltatis & maxime rigoroſis verbis. Deinde prohibet ingreſſum ſub excommunicatione latæ ſententiæ ibi reſeruata prædictis mulieribus dictas facultates prætendentibus, & Prælatis monaſteriorum, ac religioſis prohibet ne illas admittant ſub pœnis priuationis officiorũ, & inhabilitatis ad illa, & ſuſpenſionis à diuinis ipſo facto incurrẽdis. Et Greg. XIII. ſua Conſtit. 36. *Vti gratiæ.* addit etiam his pœnam excom-

Dubia circa hanc legem. Primum. Secundum.

excommunicationis reseruatæ. Circa quam legem multa dubia orta sunt. Primum an comprehendat absolute omnes mulieres, vel solum illas, quæ facultates illas prius habebant. Secundum, an illæ prohibeantur absolute & simpliciter, vel solum prætextu dictarum licentiarum ingredi, ita vt si non virtute illarum, sed sua temeritate ingrediantur, non tamen contra hanc legem, neque eius censuram incurrant. Tertium, quæ personæ monasterij peccent permittendo hunc ingressum, & quando censeantur illum permittere. Quartum, an illæ sic peccantes incurrant pœnas illic positas ante omnem sententiam.

Tertium.

Quartum.

V. Pro primo dubio vnum præmittitur.

Ad primum dicendum videtur primo non extendi prohibitionem ad mulieres, quæ huiusmodi facultates nunquam habuerunt. Probatur, quia in textu expresse fit restrictio prohibendo mulieribus prædictas facultates & licentias prætendentibus. Et Gregorius XIII. ait, *Inhibentes eisdem, qui illas obtinuerunt.* Quæ verba restricta sunt, & ideo extendi non debent, tum quia lex pœnalis est, tum quia esset contra proprietatem illorum. Neque obstat si quis obijciat similitudinem rationis, tum quia hæc extensio per similitudinem non admittitur in legibus præsertim pœnalibus, in quibus ratio sine voluntate legislatoris non operatur: tum etiam quia facile negari potest similitudo rationis, quia hæ personæ solent esse nobiliores, & potentiores, & propter vsum fortasse ingrediendi difficilius possent contineri per solam reuocationem priuilegiorum, nisi adderetur prohibitio. Secundo dicitur ex vi verborum non comprehendi omnes mulieres etiam habentes tale priuilegium: nam licet prius dicatur, *mulieribus cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & quacunque dignitate ac præeminentia præditis*, statim additur, *etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis.* Vnde videntur hi gradus assignari tanquam supremi earum fœminarum, quæ ibi comprehenduntur: ergo illæ quæ superiores fuerint, vt Reginæ, & filiæ earum, Imperatrices, & earum filiæ, non comprehendentur. Quæ interpretatio iuxta tenorem decreti Pij V. videtur iuridica: tamen iuxta tenorem Gregorij, qui sic habet, *Quibuscunque, etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis, & aliis cuiuscunque status, & conditionis mulieribus*, non videtur procedere: nam particula, *& aliis*, &c. non videtur posita ad descendendum, sed ad ascendendum, vt patet ex progressu præcedentium verborum. Nihilominus de eadem re & de eisdem personis loquitur vterque Pontifex: neque est verisimile Gregorium in specie nominasse illos gradus personarum, & Reginas, &c. sub generali clausula comprehendisse: maxime, quia paulo inferius, vbi Reges & Reginas comprehendere voluit, nominauit. Denique hic à fortiori locum habet regula iuris, sub generali clausula non comprehendi quæ specialissimam rationem habent, quæ procedit euidentius, quando in clausula generali additur specificatio inferioris notæ.

Dictum Greg. XIII. & declaratio Cardinalium.

Contra hoc vero obijci solet declaratio eiusdem Greg. XIII. & congregationis Cardinalium, quam moderni referunt. Cum enim religio Minimorum in suis constitutionibus habeat concessionem, vt mulieres de stirpe Regia, & fundatrices suorum monasteriorum volentes cum decenti comitatu ingredi suas domos, tolerari possint: consuluerunt Patres illius ordinis Summum Pontificem, an illi concessioni per prædictas constitutiones derogatum sit. Respondit que Pontifex ex sententia congregationis non esse derogatum quoad Reginas vel fundatrices duntaxat. Quæ declaratio confirmat ex parte datam expositionem, scilicet quoad Reginas, & extendit illam quoad fundatrices, siue hæc extensio denuo concessa sit ab ipso Summo Pontifice, siue iuxta commune ius data; nam illæ personæ tam peculiarem habent rationem, vt non debuerint sub generali prohibitione comprehendi, tum quia ius Patroni est valde priuilegiatum in iure: tum etiam, quia fundatrices sunt quasi dominæ suorum monasteriorum, & ideo non debuerunt eadem generalitate qua extraneæ ab illis excludi, nam quoddam ingratitudinis genus esse videbatur. Quoad alia vero repugnat nobis illa declaratio: quia præter Reginas, in quibus Imperatrix sine dubio comprehenditur, sunt aliæ maioris dignitatis quam sint Ducissæ, vt filiæ Regum, vel etiam neptes, quæ vulgari sermone *Infantas*, vel *Princesas* (si primogenitæ sint) appellari solent. Ad quod respondemus, potuisse Pontificem suam mentem ita exponere, nam sæpe Pontifices in his declarationibus aliquid de nouo addunt sua potestate, & si de illa declaratione satis constet, illi standum erit. Mihi tamen non constat illam fuisse vniuersalem, fortasse enim pro illa religione propter specialem obseruantiam eius voluit Pontifex regulam illam ita coarctare. Est enim aliud valde considerandum in illa declaratione, quod nimirum extendit dictam reuocationem Pontificum ad regulas ipsas, vel constitutiones religiosorum: quod sane non videbatur ita dicendum ex vi & tenore ipsorum indultorum: quia (vt in principio dixi) prohibitio ingrediendi hæc monasteria, fit per constitutiones religionum approbatas à Pontificibus, & facultates ingrediendi dantur supposita prohibitione. Pius autem V. solum reuocat facultates ac licentias ingrediendi monasteria quibuscunque fœminis concessas, quæ facultates supponunt prohibitionem, vt dixi: ergo si ipsamet constitutio religionis non prohibet ingressum, nulla est facultas ad illum necessaria, nec videtur proprie dici facultas concessa fœminis ipsamet constitutio permittens illarum ingressum. Sed hæc difficultas attingit dubium secundum propositum.

III. Tertium.

Aliorum prooemium.

VI. Dictio ex Greg. XIII. & declaratio Cardinalium.

Solutio.

Erat igitur secunda dubitatio quam in d. 22. de censu. sect. 6. à n. 11. tractaui, an per has constitutiones prohibeatur absolute hic ingressus mulieribus, itavt quamuis nec per constitutiones alicuius religionis, nec per consuetudinem esset prohibitus, ex vi harum legum prohibeatur. Nam ex declaratione proxime citata videtur sequi factam esse prohibitionem absolutam, cum censeatur reuocata positiua permissio, quæ per constitutiones Minimorum fiebat, exceptis solis casibus specialibus, quos hæ constitutiones non comprehendunt. Item, quia aliàs nullus fere esset fructus illarum constitutionum, quæ tanto consilio & verborum ponderatione factæ sunt. Nihilominus dicendum in primis est, ibi non prohiberi ingressum simpliciter omnibus fœminis. Probatur, quia ostensum est constitutiones illas non loqui cum omnibus, sed cum habentibus tales facultates. Et hinc fit coniectura etiam illis non imponi specialem prohibitionem absolutam, quia quoad hoc non est in eis specialis ratio, nec debent esse prioris conditionis. Solum ergo prohibentur ne prædictis facultatibus vti tentent, & virtute illarum ingredi, quasi contemnentes Pontificiam reuocationem. Quod indicauit Pius V. in illis verbis, *Prohibentes mulieribus prædictas facultates & licentias prætendentibus, ne monasteria ingredi audeant*, &c. vtique fundatæ in dicta prætensione. Quod euidentius declarant verba Gregorij, *Inhibentes eisdem, qui illas obtinuerunt, ne ipsarum licentiarum prætextu*, &c. Nec propter hoc sunt inutiles illæ constitutiones, quia finis earum non videtur fuisse addere nouam clausuram monasterijs virorum, præter eam, ad quam singula ex suis institutis tenentur, sed conseruare illa in sua integritate, & indemnitate contra importunitates fœminarum

VII. *Secundum dubium, an illi motus propria vetent absolute ingressum fœminarum in monasteria virorum.* *Arguitur pro parte affir. ex declaratione Cardin.* *Item ab absurdo.* *Authoris resolutio.*

Exsluditur allatum absurdum.

potentium, & de suis priuilegijs confidentium.

VIII. *Ad declarationem prædictam Cardinalium multiplex responsio.*

Ad illam autem declarationem inprimis dico me non vidisse illam, & ideo de illius sensu non mihi satis constare, fortasse enim (vt num. 6. dicebam) fuit solum pro tali religione per modum extensionis, & forte ad petitionem eius. Dici etiam potest in illa religione prohibitum esse ingressum fœminarum ex vi regulæ; exceptionem autem in ea factam reputari licentiam tali iure concessam talibus fœminis ad ingrediendum, & ideo censeri reuocatam per has constitutiones, non tamen esse additam specialem prohibitionem prædictis fœminis, sed relictas esse vt comprehendantur in prohibitione regulæ: & ideo solum peccare contra hâc constitutionem, & eius censuram incurrere, si prætextu permissionis regulæ ingredi velint. Vnde, si alio modo per vim, vel fraudem ingrediantur, licet fortasse grauius peccent, non incurrent hanc censuram, quia hæc non imponitur pro quocunque delicto in tali ingressu, sed pro speciali contumacia contra hanc legem.

IX. *Instantia ex Nauarro expeditur.*

Refert tamen Nauarr. Comment. 4. de Regul. rib. nu. 62. Pium V. declarasse mentem suam fuisse comprehendere omnes fœminas etiam alia ratione, quam virtute prædictarum facultatum ingredientes, imo etiam omnes carentes talibus facultatibus, & ita seruari in Prætorio Pœnitentiariæ. Quæ declaratio (si reuera fuit) non pura videtur declaratio, sed extensio; & ideo donec sit sufficienter promulgata (ad quod sola relatio Nauarri non satis est) non obligat. Præsertim cum in eisdem constitutionibus dicatur, *postquam harum notitiam habuerint.* Huius autem declarationis non habetur sufficiens notitia, qualis per se ad obligandum requiritur; & ideo vbi non fit alio sufficienti modo promulgata, vel consuetudine recepta, non existimo obligare nisi secundum simplicem tenorem dictarum constitutionum. Et hoc etiam per argumentum ab speciali confirmat alia declaratio data ab eodem Pio V. ordini Minorum in particulari, quam refert Emmanuel Rodriguez 1. tom. Quæstionum regularum, q. 48. art. 3. de qua per indulta authentica eidem religioni constitit, & ita recepta est. In ea vero facta est eadem extensio ad omnes fœminas, & ad quemcunque ingressum sine prætextu facultatum: aliunde vero facta est limitatio, & facultas concessa ingrediendi claustra monasteriorum causa diuinorum officiorum, processionum, concionum, funerum seu suffragiorum pro defunctis, vt ibi latius videri potest. Quæ declaratio quoad hanc secundam partem non est pura interpretatio, vt per se notum videtur, sed fuit concessio, vel additio quædam: idem ergo est de priori parte. Et vtraque peculiariter directa fuit ad illam religionem. quapropter non tenentur aliæ religiones priorem extensionem, quæ rigorem affert, admittere, nisi eis authentice constet mentem Pontificis fuisse de omnibus loqui. Posteriori autem concessione sine scrupulo omnes vti possũt, vel quia quoad illam partem est fauor ampliandus, & quasi priuilegium in quo est communicatio: vel certe, quia si priorem rigorem non recipiunt, eo ipso sunt eis omnia illa permissa, quia non sunt prohibita: si autem prohibitionem vt communem omnibus admittunt, cum suis exceptionibus possunt illam recipere, & non aliter. Cæterum quamuis iuxta prædictas constitutiones Gregorij XIII. & Pij V. veram sentiam traditam doctrinam, scilicet fœminas ingredientes alia monasteria virorum diuersa à monasterijs Minorum non prætextu facultatum, &c. non comprehendi vel subijci pœnis prædictarum constitutionum, nec religiosos illas admittentes, sicut iam docueram tom. 5. in Tertiam partem disput. 22. sect. 6. num. 11. Nihilominus, postquam hæc scripseram, ad meam notitiam deuenit alius motus proprius Pij V. editus anno 1570. die Iulij 16. quâ incipit, Romanum Pontificem. vbi eisdem pœnis subijcit, quascumque fœminas virorum monasteria ingredientes, ac religiosos illas ingredi permittentes, etiamsi sine vllo prætextu facultatum ingrediantur, & admittantur. Quem motum proprium ad verbum refert Confectius in priuilegijs ordinum Mendicantium inter literas Apostolicas fol. 179. Quapropter nullus iam superest dubitandi locus pœnas priorum constitutionum per hanc vltimam ad omnes fœminas virorum monasteria ingredientes, & ad religiosos illas ingredi permittentes, fuisse extensas.

X. *De tertio dubio quarti dubii num. 4. propositi.*

De tertio dubio eadem est proportionalis ratio in monasterijs virorum, & monialium, & ideo in cap. 10. simul explicabitur. In quarto autem dubio certum est censuras suspensionis, & excommunicationis statim incurri ante omnem sententiam, quia verba sunt expressa, & in censuris sine vlla dubitatione hoc operantur. Ex illis autem censuris suspensio, quæ à solo Pio V. fertur, non habet clausulam reseruationis: Gregorius vero, qui excommunicationem addidit, cum dicat, *Sub eadem excommunicatione*, videtur plane eam reseruare, quia talis erat excommunicatio, quæ præcesserat: quomodo autem per priuilegia tolli possit, supra declaratum est, & iterum inferius lib. 2. à c. 20. Quoad alias vero pœnas, probabile est necessariam esse sententiam declaratoriam ad incurrendas illas, iuxta communiorem doctrinam in materia de legibus.

CAPVT VIII.

De clausura monialium quoad non egrediendum è monasterio.

I. *Diuisitur, & explicatur hoc nouum.*

SVperest vt explicemus ea, quæ specialia sunt monialibus circa clausuram tam quoad egressum, quam quoad ingressum, quæ sine dubio strictior est. Loquor autem de monialibus proprie, vt nunc omittam alias, quas in tractatu sequen. lib. 1. cap. 4. in fine commemorabo. Primo ergo circa egressum in hoc cap. inquirendum est, an & vnde teneantur moniales sub graui obligatione ad culpam, ad seruandam clausuram non egrediendi è suis monasterijs. Constat enim inprimis non esse de intrinseca necessitate status religiosi in fœminis specialis clausura vel proprio voto promissa, vel per ius positiuum imposita, tum quia ostensum est tomo superiori, & infra etiam dicetur in num. 11. olim sacras virgines solitas sæpe fuisse in proprijs domibus religionem profiteri: & præterea est ostensum in eodem tomo, tria vota substantialia sufficere ad statum religiosum, & rationes ibi factæ de vtroque sexu probant: non est ergo simpliciter necessarium quartum votum clausuræ. Neque etiam vlla extrinseca lex determinata est de intrinseca ratione talis status, quia licet potestas præcipiendi sit de ratione illius quatenus respondet subiectioni, quæ fit per votum obedientiæ, determinata lex vel præceptum humanum pendet ex prudentia & arbitrio: & ideo nullum determinatum dici potest esse de substantia talis status. Denique sine tali lege vel voto potest seruari castitas, & regula religiosa, vel modus viuendi secundum consilia Euangelica: ergo non sunt simpliciter necessaria ad talem statum. Non potest tamen dubitari, quin hæc clausura conuenientissima sit ad statũ religiosum fœminarum, præcipue quando illum profitentur in communi, seu conuentuali vita, vt nunc est in vsu Ecclesiæ, qui veritatem hanc satis confirmat, & ex naturali conditione & fragilitate sexus fœminei id est per se manifestum, & patebit amplius ex dicendis.

Atque

II. Primum illatum ex praxeos diffi.

Atque hinc colligimus potuisse Ecclesiam ita instituere religiosum statum fœminarum, vt prohibuerit illum profiteri in proprijs domibus, sed tantum in sacris domicilijs & monasterijs ad hoc per ipsam Ecclesiam deputatis, & approbatis. Quia licet hoc non sit absolute de substantia, liberum est Ecclesiæ non admittere professionem, nisi cum hac circunstantia, vt substantia religionis melius seruetur. Et ita fecisse saltem quoad ordinarium & frequentiorem modum huius status, constat ex vsu Ecclesiæ, quem antiquissimum esse constat ex Concilio Carthag. III. can. 33. Et licet nunc etiam non sit de substantia professionis, vt professio in monasterio seu intra claustra fiat, argumento dicti cap. *insinuante*. tamen certum est de ratione eius in talibus religionibus esse vt professio in ordine, & cum obligatione ad illum modum viuendi fiat. In eo tamen modo viuendi in communi potest adhuc esse latitudo in modo & obligatione seruandi clausuram.

III. Secundum illatum.

Vnde vlterius potest etiam Ecclesia non admittere aliquam fœminam ad religiosam professionem, nisi simul voueat vel se obliget ad non exeundum è monasterio, in quo stabilitatem profitetur, sine legitima Ecclesiæ dispensatione: quia licet hoc ex natura rei non sit de substantia illius status, tamen est ita coniunctum cum illo, & necessarium ad decentiam eius, vt possit Ecclesia merito non acceptare pactum professionis sine illa conditione. Dices; ergo posset Ecclesia prohibere ne fœminæ in priuatis domib. voueant statum continentiæ, quin etiam se obligent ad aliquam clausuram, quia hæc videtur moraliter repugnare cum illo modo viuendi, & ideo posse Ecclesiam prohibere ne in illo fiat simile votum. Respondetur, non esse simile de professione religiosa, & de voto simplici: nam per professionem constituitur virgo in publico & solemni statu Ecclesiæ, & est peculiari modo membrum Ecclesiastici status, cuius institutio & regimen speciali ratione est sub prouidentia Prælatorum Ecclesiæ: per votum autem simplex continentiæ non constituitur status Ecclesiasticus, sed est actio mere priuata, quæ non pendet etiam ex acceptatione Ecclesiæ, sed inter Deum & solum hominem transigitur: & ideo vniuscuiusque consilio & arbitrio relinquitur, quanuis si votum illud sit aliquo modo publicum, ad prouidentiam Pastorum Ecclesiæ pertineat procurare vt decenter obseruetur: de qua re multa ex canonibus, & Patribus antiquis in superioribus adduximus.

IV. Tertium illatum ex fundamento religionis clausura

Tertio ex dictis colligitur, obligationem præcisam ad seruandam clausuram non egrediendi monasterium duobus vel tribus tantum modis intelligi posse in sanctimoniali. Voco autem obligationem præcisam vt illam augeam supra ordinariam clausuram virorum: quia non includit in obiecto seu materia illam conditionem *non exeundi sine facultate Prælati, aut Abbatissæ*, sed absolute non exeundi. Nam, licet hęc negatio non excludat iustam dispensationem, nihilominus multum differt dispensatio à simplici facultate, vt dixi in cap. 6. à num. 12. & ideo illa vocatur absoluta obligatio. Prima ergo radix huius obligationis esse potest quartum votum monialium specialiter de hoc obiecto emissum. Non est enim dubium quin hæc esse possit cõueniens materia voti quatenus illa clausura ad diuinum cultum ordinatur, & ad obseruantiam castitatis, ac in vniuersum ad spiritualem profectum multum conferre potest. Vbi ergo de tali voto constiterit, obligatio clara est, & materia eius extenditur iuxta declarationem regulæ, vel communem obseruantiam monasterij. Multumque refert scire, an hæc obligatio oriatur ex voto, vel aliunde, tum ad grauitatem eius, tum ad modum dispensationis, vt infra dicam. Aduertere etiam oportet non esse necessarium vt hoc votum explicite fiat, satis est enim si fiat implicite, vt si ex regula, vel ex ordinatione Ecclesiæ iam constet hanc obligationem includi in ipsa professione, sicut in superioribus dicebamus tria vota semper fieri in professione, quanuis sæpe non exprimatur nisi obedientiæ votum: vel sicut votum castitatis fit in susceptione ordinis sacri.

V. Secundo potest hæc obligatio oriri ex pacto seu promissione mere humana facta monasterio, quod sub ea conditione vult recipere talem personam, & non alias. Hæc ergo conditio sine dubio est iusta, & alioqui contractus ille vtrinque libere fit: ergo potest ex parte monasterij imponi illud grauamen: ergo si acceptetur, oritur obligatio seruandi illud, quia pacta iusta seruanda sunt. Vt autem talis obligatio insurgat, oportet vt ea conditio in principio sufficienter proponatur, aliàs non erit voluntaria: intelligetur autem sufficienter proponi si in regula contineatur, vt professio ita fiat, vel consuetudine ita receptum sit: nam vnusquisque intendit profiteri secundum regulam, & probatam consuetudinem religionis. Hic autem secundus modus moraliter à præcedenti non separatur: quia in professione non intelligitur fieri pactum mere humanum, cum de illo seruando Deo fiat promissio: & quia eadem clausura non promittitur homini nisi in quantũ pertinet ad cultum Dei, & ita Deo principalius promittitur. Atque huc etiam reducitur omnis obligatio orta directe ex regula, si in illa tale præceptum contineatur: quia tunc etiam illæ obligatio oritur ex voto obedientiæ. Totam ergo hanc obligationem ex voto seu ex professione appellamus.

VI. Vltimus ergo huius obligationis modus esse potest ex positiuo Ecclesiæ præcepto superaddito professioni: & de hoc fuit aliquando controuersia an posset Summus Pontifex hoc præceptum imponere monialibus, quæ per professionem ad clausuram se non obligauerunt. Videtur enim non posse, quia neque ex vi iurisdictionis Ecclesiasticæ; hæc enim non se extendit ad opera consiliorum, inter quæ sine dubio computanda est perpetua clausura: neque etiam ex vi voti obedientiæ, quia, vt supra vidimus, solum potest ex vi illius præcipi secundum regulam: ergo vbi clausura non est de regula, neque explicite promissa est, non potest imperari. Atque ita tenuit Oldrad. consil. 96. & propendet Felin. dicens eius rationem esse æquissimam in cap. *ad nostram*. de appellat. num. 6. Erat autem ratio Oldradi, quia frustra daretur annus probationis ad experiendas austeritates regulæ ante professionem, si post factam professionem possunt nouæ austeritates præcipi, quas Nouitius nec expertus est, nec cogitauit. Dicendum nihilominus, posse hoc præceptum imponi, non solum per Pontificem Summum, sed etiam per Prælatos religionis.

VII. Probatur primo ex vsu, quia ita factum est in cap. vnic. de statu regularium, in 6. & alijs, quæ infra referemus. Responderi posset, Pontificem per illam legem obligasse omnes fœminas, quæ post illam profiterentur religionem: quia per illam sufficienter est eis propolita conditio cum qua recipiuntur, non tamen obligasse iam tunc professas: sicut lex continentiæ sacrorum Clericorum cum primum lata est, non obligauit iam ordinatos, sed ordinandos, vt supra vidimus. Hanc tamen euasionem excludit Pontifex, dicens, vniuersas, & singulas moniales, præsentes atque futuras. Vbi glos. verb. *Præsentes*, difficultatem huius præcepti expendit. & tandem resoluit, licet Summus Pontifex non possit fideles cogere ad statum perfectionis; tamen

postquam illi voluntarie illum sumpserunt, posse illos obligare ad arctiorem & perfectiorem vitam. Quomodo loquitur etiam gloss. in cap. *quod omnes.* de regulis iuris, in 6. & in cap. *gesta.* 74. d. Innocent. in cap. *super eo.* de Regularibus. & idem videtur sentire Abb. in cap. *ad nostram.* de appellat. n. 4. & 5. vbi Felin. Decius, & alij eodem fere modo loquuntur. Sed hoc cum grano salis intelligendum est: quia non possunt religioso præcipi austeritates, quæ nullo modo ad regulam pertinent, vt in superioribus visum est tractando de obedientiæ voto, sed præcipi possunt ea, quæ directe vel indirecte, seu implicite in tali statu vel regula continentur, qualia sunt omnia, quamlicet in regula non sint expressa, tamen secundum rectam prudentiæ rationem vel ad decentiam talis status, vel ad puritatem eius & obseruantiam moraliter sunt vel necessaria, vel certe conuenientissima, vt late citato loco ex communi doctrina probatum est, & per sese est manifestum: quia in omni statu bene instituto est huiusmodi potestas in Prælato necessaria.

VIII. Vnde vtroq; titulo supra insinuato potest Pontifex hoc præceptum ponere. Primo ex vi suæ iurisdictionis suppositio statu iam voluntarie assumpto: multa enim sunt, quæ absolute non possent præcipi personis Ecclesiasticis, nisi talem statum assumpsissent: illo autem supposito iuste imperantur, vt constat ex titulis de vita & honest. cleric. & de cohabit. cleric. & mulierum, & ne cleric. vel monachi, cum similibus. Et ratio est, nam qui assumit aliquem statum, virtute se obligat ad ea, quæ expediunt vel decent in tali statu: quorum determinatio nec semper est certa & sufficiens ex sola natura rei, nec relinqui debet vniuscuiusque arbitrio: ergo ad eum, qui præst in tali statu, ratione suæ iurisdictionis conuenit posse ea præcipere, quæ ad conseruationem & obseruantiam talis status necessaria sunt. Sed in præsenti materia clausura monialium est moraliter necessaria ad puritatem status, quem professæ sunt, non solum propter obseruantiam castitatis (quanuis hæc fortasse sit præcipua ratio) sed etiam ad tollenda multa impedimenta tendendi ad perfectionem, quod etiam Prælati iure suo facere possunt: ergo. Et hanc rationem insinuauit Bonifacius VIII. in dict. cap. vnic. dum ait, *periculosum & detestabile quarundam monialium statui prouidere salubriter cupientes*, &c. vbi statum monialium sine obseruantia clausuræ periculosum & detestabilem vocat: quod ex effectibus & abusu ibidē ostendit, & inde recte colligit ad suam prouidentiam & iurisdictionem spectare huic incommodo prouidere. Alius titulus est, obedientiæ votum, qui eodem modo explicandus est, nam ratione illius potest Prælatus præcipere austeritatē, vel rigorem in regula non expresse contentum, si ad obseruanda ea, quæ in regula continentur, & maxime si ad vota substantialia in sua integritate conseruanda sint moraliter necessaria, vel ita vtilia, vt difficile possit religio aliter contineri: talis autem est clausura respectu monialium, vt dictum est. Atque hoc modo recte procedit doctrina Canonistarum supra adducta, quam ita explicuit Nauarr. Comment. 4. de Regularib. num. 40. & sequentib. & insinuat Antonin. 3. p. tit. 16. capit. 7. §. 3. Syluest. *Religio.* 7. quæst. 16. Angel. verb. *Religiosus.* §. 30.

IX. *Ad argum. in num 6.* Ad rationem ergo dubitandi responsum iam est, negamus enim assumptum. Vnde clausura respectu monialium etiam ante præceptum impositum non potest reputari ex illis bonis supererogationis, quæ proprie dicuntur de consilio, sed est vnum ex medijs adeo conuenientibus ad finem illius status, vt sit apta materia præcepti positiui. Imo est tam consentaneum rationi naturali, vt Nauarr. supra plures proponat coniecturas, quæ suadere videntur ex natura rei esse præceptum, supposita obligatione status ex voto talium personarum, quæ licet non persuadeant, vt ipse fatetur, ostendunt saltem sufficienter esse aptam materiam humani præcepti. Ad rationem autem Oldradi respondet Felin. annum probationis non dari solum ad experiendum in specie talem religionem, sed propriam etiam aptitudinem suijipsius ad religionem in genere. nam per professionem videtur religiosus se subijcere omni alterationi & dispositioni Superioris, de qua potest eo tempore vnusquisque cogitare, & ideo non potest dici deceptus. Sed hoc non recte dictum est, vel iuxta limitationem supradictam intelligendum est, licet dicta verba vix illam patiantur. Dico ergo annum probationis solum concedi propter experimentum illius religionis, in quo facienda est professio. Sicut autem diximus potestatem Prælati extendi ad ea, quæ virtute vel indirecte continentur in regula; ita qui per annum probationis experitur talem regulam, virtute experitur omnia, quæ continentur in illa; experitur (inquam) vel saltem animi præparatione & deliberatione; intelliget enim per illud experimentum fore per professionem subijciendum Prælato quoad omnia, quæ ad obseruantiam talis regulæ conuenientia fuerint: & hoc satis est, vt postea non possit de deceptione conqueri.

Expediuntur nonnulla dubia circa præsens caput.

X. Quærendum vero supereſt an hæc obligatio insit de facto omnibus ac solis monialibus, & ex quo principio ex dictis, & quam rigorosa sit; vltimo quis possit in ea dispensare, quod in sequens caput reseruamus. Explicabimus vero tantum quid iure Pontificio seruandum sit, nam singulas earum regulas explicare nostrum non est. Nec mihi constat, quænam illarum emittant quartum votum clausuræ, aut ex vi suæ regulæ aut post Pontificia præcepta. Priori enim modo dicuntur illud emittere religiosæ S. Claræ, iuxta regulam ab Vrbano IV. approbatam: & ideo iuxta modum & mensuram præscriptam à regula tenebuntur ex vi voti clausuram seruare. Aliqua etiam monasteria, licet ex prima institutione non haberent clausuram, post Ecclesiæ præceptum, non solum illam admittunt, sed etiam promittunt: quod an sit necessarium ex vi præcepti, infra attingam. Certum est autem, illud votum per se non addere obligationem extensiuam (vt sic dicam) sed solum intensiuam, id est, nouum titulum obligationis ad eandem rem. Et ideo explicata materia præcepti, erit explicata materia huius voti.

XI. *Quæritur.* *Bonifacius.* Primo ergo dicendum est teneri moniales omnes ex præcepto Ecclesiæ ad obseruandam clausuram quantum ad cauendum exitum ab illa. Primus qui hoc præceptum posuit, videtur fuisse Bonifacius VIII. in cap. vnic. de statu regular. in 6. Nam licet in antiquis canonibus multa sint huius clausuræ præcepta, nullibi tamen erat absolute iniuncta, sed dependenter fere à legitima facultate Abbatissæ, vnde paulo maior fœminis quam viris imponebatur. Canon enim 33. Concilij III. Carthagin. qui primus in hac materia esse videtur, prius permittebat virgines sacras à parentibus in suis domibus custodiri; *postquam vero illa professa fuerint* (ait) *Episcopi prouidentia in monasterio virginum, vel grauioribus fœminis commendentur, vt simul habitantes inuicem se custodiant, ne passim vagantes, Ecclesiæ ladant existimationem.* Vbi etiam virgines orbatæ

orbatæ parentibus non coguntur in monasterio claudi, nam poterant grauioribus fœminis commendari, & de virginibus habitantibus in monasteriis non dicitur vt nunquam exeant, sed ne passim vagentur, & vt inuicem se custodiant. Posteà verò in can. 46. Trullano, qui VI. Synodo attribuitur, sic statutum est. *Quæ vitam exercitatoriam* (id est, religiosam) *elegunt, & in monasteriis sunt constitutæ, ne omnino progrediantur*: quæ prohibitio videtur esse absoluta (quanquam de efficacia illius canonis ad obligandum non satis constet.) Statim verò subiungit. *Si qua autem inexorabili necessitas ad hoc trahit, cum benedictione, & permissione eius, quæ præest, hoc agant, nunquæ non solæ per se, sed cum aliquibus vetulis, & quæ in monasterio primæ sint, cum mandato eius, quæ Præfecta est; ei autem omnino extra cubare non liceat.* Vnde constat non fuisse absolutam prohibitionem, sed cum subordinatione ad licentiam Abbatissæ. Et in Concilio Cabilonen. II. can. 65. similiter dicitur, *Sanctimoniales, nisi fortè Abbatissa sua pro aliqua necessitate incumbente illas mittente, nequaquam de monasterio egrediantur.* De ipsa verò Abbatissa dicitur in cap. 57. vt non exeat sine licentia Episcopi, nisi in quibusdam casibus. Constat itaque antiquis canonibus non fuisse hanc clausuram rigorosè præceptam.

Primus omnium Bonifacius citâ specimen fecit.

Primum igitur Bonifacius Papa illam absolutè præcepit, nulla relicta egrediendi facultate, quacunque ratione, vel causa, vna tantùm addita exceptione infrà explicanda: quæ exceptio magis cõfirmat prohibitionem ipsam quoad omnes alios casus, quia, vt est vulgatum axioma, *exceptio firmat regulam in contrarium.* Vnde existimo ex vi illius legis nullum exitum licuisse nisi per modum rigorosæ dispensationis, & satis dubium esse an posset aliquis præter summum Pontificem illam cõcedere, quia in lege Superioris adeò absoluta non potest inferior dispensare.

XII. *Ratio cur in prohibitionibus non seruetur semper ius antiquum.*

Illud tamen decretum vsu receptum nõ fuit, vel per contrariam consuetudinem fuit antiquatum, vt indicat Concilium Trid. sess. 25. cap. 5. de Regularibus, dicens, *Bonifacii VIII. constitutionem renouans Sancta Synodus*; & infrà, *Præcipiens vbi clausura violata fuerit diligenter restitui*, & authores passim testantur, & experientia nobis in Hispania constat, & de Gallia refert Ioannes Andreas super illud cap. Et ob hanc fortasse causam dixit Caietan. in summ. verb. *Monachi.* excusari moniales circa clausuram indictam à iure, si nunquam fuit acceptata, & Episcopi sic semper gubernarunt dando eis licentiam exeundi, quoniam iura non recepta tanto tempore infirma sunt. Idemque est si fortè alicubi in principio acceptata fuit, & postea per contrariam consuetudinem reuocata. Quæ consuetudo non ad hoc tantum prævalere potuit, vt licentia Episcopi sufficeret, sed etiam licentia Abbatissæ: quia vtrumque est tantum contra ius humanum, quod potest per legitimam consuetudinem contrariam tolli. Potuit autem ius illud sic abrogari in vna prouincia, & non in alia, & intra eandem prouinciam in vna religione, & non in alia; imò & in vno monasterio eiusdem religionis, & non in alio, quia sunt communitates diuersæ, & vna potest nõ recipere legem, vel præscribere contra illam, licèt alia eam recipiat, & obseruet. Nihilominus tamen quatenus rigor illius legis per posteriores tẽperatus est, poterunt omnia monasteria ea moderatione vti, etiamsi antea legem illam integrè seruarent.

XIII. *Declaratio prædictorum.*

Concilium ergo Trident. sess. 25. cap. 5. de Regularibus innouando dictam constitutionem, hunc modum obseruat, quòd prius *præcipit vniuersis Episcopis sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, vt in omnibus monasteriis sibi subiectis, ordinaria, in aliis verò Sedis Apostolicæ authoritate, clausuram sanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter restituant; & vbi inuiolata est, conseruari maximè procurent.* Posteà verò explicando hanc clausuram, & obligationem ipsarum monialium, ait, *Nemini autem sanctimonialium liceat post professionem exire è monasterio etiam per breue tempus, quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda, indulta, & priuilegiis quibuscunque non obstantibus.* Quod decretum si attentè expendatur, in aliquibus æquale est decreto Bonifacij, vt mox ostendemus, & in aliquo strictius, vt num. 22. constabit: ac in aliquo suauius, prout in cap. sequenti videbimus. Est ergo æquale primo in materia, prohibet enim omnem exitum monialium à monasterio; & ita præcipit & innouat perpetuam clausuram. Quod autem in hac parte addit Concilium, *etiam ad breue tempus*, non fuit restrictio, sed maior explicatio, nam in absoluta negatione hoc continebatur: & quod ait, *quocunque prætextu*, perinde est atque illud quod dicitur à Bonifacio, *quacunque ratione.* Secundò est æquale in vniuersalitate personarum quas obligat; comprehendit enim omnes & singulas totius orbis, & cuiuscunque ordinis moniales: ita enim expressè loquitur Bonifacius VIII. & idem est sensus Concilij, tum quia innouat decretum Bonifacij; tum etiam quia vniuersaliter loquitur, *Nemini sanctimonialium*, &c. tum quia præcipit vniuersis Episcopis, & de monasteriis sibi subiectis, & non subiectis: ergo comprehendit omnes. Vnde vtrumque decretum comprehendit omnes religiosas tacitè vel expressè professas; sic enim expressè distinxit Bonifacius. Concilium autem licèt distinctionem omiserit, innouauit, & satis esse censuit dicere, *Nemini liceat post professionem*, nam vtraque tam tacita, quàm expressa, est professio simpliciter.

XIV. *Etiam eæ quæ antea non tenerentur ad clausuram.*

Et quia in vtroque decreto nihil aliud postulatur, ideo vtrumque comprehendit omnes professas, siue antea vouissent, vel seruassent clausuram, siue non: non enim possumus nos limitationẽ addere, quam lex non posuit. Præsertim quia Bonifacius expressè tulit legem ad comprimẽdas moniales, quæ clausuram non seruabant, & expressè dixit, *moniales præsentes, atque futuras, & cuiuscunque religionis, vel ordinis*: ergo euidenter voluit omnes obligare, etiam quæ non profitebantur clausuram. Denique non præcipit vt suam pristinam obligationem seruare compellantur, sed ex vi suæ legis obligationem ipse imponit, dicens, *Præsenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura sancimus.* Ex quibus verbis constat & legem esse nouam, & de se non supponere obligationem, sed imponere. Concilium autem Trident. innouando Bonifacij constitutionem, & nullam quoad hoc addendo limitationem, euidenter loquutum est in eodem sensu imponendo eandem obligationem legis Ecclesiasticæ eisdem professis omnibus in eadem vniuersalitate sumptis. Et ideo præcipit Episcopis vt vbi clausura seruata fuerit, illam retineri faciant: vbi autem violata fuerit, restituant: violatam enim censet vbicunque non seruabatur, propter legem Bonifacij VIII. nam non dicitur violatio, nisi sit contra aliquam obligationem, vel legem. Et ideo monasteria, quæ non profitebantur clausuram, non possent propriè dici violasse illam, si ad illam non tenerentur. Quia verò ex lege Bonifacij obligabantur, ideo eorum etiam non obseruatio, violatio censetur, nam per violationem saltem incepit. Concilium ergo vtens illa disiunctione, satis distinctè voluit constitutionem Bonifacij in sua vniuersalitate restituere. Quod etiam in vltimis verbis, per quæ reuocat indulta, hoc satis declarauit, vt statim exponam. Et clarissimè in cap. 22. eiusdem sessionis explicuit omnia & singula decreta

de monialibus edita, intelligi de monasteriis quarumcunque monialium, virginum, ac viduarum, quocunque nomine appellentur, etiamsi viuant sub gubernio militiarum, etiam Hierosolymitanę, sub quacunque regula, &c. quæ ibi videri possunt, & ampliſsima sunt, & æquè ampliant hoc decretū de clausura, ac si in illo specificè addita essent, licèt in finem sint reseruata, ne sæpiùs illa repetere esset necesse. Non est ergo dubium quin hæc fuerit mens Concilij; & ita etiam supponunt euidenter Pius V. & Gregorius XIII. in decretis infrà citandis, ac prorsus in praxi seruari vidimus, & statui Salmanticæ in Concilio Compostellano anno 1566. Tradit denique Nauar. in Comment. 4. de Regularib. n. 4. & latè & doctè Emmanuel Rodriguez tom. 1. Quæstionum regular. quæst. 44. art. 2. Habet autem specialem difficultatem, an conuersæ sub hac generalitate comprehendantur, de quo dicemus meliùs post sequens punctum in n. 17.

Denique ostenditur ex praxi, & authoribus.

XV. Vltimò commune est vtrique decreto, vt non comprehendant nisi moniales professas. ita docent omnes, & explicuit Congregatio Cardinalium circa Concilium Trident. agēs de monialibus Tertiariis, seu de Pœnitentia, quas si professionem emiserint, dicit cogendas esse ad clausuram, si verò professionem non emiserunt, seruandam esse constitutionem Pij V. *Circa Pastoralis officii.* quæ est 8. in Bullario Romano, vbi dicit, huiusmodi fœminas monendas esse à Prælatis, vt professionem emittant, & postea clausuram seruent: quòd si inducì non potuerint ad professionem emittendam, prohibeantur ne in posterum alias in suam congregationem recipiant. In qua constitutione manifestè etiam supponitur, eas omnes, quæ in religione approbata tria vota substantialia non emiserunt, hac lege non comprehendi. Ratio autem in primis est, quia dicta iura expressè limitant suum præceptum ad professas tacitè, vel expressè; & huius limitationis ratio fuit, quia illæ sunt tantùm propriæ religiosæ, & Ecclesia solùm pro religiosis fœminis hanc curam clausuræ adhibuit. Quapropter quantumuis virgines sint per votum virginitatis consecratæ Deo, & collegialiter viuant, & sub obedientia vel spontanea, vel etiam priuato voto aut pacto promissa, si non habent statum ab Ecclesia pro religioso approbatū, & in eo tria vota substantialia emiserunt, non obligantur hoc præcepto clausuræ, licèt circa eas obseruanda sit constitutio Pij V. & ita in specie de quadam congregatione fœminarum resoluit Nauarr. cons. 6. de statu monach.

XVI. Ex quibus infertur primò, nouitias non obligari hac lege, quia religiosæ non sunt. Solùm potest dubitari, an si nouitia semel exeat à monasterio, eo ipso desinat esse monialis eo modo quo antea erat, id est, desinat esse nouitia, & consequenter interrūpat nouitiatum. In quo breuiter certum mihi est, si exeat sine licentia Abbatissæ, interrumpi annum, & consequenter amittere priorem qualemcunque statum, etiamsi habitum non exuat, vt à fortiori patet ex dictis tomo superiori de anno probationis in genere. Si autem exeat cum licentia Abbatissæ, vel superiorum monasterij, ad quos hoc pertinet, & ex iusta causa data, certum est & licere, & nō interrumpere nouitiatū. Ita enim intelligo quoddam responsum Congregationis Cardinalium si nouitia morbi curandi causa de licentia Superiorum, & cum eo habitu, qui ipsis videbitur, ante professionem exeat, & postea sanitate recuperata redire voluerit, posse & ad habitum, & ad professionem recipi. Intelligo enim sensum esse, posse recipi eodem tempore & modo, ac si intra monasterium suam probationem continuè peregisset: quia non intelligitur eam interrupisse, sub eadem semper obedientia viuens, & habitum non temere dimittens. Alioquin si nouus annus esset necessarius, nihil deseruiret declaratio: nam licèt dimisisset omnino religionem & habitum, volens reuerti, posset recipi ad habitum, & perseuerando in nouitiatu, etiam ad professionem. At verò si egressus nouitiæ sit de licentia Abbatissæ, malè tamen concessa, res videtur dubia, quia perinde videtur exire cū tali licentia, ac sine vlla; quia illa licentia nulla est, cùm Abbatissa nō possit illam dare: & idem dicam de Prælato, si absque causa legitima illam det. Nihilominus censeo per talem exitum non interrumpi seu amitti nouitiatum: quia nulla est lex quæ irritet illum. Imò neque inuenio legem iuris communis, quæ prohibeat directè huiusmodi exitum, aut Abbatissis ne possint hanc licentiam dare, sed ex regulis & prohibitionibus Superiorum hoc pēdet; & ideo nisi expressè declaratum sit in aliquo monasterio, illam continuationem clausuræ esse de substantia nouitiatus, nulla ratione dici potest per illum exitum interrumpi. Estque clara differentia inter illum exitum, ab eo qui est sine licentia: nam quando est sine licentia, est quædam retrocessio ab obedientia, & consequenter ab vnione cum tali monasterio: quando autem fit cum licentia, semper retinetur vnio & permanentia in eadem religione quantum ad illum gradum: ad quod facere possunt quæ tractat Nauarr. consil. 32. de Regularibus.

An nouitia interrumpēs clausuram, interrumpat etiam nouitiatum.

XVII. Secundò ex dictis resoluitur dubium suprà in fine num. 14. relictum de monialibus conuersis vtrū ad clausuram teneantur: nam si professionem triū votorum non emittunt, non tenentur ad clausurā, quia non comprehenduntur sub illa lege, & alio titulo non tenentur: suppono enim illam non voluere nec promittere. Si autem emittunt tria vota, ad illam obligantur ex vi huius decreti, vt satis patet ex dictis: & quia in substantia religionis nō possunt differre hæ conuersæ ab aliis, sed solùm in ministerio; quia conuersæ dicuntur quæ deputantur ad seruitia, seu ministeria corporalia, aliæ verò ad chorum; vnde etiam differunt in habitu saltem quoad hoc, quòd conuersæ non deferunt nigrum velum, sicut aliæ: vnde etiam inferiores sunt in quodam gradu honoris, seu dignitatis, per quæ omnia non minuitur earum religio, sed augeri potest: & ideo nec clausuræ obligatio minor in eis esse debet. Dixi autem, *ex vi illorum decretorum*: quia Pius V. in sua constitutione 8. *Circa pastoralis.* quandam in hoc limitationem seu exceptionem permisit, scilicet, vt in monasteriis, quæ ad suam sustentationem indigent eleemosynis fidelium, quæ per conuersas colligendæ sunt, si illæ fuerint professæ, possint extra monasterium degere cum his conditionibus. Prima, vt sint ætatis annorum 40. Secunda, vt in domo contigua monasterio degant. Tertia, vt non ingrediantur clausuram monialium nisi in casibus in suis constitutionibus expressis. Quarta, vt de suis domibus non exeant ad colligendas eleemosynas, nisi de licentia Ordinarij & Superiorum. Gregorius autem XIII. in sua constit. 13. *Deo sacrū*, cupiens hanc exceptionem auferri, iniungit Ordinariis, vt quacumque ratione cognouerint posse conuenienter conuentuum moniales sustentari sine hac eleemosynarum collectione, easdem conuersas sub eadem clausura cum aliis monialibus reducant, neque amplius à suis monasteriis exire permittant.

Dubium bipartitum circa conuersarum professionem & clausuram.

XVIII. Duo autem ex illis constitutionibus circa has conuersas oriuntur dubia. Primum est, an possint iam veram professionem emittere, & ad clausuram obligari.

obligari. Nam Pius post superiora verba subiungit: *Et de cætero nullæ aliæ professæ conuersæ recipi amplius etiam de consensu suorum Superiorum, vel Prælatorum possint: quod si aduersus hanc nostram prohibitionem recepta fuerint, illarum receptio nulla, irrita, & inanis sit, prout ex nunc nullam ac irritam facimus, & annullamus.* Respondeti potest Pontificem prohibere vt non recipiantur conuersæ professæ, quæ extra monasterium maneant, sed vt finitis illis quæ tunc erant, collectio fieret per conuersas non professas. Sed obstat, quia Gregorius XIII. contrario potiùs modo declarat illam prohibitionem, dicens; *Quod autem idem Pius statuit de cætero nullas alias conuersas professas recipi amplius posse: ita est intelligendum declaramus, præter illas conuersas quæ extra monasterium in domibus contiguis degerent.* In quo potiùs significat illas recipi posse, non verò alias quæ intra monasterium degant: quod videtur incredibile, vt statim dicam. Secundum dubium est, an possint nunc in monasteriis esse conuersæ non professæ. Nam Gregorius expresè dicit, *Conuersas vero non professas, & profiteri nolentes, dimisso habitu domum remittant, neque alias in futurum nisi professionem suo tempore emissuras, atque sub perpetua clausura mansuras, in monasteria huiusmodi recipi permittatur.* In contrarium verò est, quia hæc prohibitio videtur priori prohibitioni repugnare, vel ex vtraque sequi nullas conuersas esse posse in monasteriis monialium, quod admitti non potest.

Secunda pars.

XVII.

XIX. Opinio Nauarri ad duo dubium, nisi professæ sint in monasteriis contigua pars.

Circa hoc dubium Nauarr. Comment. 4. de Regularib. n. 56. existimat prohibitum esse monialibus recipere conuersas, quæ professionem emittãt, & intra monasteria maneant; & quod amplius est, dicit, consuluisse de hac re Gregorium XIII. & ipsum ita interpretatum esse mentem Pij V. & suam. Veruntamen de interpretatione viua voce data ab ipso Gregorio XIII. mihi non ita constat, vt teneat illi nunc adhærere. Nam licèt certò credam Nauarrum veritatem referre; nescio tamen an satis verba Gregorij perceperit, aut intellexerit. Mihi tamen persuadere non possum dictos Pontifices id prohibuisse. Primò propter rationes optimas, quas idem Nauarrus adducit, vt verisimilis non sit talis prohibitio: quia nullo titulo necessaria, aut vtilis vel conueniens apparet, neque per se ad statum religiosum, vel perfectionem eius: cur enim hoc magis pertinet ad perfectionem monialium, quàm monachorum, qui vbique habent conuersos professos, seu veros religiosos, etiamsi maximam perfectionem & rigorem vitæ profiteantur. Neque ad finem clausuræ, quam in illis indultis præcipuè intendunt dicti Pontifices, & vbi solùm ea occasione aliquid de his conuersis statuunt: si autem illæ ad perpetuam clausuram obligantur, quid potest nocere clausuræ earum professio? Aliunde verò earum auxilium est moraliter necessariũ cæteris monialibus, quæ propriè monachæ vocantur, & diuinis officiis magis vacare debent, & multo maius inconueniens esset recipere intra clausuram conuersas, quæ nunquam profiteantur. Accedit præterea, quod per talem prohibitionem impediretur status perfectionis multis pauperioribus fœminis, quæ ad gradum monacharum recipi non possunt. Esset denique talis prohibitio contra receptam & ferè vniuersalem consuetudinem, quam verisimile non est voluisse dictos Pontifices abrogare sine vrgentissima causa, quæ hic non apparet: nam ita postulat æquitas legis humanæ Ecclesiasticæ, præsertim cùm illa consuetudo honesta & sancta videatur.

XX.

Secundò moueor propter expressa verba Gregorij XIII. præcipientis conuersas non professas in monasteriis tunc repertas, aut profiteri, aut abire, neque alias (inquit) in futurum nisi professionem suo tempore emissuras, atque in perpetua clausura mansuras in monasterio huiusmodi recipi permittantur. Ex quibus verbis euidenter constat ipsum non simpliciter prohibuisse receptionem conuersarum, tantumque abesse vt professionem vetuerit, quòd potius hanc posuit tanquam cõditionem necessariam vt conuersæ admittantur, cũ qua expresse voluit vt permittantur. Quorum verborum vis non latuit Nauarrum, nihil tamen ad illa respõdet, nec declarat quomodo potuerit Gregor. XIII. sine expressa contradictione mentem suam aliter viua voce declarare.

XXI. *Satisfit motiuo Nauarri in nu. 19.*

Tertiò declaratur exponendo mentem vtriusque Pontificis. Nam Pius V. proximè loquutus fuerat de conuersis destinatis ad eleemosynas colligendas, easque permiserat extra monasterium in propinquis domibus habitare; & statim subdit, *Et de cætero nullæ aliæ professæ conuersæ recipi amplius etiam de consensu suorum Superiorum, vel Prælatorum possint*; irritatque receptionem & professionem. Et prosequitur deinde, *Quod si prædicto modo necessitatibus monialium*, &c. ergo manifestè loquitur de conuersis degentibus extra monasterium, & illas tantùm refert cùm ait, *nullæ aliæ*: nam contextus ipse & connexio antecedentium cum consequentibus planè id ostẽdit. Gregorius autem XIII. volens dispositionem Pij vel declarare, vel limitare, de conuersis intra, & extra monasterium degentibus distinctè loquitur. Et primùm vult omnes conuersas professas reduci ad clausuram monasterij quoad fieri possit: Secundò vult, vt intra monasteria nullæ sint conuersæ non professæ. Tertiò voluit vt conuersæ professæ intra monasterium & tunc esse, & in futurum recipi, & denuò profiteri possint. Quartò permisit, vt præter conuersas intra manentes, si necessitas eleemosynarum duret, possint ad hoc ministerium extra monasterium in domibus propinquis huiusmodi conuersæ professæ habitare, & in futurum etiam ad hoc recipi. Quintò prohibuit, ne plures huiusmodi recipi possent; quam ad hoc ministerium eleemosynarum essent necessariæ, & ita dicit esse intelligendum, quod Pius V. dixit, *nullas alias in posterum recipi posse*, scilicet nullas alias præter eas, quæ propter ministerium eleemosynarum necessariæ sunt, & in propinquis domibus habitent. Difficile autem creditu est hanc fuisse mentem Pij V. nam proximè post illam prohibitionem subdit, *Quod si prædicto modo necessitatibus monialium succurri sufficienter non poterit, mandamus Superioribus, vt ipsi prouideant de aliis personis piis, & Deo deuotis, quæ fidelium eleemosynas colligãt.* Quod remedium necessarium non esset, nisi mens eius fuisset vt collectio ampliùs non fieret per conuersas denuo ad professionem receptas. Nec Gregorius dixit aliam fuisse mentem Pij V. sed voluit illam ex parte mutare, concedens vt vbi necessaria fuerit hæc collectio, possint aliquæ conuersæ ad professionem recipi propter illud ministerium: quia seruatis circumstantiis à Pio V. positis, videtur moraliter fieri posse, sine inconuenienti, & speràri, quòd per eas ministerium fidelius, & diligentius fiat. Denique neuter ex dictis Pontificibus disponit an possint monasteria monialium habere aliquas cõuersas seu oblatas non professas, quæ extra septa monasterij in domibus propinquis degant. Tamen eo ipso quòd hoc non prohibent, relinquitur hoc iuri communi, vel naturali, aut speciali vniuscuiusque religionis: constat autem ex natura rei hoc nõ esse malum, sed posse esse religiosum & sanctum, sicut est in religionibus virorum: neque etiam inuenio decretum aliquod iuris communis, quod hoc prohibeat. Relinquendum ergo est iuri religionis, vel receptæ consuetudini, dummodo his conuersis ingressus ad monasterium nõ pateat, nisi

nisi iuxta dicenda in c.10. circa alteram partem huius clausuræ, ad quam hæc obligatio pertinet. Et hæc de conuersis.

XXII. *In quo decretum Concilii sit strictius quam Bonifacii.*

Præter dicta autem de clausura Concilium Trident. addit, reuocationem priuilegiorum, dicens, *Indul. in quibuscunque, & priuilegiis non obstantibus.* Et in cap.22. fit amplior, magisque specifica reuocatio, *Non obstantibus eorum* (id est, regularium) *omnium, & singulorum priuilegiis sub quibuscunque formulis verborum conceptis, ac Magnum appellatu, etiam in fundatione obtentis, necnon constitutionibus, & regulis etiam iuratis, atque etiam consuetudinibus, vel præscriptionibus, etiam immemoriabilibus.* Quæ tota reuocatio ad prædictã legem applicanda est: nam idem Concilium ait, cadere in omnia præcedentia, & singulas eius partes: ergo maximè in hanc, quæ est vna ex principaliorib us partibus. Et quoad hanc partem est rigorosior hæc lex Concilij, quàm fuerat Bonifacij. Nam ille nullam expressam reuocationem priuilegiorum, vel consuetudinum addidit, & ideo licèt ex vniuersalitate & exaggeratione verborum, & ex circunstantiis literæ posset fortasse colligi; non tamen ita clarè & apertè, præsertim ad reuocãdas immemoriales consuetudines, vel specialia priuilegia, præsertim in ipsamet fundatione monasteriorum obtenta: quia iuxta communę ius lex non solet huiusmodi derogare, nisi satis expresè id declaretur, iuxta c.1. de constit. in 6. Nunc verò per hoc decretum vt latum est à Concilio Trident. certum est nullum genus priuilegij, vel consuetudinis posse impedire hanc obligationem.

XXIII. Ex his ergo satis declarata sunt tria puncta suprà num.10. proposita, scilicet hanc obligationem omnibus, & solis monialibus professis esse impositam, & oriri, non quidem ex voto generatim loquendo, sed ex præcepto Ecclesiastico iam à nobis declarato. Dico, *generatim loquendo*, quia aliquæ moniales, vt S. Claræ, & fortasse aliæ, emittunt hoc votum in quibus additur (vt sic dicam) obligatio intensiua, non extensiua, quia hæc reuera non potest esse maior. Nam quoad personas hoc præceptum extenditur ad omnes religiosas, vt dictum est; quoad locum seu actum prohibet omnem exitum extra clausturũ, etiam ad Ecclesiam, quam seculares intrant, & extra ianuam clausuræ, etiamsi sit intra aliam quæ patere solet secularibus, vt Gregorius XIII. in suo Motu distinctiùs præcepit, & Nauarr. dict. Comment. 4. n. 57. declarauit. Quoad tempus verò seu occasiones exeundi comprehendit omnes, tantùm necessariis exceptionib us adhibitis, vt mox declarabimus. Non potest ergo esse maior extensio huius obligationis. Nõ cogit autem præceptum hoc moniales vt votum clausuræ emittant, quia neque in aliqua constitutione hoc declaratur; neque sub hac ratione receptum est illud præceptum, sicut cõtingit in continentia clericorum; & ideo non est quòd hanc obligationem imponamus. Et ita etiam patet quàm rigorosa sit hæc obligatio.

CAPVT IX.

Quis possit in prædicta clausura monialium dispensare.

I. VT vltimum punctum ex propositis in cap. præcedenti num.10. expediamus, oportet explicare moderationem, quam Concilium Tridentinum addidit huic præcepto, *nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbata*, per quam temperatur, vt eodem cap. num.13. dicebamus, rigor præcepti Bonifacij. Quia (vt ibi notaui) absolutam reliquit prohibitionem, & vnicam exceptionem addidit, per quam magis videbatur coarctari generalis prohibitio. Quod fecit consultissimè Concilium, vt facilius possent moniales induci ad seruandum præceptũ, quod tanto tempore recusauerant. Circa illam verò moderationem nonnulla explicanda sunt: Primum, quæ sit illa legitima causa: secundum quis possit licentiam dare.

Dubium primum de legitima causa egrediendi clausuram.

II. *Causa sufficiens vnica quæ requiritur.* Circa primum dicendum est, ex vi Concilij relictum hoc esse prudenti arbitrio Episcopi. Probatur, quia talis causa nullo iure definita est, nec Cõcilium illam determinat: ergo reliquit arbitrio Episcopi, cui approbationem committit. Dices, Iam *Arbitrio relinquitur* fuerat hæc causa à Bonifacio definita, scilicet laborare tali morbo, vt nõ possit cum aliis absque gra- *Trid.* ui periculo seu scandalo communicare: causa autẽ legitima idem est, ac causa per legem statuta: ergo de hac loquitur Concilium, & hanc vult esse recognitam & approbatam ab Episcopo. Sed nõ est hæc mens Concilij, neque ita communiter intellectum aut receptum est, & constat etiam ex constitutionibus Pij, & Gregorij, vt statim videbimus, & ex multis declarationibus Cardinalium, & ex vi & proprietate verborum. Nam legitima causa indefinitè significat causam rationabilem, quæ legi rectæ rationis conformis est: non ergo rectè limitaretur ad particularem causam illo antiquo iure indicatam.

III. *Pius V. non causas limitat.* Aduertendum est autem Pium V. in constitutione 100. *Decori.* causam hanc intra certos limites præscripsisse, cum maiori quidem amplitudine quam Bonifacium, cum magna tamen (vt apparet) restrictione Concilij. Sic enim ait, *Decetero etiam infirmitatis seu aliorum monasteriorum occasione & prætextu, nisi ex causa magni incendii aut infirmitatis leprę, aut epidemiæ, à monasterio prefatu exire, sed neque in prædictu castibus extra illa nisi ad necessarium tempus stare licebit.* Vbi apertè causam legitimam restringit ad illos tres casus. Ex quibus duo postremi continentur sub causa à Bonifacio explicata; imò plures videtur Bonifacius comprehendisse, nam plures videntur esse morbi contagiosi, qui communitati graue periculum vel scandalum afferre possunt, quos omnes Bonifacius sub generali voce complexus est. Nauarrus autem in dict. Commentario 4. de Regularib. n. 48. ait, hoc casus Pij V. extendẽdos esse ad similes; quod variis coniecturis confirmat. iuxta quam interpretationem manifestum est totum quod Bonifacius in sua exceptione comprehendit, contineri in duabus infirmitatibus à Pio V. in specie positis. Præsertim quia verisimilius est nomen *epidemia* non rigorosè sumi ibi pro illa quæ pestis dicitur, id est, pro morbo, qui ita grassatur, & per cõtagium communicatur, vt maiorem hominum partem, quos ferit, interimat: sed vt latiùs dicitur de quolibet morbo communi ità contagioso, vt ab vno facilè ad alios diffundatur, si cum illo communicent. Cùm enim illa lex quoad hanc partem restrictiua & odiosa sit, verba eius in mitiori significatione propria interpretanda sunt: certum est autem iuxta vsum peritorum artis medicæ, vocem *epidemia* absolutè dictã hanc habere significationem. Iuxta illam ergo intelligenda est hæc lex, & ita non per similitudinem, sed etiam per proprietatem comprehenduntur omnes morbi verè cõtagiosi, qui communitati graue periculum, vel scandalum afferre possunt. Et nihilominus verum existimo Nauarri dictum, in illis scilicet casibus comprehendi quoscunque alios ita similes, vt in eis eadem ratio, quæ in prædictis, militat. Ponit ipse exemplum in periculo belli imminentis: nam tunc liceret monialibus fugam capere propter similitudinem rationis cum primo casu incendij: quod etiam admittit Gutierrez lib. 1. Practicarum

cārum quæst.cap.14.n.9.vbi alios refert. Idem erit si monasterio iuxta flumen existente, inundatio vel ruina totius monasterij nimium crescente fluuio repentè rimeatur: & sic de similibus, qui materialiter, non formali ratione sunt ab incendio diuersi.

IV. Difficultas ergo est, an aliquo casu liceat huiusmodi licētiam dare monialli propter aliam causam præter has tres numeratas à Pio V. vt à nobis sunt cum Nauarro proximè expositæ. Ratio dubitādi est, quia Pontifex ponit regulam vniuersalem prohibentem, & addit illas exceptiones: ergo firmat regulam in contrarium: nullam ergo aliam exceptionem permittit. Confirmatur primò, quia statim grauem adiungit pœnam aduersus aliter concedētes huiusmodi facultates, volens illam esse quasi formam substantialem illius facultatis concedendæ; ergo facultas aliter concessa nulla est. Confirmatur secundò, quia ex illis tribus causis numeratis à Pio V. euidenter constat illum solùm considerasse commune detrimentum conuentus, vt hæc licentia legitima esse posset. Vel ergo alia causa talis est, vt simile detrimentum communitati afferat, & ita non est alia causa, nec similis propriè, sed eadē, vt explicatum est: si verò non vergit in damnum communitatis, planè non est reputata à Pontifice sufficiens: quomodo ergo poterit ab aliquo inferiori sufficiens reputari. Atque ita definit hoc dubium Gutierrez lib. 1. suarum Pract. quæst. c. 14. & Cenedus in Collectancis ad 6. collect. 31. nu. 2. Eman. Rodrig. tom. 1. quæst. regul. quæst. 49. artic. 3.

V. Contrariam sententiam tenet Nauar. Comment. 4. de Regularib. n. 49. vbi duos casus ponit, in quibus videtur hoc licere præter numeratos à Pio V. Primus est quando monialis vnius monasterij eligitur in Abbatissam alterius, nam Episcopus potest hanc causam exeundi à suo monasterio vt sufficientem approbare; & in hoc etiam consentit Gutierrez, imò illud extendit ad quamcunque rationabilem causam, propter quam authoritate & præcepto Prælatorum monialis mutatur ab vno monasterio, vt in alio habitet. Quia hoc non ideo licet solùm, quia causa est iusta, licet distincta: sed quia ille exitus non est de quo loquitur Pius V. quia non est (inquit Gutierrez) ad manēdum extra monasterium, sed ad transeundum ad aliud: Pius autē loquitur de exitu ad manendum aliquo tempore in seculo. Quę ratio non videtur omnino satisfacere: quia etiam prohibetur à Pio V. exitus ad ambulandum extra monasterium per aliquod breue tēpus, sine vlla mora aut detentione in aliquo loco: imò, etiamsi fingatur causa rationabilis exeundi per vnam ianuam monasterij ad ingrediēdum statim per aliam, incedēdo recta via, & sine vlla mora, id non esset licitum: ergo quòd alter egressus sit solum ad iter agendum vsque ad aliud monasterium, non sufficit quominus sit materia huius prohibitionis. Nihilominus casum illum censeo esse verisimum: nam consuetudo, quæ est optima legū interpres, ita illum approbauit, & interpretata est. Necessarium autem est ad rationem reddēdam dicere, vel ex benigna seu præsumpta interpretatione illum non reputari exitum à monasterio, quia eo ipso quòd exit ab vno, censetur moraliter transire ad aliud eo modo quo potest, viamque intermediam moraliter non reputari: vel (quod mihi magis placet) hic habet locum regula iuris, quòd species derogat generi, etiamsi species antecedat. Hic autē casus specificus est in iure expressè permissus, & nouissimè in Concilio Trident sess. 25. cap. 7. de Regularib. vbi statuit vt in casu necessitatis possit eligi Abbatissa ex alio monasterio. Qui autem vnū concedit, etiam approbat necessarium medium ad illud. Pius autem V. sine dubio noluit reuocare hāc legem: eius ergo vniuersalis prohibitio per illam specialem legem limitatur. Confirmari potest à simili ex dict. c. vnico, §. *verum*. de statu regularium in 6. Vbi in speciali casu conceditur vt Abbatissa cum honesta & decenti societate possit exire ad fidelitatis sacramentum præstandum alicui Principi, cui illud debet. Quæ lex specialiter non reuocatur, & ideo limitare censetur generalem prohibitionem: ergo similiter, &c.

VI. Aliqui tamen hoc extendunt ad quamcunque mutationem monialium ab vno monasterio in aliud propter varias causas, vt ad fundādum monasterium, vel ad aliud ministerium ibi peragēdum, licèt non sit Prælatio. Quæ certè iuxta dicta videntur probabilia; tamen à Congregatione Cardinalium hoc responsum datum inuenio, *Monialis non potest transire de vno ad aliud monasterium, etiam de consensu Episcopi sine licentia Sedis Apostolicæ, etiamsi translatio fiat ad aliud eiusdem Ordinis.* Et infrà dicitur, Sedem Apostolicam aliquando hoc concedere ex causa de consensu Superiorum etiam ad monasterium alterius obedientiæ. Et nuper in hoc Lusitaniæ regno vidi ad transferēdam monialem ab vno monasterio ad aliud eiusdem Ordinis, & sub eodem Generali, & interueniente satis graui causa salutis, expectatam fuisse licentiam Sedis Apostolicæ. Ita ergo seruandum iudico quotiescunque causa mutationis talis non fuerit, quæ vel in iure sit specialiter expressa, vt dictum est de officio Abbatissæ. (Idemque censeo si oporteat totum monasterium alio transferri, iuxta decretum Concilij Trident. sess. 25. c. 5. de Regularib.) vel nisi per æquiparationem rationis possit causa ad numeratas à Pio V. reduci iuxta ea quæ statim dicemus: vt est v. g. quando oportet ob prauos mores monialem aliò transferre, nam illa causa non immeritò contagioso morbo comparatur, vel scandalo communi, pro quo vitando Bonifacius etiam egressum concesit.

VII. Alter verò casus, & difficilior est, si monialis graui laboret ægritudine, ita vt in morali periculo mortis constituatur nisi extra monasterium curetur: & tunc etiam existimat Nauarrus esse sufficiētem causam iustæ facultatis, etiamsi morbus ille cæteris monialibus contagiosus non sit. Fundatur primò, quia illa causa esset sufficiens iuxta Concilium Tridentinum; Pius autem V. non videtur voluisse derogare Concilio: nam potiùs dicit, se velle renouare, & stabilire illud. Idemque argumentum sumit ex decreto Bonifacij, quia in hac parte est strictius quàm Concilium, imò etiam quàm Constitutio Pij, quatenus non exprimit casum incēdij, & nihilominus non obstante illo decreto erat legitima illa causa iudicio omnium prudentum, & cōmuni vsu. Tertiò adducit Nauarr. leges iuris ciuilis, in quibus prohibitio aliqua fit cum certo numero exceptionum, & nihilominus iuxta communes interpretationes admittuntur aliæ, quando recta ratio docet esse admittendas. Quartò argumentatur ex coniecturata mente legislatoris, quia non est verisimile voluisse priuare hominem defensione propriæ vitæ, quæ tam naturalis est.

VIII. Ad hæc argumenta respondet latè Gutierrez suprà negando in specie esse licitam facultatem in eo casu. Et quamuis aliæ responsiones probabiles sint (quas breuitatis causa omitto) in ea mihi non satisfacit, in qua admittit non obstante decreto Bonifacij in sua vi permanente, posse licentiā dari in eo casu, & negat posse fieri iuxta constitutionē Pij V. cùm reuera magis restrictiua sit exceptio Bonifacij, quā Pij, vt ponderaui: vel saltē in hoc conueniāt, quod etiam Bonifacius in sua exceptione solùm respexit ad causam, quæ ad totam communitatem pertineat; quod est fundamentum potissimum suæ senten-

sententiæ. Vnde consequenter loquendo idem dicendum esset de decreto Bonifacij, nisi fuisset consuetudine derogatum, vel per Concilium Trident. amplificatum. Et hanc sententiam esse communem ait Emmanuel Rodriguez 1.tom. Quæst. regul. q. 49. art. 3. citans Collectores Mendicantium, & Corduban in Additionibus ad Compendium, & ipse indicat esse sequendam in iudicando, & consulendo, cùm tamen in art. 2. dixisset, in monasteriis existentibus in desertis locis, ad quæ non possunt medici frequenter accedere quantum necesse est, sufficientem causam huius licentiæ insurgere posse ex ægritudine priuatæ personæ non obstante Motu proprio Pij V. quem limitandum putat quoad illa monasteria. Sed certè si limitatio admittenda est, non est præcisè propter situm monasterij, nam certissimum est illud absolutè sub lege comprehendi; sed est propter necessitatem occasione illius situs subortam: si ergo illa sufficit quamuis sit vnius tantùm personæ, & ex ægritudine, sufficiet ex quacunque alia causa nascatur: quia hoc ad vim & rationẽ præcepti materiale est.

IX. *Nauarri placitum refutatur primo.*

Ego igitur non possum discedere à pia sententia Nauarri propter nonnulla quæ vltra illum breuiter expendam. Primum: quòd leges humanæ non obligant ad sui obseruationem cum graui periculo mortis, nisi vbi honor fidei, vel religionis, vel magna necessitas boni communis intercedat: nihil autem horum in præsenti interuenit: ergo non tenetur monialis cum tanto periculo parere huic præceptoEcclesiastico. Minor supponitur ex facto, nam reuera moraliter ita potest facilè contingere. Ad maiorem autem responderi potest, esse veram nisi ex circumstantiis legis apertè constet intentionem præcipientis esse obligare cum illo periculo, vt hic constare videtur. Sed cõtra hoc est, quia illud principium sicut communiter receptum est, ita etiam communiter non solet fundari in solo defectu voluntatis, sed etiam in defectu potestatis, quia leges hominum debent esse tolerabiles & humanæ, & ita non possunt imponere tam graue onus exponendi se graui periculo mortis, nisi ex causa proportionata, quæ non est nisi necessitas communis boni temporalis, aut spiritualis. Quamuis autem hoc præceptum sit propter bonum commune & spirituale religionis, tamen hoc bonum non periclitatur, nec patitur graue nocumentum propter licentiam cõcessam in illa extrema necessitate. Et quamuis demus legem hanc non fuisse futuram ini ustam, in eo sensu tamen negari non potest quin esset grauissima, & durissima, quod præsumendum non est de pia mente Pontificis: & ita procedit optimè vltima ratio Nauarri.

X. Vnde argumentor secundò in hunc modũ, quia duobus vel tribus modis coniectare possumus illũ casum fuisse omissum à Pontifice. Primò, quia non venit in actualem considerationem ipsius; & hoc insinuat Nauar. & ita quasi per epiikeiam interpretatur non fuisse voluntatem eius illum excludere. Illud autem suppositum difficile creditu est, quia illa solet esse causa maximè vulgaris & frequens. Secundò ergo credi potest Pontificem de illo cogitasse, & intellexisse verum periculum mortis quod in illo casu esse potest, & noluisse nihilominus legẽ suam tunc relaxare; & hoc dicimus videri incredibile. Tertiò igitur potest intelligi Pontificem quidem cogitasse de causa priuatæ infirmitatis, supposuisse tamen, vel præsumpsisse, propter illam curandam non posse esse necessarium exitum à monasterio: & tunc si postea reuera constet de necessitate, ita vt illo medio speretur vita, & sine illo moraliter desperetur, lex illa non obstabit, quominus causa illa legitima censeatur. Probatur, quia lex fundata in præsumptione quantum ad id non obligat, quando veritas rei præsumptioni non correspondet, vt est recepta doctrina. Sed ita contingit in hoc casu iuxta hanc interpretationem: ergo.

Tertiò, vt simul satisfaciamus clariùs fundamẽtis alterius sententiæ per æquiparationem rationis, potest hic casus sub numeratis à Pio V. comprehendi. Nam etiam alij authores fatentur hanc æquiparationem sufficere, sed negant in hoc casu reperiri, quia putant Pium V. solùm respexisse ad causam quæ pertineat ad communitatem monialium, ita vt damnum non exeundi omnes concernat. Sed reuera non ita est, quia etiam habuit rationem dãni singularum monialiũ. Quod declaro in casu incendij: tunc enim incendium sufficit vt omnes moniales monasterio exeant, quando omnium vita periclitatur nisi exeant: si autem non immineret periculum omnium, sed aliquarum, quia videlicet vna pars monasterij incenditur, & in alia non est periculum: tunc illæ tantum exire possent, quæ aliter vitare mortem non possent, vt si fingamus habitare in parte quæ incenditur, & non posse transire ad aliam nisi per ignem. Idemque erit de vna tãtum, si casus ad hoc restringatur vt illa sola in incẽdio periclitetur. Quod ideo expendo, vt declarem hanc causam non respicere communitatem vt cõmunitas est, sed omnes personas eius vt singulas, & sufficere in vnaquaque si illam solam tangat: ergo quæcunque alia causa, quæ constituat singulas moniales in euidenti periculo mortis nisi exeant, est eadem cum hac per æquiparationem rationis, & consequenter comprehenditur sub illa exceptione, & procedunt exempla aliarum rerum, quæ Nauarrus adducit. Confirmatur, & declaratur, ponamus enim periculum ægritudinis, quod in vna supponimus grassari per omnes, vel quamplures moniales monasterij, non propter contagium ipsarum inter se, sed propter nouam loci insalubritatem, vel alia extrinsecam occasionem illius loci peculiarem; certè tunc causa illa æquipararetur incendio respectu totius monasterij, quia iam periculum tangit omnes: ergo pari modo respectu singularum talis causa æquiparatur incendio vniuscuiusque: ergo sicut periculum incendij vnius sufficit vt illa sola posit exire; ita etiam infirmitas ex loco prouenies, quæ illi soli vitam eripit. Hoc denique confirmat quædam responsio Cardinalium, quæ sic habet, *Curandæ valetudinis causa ad balnea monialem exire posse Sedes Apostolica concessit, dum tamen eat cum honesto comitatu personarum, quem Ordinarius dandum censuerit: atque tam eundo, quàm redeundo nullum ad locum extra viam rectam diuertat, neque diutius maneat apud ipsa balnea, quàm ad curandam infirmitatem necessi fuerit.* Non declaratur autem ibi an illa fuerit dispensatio cum aliqua moniali in particulari, vel generalis declaratio iuris. Tamen ex tenore verborum hoc posterius magis colligitur.

XI. *Sotus primus obiectionem soluit.*

XII. *Obiectio contra dictum.*

Dices, rationes has nimium probare, scilicet posse in huiusmodi casu monialem sine facultate, imò & inuitis Prælatis exire, quia non obligatur lege cum tanto damno, vt patet in casu incendij, cui hunc æquiparamus, non est necessaria facultas. Respondetur negando sequelam, simpliciter loquendo: quia lex quæ non obligat ob periculum mortis, solùm excusat quantum ad vitandum periculum necessarium est: hæc autem lex simpliciter prohibet exire sine legitima facultate, & in casu quem tractamus ad vitandum periculum non est necessarium exire sine legitima facultate, & approbatione Superiorum. Et in hoc etiam est dissimilis æquiparatio incendij: quia ibi periculum non dat locum petendi facultatem, nec causa indiget approbatione Superioris, quia per se est euidentissima. Cùm ergo extensio hæc fiat per æquiparationem rationis, in eo tantùm fieri debet, in quo

in quo est paritas : in reliquo verò potius est æquiparatio facienda cum aliis casibus in eadem lege positis,in quibus approbatio Episcopi requiritur, etiamsi infirmitas contagiosa sit.Quod tamen semper intelligitur,nisi esset euidens periculum in mora,vt si acuta pestis repente inuaderet monasteriũ, & Episcopus multũ distaret; tunc enim æquipararetur hic casus incendio. Quia verò adeò est rarus, vt non sit moralis,non commemoratur in lege.Solùm posset vigeri casus, in quo monialis constituta in dicto periculo mortis, petita facultate, eam obtinere non possit:tunc enim non videtur obliganda ad seruandam legem cum tanto periculo vitæ. Tamen, quia res morales periculis expositæ sunt, non est huiusmodi casus admittendus , nec talis libertas concedenda,tum quia non potest hic tã euidenter constare de periculo,sicut in incendio:& ideo si Prælatus informatus non approbat necessitatem,præsumendum est non esse sufficientem : tum etiam,quia nunquam id fieri posset sine magno scãdalo & infamia religionis: atq; ita militat ibi ratio seruandi legem humanam,etiam cum vitæ periculo propter commune bonum suæ religionis.

Secundum dubium, à quo, & quomodo suppositâ causa, danda sit licentia.

XIII. *Dispensationem proprie loquendo non concedere, sed tantùm declarare, quod clausuram.*

Ex his ergo declaratum relinquitur vltimum punctum in fine numeri 1.propositum;quis scilicet, & quomodo possit in hoc præcepto dispẽsare. Possumus autem hic distinguere facultatem à dispensatione modo in superioribus adnotato. Nam facultas est pars materiæ ipsius legis, quia prohibitio ipsa est ingrediẽdi absque tali facultate ex tali causa concessa: & ideo cùm talis facultas datur, reuera non dispensatur in lege,sed iuxta illam fit dispensatio autem propria esset si daretur licentia egrediẽdi sine causa & facultate in lege requisitis. Dispensationem ergo in hoc rigore & proprietate sumptam solus Papa concedere potest : quia solus ipse potest in suis legibus dispensare iure ordinario.Nec fingi potest casus, in quo ex accidenti sit necessaria dispensatio Episcopi, quia in eo sufficiet facultas, quam ipsa lex permittit;& ita cessabit ratio dispensationis in ipsa proprietate sumpta. Loquendo autem de facultate, Concilium Trident. dixit legitimam causam ab Episcopo esse approbandam : & Pius V.dixit hoc esse intelligendum etiam de monasteriis exemptis à iurisdictione Episcoporum, & vult approbationem dari *inscriptis, expresse, & causa cognita.*& postea subdit, *Aliter autem, quam, vt præfertur, egredientes,* &c. Ex quibus verbis colligitur,omnes illas conditiones necessarias esse ad vitandam culpam, & censuram. Extendit tamen nomen *Episcopi,*dicens, *Per Episcopum, seu alium loci ordinarium.* Quod intelligo de Ordinario habente iurisdictionem Episcopalem : hoc enim significare solet *Ordinarii* nomen , quando agitur de actu pertinente ad iurisdictionem fori contentiosi , & maximè in materia tam graui. Et hæc non est additio,sed interpretatio Concilij Tridentini : quia nomen *Episcopi* in his rebus extendi solet ad Ordinarium habentem iurisdictionem Episcopalem. Et fortasse ob hanc causam congregatio Cardinalium in nonnullis responsis de hac materia semper vtitur nomine Episcopi , quamuis sine dubio non recedat à mente Pij V. Quæri autem potest, an hæc approbatio & licentia Episcopi sufficiat. Ad quod respondendum est,in monasteriis subiectis Episcopo sufficere , quia ibi ipse est & Episcopus , & Prælatus religionis. In exemptis verò necessaria præterea est licentia proprij Prælati , Prouincialis scilicet, vel Generalis , iuxta vniuscuiusque institutum: hanc enim licat Concilium non requirat,non excludit, sed potiùs supponit vt iure communi necessariam ; semper enim loquitur secundùm ius, quando illud non immutat:& ita expressè declarauit Pius V. & dicta Congregatio Cardinalium in multis responsis. Et vterque tam Superior regularis , quàm Episcopus debet approbare legitimam causam,vt Pius V.dixit.Emmanuel autem Rodriguez dict.q.49. art.6. ait hoc non esse in vsu in Hispania,& ideo sine scrupulo sufficere in illa licentiã Prouincialis habẽtis iurisdictionem Episcopalem: quia ipse etiam est Episcopus , & ordinarius talis monasterij , & constitutio Pij vel est intelligenda quando Prælatus monasterij nõ habet iurisdictionem Episcopalem,vel per nõ vsum amisit vim obligandi. Sed quod ad ius attinet, prior expositio violenta est,nam Pius expressè requirit, præter alios Ordinum Superiores,approbationẽ Episcopi, vel Ordinarij,etiamsi monasteria exempta sint ; & declarationes Cardinalium expressè requirunt cõsensum Superioris regularis, & Episcopi diœcesani:& declarant Episcopos posse per censuras compellere quoscunque Superiores religionum ad hoc obseruandum,non obstantibus priuilegiis. Quod verò attinet ad non vsum,res est facti,quæ mihi nõ satis constat.Illud tamen scio legem Ecclesiasticam non pendere ex acceptatione,nec amittere vim suã nisi post longissimam præscriptionem præsertim quando dat iurisdictionem , contra quam præscribendum est.

Quid Trid. Sessione 25. præscripta simpliciter requirant.

Emmanuelis placitum expenditur.

Sed quid si dent licentiam sine causa legitima , eritne tuta in conscientia ipsa monialis ? Respondetur,minimè , per se loquendo ; nam ipsa bona fide procedendo,semper debet præsumere Prælatos legitimè agere,etiam in eo casu opinabili, vel dubio: quia hoc est ordinarium ius Superioris, & in præsenti maximè iuuat,si duo tam graues Prælati concordent.Si tamen ei constet in conscientia causam non subesse,& fauore, vel alio modo licentiam obtineat,nec culpam , nec censuram excusat : quia & illa facultas in reipsa nulla est,& eam non latet : & quia Pius V. dicit , *Aliter autem, quàm vt præfertur, egredientes* : prædictum autem fuerat , vt sine legitima causa & probata non exeant. Quæ porrò sit hæc causa legitima , satis iam explicatum est : vt autem ex omnibus dictis regulam summatim colligamus , non censeo hoc esse absolutè relinquendum prudenti arbitrio Episcopi , aut Prælatorum , vt ex vi Concilij relinquebatur : quia Pius V. illam legitimam causam vel limitauit, vel declarauit : iuxta quam limitationem , prout à nobis exposita est , videtur posse generaliter dici hanc causam consurgere vel ex necessitate præcisa ad propriam vitam tuendam,vel ex necessitate vitandi contagium seu damnum aliarum monialium. Quæ profectò est satis magna restrictio , ita verò scripta est.

XIV. *Ducium an monialis cũ facultate sine legitima causa data, egredi possit.*

Sed obiiciet aliquis ex Nauarro suprà , quia Pius V.non videtur derogasse Concilio Trident. quod etiam absolutè affirmat Emmanuel Rodriguez, dict. quæst.49.art.5.quia in sua constitutione idem Pontifex ait,velle se adhærere decreto Cõcilij Trident. Veruntamen negare non possumus Pontificem amplitudinem illam Concilij quodammodo coarctasse,siue per derogationem , siue per limitationem,iuxta doctrinam Bartoli distinguentis illa duo in l.*si constante*.ff. soluto matrim. n. 39. Nam illa limitatio potiùs est per quandam declarationem, quàm per derogationem. Quæ declaratio licèt limitans seu coarctans videatur ; quando pietatem respicit, fauorabilis potius quàm correctoria censetur,argumento cap.2.§.*statuimus*. de decimis in 6. Ob hanc ergo causam; non obstante illa limitatione,dicitur Pontifex adhærere Concilio,& nulla facta mentione derogationis illud limitauit : alioqui

XV. *Obiectio cõtra doctrinã proxime dubis diluitur.*

inutilis fuisset lex Pij V. quoad illos tres casus, quos enumerat, quod in omni legum interpretatione cauendum est.

XVI. *Quid si è contra subsit causa, seu approbatio eius, vel licentia negetur.*

Quæri verò vlterius potest, quid dicendum sit si è contrario causa legitima in re subsit; Episcopus autem vel Prælatus nolit illam approbare. Respondeo, duo hic interuenire, quæ videntur distinguenda, approbatio causæ & licentia exeundi, nam reuera separabilia sunt, vt de approbatione quoque & facultate ad confessiones audiendas, in tomo de pœnitentia notauimus; quia quamuis nullus det licentiam, quin approbet, moraliter, ac prudenter loquendo, tamen è conuerso ad aliquem pertinere potest approbatio causę, quæ consistit in iudicio de sufficientia illius, absque potestate dandi licētiam. Atque hoc modo videtur pertinere approbatio ad Episcopum quoad monasteria exempta: & ita Cōcilium nihil aliud dixit nisi causam ab Episcopo approbādam. Et Pius V. vt causa cognita, & in scriptis expressè approbata sit. Sine approbatione ergo causæ exiri non potest, iuxta prędictas leges, etiamsi iniustè negetur: quia hæc iura requirunt vt de facto approbatio præcedat extra casum incendij, vel similes: licentia verò proprij Superioris ex vi status religiosi necessaria est. Quo circa si monasterium est subiectum Episcopo, & ipse negat approbationem, & consequenter negat licentiam exeundi, nullo modo licet exire, quia vtrumque ius obstat, & per modum defensionis, aut iustæ excusationis id fieri non posset sine magno scandalo, & in casu potius facto, quàm morali, vt suprà in simili dicebam in numer. 12. Quando autem monasterium est exemptum, & Episcopus non vult approbare causam: Prælatus autem proprius licentiam præbet, & causam approbat, si iniustitia Episcopi euidens sit, videtur in conscientia posse excusari monialis: quia tunc ratio religionis propriè eam non obligat, & alioqui lex positiua non videtur in eo casu obligare: quia tunc reipsa impletur quod lex intendit, quamuis exterior solennitas desit, ad quam non videtur obligare cum tanto dispendio, licèt fortasse in foro exteriori aliud præsumatur. Si autem è cōtrario Episcopus approbet, & Prælatus resistat, & nolit licentiam dare, permittendus non est exitus (moraliter loquor) quia tunc & hæc lex obstat, & intrinseca obligatio religionis seu obedientiæ: & quia tunc vix potest vitari graue scandalum, & apostasiæ periculum, vel species, cum infamia religionis. Quod maximè vrget quando clausura specialiti voto promissa est: quia in obiecto seu materia eius includitur semper licentia Prælati. Et ideo quoad hoc multum referre potest quòd hæc obligatio nascatur ex voto, vel solùm ex lege humana. Sicut etiam referre potest ad hoc vt dispensatio cōcessa sine legitima causa etiam à Romano Pontifice inualida sit.

XVII. *De pœnis monialium clausuram frangentib*

Vltimò notari possunt pœnæ, quæ in dictis cōstitutionibus feruntur contra moniales frangentes clausuram. Cōcilium enim Trident. nullam in hoc casu tulit; sed solùm contra magistratus seculares, qui negāt auxilium Episcopis necessarium ad clausuram instaurandam, ponit pœnam excommunicationis ipso facto: & eandem ponit inferius contra ingredientes in monasteria monialium, de quibus mox dicemus. Cōtra ipsas verò moniales egredientes illegitimè nullam ponit censuram vel pœnam, sed simplicem prohibitionē. Pius verò Quintus in Motu proprio, qui incipit, *De ori & honestati.* excommunicationem posuit ipso facto, & alias pœnas quas extendit etiam ad recipientes, comitātes, & da:tes illis auxilium. De quarum interpretatione legi potest Nauar. in dict. Comment. 4. & quę infrà dicemus de pœnis apostatarum, ne oporteat eadem repetere: nam in his omnibus eadem ferè est proportio, imò in rigore sufficit applicare generales regulas de censuris, & de aliis legibus pœnalibus, quas lectorem non ignorare suppono.

CAPVT X.

De altera parte clausuræ monialium, quoad ingressum scilicet, in earum monasteria.

I. *Iure antiquo prohibitum omnino ingredi monasteria monialium.*

NOn minus necessarium est ad virginum custodiam, & religiosos mores, vt seculares vel extranei intra earum claustra non ingrediantur, quā vt ipsæ inde non egrediantur: & ideo sacri canones non minus hoc, quàm illud prohibuerunt. Ex antiquioribus hoc prohibent Concilium Matisconense I. c. 2. & Concilium Arelatense IV. cap. 7. Quibus locis non videtur facta absoluta prohibitio, sed cum aliquibus limitationibus ex parte personarum, vel ex parte actionum. Nam quoad primum additur in dict. c. 7. hæc limitatio, *Nisi aut paterna, aut germana nec ipsa studio probetur admittere*; quamuis hęc non pro ingressu, sed pro accessu addita videatur: quæ duo quomodo distinguantur, patebit ex dicendis: quoad primum verò permittitur ibi ingressus ad dicendas Missas, quod postea mutatum est. In VII. etiam Synodo sess. 7. can. 20. prohibetur ne ri duplex monasterium, id est, ex fœminis & viris constans: & explicatur regula Basilij, secundùm quā talia monasteria permittebantur, ita esse seruanda, vt ab vno monasterio ad aliud aditus non pateat; *& quando necessaria vitæ* (inquit) *à parte virorum ad regulares diuiduntur, extra portam hæc suscipiat Abbas ipsa monasterii fœminarum cum aliqua vetula monache.* Ante septimam verò Synodum in Concilio Agathensi, cap. 28. præceptum fuerat monasteria puellarum longiùs à monasteriis monachorum, aut propter obloctiones hominū collocari. Quæ refert Gratian. c. *definimus*, & c. *monasteria.* 18. q. 2. vbi plura alia decreta de hac materia refert. In illis tamen omnibus nō inuenio absolutam prohibitionem huius ingressus quoad omnes personas, tam viros, quam fœminas non professas in tali monasterio.

II. *Absolute prohibetur ingressus monialibus cuiuscunque ætatis.*

Primus ergo, qui hanc clausuram integrè præcepit, fuit Bonifacius VIII. in dict. c. vnico de stat. regular. in 6. *Illi* (inquit) *aliquatenus inhonesta persuadere neque etiam honesta nisi rationabilis, & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia ingressus, vel ac essus pateat ad easdem.* Quod præceptum constat quoad personas vniuersale esse, quia sub voce personæ honestæ, tam fœminæ, quàm viri, & tam laici, quàm clerici, vel monachi, & Episcopi comprehenduntur. Id verò clariùs declarauit Concilium Trid. sess. 25. de Regularib. c. 5. dicens: *Ingredi autem intra septa monasterii nemini liceat, cuiuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerint.* In quibus verbis dubium oriri potest circa illam particulam, *cuiuscunque ætatis*, an comprehendantur pueri ante vsum rationis. Sed manifestum est eos ex parte sua non comprehendi, quia non sunt capaces præcepti: lex autem illa directè refertur ad ipsos ingredientes, cum tenor eius sit, *Ingredi nemini liceat.* Et nō potest comprehendere pueros pro ea ætate, in qua nihil potest eis esse illicitum; ex parte verò introducentium, vel admittentium ipsos posset magis dubitari. Sed de hoc genere cooperationis ad hunc ingressum etiā pro his personis, quibus est illicitus, nihil Concilium Trid. loquutum est: neque in Motib. Pij V. 8. 22. aut 100. neque in Motibus Gregorij XIII. 13. 36. aut 75. qui sunt de hac clausura, aliquid circa has personas specialiter expressum inuenio, præterquam in 36. Gregorij, ibi, *Nec moniales vlli et dem pœnæ illos aliter admittere præsumant.* Sed constat ex contextu,

contextu, relatiuum, *illos*, solùm referre quasdá personas ibi nominatas, quæ prætextu quarundam facultatum aliàs legitimarum pro articulis necessitatis volunt ingredi, etiam quando nulla est necessitas. Vnde potiùs sumitur ab speciali argumentum, cùm in aliis locis hæc additio non fiat, non extendi præceptum vel pœnas eius ad huiusmodi personas. Talis ergo cooperatio in tantum erit prohibita, in quantum ipsa de se fuerit mala, suppositâ culpa in ingredientibus: quia cooperatio ad culpam per se mala est, & consequenter eodem præcepto prohibita, etiamsi ad incurrendam eius pœnam non sufficiat. In prædicto ergo casu de pueris ante vsum rationis, cum ex parte illorum nulla sit culpa, ex parte admittentium ipsos nulla est cooperatio ad culpam: cumque prohibitio directè non cadat in ipsos infantes, non potest indirectè redundare in admittentes ipsos: ergo ex neutra parte hic ingressus prohibitus est.

III. *Non grandiores, sed tamen perpetuo amentes.* Sed insurgit difficultas, nã sequitur idẽ esse dicendum de perpetuò amentibus, qui nunquã vsum rationis habuerunt, etiamsi grandioris ætatis sint: consequens videtur esse contra bonos mores, & cõtra intentionem Concilij: ergo. Sequela patet, quia illi nõ peccant ingrediẽdo, nec sunt prohibiti, quia non sunt capaces præcepti; ergo nec moniales prohibitæ sunt admittere, vel introducere illos, neque in hoc peccant. Minor probatur, quia inde possunt sequi eadem incommoda, vel maiora, quàm si illi haberent vsum rationis, qualia sunt indecentes ioci, impudici tactus, & similia, ex quibus constat talem ingressum directè esse contrarium intentioni illius legis.

IV. Ad hoc Nauarrus dict. Comment. 4. nu. 59. quem sequitur Emmanuel Rodriguez 1. tom. q. 46. art. 1. Thom. Zerola in praxi Episcopali p. 1. verbo *Moniales*, ad 8. quæsitum versu 4. negat admittendam esse sequelam: quia fatui (inquit) licet non possint peccare, possunt tamen ad peccãdum incitare, tumultum facere, turpiter iocari, & similia monasterio nocentia asportare. Quæ ratio probat quidem bene peccare moniales contra legem naturæ, vel cõtra suam regulam hos admittendo, vel certè etiam contra votum castitatis, si mala intentione, vel cũ morali periculo læsionis eius, illos admittãt. Quomodo etiam poterunt peccare admittendo paruulos, præsertim grandiusculos, licèt nondum ratione vtantur: quia licèt ipsi non possint peccare, neque actiuè ad peccandum incitare, possunt esse materia peccandi, & obiectiuè mouere, vel occasionem præbere ad faciendum tumultum, vel turpiter iocandum, vel aliquid peius. Non videtur autem probare illa ratio illud esse peccatum contra prohibitionem Concilij, tum propter replicam factam, quia etiam quoad illam rationem est similitudo in pueris: tum maximè, quia vt lex obliget nõ satis est finis legis, nisi interueniat etiam materia legis. Quamuis enim lex ieiunij hodie obliget propter talem finem, quamuis idem finis, vel eadem necessitas sit in me alio die, non obligabit me lex ieiunij, si pro illo die non est posita. Sic ergo cùm hæc lex non sit posita pro his personis ratione carentibus, licèt in aliquibus earum ratio & necessitas legis eadem sit, obligatio non erit eadem, præsertim, quia cùm hæc lex non obliget moniales nisi indirectè, vrget semper ratio, quod cessante obligatione directa circa alios, nulla possit in ipsas redundare.

V. Nihilominus sententia illorum authorum mihi placet, censeoq; esse peccatum graue contra prohibitionem Concilij admittere has personas. Rationẽ verò esse existimo, quia præceptum illud per se & vi sua illas etiam personas obligat, quamuis ex accidenti excusetur: aliud enim est nõ obligari, aliud excusari à lege, vt ex materia de legibus, suppono. Hanc ergo differentiam inuenio inter infantem, & adultum perpetuò stolidum, quòd infans per se est incapax præcepti, & ideo ad illum nullo modo dirigitur: adultus verò est capax per se loquendo. quòd autem in tali ætate per se sufficiente ad vsum rationis habeat impedimentum eius, per accidens est: & ideo tale impedimentum excusat quidem personã à transgressione præcepti, non tamen excludit quominus præceptum in illam cadat. Ideoque si talis persona admittatur vel introducatur in monasterium, licèt ipsa non peccet, peccant aliẽ: quia ille ingressus est contra præceptum, qui licèt non sit liber homini amenti, aliis est liber, & ideo non excusantur, licèt ille excusetur. Declaratur exemplo, si homo dormiens vel ebrius introducatur, nã ipse non peccabit, & alij sine dubio peccabunt: quia in illo carentia culpæ est solùm per excusationem, & non quia nõ sit materia præcepti: quæ tamen excusatio in aliis locum non habet. Sicut etiã qui facit vt alius comedat carnes in die prohibito, illo fortassè non peccante propter obliuionem, vel ignorantiã, peccat contra præceptum Ecclesiæ, quia licèt alius excusetur, actus ipse est cõtra præceptum Ecclesiæ, & ipse est voluntaria causa eius. Multò ergo magis dicendum est in præsenti casu, in quo ipsemet actus materialis (vt sic dicam) ingrediendi, licet ab ingrediente non fiat moraliter, habet eadem incommoda quæ lex vitare intendit: & tunc habent optimè locum congruentiæ à Nauarro adductæ. Fauet tandem forma huius præcepti prout habetur in dict. c. vnic. de statu regular. in 6. *Null: aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ ingressus pateat*, &c. Nam hęc verba non solùm ad ingredientes dirigi videntur, sed etiam ad omnes, quibus cura incũbit talis clausuræ, & passiuè magis quàm actiuè feruntur, vt non tantum ingrediendi actionem moralem, sed etiam permissionem seu admissionem comprehendere videantur. Nomen autem inhonestæ personæ in omni proprietate comprehendit hos amentes, non verò infantes, quibus vix etiam nomen personæ tribuitur, iuxta communiorem vsum.

VI. *Explicantur limites clausuræ.* Sed explicandum superest, quis sit terminus localis (vt sic dicam) huius ingressus, in quo consummatur violatio huius præcepti. In quo generatim loquendo dicendũ est, in omni monasterio fœminarum sepimẽtum aliquod, vel murum necessariò designandum esse per totum circuitum eius, vt intra illud censeatur esse clausurum monasterij: intra quem terminum contineri debent, & loca omnia, seu cubicula, & officinæ interiores, & clausurum, & hortus etiam si quis fuerit monialium, ac denique omnia loca, in quibus ipsæ ordinariè versantur, cõprehendi debent. hoc enim supponunt omnia dicta iura, & Pontifices, quoties de hac materia loquuntur, & est per se euidens, suppositâ necessitate clausuræ. Qui ergo intra illum murum, vel ianuam eius ingreditur, eo ipso præceptum hoc transgreditur, & quandiu intra illum non est, præceptum hoc nõ violauit. Vnde qui animo ingrediẽdi ascendit murum, licèt intentione, & attentatione grauiter peccauerit, non incurrit censuram Concilij si non intrat: qui autem sine tali intentione ascenderet tantùm ob curiositatem, vel aliam causam, non peccaret contra hanc legem, sed aliunde iuxta scandalũ, nocumentum, vel iniuriam illatam.

VII. *An possit dari locus communis ad quẽ possint egredi moniales, & ingredi externi sine fractione clausuræ.* Est autem practicũ dubium, an omnis locus, ad quem possunt egredi moniales, censendus sit intra clausuram, quam non possint ingredi seculares. Et ratio dubitandi est, quia vsu retentum videtur, nõ obstante Cõcilio, vt iuxta interiorem ianuam monasterij sint aliqua receptacula, seu cubicula, ad quæ seculares, præsertim fœminæ ingrediuntur, quamuis illuc etiam moniales egrediantur: quod

non esset permittendum, si per Concilium intelligeretur prohibitum. In contrarium autem est, quia vel illa loca sunt intra clausuram, vel extra; non extra, aliàs non liceret monialibus ad illa egredi: ergo sunt intra clausuram: ergo licet monialibus illa ingredi. Respondeti potest, eandem clausuram posse habere duplices terminos, vel potiùs vnum terminum communem, qui sit quasi intrinsecus vtrique extremo, id est, loco clausuræ, & externo, & ideo ingredientibus, & egredientibus licet simul attingere talem terminum. Neque enim hic terminus mathematico modo indiuisibilis est, sed aliquam extensionem habet, & plures personas capere potest, & per impositionem quandam moraliter designandus est. Potest ergo spatiũ illud quod est inter duas ianuas, tanquam terminus communis designari. Sicut enim paulò antea in num. 6. dicebamus, eum qui ascendit murum, nondum violasse clausuram ingrediendo; ita etiam religiosus, vel religiosa, licèt ascendat murum ad egrediendum, nondum censetur consummasse peccatum violãdi clausuram per egressum, donec extra sepia monasterij egressio fiat; vt significauit etiam Clemens VIII. in decreto de reseruatione casuum regularium. Ita ergo intelligitur dari terminus communis, in quo possint simul esse secularis, & religiosus sine ingressu vnius, & egressu alterius.

VIII. Respondeo nihilominus dari talia loca communia (vt sic dicam) esse contra mentem Concilij, & contra legem eius. Primum patet, quia hoc est quod præcipuè intendunt vitare canones, ne scilicet moniales cum secularibus in eisdem receptaculis seu locis possint conuenire. Quod adeò verum est, vt hac ratione prohibuerint moniales egredi, vel habere ianuam ad Ecclesiam exteriorem, ad quam intrent seculares. Et ex ratione & fine præcepti constat hoc esse in primis necessarium. Et confirmatur, quia aliàs etiam viris liceret ingredi talia cubicula: quod per se statim apparet absurdissimum. Vnde ille vsus, vel potiùs abusu, qui in contrarium affertur, nullibi ad viros amplincatus est. Nullo autem colore fit in hoc distinctio inter viros & fœminas: quia prohibitio æqualis est pro omnibus, & pro eisdem locis, seu pro eadem clausura. Vnde probatur altera pars primò ex verbis Bonifacij, *Nulliquæ aliquatenus ingressus pateat ad easdem*, scilicet moniales: quomodo igitur non patet ingressus ad easdem, si licet ingredi ad ali quod receptaculum, ad quod ipsæ moniales communiter egrediuntur. Concilium autem, atque etiam Pius V. renouant decretum illud Bonifacij. Et præterea Concilium ait, *Ingredi intra septa monasterij nemini liceat*. Septa autem monasterij non appellantur cubiculum aliquod, sed murus, quo habitatio monialium clauditur, vt constat ex communi vsu vocis. Nec potest negari quin talia loca sint intra sepia. Primò, quia sunt intra ianam illam, quam semper clausam monialis aliqua custodit, extra quam egredi piaculum est. Deinde quia in illis locis resident communiter moniales, præsertim ianitrices, & sociæ earum, quas omnes intra claustrum semper contineri necesse est.

IX. *Ad consuetudinem pro parte contraria adducta in n. 7.* Quapropter ad consuetudinem nu. 7. adductam respondeo, & raram esse, & vbi permissa est, ex aliqua ignorantia esse ortam, non esse tamen permittendam, sed abolendam, quia est iuri contraria, & non est rationabilis, quia multum etiam derogat religiosæ custodiæ & disciplinæ: & quamuis esset tolerata, non est tam antiqua, nec tam communis & nota Superioribus, vt potuerit canonicæ legi & adeò graui derogare. *Ad obiectionem ibidem illatam.* Ad obiectionem aliam respondetur, totam illam esse fraudem legis, & Sophisticam argumentationem. Vnde cũ eadem proportione dicitur, quãuis locus diuidens locũ claustri ab externo non sit mathematicè indiuisibilis, moraliter tamen debere esse indiuisibilem, & non amplum quoddam cubiculum seu receptaculum ad mutuam confabulationem sine vlla murorum diuisione ædificandum. Quòd autem supra murũ, vel in ipsamet ianua possint simul duæ personæ coniungi sine ingressu vnius, vel egressu alterius, non consideratur à lege: quia & est nimis accidentarium, & quia leges communes nõ possunt ad hæc minima & particularia descendere; & ita non potest inde argumentum sumi ad congressum in eodem cubiculo, quod de se posset sufficere ad simul habitandum.

Quis possit licentiam dare ad ingressum in monasteria Monialium.

X. SVpereſt vt explicemus restrictionem seu moderationem huius legis, hactenus enim amplitudinem, & veluti subintantiam eius declarauimus. Addit ergo Concilium Trident. sess. 25. de Regular. cap. 5. *Sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta.* Et infra, *Dare autem tantum Episcopus, vel Superior licentiam debeat in casibus necessariis: neque aliter vllo modo possit etiam vigore alicuius facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi.* Bonifacius autem VIII. etiam dixerat, *nisi rationabilis & iusta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia.* Circa quam moderationem primum noto, solum Pontificem posse dare hanc facultatem sine causa necessaria ad talem ingressum, quia omnes inferiores Prælati solum id possunt circa hanc legem, quod eis concessum est, & quidquid non est concessum, est prohibitum, quia ipsi de se non habent potestatem derogandi legi Pontificiæ, vel Concilari: ibi autem solùm eis conceditur vt possint dare facultatem ex causa necessaria: ergo solus Papa amplius potest. Vnde fit, si Episcopus det facultatem sine legitima causa, non solùm peccare, sed etiam nihil agere, quia excedit potestatem sibi concessam: & ideo cui talis facultas datur, non potest illa vti tuta conscientia, per se loquendo, quia non impletur conditio posita à Concilio, & illa non impleta, obligat prohibitio eius, posset tamen ignorantia excusare adhibendo fidem Superiori: quod habebit locum quando subditus bona fide procedit, & non est certus de defectu causæ. Sequitur etiam inde, solum Papam propriè posse in hac lege dispensare: quia inferior Prælatus, si dat facultatem ob necessitatem, non dispensat, sed implet legem: si verò dat sine necessitate, nihil facit. Dices, Sequitur Pontificem nunquam posse licitè dispensare: quia dispensatio sine causa neque à supremo Principe licitè datur, etiamsi data valeat. Respondetur negando sequelam, nam potest dari causa sufficiens ad iustam dispensationem, quæ non esset sufficiens ad facultatem ab Episcopo dandam. Nam Episcopus solùm potest eam concedere *in casibus ne. ssariis*, vtique monasterio, seu monialibus. Pontifex autem potest iustè illam concedere ob qualitatem personæ, vel ob insignem beneficentiam, suppositâ aliunde decentia, moderatione, & aliis circumstantiis.

XI. Secundò aduerto, potestatem dandi hanc facultatem in casibus necessariis ex decreto Concilij reseruatam esse Episcopo, vel Superiori. Et quidem de Episcopo nulla est difficultas quantum ad monasteria illis subiecta, nam in illis solius Episcopi licentia sufficit, & necessaria est. Sub Episcopo autem comprehenditur eius Vicarius generalis, vt declarauit congregatio Cardinalium; addit tamen conditionem, *Dummodo mandatum speciale ad Epis-*

Primo ostenditur, solum Papam posse dare facultatem in casu necessario.

Secundo ostenditur, Superiorem posse dare facultatem in casu necessario.

Vicarius generalis Episcopi quid possit.

hoc

hoc habeat. Declarat itaque hanc potestatem esse ab Episcopo delegabilem, quia iure ordinario conuenit, & Concilium illud non limitat. Censet tamen casum esse ita specialem, vt non debeat reputari in concessione generali, nisi exprimatur. Comprehenditur etiam nomine Episcopi Capitulum Sede vacante, quia succedit in ordinaria iurisdictione Episcopali, & respectu talium monasteriorum subiectorum etiam posset comprehendi nomine Superioris. Idemque à fortiori est de Episcopo electo & confirmato, nondum verò consecrato: quia hic actus iurisdictionis Episcopalis est, quam ille iam potest exercere, cap. *transmissam*. de elect. Denique vtroque nomine comprehenduntur seculares Abbates, vel similes inferiores Prælati habentes iurisdictionem Episcopalem, si habeant aliqua monasteria monialium sibi immediatè subiecta, vt per se satis patet.

XII. *Potest item superior regularis quoad moniales subditas.*

Quoad monasteria verò exempta, & immediatè subiecta regularibus, certum est, Prælatum regularem posse hanc facultatem dare, quia ille est superior talis monasterij. Item est certum ex vi Concilij pro huiusmodi monasteriis hanc facultatem sufficere: quia Concilium absoluta disiunctione vtitur, & ad veritatem disiunctiuæ, atque adeò ad obseruantiam disiunctiui præcepti vna pars sufficit. Vnde in hoc est differentia inter facultatem ingrediendi, & egrediendi: nam ad egressum causa semper est ab Episcopo approbanda, etiam in monasteriis exemptis, & supposita facultate Prælati: ad ingressum autem nulla est necessaria approbatio Episcopi, quia Concilium illam non postulauit, nec Pius V. nec Gregorius XIII. aut alius Pontifex, nec in responsis congregationis Cardinalium vlla est de hoc mentio. Grauior ergo facultas egrediendi, quàm ingrediendi reputata est: & ideo differentia illa constituta videtur. Cùm autem dicimus facultatem Superioris (& idem est de Episcopo) solam sufficere, non excludimus consensum Abbatissæ, seu monasterij, nam hic ex natura rei supponitur, & necessarius est, semperque in facultate subintelligitur, quando non egreditur terminos facultatis. Quod addo, quia talis posset esse casus, vel occasio, in quo Prælatus posset non solùm facultatem dare, sed etiam præcipere, & si necesse sit, cogere moniales, vt ingressum non impediant, quod pendet ex modo iurisdictionis, & causæ, quæ ad præsens non spectant.

XIII. *Quo sensu intelligatur nomen superioris monialium.*

Duo autem alia dubia esse possunt. Primum est, quis sit intelligendus nomine Superioris respectu talium monasteriorum, an scilicet Generalis, vel Prouincialis, vel etiam Prior, seu Abbas monasterij virorum, si fortasse monasterium monialium illi subiectum sit. Quod interrogari potest vel ex vi Concilij, vel ex vi alterius iuris. De hoc secundo nihil certi dicere possumus, nisi seruandas esse regulas religionis in his omnibus, in quibus dispositioni Concilij non repugnant: quia de hoc nihil habemus ex iure communi, nisi quod Bonifacius dixit, *Ac de illius, ad quem pertinuerit speciali licentia.* Quis autem sit ille ad quem pertinet, ipse non statuit: remittit ergo ad propria iura religionis: illa ergo etiã ex speciali intentione Bonifacij necessariò seruanda sunt. Quod verò spectat ad Concilium, sine dubio ex vi illius sufficit licentia Prouincialis, quia est quasi Episcopus quoad iurisdictionẽ respectu suorum subditorum. Si autem ex vi regulę alicuius religionis necessaria fuerit licentia Prælati supremi, seu Generalis, non repugnabit Concilio, nam ille tunc est superior quoad illum casum, & non alius: vnde iuxta decretum Bonifacij ille solus est ad quem pertinet dare facultatem, in quo nihil Concilium innouat. Quòd si constitutiones ipsæ regulares restringerent hanc facultatem ad Summum Pontificem, non derogarentur per decretum Concilij, tum quia per generalem legem non derogantur statuta particularia, quorum mentio non fit, præsertim quando eorum rigor magis fauet intentioni legis: tum etiam, quia ipsummet Concilium cap. 22. declarauit non esse mentem suam per superiora decreta arctiores regulas aliqua ex parte relaxare. De Prælato verò inferiori seu conuentuali videri potest iuxta mentem Concilij non posse habere hanc potestatem, quia cùm Concilium sub disiũctione ponat Episcopum, & Superiorem, videtur cum proportione loqui de Superiore, qui habet locum Episcopi quoad iurisdictionem, quia quoad hoc est æqualitas rationis: Prælati autem conuentuales non habent iurisdictionem Episcopalem, simpliciter loquendo, vt in superioribus ostensum est. Propter quam rationem hæc pars videtur satis probabilis, & tutior: vnde saltem censeo talem actum non pertinere ad ordinariam iurisdictionem talis muneris, saltem in ordinibus mendicantibus: si tamen Prouincialis, vel Generalis voluerit committere hanc potestatem Prælato conuentuali, qui aliàs sit etiam immediatus Prælatus ordinarius monialium, non repugnabit Concilio, vt ex dicendis constabit.

Quid de prælato inferiori Prouinciali.

Addit enim Concilium, postquam dicit Episcopum, vel Superiorem licentiam hanc dare debere in casibus necessariis; *Neque alius vllo modo possit etiam vigore cuiuscunque facultatis vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi.* Vbi in primis excludit ne Abbatissa possit hanc licentiam dare, nomen enim masculini generis etiam fœminas complectitur, vt est vulgaris regula. Et esse hanc communem sententiam, etiam iuxta c. vnicum refert Nauarr. Comment. 4. de Regularib. numer. 59. Ratio autem quam adducit ex Dominico, Franco, & aliis, scilicet non sufficere licentiam Abbatissæ, quia & illi imponitur clausura. Hæc (inquam) ratio mihi non satisfacit. Quid enim repugnat seruare clausuram sibi impositam, & habere potestatem dandi licentiam ad ingressum in casibus necessariis. Et fortasse illa ratio apparentiùs probaret de licentia ad egressum, quoniam in illa propriè subiecta est Abbatissa: & ideo ad eundem Prælatum videtur pertinere dare illi, aut aliis facultatem. Quanquam neque hoc sit simpliciter necessarium ex vi illius rationis, sed quia iura expressè postulant licentiam Episcopi. Vnde considerato tenore dicti cap. vnici, *Ac de illius ad quem pertineat, speciali licentia*, non video cur non posset sub illis comprehendi Abbatissa, si antea aut ex regula, aut ex consuetudine ad illam hoc pertinebat: quia ibi etiam sub masculino comprehendi potest fœmininum: at Concilium reuocat omnem similem consuetudinem, vel priuilegium, aut quemcunque alium titulum. Vnde existimo non posse Prælatum committere Abbatissæ hanc potestatem: quia Concilium reuocat omnes facultates etiam in posterum concedendas. Et eadem ratione existimo non posse Prælatum illam committere alicui, qui non sit superior simpliciter talis conuentus: quia Concilium apertè vult solos superiores posse habere hanc facultatem. Denique si aliquæ personæ ex speciali priuilegio etiam Pontificio poterant illam facultatem concedere, ibi reuocata est: non tamen voluit Concilium auferre à Pontifice potestatem illam in posterum concedendi, si vellet; sed per illa verba explicuit voluntatem, quam tunc Ecclesia habuit, & sedes Apostolica confirmauit, vt talia indulta nõ concederentur: quę voluntas non facilè à posterioribus Pontificibus reuocatur. Et hanc vim & energiam habent illa verba respectu sedis Apostolicæ. Ambiguum autem esse poterit, an illa reuocatio se extendat ad facultates vel indulta ingrediendi

XIV. *Quosnam à danda facultate Trid. dentinum excludat.*

monasteria: nam longè diuersum est habere indultum ad dandam licentiâ ingrediēdi, vel habere indultum dans licentiam ad ingrediendum: Conciliū autem tantùm de prioribus loqui videtur, cōsiderato tenore verborum. Aliqui tamen volunt verba extendere ad vtrumque; in quo non immoror, quia illa reuocatio satis per Pium V. & Gregorium XIII. facta est, de qua suprà satis est dictum.

XV. *An saltem Episcopi veniant nomine Superioris etiam respectu monial. ũ subiectarum regularib.*

Aliud dubium est, an Episcopus possit dare hāc facultatem in monasteriis exemptis suæ diœcesis. Et ratio dubitandi esse potest, quia Concilium sub disiunctione dicit, *Episcopus, vel Superior.* Sed ex his verbis nullum argumentum sumitur, alioqui eodem modo dici posset, regularis Prælati licentiam sufficere in monasterio Episcopi: quia etiam ibi posset applicari disiunctiua locutio. Sicut ergo ibi nihil potest Prælatus, quia non est ibi superior, &c. debet intelligi respectiuè: ita Episcopus ex vi Concilij, nihil potest in hac parte circa illa monasteria sibi non subiecta; quia disiunctiua illa debet intelligi cum partitione accommoda: aliàs posset Episcopus concedere hanc licētiam renuente Prælato religionis, quod est contra debitum ordinem, supposita exemptione, quam Concilium in hac parte tollere noluit, nam ideo addidit illam particulam, *vel superioris.* Per quam etiam significauit non esse satis esse Episcopum, nisi sit Superior monasterij ad hāc licentiam dandam: è contrario verò Superiorem sufficere, vt declaratum est. Additur verò in quadam Declaratione congregationis Cardinalium, vbi post Concilium fuerit consuetudo introducta, ordinarius det hanc licentiam in monasteriis regularium subiectis, obseruandam esse. Sed id profectò non erit ex vi Concilij, sed ex vi consuetudinis, quæ potest iurisdictionem dare, vel priuilegium tollere. Sicut etiam ibidem dicitur, vbi fuerit consuetudo introducta vt Episcopus habeat superintendentiam aliquam super concessione talium licentiarum, vt v.g. quòd debeant apud eum registrari, obseruandam esse, quamuis Episcopus non possit tunc licentiam improbare. Quando verò hæ licentiæ dantur fœminis, vel aliis personis, aut clericis secularibus Episcopo subiectis, poterit Episcopus ex parte illarum ingressum prohibere si iustam & rationabilem causam ad hoc habeat: quod magis habere potest locum in accessu, quàm ingressu in talia monasteria; quia ingressus non tam facilè permittitur. Obseruandum est autem quod Concilium præcipit, vt talis licentia in scriptis detur. Necessaria enim videtur hæc circumstantia ad vitādam excommunicationem à principio positam, sic enim ait. *Sine licentia in scriptis obtenta sub excommunicationis pœna.*

Quæ causa requirantur ad prædictam licentiam.

XVI. *Quæ causa à Bonifacio, quæ à Trid postuletur.*

Iam quæ sit causa legitima dicendum. Sed hæc à Bonifacio per duas tantum cōditiones explicatur, scilicet quod sit rationabilis, & manifesta. Concilium verò Tridentinum addidit, quòd tantùm detur in casibus necessariis. Et ita videtur priorem conditionem à Bonifacio positam coarctasse: nam rationabilis causa multo latiùs patere videbatur. Nam quòd mater ingrediatur ad visitandam filiā, rationabilis causa appellari poterat, & tamen iuxta tenorem Concilij sine dubio non est sufficiens, quia illa congruitas simpliciter non est necessitas. Qui autem censendi sint casus necessarij, explicatur à gloss. in dict. c. vnic. verb. *Causa*, his exemplis, *sicut in medicis, barbitonsoribus, fusoribus, carpentariis cum egerunt, & similibus.* Intelligit ergo casus necessarios ad vitam humanam. Tamen licèt hi frequentiores sint, non est ad illos arctanda constitutio Concilij, Concilij, vt ex dicendis patebit. Quanta verò debeat esse hæc necessitas, Concilium nihil dixit, sed simpliciter, *in necessariis.* Gregorius autem XIII. in constitutione suprà tractata, *Vbi gratiæ & indulta*, addidit, *Sed necessitatibus vrgentibus duntaxat ingredi*, &c. Sed per illam particulam nihil addidit Concilio quoad gradum necessitatis, sed obseruantiam & executionem eius prouidit, statuens, *sub eisdem pœnis ipso facto incurrendis*, ne quisquam prætextu licentiæ datæ pro casibus necessariis, ingrediatur, nisi tunc quando verè vrget necessitas: non ergo vult necessitatem esse maiorem, sed vt verè inest in vsu ipsius licentiæ: & ad hoc addit pœnas, quas Concilium non posuit.

XVII. *Necessitas quæ à Trid. desiderata non placet.*

Est autem aduertendum, hanc necessitatem duplicem esse posse, vnam communem & ordinariam, aliam extraordinariam pro multis repentinis, vel inopinatis euentibus, qui non possunt per ordinariam prouidentiam præueniri. De priori videtur tantùm loquuta glossa suprà citata: sed sine dubio textus, quem exponit, multo latiùs loquitur, absolutè loquens de causa rationabili. Illa ergo necessitas ex natura rei excipitur in tali lege, & in omni regula monialium. Sed in illa necessitate potest esse latitudo, vt quòd plures medici ingrediantur ad visitandam infirmam, vel vnus sufficiat, & similia. Et propter hanc determinationem necessarium est prudens arbitrium Prælati, neque alia regula pro tali necessitate assignari potest. De posteriori etiam necessitate dicendum est, considerata esse à Concilio; & fortasse ob illam præcipuè illa verba, in necessariis, posuisse. nam alia per se nota erant. Gradus autem seu mensura huius necessitatis prudenti etiam arbitrio eiusdem Prælati relinquitur, quia nulla alia regula assignari potest. In hoc autem iudicio præstando facilè vnusquisque intelligit maiorem necessitatem postulandam esse ad ingressum viri, quàm fœminæ, & ad ingressum nocturnum, quàm diurnum, & sic de aliis circunstantiis. Pro his etiam necessitatibus extraordinariis, qui sub generali facultate comprehendi commodè non possunt, vbi Prælati longè distant à monasteriis, necesse est vt alicui committant vices suas, qui in repentinis casibus, quando est periculum in mora, possit huiusmodi licentiam dare, ne cogatur Abbatissa vti epiikeia, quæ etiam in hac lege locum habebit, si reuera moralis necessitas superueniat, & Prælatus consuli non possit: nam hæ leges morales sunt, & moraliter sunt intelligendæ.

XVIII. *Dubium primum.*

Sed supersunt hic nonnulla dubia. Primum est, an possit Prælatus dare hanc facultatem nō solùm ad ingrediendum ad breue tempus, sed etiam ad habitandum seu diu permanendum ibi si necessitas moralis id postulet. Hoc maxime locum habet *primum.* in seruitricibus, si non inueniantur sufficientes, quæ velint profiteri, nec in perpetuum monasterio offerri, an possint seculares esse. Quarum necessitas esse potest vel pro toto conuentu, vel pro aliqua particulari moniali. In quo primò dicendum est, ex vi Concilij non esse prohibitum, si casus reuera *primum* censeatur necessarius. Probatur, quia Concilium *probatur.* non limitauit ingressum ad breue, vel longum tēpus, sed absolutè de illo loquitur, *in casibus necessariis.* ergo si necessitas postulat diuturnām moram, vel habitationem post ingressum, Concilium illam non prohibet. Deinde nullum est aliud decretum iuris communis, quod hoc prohibeat, vel quod distinguat in hac parte inter ingressum & habitationem. Neque etiam post Concilium inuenio cōstitutionem Pontificiam hoc expressè prohibentē. Imò, si verum esset, quod Nauarrus sentit, Piū V. & Gregorium prohibuisse conuersarum professionē, tacitè in hoc permisissent seruitrices seculares: quia

quia veriſimile non eſt voluiſſe Pontifices, vt in monaſterijs Sanctimonialium nullæ ſint fœminæ, quæ in rebus, & ſeruitijs neceſſarijs ad humanam vitam eis famulentur, cum moraliter loquendo illis maxime indigeant. Quia vero certius credimus non eſſe prohibitum monialibus habere profeſſas conuerſas, vt c. 8. à. num. 19. oſtendimus, ideo neceſsitas famularum ſecularium multo rarior eſſe poteſt.

XIX. *Secundum propoſitum.* Vnde ſecundo dicitur, licentiam pro his famulabus dari non poſſe, niſi vera neceſsitate exiſtente, & ſub conditione ſeruandi clauſuram, ita vt nunquam egrediantur, & ſi ſemel egreſſæ fuerint, nunquam amplius ingrediãtur. Ratio prioris partis eſt, quia ceſſante neceſsitate, ceſſat caſus de quo Concilium loquitur: ceſſabit autem neceſsitas quoties per conuerſas profeſſas ſufficienter potuerit monaſterio miniſtrari. Vnde ſi non deſit occaſio moralis recipiendi illas, non erit liberum Prælatis dare potius licẽtiam ad ingreſſum ſecularium ſeruientium, quam ad recipiendas conuerſas profeſſionem emiſſuras. Et hoc maxime confirmat conſtitutio 13. Gregorij XIII. quæ prohibet, vt conuerſæ non profeſſæ ſi profiteri noluerint, in domum remittantur, & in futurum non recipiantur, niſi ſuo tempore profeſsionem emiſſuræ: quæ prohibitio adeo eſt rigoroſa, vt videatur excludere omnino à monaſterijs monialium vſum ſeruitricium ſecularium: nam ſi prohibet tenere conuerſas non profeſſas, multo magis ſeruientes omnino ſeculares: quia conuerſæ magis accedunt ad ſtatum religioſum, minuſque videntur poſſe obſtare clauſuræ, aut alijs religioſis obſeruantijs monialium. Nihilominus tamen, quia expreſſe loquitur de conuerſis, non extendam prohibitionem rigoroſam vltra caſum expreſſum ob ſimilitudinem rationis, cui facile reſponderi poteſt. Intelligo igitur Gregorij mentem fuiſſe, vt neceſſarium miniſterium monialium fiat per conuerſas profeſſas, & ideo ſi poſsit haberi copia earum, non poterunt admitti famulæ ſeculares, vt etiam citato cap. 8. diximus ex mente Concilij. Si autem deſit earum copia, non exiſtimo prohibitum eſſe à Gregorio ne talia miniſteria poſsint per famulas fieri de licentia Prælatorum, & cum alijs conditionibus debitis: quia non eſt veriſimile voluiſſe in huiuſmodi euentu relinqui monaſteria ſine remedio. Tunc autem potius recipiendæ ſunt ſeculares, quam conuerſæ non profeſſæ, quia hoc eſt expreſſe prohibitum, & non illud. Et ratio eſſe potuit, quia famulæ dimitti poſſunt quoties ſeſe obtulerit occaſio recipiendi nouitias conuerſas profeſsionem emiſſuras: quod in alijs oblatis vel conuerſis non ita fieri poſſet. Item, quia in monaſterijs monialium nulla apparet neceſsitas vel vtilitas harum conuerſarum non profeſſarum: nam ſi ſunt vtiles ad miniſteria, & volunt ſe conſecrare Deo per profeſsionem, non eſt cur non admittantur: ſi autem profiteri nolunt, non eſt cur ad aliud genus oblationis vel perpetui contractus recipiantur. Altera vero pars colligitur ex mente Concilij, & Gregorij XIII. & ex declarationibus Cardinalium, quas ſtatim num. ſequenti referemus. Et ratio eſt, quia hæc facultas danda eſt cum minima læſione clauſuræ quoad fieri poſsit, quia eſt diſpenſatio in re graui, quæ coarctanda eſt. Præſertim, quia per ſe & ex natura rei eſt id neceſſarium ad cuſtodiam & honeſtos mores monialium.

XX. *Tertium propoſitum.* Vltimo dicitur, hanc facultatem dari poſſe pro communi neceſsitate monaſterij, non vero pro particulari ſeruitio vnius, vel alterius monialis. Hoc etiam à fortiori colligitur ex declarationibus Cardinalium. Eſt enim conſentaneum profeſsioni religioſæ, alioqui ſingulæ moniales proprias famulas habere vellent, quod eſſet contra decorem & religionem monaſterij. Ratio vero eſt, quia ille non eſt caſus neceſsitatis, cum per monaſterij communes ſeruitrices ſeu coadiutrices poſsit ſufficienter ſingularum neceſsitatibus prouideri. Quod ſi exiſtat caſus (id enim frequenter contingere poteſt) in quo aliqua monialis indigeat particulari cura & miniſterio alicuius famulæ vel ſociæ ad curam Prælatæ vel Abbatiſſæ, ſpectat aliquam ex ſeruientibus huic miniſterio omnino applicare. Vnde ob huiuſmodi neceſsitates licitum erit facultatem dare ad augendum numerum ſeruitricium ſecularium, ſi conuerſæ profeſſæ, vel aliæ moniales ex iunioribus iuxta vſum & conſuetudinem monaſterij non ſufficiant. Tunc autem reuera non datur facultas vt aliqua admittatur vt famula alicuius particularis monialis, ſed vt pro ſeruitio monaſterij ingrediatur: applicatio autem ad tale miniſterium fit ex Abbatiſſæ voluntate.

Iuxta hæc definiendum etiam eſt aliud dubium, an poſsit Epiſcopus vel Prælatus monaſterij dare licentiam, vt puellæ ſeculares in monaſterijs educentur, vel vt aliæ honeſtæ fœminæ ob graues cauſas intra ea commorentur per aliquod tempus. Videbatur enim ex dictis ſequi non poſſe, quia illi non videntur caſus neceſſarij reſpectu monaſterij, de quibus videtur loquutum Concilium. Nihilominus congregatio Cardinalium ſæpe declarauit hoc non eſſe prohibitum per Concilium. De qua re ſeptemdecim declarationes refert Emmanuel Rodriguez dict. quæſtione 46. artic. 10. quarum omnes, præter vltimam, ad manus meas peruenerunt, & plures aliæ eiuſdem fere tenoris. In quadam tamen earum in generali adhibetur limitatio, *licet Epiſcopo vel Superiori in monaſterijs ſibi ſubiectis dare licentiam recipiendi puellas in monaſterijs, & ibi commorari, vt recte in omnibus inſtruantur, licet nolint religionis habitum ſuſcipere, cum certa tamen conditionibus, non obſtante Concilio Tridentino.* Illæ autem conditiones in alijs explicantur. Prima, vt nullas ſecum afferant vel habeant ancillas: ſecunda, vt exire non poſsint niſi non reuerſuræ: tertia, vt obligatæ ſint ad clauſuram, & ad cætera ſicut moniales: quarta, vt in eo veſtitu incedant qui virginali modeſtiæ & pudori conueniat: quinta, vt ibi eſſe non permittantur vltra ætatis ſuæ annum 25. ſexta, (quæ ex 9. declaratione à dicto authore allata colligitur) eſt, vt facultates habeant, vel parentes à quibus poſteà dotari in matrimonio, vel in aliquo monaſterio poſsint. Septima, vt hoc non extendatur ad viduas, etiamſi velint perpetuo in monaſterio viuere, niſi velint fieri moniales, quia (dicitur in declaratione vndecima) *in iſtu nulla adeſt cauſa neceſſaria.* quod verbum notandum eſt pro his, quæ dicemus: & quia in alijs caſibus neceſſarijs etiam mulieres maritatæ permittuntur ibi recipi ad tempus, declaratione decima tertia, & decima quarta. Octaua conditio ſumi poteſt ex 16. declaratione, vt fœminæ, quibus talis facultas datur, inhoneſte non vixerint, præſertim ſi non conſueuit monaſterium huiuſmodi fœminas admittere. Nona, vt hoc non repugnet inſtitutis ſeu conſuetudini monaſterij. Decima, vt Abbatiſſæ, & monialium conſenſus accedat.

XXI. *Secundum dubium.*

In quo notanda ſunt verba cuiuſdam interrogationis, & reſponſionis eiuſdem congregationis Cardinalium, quæ mihi ambigua viſa ſunt, ſcilicet, *Vtrum puella introduci poſſit intra clauſtra monialium ad declarationem vt educetur ibi etiam abſque licentia Ordinarii quoad monaſteria regularibus ſubiecta: Reſpondet Congregatio poſſe, obtentis tamen literis ab ipſa congregatione in forma præſcripta: non autem ex ſola licentia Superiorum regularium.* Dubium enim mihi eſt (cuius perfectam intelligentiam Romæ procurari vellem)

XXII. *Quæ in Cardinalium ſint.*

quæ sit illa congregatio, cuius literæ requiruntur. Nam si sit ipsamet congregatio Cardinalium, vt vocis similitudo indicat, repugnat hoc alijs respõsis, in quibus sæpe dicitur sufficere licentiam Prælati iuxta tenorem Concilij. Item non constat congregationem illam habere iurisdictionem, sed solum ministerium pertinens (vt sic dicam) ad claruem scientiæ. Denique non constat, quæ sint illæ literæ necessariæ, vel quæ sit forma præscripta earum. Si autem sit sermo de congregatione ipsius monasterij, primum inusitatus est modus loquendi, nam significari potius solet nomine monasterij, aut conuentus. Deinde licet eius consensus requiratur, non tamen scripta licentia, ergo nec literæ sub aliqua certa forma. Nec minus obscurum est, quod ibidem consequenter subditur, *Neque etiam ael centia Ordinarii, & Superiorum illa, quæ habitum regularem suscipere vult, & ibi permanere, potest ibidem commorari per al quot dies, vt magis perspicere possit monasterii, & ordinis regulam, nisi obtentis literis ab ipsa congregatione.* In quo responso valde quidem probabile mihi est non posse Prælatos dare licentiam, vt quę volunt moniales fieri prius ante susceptionem habitus nouitiarum, per aliquot dies intra monasteria recipiantur: quia ille non est casus necessitatis, tum quia ad hoc datur annus probationis, vt regula & monasterij mores perspiciantur; tum etiam, quia extra monasterium potest regula videri, & sufficiens informatio sumi. Et præterea, quia illo titulo possent plures ingredi, & postea exire, ante receptionem habitus, quod esset occasio & fingendi similem occasionem, & perturbandi moniales. Quod autem ibi adiungitur, *nisi obtentis literis ab ipsa Congregatione*, non satis intelligo. Tandem ex his declarationibus colligo, casum necessitatis, quem Concilium requirit, non limitari ad necessitates ipsius monasterij, vel monialium, sed extendi etiam ad necessitates proximarum, id est, mulierum, quarum graui necessitati spirituali vel corporali per illum ingressum vel habitationem subueniri potest sine incommodo vel violatione regulæ monasterij: in hoc enim principio fundantur omnes declarationes relatæ, quia non sunt quasi relaxationes rigoris Concilij, sed veram eius interpretationem continent.

XXIII. *Dubium tertium.*

Tertio dubitari potest, an hæc prohibitio vel coarctatio extendatur ad ipsos Prælatos, qui suo iure possunt ingredi monasteria monialium: cuiusmodi sunt omnes, & soli illi, qui possunt facultatem ingrediendi alijs dare: quia certum est eos non indigere speciali licentia Pontificis, sed ipso iure illam habere ratione sui muneris, cum possint alijs præstare. Videntur ergo posse vti hoc iure suo arbitrio, rationabili quidem, tamen sine præcisa limitatione ad casus necessarios à Concilio positam: quia Concilium solum dixit de Episcopis, vel Superioribus, quam licentiam dare non possint: non autem dixit, non possint accipere, vel non valeant sua potestate vti. Deniq; dare licentiam non dicitur proprie respectu suijpsius: ergo illa lex non est extendenda, cum in hac parte sit rigorosa. Nihilominus Gregorius XIII. constitutione sua 75. dubijs emergentibus ad hoc specialiter edita, declarauit Concilium comprehẽdere etiam hos Prælatos, vt ingredi non possint, nisi in casibus necessarijs. *Et in eis* (inquit Gregorius) *vt ingrediantur, à paucis, idque semoribus personæ comitati.* Vnde dare licentiam intelligitur Episcopus, etiamsi sibijpsi illam faciat: nam in hoc etiam in generali lege quodammodo dispensat, & ideo eandem seu proportionatam causam requirit. Et hanc suam mentem satis explicuit idem Concilium, dum infra cap. 7. præcipit vt *ne, qui electioni Abbatissæ præest, Episcopus seu Superior claustra monasterii non ingrediatur, sed ante consellorum fenestellam vota singularum audiat, vel accipiat.* Si quis enim ingressus videri poterat rationem aliquam habere, maxime ad electionem faciendam, & tamen, quia non habet necessitatem, declarat Concilium, in eo non licere ingressum. Indetamen commutata ratione intelligi potest, si aliquis casus occurrat, in quo propter perturbationem monialium, vel alias causas, necessarium sit Superiorem ingredi ad electionem faciendam, non esse prohibitum id facere: quia Concilium per posterius decretum non reuocauit prius, sed declarauit solam electionem non esse casum necessitatis: ergo quacunque ratione accidat fieri casum necessitatis, habet locum prius decretum, vt recte notauit Nauarr. dict. comment. 4. num. 59. & in Summa c. 27. num. 124.

Vera resolutio.

An ingressus tantum, vel ac etiam accessus ad dicta monasteria sit prohibitus.

XXIV. *Ingressus & accessus distinguuntur.*

Vltimo tractari potest, vtrum hæc prohibitio extendatur etiam ad accessum ad monasteria monialium. Quod difficultatem nullam habet (mea sententia) spectato solo Concilio Trident. nam in eo nulla fit mentio accessus, sed solius ingressus. Et ita censeo certum, omnia quæ disponit, ad solum ingressum pertinere, nec per alium actum violari prohibitionem eius, aut incurri cẽsuram. Dubium ergo oritur ex decreto Bonifacij, quia hæc duo distinguit, dicens, *Nullique inhonesta persona, nec etiam honeste, ingressus, vel accessus pateat ad easdem.* Et eodem modo loquuntur nonnulla antiqua decreta, quæ statim indicabimus. Nec videtur dubium, quin illæ duæ voces diuersos actus significent, tum quia sub distinctione ponuntur quasi ad augendũ præceptum. Quia in cap. *monasteria.* de vita & honest. cleric. prohibetur frequentia ad monasteria Sanctimonialium; per frequentiam autem non intelligitur frequens ingressus, qui vsitatus non est: ergo intelligitur accessus: igitur accessus nomine intelligi debet, quod vox in proprietate significat aditum ad monasteria monialium, visitandi, vel colloquendi gratia. Vnde non est sermo de accessu ad earum Ecclesias, sed ad earum colloquia, & aspectum. In hoc ergo sensu videtur Bonifacius prohibuisse accessum, etiam sine ingressu: cum illa vero limitatione, *nisi rationabilis & manifesta causa existat, & de illius, ad quam pertinuerit, speciali licentia.*

XXV. *Bonifacij Alexandri prohibitio nem facit, & quo modo intelligenda.*

Videtur autem Bonifacius auxisse prohibitionẽ Alexandri III. in dict. c. *monasteria.* Nam Alexander solum de viris loquutus est: Bonifacius vero de omnibus personis. Et quanuis glossa ibi in propositione casus videatur ad viros limitare textum; tamen sine dubio loquitur generaliter de omnibus, vt supra dixi. Item Alexander solum frequentiam prohibuit, quæ addit supra accessum iterationem, seu repetitionem actus. Quanta autem illa esse debeat, glossa ibi, duplicem actum putat sufficere: quod non placet Hostiensi, sed iudicandum putat ex communi vsu loquendi. Itaque prudenti arbitrio relinquitur. Nam si intervnum & alium accessum longum tempus interponatur, non poterit dici frequentia: secus vero erit si intra breue tempus sæpius accedatur. Recte autem aduertit Panormit. ex Ioanne Andrea, maxime damnari quando post monitionem iterum acceditur: nam tunc praua generatur suspicio. Bonifacius autem absolute accessum prohibet: vnde neque vnum tantum permittere videtur sine manifesta & rationabili causa. Est etiam alia differentia, quia Bonifacius nullam imponit pœnam; Alexander autem clericis comminatur pœnam suspensionis ab officio, laicis vero maioris excommunicationis, non ipso iure illas imponens, sed præcipiens Episcopis, vt imponant,

nant, præmissa prius monitione, & speciali prohibitione etiam ab homine: quę pœna manifeste supponit culpam grauem, saltem post Episcopi monitionem, nam antea habere posset aliquam excusationem, nisi frequentia euidenter esset nimia, & cum aliquo scandalo.

XXVI. *Quæstiuncula triplex.*

Dubium ergo nunc supereſt, primo an prohibitio Bonifacij obliget ad culpam in quocunque accessu. Secundo an ex vi illius legis semper sit peccatum mortale accedere ad monasteria monialium sine conditionibus à Bonifacio positis. Tertio inquiri potest, an sub hac prohibitione comprehendatur etiam scriptio literarum. Quoad primum dicendum est, ex vi illius legis fuisse prohibitum huiusmodi accessum: quia verba eius in proprietate accipienda sunt, & in ea continent hanc prohibitionem: quam ita intelligunt Syluester verb. *Religio*, 7. q. 16. Angelus verb. *Monialis*. n. 3. Vereor tamen legem illam sicut non fuit recepta quoad ingressum, ita etiam neque quoad accessum: quia consuetudo obtinuit, vt moniales in hac parte iuxta suas regulas & receptos vsus gubernentur. Dubitari vero potest, an Concilium Trid. innouauerit hanc cõstitutionem quoad hanc partem. Ad quod videtur negatiue respondendum. Nam licet in principio dicti cap. 5. incipiat, *Bonifacii VIII. constitutionem renouans sanct. Synodus, &c.* postea explicans in quo renouet, solum egressum, & ingressum commemorat. Vnde non video cur Nauarr. dict. Comment. 4. n. 61. vers. 6. dixerit, præfatum cap. *periculoso*, & Concilium non solum vetare frequentiam, sed simpliciter omnem accessum. Nam licet hoc sit verum de cap. *periculoso*. Concilium tamen de accessu nihil loquutum est. Magis videtur eam innouare Pius V. dict. constit. 8. *Circa pastoralis*: nã dicit, *Quam nos authoritate præfata etiam approbamus, & innouamus in omnibus, & per omnia, ac illam obseruari mandamus.* Ergo etiam quoad hanc partem præcipit obseruari. Si quis autem attente consideret, solum eam innouat quoad clausuram, & quoad omnia & singula, quæ ad illam pertinent. Accessus autem prohibitus videtur esse vltra clausuram: imo Pius V. solum de illa parte clausuræ, quæ prohibet egressum, videtur ibi loqui, vt ex tota constitutione, & ex constitutione 100. eiusdem constat. In constitutione autem 22. vbi attingit aliquid de altera parte clausuræ, solum loquitur de ingressu, quanuis ibi potius agat de monasterijs virorum. Gregorius autem XIII. in sua constit. 36. de monasterijs etiam monialium tractans, solum ingressum prohibet; imo in constit. 13. sic inquit, *Et quidem post sacri Concilii Trident. decretum, quo constitutio felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit, Periculoso, renouatur, prohibens ne aut ipsis monialibus ex monasterijs suis egredi, aut vlli cuiuscunque sexus, aut ordinis personæ ad eas ingredi liceat.* In nouis ergo decretis non inuenio specialem prohibitionem canonicam de huiusmodi accessu. Et ideo non possumus cum sufficienti fundamento asserere esse malum, quia prohibitum; sed ex circunstantijs & modo iudicandum est. Semper tamen sacri canones huiusmodi accessum auersati sunt, vt videre licet in cap. *in decima*, & cap. *definimus*, & alijs 18. quæst. 2.

Resolutio prima, an Bonifacij prohibitio de accessu vigeat.

XXVII. *Resolutio secunda, an Bonifacij prohibitio de accessu ad monialium monasteria ex se sola peccatum mortale inducat.*

Ad secundum dubium hinc constat, ex vi solius prohibitionis Ecclesiæ hoc non esse peccatũ mortale, quia nulla talis est. Non dubito tamen, quin decretum Bonifacij ex suo genere illam induceret; si tamen illud consuetudine derogatum est, affirmare non possumus hoc esse peccatum mortale ex suo genere, quia nullum apparet aliud ius positiuum, quo districte prohibeatur, secluſa frequentia, quam satis grauiter prohibet dict. c. *monasteria*. Ablato autem iure positiuo, ex natura rei non est quod dici non potest consuetudine derogatum.

intrinseca malitia, præsertim grauis in huiusmodi accessu. Erit autem mortalis culpa, primo ex praua intentione, secundo ex materia locutionis, tertio ex scandalo, vel respectu monialis, si ei occasio peccandi detur, vel respectu suipsius, si quis sciat se inde constitui in periculo peccandi, vel respectu aliorum, si inde rumor, vel mala suspicio oriatur. Vnde quarto potest esse grauis culpa propter iniuriam, quæ fit monasterio, si aliqua infamia inde oriatur. Vnde addo quinto, omnem accessum furtiuum ad moniales esse peccaminosum. Voco autem furtiuum omnem illum, qui fit sine licentia Abbatissæ, vel eius ad quem pertinet illam dare, & regulariter censeo esse peccatum mortale, etiamsi ad mortalem finem non ordinetur, quia est contra ius monasterij, & Abbatissæ, & contra bonum nomen eius, nam inter seculares furtiue accedere ad colloquendum cum virgine existente sub cura parentum, ex suo genere est grauis iniuria: multo ergo magis in virgine sacra. Erit autem grauior hęc culpa, si accessus sit ad loquendum per loca inusitata, quia tanto est maior iniuria, & periculum scandali. Sexto denique solent hoc Episcopi per generales sententias prohibere, & Syluester refert synodales excommunicationes, sub quibus solet hoc prohiberi: quæ sine dubio sunt iustissimæ, & obligant graviter etiam in individuo; in quo interdum cessare possent incommoda, vel ratio grauis malitiæ: quia lex non cessat in particulari, etiamsi ratio legis ibi cessare videatur: Talis ergo excommunicatio in vniuersum obligat. Imo inuenio quoddam responsum Congregationis Card. datum 9. die Aprilis anno 1587. quod sic habet, *Regulares adiuntes monasteria monialium sine licentia Episcopi, incidunt in pœnam excommunicationis, quam Episcopus suo edicto proposuit, nisi regulares illi haberent ex priuilegio quod non possint excommunicari; & tunc deberent puniri à suis Superioribus alia pœna. Qui regulares sic excommunicati non possunt absolui à suis Superioribus, sed ab Episcopo, qui sibi hanc absolutionem reseruauit.* Ex quibus satis colligitur, quam graue iudicetur huiusmodi præceptum à prædicta congregatione. Quando autem accessus non est furtiuus, sed cum facultate eius ad quem pertinet dare; licet fortasse sit sine necessitate vel causa sufficienti, imo licet sit ex causa ficta, non erit peccatum mortale secluso scandalo, & praua intentione, & nimia frequentia: quia non videtur res ex obiecto grauis, nec specialiter prohibita per ius positiuum, vt declaratum est.

Eadem est resolutio ad tertiam interrogationẽ, nullum enim inuenio ius de illa re specialiter constitutum. Imo etiam c. *Periculoso*, quanuis esset in sua viridi obseruantia, non esset extendẽdum ad hunc casum: quia scribere literas in rigore non est accedere, & lex non est extendenda vltra proprietatem terminorum. Vnde Nauarr. dict. Comment. 4. n. 61. refert prohibitionem seu edictum factum Romæ de huiusmodi scriptione, quod dicit non obligare extra vrbem, quia non fuit lex Pontificia. Et cons. 19. de sent. excomm. refert aliam specialem prohibitionem factam quibusdam religiosis à Gregorio XIII. sub pœna excommunicationis, quæ illos obligat, non alios. Itaque de hac re nulla est prohibitio legis positiuæ, sed de illa iudicandum est iuxta circunstantias, & finem actionis, & cum proportione fere applicari possunt, quę de accessu diximus num. præcedenti.

XXVIII. *Resolutio tertia de scriptione Epistolarum.*

* *
*

CAPVT

CAPVT XI.

Vtrum omnes actiones seculares, vel profanæ, & in vniuersum omnes praui sint religiosis specialiter prohibitæ.

I. *Puncta duo tractanda hoc in cap.*

IN hoc capite non agimus de sola obligatione regulæ, sed de quauis alia ex quocunque iure nascatur, vel naturali, vel positiuo. Duo autem sunt, quæ interrogantur. Vnum est, an religiosis aliquæ actiones specialiter prohibitæ sint, quæ alijs non prohibentur. Aliud est, an illa eadem, quæ religiosis cum alijs communiter prohibita sunt, habeant in religiosis specialem prohibitionem, vel grauitatem. Quoad priorem partem supponimus non esse sermonem de actionibus contrarijs votis monasticis, nam de illis constat esse specialiter prohibitas religiosis. Specialiter (inquam) quantum est ex vi status, quia religiosis per se conuenit talis obligatio, seu prohibitio, non vero alijs, qui illum statum non profitentur. Potest autem interdum similis obligatio inueniri in persona non religiosa, quia votum aliquod habet, in quo cum religiosis conuenit. Sed hoc & est accidentarium, & ibi iam interuenit participatio quædam status religiosi. Deinde non tractamus de speciali prohibitione orta ex regula; nam sic etiam constat multa esse posse specialiter prohibita religiosis. Sed de hac obligatione in genere satis dictum est à c. 1. in particulari vero vnusquisque regulam suam consulat. Præterea non agimus de prohibitione ex vi iuris naturalis, aut diuini, sic enim nihil est specialiter prohibitum religioso, præter ea, quæ intrinsece ex votis, & traditione facta religioni sequuntur: de quibus etiam dictum est in tomo superiore: nulla enim alia ratio aut causa excogitari potest vnde similis prohibitio naturalis, aut diuina oriatur, cum in his personis nihil speciale inueniatur, per se loquendo, & vt religiosæ sunt: nam si habeant alia ministeria, vel officia, ratione illorum poterunt alias obligationes habere: sed illa accidentaria sunt ad religiosum statum.

II. *Resolutio puncti quoad prohibitiones communes religiosis cum Ecclesiasticis seu secularibus.*

Igitur solum superest dicendũ de iure communi canonico. In quo vlterius considerandum est, quędam dici posse specialiter prohibita religiosis, vt distinguuntur à personis omnino laicis, seu non Ecclesiasticis, vel specialissime prout tam à laicis, quam à secularibus clericis distinguuntur. Priori modo sunt iure canonico prohibita religiosis multa, quæ numerantur in c.1. & sequent. ne cleric. vel mon. & in c. *a crapula. c. clerici*, 1. & 2. de vita & honestat. cleric. & Clem. 1. de statu monach. & Concil. Trid. sess. 22. c. 1. de Reform. & sess. 24. c. 12. in fin. quę ibi videri possunt, nihil enim habent, quod specialiter ad religiosos pertineat, & hic tractanda non sunt, quia omnibus clericis sunt communia, habebunt enim, si Deus dederit, suum proprium locum in tractatu de ordine. Et multa ex ibi prohibitis sunt per se mala, vt ebrietas, libido, vsura, & similia: alia pertinent ad decentiam habitus clericalis, de quibus quantum ad religiosos spectat, satis in c. 5. dictum est. Alia denique specialiter prohibentur propter decorem talis status, & quia multum impediunt finem eius. Inter quæ numerantur inprimis negotiatio temporalis lucri causa, forẽses causas agere, præsertim in causa sanguinis, conductores secularium rerum, aut procuratores esse, & huiusmodi, quæ licet per se mala non sint, periculum habent, & implicant hominem negotijs secularibus, iuxta c.1. & 2 de Cleric. venat. Quibus denique accedunt alia, quæ de se magis indifferentia videntur, vt sunt alearum ludus, venatio, canes, & aues insequendo, & vociferando: de quibus videri potest Nauarr. Comment. 4. de Regularib. num. 26. & sequentib. vbi specialiter agit de venatione prohibita religiosis, quam nõ putat esse peccatum mortale, secluso scandalo, & aliquando ex iustæ recreationis causa, & seruatis alijs debitis circunstantijs posse fieri significat: quod verum existimo. Et idem dixit de ludo idem Nauarr. in Summ. c. 19. num. 3. quando ludus aliàs non est ex iure prohibitus, vt notauit etiam Bernardus Diaz in practica, cap. 70. vbi Salzedo alios refert, & attigit Soto lib. 4. de iustitia, q. 5. art. 2. Maxime tamen cauendum est, ne votum paupertatis per ludum violetur, quod maxime potest huius actionis malitiam aggrauare, eumque qui à religioso aliquid lucratur, ad restitutionem obligare, iuxta principia superius posita de materia paupertatis.

III. *Repetitio eiusdem, & aliquot prohibitiones religiosorum propriæ.*

Posteriori modo inueniuntur in iure speciales prohibitiones factæ religiosis, quas fere omnes late expossui in tomo 5. tractando de excommunicationibus iuris in particulari in disp. 22. & 23. & de suspensionibus proprijs religiosorum disp. 31. sect. 6. easque breuiter recenset Sylvest. verb. *Religio* 6. q. 15. & 16. & *Religio.* 7. q. 15. & Angelus verb. *Religiosus* 66. Quibus locis multa ponunt, quæ non sunt omnibus religiosis communia, sed eorum propria, qui Monachi nigri in iure appellantur: & adhuc inter illa multa non sunt rigorosa præcepta, vt in superioribus tactum est, explicando etiam c. *cum ad monasterium.* de statu monach. Multa etiam ex his, quæ numerant, pertinent vel ad non alienanda bona religionis, quæ li. 2. à c. 26. tractabo, vel ad modum faciendi, & acceptandi electiones, quod attigimus tomo superiore, explicando obedientiæ votum, & tractando modum creandi Prælatos. Reliqua dicemus, quæ spectant ad Prælationes intra religionem, eodem lib. 2. à c. 3. nam de alijs, quæ sunt extra illam in priori loco tomi superioris, est dictum, & dicemus plura infra lib. 3. tractando de mutatione status religiosi: vbi etiam tractabimus de his, quæ pertinent ad prohibendam apostasiam, & omnem illicitam mutationem status religiosi. Solum ergo desiderari poterat explicatio præcepti psallendi in choro horas canonicas, quod ad regulares etiam Ecclesias extenditur in Clem. 1. de Regular. Sed hoc præceptum vnamquamque religionem obligat iuxta modum sui instituti: vnde Societatem non obligat, quia sub tali modo instituta, & approbata est: cuius rei rationem infra tract. 10. lib. 1. c. 8. reddemus. Vnde autem oriatur obligatio, quam singuli religiosi professi habent ad recitandas horas canonicas, & tota communitas ad publice canendas & recitandas illas in choro tomo 2. lib. 4. c. 17. de Horis canonicis dictum est. Et ideo de oneribus status religiosi in communi nihil dicendum superest.

IV.

Quoad secũdam partem est commune dubium, an peccatum religiosi, cæteris paribus, grauius sit, quam non religiosi, & consequenter an idem præceptum commune religioso, & non religioso magis obliget religiosum? Quam rem disputat D. Th. 2. 2. q. 186. a. 10. vbi, si attente legatur, resolutio eius non solum est negatiua, verum potius significat leuius esse peccatum religiosi, per se loquendo. Ex triplici enim accidente (vt ait) potest peccatum religiosi esse grauius, scilicet vel quia est contra votum, vel quia est ex contemptu, vel quia fit cum scandalo: quæ tria constat esse accidentaria, & extra propriam rationem & obligationem particularium præceptorum. Idem tenet Sylu. *Religio.* 6. q. 14. Greg. Lop. glos. 8. in lib. 25. tit. 4. p. 1. cum Ioan. Andr. in c. *Accusatus.* de hæretic. in 6. Extra hos vero tres casus ait D. Th. peccatum religiosi esse leuius in eodem genere peccati. Quia si sit leue (inquit) quasi absorbetur ex multis bonis operibus, quæ facit; si vero sit mortale, facilius ab eo resurgit. Sed hæra-

tiones

tiones etiam sunt ab extrinsecis effectibus sumptę, & solum probant peccatum religiosi facilius remedium habere, non tamen esse in se leuius.

V. Prima assertio pro Authoris resolutione. Quocirca dicendum censeo, præcepta communia religiosis, & non religiosis, quantum est de se, æqualiter illos obligare. Probatur, quia præceptum indistincte loquitur, & potestas præcipientis æqualis est respectu omnium: voluntas etiam generalis est, & indifferens: ergo etiam obligatio æque ad omnes descendit, per se loquendo. Neque enim ex parte subiectorum considerari potest aliquid, quod reddat vnam ex his personis magis obnoxiam huic obligationi, quam alias: suppono enim præceptum non pertinere ad statum religiosi vt sic, alias non esset commune non religiosis: ergo status hominis religiosi per se, neque auget, neque minuit obligationem talis præcepti. Vnde fit, vt ex hac parte, & consequenter ex vi materiæ nec grauius, nec leuius religiosus peccet, sed iuxta exigentiam virtutis, ad quam pertinet tale præceptum. Dices, eo ipso, quod persona est sacra, ex circunstantia personæ aggrauari quamlibet culpam, ideoque ipsam magis obligari ad non transgrediendum quodlibet præceptum. Respondetur idem argumentum fieri posse de clerico comparatione laici, & de fideli seu baptizato comparatione infidelis. Item solet idem argumentum fieri de loco sacro, de quo certum est non omne peccatum factum in eo specialem grauitatem inde accipere, nisi vel peculiariter ibi prohibitum sit, vel directe sit iniuriosum loco. Ita ergo in præsenti dicimus illam circunstantiam personæ non aggrauare specialiter quamlibet culpam, nisi vel ratione voti, vel peculiaris præcepti sit specialiter prohibita, vel aliunde sit directe iniuriosa tali statui, vt recte Caiet. 1.2.q. 7.art.1.sentit. Vnde si in tali persona consideretur aliqua maior obligatio vitandi culpas, non est ex sola consecratione personæ, sed ex alijs conditionibus ad voluntatem vel intellectum pertinentibus, vt videbimus.

VI. Secunda assertio pro hypothesi. Secundo dicendum est, regulariter loquendo grauius peccare religiosum quoties cum perfecta deliberatione peccat, leuius autem cum ex subreptione. Ratio prioris partis est, quia regulariter ille modus peccandi est in religioso cum maiori scientia, & consequenter cum maiori libertate, ac propterea cum maiori ingratitudine erga Deum. Quia ex maiori lumine rerum spiritualium, quod solent religiosi habere, sequitur & maior libertas in peccando quando deliberatio non impeditur. Et præterea etiam sequitur maior obligatio recognoscendi illud Dei beneficium, & consequenter non offendendi benefactorem. Atque hoc modo intelligendum puto, quod aliqui absolute asserunt, peccatum religiosi, cæteris paribus, grauius esse quam non religiosi, propter circunstantiam personæ. Quo modo loquitur sæpe Nauar. vt videre licet in Summa c.6.n.13.& in c *consideret*. de pœnit. dist.5. n.49.& 50.& Comm.2. de Regul. n.59. Hoc enim in tantum verum esse existimo, in quantum ex illa conditione personæ oritur aut maior consideratio, aut certe maior facultas & obligatio considerandi & cauendi diuinam offensionem, saltem ex generali ratione gratitudinis. Hæc autem omnia non ita habent locum in peccatis, quæ ex surreptione fiunt: quia non sunt perfecte humana, & ideo non magis imputantur ratione maioris luminis, aut scientiæ, quia in eis præuenitur homo, ne cum perfecta libertate possit his donis vti. Et ob eandem causam fere nulla ingratitudo in his peccatis consideratur. Quanuis autem hoc proprie locum habeat in peccatis venialibus, nam surreptio in rigore sumpta in solis illis locum habet; suo tamen modo extendi potest ad peccata, quæ ex infirmitate, aut vehementi passione fiunt, etiamsi mortalia sint, quatenus passio antecedens facultatem considerandi impedit. Et ideo D.Th. de his absolute dixit esse leuiora in religioso. quod regulariter forte ideo est, quia passio, quæ religiosum vincit, aut perturbat, solet esse maior: nam si in illa esset æqualitas, etiam posset illi magis imputari, quod habens plura principia vel auxilia ad superandam illam, vinci se finat. Nisi etiam dicatur culpa leuior (quod plane videtur D.Thom. intendisse) id est, minus nociua seu periculosa quoad vltimum eius damnum seu effectum, quia facilius curari potest. Quod secus est in peccatis, quæ ex certa scientia, vel malitia à religiosis fiunt: nam in eis maxime locum habet, quod Aug. dixit ep.137. *Sicut non vidi meliores quam qui in monasterijs profecerunt; ita non vidi peiores quam qui in eis defecerunt.*

Conclusio. quod omnia haec peccata sint ex se leuia.

VII. *Exponitur maior grauitas peccati religiosi, quando incurritur.* Aduertit nihilominus Nauarr. citatis locis, & recte, grauitatem hanc, quam potest habere peccatum religiosi, ex hoc solo capite secluſis tribus illis circunstantijs, quas D.Thom. n.4. adductus considerauit, neque addere malitiam distinctæ speciei, neque mortaliter aggrauare, ita vt ex veniali peccato possit facere mortale; neque etiamsi mortalem malitiam supponat, ita notabiliter aggrauare illam, vt necesse sit talem circunstantiam in confessione declarare. Ratio omnium est, quia ibi non est specialis materia sacrilegij, vt ostensum est: præter quam nulla alia cum fundamento excogitari potest. Solum ergo esse potest augmentum, vel ratione maioris libertatis, aut voluntatis formalis, vel interpretatiuæ, quæ notabiliter non augent; vel ratione alicuius ingratitudinis, quæ non est formalis, sed materialis, secluso contemptu, vt in simili diximus in tomo 4. de Pœnitentia, disp. 13. sect. 3. & in præsenti etiam materia, quantus de alia re agens, sensit Caiet. 2.2. q.187. art.4.

VIII. *Ingratitudo religiosorum virtutum bonis temporalibus donatis an sit grauior.* Aut vero D.Tho. eo ipso in loco, Religiosos illicite vti temporalibus bonis, si ab actibus religiosis desistant: quia sic quantum est de se defraudant intentionem eorum, qui talia bona contulerunt. Vbi Caietanus declarat illud esse illicitum ratione ingratitudinis, vel formalis, si directe intendatur, vel ex contemptu beneficij susceptí fiat (quod moraliter nunquam sit) vel tantum materialiter, quæ erit maior, vel minor, iuxta obligationem, quam ex alio præcepto habuerint religiosi ad tales actus exercendos. Vnde nisi aliàs teneantur sub peccato mortali ad tales actus, sola ingratitudo susceptí beneficij non sufficiet ad malitiam mortalem.

IX. *Ex alio fundamento alijs aggrauat peccatum religiosi.* Dicunt vero aliqui, eo ipso quod religiosi ex vi sui status, & professionis deputantur ad aliquos actus, vt, v.g. ad chorum, vel ad spiritualia ministeria erga proximos, vel ad seruiendum in actionibus corporalibus, si sint laici, teneri ex iustitia ad illos actus exercendos, & non ex sola gratitudine, ideoque per se ac directe peccare mortaliter illos omittendo. Quia inter religionem & religiosum intercedit pactum implicitum, vt religio ministret omnia necessaria ad vitam; religiosus vero munus suum exequatur. Dico tamen, excepta obligatione recitandi officium canonicum, quæ oritur ex alijs principijs, siue illa sint consuetudo, siue ius aliquod canonicum, siue solenne votum, de quibus alibi; in reliquis actibus nullam esse obligationem sub peccato mortali, per se loquendo, nisi vel in regula sit præceptum, quo ita districte præcipiantur, vel ipse Prælatus sub virtute obedientiæ illos præcipiat. Ratio est, quia nullum aliud principium talis obligationis, vel grauis transgressionis cum fundamento afirmari potest. Nam ex vi professionis ad nullos actus immediate se obligat religiosus, nisi ad id, quod vouet: non vouet autem immediate actus illos, ad quos destinatur, neque enim ad recitationem

Vera authorum doctrina.

nem in choro, quidquid sentiat Nau. tractatu de oratione, c. 21. n. 20. sed præter castitatem & paupertatem vouet tantum obedire secundum regulam. Tunc ergo obligabitur ex voto ad illos actus, quando interuenerit obedientiæ præceptum, vel regulæ, vel hominis: ergo, si vtrumque secludamus, non manet obligatio ex vi votorum; ergo nec ex vi professionis: ergo nec iustitiæ obligatio interuenit, donec Prælatus rigorose præcipiat, & exigat ius suum; tunc enim fateor peccatum esse posse cõtra iustitiam ratione traditionis, & pacti, & contra virtutem religionis ratione voti obedientiæ, vt in superiori tomo late explicauimus. Sicut peccaret etiam Prælatus contra iustitiam negando subdito necessaria ad suam sustentationem: est autem differentia, quia Prælatus ex officio habet hanc obligationem sine nouo præcepto, nec enim subditus potest illud Prælato imponere: at vero subditus immediate & ex officio solum tenetur obedire: in particulari vero obligatio semper est iuxta gradum præcepti seu legis sibi impositæ; & nunquam intelligitur obligatio iustitiæ ab ipso exigi, nisi quando actus ita præcipitur. Illa autem iustitiæ obligatio, aut transgressio non est respectu fundatorum, aut bene factorum, qui eleemosynas dederunt (nisi vbi tale pactum interuenerit) sed est respectu Prælati, seu religionis, cui religiosus se tradidit. Dixi autem *per se loquendo*, nam ratione scandali, vel propter alia grauia damna, si inde sequantur, poterit in ea omissione esse peccatum mortale. Et hactenus de obligationibus religiosis communibus: reliquum est vt de Prælatis in particulari dicamus.

INDEX CAPITVM LIBRI SECVNDI.

De religiosis quatenus Prælati sunt, & eorum obligationibus, vt sic.

CAP I. *AN in religioso statu necessarius sit aliquis Prælatus iurisdictione pollens, & vnde illam habeat.*

II. *Quotuplex sit Religionis Prælatus, & quem inter se ordinem seruent?*

III. *De electione supremi Prælati in religione, deque conditionibus ex parte ipsius requisitis, vt legitime eligatur.*

IV. *De conditionibus eligentium dictum Generalem.*

V. *De forma prædictæ electionis Generalis.*

VI. *De electione aliorum Prælatorum infra Generalem.*

VII. *An Prælatio Religionis perpetua sit; quandiuue durare possit aut debeat.*

VIII. *An Prælatus Religionis potestatem habeat obligandi subditos in conscientia, quando & quomodo.*

IX. *An in Prælatis religiosis sit potestas coerciua, tum in vniuersum, tum specialim ad pœnas spirituales.*

X. *An in eisdem sit talis potestas ad pœnas corporales.*

XI. *An religiosi possint à sententiis & præceptis suorum superiorum appellare.*

XII. *An in Prælatis regularibus sit potestas dispensandi, & ad quam materiam se extendat.*

XIII. *Quibus Prælatis, & qua ratione potestas dispensandi cum suis subditis sit concessa.*

XIV. *Quæ personæ à Prælatis Religionis dispensari queant.*

XV. *An in Prælatis Religionum sit potestas, tum ad absoluendum suos subditos à culpis non reseruatis; tum ad delegandum aliis talem potestatem.*

XVI. *An in aliis etiam, præterquam in ipsis Prælatis Religionum, vel eorum delegatis detur potestas illos absoluendi. Vbi de bulla Cruciatæ.*

XVII. *An saltem pro religiosis peregrinis, ac nouitiis absoluendis detur in aliis dicta potestas.*

XVIII. *Quid circa reseruationem culparum in Religione statuerit Clemens VIII.*

XIX. *Quis possit absoluere religiosos à culpis reseruatis.*

XX. *An Prælati regulares habeant potestatem absoluendi suos subditos à censuris.*

XXI. *A quibus censuris & pœnis possint Prælati regulares absoluere suos subditos, per priuilegia religionibus præsertim mendicantibus concessa.*

XXII. *In quibusnam Religiosis Prælatis sit potestas absoluendi subditos de omnibus censuris, tam à iure, quam ab homine.*

XXIII. *An in Episcopis etiam resideat dicta potestas absoluendi Religiosos.*

XXIV. *Ad quas personas absoluendas extendatur dicta potestas.*

XXV. *An superiores religionum possint per priuilegia absoluere subditos etiam à censuris specialibus ab homine.*

XXVI. *De potestate Prælatorum religionis circa bonorum temporalium administrationem, ex primæua institutione à iure antiquo permissam.*

XXVII. *De potestate ad prædictam administrationem immobilium iuxta posterius ius Canonicum.*

XXVIII. *De potestate ad prædictam administrationem iuxta indulta specialia Religionum, & nominatim Societatis.*

XXIX. *De potestate Prælatorum regularium ad conferendos ordines.*

XXX. *De potestate eorundem Prælatorum ad res aut vestimenta sacra benedicenda vel conseruanda.*

LIBER

LIBER SECVNDVS.

DE RELIGIOSIS QVATENVS PRÆLATI SVNT, & eorum obligationibus, vt sic.

POST explicatam essentiam, & præcipua vincula, status religiosi, dicendum de cæteris obligationibus, & proprietatibus eius. Ad hoc autem oportet gradus personarum, ex quibus religiosa congregatio coalescit, distinguere, & sigillatim considerare, quia pro diuersitate eorum, diuersa est obligatio, & in quibusdam earum personarum oritur, ex respectu ad alias. Ad duo autem capita possunt dictæ personæ reuocari, Prælatos scilicet, & subditos. Primum vero occurrit Prælatorum cõsideratio, quia & præcipui sunt, & post doctrinam de obedientia, & subiectione, opportune cadit sermo de Prælatis. Igitur de eis dicemus, quæ pertinent ad ipsorum creationem, seu existentiam, (vt sic dicam;) deinde, quæ ad potestatem & obligationes ipsorum, quæ in tali creatione fundamentum habent.

CAPVT I.

Vtrum in religioso statu aliquis Prælatus requiratur iurisdictionem habens, & vnde illam habeat.

1. Status religiosus præsertim nunc est in Ecclesia, sermo instituitur.

NOn possumus religiosorum obligationes, in quibus tradendis versamur, explicare quoad eam partem, quæ Prælatos attingit, nisi de eorum existentia, & potestate, in quibus tales obligationes fundamentum habent, doctrinam, per nonnulla capita præmittamus. Supponendum vero, sermonem esse de statu religioso, vt nunc est in vsu Ecclesiæ, in regulari, & communi vita, nam, vt supra tactum est, & tractatu sequenti dicemus, inueniri etiam potest verus religiosus status in solitario & priuato viuendi modo, respectu cuius non est necessaria alia Prælatio, vel præcipiendi potestas, præter eam, quam intrinsece requirit obediẽtiæ votum, vt ex dicendis à fortiori constabit: & ideo de illo statu, quod ad præsens attinet, nihil aliud dicere necesse est. De alio vero statu communitatis religiosæ per se notum videtur in illo necessarium esse aliquem, qui cæteris præfit, præcipue si hoc non restringamus ad vnam personam, sed indefinite loquamur de vno gubernatore, siue illa vna persona sit, siue vnum consilium ex multis personis constans: sic enim impossibile est humanam communitatem sine gubernatore consistere. *Vbi enim non est gubernator* (dixit Spiritus Sanctus Prou. 11.) *populus corruit.* Quod si de omni communitate hoc verum est, multo magis de religiosa, in qua summus ordo ad perfectionis profectum necessarius est. Et ideo in eo statu speciali titulo & ratione necessaria est obedientia, vt tomo præcedenti vidimus. Simili ergo modo necessarius est Superior, cui obediatur: & ideo omnes religionum institutores hoc primum in hoc genere viuendi statuunt, vt scilicet in eo sit aliquis Præfectus, cui cæteri perfecte obediant, vt satis ostensum est tractando de necessitate obedientiæ: hæc enim duo correlatiua sunt. Quanuis autem de absoluta necessitate hoc non restringatur ad vnam personam, vt dixi, tamen moraliter loquendo, necesse est vsum huius regiminis ad singulares personas reduci, quia fieri non potest, vt singula, quæ agenda, vel præcipienda occurrunt, plurium communi consilio disponantur, vel ordinentur. Posset autem ordinaria potestas etiam immediata, solum esse in communitate, seu consilio aliquo, licet per Vicarios proxime administranda esset: illud autem regimen non esset religioni conueniens, quia imperfectum est, & ordini religioso minus accommodatum. Ideoque in omnibus religionibus monarchicum regimen, saltem quoad proximam gubernationem vsu receptum est. Est enim hoc regimen omnium perfectissimum, teste Aristot. 8. Ethic. cap. 10. & confirmat D. Thom. 4. contra Gent. cap. 76. imo Christus Dominus docuit, dum in sua Ecclesia perfectam monarchiam esse voluit, vt in tom. de fide ostendi. imo & natura ipsa hoc persuadere videtur, dum vnum tantum supremum Principem, Deum scilicet, admittit, vt notauit Cyprianus in tract. de Idolorum vanitate. Status ergo religiosus ratione suæ perfectionis monarchiam etiam maxime postulat. Requirit ergo non solum vnum gubernatorem, sed etiam vnum caput, quod singularis persona sit: in hoc enim differt monarchia à cæteris politijs.

Quales Prælati dicantur magistratus.

II. Est autem ex superiori tomo recolendũ, in Prælatis religionum duplicem posse intelligi potestatem, iurisdictionis scilicet & dominij. Dicendum ergo secundo est. In hoc statu necessarius est superior, qui potestatem dominatiuam habeat; iurisdictio vero non ità illi necessaria est. Prior pars sufficienter est in illo tomo declarata, & probata: nam trãditio, & votum obedientiæ sunt de necessitate status religiosi: ergo & potestas dominatiua in Prælato est necessaria in hoc statu: nam hæc duo sunt quasi correlatiua, vel tanquam causa, & effectus; nam ex traditione, quæ fit ex parte religiosi, sequitur dicta potestas in religione à qua in superiorem transfertur. Altera item pars probatur, quia prædicta potestas sufficit ad gubernationem œconomicam: hæc autem, si sit accommodata disciplinæ religiosæ, sufficit in rigore ad religiosum statum. Maior patet in seculari gubernatione domus, in qua pater habet huiusmodi proportionalem potestatem in filium, vir in vxorem, dominus in seruum, & illa sufficit ad politicam gubernationem. Minor autem patet, quia religiosus status sufficienter saluari potest in communitate vnius domus, cuius gubernatio & viuendi modus ad perfectionem charitatis ordinetur: ergo in illius superiore sufficit prædicta potestas ad eundem finem, & vitæ modum accommodata. Quod si plures domus habeãt inter se moralem vnionem, qua vnum corpus politicum efficiant, præterquã quod id non est simpliciter necessarium ad statum religiosum, etiam illud potest sufficienter saluari cum prædicta potestate amplificata, seu extensa quoad dominium cum sufficienti proportione, siue id fiat per subordinationem obedientiæ plurium conuentuum, seu domiciliorum ad vnum superius ca-

put, siue per consensionem plurium Abbatum, seu superiorum conuentualium inter se; quanquam hoc secundum minus firmum est, & pluribus dissensionibus expositum.

III. *Varia exemplæ pro assertione confirmanda.*

Confirmatur, & explicatur exemplis, primo monialium, in quibus nulla est iurisdictio spiritualis iuxta doctrinam D. Th. in 4. d. 19. & 25. communiter receptam, quam in tomo de censuris disp. 2. sect. 3. à n. 5. explicuimus; & tamen in illarum conuentibus est aliqua cæteris præfecta, siue Abbatissa, siue Prioriſſa, vel aliter nominetur, in qua est sufficiens potestas gubernatiua ad religiosum statum necessaria, argumento c. 2. de his, quæ fiunt à Prælato, cũ his, quæ ibi notat Abbas, & alij, & ex ipso vsu satis constat. Aliud exemplũ est de antiquis monachis, qui regulariter non erãt clerici, vt sumitur ex Dionysio c. 6. de Eccles. hierarch. Hier. ep. 1. ad Eliodorum, 4. ad Rusticum, & lib. contra Vigilantium, & ex alijs, quæ referuntur 16. q. 1. & infra tractatu sequenti de varietate religionum, latius de ea re dicemus: & tamen inter antiquos monachos erant Præfecti ac Superiores sufficientem habentes potestatem ad religiosum statum gubernandum, vt constat de illis antiquis Patribus Antonio, Hilarione, & Pachomio, imo etiam S. Benedicto, quem sacerdotem fuisse non legimus; imo non fuisse scribit Bonau. in expositione suæ regulæ, c. 7. fuisse autem vere Abbatem, id est, monachorum patrem, & superiorem, satis constat. Estq; optimum exemplum apud D. Greg. li. 1. Dialog. c. 4. de Equitio, qui, cùm sacris ordinibus initiatus non esset, Abbas, & multorum monasteriorum Pater à Gregorio appellatur. Igitur ad hoc munus iurisdictio Ecclesiastica necessaria non est, sed sufficit prædicta potestas: nam in his viris laicis, quantumcunq; sanctis, Ecclesiastica iurisdictio esse non potest. Dices, in illis fuisse potestatem excommunicandi, vt ex regula S. Benedicti, & ex alijs colligi potest. Respondetur, in nomine *excommunicationis* esse æquiuocationem: nam illa, de qua Benedictus in sua regula loquitur, non erat censura Ecclesiastica, sed externa quædam separatio à conuersatione fratrum, vel in choro, vel in alijs occupationibus, seu exercitijs, vel in communibus colloquijs, quæ separatio solum erat per ordinationem, seu prohibitionem obedientiæ, vnde neque ipsum religiosum, neque alias personas eo modo ligabat, quo nunc ligat Ecclesiastica censura.

IV. *Arguitur adhuc contra secundam partẽ præcedentis assert.*

Rursus vero obijciet aliquis, nunquam posse statum religionis esse aut conseruari sine Prælato habente potestatem iurisdictionis, nec exemplis adductis oppositum probari; quia nec moniales sunt sine huiusmodi Præiato, nec religiosi vnquam fuerunt: solumque probant dicta exempla, non oportere Prælatum esse eiusdem sexus, vel eiusdem ordinis; non vero esse omnino nullum. Nam moniales vel subijciuntur religiosis viris tanquam Prælatis habentibus iurisdictionem in illas, vel Episcopis, si exemptæ non sint: & tunc Episcopus non minus est proprius Prælatus earum, quam sit Prouincialis, aut Prior circa sibi subiectos. Et similiter olim quando monachi erant mere laici, subijciebantur Episcopo tanquam proprio Prælato, vt sumitur ex citato loco Dionysij, & ex Hieronymo, & alijs, quos supra retulimus: & idcirco quia Episcopus per seipsum præesse non poterat, solebat substituere Presbyterum aliquem, cui vices suas committebat, vt colligitur ex Concilio Chalcedonensi c. 8. & ex regula Augustini, vbi distinguit Præpositum à Presbytero, & vtrique tribuit potestatem corripiendi religiosos, & vindicandi delicta: quia fortasse in Præposito erat tantum potestas dominatiua; in Presbytero autem erat etiam Prælatio, & iurisdictio: & hoc significant illa verba, quæ habentur in fine regulæ, *Præposito tanquam patri obediatur, multo magis Presbytero, qui omnem vestrum curam gerit. Vt ergo cuncta ista seruentur, & si quid seruatum minus fuerit, non negligenter præteatur; sed vt emendandum corrigendumque curetur, ad Præpositum præcipue pertinebit, vt ad Presbyterum, cuius est apud vos maior authoritas, referat quod modũ vel vires eius excedit.* Erat ergo in Presbytero maior potestas, quam in Præposito, quæ non videtur alia fuisse nisi iurisdictionis: ergo nũquam hæc defuit in Prælatis religionum. Et ratio sumi potest ex prædictis verbis Augustini: quia hæc potestas moraliter necessaria est ad perfectam gubernationem talis status, tum ratione directionis perfectæ, tum etiam ad maiorem coactionem vbi fuerit necessaria.

V. *Occurritur argumento primo.*

Hæc argumenta conuincunt plane quod intendunt, solumque posita sunt vt verum sensum assertionis positæ explicemus. Duobus enim modis intelligi potest, Prælationem cum iurisdictione esse necessariam ad statum religiosum. Primo, vt talis iurisdictio, & Prælatio esse debeat specialiter commissa ipsi religioni, vel alicui personæ eiusdem ordinis, & professionis. Et hoc modo negamus esse necessariam propriam Prælationem cum potestate iurisdictionis intra ipsam religionem: & hoc conuincunt exempla adducta in numero 3. quibus addi potest exemplum, quod nunc etiam extat, religionis laicorum institutæ ad curandos infirmos in publicis Xenodochijs eorum curæ commissis: illi enim inter se proprios habent Præfectos, quibus obediant; illi tamen iurisdictionem propriè non habent, sed in Episcopis residet. Alio modo potest intelligi hæc iurisdictio necessaria in aliquo Prælato Ecclesiæ, qui ratione illius dici poterit Prælatus religiosorum: & hoc modo euidens est talem Prælationem, & iurisdictionem esse necessariam, vt probat discursus numero præcedenti factus: & præterea, quia non potest esse in Ecclesia aliquis status, quin totus subiectus sit iurisdictioni Prælatorum, & Pastorum Ecclesiæ, secundum aliquem modum vel immediate à Christo, vel ab ipsa Ecclesia institutum: quod magis ex sequenti assertione, eiusque declaratione constabit.

VI.

Dico ergo tertio. In religionibus exemptis, quales nunc fere sunt omnes religiones virorum, necessarij sunt Prælati proprie dicti habentes spiritualem, imo & Episcopalem iurisdictionem. Conclusio est certa, & communis Doctorum, quos statim referemus, constatque inductione iuxta præsentem Ecclesiæ vsum: nam & monachales Ordines, & Mendicantes (ad quas reducuntur alij, qui cum illis communicant, vel participant) habent huiusmodi Præpositos cum propria potestate, & iurisdictione. Ratio autem necessitatis, supposita exemptione, est efficax, quia eo ipso, quod religio à iurisdictione Episcoporum eximitur, manet immediate subiecta solius Pontificis iurisdictioni; non poterat autem conuenienter gubernari immediate per solum Summum Pontificem, aut per Commissarios, vel Delegatos ab ipso: quia in omni congregatione necessarij sunt Pastores ordinarij, quibus eius cura ex officio incumbat: ergo, si huiusmodi Pastores proximi non sunt Episcopi, necessarium est, vt sint Prælati proprij vniuscuiusque religionis. Atque hinc inferunt communiter Doctores, Præpositum Generalem, Prouincialem, & localem, seu conuentualem vniuscuiusque religionis approbatæ à Summo Pontifice, & exemptæ, esse vere ac proprie Prælatos, vt patet ex Gloss. in Clem. 1. de Elect. verb. *Prælatum*. vbi Cardinalis, & alij. Sumitur ex Panorm. in cap. *cum ab Ecclesiarum*, de Offic. Ordin. vbi distinguit duplicem acceptionem huius vocis *Prælatus*: vnam late, secundũ quam etiam

etiam Parochus dici potest Prælatus, quatenus suis Parochianis præest: aliam propriam, & iure vsitatam, secundum quam solus ille, qui habet iurisdictionem spiritualem, & ordinariam fori contentiosi, Prælatus dicitur, vt sumitur ex cap. 2. iuncta gloss. vlt. de iudicijs. Cum ergo Superiores religionum iurisdictionem habeant spiritualem fori contentiosi, eamque ordinariam, nam ex vi proprij muneris eam habent, vnde & delegare illam possunt, Prælati proprie dicuntur, vt latius docent etiam Sylvest. & Angel. verb. *Prælatus*. Et hæc de 1. p. tituli.

Tractatur secunda pars tituli de origine iurisdictionis Prælatorum Regularium.

VII. Ex dictis facile definitur quæstio hic occurrens, vnde, aut quo iure habeant hi Præfecti religionum vt Prælati sint, id est, vt habeant hanc spiritualem iurisdictionem. Quidam enim putant habere illam iure diuino, quod grauissimos Doctores docuisse, eos tamen non referens, dixit Medina, li. de Indulgentijs, cap. 24. eandem sequi videtur, & suadere conantur Emmanuel Rodrigues to. 1. Regularium quæst. q. 17. art. 2. & Miranda in Manuali Prælatorum tom. 1. quæst. 13. articulo 4. conclusione 1. Argumentantur primo, quia Prælati Ecclesiæ sunt, qui habent iurisdictionem illam, de qua dictum est Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus*. nam iuxta communem interpretationem Chrysostomi, & aliorum, nomine Ecclesiæ, Prælati ibi intelliguntur; sed Præfecti religionum sunt vere Prælati: ergo habent iurisdictionem iure diuino. Secundo, & in idem redit, quia Christus ibi, cum dixit, *Quæcunque ligaueritis*, &c. ad omnes Prælatos Ecclesiæ loquutus est: sed inter hos Prælatos sunt Superiores religionum: ergo habent iurisdictionem ex vi verborum Christi, atque adeo ex iure diuino. Tertio, Episcopi habent iurisdictionem iure diuino, vt est multorum sententia; sed Prælati religionum habent iurisdictionem Episcopalem, vel quasi Episcopalem, vt dicitur in cap. *Abbates*. de Priuilegijs, in 6. & notat gloss. in Clement. vnica, de rebus Eccles. non alien. verb. *Proprij*. ergo per argumentum à simili etiam illi habent iurisdictionem ex iure diuino. Quarto, religio instituta est à Christo; sed religio non potest consistere sine Prælatis eiusdem ordinis habentibus iurisdictionem: ergo habent illam à Christo. nam qui instituit aliquem statum, sine dubio dat omnia necessaria ad illum. Maior supponitur ex supra dictis. Minor sumitur ex ratione iuris statuentis, vt religiosorum Prælatus eiusdem habitus, & religionis sit: cuius rationem reddit Innocentius III. in cap. *cum causam*, de Electione. Quia secundum legem diuinam non est in boue arandum, & asino: id est (vt expositum Concilium Hispalense II. cap. 9. cap. *in noua*, 16. quæst. 7. *homines diuersæ professionis in officio vno non sociabis: nam cohærere* (vt ibidem subiungitur) *& coniungi non possunt, quibus & studia, & vota diuersa sunt*. Vnde in Clem. 1. de Elect. sic dicitur, *Cum rationi non congruat, vt homines disparis professionis, vel habitus, simul in eisdem monasterijs soleant, prohibemus, ne religiosus aliquis in Abbatem vel Prælatum alterius religionis, vel habitus de cætero eligatur*. Est ergo hæc institutio ex natura rei intrinseca huic statui.

VIII. Hæc sententia noua est, & sine dubio falsa: quî enim fieri potest, vt sit de iure diuino, quod ab Ecclesia non semper fuit obseruatum? ostendimus autem num. 3. in antiquis religionibus fuisse spirituales Patres, seu Præfectos, aut Abbates sine propria & spirituali iurisdictione. Vnde certum est, institutionem hanc habuisse initium à summis Pontificibus, atque adeo esse de iure humano. quod prædictus author non negat, sed ait, fieri posse, vt idem Prælatus pluribus titulis, & rationibus iurisdictionem habeat. At hoc solum habet locum, vbi plures tituli non inuoluunt repugnantiam: at vero in præsenti, si proprie ac per se loquamur de origine iurisdictionis. Tunc enim iurisdictio proprie dicitur esse de iure humano, quando ab homine immediate confertur: & è conuerso de iure diuino dicitur, quæ immediate datur à solo Christo; & ita vnus titulus istorum alium excludit: non potest ergo eadem iurisdictio vtroque modo proprie ac per se haberi. Dico autem *per se*, quia si vnus titulus sit per accidens, non erit tanta repugnantia. Vt qui opinantur Episcopos habere iurisdictionem diuino iure, negant quidem per se habere ab homine: tamen quia non negant, nec negare possunt habere illam dependentem à Summo Pontifice, dicere possunt etiam esse ab illo saltem per accidens, tanquam à non prohibente, seu impediente, cum possit, vel tanquam à confirmante, seu designante personam. Sed hæc non sunt satis vt iurisdictio dicatur de iure humano: sic enim etiam iurisdictio Summi Pontificis per accidens est ab hominibus eligentibus ipsum: nec iurisdictio Prælatorum religionis est hoc modo ab homine, sed vt ab immediate, & per se conferente illam: nisi enim Summus Pontifex illam dedisset, nullum est diuinum ius, nullaue Christi promissio, ex qua colligere possimus ipsum immediate illam conferre: maxime quod talis modus Prælationis immediate est institutus ab Ecclesia, & non à Christo Domino, licet enim potestas illum instituendi fuerit à Christo, non vero ipsa institutio, nullibi enim ostendi potest, nec talis institutio fuit ex aliquo præcepto diuino positiuo, sed ex prudenti arbitrio Summorum Pontificum: nullo ergo modo talis iurisdictio est proprie de iure diuino, nisi solum remote in generalibus principijs, & in potestate concedendi illam: quod euidentius fiet respondendo ad argumenta.

Ad primum negatur consequentia, fit enim illatio virtualiter in quatuor terminis: immediate enim solùm infertur, Prælatum religionis habere iurisdictionem illam, ratione cuius dixit Christus, *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus*. inde autem nihil infertur, quia Christus non dixit, omnes Prælatos Ecclesiæ habituros dictam iurisdictionem immediate ab ipso. Vnde, si ratio illa quidpiam valeret, probaret, omnes, qui in Ecclesia habent potestatem excommunicandi, etiam Archipresbyteros, Archidiaconos, Priores, Abbates, & similes inferiores dignitates, habere illam iure diuino; quod plane falsum est, quia fere in his omnibus constat manasse iurisdictionem ex priuilegijs Pontificum, & humana institutione. Eademque est responsio ad secundum: fatemur enim verba illa, *Quæcunque ligaueritis, & solueritis*, &c. dicta esse pro omnibus Prælatis; dicimus tamen adimpleri vel in multis, vel in omnibus infra Summum Pontificem per iurisdictionem mediante ipso Pontifice concessam. Vnde in his argumentis oportet aduertere, aliud esse, Prælatum habere iurisdictionem; aliud, quod obediendum sit Prælato iurisdictionem habenti. Primum non semper est immediate à Christo, nec ex præcepto eius: secundum autem est diuinum præceptum explicatum Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit*. quod suo modo naturale est, sicut obedire Regibus. Similiter participatio clauium non semper est immediate de iure diuino, sed per hominis concessionem; & nihilominus, supposita participatione clauium quod habeant effectum aperiendi, & claudendi, de iure diuino est, explicato illis verbis, *Quæcunque ligaue-*

IX.

ritu, &c. hîc autem non agimus de effectu clauium quasi in sensu compositio, sed de ipsa clauium participatione per iurisdictionem quasi Episcopalem.

X. Ad tertium primo respondetur negando antecedens: probabilius enim credimus iurisdictionem Episcoporum non esse de iure diuino, vt tomo 4. & 5 tertiæ part. diximus. Secundo vero respondetur negando consequentiam, tum quia argumentum à simili debile est, maxime vbi tanta ratio differentiæ potest facile assignari: tum etiam, quia ex illo antecedente contrarium potius inferri debuisset. Itaque, si negemus Episcopos habere iurisdictionem iure diuino, inde à fortiori infertur, idem dicendum esse de omnibus inferioribus Prælatis, siue secularibus, siue religiosis: si vero de Episcopis id admittimus, inde etiam colligimus de inferioribus non esse admittendum, primo quidem, quia hoc tanquam speciale habet aliquam rationem in Episcopis, quia eorum dignitas est de iure diuino, & quia diuinum præceptum est, vt Ecclesia per Episcopos regatur, iuxta illud Actor. 20. *Posuit vos Spiritus sanctus Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Aliæ vero inferiores dignitates, quantum spectat ad potestatem iurisdictionis fori contentiosi, nec sunt ex institutione Christi, nec ex præcepto eius.

XI. Vnde argumentor secundo, quia quod religiosi sint exempti à iurisdictione Episcoporum, non solum non est de præcepto diuino, verum etiam videtur potius quædam quasi dispensatio, vel limitatio iuris diuini, quod de se erat indifferens: ergo, quod religiosi habeant intrinsecos Prælatos, vt sic dicam, habentes propriam iurisdictionem, non potest esse de iure diuino. Patet consequentia, quia necessitas talium Prælatorum supponit dictam exemptionem: nam si religiosi essent subiecti Episcopis, per eos, eorumque Vicarios possent immediate gubernari in his, quæ ad iurisdictionem spectant, relicta eis tantum domestica administratione, ad quam potestas dominatiua, & votum obedientiæ sufficit: sicut olim fieri diximus, & nunc fit cum multis monialibus, & cum religiosis mere laicis. Antecedens autem per se notum videtur, quia hæc exemptio fuit priuilegium voluntarium, quod proinde multo tempore concessum non est: & incepisse videtur aliqua ex parte à temporibus Gregorij I. qui monachos Sancti Benedicti vel omnino, vel magna ex parte à iurisdictione Episcoporum exemit, vt colligitur ex Concilio Lateran. sub eodem Gregorio I. & ex lib. 7. Epistolarum eius, epist. 18. & ex cap. 1. & 5. 18. quæst. 2. Alexander vero III. postea exemit Carthusianos, & Honorius III. Ordines S. Francisci, & Dominici, & deinceps hæc exemptio amplificata est, antea enim non erat adeo vniuersalis etiam vsque ad tempora Innocentij III. vt constat ex Concilio Lateran. sub eodem, can. 12. & ex cap. *cum dilectus.* de Relig. dom. nec fingi potest tanta necessitas postea suborta, quæ ex vi iuris diuini, aut naturalis Pontifices obligauerit ex præcepto ad hanc exemptionem faciendam. Nec dubito, quin de absoluta potestate possit nunc illam reuocare, ita vt factum teneat, quanuis sine iusta causa iam id non recte fiat.

XII. Ad quartum respondetur inprimis distinguendo maiorem, nam status religionis præcise quoad substantialia vota, est à Christo immediate institutus; ad illum autem, vt sic non sunt necessarij Prælati, qui religiosi sint, nedum eiusdem ordinis, & habitus. Quod patet, quia non est de essentia talis status, vt sit in communi vita seu congregatione, pro qua maxime posset esse necessaria dicta Prælatio. Status autem religionis, quoad omnes circunstantias, quas nunc habet, non est ex institutione Christi immediate, sed adiuncta Ecclesiastica prudentia ac dispositione, & ideo quanuis in illo statu, prout nunc est, esset simpliciter necessaria dicta iurisdictio, nõ sequitur datam esse immediate à Christo; sed pertinere potest, vt reuera pertinet ad eas circunstantias, quas Ecclesia addidit. Secundo dicitur, etiam in hoc statu prout nunc est inuita communi, vel sub vno Præfecto, iurisdictionem ordinariam in Præfecto existentem non esse simpliciter necessariam ad conseruationem talis status; vt patet in monasterijs monialium, quæ immediate subduntur Episcopis, & in antiquis monasterijs monachorum. Quocirca ratio illa, qua iura vtuntur, non fundatur in absoluta necessitate, sed in maiori congruitate, & prudentiori regimine, alioqui dispositio illorum iurium non esset cõstitutiua noui iuris, sed tantum declaratiua iuris diuini; quod est contra illam particulam, *decatero*, quæ in dicta Clementina habetur. Addo præterea, illa decreta supponere statũ religiosum prout nunc est ab Ecclesia institutum, & non stando in mero iure diuino. Suppositio enim, quod Ecclesia voluerit, vt religiosi habeant proprios & immediatos Prælatos ordinarios, distinctos ab Episcopis, valde consentaneum rationi est, ac fere necessarium ex ipsa rei natura, vt sint religiosi, & eiusdem ordinis, vt postea videbimus. At vero id, quod supponitur, non est de iure diuino, quia Episcopi possent esse proximi Prælati religiosorum. Vnde etiam nunc, ex communi sententia, ad Ecclesiam regularem, si sit Cathedralis, potest eligi in Episcopum clericus secularis, iuxta cap. *nullus.* de Elect. in 6. & argum. Clementinæ 1. de Electione, & c. *quod Dei timorem*, de statu regular. & notat Abbas in dict. c. *cum causam*, de Electione, n. 6. & rationem reddit, quia Episcopus propter excellentiam dignitatis suæ potest dici religiosus, & ideo potest religiosis immediate præesse. Ergo idem potuisset Ecclesia instituere de quocunque conuentu religioso, etiamsi Cathedralem Ecclesiam non habeat.

XIII. *Inconuenientia non euitant legem.*

Quod si quis dicat, non posse vnum Episcopum conuenienter tot conuentus immediate gubernare: dicitur inprimis, hoc esse accidentarium ratione multitudinis, non per se ratione status religiosi, quem consideramus. Deinde dicitur, potuisse singulos conuentus gubernare per Vicarios suos, qui non ordinariam, sed delegatam tantum iurisdictionem ab illo haberent, & ideo proprij Prælati non essent, iuxta doctrinam receptam, supra notatam ex Panormitano, Angelo, Syluestro, & alijs. Possent etiam hi Vicarij seu delegati in rigore esse seculares, quales videntur olim fuisse Presbyteri monasterijs præpositi ab Episcopis, de quibus mentionem faciunt Concilium Chalcedon. & Augustinus supra citati; quanuis interdum etiam fuerint ex eisdem religiosis: quando enim inter monachos aliquis inueniebatur sacerdotio dignus, & ad illud munus aptus, ille potius eligebatur, quia negari non potest, quin, cæteris paribus, hic ordo melior, & cõuenientior sit: & huiusmodi videtur fuisse Paphnutius ille, quem Presbyterum congregationis Scythiæ vocat, & summe laudat Cassianus collat. 3. cap. 1. & Daniel successor eius, de quo loquitur collat. 4. capite 1. Huc etiam spectat quod refert Epiphanius Epist. ad Ioannem Episcopum Hierosolymitanum, se ordinasse Sacerdotem quendam monachum renuentem, eo quod multitudo fratrum Presbyterio careret. Sic etiam intelligo, quod refert Hieronymus in Epitaphio Paulæ, in Monte Nitriæ occurrisse Paulæ innumerabiles turbas monachorum, ex quibus multos sacerdotalis, & Leuiticus sublimabat gradus: erant enim, vt fertur, in eo monte ad quinque millia monachorum, inter quos plures fuisse sacerdotio dignos, & aptos ad regen-

regendum alios, credibile est. Quod autem hi Presbyteri olim fuerint quasi Vicarij, vel coadiutores Episcoporum in hoc munere, canon 8. Concilij Calcedonensis supra citatus, satis ostendit, vbi præcipiuntur esse sub potestate Episcopi secundum traditionem sanctorum Patrum, & can. 4. statuit, Monachos per vnamquamque ciuitatem, aut regionem subiectos esse Episcopo. & idem colligitur ex canone 14. 54. & 56. Concilij Nisseni, quos refert Alphonsus Pissanus lib. 3. eiusdem Concilij; & præsertim est notandus 14. *Si quis laicus fieri monachus voluerit, sine licentia Episcopi, qui illius monasterii potestatem habet, non est recipiendus*; vbi supponitur, monasteria tunc fuisse sub potestate Episcoporũ: quod expresse decreuit multo post Concilium Aurelianense tempore Simachi Papæ, can. 21. *Abbates* (ait) *pro humilitate religionis in Episcoporum potestate consistant.* habetur in c. *Abbates*. 18. quæst. 2. vbi multa alia similia ex varijs Concilijs referuntur. Ex quibus constat, Episcopos fuisse proprios Prælatos religiosorum, & Abbates aut iurisdictionem non habuisse, vel certe non nisi delegatam ab Episcopis; vel postquam cœperunt ordinariam habere, habuisse illam dependentem ab Episcopis, donec per priuilegia exempti fuerunt. Quæ omnia sunt manifesta signa iurisdictionis per ipsos Episcopos, vel per Summum Pontificem concessæ, ex liberali gratia, & meliori quadam prouidentia, supposita varietate temporum, & religionum, non ex absoluta iuris diuini necessitate.

XIV. *Videri distinctum iurisdictionem naturalis saltem ratione communis positionis.*

Viterius vero quæri hic potest, vtrum habeant hi Prælati iurisdictionem, ex communi iure ciuili, aut canonico. Cum autem hęc iurisdictio spiritualis sit, clarum est non posse oriri directe ex iure ciuili; posset autem ei attribui, vel quatenus in eo explicatur aliqua ratio naturalis, quæ hoc postulat, vel quatenus in eo aliquid disponitur, quod à iure canonico acceptatur, eo ipso quod non reijcitur, vt, verbi gratia, in lege vlt. C. de iurisdict. omnium iudicum, disponitur, vt qui in aliqua militia connumerati sunt, his iudicibus subsint, qui eis in tali iurisdictione præsunt; nam hoc videtur postulare naturalis æquitas & ratio. Facit deinde caput *cum Ecclesiarum*, de offic. ordin. quatenus significat, vnumquemque Prælatum habere iurisdictionem in suam plebem seu congregationem sibi subiectam.

XV. Dico tamen iurisdictionem hanc, quoad religiones omnes non posse satis fundari in iure communi, quia nullum datur, quo vniuersim statutum sit, vt religio quatenus talis est, constet Prælatis habentibus propriam & intrinsecam iurisdictionem. Nam, vt supra num. 2. probaui, non est de intrinseca ratione status religiosi, vt constet proprijs Prælatis, iurisdictionem Ecclesiasticam habentibus, imo non semper illam habuerunt, nec modo habent omnes, præsertim moniales, & si quæ sunt religiones pure laicorum. igitur ex hoc præcise, quod religio instituitur, vel etiam approbatur, non sequitur habere iurisdictionem, nisi ei insuper conferatur: nullum autem est commune ius canonicum, quod hoc statuat, vt vi illius statim censeatur conferri. Non ergo datur, ex vi iuris communis. Nec dicta iura quidquam probãt: nam vtrumque supponit iudicem, aut Prælatum habentem iurisdictionem, & ea supposita, statuunt, vt ei pareatur. Circa illam vero legem aduertenda est vulgaris differentia, inter iurisdictionem ciuilem & Ecclesiasticam, quod ciuilis proueniat ab ipsa cõmunitate hominum: spiritualis à Christo in Papam, & per hunc in alios. Illa ergo lex loquitur de iurisdictione ciuili, quam communitas aliqua cõferre potest suo præfecto, quem sibi in iudicem, & immediatum superiorem eligit, siue id faciat ad-

miniculo ipsius iuris ciuilis, siue illo tantum non contradicente. Hoc autem non potest in exemplũ adduci ad religiosos, de quibus agimus, quia eorum iurisdictio debet esse spiritualis, & à capite manare. Circa alium vero textum canonicum est obseruandum in eo sermonem esse de proprijs Ecclesiarum Prælatis, qui iurisdictionem habent fori contentiosi; nam hoc esset ratione Prælati in rigore sumpti, vt supra cum communi docuimus. Si ergo supponatur religio habere Prælatum in hac significatione, clarum est eum habere iurisdictionem, & hoc solum probatur ex illo textu: attamen hoc ipsum est, quod quærimus, an videlicet Præfecti, seu Rectores religionum, vel quocumque alio vocentur nomine, ex vi iuris communis habeant, quod sint veri Prælati in dicto sensu, & hoc nec ex illo textu, nec ex alio probari potest.

XVI. *Quando cœperunt Religiones habere iurisdictionem per specialia iura.*

Sed quæri tandem potest, quando inceperint religiosi habere Ecclesiasticam iurisdictionem. Respondetur de hoc initio non satis constare, neque idem pro omnibus posse assignari: nam cum non sit fundatum in iure communi, debet ad speciales concessiones reuocari: quę concessiones factæ sunt aliquibus religionibus statim à principio earum: aliquando vero longa post tempora, quæ incerta sunt; & ideo propria singularum religionum indulta, vel historiæ, & antiquæ consuetudines, sunt consulenda. Videtur autem hæc iurisdictio in religione S. Benedicti modo aliquo incepisse à tempore Diui Gregorij, vt significatur in c. *quam sit necessarium*, 18. quæst. 2. quanuis neque ibi expresse iurisdictio eis concedatur, sed aliquæ exemptiones, vel immunitates, quas Episcopi violare non possint. Quandiu ergo religiosi fuerunt subiecti Episcopis, non videntur habuisse propriam iurisdictionem saltem ab Apostolica Sede, sed quam Episcopi delegare volebant; vnde tunc proprie videtur hæc iurisdictio incepisse cum primum exemptio religiosorum à iurisdictione Episcoporum incepit. Exemptio autem quoad integras religiones initium videtur habuisse à temporibus Alexandri III. Innocentij III. & Honorij III. Nam Carthusiensem ordinem Alexander III. exemit; Innocentius vero & Honorius, mendicantes ordines, & deinceps Romani Pontifices similia priuilegia alijs religionibus concesserunt. Ante hæc vero tempora videntur fuisse aliqua monasteria exempta, licet alia eiusdem ordinis subiecta essent Episcopo diœcesis, vt colligitur ex capite *cum dilectus*, de religios. domib. & ex capite *in singulis*, & cap. vltimo, de statu monach. Et ita in diuersis monasterijs eiusdem ordinis fieri tunc poterat, vt vnus Prælatus iurisdictionem haberet, & non alius, sicut hodie sunt etiam monasteria monialium, quæ cum sub eadem regula, verbi gratia, Sancti Benedicti aut Franciscí viuant; alia tamen Prælatum habent ordinarium, alia regularem. Iam vero hoc non est in vsu, sed in omnibus religionibus tam clericorum, quam monachorum superiores propriam iurisdictionem habent: hinc siqui sunt subditi Ordinarijs, non videntur carere omnino iurisdictione saltem immediata, & quoad primam instantiam: de quo tamen consuetudo, & indulta Apostolica seruanda sunt, quia, vt dixi, inde manat hæc iurisdictio.

Petrus Sutor lib. 2. de vita Carthusiensi tract. 3. c. 2.

CAPVT II.

Quotuplex sit religionis Prælatus, & quem inter se ordinem seruent.

I. *Triplex genus Prælatorum in quaque religione.*

NOn inquirimus diuersitatem Prælatorum in diuersis religionibus, sed in eadem: nam prior diuersitas magis solet esse de nomine, quam de re: in diuersis enim religionibus idem est proportionalis

nalis modus Prælatorum, seu Superiorum, quanuis diuersis nominibus appellentur, *Abbates, Priores, Guardians, Rectores*, &c. Quod si in eis sit aliqua diuersitas quoad priuilegia, vel potestates, illa est accidentaria ad communem tractationem, quam nunc prosequimur, pendetque ex specialibus priuilegijs, & statutis singularum religionum, vt obiter, quantum necesse fuerit, attingemus. Agimus ergo de varietate Prælatorum, qui in vna & eadem religione, atque adeo in singulis esse possunt. Quæ diuersitas, vt formalis sit, (nam materialis nihil ad doctrinam refert) secundum maiorem, vel minorem vniuersalitatem Prælationis sumenda est: non enim possunt aliter distingui, nisi secundum hierarchicum ordinem. Sic ergo triplex religionis Prælatus generaliter distingui potest, scilicet, infimus, supremus, & medius, prout Dionysius singulas hierarchias in tres ordines distinguere solet.

II. *Qui sint Prælati infimi, seu locales.*

Prælati infimi in religione sunt illi, qui Conuentuales, seu Locales vocantur, quorum vnusquisque vni tantum monasterio præest, & in eo immediatam gerit Prælationem, ita vt infra se nullum alium Prælatum habeat. Huiusmodi est Abbas, v. g. vnius monasterij, Prior, Guardianus, &c. nam hos omnes vere Prælatos esse communis sententia est, vt notant Angel. & Sylu. verb. *Prælatus*. & alij superiori cap. num. 6. citati. Quod etiam declarasse videtur Sixtus V. in 2. constitut. de illegitimis, in qua priorem declarauit. Idemque Florentiæ declaratū fuisse quoad religionem Minorum in quodam capitulo generali, refert Corduba in Annotationibus ad Compendium priuilegiorum, tit. *Guardianus*. Imo aduertit Panormitanus in cap. vlt. de Regularib. iure communi antiquo hoc tantum genus Prælatorum fuisse vsitatum in religionibus, loquendo de proprijs Prælatis intrinsecis religioni: quia in singulis monasterijs erant singuli Abbates habentes per se regimen, neque vnus Abbas subijciebatur alteri Abbati, sed omnes Episcopo loci, iuxta cap. *Abbates*, & cap. *Monasteria*, 18. quæst. 2. & alia adducta cap. præced. Atque ita obseruatum fuisse tempore Basilij, Augustini, & Benedicti, ex eorum Regulis non obscure colligitur. Et idem significat Cassianus in suis institutionibus & collationibus de monachis Ægypti. Vnde Basilius regul. 35. ex fusioribus, vbi tractans quæstionem, an expediat in vno oppido plura esse monasteria, plane supponit, eo ipso, quod essent distincta, nullo modo coalescere in vnum corpus, & habere debere Prælatos inter se omnino condistinctos. Interdum vero legimus, vnum Abbatem præfuisse multis monasterijs, vt de Pachomio in vita eius, & cap. 43. & 57. apud Surium tom. 3. die 14. Maij. Verisimile autem est, omnia illa monasteria fuisse per modum vnius, sicut nunc solet esse vnum monasterium cum aliquibus residentijs annexis, quarum omnium vnus est immediatus superior, licet Vicarios habeat in diuersis locis, qui Œconomi vocantur in vita Pachomij supra. Hinc etiam legimus apud Paladium in Lausiaca historia, cap. 7. in tom. 7. Bibliothecæ; cum in monte Nitriæ quinque millia essent monachorum, ex quibus nonnulli erant Presbyteri, vnum ex eis tantum fuisse primum Presbyterum, qui solus sacra Deo offerebat, & omnibus præerat. Postea vero inter diuersa monasteria habentia distinctos Abbates, cœpit esse maior vnio sub vno Prælato proprio totius religionis, vt nunc videmus in omnibus fere Ordinibus tam Monachalibus, quam Mendicantibus, & respectu illius vniuersalioris Prælati inferior est hic particularis, seu localis Præpositus; vt per se constat. Infimus autem à nobis appellatur, quatenus sub se non habet inferiorem Prælatum: nam licet habere soleat Vicarium sibi subordinatum, qui in aliquibus religionibus vocatur Prior respectu Abbatis, in alijs Superior respectu Prioris, vel Minister respectu Rectoris, aut Præpositi; tamen, iuxta communem sententiam, hic non est Prælatus, quia non habet iurisdictionem propriam, & ordinariam: aut enim nullam habet, sed solum œconomicam administrationem, aut solum habet delegatam, vt notat Syluester verb. *Prælatus*. quem alij communiter sequuntur. Intelligitur autem de Vicario non solum nomine, sed etiam re: nam, vt idem Syluester notat, si mortuo Abbate, vel Priore, Vicarius substituatur cum sufficiente authoritate, ille pro tunc Prælatus censendus est, quia iurisdictionem habet ordinariam, quam delegare potest, & per eam absoluere à reseruatis, &c. Idemque à fortiori est de illo, qui præest paruo conuentui, immediate subiecto Prouinciali, aut Generali, quanuis propter paruitatem Vicarius tantum nominetur. Quod sumi potest ex capite *in singulis*, de statu monachor. ibi, *Priorum Abbates proprios non habentium*.

III. *Qui sint Prælati supremi, seu Generales.*

Supremus Prælatus religionis dicitur, qui intra illam Superiorem non habet, & omnes alios eiusdem religionis Prælatos sibi habet subiectos: qui Prælatus in omnibus religionibus, quæ illum habent, vocatur Generalis, quanuis in quibusdam appelletur, Prior Generalis; aut etiam Abbas Generalis, vt loquitur Panormit. in c. vlt. de Regularib. in alijs Magister, Minister, aut Præpositus Generalis. Vnde constat, non dici hunc Prælatum simpliciter supremum, quia nulli subiectus sit, sic enim solus Summus Pontifex potest dici supremus Prælatus religionum omnium, sed solum respectiue, seu inter Prælatos eiusdem religionis. Dices, ergo eadem ratione posset talis Prælatus esse subiectus Episcopo. Respondeo, non esse in hoc repugnantiam, si non obstante tali modo Prælationis, non fuisset facta per Pontifices religiosorum exemptio; tamen de facto nunquam videtur fuisse in Ecclesia hic mod⁹ Prælationis sine iurisdictione quasi Episcopali; nec sine exemptione à iurisdictione Episcoporum. Nam huiusmodi Prælatus Generalis iurisdictionem habet quodammodo vniuersaliorem, quam particulares Episcopi, nam habet monasteria sibi subiecta in varijs Episcopatibus, vel etiam Prouincijs, aut Regnis: ergo non poterat conuenienter esse subordinatus singulis Episcopis, quia moraliter non posset generaliter, & vniformiter monasteria sibi subiecta gubernare. Vnde quādiu fuerunt monasteria singula quasi per se separata, ita vt eorum Abbates non haberent intra suam religionem Superiorem, videntur Episcopis fuisse subiecta, vt de Benedictinis colligitur ex c. *in singulis*, de statu monachor. Religiones vero, quæ vnum corpus efficiunt sub vno interno capite, semper fuerunt exemptæ, ex quo talem vnionem habere cœperunt, vt constat ex Cistercien sibus, Carthusianis, Prædicatoribus, Minoribus, &c. Et hæ dicuntur habere supremum Prælatum sub Summo Pontifice. Per hoc tamen non excludimus, quin congregatio generalis talis religionis possit esse supra ipsum Generalem, de quo in tract. 3. l. 10. c. 4. diximus; sed loquimur de Prælatis ordinarijs, quibus permanenter ac durabiliter religio gubernatur.

IV. *Am. & quo modo possint plures esse in una religione plures Generales.*

Dices rursus, ex dictis sequi in vna religione tantum esse posse vnum Prælatum supremum: tum quia non possunt esse plura capita æqualia, (esset enim monstrosum) tum etiam, quia diximus de ratione huius supremi Prælati esse, vt habeat omnia monasteria eiusdem religionis sibi subiecta. Consequens autem est falsum, nam eadem religio, vt v. g. S. Benedicti, aut Bernardi, &c. habet plures Generales, alium in Hispania, alium in Gallia, alium in Lusitania, vt constat ex vsu. Respondeo, si proprie loqua-

loquamur, vnius religionis tãtùm esse posse vnum supremum Prælatum, sicut in vno Prædicamento non potest esse nisi vnum genus generalissimum. Et quidem, quantum ad negationem superioris, quã ratio supremi includit, manifestum est non posse esse in duobus, si alter eorum est Generalis simpliciter, quia eo ipso habebit alterum sibi subiectum, & consequenter ille alter non erit supremus: vel si vterque ita præest, vt neuter alteri iure ordinario subiiciatur, & consequenter monasteria vni subiecta, alteri non subiiciantur, neque è conuerso; neuter eorum dici potest Generalis simpliciter talis religionis, sed vterque dici poterit Generalis secundum quid suæ nationis, seu regionis. In religionibus ergo, in quibus plures nominantur Generales, obseruandum est, an inter eos sit aliqua subordinatio etiam minima, ita vt vnus sit prorsus independens; alij verò aliquam etiam minimam dependentiam ab illo habeant, quia ab eo confirmari debent, aut visitari possunt, vel quid simile; & tunc ille solus, qui independens est, est supremus Prælatus, atque adeo Generalis simpliciter totius religionis; alij verò tantùm secundùm quid ita nominãtur, partim propter amplitudinem districti, partim propter minimam subordinationem, quæ moraliter, & in ipso vsu quasi nihil reputatur. Si autẽ nullam omninò inter se subordinationem habent, vterque reuera est supremus Prælatus, prout de illo nunc loquimur, & sic comprehenditur nomine Generalis, quamuis respectu totius religionis non sit Generalis simpliciter, sed solum in sua natione, seu districto: quomodo se habebant ante paucos annos in religione S. Hieronymi Generales Lusitaniæ, & Castellæ, & nunc Generales Cistercienses, vel S. Benedicti, & in religione S. Francisci Generales Obseruantium, Conuentualium, & Capucinorum in Italia eodem modo videntur inter se comparari. Et in huiusmodi ordinibus religio, in qua sunt plures Generales, dicitur vna non perfecta vnitate morali, quæ requirit vnionem sub vno capite, sed vnitate, & imitatione eiusdem fundatoris, & vnitate etiam Regulæ, saltem quoad præcipua, & quoad habitus similitudinem, & quoad quandã maiorem fraternam communicationem, ac dilectionem, quam similitudo efficere solet. Neque hoc mirum videri debet, quia in religionibus antiquis non videtur fuisse maior vnitas, vt, v.g. in religione S. Benedicti, quando singuli Abbates erant quasi supremi, quia communem Superiorem eiusdem religionis non habebant, imò nec Visitatores cõmunes, nec Capitula generalia, vt colligitur ex c. *in singulis*, de statu monach. vbi Panormit. & Doctores id aduertunt. Vnde obiter etiam declaratum est, an hic supremus Prælatus, seu Generalis sit necessarius in religioso statu. Dicendum est enim absolutè, & simpliciter non esse necessarium: ad maiorem autem vnitatem, & meliorem gubernationem fuisse opportunum, eiusque vnitatem magis necessariam esse in quibusdam religionibus, quàm in alijs, vt specialiter de nostra Societate infrà suo loco declarabimus.

V. Prælati medij dicuntur qui intra eandem religionem superiorem Prælatum habent, & nihilominus aliquo modo vniuersales Prælati sunt, plures domos, pluresque Prælatos inferiores sub se habẽtes, vt sunt Prouinciales religionum Mendicantiũ, & aliarum, quæ eas imitantur. Nam in religionibus Monachalibus non videntur esse in vsu huiusmodi Prælati medij: nam Carthusiani, præter Generalẽ, non habent vnius Prouinciæ, vel nationis Prælatũ aliquem communem, sed solos Priores singulorum conuentuum. Hi verò suis temporibus Capitulum quasi Prouinciale, seu Nationale efficiũt, quod Capitulum, quamdiu durat, dici potest habere authoritatem Prælati quasi Prouincialis, vel Nationalis; in eo tamen non eligunt Prouincialem, sed Visitatores, qui non sunt ordinarij Prælati, sed veluti specialem quandam commissionem suis locis, & temporibus exercent. Reliquæ item Monachales religiones vnũ tantùm solent habere ordinarium Prælatum supra omnes Abbates, vel Priores, quẽ propterea Generalem appellant, modo superius declarato. Non est ergo hic triplex ordo Prælatorũ necessarius simpliciter in religioso statu, etiam prout nunc est in vsu Ecclesiæ. In religionibus autem Mẽdicantibus propter amplitudinem earum, & peculiarem viuendi modum semper seruatur hic ordo quasi hierarchicus, vt inter Superiorem cõuentualem, & Generalem, mediat Prouincialis, qui sub Generali existit, & sub se habet plures conuentus, & Prælatos eorum, qui vnam Prouinciam constituunt, quæ licèt sit pars vnius religionis, per se spectata efficit vnum politicum corpus, constans ex omnibus illis Conuentibus, cuius caput est Prouincialis. Nec solent in religionibus, moraliter loquẽdo, esse plures Prælati intermedij, & Ordinarij: nã licet aliquando creentur Commissarij, vel Visitatores, illi non sunt Superiores ordinarij, sed extraordinarij, habentesque iurisdictionem delegatam, quæ expirat per mortem concedentis.

Hoc triplex genus prælatorum non est absolutè necessarium

Religionem S. Francisci excipio, in qua alij sunt Prælati intermedij, vt est Commissarius Generalis Cismontanus, vel Vltramontanus, qui Superior est Prouincialibus omnibus suæ familiæ, & sub Generali constituitur, &, vt probabilius creditur, verus Prælatus est, iurisdictionem que ordinariam habet. In aliquibus etiam Prouincijs habent Prælatos medios inter Prouinciales, & Guardianos, qui Custodes in speciali quadam significatione appellantur, suntque sub Prouincialibus, & sub se habent nonnulla monasteria Prouinciæ, quæ in hunc modum in plures custodias est diuisa: quanquam hoc ferè iã non fit in vsu, sed tituli tantùm, seu nomina retineantur, quæ ad nos nunc exponere non pertinet. Sed illi tres gradus prælationis Generalis, Prouincialis, & Præpositi localis nobis sufficiunt: nam hi generales sunt, &, si qui alij sunt intermedij, facilè potest eorum munus ad instar Prouincialatus explicari. & hæc de 1. parte tituli.

VI. *Apud Franciscanos tamen inter prouincialẽ, & Generalem, dantur commissarii.*

In quibus tria Prælatorum genera numerata conueniant.

De his ergo breuiter inquiri potest, in quo conueniant, & in quo etiam differant, per quod secundæ parti tituli satisfaciemus. Quod ad conuenientiam attinet dicendum est primo, cõuenire in hoc, quod omnes habent iurisdictionem spiritualem in subditos; tam in foro pœnitentiæ, quàm in foro exteriori Ecclesiastico, aut religioso: loquimur enim secundùm præsentem consuetudinem Ecclesiæ, & religionum, quæ proprium habent regimen extra iurisdictionem Episcoporum. Et hic assertio est clara ex ipso vsu, & institutis ac priuilegijs talium religionum: & à fortiori constabit ex sequenti assertione. Secundò ergo dicendum est, omnes hos Prælatos habere iurisdictionem ordinariam, & non tantùm delegatam. Hoc certum est apud omnes, & de iurisdictione in foro pœnitentiæ, id ostensum à nobis est in 4. tom. 3. p. dis. 25. quia omnes hi sunt ordinarij pastores, quibus ex officio incumbit cura animarum religiosorum: nam respectu eorũ superiores, & vniuersales Prælati sunt quasi Episcopi; inferiores verò seu locales sunt quasi Parochi, & ideo habere debent ordinariam iurisdictionem in foro pœnitentiæ: religiosi enim propter fauorem exemptionis non debent carere huiusmodi ordinarijs pastoribus, hoc enim potius esset nocumentum,

VII. *Prima assertio pro prima conuenientia.*

Secunda assertio pro secunda conuenientia.

quam fauor. Atque eadem ratio cum proportione applicari potest ad externam iurisdictionem: nam hæc etiam necessaria est ad religionis gubernationem, vel in tota illa, vel in singulis Prouinciis, vel in vnaquaque domo respectiuè. Quamuis enim, in rigore loquendo, potestas dominatiua posset sufficere ad exteriorem gubernationem, præsertim ad œconomicam vnius domus; tamen efficacior, & vtilior erit, si fiat simul per potestatem iurisdictionis. Suppositа autem exemptione religionum ab Episcopis, necessarium est, vt in ipsa religione sit hæc iurisdictio, & efficacia eius, quia non potest relinqui sine proprio gubernatore infra Summum Pontificem. Hac ergo ratione necessaria est talis iurisdictio in Generali, & quia ille non potest immediatè præesse singulis prouinciis, necessaria etiã est in Prouinciali, præter quem in vnaquaque domo necessarius est proprius gubernator, qui participet etiam curam Episcopalem, vt infrà num. 12. dicam, & ideo etiam in illo est moraliter necessaria hæc iurisdictio. Et in omnibus ordinaria est, quia omnes sunt ex officio pastores, & rectores in hoc etiam exteriori foro. ita sentiunt communiter Doctores in cap. *cum ab Ecclesiarum*: & cap. *quanto*, de Offic. Ordin. c. *ea qua*, & c. *singulis*. de stat. monach. & bene Nauar. alia congerens consil. 9. de Priuileg.

VIII. *Huius partis ratio.* Et ratio generalis est, quia iurisdictio, quæ conuenit alicui per electionem Collegij, vel Vniuersitatis ad aliquod officium, cui vel natura sua, vel virtute legis talis iurisdictio conuenit, est ordinaria, & non tantùm delegata. sed huiusmodi est iurisdictio horum Prælatorum: ergo est ordinaria. Maior quoad priorem partem de electione est cõmunis Iuristarum cum glossa in cap. *cùm ab Ecclesiarum*. de Offi. Ordin. verb. *Ecclesiastica*. & Panormit. in cap. *suspicionis*. de Officio delegati, num. 9. Sylvest. verb. *Prælatus*. & colligitur ex cap. 1. de Elect. Aduertunt autem iidem authores; regulariter, seu communi iure, esse necessarium ad iurisdictionem ordinariam quòd habeatur per electionem: nam iure speciali, vel authoritate prælati superioris potestatem habentis, aliter conferri solet; vt constat ex cap. 2. de Offic. Archidiac. & ex communi vsu, & quia nullum est ius, vel ratio, quæ necessariò requirat electionem, de quo latius cap. seq. Addo etiam, electionem non esse satis ad iurisdictionem ordinariam, si ex intentione eligentium solùm fiat ad cõmissionem, seu delegationem faciendam. Et ideo dixi, oportere vt electio fiat ad præfecturam, vel officium, cui annexa sit iurisdictio, nam reuera in hoc formaliter consistit ratio ordinariæ iurisdictionis. Oportet autem vt hæc annexio sit iure ordinario, & ideo addidi alteram particulam, *virtute legis*. Quæ communis etiam est ex glossa, & Canonistis, & ex rubrica de officio delegati, & aliis Doctoribus in l. 1. ff. de Officio eius, cui mandata est iurisdictio. Qui asserunt, iurisdictionem ordinariam esse; quæ habetur virtute legis; intelligendum autem est prædicto modo, nam virtute legis potest etiam haberi iurisdictio delegata, vt constat de iurisdictione Inquisitorum, & ex toto titulo de officio deleg. Oportet ergo quòd talis iurisdictio conueniat ratione officij, vel dignitatis de iure aliquo, vel consuetudine. Quod significarunt Innocentius, & Panormitanus in cap. 1. 2. & 3. de officio Ordinarij, & satis expressè colligitur ex l. 1 ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. Et ita probata est maior propositio tota, de qua plura etiam dixi in tom. 4. & 5. 3. p. Quòd autem hoc modo iurisdictionem habeant hi prælati religionum, quæ erat minor propositio rationis factæ, per se est euidens, nam habent officium pastorale Ecclesiæ approbatione institutum, cui tam intrinseca videtur iurisdictio, vt sine illa vix possit intelligi, vel saltem non possit moraliter executioni mandari, vt declaratum est. Ac denique partim iure cõmuni, vt infrà videbimus, partim iure proprio singularum religionum per Pontificia diplomata; partim consuetudine satis confirmata est hæc iurisdictio, vt latè Nauar. Comment. 2. de Regularibus n. 63. & sequentib. & Comment. 3. nu. 40. & sequentib. Hic verò occurrebant speciales quæstiones, an Visitatores religionum habeãt ordinariam, vel delegatam iurisdictionem: item de Commissariis: item de Præsidentibus Capitulo generali, iuxta cap. *in singulis*. de statu monachor. vbi hæc, & similia à Doctoribus tractantur. Sed in eis immorari nolo, quia vel non sunt magni momenti, vel non habent generalem doctrinam pro omnibus religionibus, sed iuxta vniuscuiusque statuta, aut mores definienda sunt.

IX. Tertiò dicendũ est, hanc iurisdictionem in Prælatis religionum esse quasi Episcopalem. ita loquũtur omnes authores in Clement. 1. de rebus Eccles. non alien. verb. *Proprii*, & sumitur ex cap. *Abbates*. de priuileg. in 6. ibi, *In quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem in ipsis dictionem obtinent*, vbi glossa notat vocare *quasi Episcopalem*, quia non se extendit ad actus, ad quos potestas ordinis, seu consecratio Episcoporum necessaria est. Sed hoc maiori explicatione indiget, quia illa particula diminuens, *quasi*, non æquè in omnibus his Prælatis diminuit, vt mox dicemus. Aduertendum est autem textum illum loqui de Abbatibus, qui tantum sunt superiores Cõuentuales: ex quo colligitur, idem dicendum esse de cæteris.

X. *Obiectio de quibusdam prælatis pro tempore, & quasi, & ad modum tantùm.* Dicunt autem aliqui, hoc argumentum rectè cõuincere de aliis Prælatis superioribus ordinũ Mendicantium, vt sunt Generales, & Prouinciales; non tamen esse idem de Conuentualibus Prælatis earundem religionum, vt sunt Guardiani, Priores, &c. quia hi sunt inferiores Prælati, qui comparantur ad Prouinciales, sicut Archidiaconi, vel Archipresbyteri ad Episcopum: hi autem Prælati minores non habent iure communi Episcopalem iurisdictionem, nam solùm de quibusdam minoribus possunt per se iudicare, maiora verò ad Episcopum perferre debent, vt constat ex toto tit. de officio Archidiaconi, & Archipresbyteri, cum ibi adnotatis. Ita ergo Prælati Conuentuales, saltem religionum Mendicantium, iure communi non habebunt iurisdictionem quasi Episcopalem, sed inferiorem quasi Archidiaconi, vel Archipresbyteri. Dico tamen, iure communi nullam differentiam ostendi posse inter Abbates, vel Priores Monachales, & Guardianos, Priores, & alios Prælatos Conuentuales Mendicantium: nihil enim de his posterioribus Prælatis iure communi circa hoc inuenimus dispositum. Et quamuis illa analogia Archipresbyteri, & Episcopi in aliquo similis sit, non tamen in omnibus, vt statim dicemus, & ideo ex illo nõ potest sufficiens argumentum sumi. Eo vel maximè, quòd si consideremus statum, & modum regiminis, quem nunc habent monachales religiones, etiam in eis Abbates particulares possunt comparari ad Generalem, sicut Archidiaconi ad Episcopum. Si autem loquamur secundùm ius antiquum, non possumus secundùm illud discrimen constituere in religionibus Mendicantibus, cùm nondum essent institutæ; sed potius cum proportione esset de illis loquendum.

XI. Dices, hinc potiùs colligi ex iure communi non posse probari aliquem infimum Prælatum religionis, etiãsi Abbas benedictus sit, habere iurisdictionem quasi Episcopalem, si proprium superiorem Prælatum habet in eadem religione. Iura enim antiqua ideo tribuunt Abbatibus iurisdictionẽ quasi Episcopalem, quia tunc singuli Abbates erãt quasi

supremi,& Generalem superiorem non habebant. Vnde in c. *nullam*.18.q.2.ait Pelagius Papa, *Ad Abbatem potestas tota pertinere conuenit*;quia nimirum eo tẽpore vnusquisque Abbas habebat totam curam sui monasterij,nec recognoscebat Generalem superiorem.Quanquam(vt verum fatear) incertum mihi est,an hic textus loquatur de propria iurisdictione spirituali,vel de sola potestate dominatiua,per quã competit etiam Prælato administratio totius monasterij quoad spiritualia,& temporalia, etiã prælatia propria iurisdictione spirituali.Quod enim hoc sufficiat ad verificanda verba illius textus, ex eo colligi potest, quòd iuxta communem expositionẽ Doctorum dispositio illa etiam ad Abbatissas ampliatur,vt ibi notat Nauar.comment. 3. de regularib.n. 4. qui multa adducit ex regula Augustini ad confirmandam decisionem illius textus, quæ planè intelliguntur de Præposito , qui tunc iurisdictionẽ non habebat,sed potestatem dominatiuã, vt suprà notaui:cumque Pelagius Pontifex non multo post Augustinum sederit,& ferè eodẽ quo S. Benedictus floruit tempore, incertũ est , an propria iurisdictio spiritualis iam tunc esset Abbatibus concessa , maximè cùm non constet vel Benedictum ipsum , vel Abbates illius temporis fuisse clericos. Communiter tamen extenditur hic textus ad potestatem iurisdictionis spiritualis , quod non est facilè negandum,quia etiam ostendi non potest illam tunc non habuisse,& iura indifferẽter loquuntur,meliusque, & propriùs illa posita procedunt.

XII. Verumtamen hæc obiectio nihil obstat,nam Abbates illi , de quibus iura canonica dicunt habere quasi Episcopalem iurisdictionem,subditi erant Episcopis,vt eadem iura testantur;erant ergo illis inferiores non solùm dignitate,sed etiam iurisdictione,subordinatione,ac dependentia:ergo comparabantur ad illos sicut nunc ad suum Generalem, vel Prouincialem : ergo hæc subordinatio non obstat quominùs nunc etiam dicantur habere iurisdictionem quasi Episcopalem. Nec iura antiqua fundantur in hoc,quòd illi Abbates erant tunc supremi in sua religione,hoc enim parum referret , si potestas eorum adeò esset limitata, vt ad nullos actus Episcopalis iurisdictionis se extenderet : quod esse posset,etiamsi intra eandem religionem Superiorem haberent,nam subiectio ad Episcopos sufficeret. Imò nec ex cit. c. *nullam*. etiamsi de potestate iurisdictionis intelligatur , satis colligitur illã iurisdictionem tunc fuisse tantam , vt quasi Episcopalis dici posset:nam verba illa, *Ad Abbatem potestas tota pertinere conuenit*,intelliguntur respectiuè, id est,comparatione facta ad alios monachos , cum quibus ibi fit collatio,vt patet ex illis verbis , *Quia nulla authoritas remanebit Abbati, si monachorum potestati cæperit subiacere*.Sic ergo dicitur tota potestas esse in Abbate,quia tota,quanta est,in illo solo est,& semel collata,iam non pendet à subditis;quanta autem sit,ibi non explicatur , sed solum dicitur, *vniuersa quæ vel ad diuini cultus reuerentiam , vel ad vtilitatem monasterii pertinent, Abbatis soli studio debet adimpleri*. Ad hæc autẽ duo sufficere posset iurisdictio inferioris Prælati,vt Archipresbyteri,&c. Igitur quòd iurisdictio Abbatis sit quasi Episcopalis,non tam iure antiquo, quàm nouo citato ex lib. 6. sufficienter probatur : ergo illis quoad hoc æquiparantur alij Prælati Conuentuales religionum Mendicantium,non resistente saltẽ iure communi , imò aliquo modo adiuuante saltẽ per similitudinem rationis. Nã reuera nulli eorum habẽt ex iure communi,sed ex propriis priuilegiis, & quasi speciali iure,nec in dicto c. *Abbates*.illis confertur hæc potestas,sed collata supponitur, vtique per priuilegia:constat autem Locales Prælatos Mẽdicantium per priuilegia sua huiusmodi potestatẽ habere,vt ex infrà tractandis à cap. 8.latiùs patebit

declarando in particulari actus, ad quos habent potestatem.

Ratione tandem probatur, declarando vocem illã,*quasi Epis opalem*. Dupliciter enim potest aliqua iurisdictio dici Episcopalis. Vno modo ratione subiecti scilicet,quia est iurisdictio per se debita muneri Episcopali,& quasi iure suo postulans personam consecratam in Episcopum tanquam propriũ subiectum suum. Alio modo potest iurisdictio dici Episcopalis ratione actuum , quia scilicet extenditur ad actus,qui communi, & ordinario iure sunt proprij iurisdictionis Episcoporum. Sunt enim quidã actus spiritualis iurisdictionis, per se conuenientes Episcopis , aliis autem non nisi quatenus aliquid participant de iurisdictione eorum. Iurisdictio ergo Prælatorum religionis, Episcopalis nominatur, quia reuera se extendit ad actus iurisdictionis Episcopalis circa subditos talium Prælatorum. Huiusmodi enim actus sunt,excommunicatio, aut suspẽsio,maximè si fiant iurisdictione ordinaria : item absolutio ab eisdem censuris,præsertim ab homine latis:item absolutio à casibus & censuris reseruatis, præsertim Papæ, in aliquibus euentibus : item dispensatio in votis,in nonnullis irregularitatibus, & similes , quos participant prædicti Prælati religionum:nam licèt fortè non quilibet illorum Prælatorum,quilibet tamen eorum potest plures efficere,& in eis excedunt ordinariam iurisdictionẽ Archipresbyteri,& Archidiaconi : Hi enim licèt possint aliquando excommunicare , non tamen tã generali potestate sicut Prælati religionũ,& præterea non possunt dispensare in votis,&c. Hæc ergo ratio satis est, vt iurisdictio horum Prælatorum Episcopalis vocetur,non tamen simpliciter , sed cum diminutione,& ideo additur illa particula *quasi*.

XIII.

Potest autem dicta particula duo significare.Primum,quòd illa iurisdictio est(vt sic dicam) in alieno subiecto,id est,in non Episcopo:& hoc modo talis diminutio communis est omnibus Prælatis non Episcopis,& ad illam pertinet quod non sufficit in tali persona ad exercendos omnes actus Episcopales,saltem eos,qui consecrationem Episcopalem requirunt,vt quædam glossa citata n.9. dicebat , quãuis hoc non semper proueniat ex limitatione iurisdictionis,sed ex defectu potestatis Ordinis. Secundò potest per illam particulam significari diminutio intrinseca(vt ita dicam) ipsius iurisdictionis Episcopalis:quia nimirum in Prælato religionis non se extendit ad omnes actus,etiam puræ iurisdictionis, quos Episcopalis iurisdictio potest elicere. Et hoc modo etiam sumitur illa particula in præsenti, & maximè locum habet in Prælatis conuentualib. qui iurisdictionem habent magis limitatam, & ideo sine dubio non possunt omnes actus iurisdictionis Episcopalis,vt, v. g. dare literas dimissorias ad ordines suscipiẽdos,& alia,de quibus infrà. In Prouincialibus etiam existimo regulariter etiam habere locum hanc diminutionem , quia non possunt omnia circa suos subditos , quæ possunt Episcopi circa suos,quia aliquid semper est Generalibus reseruatum.De Generalibus autem ipsis dubitari potest, quia plenissimam habent iurisdictionem sub Summo Pontifice : nihilominus etiam in eis inuenietur aliqua diminutio, & saltem hæc nũc occurrit,quod interdictum locale ponere nõ possunt , vt in tomo de censur.disp.36.sect.1. n.2. diximus: item ea,quæ specialiter possunt Episcopi vt delegati Põtificis,non cadunt sub iurisdictionem Prælatorum religionis,etiamsi illa delegatio in iure cotineatur, quia solùm fit Episcopis.

XIV. *Particula quasi in assertione data importat.*

Dico quartò.Omnes dicti Prælati religiosorũ in hoc conueniunt, quòd habent immediatam iurisdictionem in omnes religiosos sibi subiectos. Conclusio est certa,& communis,& de Prælatis conuẽ-

XV.

tualibus

tualibus est per se euidẽs, quia sunt immediati Prælati, habentes iurisdictionem in subditos, vt ostensum est, & inter illos, & subditos non mediat alius Prælatus: ergo necesse est vt illorum iurisdictio immediata sit in sibi subiectos, nã ad alios nullo modo extenditur: nam Prælatus inferior non habet iurisdictionem in eos, qui sui Collegij non sunt, argum. l. vlt. C. de iurisdict. omn. iudic. & cap. *cum ab Ecclesiarum*, vbi glossa, de Offic. Ordin. De superioribus autem, seu vniuersalioribus Prælatis declaratur assertio ex comparatione ad Episcopum, Archiepiscopum, & Patriarcham: nam Archiepiscopus vt sic non habet immediatam iurisdictionem in omnes subditos suæ prouinciæ, sed vt Episcopus illam habet in sua propria diœcesi; in reliquis verò Episcopatibus suæ prouinciæ non item, sed illam habent proprij Episcopi; ipse verò solùm mediatè, id est, in casu appellationis, nisi fortè dum visitat, vt alibi dixi tom. de censur. Et eadem ratione, & cũ proportione Patriarcha non habet iurisdictionem immediatã in Archiepiscopatu sui Patriarchatus, sed ad summum mediatam, iuxta iurium dispositionem. Non ergo ita comparantur dicti Prælati religiosorũ, sed Prouincialis æquè immediatè potest suam iurisdictionem exercere in quemcunque religiosum suæ prouinciæ, sicut proprius Prior ac Rector eius: & Generalis eadẽ proportione immediatè comparatur ad omnes, & singulos religiosos suæ religionis.

XVI. Sic ergo explicata conclusio sufficienter probatur ex vsu, & institutione omnium religionum, quę per huiusmodi Prælatos gubernantur: quæ consuetudo videtur sufficere vt dicamus hoc esse quasi ius commune, quamuis generale ius Pontificium non inueniatur de hoc scriptum. Vnde si ex speciali instituto in aliqua religione aliud seruetur, illa reputanda est quasi exceptio à iure communi, quæ ad nos non spectat. Ratio verò huius assertionis tota consistit in institutione: congruentia verò institutionis est, quia hic modus iurisdictionis est magis accommodatus statui religioso, tum, vt subditorũ saluti, & commodis melius & efficaciùs per plures prouideatur: tum, vt ordo, & subordinatio perfectiùs obseruetur: nam Locales Prælati tam exactè, & perfectè subditi esse debent Prouincialibus, & Prouinciales Generali, sicut minimi religiosi suo Prælato. Hæc autem perfecta subiectio esse nõ posset, nisi vniuersalium Prælatorum iurisdictio ad omnes & singulos respectiuè immediatè descenderet. Denique hæc iurisdictio religiosa proportionatur voto obedientiæ, & ad illius complementum, & perfectam executionem quodammodo ordinatur; ideoque sicut votum obedientiæ immediatè obligat ad obediendum omnibus his Prælatis, ita in omnibus illis est iurisdictio immediatè attingẽs vniuersos subditos. Nec verò ex hac multiplici iurisdictione immediata sequitur aliqua perplexitas, vel confusio, quia non est sine ordine, neque est ita multiplex, quin ad vnam reuocetur, vt ex dicendis constabit.

In quibus eadem Prælatorum genera differant.

XVII. Dico ergo quintò, huiusmodi Prælatos differre inter se varijs modis in huiusmodi iurisdictione, præsertim verò in amplitudine, & dependentia, seu subordinatione. Et primò est clara differentia in amplitudine quasi extensiua quoad personas, seu quoad territorium, quale in præsenti esse potest. Nã Prælatus infimus solùm in suum monasterium & personas eius, iurisdictionem habet: medius seu Prouincialis tantùm in personas seu monasteria suæ prouinciæ: Generalis in omnes personas, & loca religionis iurisdictionem habet; quod ex dictis satis declaratum est. Secundò potest hæc differentia intelligi in amplitudine iurisdictionis quoad materiam, quia nimirũ quò vniuersalior est quoad personas, vel loca, eo etiam plures actus exercere potest tam circa personas, quàm circa loca, eo modo, quo capacia sunt. Et in hoc sensu etiam differẽtia est vera; eius tamen intelligentia, & probatio pendet ex perfecta cognitione potestatis horũ Prælatorum, quam hic, & infrà à c. 8. trademus: nunc breuiter declaratur exemplis clarioribus. Nã Prouincialis potest exercere actum mutandi religiosum ab vna domo in aliam, quod Prior facere non potest: & Generalis ab vna prouincia in aliã, quod Prouincialis non potest. Circa domum etiam, vel bona monasterij multa fieri possunt cum licentia Prouincialis, quæ sine illa non possent, vt graue aliquid, & difficile inchoare, contractus, præsertim alienationes bonorum, conficere: & aliquãdo in his Generalis consensus necessarius est, de quo nõ possumus certam regulam in particulari tradere, quia iuxta varia instituta, & consuetudines religionum est in hoc magna diuersitas: generalis verò doctrina quòd hæc differentia aliquo modo in omnibus inueniatur, sine exceptione vera est. XVIII.

Cuius ratio, seu congruentia est, quia sicut hæ prælationes distinguuntur quasi in obiectis; ita per se primò intendunt diuersos fines: nam potestas infimi Prælati respicit per se primò commune bonũ suæ domus; Prælati medij suæ prouinciæ; Prælati supremi totius religionis: nam hæc fuit moralis necessitas multiplicandi has prælationes; ad hos autẽ fines diuersa media accommodata sunt, & quòd bonum intentum est vniuersalius, eò etiam postulat plura, & vniuersaliora media; & personæ ipsæ secundùm plures respectus subiiciuntur Prælato vniuersali, quàm particulari, id est, nõ solùm vt sunt partes domus, sed etiam vt sunt membra prouinciæ, vel etiam totius religionis, cuius vniuersalibus commodis inseruire debet. Atque etiam è conuerso quatenus hæc prælatio ad bonum singulorũ religiosorum ordinatur, propter hunc etiam finem necessaria fuit hæc multiplex potestas, vt bona cõmunia religionis possent conuenienter ad maius commodum singulorum applicari, quantum expediat, & fieri possit sine incommodo communis boni. Denique, quia ratio postulat, vt ad grauiores actus, & maiora negotia grauior etiam seu maior potestas requiratur, vt cum grauiori etiam consilio fiant; potestas autẽ quò vniuersalior, eò est grauior; & ideo amplior etiam est in actibus, & effectibus suis. Vnde colligitur, has iurisdictiones ita inter se comparari, quòd quidquid potest inferior, potest superior, ob quartam conuenientiam suprà declaratam: è conuerso autem non quidquid potest superior, potest inferior, ob differentiam proximè traditam. XXI.

Alio modo dicebamus differre has iurisdictiones in dependentia, quæ primò considerari potest in origine, seu in esse: nam inferiores Prælati ducere solent originem aliquo modo à superioribus, nõ verò è contrario, vt Prouincialis à Generali, nõ verò è conuerso; & Rector à Prouinciali, & non è contrario: sicut causa particularis manat ab vniuersali, & non è conuerso. Dixi autem *aliquo modo*, quia in hoc potest esse varietas iuxta varia instituta religionis: aliquando enim superior Prælatus omninò confirmat, vel illam ratam habet: nulla enim ratio cogit, vt determinatè aliquis modus ex his necessarius sit; tamen quòd aliquo modo creatio inferioris Prælati pendeat à superiore, per se esse est valde consentaneum rationi, & ad debitam subordinationem necessarium, & vt Prælatus superior possit integrè suo muneri satisfacere, cum ad ipsum magis pertineat cura subditorum, quàm ad quemlibet inferio-

inferiorem Prælatum sibi subordinatum. In quo etiam considerandum est quando vnus Prælatus inferior, v. g. Conuentualis, habet plures Superiores, necessarium quidem esse, vt in origine, seu receptione suæ prælationis pendeat à supremo Prælato vel formaliter, si ab illo confirmandus, vel instituendus sit, vel radicaliter, in quantum pendet à Prælato medio, v.g. Prouinciali, qui ab alio superiore, seu supremo suam potestatem accepit: nã perfecta subordinatio hanc reductionem vsque ad supremum Prælatum requirit. At verò è contrario necessarium non est, vt infimus pendeat à medio, nam interdum potest immediatè à solo supremo creari, vel confirmari: neque hoc repugnat debito ordini, tum quia etiam supremus Prælatus est immediatus superior, vt n. 15. ostendimus: tum etiam, quia Prælatus medius tenetur consentire ordinationi supremi, vel maioris Prælati. Vterque ergo modus inueniri potest in religionibus, & de facto inuenitur, vt constabit varia earum instituta consideranti, & infrà in speciali aliquid attingemus de Societate in tractatu 3. lib. 10. cap. 3.

XX. Sed obiiciet aliquis contra posteriorem partem. Nam Prouinciales, vel Abbates creant Generalem in Capitulo, & sæpè etiam Priores, aut Guardiani Prouincialem: ergo etiam superior prælatio ducit originem ab inferiori; est ergo hæc dependentia mutua, potestque esse sine inconuenienti, quia est respectu diuersorum. Respondeo, Prouinciales eligẽtes Generalem, non eligere illum vt Prouinciales sunt, sed vt electores, quæ duo munia sunt formaliter diuersa, nam actus eligendi per se non pertinet ad iurisdictionem Prouincialis, vnde à multis participatur, qui Prouinciales non sunt: & è conuerso posset alius modus electionis institui, in qua Prouinciales, vel Abbates suffragium non haberent: igitur superior Prælatus nunquam pendet ab inferiori formaliter tanquam à Prælato; è cõtrario autem inferior pendet hoc modo à superiore, & ita intelligitur differentia posita. Qualis sit autem dependentia illa, quam habet Prælatus, qui per electionem creatur, à suis electoribus, in sequenti sectione declarabitur.

XXI. Secundò intelligitur hæc dependentia in operari, quia nimirum Prælatus superior non pendet in suis actibus ab inferiori; inferior autem pendet aliquo modo à superiori. Vtrumque enim constat ex vsu. Et ratio prioris partis est, quia superior nec pendet ab inferiori tanquam à causa intermedia, cùm possit sine illo operari, sicut ostensum est, nec pendet vt à causa dante virtutem operandi, vt proximè etiam dictum est: nullo ergo modo per se pendet. Dices, in naturalibus sæpe causa vniuersalis pẽdet à particulari in agendo, saltem lato modo, id est, vt sine illa non possit effectum producere, vt sol non potest generare hominem sine homine. Respõdeo, id habere locum in causis vniuersalibus imperfectis, quæ solùm immediatè, & quasi partialiter possunt concurrere, per sese autem non sufficiũt. Causa autem vniuersalis perfecta per sese sufficit absolutè ad effectum; qualis est Deus, & ideo simpliciter non pendet à causa proxima, sed solùm ex suppositione, quòd nolit absolutè efficere effectum, sed dando tantùm necessarium concursum causæ secundæ: tunc enim, licèt non sit propria dependentia, est nihilominus necessitas influxus causæ secundæ. In præsenti autem dictum est, vniuersalem Prælatum esse ita perfectum, vt possit etiam immediatè operari, si velit; & ideo absolutè nõ indiget concursu, vel consensu inferioris Prælati, sed solet hic esse necessarius ex quadam vrbanitate superioris Prælati; & moraliter, ac regulariter loquẽdo, ad bonum pacis, & ordinis, & melioris gubernationis conueniens est; absolutè autẽ potestas est in superiore Prælato, & interdum expedit illa vti, vel in defensione innocentis subditi, vel ad consolandum afflictum, vel propter alios similes fines.

Ratio alterius partis est, quia causa particularis pendet ab vniuersali in suis actionibus: nam quale est esse, tale est & operari. Hæc autem dependentia non est intelligenda cum rigore physico de influxu immediato, & per se, sed moraliter, in primis mediatè, quatenus potestas inferioris pendet à superiore, vt dictum est: deinde aliquo modo immediatè, saltem vt à causa non impediente, cùm possit. Quamuis enim necesse nõ sit, vt superior Prælatus actu confirmet, vel ordinet quæ inferior præcipit; tamen necessarium saltem est vt non contradicat, nam voluntas inferioris Prælati non potest esse efficax contra voluntatem sui superioris. Atque hinc sequitur alius modus huius dependentiæ, qui in hoc, virtute continetur, scil. quod maior Prælatus potest coarctare iurisdictionem inferioris, non tamen è conuerso. Hoc posterius per se notum est, & colligitur à paritate rationis ex cap. *nullam*, 18. q. 2. Prius autem multipliciter etiam sequitur ex dictis. Primò, quia inferior Prælatus pendet in suo esse à superiore; ergo in iurisdictione; ergo in quantitate seu amplitudine iurisdictionis. Secundo, quia inferior Prælatus est subditus superiori: ergo si superior præcipiat, vt in hac, vel illa re non se intromittat, tenetur illi obedire, supponendo, nullam turpitudinem in eo præcepto includi: hoc igitur modo etiam potest limitare potestatem eius. Tertiò, quia Prælatus vniuersalis potest immediatè præcipere omnibus subditis: ergo potest eis prohibere, ne in hac re, vel illa pareant inferioribus Prælatis: ergo hoc etiam modo limitabit facultatem illorũ, quia eius potentia, & voluntas efficacior est. Deniq; hoc modo potest supremus Prælatus præseruare sibi absolutionem à tali culpa, iudicium in tali causa, vel talem dispensationem, aut etiam subiectionem talis personæ, & similia: & idẽ suo modo potest Prælatus medius circa infimum.

XXII.

Statim verò occurrit inquirendum, an hæc restrictio requirat iustam causam, vel possit pro solo arbitrio maioris Prælati fieri. Respondetur breuiter primò, si loquamur de his, quæ conueniunt vnicuique Prælato ex vi sui muneris, atque adeò de potestate ac iure ordinario, quoad hæc non posse restrictionem fieri licitè sine iusta causa. ita docent communiter Doctores in simili, tractando de casuũ reseruatione, vt in 4. tom. de Pœnitentia notauimus. est autem hic eadem ratio, tum quia vnusquisque Prælatus habet aliquod ius in re quoad iurisdictionem suam ordinariam; non ergo potest licitè illo priuari sine causa: tum etiam, quia vel illa est pœna illata sine culpa, & sic illicitè; vel est peruersio, aut immutatio ordinis, de se instituti ad bonum cõmune, & consequenter est præter regulam, quæ omnia sine causa facta, sunt illicita: tum denique, quia ex huiusmodi iniustis restrictionibus multum potest perturbari pax, & oriri scãdala. Vnde ad minimum censeo hoc esse contra charitatem, & iustitiam legalem, & non est improbabile etiam esse cõtra commutatiuam: quamuis hoc sit magis incertum, quia in his religiosis nõ videtur esse tam proprium dominium circa hæc iura, vel officia.

XXIII. *Prælatus maior restringens iurisdictionẽ minoris sine causa peccat*

Vnde, his nõ obstantibus, censeo secundò restrictionem hanc validã esse, etiamsi absque causa fiat, sicut etiam de reseruatione casuũ probabilior sententia fert. Cuius ratio est, quia voluntas superioris Prælati, absolutè loquẽdo, potẽtior est, & nulla est lex positiua, quæ huiusmodi factum irritet, neque ex sola natura rei potest censeri nulla, quia *multa illicite fiunt, quæ facta tenent*, inter quæ videtur hoc computandum, quia nullam habet specialẽ rationẽ nullitatis, cùm defectus magis sit in modo, quã

XXIV. *Valide tamẽ restringit, nisi restrictio sit contra bonos mores.*

in substantia, cumque magis interueniat ibi iniustitia legalis, quàm commutatiua. Vnde confirmatur, quia in his actibus **maior** ratio habenda est boni communis, quàm priuatæ iniuriæ; ad bonum autem commune expedit, vt talis restrictio timeatur, & seruetur, etiamsi iniusta appareat ex defectu causæ: & ideo facta tenet, ac valida est. Dico autem, *ex defectu causæ*, quia si aliunde contineret intolerabilē errorem contra bonos mores, clarè, & euidenter nulla est. Tertiò verò addendum est, si quæ sunt cōcessa inferiori Prælato vltra ius ordinarium per delegationem superioris, & licitè, & validè reuocari ab eodem Superiore, vel ab æquali, scilicet succedente, vel etiam ab alio vtrique superiore, pro sola voluntate sine speciali causa: & tunc cessant omnes rationes suprà factæ, quia delegatio est quædā gratia, & fauor: quanquam in hoc etiam cauenda sunt incommoda, quæ per accidens sequi possunt, vel contra commune bonum, vel cōtra pacem, & charitatem singulorū: maximè, si acceptio aliqua personarum misceri videatur.

Delegata iurisdictio licitè restringi potest sine causa, per se loquendo.

XXV. Tandem inquiri hic potest, ân hæc dependent ia fit etiam in conseruari: quod est quærere, an supremus Prælatus possit quemlibet sibi inferiorem suo officio priuare: & eadē quæstio est de Prælato medio respectu sibi subiecti. Sunt autem duo certa. Vnum est, sine legitima causa nō posse licitè, vt à fortiori ex dictis constat. Intelligendum autem id est, quando prælatio vel perpetua est, vel pro definito tempore datur, si intra illud auferatur, quia tunc procedunt fortiùs rationes in superiori puncto factæ. Si autem tempus non esset definitum, nec posset iuè perpetuum, sed indefinitè daretur ad arbitriū Superioris; tunc per se non esset illicitum, nam cessat etiam omnis ratio iustitiæ, dummodo nihil nouum fiat contra consuetudinem, quod meritò posset perturbationem aliquam, vel infamiam generare. Secundò est certum, ex iusta causa posse hoc & licitè, & validè fieri, quia iurisdictio non deest, & ad licitū vsum sufficit iusta, & proportionata causa. Quod ita explicatur: nam hæc causa generatim loquendo duplex esse potest. Vna est, culpa sufficiēs ipsius prælati: nam iustè potest à suo superiore puniri; sed priuatio officij potest esse iusta pœna: ergo. Alia est, ratio aliqua vrgēs maioris boni communis: nam hæc munera non ad priuatum commodum prælatorum, sed ad bonum cōmune religionis ordinantur: cura autem huius boni communis, & iurisdictio ad illud tuendum proportionata, maximè pertinet ad supremos, & vniuersales prælatos, vt suprà declarauī: ergo in eo casu, & ex parte eorum est sufficiens potestas, & ex parte causæ sufficiens ratio, vt talis mutatio sancte fiat.

An Prælatus maior possit inferiorem amouere.

XXVI. Tertium autem incertū est, scilicet, an talis priuatio sine iusta causa facta, valida sit. Omissis autē rationibus dubitandi, quæ vtrinque facilè excogitari possunt, cēseo illam esse validam, per se spectata hierarchica subordinatione harum potestatum, propter rationes factas in superiori puncto: nam eadem ratio est totius, & partis in his, quæ similia sunt. Si ergo restrictio sine causa facta valida est, cū tamen sit diminutio seu ablatio partis iurisdictionis, etiam totius ablatio valida erit. Hoc autem, & reliqua quæ in hoc capite diximus, intelligēda sunt, & supponendo in his prælatis perfectam, & monarchicam iurisdictionem, & tollendo impedimenta, seu restrictiones, quę per legem, vel superiorem potestatem factæ esse possunt. Primum ideo aduerto, quia in multis religionibus, etiamsi Generales, vel Prouinciales habeant, regimen non est simpliciter monarchicum, præsertim in rebus grauioribus, in quibus Generalis, vel Prouincialis nihil validè potest statuere sine concursu suorum *Definitorum*, aut quouis alio nomine vocentur, qui definitiuum suffragium in huiusmodi negotiis habent. Igitur quoad hoc non possumus regulam generalem statuere, sed spectanda est consuetudo, vel institutio vniuscuiusque religionis, & iuxta modum eius applicare quæ hactenus diximus. Eademque ratione addita est altera limitatio: nam hæc potestas siue conferatur immediatè à Summo Pōtifice, siue mediante religione, & generali Capitulo eius, vel per superemum Superiorem ad medios descendat, sæpè non datur absolutè, saltem quoad plures actus ex dictis, sed cum restrictione & obligatione seruandi talem formam aut modum, vel cum aliqua dependentia ab ipso concedente, aut simili alio modo; & tunc facultas non excedit concessionem: ideoque etiam quoad hanc partem consulenda sunt priuilegia, & statuta religionum, vt secundùm ea limitentur omnia, quę diximus: nam illa procedunt per se, & quantum est ex iure communi, & ex natura & modo talium iurisdictionum; non est tamen dubium, quin iura specialia possint multa addere, quę hic à nobis non possunt considerari, sed ad singulas religiones id pertinebit.

CAPVT III.

De Electione supremi Prælati in Religione: deque conditionibus ex parte ipsius requisitis vt legitimè eligatur.

I. DVobus modis potest Magistratus aliquis creari, scilicet, vel per electionem, vel per voluntatem alicuius Principis, seu Prælati superioris: omitto enim hæreditariam successionem, quæ in præsenti materia, & in vniuersum in spirituali potestate locum non habet: omitto etiam modum succedendi per nominationem Prælati decedentis, seu finientis tempus suum, deligentis sibi successorem: quia licet hic modus intrinsecam malitiam, aut aliam repugnantiam absolutè non inuoluat in Ecclesia tamen in nullo genere propriæ successionis ac prælationis vsu receptus est; ne prælatio Ecclesiastica quasi testamento legari seu relinqui videretur, & ad vitanda pericula, quæ esse possent, si vnusquisque iuxta suam propriam affectionem successorem sibi posset eligere: & ideo hoc est sacris canonibus vetitum, vt dixit Gratianus in §. *his omnibus*. 8. q. 1. post nonnulla decreta, quæ de hoc adduxerat, & in simili nonnihil in tomo de fide disp. 10. sect. 4. retuli. Dixi autem, hoc non admitti in propriam successionem prælationis, quia nominare aliquem Vicarium, qui præsit interim dū fit electio proprij prælati, non ita repugnaret, quia neque habet prædicta incommoda, nec per canones est prohibitum. Vnde in nostra Societate 8. p. Constit. c. 1. conceditur Generali, vt possit Vicariū nominare, qui statim post mortem eius, debeat Societatem cōgregare, atque illi præesse, donec Præpositus Generalis eligatur: quanquam neque S. Ignatius ipse, neque aliquis eius successor vsque ad hæc tempora, in quibus seribimus, ea facultate vti voluerit. Itaque solùm sunt duo modi suprà dicti, quibus Prælati religionis creari possunt.

Electio est de iure naturali quoad substantiam.

II. Vt ergo à supremo capite incipiamus, dicendum est principaliter Prælatum supremum & generalē vniuscuiusque religionis per legitimam electionē in communi esse creandum. Hoc probat vsus, & institutio omnium religionum, & est consentaneum iuri canonico, vt statim dicam. Ratio autem est, quia hic Prælatus non habet intra religionem alium superiorē, à quo institui possit: ergo non superest alius modus nisi per electionem. Dices, habere hos prælatos Summum Pontificem superiorem, à quo possent instituī, sicut ab eo creantur Episcopi. Respondetur, potuisse

potuisse quidem Pontificem Summum ho c sibi reseruare,& hac lege, & modo vnamquamque religionem instituere,& approbare;noluisse tamen, vt suauius,& commodius religionibus prouideret,vt nimirum ipsa religio in pastore sibi eligendo consentiret; & vt ipse etiam electus à suismet futuris subditis publicum haberet suæ sufficientiæ, & dignitatis testimonium,& ita cum maiori amore, & inducia à tota religione susciperetur. Simili enim ratione noluerunt Summi Pontifices sibi successores nominare,sed electionem Ecclesiæ committere,vt videre licet in Turrecremata lib. 2. Summæ, c.51.& in citato loco tomi de fide. Atque hoc rectè confirmant iura;quæ disponunt, vt Abbas per electionem monachorum creetur: illi enim Abbates, vt suprà cap.præced.n.11.tetigi,erant tunc in sua religione supremi,quamuis Episcopis essent subiecti, & ideo non poterant à religiosis creari,nisi per electionem;potuissent tamen,si Ecclesia vellet, à solis Episcopis,vel Pontificibus prouideri: illud tamen nunquam factum est,nec iudicatū expediens;propter rationes paulo antè adductas. Et ob easdem nunc in religiosis monialium,quæ subsunt Episcopis,Abbatisse per electionem monialium creantur, & non constituuntur à solis Episcopis. Denique in regulis singularum religionum hoc disponitur, vt videre licet in Regula S. Francisci, cap. 8. & in 8. p. Constitut.Societatis,c.1.& 2.&c.

III. Dices, Quomodo potuit hæc dignitas Præpositi Generalis in vnaquaque religione incipere per electionem, cum electio supponat religionem ipsam constitutam;cùm debeat à religiosis fieri, vt dicemus; religio autem supponat aliquem Prælatum, cui omnes possint obedientiam promittere. Respondeo, primò, necessarium non esse vt conclusio intelligatur de primo initio ac fundatione religionis,nec de nouo quòd tunc inceperit gubernare:nunc enim præcipuè agimus de ordinario regimine religionum,postquam institutæ, & fundatæ sunt. Deinde dicitur generalis prælati electionem aliis modis potuisse in religionibus incipere. Primò: vt præcesserit religio,& regimen eius sine vno supremo capite, vel gubernatore, postea verò singula monasteria inter se consenserint de vno communi prælato eligendo : nec repugnat religionem præexistere sine huiusmodi prælato,vt de religione S.Benedicti,& de antiquis monachis suprà coniectauimus.

IV. Secundò, potest à principio institui religio cum hac lege,vt nullum habeat prælatū, vt de religione S.Francisci constat ex Regula eius,cap.1.& 8. & idē est de religione Prędicatorum,& de Societate.Modus autem constituendi primum Generalem esse potuit vel per designationem Summi Pontificis, quod ita fuisse in religione S.Francisci colligi potest ex cap.1.Regulæ eius, vbi Franciscus ipse soli Papæ promittit obedientiam;de aliis autem dicitur, *Teneantur obedire Francisco, & successoribus eius*; vel etiam potest talis creatio fieri per liberum consensum omnium,qui in principio aggregati fuerunt fundatori religionis,illi obedientiam promittendo, etiā ante approbationem Apostolicam:nam licèt eo tēpore ille non esset verus prælatus sicut illa non erat vera religio;tamen adueniente approbatione, per quam Pontifex confirmat quod priùs factum est,& acceptat sua vota tanquam solennia, confertque participationem suæ iurisdictionis illi religioni in individuo prout in talibus personis inchoata, incipit ille esse verus prælatus generalis ordinis.Et fortasse etiam ita factum est in religione S. Francisci, & sancti Dominici. Alio item modo potest primus Generalis fieri per propriam electionem,& post religionem iam verè institutam,& confirmatā, prout in nostra Societate contigit:anno enim 1540.confirmata est à Paulo III. sequenti verò anno P. N. S. Ignatius in Generalem electus est. postea verò tam ipse Ignatius, quàm socij eius solennem professionem emiserunt; in qua etiam notari potest quòd Ignatius ipse Summo Pontifici tantùm,reliqui verò ipsi etiam Ignatio perpetuam obedientiam promiserunt.Rursus obseruare licet, prius fuisse Societatem veram religionem, quàm in ea esset facta solēnis professio; imò priusquā essent vota aliqua, authoritate Pontificia in ea recepta,quia iam erat approbata, & erat in ea potestas emittendi talia vota,quæ primū facta fuere ab ipso Ignatio, & illa ex vi prioris approbationis ipso iure fuerunt acceptata per Apostolicam Sedem; reliqua verò mediante ipso Ignatio admissa fuere. Denique notare licet in ea electione,personas illas priùs fuisse eligentes, & electam,quàm essent veri religiosi, quòd nondum votum obedientiæ emisissent: quamuis enim prius illud esse decreuissent ex lib.2. vitæ Ignatij.c.13. nōdum tamen illud executioni mandauerant. quod quomodo esse possit,paulò pòst declarabimus.

Lib. 2. vitæ S. Ignatii, c. vlt. & lib. 3. c. 1. apud Ribadem.

De conditionibus ad electionem alicuius in Prælatum religionis,præcipue Generalem.

V. Quoniam verò in conclusione dictū est, id quod etiam de se est manifestum, electionē hanc debere esse legitimam,nam à lege præcipuè vigorē habet: ideo explicandum nobis superest quid requiratur vt hæc electio legitima sit. Possunt autem ad tria capita reduci huiusmodi requisita,nimirū, ad personam electam, seu eligendam; electores, & formam, seu modum electionis. Primum horum in præsenti capite expediemus,duo reliqua in duobus sequentibus. In persona ergò eligenda duo desiderantur,scilicet capacitas & dignitas. Circa capacitatem igitur sciendum est,ex natura rei, vel ex solo diuino iure nullam conditionem specialem ad hāc capacitatem requiri præter generales, vt quòd sit persona humana; ratione vtens,& apta aliquo modo ad hoc regimen suscipiendum, hæc enim in omni electione humana necessaria sunt: præter hæc verò ex vi solius rationis naturalis nihil amplius cum fundamento addi potest. Quatenus verò electio hæc in fide suo modo fundatur, & ad supernaturalem finem ordinatur, rectè colligitur ex discursu etiam connaturali fidei, & gratiæ, ad hanc capacitatem necessariam esse fidem, seu fidei professionem in persona eligenda, quia aliàs non potest esse apta ad huiusmodi regimen. Vnde etiam necessarium est quòd sit persona baptizata, ex generali principio alibi latè tractato t. 4. & 5. in 3. p. quòd *sine charactere baptismali nullus est capax spiritualis iurisdictionis.* Quòd verò ex diuino iure positiuo, nihil amplius hic requiratur, ex dicendis constabit.

Quæ conditiones iure naturali requirantur.

VI. Supereſt ergo vt de iure Ecclesiastico videamus an in eligendo aliquid amplius requiratur, vt non solùm capax,sed etiam dignus censeatur. Hoc autē ius triplex distingui potest,speciale,generale, & generalissimum:speciale hic voco, quod in vnaquaq; religione per specialia indulta, vel priuilegia additum est,quale esse potest,v.g quòd persona eligenda non ducat originem ex Iudæis, vel aliud simile. Et de hoc iure nihil hic dicimus. Generalissimum appello quod non solùm religiosis,sed omnibus cęteris Ecclesiasticis electionibus commune est; quale est,quòd eligendus non sit excommunicatus,aut irregularis ad officium vel beneficium: de quo etiā hic non agimus,in sua generalitate, quia spectat ad materiam de Censuris, & Irregularitate, quæ in proprio loco tradita est: solum hic addemus quæ necessaria fuerint ad applicandum huic electioni illam communiorē doctrinam,quod fiet explicādo

Ius Ecclesiasticum triplex.

ius, quod generale vocamus, quatenus omnibus religionibus commune est.

Prima conditio iuris communis ad Generalis prælaturam, legitima ætas.

VII. Prima ergo conditio requisita in persona eligẽda, est, vt habeat legitimam ætatem, quæ ad minimum debet esse viginti quinque annorum, iuxta cap. *cum in cunctis*, de Electione, confirmatum à Cõcilio Tridentino sess. 24. cap. 12. de Reformatione. Hæc autem iura generaliter loquuntur de omnibus dignitatibus Ecclesiasticis, habentibus curam animarum annexam, sub quibus sine dubio comprehenduntur etiam prælationes regulares, magnã enim sine dubio habent curam animarum ordinariam, & ex officio, veræque prælationes, & dignitates Ecclesiasticæ sunt, vt suprà diximus. Quia verò ibi in Episcopis postulatur ætas triginta annorum, in inferioribus viginti quinque, dubitari potest sub quo illorum membrorum comprehendere debeamus prælatum generalem religionis. Nam in rigore & proprietate non est Episcopus, sed dignitate inferior; verba autem legis in sua proprietate seruanda sunt: præsertim in lege, quæ ponit formã necessariam, & irritat actum in quo omittitur: nam ex hac parte est odiosa, & ideo restringenda ad verborum proprietatem. Contrarium autem videtur suadere ratio: quia hæc maior ætas non tam postulatur in Episcopis propter ordinis dignitatem, quàm propter superiorem iurisdictionem, & grauiora negotia, & actus, qui ratione talis iurisdictionis ad illos pertinent. Sed supremus Prælatus religionis participat maximè iurisdictionem Episcopalem, quæ in illo ratione status subditorum magnam iudicij maturitatem requirit. Ergo, quantum ad præsens spectat, videtur sub Episcopi nomine comprehendendus. Nihilominus prior sententia in rigore iuris vera videtur propter rationes adductas, & quia nullus author illam extensionem facit. Imò Panormitanus dict. cap. *cum in cunctis*, num. 6. quærens *quid de Abbate?* respondet in iure clarè non caueri, communiter tamen reuocari ad dispositionem de inferioribus dignitatibus: diximus autem suprà cap. 2. num. 2. ius commune nihil disponere in particulari de hac prælatione vniuersali, seu generali religionis; sed tantùm de Abbate, quatenus per se erat quasi supremus intra suam religionem. Addo præterea, licèt hic sit veluti casus omissus in iure communi, nihil referre, quia moraliter loquendo, & quasi ex ipsarum rerum natura seu necessitate contingere non potest, quin is, qui in Generalem eligitur, trigesimum annum ætatis excedat: nec existimo contigisse vnquam in graui aliqua religione, vt iunior aliquis fuerit electus. De Sancto enim Bonauentura legimus cum 35. ætatis annum ageret, & per tredecim tantùm in religione fuisset, electum esse, quod singulare valde, & extraordinarium reputatur, factumque fuisse ob eius singularem virtutis & doctrinæ excellentiam. Cuius non dissimile exemplum in admodum reuerendo P. N. Generali Claudio Aquauiua Romæ ante viginti annos conspeximus: nam 39. ætatis anno, & 15. religionis propter eximias naturæ, & gratiæ dotes in Generalem Societatis electus est.

Dubiũ quæ sit legitima.

Resolutio authoris.

Secunda conditio, professio solennis, expressa, & in eadem religione.

VIII. *Prima pars.* Secunda conditio hodie necessaria, vt quispiam sit capax huius electionis, est, vt sit expressè professus eandem religionem. In qua tres includuntur: prima est, vt sit professus: habetur in cap. *cum ad nostram*. de electione, vbi irritatur electio, in qua quidam electus fuit in Abbatem prius quàm esset monachus: idem habetur in cap. *cum causam*. & in cap. *cum in magistrum* eodem titulo: in quibus iuribus obseruare licet, solùm prohibere, ne seculares, seu non professi eligantur, & præcipere vt electiones de aliis factæ irritentur; non tamen in eis expressè declarari, an tales electiones essent ipso iure nullæ, & an ille defectus redderet personam incapacem, vel solùm indignam, seu improportionatam. Vnde videtur probabile secundùm illud ius antiquum tales electiones non fuisse irritas ipso facto, quia in dict. cap. *cum causam*, allegatur consuetudo, qua multi Priores continuè vnus post alium fuerant non professi, qui cum ita simpliciter appellentur, non videntur fuisse reputati tantùm, vel solo nomine, sed veri Prælati: vnde Pontifex subdit, *Non debemus solum attendere quid factum sit, sed quid sit faciendum*. Et hanc opinionem indicat Panorm. ibi, numer. 6. dicens, *Item nota, quod electio facta in Ecclesia regulari ne non professo venit irritanda, consuetudine contraria non obstante. Hodie vero est ipso iure nulla, per c. nullus, de elect. in 6.* Sentit ergo, ante illud ius libri 6. nõ fuisse talem electionem ipso iure nullam. Quod expressè asseruit glossa in dict. c. *nullus*. Nihilominus glossa in dicto c. *cum ad nostram*, exponit, *irritare*, id est, irritam nunciare, citans cap. *Officij*. eod. tit. ex quo, mea sententia nihil probatur, nam agit de re longè diuersa, vt infrà exponam: alia vero glossa in dict. cap. *cum causam*, citat cap. *Abbatem*, & c. *quam sit* 18. q. 2. vt probet, talem electionem etiam ante illa decreta Innocentij III. fuisse nullam, ac proinde verbum *irritare* ibi idem esse quod irritum declarare. In illis autem iuribus solùm dicitur, Abbatem eligẽdum esse à monachis de sua, vel de eadem congregatione: potest autem nouitius in rigore dici de eadem congregatione; & ideo illa iura non videntur satis conuincere.

Probatur ex.

Refellitur.

Affirmatiuè.

Nihilominus tamen iura illa ita intelligenda esse, quia propriè congregatio religiosorum, præsertim in ordine ad electionem, solùm comprehendit professos, qui etiam ad eligendum solùm comprehenduntur: nam de eisdem, seu de eadem congregatione loquũtur illa iura in ordine ad actiuam, & passiuam electionem. Quare non dubito, quin ante Innocentium III. hæc conditio fuerit necessaria iure communi; & præterea quia nisi ita esset, nõ præciperet Innocentius illam irritari, nec diceret, consuetudinem non potuisse in contrarium prœualere. Probabile etiam est, fuisse conditionem ita necessariam vt sine illa persona esset inhabilis: quia illa conditio ponitur tanquam de forma substantiali electionis, & vt tam necessaria ex parte eligendi, quàm ex parte eligentium. Et ita etiam sentit Hostiensis dict. c. *cum causam*. n. 7. & Panormitanus varius esse videtur, nam ex illo textu colligit, quod consuetudo non potest habilitare personam prorsus inhabilem. Nunc autem certior res est, & ex dict. c. *nullus*, quod iam exponemus.

Secundò.

IX. Secundò addendum est huic conditioni, non quamcunque professionem sufficere, sed necessariò esse expressam. Ita enim additum est in cap. *nullus*. de elect. in 6. vbi ad tollendam omnem dubitationem, non de monacho, sed de religiosis sub hac voce, nec de Abbatia tantùm, sed etiam de prælatura, cuiuscunque religionis mentio fit: & postulatur, vt eligendus *antea fuerit ordinem regularem expressè prof.ssus*. Et additur, *Quodsi secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur*. Atque idem de Abbatissis statuitur in cap. *indemnitatibus*. eod. tit. quod ius secundùm omnes, quantum ad hanc partem, nouũ fuit, nam ante illud sufficiebat tãta professio, cùm verè religio-

Expressa.

Ratio pro conditione.

Ad rationem electionis.

religiosum efficiat. Nunc autem non est dubiū quin conditio hæc expressæ professionis sit de substantia & valore talis actus, cùm in illo textu hoc satis expressum sit: de quo etiam aliqua diximus supra tomo præced. tractando de effectibus professionis.

XI. Tertiò addendum est huic conditioni, debere *Tertia pars.* hanc expressam professionem esse in eadem religione, ita statuitur in Clement. 1. de electione, prohibetur enim *ne religiosus aliquis in Abbatem, vel Prælatum alterius religionis, vel habitus de cætero eligatur. Quod si secus actum extiterit, sit eo ipso irritum, & inhabile.* Vbi ponderanda est illa particula *de cætero*, qua significatur illud esse ius nouum: antea enim non erat hæc conditio tam necessaria, vt ibi notat glossa, & illam renouat Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 10. de Reform. & sess. 25. c. 21. de Regul. Verùm etiam eximio iure antiquo postulari, vt patet ex dict. c. *Abbatem.* 2. & in c. *quamsit.* 18. q. 2. in quibus Abbas eligendus dicitur de eadem, seu de sua congregatione: non erit autem de eadem congregatione, nisi in eadem professus sit. Vnde Gregorius expressè dixit *non extraneus.* Consonat etiam cap. *nec è meritis,* & c. *nullus inuitis.* & c. *obitum.* d. 61. vbi Celestinus, & Gregorius Pontifices statuunt, vt in vnaquaque Ecclesia ex eius clericis Prælati assumantur, & non ex alia, nisi in eadem digni inuenti non fuerint. Quæ conditio etiam subintelligebatur in Abbate religionis, imò expressè ponitur à Gregorio in dict. c. *quamsit. Quod si aptam* (inquit) *inter se personam inuenire nequiuerint, solerter sibi de alio monasterio similiter eligant ordinandum.* Quo etiam modo videtur intelligendum cap. *Abbas.* 2. quod ex Concilio Moguntino refert Gratianus 18. q. 2. vbi si contingat Abbatem cum licentia Episcopi locum suum relinquere, dicitur, *eligant sibi fratres Abbatem de ipsis: sin autem, de extraneis*; sub illa enim conditione, *sin autem*, subintelligendum est, scilicet, *commode fieri non poterit*; quamuis canon ille in Conciliis Moguntinis non reperiatur. Nunc autem conditio hæc non ponitur in dicta Clementina, sed absolutum est decretum, & irritans; & ideo non existimo posse admitti exceptionem illam priuata authoritate: sed in eo casu recurrendum esse ad Superiorem; qualis est solus Summus Pontifex in casu, de quo loquimur, quanquam timendum non est quòd possit moraliter euenire, vt in tota aliqua religione nullus sit, qui ad eam gubernandam dignus sit, & sufficiens.

XII. *Aristotelis hoc secundo rationis rationem ver.* Vt autem rationem huius conditionis declaremus, quærimus, an hæc cōditio sit necessaria ex obligatione iuris naturalis, vel solùm positiui Ecclesiastici. Quidam enim primum asseruerūt, eo quòd Pontifices ratione naturali niti videantur. Innocentius enim inde probat, hominem non professum non posse esse Prælatum professorum, quia lex diuina prohibet in boue & asino arare, aut vestem induere de lana linoque contextam: nam licèt hæc sumpta sint ex lege veteri, non tamen vt positiua erant; sic enim cessauit; sed vt indicant naturale iudicium rationis, cui non congruit, vt homines disparis professionis vel habitus simul in eisdem monasteriis socientur, vt dixit Clemēs V. dicta Clement. 1. & Concilium Hispalense II. c. 9. ex eadē lege Moysis confirmat quod dixerat, *in vno eodemque officio non debet dispar esse professio.* & infrà subdit optimam rationem; *Nam cohærere, & coniungi non possunt, quibus & vota, & studia diuersa sunt.*

XIII. *Obiectio contra.* Veruntamen ex tribus partibus huius conditionis, secundam clarum est non esse necessariam, nec præceptam ex natura rei scilicet, quòd professio fit expressa: quia nulla est ratio, quæ necessitatem suadeat, sed congruitatem, vt per se satis est clarum, & in superioribus traditum est, & ex ipso iure constat ante illam Ecclesiæ constitutionem, non fuisse factam differentiam inter professos tacitè, vel expressè, vt in Prælatos religionis eligi possent. Si autem ex natura rei expressa professio esset aliquo modo necessaria, fuisset ille intolerabilis error. Solùm ergo illa conditio postulata fuit, quia professio tacita dubiis, & litibus est exposita: oportet autem, vt de illius professione, qui in Prælatū eligitur, maxima certitudo, quoad fieri possit, habeatur. Et ideo hæc conditio non fuit ab Ecclesia postulata donec necessitas professionis clarius proposita fuit tāquam de substantia, & valore electionis.

Deinde tertia pars illius cōditionis, scilicet, quòd XIV. sit professus eiusdem religionis, congruitatis tantùm est, non necessitatis: quia, si illa conditio ex natura rei esset necessaria, maximè quia sine illa nullus posset dignè, & conuenienter munus Prælati exequi; consequēs falsum est: ergo: Maior patet, quia nulla alia ratio talis necessitatis cogitari potest, cū reliqua omnia, quæ possunt esse de substantia talis muneris, possint facilè reperiri, vt iudicium, & sufficiens rerum notitia, ac recta voluntas, &c. Minor autem patet, quia illa disparitas professionis, vel habitus non necessariò impedit, quominùs Prælatus inferiores gubernet iuxta eorum regulas, & institutum, in quo potest, & debet esse satis instructus; & ideo Clemens V. in dicta Clementina solùm dixit, *Cùm rationi non congruat*, non verò dixit, *cùm rationi repugnet, aut contrarium sit.* Congruitas enim in hoc consistit, quòd disparitas religionis non conciliat amorem, vel in Prælato ad religionem ipsam, vel in subditis ad ipsum Prælatum, nec etiam iuuat dissimilitudo habitus: per se autem constat, hoc nō esse necessarium impedimentum ex sola rei natura, nisi lex fuisset adiuncta. Imò etiam per legem posset aliis modis illi incommodo subueniri absque identitate professionis, argumento cap. *Deus qui*, de vita & honest. clericor. vbi in casu necessitatis ad tollendum scandalum, & ad ædificationem proximorum, debent homines disparis professionis se conformare in vnum honestum habitum, & propositum: sic ergo posset religiosus alibi professus eligi in Prælatum alicuius religionis, dummodo se illi conformaret in habitu, & exteriori modo viuēdi, quantum ad vnionem sufficeret. Quod significauit glossa vltima in cap. *in nona.* 16. q. 7. & Panormitanus dict. cap. *Deus qui.* Tandem confirmatur, quia antiqui canones statuebant (quod nunc etiam fieri potest ex dispensatione Pontificis) vt si in propria religione non inueniretur dignus, ex alia sumi posset. Supponitur ergo, posse esse personam ex se dignam ad tale munus, etiamsi in eadem religione professus non sit: vel etiam supponitur, per excessum in aliis dotibus compensari posse diuersitatem illam professionis: ergo absque vlla dubitatione conditio hæc non est ex sola rei natura necessaria, etiamsi ex se habeat congruitatem sufficientem, vt per legem humanam tanquam necessaria præcipi potuerit.

De prima etiam parte huius conditionis idem XV. dicendum censeo, scilicet, professionem personæ eligendæ in Prælatum non esse ex natura rei conditionem necessariam; esse tamen ita congruam, vt meritò lex humana necessitatē addiderit. Hoc secundum à fortiori constat ex dictis: nam si professio eiusdem religionis habet illam congruitatem, multo magis professio absolutè. Prior autem pars ex dictis in cap. primo manifesta est. Duo enim requiruntur in huiusmodi Prælato: vnum est voluntaria subiectio subditi per traditionem, & votum obedientiæ: aliud est spiritualis iurisdictio. De primo constat posse religiosos, si velint, promittere obedientiam homini non professo, sed seculari clerico, nō solùm si sit Episcopus, de quo nullus dubitat, verùm etiam, si Episcopus non sit, posse eū Ecclesiam

tale votum recipere, & approbare, quia non est per se malum, nec contra bonos mores, & in particulari posset esse vtile. Idemque cum proportione est de iurisdictione: nam eadem ratione posset Pontifex (ad eum enim hoc primariò pertinet) eam conferre Prælato seculari, sicut olim eam habebant Episcopi. Dices, hoc ideo esse quia Episcopi sunt in altiori statu, vt respondet Panormitanus in c. *cum causam*. de Elect. n. 6. & bene quoad reddendam rationem iuris communis, quæ pertinet ad congruitatem, & decentiam, non ad absolutam necessitatem, secluſa lege prohibente. Nec enim semper necesse est, vt Prælatus sit in eodem, vel altiori statu, satis enim est quòd persona ipsa sit sufficiens ad tale regimen: ita enim professus in religione laxiori propter qualitates personales posset, secluſa prohibitione positiua, assumi ad regendam strictiorem religionem: presbyter etiam est suo modo in altiori statu, quàm Diaconus; & clericus in sacris, quàm in minoribus, & nihilominus minores sæpè, assumuntur ad gubernandos maiores. Denique, quamuis lege ordinaria laicus non sit capax iurisdictionis spiritualis; nihilominus Pontifex de absoluta potestate posset illam conferre laico in personas Ecclesiasticas: neque id esset per se intrinsecè contra legem naturalem, aut diuinam, vt in tomo de censur. disp. 2. sect. 3. num. 12. quamuis posset esse indecens, & scandalosum, & ita per accidens malum: ergo eadem vel maiori ratione posset Pontifex conferre iurisdictionem clerico seculari in religiosos, quia non minor, imò fortasse maior disparitas est inter laicum & Ecclesiasticos, quàm inter clericum seculare, & religiosos. Innocentius ergo præcipiēs illam conditionem, affert legem diuinam quasi in exemplum: nam illa diuina lex etiam supponebat congruitatem in ipsa natura rerum, non absolutā necessitatem.

XVI. *An in professione requiratur antiquitas.*

Quæri autem potest vlteriùs circa hanc conditionem, vtrùm requiratur aliquod tempus, seu antiquitas professionis in tali persona; vel statim post factam professionem eligi possit. Ratio dubitandi est, quia Concilium Trident. sess. 25. cap. 7. de Regularibus, statuit, vt Abbatissa non eligatur, nisi quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit; vel si id fieri non potuerit, saltem quinque: ergo idem erit necessarium in Abbatibus, tum quia sub masculino genere solet comprehendi fœmininū: ergo & è conuerso: tum etiam, quia maior authoritas, & vitæ approbatio in Abbate quàm in Abbatissa videtur necessaria. Vnde à fortiori id obseruandum erit in Generali religionis. Nihilominus dicendum est, necessarium non esse, vt aliquod certum tempus post professionem transeat, sed statim per ipsam professionem expressam reddi personam capacem huius prælationis, quantum est ex hoc capite. Ratio est, quia nullo iure præscribitur illa conditio, & ex natura rei necessaria non est. Primum patet, quia in corpore iuris nec de Abbatibus, nec de Abbatissis, nec de Prælatis religionis in communi aliquid simile inuenitur, aut ab authoribus refertur: decretum autem Concilij Tridentini potiùs ad oppositum induci debet, quia specialiter id statuens de Abbatissa, videtur relinquere Abbatem in communi, & antiqua regula; vt in simili argumentatur Abbas in cap. *cum in cunctis*, de Elect. num. 6. & sumitur ex glossa, ibi recepta in c. *indemnitatibus*. de Electione, verb. *Trigesimum*, & verb. *Non obstante*, in fine. Vnde, licèt sub masculino genere comprehendi soleat fœmininum, non tamen è contrario: vt ad hoc propositum dixit expresè Abbas in cap. *super mordinata*. de Præbend. numer. 8. cum glossa in Clementina *Attendentes*, de statu monachor. verb. *Cecidisse*. Et habetur expresè in l. *si ita scriptum*, ff. de Legatis 2. vbi dissimilitudo rationis, fundata in vsu verborum, ac decentia, assignatur. *Exemplum enim* (inquit) *pessimum est fœminino vocabulo etiam masculos contineri*. Quoad rem verò est etiam facile differentiam assignare: quia virilis cōditio perfectior est, & securior, & ideo non ita indiget huiusmodi temporis limitatione, aut conditione. Secundum autem & per se est facile, & ex dictis in superiori puncto cū proportione ostendi potest, quia hæc antiquitas professionis, regulariter, ac moraliter loquendo, potest esse valde necessaria, vt possit quis more religionis diutiùs & meliùs expediri, quę experientia moraliter necessaria est ad rectè gubernandum: non tamen est conditio simpliciter necessaria ex natura rei, non solùm ad capacitatem, verū etiam nec ad dignitatem personæ: quia illa experientia potest aliis modis suppleri, vel conditiones alię, & dotes personæ possunt esse tales, vt illum defectum compensent. Solùm est cauendum, ne ita eligatur aliquis repētè professus ad huiusmodi prælationem, vt illa iam vacante, ex seculari fiat religiosus, & profiteatur, vt ad prælationem promoueatur: hoc enim adeò est in iure reprobatum, vt talis electio irrita decernatur, in cap. *Officij*, de Electione, etiam in eo casu, in quo electus *paratus erat purgare se, quod nulla fuisset ad id ambitione inductus*, vt ibi dicitur, *quia* (vt ibi etiam subiicitur) *ex his quæ in continenti subsequuta sunt, ostenditur quod talis taliter non possit eligi in Abbatem.*

XVII. *Occurrit quæstio de facto.*

Occurrit autem circa illud caput dubitatio, an saltem prohibitum sit, statim post professionem aliquem eligere in Abbatem, vel Generalem: nā hoc videtur supponi in illo textu, cùm tamen nullibi talem prohibitionem inueniamus, & alioqui desiderari non possit quantum tempus intercedere debeat. Vnde etiam difficile est rationem addere, cur illa electio irrita declarata fuerit, quia ille defectus non erat per se sufficiens ex sola rei natura ad irritandam electionem, vt per se constat, quia illa celeritas vel etiam vera ambitio non affert secum incapacitatem, neque etiam ante illud caput inuenitur ius Ecclesiasticum talem electionem irritans: quomodo ergo potuit irrita declarari? Propter hoc dicere posset aliquis, illum fuisse electum in Abbatē, priusquam esset professus, nam eodem die, quo receptus est in monachum, electus est in Abbatem, vt in Integra dicitur. Sed authores non ita intelligunt hunc textum, & meritò, tum quia monachum fieri in rigore magis significat professionem facere, quæ tunc fieri potuit statim primo die recipiendo habitum professorum, vel etiam expresè profitendo, & renunciando iuri suo: tum etiam, quia nec talis ratio dubitandi proposita est, cùm tamen futura esset potissima, nec Pontifex in illa fundatur, nec præcipit professionem facere, vt iterū eligi possit; sed solùm vt competenter instruatur, & purgetur. Censeo igitur, electionem illam particularem non fuisse nullam ipso facto propter rationem allatam; & consequenter verba illa, *Irritam esse decernimus, & inanem*, non significare sententiam tantùm declaratoriam nullitatis, sed effectricem talis nullitatis, irritando id, quod factum erat, quamuis nō esset per se irritum: ad irritandum autem sufficiens ratio fuit vehemens ambitionis præsumptio, orta ex his, quæ in continenti facta sunt. nam vt in Integra dicitur, eodem die, in quo monachus est effectus, fuit in Abbatem electus. Accesit etiam, quòd illa persona non satis digna, & sufficiens reputata est, *eo quod antequam esset professus, voluit esse magister.*

XVIII. *An omnis*

An verò id statuerit Pontifex, vt in posterum similis electio sic facta, sit irrita ipso facto, dubitari potest propter vim verborum, *Irritā esse decernimus, & inanem*. Quæ ferri videntur non solùm in illam electionem, sed in omnē similem. Quod licèt fortasse defendi

defendi posit; mihi tamen probabilius videtur, ibi legem statui, vt in simili casu posit & debeat cassari electio, prout ibi Innoc. indicat, & Hostien. quia verba textus non aliud in rigore postulant, & non sunt ampliandæ in materia rigorosa; at lex illa, vt respicit ambitionem, pœnalis est; vt verò fundatur in personæ insufficientia, non est tam euidens indignitas, vt sufficiat ad nullitatem. Hinc autem inferri videtur, quoties electio religiosi ad huiusmodi prælationē est nimis præmatura, etiamsi post professionem fiat, posse irritari; & consequenter inferetur, vt electio sit omnino rata & firma, necessarium esse vt aliquod tempus à professione interiectum sit: hoc autem videtur præter consuetudinem, & contra rationem, quia nullum certum tempus ibi designatur, nec designari potest.

XIX. Dicendum tamen est, in primis ibi non tantùm considerari breuitatem temporis post professionem, sed subitam mutationem à seculari statu vsque ad prælationem, addita etiam illa circumstantia, quòd mutatio facta est vacante Abbatia. Nā ex his omnibus simul sumptis & ambitio, & insufficientia valdè præsumitur; ideoque quoties similes circumstantiæ occurrerint, irritandam esse electionem: quod adeò verum est, vt sine dispensatione Papæ fieri, & confirmari nō posit, vt ibidem significatur, vt rectè Panormit. notauit. Nihilominus addo, nunc, moraliter loquendo, nunquam esse irritādam electionem propter celeritatem eius, post legitimam professionem electi, nisi aliunde manifestè redundet in personæ electæ insufficientiam, & indignitatem. Probatur ex eodem capite, verbis illis, *Verum postquam fuerit in regula competenter instructus.* Vbi glossa, & Doctores ad summum requirunt annum ad huiusmodi instructionem, vel committendum dicunt prudenti arbitrio: nunc autem ad professionem faciendam prærequiritur annus integer religionis, in quo, si persona sit tantæ capacitatis, vt sit digna prælatione, profectò etiam poterit competenter instrui in regula religionis: ergo, nisi persona alioqui sit indigna, vel ambitio, aut vehemēs præsumptio eius intercedat, sola ratio, seu breuitas temporis post professionem, non infirmat electionem, vt ob eam causam cassari possit. Quod sensit Fredericus de Senis consil. 258. cum Ioan. Andr. in *c. cum ad nostram.* de elect. vbi Additio ad Panorm. idem notat.

Tertia conditio Sacerdotium.

XX. *Sacerdotium nullo iure postulatur, sed ex consuetudine.* Tertia principalis conditio necessaria in persona eligenda ad prælationem religionis, præsertim supremam, est, vt sit sacerdos, ex ca. 1. de ætate, & qualitate. Certum est autem, hanc conditionem nō esse requisitam iure diuino, vel naturali, quia nullam habet intrinsecam connexionem cum tali munere, vel positiuo, quia nullum est de hac re scriptum, vel traditum. Deinde si in hoc munere præcisè spectemus potestatem dominatiuam, & subordinationē religiosam, ortam ex votis & professione, etiam ex communi, & antiquo iure Ecclesiastico, non esset necessaria hæc conditio, imò nec alicuius ordinis, vel primæ tonsuræ: quia cùm illa potestas non sit iurisdictionis spiritualis, de se non requirit ordinē, vel inchoationem eius. Sic enim antiqui Abbates nec sacerdotes, imò nec clerici erant, vt colligitur ex c. *à Subdiacono.* d. 93. præsertim prout à Gratiano legitur: & ita ex illo colligit glossa in c. *tuam.* de ætat. & qualit. & Panormitanus in cap. 1. de ætat. & qualit. Quamuis in ipso can. 7. Concilij Romani, sub Sylueltro prout in 1. tom. Cōciliorum refertur, nulla fiat Abbatis, aut Monachi mentio: tamen ex aliis decretis 18. q. 2. idem colligi potest. Et fortasse verum est, etiamsi inter religiosos subditos aliqui sint sacerdotes: quia ex vi illius potestatis non subduntur vt sacerdotes, nec quoad actus iurisdictionis, sed quoad disciplinam religiosam; nec in eo esset intrinseca indecētia: quia quoad illum modum regiminis magis consideratur æqualitas professionis, & super omnia perfectio virtutis. & ita credo sæpè contigisse in antiquis religiosis: nam Equitius, Pachomius, Antonius, qui presbyteri non fuerunt, nec fortasse clerici, in suis monasteriis presbyteros aliquos sibi religiosè subiectos habere potuerunt. Et S. Franciscus sacerdos non fuit, vt refert Bonau. in expositione suæ Regulæ, cap. 7. & fortasse in principio suæ religionis nec clericus fuit, quantum colligi potest ex discursu vitæ eius, quam Bonauen. scribit, & tamen etiam tunc nonnullos religiosos sacerdotes habuisse in sua religione, licèt paucos, refert Bonau. dict. cap. 7. At verò considerando in Prælato religionis spiritualem potestatem, ex generali lege canonica necessarium est, & sufficit, vt sit clericus, quia laicus etiam religiosus non est capax spiritualis iurisdictionis, vt suprà dixi. Quòd autem sit sacerdos non videtur necessarium, quia quicunque ordo, etiam prima tonsura, sufficit, quantum est ex generali ratione spiritualis potestatis. Nec etiam ex speciali ratione iurisdictionis religiosæ videtur hæc conditio necessaria, aut aliquo iure præscripta: nam in dict. c. 1. de ætat. & qualit. solùm mandatur, vt *Abbates, Decani, & Præpositi, qui presbyteri non sunt, presbyteri fiant.* illa tamen non ponitur vt conditio necessaria, vt eligi possint ad tales dignitates, nec de religiosis aliquid ibi speciale dicitur. Adde D. Franciscum fuisse Generalem sui Ordinis, qui tamen sacerdos non fuit, vt dixi: idemque Sanctus in sua Regula statuit, vt conuersi sui Ordinis sine ordinibus sacris possint esse Prælati.

Sine spirituali iurisdictione.

dict. cum sufficiat prima tonsura.

XXI. Dicendum ergo censeo, conditionem hanc in tātum esse iure communi necessariam in persona eligenda ad hanc prælationem, in quantum in omni persona, cui cura animarum committitur, seu confertur beneficium, aut dignitas habēs annexam hāc curam vel obligationem, postulatur. Ratio est, quia nullo speciali iure imposita est circa hoc maior obligatio, vel necessitas. De iure autem communi necessarium non est, vt qui promouetur ad curam animarum habendam, sit iam sacerdos, quādo promouetur; sed satis est, vt per promotionem ipsam seu beneficium obligetur ad sacerdotium suscipiēdū. Quod notauit Abbas in dict. c. 1. de ætat. & qualitat. & colligitur ex eodem textu, & ex cap. *præterea.* eod. tit. & cap. *si pro clericis.* de Præben. in 6. Ita ergo in præsenti, quamuis religiosus professus nōdum ordinatus sacerdos, in Prælatum religionis eligeretur, iure communi non esset irrita electio, nec irritanda, quia nullum haberet iuris defectum: teneretur autem sic electus debito tempore ordinari, tū ex dict. c. 1. vbi nomine Abbatis omnes intelligunt comprehendi Prælatum religiosum, nomen etiam Præpositi propriè illi conuenit. Ratio verò est, quia nunc Abbates seu Prælati religionum habent propriam curam animarum: necessarium autem est, vt pastores animarum sacerdotes sint, quia aliàs nec poterunt per seipsos subditis peccata remittere, neque pro eis offerre, aut Eucharistiæ sacramentum tribuere: quod magnum inconueniens est, quia deesset illis potestas ad præcipua munera sui officij, cui non semper possunt per alios conuenienter satisfacere; & præterea postquā in religionibus quāplures & præcipui sunt presbyteri, indecens profectò esset, Prælatum non esse sacerdotem. Quę ratio, moraliter loquendo, probat, etiam ante electionē esse debere sacerdotem; ex decentia tamen, & ex communi cursu rerum, non ex necessitate, quia de hoc nulla est lex.

Postulatur tamen dicta sacerdotii conditio, saltem post oblationem debito tempore suscipiendi, propter curam animarum subditorum.

XXII. Dici verò potest, regulariter necessariũ esse, vt eligendus, sit ordinatus in sacris. ita colligitur ex ca. *tuam*. de ætat. & qual. ibi, *Cùm instante necessitate in articulo, possit in Abbatem assumi, etiam in minoribus ordinibus constitutus*. Nam per argumentum à contrario colligitur, extra articulum necessitatis debere esse ordinatum in sacris qui Abbas constituitur, & ita notat ibi Panormitanus: nam si ob necessitatem potest fieri Abbas qui non est ordinatus in sacris: ergo extra necessitatem, atque adeò regulariter non potest eligi nisi ordinatus in sacris. Veruntamen satis probabile est, quod & glossa ibi indicat, ibi esse sermonẽ de irregulari, qui non potest in sacris ordinari, vt indicant illa verba textus, *Instituas in Abbatẽ, ita videlicet quod ad sacros ordines non ascendat*. Vnde fit, vt ibi appelletur non constitutus in sacris non omnis ille, qui actu non est ordinatus, sed qui nec potest etiã ordinari: vnde glossa vltima aduertit, Pontificẽ per illa verba, *Cum instante necessitate*, &c. respondere tacitę obiectioni, quomodo fieri possit Abbas, qui non potest fieri sacerdos: ergo nõ sola priuatio actualis, sed incapacitas consideratur. Vnde ex illo textu solũ colligitur, irregularem ad sacros ordines non posse iure ordinario eligi in Prælatum religionis: sequiturque hoc ex præcedenti assertione. nam eo ipso quòd obligatur ex vi muneris ad sacros ordines, non potest ad illud eligi, qui ad eos est impeditus. Quæ verò necessitas sufficiat, vt non obstante hac irregularitate, quis eligatur, & an tunc etiam requiratur dispensatio, paulò inferiùs dicemus.

XXIII. *Necessarium vero est vt habeat saltẽ primam tonsuram.* Vltimò verò circa hanc conditionẽ addi potest, necessarium esse vt eligendus ad prælationẽ regularem, præsertim supremam, clericus ordinatus sit, saltem in minoribus ordinibus, seu aliquo eorum. Hoc apertè colligitur ex dict. c. *tuam* ibi. *Cum instante necessitatis articulo, possit in Abbatem assumi etiam in minoribus ordinibus constitutus*. Et ratio supra tacta est, quia laicus omninò seu non clericus non potest ritè eligi ad dignitatem Ecclesiasticam, quia non est capax eius, vt sæpe dictum est: nemo autẽ eligi potest ad id, cuius non est capax. Adeò, vt in c. *contingit*. de arbitris, dicat Innoc. III. *Generaliter prohibemus, ne super rebus spiritualibus compromittatur in laicum*, & idem in c. 2. de Iudiciis, priùs dicitur laicos non posse tractare Ecclesiastica negotia; postea verò additur, *Sed Episcopi, Abbates*, &c. vbi supponitur, Abbates nõ posse esse laicos, vt sint apti ad res Ecclesiasticas tractãdas: & quoad hoc, vt Abbas notat, mos, seu ius antiquum immutatum est. Et ratio fundamentalis est, quia olim Abbas monachorum non habebat iurisdictionem spiritualem. Queri verò potest, an sufficiat prima tonsura, quia in dict. c. *tuam*, dicitur, *In minoribus ordinibus constitutus*: cùm tamen prima tonsura ordo non sit. Dico tamen sufficere; quia intentio iuris solùm est vt sit clericus, & capax spiritualis iurisdictionis.

Quarta conditio carentia irregularitatis.

XXIV. Quarta principalis conditio assignari potest, vt eligendus in Prælatũ irregularis non sit. Sed sciendum est, irregularitatem propriè ac per se primò respicere ordines, est enim inhabilitas quædam ad ordines recipiẽdos: hic autem sermo est de irregularitate latiùs sumpta, vt dicit etiam inhabilitatem ad beneficiũ Ecclesiasticum, vel prælationem. Quia verò beneficium, ac prælatio supponit aliquẽ ordinem, ideo irregularitas simpliciter cõsequenter est impedimentũ ad Ecclesiasticam prælationem: nam irregularitas simpliciter est quæ impedit omnem ordinem, & consequenter vsum eius, & quidquid talem ordinem, & vsum requirit. Nam qui ad aliquid est inhabilis, consequenter fit inhabilis ad id quod est illi connexum, vt dixit Glossa in c. *studeat* d. 50. verbo *vt tale beneficium*. & Nau. c. 27. n. 251. An verò illa irregularitas, quæ non impedit omnẽ ordinem, sed aliquem, v. g. sacerdotium, aut ordinem sacrum, impediat omninò huiusmodi electionem, dubitari potest. Veruntamen idem iudicium in hac quæstione dari debet, quod de electione ad quodlibet aliud beneficium facta de persona irregulari, de qua diximus in propria materia disput. 40. sect. 2. num. 30. esse nullam ipso iure idem ergo est in præsenti, quia hæc prælatio regularis estò non sit propriè beneficium quoad temporale annexum; est tamẽ quoad ius spirituale circa curam animarum, & in omni rigore est dignitas ac prælatio. Verum est regulam illam maximè procedere de irregularitate simpliciter, si tamen res attentè consideretur; hic non est necessaria distinctio inter irregularitatem partialem, & totalem: quia si irregularitas est præcise ad sacerdotalem ordinem, hoc satis est, vt per se loquendo impediat electionem personæ ad huiusmodi prælationem, iuxta dict. c. *tuam*. & iuxta dictam regulam generalem, de his, quæ inter se connexa sunt: nam secundùm ordinarium ius, huiusmodi Prælatus debet esse sacerdos, & ideo eo ipso quòd est irregularis ad sacerdotium, impeditur ne eligi possit. Quòd si sit irregularis ad aliquem inferiorem ordinem, eo ipso est irregularis ad omnes superiores, vt ex propria materia constat; & ideo perinde impedit.

Solùm posset excogitari irregularitas, seu inhabilitas ad solum Episcopatum, & non ad sacerdotium: & de illa concedendum est, non esse impedimentum ad hanc electionem, quia nec directè prohibet hanc prælationem, vt supponitur; nec propter connexionem, quia ad hanc prælationem non est necessaria dignitas Episcopalis. Dices: Est saltem necessaria iurisdictio Episcopalis. Respondeo, per talem irregularitatem directè prohiberi consecrationem Episcopalem; iurisdictionem autem solùm consequenter, quatenus consecrationem supponit. Imò, licet non sit irregularitas in hac proprietate, sed pœna inhabilitatis ad dignitatem, seu iurisdictionem Episcopalem, non esset extendenda ad hanc iurisdictionem *quasi Episcopalem*, qualis est in Prælato religionis, etiam supremo: quia pœna non est extendenda vltra rigorem verborum; in rigore autem illa dignitas non est Episcopalis. Vnde fiet, si inhabilitas non limitetur ad illam dignitatem in specie, sed extendatur ad prælationes, vel dignitates Ecclesiasticas in genere, tunc enim sine dubio comprehendet hanc, de qua tractamus.

XXV. *Episcopatus dignitas, regularis impedimentum ad illum, quatenus.*

XXVI. *Dignitas Episcopalis impedimentum ad illam, quatenus.*

Vna verò differentia assignari potest inter irregularitatem integrã, seu ad omnes ordines, & partialem ad aliquos tantùm ex superioribus: quòd prior ita reddit personam inhabilem, vt electio de illa facta, eo ipso irrita sit, quia est incapax iurisdictionis spiritualis: at verò irregularitas partialis, v. g. ad sacerdotiũ, vel sacros ordines, licèt impediat regulariter loquendo, electionem, non tamen reddit illam ipso iure nullam: quia non reddit personã incapacem iurisdictionis spiritualis, & alioqui nullum est ius expresè irritans talem electionem, neque ex vi solius connexionis sequitur irritatio ipso iure, sed solum quòd possit irritari: quia conditio sacerdotij, vt dixi n. 21. non est necessaria antecedenter, sed solùm consequenter. Et hoc etiam potest aliquo modo colligi ex dict. c. *tuam*, dum significat, in necessitate posse eligi huiusmodi irregularem: in quo videtur supponi, illum non esse absolutè incapacem talis dignitatis: Vnde etiam probabile est, in eo casu non esse necessariam dispensationem ab homine concessam ad talem electionem, quia satis conceditur ex vi illius iuris: & ita intelligo quod Panormitanus, & alij ibi dicunt, talem personam tunc

tunc assumi dispensatiue, scilicet concessione, aut interpretatione iuris.

XXVII. *Irritabitur tamen nisi debito modo habeatur.* Nihilominus tamen, vt talis electio rata, & firma maneat, necessarium erit, vt vel superior dispenset in tali irregularitate, vel confirmet, aut conferat talem Prælationem cum facultate retinendi, & administrandi illam absque sacerdotio, vel ordinibus sacris. Quocirca, si quis prædicto modo irregularis eligeretur ad huiusmodi Prælationem etiam sine necessitate, & postea priusquam cassaretur electio, obtineret dispensationem irregularitatis, fortasse iam non posset irritari electio, quia electio fuerat valida, licet infirma, solum ratione impedimenti, ad debitum vsum, & ad explendam obligationem talis dignitatis: ablato ergo impedimento, roboratur (vt sic dicam) & firma manet electio. Maxime cum nullum sit ius, quod directe præcipiat illam irritari, nisi existente iusta causa impediente sacrum ordinem, argumento c.1. de ætat. & qualit.

XXVIII. Iam vero occurrebat hîc dicendum in particulari de nonnullis conditionibus, quæ personam frequentius solent reddere inhabilem ad huiusmodi electionem; vt præcipue sunt, defectus natalium quoad ortum illegitimum; defectus originis ex radice infecta macula hæresis, apostasiæ, vel Iudaismi, aut alterius sectæ damnatæ, & infamia. Sed de his omnibus dixi late in materia de Irregular. disp. 43. 48. 50. neque hîc aliquid nouum notatu dignum occurrit: nisi hoc solum, quod esse illegitimum impedit iure communi, iuxta cap. 1. de filijs Presbyt. ex quo plane habetur, etiam post professionem religionis durare hoc impedimentum. An vero per Superiorem religionis dispensari possit, consulenda sunt specialia priuilegia, nam iure cõmuni non potest: de quo infra à cap. 12. nonnihil attingemus. Secundum autem defectum non constat impedire ex vi solius iuris communis, & ideo specialia iura religionum, vel Prouinciarum conſideranda sunt, & seruanda. De tertia glossa in dict. c. *tuam*, verbo, *Non ascendat*, dicit, infamiam non impedire Abbatiæ Prælationem: citat. c. *accedens*. d. 50. vbi Saturninus quidam Presbyter, qui pro crimine à sacerdotij ordine erat deiectus, solicitudinem de monasterijs gerere, & in eodem statu manere permittitur; sed si infamia talis sit, quæ reddat personam irregularem ad sacerdotium, consequenter impedit hanc Prælationem, vt dictum est, quia coniuncta est cum ordine sacerdotali: decretum autem illud Gregorij procedit iuxta antiquum ius, in quo Abbates esse poterant non ordinati; & ideo irregularis ad ordines per se non impediebat Prælationem, nisi in casibus expressis. Eò vel maxime, quod non constat Saturninum illum fuisse Abbatem: imo verisimilius est tantum habuisse ministerium temporale, seu procurationem quorundam monasteriorum, vt bene exponit Turrecremata ibi. Qui censet, etiam eo tempore non potuisse irregularem à sacerdotio, esse Abbatem; quia non posset curam animarum monachorum exercere. Et ex illo quidem textu aliud non colligitur, vt bene ipse explicat: tamen ratio eius non cogit, quia tempore Gregorij poterat esse Abbas sine ordinibus sacris, vt supra cap. 1. num. 3. ostensum est ex 1. Dialogor. cap. 4. & alijs testimonijs. Nihilominus verisimilius est, infamem secundum ius Canonicum nunquam potuisse esse Abbatem, quia id est valde indecens, & repugnans tali muneri: nunc autem multo certius id est, quando hæc est propria spiritualis Prælatio. Sed de hac infamia videndâ sunt, quæ late tradidimus in fine quinti tomi, disp. 48.

* * *

CAPVT IV.

De conditionibus eligentium dictum Generalem.

HActenus dictum est de conditionibus requisitis ex parte eligendi: nunc dicendum secundo loco superest de eligentibus, quod breuius expediri potest. Primo enim dicendum est, electionem hanc pertinere ad ipsammet religionem, nam secundum commune ius eligere Prælatum alicuius congregationis, ad ipsam congregationem spectat, c. 1. de Electione, & cap. 2. 3. 4. & sequentibus, 18. q. 2. vbi specialiter de monachis agitur: & sicut statuitur, vt Abbas de eadem congregatione eligatur, ita etiam quod ab eadem congregatione. Atque hoc ius commune maxime receptum est in omnibus religionibus secundum iura specialia quoad supremam Prælationem totius religionis, quia in illa erat moraliter necessaria electio, vt supra ostendi c. præced. num. 2. non erat autem expediens vt esset ab externis, vt per se notum est. Quid autem requiratur, vt hæc congregatio ad hunc finem, seu effectum legitima sit, maxime attendendum est ex conditionibus requisitis in singulis eligentibus, de quibus statim, & in authentica, ac sufficiente eorum conuocatione, quæ maxime pendet ex propria institutione, & modo singularum religionum. Nam in vnaquaque debet conuocatio fieri ab eo, qui ad illud munus deputatus est, authoritatemque habet ab ipsa religione, & similiter conuocandi sunt omnes etiam, qui iuxta statuta vniuscuiusque religionis suffragium in illa habere possunt. I. *Prima assertio seu conditio, vt eligentes sint de ipsa Religione.*

Secundo dicendum est, huiusmodi eligentes debere esse professos eiusdem religionis, non tamen esse necessarium, vt sint expresse professi. Prior pars certa est ex eisdem iuribus citatis 18. q. 2. vbi monachis committitur sui Abbatis electio, *Quem sibi* (ait Gregorius ibi cap. 5.) *propria voluntate concors fratrum societas elegerit*: nomine autem fratrum intelliguntur, qui iam per professionem facti sunt religiosi. Expressum vero ius est in cap. *ex eo.* §. *in Ecclesiis*. de Elect. in 6. & in cap. *indemnitatibus*, idem circa electionem monialium præcipitur, vbi glossæ & Doctores conueniunt. Denique ita habet omnium religionum consuetudo. Ratio etiam id exigit, quia nouitius non est verum membrum illius corporis: ergo nec ius eligendi habere potest. Præterea rationes fere omnes, propter quas nouitius non potest eligi in Abbatem, probant non posse eligere. De quibus videri potest cap. *cum in magistrum*, de Electione, scilicet quia non debet esse prius magister, quam discipulus; & quia nouitius non satis est expertus religionem, nec potest habere sufficientem notitiam personarum. Alteram partem docet expresse glossa in cap. *nullus* & in cap. *ex eo.* verb. *Tacite*, & cap. *indemnitatibus*, verb. *Tacite*, de Elect. in 6. & probatur sufficienter ex dictis iuribus: nam in primo solum postulatur expressa professio in eligendo; tacetur autem de electore; ius autem nouum non mutat, vel limitat antiquum, nisi in eo, quod exprimit: in alijs vero iuribus expresse requiritur sub disiunctione professio tacita, vel expressa: ergo quælibet earum sufficiet. Ratio autem est, quia vtraque est vera professio. Dices, Cur potius in eligendo, quam in electore requiritur, quod professio fuerit expressa? Respondetur, hoc pendere ex iure positiuo, & ideo voluntatem legislatoris esse nobis pro sufficienti ratione: illum autem mouere potuit, quia plus multo est eligi in Prælatum, quam eligere, ideoque plures conditiones in eo requiruntur. Item, quia, vt quis habeat ius eligendi, satis est, quod vere ac II. *Secunda assertio vt sint professi.* *Dubium explicatur.*

substantialiter sit membrum communitatis, seu religionis: quod non minus tenetur perpetuo obedire Prælato, quam reliqui; hunc autem statum tam vere ac proprie habet per professionem tacitam, sicut per expressam; vt autem eligatur in caput, id satis non est, propter alias rationes superius allatas.

III. Tertio dicendum est, necessarium esse, vt electores sint clerici, & in sacris constituti. Prior pars probari potest ex dict. cap. *ex eo. §. in Eccl sius.* de Elect. in 6. ibi, *Conuersi laicum clericis in electionibus interesse non debent* (scilicet) *in Eccl siis regularibus, vel monasteriis.* circa illa autem verba aduertit glossa, ex vi illorum non excludi monachos professos, etiam non ordinatos, si ad ordines tendant, quia illi non vocantur *conuersi*, sed proprijssime monachi: vnde quanuis pro tunc sint laici, id est, nondum clerici ordinati, nihilominus non possunt dici *conuersi laici*; non ergo sub illis verbis comprehenduntur. Et ad hoc confirmandum refert varia iura, quæ solum probant, per nomen *monachi* comprehendi fratres non clericos; quod satis à nobis est in superioribus confirmatum. Imo iuxta morem antiquum, etiamsi nunquam ordinati essent, *monachi* vocabantur: quin etiam nunc existimo interdum accipi hanc vocem in tam lata significatione, vt conuersos vere professos comprehendat, c. *canonica.* de sent. excommunicat. At vero è contrario nomen *conuersi* re vera non solet attribui monachis ex eo tantum, quod ordinati non sint, sed ex eo, quod sunt in gradu, in quo ad ordines non deputantur, licet sint vere religiosi, Geminianus in c. *exceptionem*; de priuilegijs, in 6. & alij communiter. Quocirca stando in proprietate dictorum verborum, videtur vera sententia glossæ, quam sumpsit ex Innocentio in c. 2. de institutionibus; & idem sentiunt Abbas, cap. 1. de Procuratoribus, n. 9. Felinus in cap. *non dubium.* de senten. excomm. n. 3. versic. *Secunda conclusio.* Dicet vero aliquis, saltem præsuppositiue colligi hanc partem ex illo textu, quatenus dicit, conuersos laicos non esse admittendos ad electionem simul cum clericis: supponere enim videtur faciendam esse à clericis. Sed hoc etiam non cogit, nam licet supponat, vbi sunt clerici faciendam esse ab illis; non tamen à solis illis: nam, si hoc supponeret, non oporteret decretum facere de excludendis conuersis laicis: vnde potius retorqueri potest argumentum in contrarium, colligendo ab speciali, vel ex illo principio, quod *exceptio firmat regulam in contrarium.* nam ibi Pontifex volens excludere eos, qui cum clericis admittendi non sunt ad electionem, solum excludit conuersos laicos: ergo virtute admittit omnes alios professos, qui monachi sunt, & non tantum conuersi. Et inter eos potest optima ratio differentiæ assignari: nam alij religiosi, quanuis non sint ordinati, possunt esse literati, & maiorem rerum notitiam habere, quæ ad huiusmodi electionem solet esse necessaria.

Instantia remouetur.

IV. Igitur ex antiquo iure nihil inuenio, quod illam priorem partem sufficienter probet: imo Innocentius supra aperte dicit, ius eligendi cadere in monachum laicum. Et idem sentit Panormit. cap. 2. de Institutionib n. 5. Quorum sententia maxime procedit secundum ius antiquum, quando monachi, etiam ipsi Abbates, erant laici, tunc enim clarum est, electionem Abbatum potuisse fieri à monachis laicis, etiamsi inter eos essent aliqui clerici; quia hoc erat accidentarium; & quia per talem electionem non conferebatur iurisdictio spiritualis, vt supra declaraui. Nunc autem quando Abbas religionis est proprius Prælatus, & iurisdictionem spiritualem habet, videtur ex alio principio requiri, vt eligentes omnes, clerici sint, quia ius eligendi ad huiusmodi Prælationes non cadit in laicum, vt dicitur in c. *sacrosancta.* & c. *Massana*, de Electione. Et quanuis illi textus possint intelligi de laicis omnino secularibus, quia in casibus illorum textuum de illis erat sermo, & rationes etiam ad illos maxime pertinent; nihilominus cum hæc electio munus quoddam spirituale sit, videtur satis probabile, regulam ipsam extendendam esse ad omnes laicos. Quia, vt supra notaui, & initio materiæ de Censuris, cum iura dicunt, spiritualem administrationem, vel electionem non esse committendam laicis, laicorum nomine comprehenduntur etiam religiosi non ordinati: ergo, cum hæc electio sit aliquo modo actus iurisdictionis, vel saltem administrationis spiritualis, videntur ab illa excludendi omnes laici quantumuis monachi sint. Et consequenter posset probabiliter sustineri, ad eos etiam extendi dict. cap. *ex eo.* nam, licet conuersorum nomine in rigore non veniant monachi; nihilominus quæ negantur conuersis, non quia conuersi sunt, sed quia laici sunt, videntur consequenter negari etiam laicis; huiusmodi autem videtur esse in præsenti actus eligendi spiritualem Prælatum: non enim negatur conuersis eo, quod ad inferiora, & tẽporalia officia sint destinati; id enim humilitati religiosæ consentaneum non esset, nec solum vel præcipue quia non sunt literati, quia hoc ex se non obstat huiusmodi electionibus, sed maxime necessaria est prudentia, & experientia, quæ in his conuersis sæpe non est, & multis clericis deesse potest, imo & scientia, seu doctrina. Negatur ergo, quia *laici* sunt; hæc enim est proprie & per se causa, quam ius debet attendere: ergo quoad hoc comprehenduntur omnes religiosi, seu monachi, qui laici sunt.

Vnde nunc fuaderi possit.

V. Certius autem probatur illa prior pars simul cum posteriori ex Clement. *Vt ij*, de ætat. & qualit. vbi Pontifex statuit, *Vt nullus de cætero in Ecclesia Cathedralibus, vel collegiatis secularibus, vel regularibus vocem in Capitulo habeat, etiamsi hoc sibi ab aliis libere concedatur, nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus.* Quod decretum comprehendit sine dubio monasteria regularium, qui ad diuina officia destinati sunt; & eorum Capitula, vt ex ipso textu constat, & ex omnium expositione. Vnde fit à fortiori comprehendi sub hac lege capitula Prouincialia, vel Generalia talium religionum: nam, si particularis Conuentus est proprium regulare collegium, ratione cuius talis Ecclesia collegiata dicitur; multo magis tota prouincia, vel tota religio constituit vnum Collegium, cuius Capitulum in hac decisione comprehendatur. Deinde, per hoc decretum excluduntur omnes non ordinati in sacris, ne vocem in Capitulo habeant, & consequenter ne possint eligere: nam hæc est vna, & forte potissima ex his vocibus, quæ haberi possunt in Capitulo. Loquitur autem specialiter illa lex (quantum ad nostrum propositum nunc spectat) de proprijs monachis, seu religiosis, qui ad diuina officia sunt destinati, quique ex vi sui gradus debent ad sacros ordines promoueri, vt patet ex principio, & ex ratione illius textus, *Vt ij, qui diuinis officijs sunt mancipati, vel mancipabuntur in posterum, ad suscipiendos sacros ordines propertius inducantur*, &c. Vnde colligit Panormitanus, ex vi illius textus non excludi à Capitulo conuersos, quia illi non sunt diuinis officijs destinati, sed ad nostram præsentem quæstionem id non refert, quia non agimus de priuatione vocis in Capitulo quoad omnes actus, sed solum quoad electionem, à qua iam supponuntur excluſi conuersi ex alio capite.

VI. Inquirunt autem ibi glossa & Doctores duo, quæ breuiter expedire necessarium est. Primum est; Quid si aliquis non erat ordinatus in sacris tempore vocationis, tempore autem electionis iam ordinatus fit? Respondetur, posse habere suffragium, quia ille est ha-

est habilis tempore electionis, & hoc sufficit: nec enim in illo capite postulatur, vt ante vacationem sit ordinatus, sed solum, vt non admittatur in Capitulum nisi sit ordinatus: quod varijs iurib. confirmant glossa & Panormitanus ibi. Sed ratio facta, est sufficiens. Ob quam etiam, si quis non esset professus tempore vacationis, tempore autem electionis iam esset professus, posset, & deberet ad electionem admitti, quantum est ex hoc capite: quia nullo iure statutum est, vt professio antecedat vacationem, neque etiam quod professio debeat antecedere electionem certo aliquo tempore; sed solum quod facta sit, vt patet ex dict. c. *ex eo.*

VII. *Secundum dubium cui pro distinctionem fit sect. Primum membrum distinctionis.*

Altera dubitatio est, quid sit dicendum de eo, qui ordinatus sit in sacris ante legitimam ætatem, videtur enim esse inhabilis ad electionem, quia lex postulans ordinem sacrum, consequenter postulat legitimam ætatem ad illum: ergo, quidquid horum deficiat, non sit persona habilis. Respondetur, duobus modis posse aliquem ordinari in minori ætate: primo ex priuilegio, atque adeo legitime, & tunc non dubito, quin talis persona possit habere suffragium, quia habet omnia requisita ab hac lege, & modo licito absque vlla culpa. Item, ille non solum recipit ordinem, sed etiam executionem ordinis: ergo. Nec ratio facta obstat, quia hæc lex non postulat directe & per se ætatem, sed supponit illam, quantum à lege postulatur. Vnde fit, vt licet diuersis temporibus leges canonicæ maiorem, vel minorem ætatem requisierint ad subdiaconatum, quælibet earum sufficiens fuerit ad habendum vocem in Capitulo, supposito ordine: ita ergo si per

V. *Alterum membrum.*

dispensationem minor ætas sufficit ad illum ordinem, sufficiet etiam ad habendum suffragium. Alio modo potest quis ordinari ante ætatem legitimam illicite ac subreptitie, & tunc certum est iuste posse priuari suffragio per sententiam, quia potest suspendi: an vero sit ipso iure priuatus, & inhabilis ad talem electionem, pendet ex generali quæstione, an sit ipso iure suspensus, quam tractaui late in tom. 5. disp. 31. sect. 1. à num. 22. agens de suspensione; licet enim iuxta antiquum ius non esset ipso facto suspensus, sed suspendendus, vt affirmat Panormitan. dict. Clement. num. 8. nihilominus iuxta nouum ius ipso facto suspensus manet, & hac ratione inhabilis ad electionem. Est autem aduertendum, hanc suspensionem esse specialem pœnam, quæ si per aliam legem imposita non esset, ex vi dictæ Clementinæ non induceretur. Vnde si quis propter bonam fidem excusaretur à culpa in tali ordinatione, & consequenter à pœna, posset tuta conscientia ferre suffragium, quia reuera habet conditionem ordinis sacri requisitam in dicta Clementina, & nullum habet impedimentum canonicum: nam defectus ætatis per se non est impedimentum ad electionem, esto sit impedimentum ad executionem ordinis, si ante impletam legitimam ætatem cognoscatur. Quia, vt dixi, lex nihil de ætate disponit in ordine ad electionem. Et ita tenet expresse Panorm. cum Paulo contra quandam glossam dicto n. 8.

VIII. *Definitio dubitationis.*

Tandem quæri hic potest, an hæc conditio sit de substantia electionis, ita vt suffragium datum à non ordinato in sacris, nullum sit, vel solum sit prohibitum. Sed hoc nullam habet dubitationem, si illa verba expendantur, *Nullus vocem in capitulo habeat, nisi*, &c. nam illa verba non solum prohibent, sed etiam tollunt omnem facultatem & potestatem, ideoque non est dubium, quin tale suffragium nullum sit, quia persona est inhabilis ad illud ferendum. Quod non solum est verum, quando ipsa persona per fraudem se ingerit, sed etiam, si à toto Capitulo admittatur, vt ibi glossa notauit, verb. *Concedatur*, & verbo, *Nullo modo*. Et probatur sufficienter ex verbis illis textus, *etiam si hoc sibi ab aliis libere concedatur*, quia per hæc verba irritatur talis concessio, quandoquidem ea non obstante, alius remanet sine voce in Capitulo ex vi illius legis. Imo addit glossa ibi, neque Episcopum posse in hoc dispensare, quod verissimum credo; sed id omitto, quia in præsenti casu nunquam potest occurrere necessitas talis dispensationis; & eadem ratione omitto casum alium, si contingeret nullum esse ordinatum in sacris: nam in præsenti contingere non potest, agimus enim de religionibus monachorum, & clericorum prout nunc sunt in vsu Ecclesiæ: nam si quæ sit religio mere laicorum, vt potest esse militaris, vel hospitalaris, & in illa fiat electio, non esset necessaria hæc conditio, vt omnes Doctores aduertunt in dict. cap. *ex eo.* & dicta Clement. de ætat. & qualit. & ex ipsis iuribus satis colligitur.

Exc. pro religionem puro laicorum.

IX. *Quarta assert. vt nullus elector sit censuratus.*

Quarta conditio generalis assignari potest, vt electror non sit per excommunicationem, vel aliam similem censuram, aut Ecclesiasticam inhabilitatem suspensus à munere eligendi, quod generale est omnibus electionibus Ecclesiasticis, de qua in disp. 14. de censur. sect. 2. à num. 6. & ideo illam omitto. Videri potest Abbas in cap. *illa quotidiana.* n. 7. & in cap. *Cumana.* in fin. de Elect. & in cap. vlt. de Procuratorib. num. 3. vbi late tractat aliam quæstionem, an inhabilitas vnius electoris reddat nullam totam electionem; vel sustineatur propter habiles, quæ etiam generalis est, & ideo illam omitto. Pro regula enim tenendum est, *Vtile per inutile non vitiari*; & ita in præsenti inhabilitatem vnius, vel alterius non nocere, quando alij non consenserunt, nec voluntarie admiserunt excommunicatum, vel alium similem, cuius defectum supplere non poterant, tunc enim conspiratio illa reddet vitiosam totam electionem, non vero priuata malitia vnius. Et ita cessat nunc quæstio, quam late tractant Innoc. Ioan. Andr. Panormit. & alij dictis locis, si excommunicatus sit occultus, an possit, ratione illius, irritari electio: nam hodie facile hoc expeditur, iuxta Extrauag. *Ad euitanda*, quæ nullum fauorem concedit excommunicato, concedit autem alijs ne illum vitare teneantur. Et ideo ille semper peccat, se ingerendo ad electionem: alij vero non peccant illum non reprehendendo, quanuis possint, quia non tenentur illum vitare, aut repellere; & ideo ex hac parte non erit nulla electio.

CAPVT V.

De forma prædictæ electionis Generalis, vbi late exponitur textus c. quia propter. de Elect.

I. *Ius canonicum præscribens formã eligendi Ecclesiasticum Prælatum absolute sumptum.*

TErtio loco, vt creatio Prælati valeat, necessarium est, vt debita forma electionis seruetur. Circa quam duo potissimum iura sunt obseruanda, scilicet cap. *quia propter*, de Electione. nam licet caput illud generalius loquatur, sine dubio comprehendit hanc electionem, de qua modò agimus. Nam, iuxta communem interpretationem, dispositio illius textus habet locum in electionibus Abbatum Ecclesiarum regularium, quæ etiam dicuntur viduatæ, & sine pastore relinqui, mortuo, vel deficiente Abbate, cap. *ne pro defectu*, eod. tit. per dispositionem autem dicti cap. *quia propter*, prouidetur omnibus *Ecclesijs viduatis*, vt in eodem textu dicitur: ergo comprehendit illa dispositio electionem Abbatum regularium: ergo & in omnibus Prælatis localibus religionum, qui licet non vocentur

Abba-

Abbates, fere solo nomine differunt quoad munus, ad quod eliguntur: ergo à fortiori idem dicendum est de electione Prælatorum regularium altiorem seu vniuersaliorem habentium iurisdictionem; & maxime de electione supremi Prælati. Et hæc est communis doctrina Doctorum in dict. cap. *quia propter*. Aliud ius est specialiter pro Regularibus editum in Concilio Tridentin. sess. 25. cap. 6. de Reformat. regularium, vbi expresse declaratur, comprehendi electiones Superiorum omnium, Abbatum, Officialium, Generalium, imo & Abbatissarum seu Præpositarum. Vbi tamen considerandum est, non præcipi, vt hi omnes per electionem fiant, sed, vt, vbi fiunt per electionem, talis modus in electione seruetur.

Ius speciale pro Prælatis Regular. bus eligendis.

De forma antecedente electionem.

II. *Prima conditio vt antecedat conuocatio suffragantium.*

Ad tria ergo capita reducuntur omnia, quæ in iuribus illis statuuntur. Quædam enim præcedunt, alia comitantur, alia subsequuntur electionem. Ad primum caput pertinent illa verba c. *quia propter*. *Cum electio fuerit celebranda, præsentibus omnibus, qui debent, & volunt, & possunt commode interesse, assumantur tres de Collegio fide digni, qui secrete, & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant*. Ex quibus verbis primo colligitur, necessarium esse ad legitimam electionem, vt omnes, qui habent ius eligendi, conuocentur, si commode fieri possit: nam si non fuerint vocati, non poterunt moraliter esse præsentes, etiamsi velint; quod tamen in prædicto iure postulatur. Et expressius ponitur hæc conditio in c. *coram*. de Electione. & sumitur ex c. *bonæ memoriæ*. 2. & cap. *cum inter*. 2. eod. tit. & c. *quod sicut*. eod. tit. Non est autem ita necessarium vt adsint omnes, qui ius habent eligendi, quia non coguntur eligere, sed si velint, vt ex prædictis verbis aperte constat. Vnde fit, non tantum necessarium non esse, vt omnes, qui possunt ferre suffragium, præsentes sint; verum etiam nec maior illorum pars: quia potest maior pars nolle adesse, & tunc non est impedienda electio contra intentionem illius cap. quæ in principio eius explicatur: poterit ergo celebrari ab his, qui præsentes fuerint. Dices, hoc esse contra rationem electionis, quæ debet esse à maiori parte. Item omnes, qui habent ius suffragij, debent adesse; ergo iniuste agunt, si nolunt adesse: non ergo pro illorum voluntate debet fieri electio à paucioribus. Item, quid, si omnes, vel fere omnes nolint venire, quomodo fiet electio?

Ad primũ. Ad primum respondetur, electionem debere fieri à maiori parte eorum, qui præsentes sunt, & actu ferunt suffragium, vt statim ex eodem textu dicetur, non omnium, qui possunt ferre suffragium, quia parum confert potestas, si non reducatur in actum. *Ad secundũ.* Ad secundum dicitur, illud verbum, *debent*, ex parte electorum non dicere obligationem, sed ius, ita vt respectu eorum passiue potius, quam actiue interpretandum sit: nam illis debetur suffragium, si velint illud ferre, licet ipsi non teneantur; & ideo non iniuste agunt nolendo, nec contra debitum electionis.

Hoc autem intelligitur ex vi iuris communis, nam ex iure speciali poterit imponi obligatio, vel etiam ex præcepto Superioris, si ita expediat.

Ad tertium. Vnde ad tertium dicitur, in eo casu ad prouidẽtiam Superioris pertinere facere, vt conueniens numerus electorum congregetur, quantum potuerit, & ad bonum religionis expedire censuerit. Quod si non valuerit aliquem numerum cogere, deuoluetur electio, seu prouisio Ecclesiæ ad Superiorem, vt Canonistæ communiter aiunt: in nostro autem casu ad Summum Pontificem pertinebit, si religio exempta sit, quia tota religio non habet extra se Superiorem aliquem, per quem possit ei de capite prouidere, quando ipsa vel sua culpa negligens est, vel propter impedimenta impotens ad illud eligendum.

III. *Dicta conuocatio debet esse moraliter sufficiens.*

Vnde etiam constat quomodo hæc conuocatio electorum facienda sit: quod voluit explicare Pontifex in illo verbo, *Et possunt commode*, nam hæc commoditas, vt Doctores dicunt, & ratio postulat, magis ex parte Ecclesiæ, seu communitatis, quam ipsorum electorum spectanda est. Interrogari autem potest, qualis, vel quanta esse debeat hæc commoditas, quæve difficultas vocandi aliquem excusset. Item, an oporteat vnumquenque in particulari, vel sufficiat publicum edictum proponere, die & hora in particulari assignatis. Respondeo, in his circumstãtijs nihil esse iure communi dispositum: nam in dict. c. *quia propter*, nihil de hoc dicitur, & in nullo alio aliquid de forma eligendi præscribitur; & ideo in primis seruanda sunt iura specialia, per quæ solent hæc esse definita. Deinde iuxta c. *cum inter vniuersas*, de electione, vbi ius scriptum defuerit, seruanda est consuetudo, præsertim in modo conuocandi per admonitionem, seu vocationem singulorum, vel per generalem publicationem, solitam fieri tali loco, aut modo, vel per ipsam legem & constitutionem, qua ipso iure (vt sic dicam) solent vocari electores: quod in nostro casu maxime locum habet in his religionibus, vbi Prælatio Generalis temporalis est, & certo, ac per legem definito tempore vacat, & successoris electio certo etiam die, & loco fit. Vbi autem vel tempus, vel locus sunt incerta, vel certe vacatio ipsa, quia non contingit nisi per mortem, necesse est conuocationem sigillatim fieri per omnes Prouincias, vel Prælatos Generali immediatos, vt per eos ad omnes, qui suffragium habent, perueniat. Vnde in his difficultas illa, vel distantia, quæ per se est coniuncta cum tali electione, non consideratur, nec censetur esse contra commoditatem electionis: debet ergo esse extraordinaria. Vnde, quando talis est, quę nec à lege considerari potuit, nec per consuetudinem iudicari, prudenti arbitrio relinquendum est, nulla enim alia regula certa statui potest: in eo autem iudicio ferendo maxime attendendum est, ne propter dilationem electionis communitas detrimentum patiatur. Et hæc est communior sententia in c. *coram*. de electione. & sumitur ex c. *cum inter vniuersas*. eod. tit.

An sit de hac separatim.

IV. Præterea ponderanda sunt illa verba, *præsentibus omnibus*: nam ex eo constat, electionem canonicam debere fieri in communi congregatione, in qua præsentes adsint omnes electores; non enim iure communi permittitur fieri electio, nisi *communiter celebrata*, vt explicatur in c. *in Genesi*. De Elect. dicitur autem communiter celebrari, quando in vno loco omnes electores conueniunt; singulariter autem fieri diceretur, quando singuli in suis domibus, vel Prouincijs manentes, suffragia mitterent. Ratio autem huius conditionis est, vt electio possit fieri cum maiori examine, & cognitione personarum, & cum maiori certitudine tam suffragiorum, quam meritorum eligendi. Addit Panormit. in dict. c. n. 12. hoc sequi ex alio generali principio, quod ea, quæ fiunt ab Vniuersitate, vt Vniuersitas est, debent fieri per congregatos in vnum. Et idem habet glossa in c. *cum omnes*. de constitutionib. vbi idem Abbas n. 8. latius id confirmat. & est per se valde consentaneum rationi, quia tunc propriè operatur Vniuersitas per modum vnius corporis, quando est congregata in vnum ad talem actum, & more solito, & non aliàs; at vero electio est actio Vniuersitatis tanquam vnius corporis habentis potestatem ad constituendum sibi caput.

V. Vnde colligo hanc conditionem esse substantialem.

Probatur, quia, si illa deficiat, reuera non est electio, neque actio communitatis vt sic, iuxta rationem proxime factam: ergo non est valida: ergo cõditio substantialis est. In præsenti enim illa conditio substantialis vocatur, sine qua non potest actus moralis valide fieri sub tali ratione. Sed obijcit Panormitanus, quia absentia aliquorum per cõtemptum, id est, quia sine causa vocati non sunt, non inducit nullitatem electionis, cap. *Ecclesia.* 2. de Electione. ergo præsentia non est de substantia. Confirmatur, nam si electio fiat in absentia alicuius, qui iniuste vocatus non est, & ille postea consentiat, id satis est, vt valida sit electio, ex eodem textu, & communi sententia: ergo præsentia non est de substantia. Tandem, aliquis absens, & impeditus potest admitti ad suffragium ferendum: ergo. Respondetur, obiectionem procedere in diuerso sensu. Aliud est enim loqui de vocatione omnium electorum, vt præsentes fiant ad suffragium ferendum: aliud de præsentia eorum, qui de facto suffragium ferunt. Nos hîc non loquimur de vocatione, nec dicimus esse de substantia, vt fiat de omnibus ac singulis, qui ius habent suffragij, nullo excepto: sed agimus de ipsamet electione, & ad eam dicimus esse omnino necessariam & substantialem præsentiam electorum: quod ratio facta plane cõuincit. Obiectio autem Panormitani procedit de vocatione in priori sensu, & in eodem negat ipse præsentiam esse de substantia, præsentiam nimirum omnium, qui ferre possunt suffragium: quod verum est, quia, licet aliqui desint, etiam iniuste, valida erit electio donec irritetur, dummodo sufficiens numerus electorum conuocatus sit: nam saltem requiritur, & est de substantia, vt duæ partes electorum conuocentur, aliàs non censeretur Vniuersitas conuocata. De qua re videri potest Bartolus in l. *omnes populi*. ff. de iustit. & iur. quæstione 3. Panormitanus in cap. *in causis*. de Electione, vbi contra eundem Bartolum docet, non esse necessarium, vt duæ partes adueniant cum effectu: nam eo ipso, quod vocantur, & contemnunt venire, amittunt ius suum, & perinde reputantur ac si non essent de numero eligentium, cap. *cùm nobis*. de Elect. & ideo qui supersunt, etiamsi pauci sint, censentur esse Vniuersitas electorum. Quod censeo habere locum, quando non duæ partes tantum, sed omnes, qui debent & possunt habere suffragium, essent sufficiẽter vocati, & plures deficerent transacto præfixo termino: nam si duæ tantum partes essent vocatæ, & postea ex eis multi voluntarie deessent, profecto congregati non sufficerent, nec tunc dici posset Vniuersitas sufficienter vocata. Sed hæc generalia sunt, & ideo sufficit illa breuiter attingere.

VI. Ad confirmationem priorem, de illo, qui vocatus non fuit, & postea consentit, respondetur, illum proprie non conferre valorem electioni; iam enim facta, & valida supponitur: sed quasi cedit iuri suo, quo posset illam infirmare, & irritationem eius postulare; & hoc modo confert firmitatem quandam electioni iam factæ. Propter hoc ergo non est eadem ratio de illo consensu: nam illud non est proprium suffragium, ideoq; ad illud præstandum non est necessaria præsentia ex vi prædictæ formæ, seu iuris. Nec ego inuenio aliud, in quo talis conditio ad illum consensum præstãdum exigatur: poterit ergo quis absens, & in suo loco manens, consensum illum præstare post factam electionem; sicut posset ante electionem vocatus non venire, & cedere iuri suo. Solum ergo est differentia, quòd si prius vocetur, & contemnat venire, iuste, valide, ac firmiter sine illo fit electio: si autem iuste contemnitur, & non vocatur, iniuste fit electio, & potest irritari, quanuis valida sit. Ad aliam confirmationem de absente impedito, in eodem c. *Quia propter*. §. *Illud*. disponitur quid faciendum sit; & in summa dicitur, eum, qui ita est absens, & distans, vt vocari non debeat, nullo modo posse ferre suffragium, quia reputatur tanquam nullum habens ius: si autem conuocandus est, ipse autem allegat, se esse iuste impeditum, primùm omnium debet sufficienter veritatem impedimenti ostendere, aut cõfirmare, & tunc poterit vices suas committere alicui ex alijs electoribus. Et ita, licet ipse sit absens, non concurrit ad electionem vt absens, sed vt præsens: nam sicut per alium concurrit, ita per alium præsens est.

VII. *Tertia conditio, vt assumantur tres, qui suffragia exquirant. Quomodo assumendi per votum, & quomodo alio.*

Vlterius principaliter statuitur in dictis verbis, vt ante electionem assumantur tres, qui singulorum vota exquirant. Circa quam partem multa tractari possunt, quæ breuiter insinuabo, quia res non est propria religionum, quanuis ab eis participetur. Primum quomodo hi tres assumendi sint: nullus enim certus modus ibi præscribitur, & fortasse ob hãc causam vsus est Pontifex generali verbo assumendi, & non dixit eligendi, vel aliud simile. Ordinarius autem modus, ac fere moraliter necessarius, est per electionem, quia vbi personæ non sunt designatæ, per legem, nec ex vi alicuius muneris, sed per consensionem plurium designandæ sunt, ibi necessaria est electio. Vnde ad eligendos illos tres non oportebit hanc formam seruare, ne procedatur in infinitum: arbitrario ergo modo fiet; nec enim illa forma necessaria est ad omnes electiones, sed Prælatorum tantum, vt dixi. Posset autem vel consuetudine, vel lege statui, vt electio illorum trium non pertineret ad totam congregationem, sed ad quatuor, vel quinque antiquiores, vel digniores ratione officij, aut alterius conditionis: hoc enim nulli iuri repugnat. An vero possit lege, vel consuetudine introduci, vt sine vlla electione designatæ sint hæ tres personæ, per conditionem antiquitatis, vel officij, &c. dubitari potest, quia in illo textu dicitur, *assumantur tres de Collegio fide digni*. Per quæ verba videtur committi præsentibus examen, & cognitio de tali qualitate personæ. Nihilominus oppositum video in praxi seruari, iuxta specialia statuta, vel iura, quæ non censentur contraria huic communi iuri. Vel quia personæ designatæ per legem præsumuntur esse fide dignæ, ordinarie enim designari solent, quæ ratione muneris, vel antiquitatis digniores censentur; vel certe, quia nunquam excluditur consensus tacitus, vel expressus præsentium in tali congregatione, quia illis non negatur ius suspicionem obijciendi, si talem personam non reputent fide dignam. Imo addit Panormitanus, quòd licet absque adminiculo iuris, vel consuetudinis tres de congregatione sua sponte assumerent munus illud, eo ipso, quòd alij tacerent, censerentur virtualiter assumpti. De quo ego dubito, saltem quoad forum externum, quia merito præsumerentur id facere per potentiam, & alios tacere magis inuitos, quàm volentes.

VIII. *Sine subditionale vt hi tres sint de Collegio Electorum.*

Secundo inquiri potest, an sit de substantia huius conditionis, vt hi tres assumpti sint de Collegio electorum. Nam glossa, & nonnulli Doctores dixerunt, hoc non esse substantiale. Sed certe repugnant textui, vt melius considerarunt Innocen. Hostien. Panormit. & alij. Nam ibi expresse dicitur, vt hi tres sint de Collegio, & postea subditur, *alter electio facta non valeat*. Item, quia hæc conditio est valde necessaria, vt electio conuenienter fiat, qa fidelius hoc munus exercebitur per eos, ad quos spectat electio. Et ob eandem causam oportet, vt hi sint de Collegio, id est, de numero eligentium: hic n. est planus sensus illius textus. Itaque, si electio fit, v g. in Ordine Minorũ, non satis est, vt eligãtur tres de eo-

de eodem Ordine, vel de eadem prouincia, &c. sed oportet, vt sint tres ex his, qui vocem habent in Capitulo. Addit Panormitanus etiam esse de substantia vt sint tres, & non plures, nec pauciores. Quod quidem de paucioribus mihi certum videtur, quia esset expresse contra formam, & contra certitudinem scrutineæ. De pluribus autem, merito dubitari potest, quia illud non esset contra verba formæ, quia vbi sunt quatuor, sunt etiam tres: nec contra finem, quia augmentum numeri potius reddit certiorem, & securiorem fidem electionis. Dices, eadem ratione possent assumi quinque, & sex, & ita in quocunque maiori numero; multo ergo magis possent assumi omnes, qui sunt de congregatione, quod esset formam destruere. Considerandum est ergo, in hoc negotio non spectari tantum certitudinem, sed etiam secretum, & ideo designatus est numerus, qui & ad certitudinem faciendam, moraliter sit sufficientissimus, & pro secreto seruando sit minimus, qui esse possit: & ideo existimo, illum numerum ita esse præfixum, vt tam maior, quam minor excluſus sit: de quo plura statim. Et hæc de primo capite ex positis num. 2.

De forma comitante electionem.

IX. *Tria præcepta in citato textu. Quia, propter, pro forma comitante continetur.*

Ad secundum caput ibidem positum spectant illa verba textus, *Qui secrete & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & inscriptis redacta mox publicent in communi: nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto, vt collatione habita eligatur, in quem omnes, vel maior & sanior pars Capituli consentit.* Per quæ tria præcipiuntur. Primum est, vt à prædictis tribus commissarijs vota secrete & sigillatim exquirantur: & in scriptis redigantur. Quod duobus modis potest intelligi: primo, vt singuli electores voce coram illis tribus proferant, quem eligunt, & aliquis eorum scribat. quem sensum videtur indicare verbum *exquirendi*, nam exquirere idem videtur esse quod *quærere*, seu interrogare; & additur, *diligenter*, quo significatur, vt interrogatio & responsio fiat satis distincte, & clare, ita vt nulla possit esse ambiguitas. Et cauendo, quoad fieri possit, ne iniquitas aliqua committatur: vnde notat Hostiensis, debere huiusmodi scrutatores respicere vultum vniuscuiusque, quia difficile est crimen non proderevultu. In quo hunc sensum indicat, & magis in eo, quod ait hunc numerum præscribi, vt vnusquisque liberius dicat, quod sibi videbitur. Quod etiam affirmauit glossa ibi, Panorm. & alij. Alio modo potest intelligi, vt vnusquisque eligentium secretò scribat, vel scriptum deferat votum suum, ita vt neque ipsis scrutatoribus notum fiat. Et hoc est magis consentaneũ illi verbo *secrete*, quia si tres sciant, non videntur suffragia esse secreta. Item facit, quia ibi solum fit mentio scripturæ, non autem vocis; nec necessaria est vox, vbi scriptura interuenire debet: nec etiam vtilis, quia multum diminuit secretum: ergo. Denique hic modus videtur necessarius iuxta Concilium Tridentinum supra, dum præcipit, omnes *eligi debere per vota secreta, ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur*: Propter quæ verba aliqui censent, priorem modum esse reprobatum, quidquid sit de iure antiquo.

X. Ego vero censeo, priorem modum posse obseruari ex vi iuris communis: quia reuera ita sentit communis sententia, & in textu nihil est, quod repugnet. Quin potius dubitari posset, an alius eligendi modus locum habeat iuxta hoc commune ius, de quo in sequentibus dicemus. Deinde censeo, etiam iuxta Concilium Tridentinum, esse illum modum licitum, & sufficientem. Patet, quia inprimis non repugnat verbum illud *vota secreta*: nam verbum *secrete*; quod in alio capite habetur, æquiualet, & nihilominus illo modo censentur vota secrete ferri: fiunt ergo vota secreta. Item, quia quædam Declaratio Cardinalium sic habet, *Vota secreta intelligantur esse etiam quod aliqui Superiores quatuor, aut quinque ea sciant, si hoc est iuxta formam statutorum religionis, c. quia propter, de electione.* Et in alia Declaratione sic dicitur, *Si electi fuerint à Superioribus aliqui, vipuia quatuor, qui vota omnium recipiant, electio reputabitur secreta, & canonica, c. quia propter, de electione.* Vbi recipere vota non videtur significare solùm schedulam scriptam recipere: nam hoc modo nihil referret ad secretũ, quòd essent quatuor, vel quinque; significat ergo audire vota, & scire, vt in prioribus verbis expresse dicitur. Cumque in vtroque loco videtur cap. *quia propter*, clarum est ita fuisse à Congregatione intellectum. Dubitari autem potest, quomodo ibi dicatur, hoc secretum seruari etiam in quatuor, aut quinque, & ad hoc citetur cap. *quia propter*, cum in eo tres præcise requirãtur: propter quod supra nu. 8. diximus, augmentum illius numeri esse contra dictam formam. Dicendum fane videtur, caput illud solum ad hoc citari, vt non repugnet secreto requisito ad formã canonicam, suffragium coram multis proferri, si deputati sint legitimi ad illud sub secreto recipiendum. Quod autem hic numerus ternarium excedat, præter c. *quia propter*. est: vnde clarum est, ad hoc non citari: & idcirco addita esse illa verba, *Et hoc sit iuxta formam statutorum religionis*. Subintelligendum autem existimo, quæ à Sede Apostolica confirmata sint: nam sine illius auctoritate non possent derogare iuri communi.

XI. Deinde, nec per alia verba, *Ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur*, prohibita est illa forma eligendi, vt dictæ declarationes Cardinalium aperte supponunt. Et ratio est, quia non publicari, non significat, à nemine sciri, sed seruari sub secreto sub quo recepta sunt, & ita ficut suffragia sunt secreta, quanuis à trib. sciantur, ita quandiu ab illis sub eodem secreto retinentur, non publicantur: sed hoc optime fieri potest non obstante dicta notitia: ergo illa verba non necessario prohibent illam. Et explicatur amplius, quia in illis verbis duo iucluduntur, vnum de præsenti, & aliud de futuro. De præsenti est obligatio ad non publicandum vota, & hæc statim sequitur, etiamsi coram tribus proferantur vota: & ideo ex hac parte nulla est repugnantia. Pertinet etiam ad substantiam electionis, & ad hunc effectum de præsenti, vt in ipsa publicatione electionis nomina eligẽtium non publicentur: nam Concilium non dicit, *Teneantur non publicare*, sed, *Non publicentur*: & postea addit verba irritantia electionem aliter factam. Quod adeo verum est, vt Congregatio Cardinalium declarauerit, *Quod si per electionem factam in bullis confirmationum seu patentibus exprimerentur nomina eligentium, electio sit nulla*, quia adhuc videtur electio non esse plene consummata, & ideo totum illud secretum censetur esse de substantia electionis. De futuro autem est, vt nomina eligentium nunquam cum effectu publicentur, seu manifestentur. Et hoc, cum sit quid contingens, & pendens ex facto, & arbitrio hominum, non potest pertinere in se ad substantiam electionis, sed ad summum in obligatione, aliàs penderet electio ex futuro euentu, quod esse non potest. Dices. Ideo videtur ex mente Concilij verbum illud, *non publicentur*, non solum negare actum, sed etiam potestatem, non tantum iuris, sed etiam facti; atque adeo tale postulare secretum, vt nunquam possint nomina publicari: quod optime fiet, si suffragium non voce proferatur, sed scriptura aliquantulum immutata, vt non agnoscatur, & ita à nemine sciatur, atque adeo à nemine publicari possit. Et ita iuxta hanc intelligentiam plane excluditur

cluditur per illa verba modus proferendi suffragium per vocem; est tamen nimis rigorosa, & coacta expositio contra proprietatem verbi, præsertim in moral: vsu. Item, quia non est verisimile antiquum morem, & iure communi probatum vno verbo tam obscuro fuisse reprobatum. Eò vel maxime, quòd licet ex parte secreti minus conueniens sit, quam alius, habere potest alias vtilitates, propter quas possit interdum præferri: non oportet ergo vt per legē ablata sit potestas physica loquendi (vt sic dicam) sed moralis, obligando dicto modo ad seruandum secretum. Sufficit ergo respectu futuri actus obligatio, q̄ rigorosam esse existimo, & sub culpa graui: quia materia magni momēti est.

XII. Imo existimo non tantum cadere in scrutatores, qui vota recipiunt, sed etiam in ipsosmet ferentes suffragium: quia Concilium *districte præcipit, omnes ea præ dictos eligi debere per vota secreta, ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur.* hoc ergo districtum præceptum non limitatur ad has, vel illas personas, sed indefinite ponitur: ergo comprehendit omnes, per quos possit talis publicatio fieri: ergo comprehendit ipsos eligentes, & quemlibet eorum. Vt enim hoc præceptum grauiter frangatur, non est necesse, vt multa suffragia, aut multis personis reuelentur; sed satis est vt quilibet eligentium cuicunque personæ manifestetur, quia iam rumpitur secretum. Quod adeo verum est, vt sufficiat talis manifestatio vnius suffragij facta vni personæ extra formam præscripti, ad annullādam electionem, si in ipsamet electione fiat; vt à congregatione Cardinaliū declaratum est. Dicet aliquis. Hæc prohibitio facta est in fauorem eligentium: ergo si ipsi cedant iuri suo, & seipsos reuelent, non peccabunt saltem grauiter. Respondeo, non esse illam causam adæquatam, imo nec principalem; sed fauorem ipsiusmet electionis ad vitandas fraudes, & illicitas contentiones, & vt maiori cum libertate electio fiat. Et eadem ratione dici non potest, hanc prohibitionem solum durare vsque ad consummatam, confirmatam, & publicatam electionem; postea vero licitum esse se manifestare: nam reuera non ita est, tum quia Concilium simpliciter dixit, *nunquam publicentur*: tum etiam, quia ad finem præcepti interest ne fiat publicatio etiam post transactum tempus electionis.

XIII. Vlterius vero inquiri potest circa eandem partem seu præceptum primum, an sit de substantia huius formæ, vt vota in scriptis redigantur. Nam quod hoc sit præceptum, manifestum est in textu: an vero sit substantialis conditio, dubitari potest, quia ibi non specialiter exprimitur, & raro solet scriptura esse de substantia actus, maxime in his, quæ à communitate fiunt ad plura suffragia. Nihilominus certum est, hanc conditionem esse de substantia, vt omnes Doctores ibi notant, & glossa in c.1. de Censib. in 6. Cardinalis in tract. de Elect. 1. p. c. 22. & 3. p. c. 61. Colligiturque ex textu ibi, *& in scriptis redacta*, &c. & infra, *aliter electio facta non valeat.* nam illud aduerbium *aliter*, cadit in totam illam formam, c. *Ecclesia vestra*, 2. eod. tit. manifestum autem est, priora verba posita esse in ipsa forma. Ratio etiam hoc postulat, quia illa circunstantia est valde necessaria ad certitudinem electionis.

XIV. Vnde obiter constat, alias etiam circunstantias, quæ in illis verbis includuntur, esse substantiales, vt quod vota ferantur sigillatim, & non simul plura, etiam duo, vt patet ex particula *sigillatim*, & quia hoc ad secretum necessarium est. Item, quòd vota omnia, nullo excepto, suscipiantur, patet ex illa distributiua *vota cuncta*, vbi Panormit. aduertit, quòd licet non sit de substantia electionis, vt omnes vocati veniant; est tamen de substantia, vt omnes præsentes suffragium ferant, quod intelligendum existimo, si velint: nam, si quis iam in Congregatione præsens, se excusaret, & nollet ferre suffragium, quanuis sine illo electio fieret, non esset electio nulla, quia nullo iure irritatur, & particula illa, *Cunctorum*, recte intelligitur iuxta præcedentia verba, *Qui debent, & volunt, & possunt* suffragium ferre. Imo nec prohibitum iure communi esse ideo procedere ad electionem contempto illo etiam ex præsentibus, qui non vult suffragium ferre; esset tamen statim à Congregatione expellendus. Insinuatur autem à Panormit. differentia inter electores antequam congregentur, & postquam præsentes iam in Congregatione sunt. Nam, si quis antea non vocetur, sed contemnatur, non statim fit irrita electio postea subsequuta, licet irritanda sit ad petitionem eius, qui fuit contemptus. Si autem aliquis ex præsentibus contemnatur, & inuitus ad suffragium non admittatur, electio est nulla. Ratio autem differentiæ esse videtur, quia hoc posterius est contra intrinsecam formam electionis ibi præscriptam; illud autem prius est circa præambula ad electionem; sola autem forma est ibi in rigore præscripta, & substantialis, iuxta cap. *Ecclesia vestra*, infra eod. tit. Congruentia etiam addi potest, quia, qui iam præsentes adsunt, videntur habere acquisitum maius ius, & quia tunc communitas ipsa, vt communitas est, aut vim patitur, dum non permittitur tota eligere, aut committit intolerabilem errorem, iniuste non admittendo aliquem ex præsentibus ad suffragium ferendum.

Plus est non admitti præsentem ad suffragandum, quam non vocari absentem.

Secundo præcipitur per illa verba, vt suffragia omnia mox in communi publicentur, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto. Dicuntur autem publicari suffragia in communi, quando integer numerus eorum publice profertur quoad totam Congregationem, non explicando in quorum fauorem data fuerint, vel quot ex illis in hāc, vel illam personam descenderint, sed explicando solum numerum personarum, quæ suffragium tulerunt: hoc enim significat illa particula, *in communi*. ordinatur autem hæc solennitas ad maiorem certitudinem collationis votorum postea faciendæ, & vt subterfugia, & tergiuersationes præcludantur. Vnde hæc solennitas ex omnium sententia substantialis est. Dubitari autem solet, an illa conditio talis publicationis, scilicet vt mox fiat, & sine interpositione appellationis, vel alterius dilationis, sit etiam de substantia. Parsvero affirmans certa videtur ex ipso textu, nam omnes illæ circunstantiæ pertinent ad intrinsecam formam, & ita censet Panormit. cum communi opinione. Quam autem vim habeat illa particula, *mox*, tractant ibi late glossa, & Doctores, & Bartolus in l. *Si quis maior*. C. de transaction. & in l. *si fructus*. ff. solut. matrim. Breuiter tamen dicitur, in præsenti significare, vt statim sine vlla morali interruptione publicatio fiat: esset autem moralis interruptio, si interponeretur, alius actus pertinens ad impediendam vel differendam electionem; vel si absque tali publicatione dissolueretur Congregatio sine vlla causa cogente, argum. cap. *cum post*. de Elect. de quo statim. Denique à quo, vel quomodo fieri debeat talis publicatio, in textu non præscribitur, vt Hostien. notauit, & ideo nihil quoad hoc est de forma; clarum est autem debere fieri ab ipsis scrutatoribus, id est, ab vno, consentientibus alijs. quia vix est alius modus possibilis, cum soli illi supponantur scire suffragia secreta, & expediens non sit omnes simul loqui, nec necessarium, vt à singulis successiue fiat publicatio.

XV. *Secundo præceptum textus in n. 9 allati vt suffragia publicentur mox.*

Quid Mox importet.

Tertio præcipitur in eadem parte, vt *collatione habita, ille eligatur, in quem omnes, vel maior & sanior pars Capituli consentit.* Circa quam partem duo præcipue explicanda sunt; scilicet, qualis sit illa collatio, & *bipartitum*

XVI. *Tertio præceptum eiusdem textus*

de collatione, & electione faciendæ.

quomodo fieri debeat post illam electio. Circa primum certum inprimis est, collationem hanc esse adeo necessariam, vt sit de substantia electionis, ex cap. *Ium Anna*, infra, eod. tit. Deinde certum etiam est, collationem esse debere inter vota recepta, non enim agitur de collatione inter aliquos eligendos, hæc enim collatio pertinet ad omnes, & singulos ferentes suffragia, & ex contextu constat collationem illam actiue referri ad scrutatores; passiue vero (vt sic dicam) ad suffragia. In quo autem conferri debeant, quæri potest, an scilicet in solo numero, vel etiam in qualitatibus personarum: nam glossa ibi hoc secundum indicat, dicens, *Collatione facta numeri ad numerum, zeli ad zelum, meriti ad meritum*: sumpsitque ex cap. *in Genesi*, & cap. *Ecclesia vestra*. de Electione. & sequuntur ibi Panormit. num. 10. & alij. Sumiturque ex eodem textu dicente, *In quem maior, & senior pars*, &c. quia maior refertur ad numerum; senior autem ad qualitatem personarum, quæ per zelum, & meritum significantur.

XVII. *Prima difficultas circa explicatam collationem*

Circa hanc autem collationem sic explicatam occurrit difficultas: primo, quia supponit suffragia, & vota singulorum debere esse nota scrutatoribus: quia nisi sciant pro quo singuli suffragium ferant, nihil referret vouentium zelum vel meritum ponderare, cùm ignoretur in quam partem vniuscuiusque pondus inclinat. Difficile autem creditu est, illam formam limitari ad modum ferendi vota, suam mentem voce explicando coram tribus scrutatoribus, vt supra tractatum est. Quòd si quis dicat, collationem illarum qualitatum postulari quantum fieri potest, ideoque si suffragia ferantur per schedulas secretas, sufficere collationem quoad numerum. Contra hoc est, quia textus indistincte loquitur. Et præterea hinc oritur altera difficultas: nam illa collatio qualitatum inutilis est, quia semper numerus est præferendus; ita vt si maior pars Capituli in vnum consentiat, ille sit eligendus, cuiuscunque conditionis eligentes personæ iudicentur: & è conuerso, si numerus personarum suffragiorum non excedit dimidiam partem, non sufficiet ad electionem faciendam, etiamsi eligentes dignissimi sint. Alioqui tota electio reuocabitur ad iudicium scrutatorum, & cum paucis votis poterunt eligere quem maluerint, iudicando, illam esse saniorem partem, etiamsi maior non sit: quod est magnum inconueniens in re morali, & occasio plurium dissensionum.

XVIII. Ad priorem difficultatem, glossa & Doctores omnes supponunt plane totum id, quod in ea proponitur, & sine dubio est consentaneum iuri tam in dicto cap. quam in cap. *Ium Anna*, & cap. *in Genesi*. cap. *Ecclesia sancta Maria*. eod. tit. De electione autem facta per secretas schedulas, nihil dicunt authores, quomodo possit tunc inter suffragia talis collatio fieri: vnde videntur sentire illum modum electionis non esse secundum hoc commune ius, & ideo consequenter dicere debent, non esse licitum nec sufficientem nisi ex aliquo iure speciali legitime confirmato, & tunc iuxta illud erit alio modo collatio facienda. Mihi autem credibile non est, vt supra dixi num. 9. hunc modum ferendi suffragium per schedulas, & vota omnino secreta fuisse exclusum ex vi huius decretalis, & formæ eius. cùm sit aptus, & fortasse, omnibus pensatis, conuenientissimus omnium. Maxime cùm verba textus cum omni proprietate in illo possint verificari, cum proportione tamen, & accommodatione ad talem modum eligendi.

XIX. Dico ergo, collationem tunc præcipue esse faciendam numeri ad numerum; in qualitatibus autem solum in aliquo casu posse habere locum, aut esse necessariam. Primo enim exquirere diligenter oportet, an singuli vouentes habiles sint, habeantque omnia necessaria ad ferenda varia suffragia. Vnde si de aliquibus sit quæstio, & aliqui sint in dubio electi, vel admissi, diligenter oportebit conferre numerum suffragiorum, an sit tantus, vt tollat omne dubium, & consequenter an electio sit certa, nec ne. Deinde, interdum in his electionibus sunt vota qualificata, quæ aut cæteris præferuntur, aut pluribus æquiualent, soleruntque huiusmodi qualitas, etiamsi persona sit occulta, designari; vt, v. g. quod sit Presbyter, vel, Prælatus, aut aliquid huiusmodi. In his ergo qualitatibus facienda erit diligens collatio, qualis fieri solet in suffragijs cathedræ, licet sint aliàs occulta, quantum ad personas vouentium. Intelligamus ergo hunc textum indefinite loqui de collatione suffragiorum, qualis nimirum, vel necessaria vel opportuna fuerit iuxta modum ferendi suffragia. Quòd autem Panormit. addit, in hac collatione conferendum etiam esse de merito electi, an sit idoneus ad dignitatem, mihi probari non potest, tum propter ea, quæ supra nu. 17. dixi, & præcipue quia textus euidenter loquitur de collatione suffragiorum, qua supposita absolute dicit, vt is eligatur, in quem Capitulum consenserit: tum etiam, quia iudicare de dignitate electi non pertinet ad scrutatorem, sed vel ad confirmatorem, si necessaria sit confirmatio, vel ad Superiorem, ad quem recurrere oportebit, si aliquid contra idoneitatem electi obijciendum sit.

In secunda difficultate petitur, vt explicemus, cur coniungantur illæ duæ particulæ, *Maior & senior pars*: nam si sit maior, illa erit sufficiens. Circa hoc diuersæ sunt sententiæ Canonistarum. Quidam censent, maiorem partem quoad numerum postponendam esse minori, si hæc senior sit, id est, maioris zeli, meriti, & æquitatis. ita sentit Innoc. ibi, & in c. *scriptum*, de Elect. Glossa in cap. *in Genesi*. verb. *ad zelum*, de Elect. quæ consequenter infert, non semper standum esse numero, & illam conferi maiorem, & saniorem partem, quæ maiori ratione, & iustitia nititur. Fundatur in verbis textus, sed non sufficienter, vt patebit, nec videtur opinio per se rationi consentanea, vt difficultas superius num. 17. proposita persuadet. XX. *Textus explicatus*

Alij ergo dixerunt, minorem partem suffragiorum nunquam sufficere ad faciendam electionem, quantumcunque zelo, & meritis personarum excedat. ita docet Panormitan. ibi num. 7. cum Ioanne Andr. & alijs, & probat, quia textus dicit, *In quem omnes, vel maior, & senior pars*. vbi prius disiunctiue requirit totum, vel partem, postea vero in huiusmodi parte copulatiue postulat, vt maior, & senior sit: non ergo sufficit altera ex his proprietatibus, sed vtraque necessaria est, quia copulatiua in suo rigore vtrumque extremum coniungit. Confirmatur, quia vel illa particula, *&*, sumitur coniunctim in dicta proprietate; & habetur intentum: vel sumitur diuisim, vt sæpe solet, & non improprie: & ita sensus erit, quòd electio valeat facta à maiori parte, & facta à saniori parte, & tunc sequitur perplexitas; quid enim si vna pars sit maior, & non senior, altera vero senior, sed minor? vtriusque enim electio valida erit, si vnaquaque proprietas per se sufficit: neque erit ratio cur potius sanitas numero, quàm è conuerso numerus sanitati præferatur, si de vtroque membro per se diuisim sumpto ad electionem sufficere affirmatur. Respondeti potest ex Innocentio, ibi, neutro modo sumi particulam *&*, sed pro *id est*, ita vt sensus sit, in quem maior, id est, senior pars. Sed est violenta, & voluntaria expositio contra proprietatem, & communem vsum talis vocis. Item, ex illa expositione sequitur, nunquam requiri maiorem partem numeri votorum ad canonicam electionem, sed meliorem, nisi fingendo casum moraliter impossi-

impossibilem, in quo omnes electores sint æquales in omnibus qualitatibus : hoc autem repugnat multis iuribus, cap. *cùm Anna*, cap. *in Genesi*, cum alijs, de Electione.

XXII. *Authorum iudicium maior pars dimidietate requiritur.*

Relinquitur ergo vt ex vi illorum verborum in primis requiratur maior numerus suffragiorum; quod mihi certissimum videtur. Intelligendumque est de maiori parte totius Capituli : non enim sufficit habere plura vota, quàm cæteri, si numerus votorum non contineat maiorem partem totius Capituli : nam hoc requiritur ad electionem canonicam, de qua ibi est sermo : vnde expresse dicitur *maior pars Capituli*, & in alijs iuribus citatis expresse declaratur. Iuxta hoc vero fundamentum sequitur consequenter, maiorem numerum, licet necessarius sit ad electionem, non tamen sufficere, nisi etiam sit sanior : nam vis illius copulatiuæ æque vtramque partem comprehendit. Vnde infertur vlterius, si contingat maiorem partem, quæ in vnum consentit, non esse saniorem, & saniorem, quæ vult alterum, non esse maiorem, vtriusque electionem per se loquendo, esse nullam, quia neutra pars eligentium habet omnia requisita ad conficiendam electionem. Dico autem, *per se loquendo*, quia si contingat alteram partem amittere ius suum, eo quòd (v.g.) elegit scienter indignum, tunc electio alterius partis erit valida, quia ad illam deuoluitur ius alterius partis, & ita iam non reputatur vt minor pars, sed vt integrum Capitulum, vt notauit Panormit. in cap. *dudum*. 1. de Elect. num. 10. Per se autem loquendo, etiamsi ab vtraque parte eligatur dignus, talis electio non tenet, estque casus expressus in cap. *Ecclesia vestra*. 2. de Elect. vbi Hostien. vterque Abbas, & alij id notant, & sequuntur. Vnde ad secundam difficultatem positam negandum est antecedens quoad illam partem, vt maior pars semper sufficiat sine illa qualitatum consideratione.

Non tamen sufficit nisi sit sanior.

XXIII. *Respondetur tam ad 2. difficult. in n. 17. Quæ vtrum eodem modo maior pars intelligatur in iuribus citatis.*

Neque inde sequitur, per se loquendo, perturbatio aliqua, quia vbi aliud non constiterit, maior pars semper præsumitur sanior, vt in eod. cap. *Ecclesia*. dicitur, & sumitur cap. *dudum*. 1. eod. tit. & ratio ipsa per se statim postulat; vbi autem oppositũ probari potuerit, per Superiorem iudicandum est, & ita tollitur perturbatio. Quod si aliqua dissensio, vel lites oriantur, non refert, quia in huiusmodi rebus humanis non possunt omnia vitari incommoda, & magis expedit, vt electiones iuste fiant. Semper tamen manet nobis illa difficultas, quia hinc sequitur, non posse fieri electionem per vota omnino secreta, quia tunc non potest apparere, quæ pars sit sanior. Quod expresse animaduertit Panormit. dict. cap. *Ecclesia*. num. 7. dicitque, communiter non animaduerti, ipse tamen fatetur, non debere ita fieri, vel, vt ipse loquitur, *non debere dari voces per lupinos*. Nihilominus, quod superius n. 9. & 18. dixi censeo verum, scilicet, illum modum electionis reprobari non posse : nam, vt ibi dicitur in Addit. ad Panormit. *per totum mundum practicatur, quod voces dantur siue per fauas, siue per lupinos* : & (quod me magis mouet) est ille modus valde conformis Concilio Trident. statuentis, vt nomina eligentium nunquam publicentur : nam vbi fuerit dubium de saniori parte, non poterit, moraliter loquendo, ferri iudicium, nisi nomina publicentur. Dico ergo, vbi fuerit illa consuetudo, seruandam esse, & tunc maiorem partem præsumi saniorem, vt paulo antea dicebamus. Imo addit Baldus tract. de Schismate, colum. 12. quòd quantò cautius datur suffragia, vt non comprehendantur, tantò sanior & liberior est electio. Denique, vt supra dicebam, tunc fiet collatio quoad hanc conditionem sanioris partis, prout fieri potuerit, scilicet, vel ex parte electi, considerando ne adeo sit indignus, vt inde sufficienter colligatur, non fuisse saniorem partem, quæ in illum concurrit: vel ex parte modi cognoscendi saltem in generali, an intercesserit ambitio, & donationes illicitæ, vel aliquid simile. vnde sufficienter probetur partem illam non fuisse saniorem. Quia vero generaliter, & in communi, & non descendendo ad personas particulares, hoc moraliter probari non potest; ideo semper maior pars præsumetur sanior, si persona electa indigna non sit.

XXIV. *Tractatur 2 pars, id est, Electio proposita num. 16.*

Circa alteram partem huius præcepti, scilicet, vt, facta collatione, electio fiat, primùm tollenda est ambiguitas vocis. nam electio proprie videtur fieri quando feruntur suffragia, nam electores sunt omnes de Capitulo, eligunt autem vouendo; postea vero potius videtur fieri publicatio electionis iam factæ. Textus autem non ita loquitur, sed potius dicit, tunc fieri, & faciendam esse electionem. Est enim aduertendum, electionem hanc esse veluti vnum actum totius Capituli, qui non censetur fieri, seu consummari donec vnus nomine totius Capituli loquatur, & eligat futurum Prælatum: hoc autem fit postquam totius Capituli voluntas paulatim declarata, & cognita est; & ita electio aliter fit à singulis declarantibus suas voluntates, aliter à toto Capitulo declarante suam & quasi vnam voluntatem. Hoc ergo est, quod per illa verba fieri mandatur, estque omnino de substantia, vel (vt ità dicam) ipsa substantia, & forma electionis, quia non censetur electio facta, donec ita fiat, nec conferet aliquod ius, si hoc omittatur: imo necessariũ, & substantiale est, vt hæc electio statim post collationem sine interruptione morali fiat; sicut dictum est num. 15. de publicatione suffragiorum in communi, vt expresse declaratur in cap. *cum post*, de Electione. Quomodo autem hæc electio communis fieri debeat, in prædicto textu non declaratur; tamen ex intentione eius, & ex cap. *sicut cum*. de Elect. in 6. constat, debere fieri ab vno, nomine omnium publice loquente, & denunciante electionẽ. Quis autem ille esse debeat, vel à quo designari, aut præcipi debeat, vt loquatur, in eodem etiam textu non dicitur; tamen & ex contextu constat à scrutatoribus debere designari; quia verò hoc non expresse dicitur, aiunt expositores, vtile esse vt Capitulum à principio det hanc potestatem scrutatoribus, vel alicui eorum. Glossa vero in c. *sicut cum*. de Elect. in 6. ait, quemcunque sufficere, si cæteri audientes tacite consentiant. Mihi autem videtur veluti ex natura rei hoc pertinere ad eum, qui Capitulo præest, dum iura aliud non disponunt, supponunt enim & deesse non posse, qui præsit Capitulo, vel saltem qui primam vocem habeat, & omnia debere ordinate fieri : ratio autem postulat vt hoc fiat ab eo, qui præest, vel qui primam vocem habeat, quando nulli alteri commissum est. Et hæc de secundo capite ex propositis in num. 2.

De forma consequente Electionem.

XXV. *De confirmatione Electi.*

De tertio capite ibidem posito, id est, de his, quæ post electionem necessaria sunt, nihil additur in dict. c. *quia propter*. neque in iure communi aliquid aliud inuenio, nec videtur necessarium, imo nec possibile, cum supponatur iam electio consummata. Solum inuenio id, quod ex Conc. Trid. supra n. 11. notaui, districte præcipiente, vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Quomodo autem ex hoc decreto aliquid resultet pertinẽs ad substantiam electionis: quomodo item id, quod in futurum pendet, non suspẽdat valorem electionis, satis ibidem declaratum est: nihil ergo est subsequens electioni, quod ad valorem eius proprie pertineat. Solum ergo potest confirmatio post electionem requiri, vt plenum ius Prælationis obtineatur:

neatur: quæ confirmatio iure communi necessaria est, pertinetque ad Superiorem immediatum Prælati electi, &, si nondum illa obtenta, quis Prælatione vtatur, iure acquisito per electionem priuatur, c. *tua stia.* de Elect. in 6. & videre licet latius in Syluestro, & Angelo, verb. *Confirmatio.* Panormit. in c. *cùm Ecclesia.* de Elect. n. 8. In præsenti ergo confirmatio per se spectat ad solum Summum Pontificē; tamen, iuxta priuilegia, & indulta multarum religionum, non solet esse necessaria specialis confirmatio; sed cum ex vi priuilegiorum fiat authoritate Apostolica, eo ipso, quòd quis publice denunciatur canonice electus, censetur etiam confirmatus eadem Apostolica authoritate; & ita videtur esse in vsu multarum religionum: nam finita electione Generalis; statim ei vt supremo Prælato omnes reuerentiam exhibent, & ipse incipit præsidere generali Capitulo, suumque munus exercere.

CAPVT VI.

De Electione aliorum Prælatorum infra Generalem.

I. *Assertio tripartita.*

HActenus de creatione supremi Prælati religionis diximus, & ex his, quæ tribus proxime præcedentibus capitibus tractata sunt, hoc vno capite facile expediri possunt, quæ ad reliquos spectant. Dicendum ergo est omnes illos posse per electionem creari, non tamen esse in eis ita necessariam sicut in Generali: vbi autem in vsu fuerit, cum proportione seruanda esse, quæ de electione Generalis diximus: vbi autem iuxta speciale institutum electio necessaria non est, simplicem ac legitimam prouisionem Superioris habentis potestatem sufficere. Declaro singula: nam inprimis postquam tota religio habet vnum supremum caput internum seu præter Pontificem, ab illo potest satis commode recipere inferiores Prelatos, tam medios, quam infimos, siue vtrosque immediate prouidendo, siue solum medios ac sibi proximos, & per eos inferiores reliquos. Et ob hanc causam dixi, in his Prelatis non esse tam necessariam electionem, quia influxus primi Prælati potest ad hæc omnia extendi sine vlla repugnantia, sicut in vniuersa Ecclesia Catholica vnius Vicarij Christi necessaria est electio: pro alijs autem inferioribus Prælatis, Episcopis, Archiepiscopis, & Patriarchis, in rigore non erat necessaria electio, nam per solum ipsum Vicarium Christi poterant sufficienter prouideri, si ipse voluisset. Olim etiam videtur fuisse obseruatum, vt Abbates monasteriorum ab Episcopis crearentur, vt colligitur ex Concilio Niceno, c. 54. vbi etiam significatur Episcopum solitum fuisse creare Abbatem quasi Generalem plurium monasteriorum; hunc vero instituisse locales, seu particulares Abbates singulorum monasteriorum: idem munus tribuitur sacerdotibus in Concilio Tolet. IV. cap. 50. Nihilominus tamen frequentius obseruatum est in religionibus, vt inferiores etiam Prælati per electionem fiant, & non est dubium, quin rectè ita fieri possit, quia hoc pendet ex humana institutione, & Pontificis approbatione; nec ex natura rei habet hic modus creandi huiusmodi Prælatos aliquid præter rectam rationem aut cōuenientem gubernationem, per se loquendo: nec repugnat iuri communi, sed potius est illi valde conformis, vt videbimus: nec denique repugnat iuri, aut potestati supremi Superioris, vel supremi Prælati, quia illa limitata est iuxta regulas, & indulta Apostolica, per quæ illi non maior potestas concessa est. In hoc enim differt monarchia vnius religionis à monarchia totius Ecclesiæ: nam in tota Ecclesia suprema potestas absoluta gubernandi, in capite residet, quæ à nullo infra Christum potest limitari; & ideo modus instituendi inferiores Prælatos per electionem, vel sine illa, non potuit ab alio, quam ab ipsomet Pontifice definiri. Vnde, quādocunque, vel vbicunque per electionem fit, vel facta est, ex benigna concessione eiusdem Pontificis introducta est: in religionibus autem tota potestas manat à Pontifice, loquendo de propria iurisdictione, & ideo licet vni Generali principaliter communicetur, datur tamen cum limitatione ad hunc vel illum modum regiminis, iuxta exigentiam rerum: vbi ergo institutio electionum talium Prælatorum postulat, seruanda est. Iam vero declaratur, & probatur altera pars, nimirum, in huiusmodi electionibus seruanda esse fere omnia, quæ de electione Generalis diximus. Quod quidem, quantum spectat ad ea, quæ pendent ex iure communi, vnica ratione ostendi posset, quia ius commune nihil fere disponit de Generalibus in particulari; sed vel de Prælatis in communi, vel de Abbatibus, sub quibus alij Prælati locales intelliguntur, & à fortiori eorum Superiores.

De 1. & 2. conditionibus requisitis ex parte eligendi.

II. *Secunda conditio pars 1.*

Igitur vt per particulares conditiones breuiter discurramus. Primo ex parte eligendi necessaria est ætas ad minimum 25. annorum: de qua nihil speciale occurrit, præter ea, quæ de Abbatissis statim adnotabimus à num. 7. expressa in eadem religione. Circa quam interrogari potest, an requiratur professio in eadem Prouincia, vel domo cum proportione, ita vt sicut in Generali requiritur professio eiusdem religionis, ita in Prouinciali eiusdem Prouinciæ, in conuentuali eiusdem domus. Sic enim de Abbate sentit Sylvest. verb. *Abbas* n. 2. & in cæteris. Et fauent iura antiqua 18. quæst. 2. vbi in c. *Abbatem* 2. dicitur, *In monasterio illum volumus ordinari, quem sibi de sua congregatione.*, &c. id est, de suo monasterio, vt sequentia verba declarant, *& professione dominus*, de quibus paulo inferius: & in cap sequenti tunc solum permittitur monachi eligere *de alio monasterio*, quando *inter se aptam personam in eo non inuenerint.* Et fortasse olim quando monasteria monachorum ita erant inter se diuisa, vt non efficerent proprie vnum corpus, nec haberent vnum Superiorem communem, hoc erat in more positum, vt electio fieret ex proprio monasterio, allegaturque tanquam ius ordinarium & commune, quod non licebat prætermittere nisi in prædicto casu necessitatis. Quanquam forte non fuit hoc tam necessarium, quin electio aliter facta valida esset, quia non inuenimus verba irritantia in antiquo iure, & alioqui cùm electio futura esset communi cōsensu, saltem maioris partis, poterat communitas cedere iuri suo: imo præsumenda esset ex legitima causa, & necessitate id facere, nisi oppositum manifeste constaret. *Prælatus in eadem prouincia, vel domo.*

III. *Tertia conditio pars 1.*

Nunc autem in religionibus virorum certum est, conditionem hanc non esse necessariam, sed solum vt electus eiusdem religionis sit, vt patet ex Clement. 1. de Elect. ibi, *Ne religiosus aliquis in Abbatem, vel Prælatum alterius religionis, vel habitus, vel professionis.* ergo ex vi illius textus solum est necessaria identitas religionis, professionis, & habitus: non ergo eiusdem domus, vel Prouinciæ. Expendimus autem supra cap. 3. num. 11. particulam, *de altero*, in eodem textu positam, quia ex ea intelligitur, illud esse ius nouum; post illud autem non habemus ius, quod maiorem identitatem requirat: ergo illa sufficit. Denique, vsu omnium religionum ita receptum est. Nam religiones Mendicantes, & aliæ illis similes, tantam habent in se vnitatem, vt distinctio locorum, vel prouinciarū valde accidentalis *Religiosus alterius religionis non potest.*

talis reputetur, ideoque nec in eligendo Prouinciali consideratur, per se loquendo, vt eiusdem Prouinciæ sit filius, aut habitator, neq; in Prælato conuentuali quòd sit eiusdem conuentus. Maior huius rei consideratio videtur conseruari in religionibus monasticis; tamẽ quoad hoc fere reductæ sunt ad eandem formam. Hoc ergo ius regulariter est commune omnibus: vbi autem ex speciali regula aliquid aliud additum fuerit, obseruandum est.

Nota.

IV. *Num tria hæ religio, professio, habitus sint synonyma.*

Potest autem circa dictam Clementinam dubitari, an illa tria verba, *eiusdem religionis, professionis, & habitus*, æquipolleant, solumque sint posita ad maiorem rei declarationem, vel expressionem; an vero singula aliquid addant. Glossa enim ibi indicat hoc posterius: nam, si religio, inquit, sit diuersa, vt Cistercienſium, & Carthusiensium, quanuis fortasse professio sit eadem, non sufficiet. Sed quoad hæc duo non existimo vnum ab altero separari, sed voces illas vt synonymas positas esse, & ita non sunt positæ in eadem clausula, sed vna in principio in ratione textus, altera inferius in ipsamet lege. Nunquam enim religio est diuersa, quin professio sit aliquo modo diuersa, saltem quoad obedientiæ votum: tum quia sit diuersis Prælatis non subordinatis: tum etiam, quia sit secundum regulam, quam in diuersis religionibus oportet esse aliquo modo diuersam. Et præterea traditio, quæ etiam est de substantia professionis, necessariò est distincta in distinctis religionibus: illa ergo duo æquipollent in præsenti materia.

V. *Conuentualia in habitu an sint requisita in eligendo.*

De alio autem termino, videtur certe positus ad addendum aliquid: nam contingit in eadem religione deferri diuersos habitus in distinctis monasterijs aut Prouincijs, vt, v.g. in religione S. Francisci quidam sine calceis incedunt, & asperiori ac viliori habitu vtuntur, quam alij; & ideo licet sint eiusdem religionis, non tamen videntur esse eiusdem habitus cum alijs conuentualibus, vel de Obseruantia. Et in alijs religionibus, vt Trinitatis, v. g. aut canonicorum regularium, magna varietas in diuersis regionibus conspicitur, non solum in colore, sed etiam in figura. Videtur ergo in prædicto textu requiri, vt eligendus in Superiorem sit non solum eiusdem religionis, sed etiam eiusdem habitus intra illam. Quod patet ex contextu, nam statim à principio sub disiunctione dicitur, non esse rationi consentaneum, vt homines disparis professionis, vel habitus in eisdem monasterijs socientur: & ex hac ratione concluditur, vtramque conditionem postulandam esse in Abbate, seu Prælato medio. Hæc vero expositio difficilis est, nam ex illa sequitur, in religione S. Francisci, aut Carmelitarum, v.g. non esse validam electionem, si aliquis ex eadem religione, diuersæ tamen familiæ, gestantis distinctum habitum eligatur. Consequens videtur falsum, & contra vsum. Confirmatur, nam in eadẽ religione contingit esse varietas in habitu quoad colorem album, vel nigrum, vt de ordine S. Benedicti dicitur in Clemen. *Ne in agro.* §. 1. de statu monach. & tamen id non obstat, quo minus gestans habitum diuersi coloris possit in Abbatem eligi, vt ibi glossa fatetur, dicens hanc diuersitatem esse accidentariam.

VI. *Affirmatum de communitate substantiali, quæ semper requiritur, non accidentali.*

Ex hac igitur glossa, & quæ circa illam à Doctoribus notantur, colligere possumus, conuenientiam quidem in habitu esse necessariam ex parte eligendi in Prælatum, hæc enim in dicto textu expresse postulatur, potest autem diuersitas in habitu esse quasi substantialis, quæ, vt mihi videtur, semper supponit diuersitatem Regulæ, & consequenter etiam religionis. Tunc enim mutatio in habitu alicuius religionis censetur substantialis, quando est contra dispositionem regulæ, vt significauit Panormit. in dict. Clemen. 1. num. 4. ergo, vt

varietas in habitu censeatur substantialis, necesse est vt ex diuersitate Regularum procedat; nec potest alia ratione commode discerni substantialis varietas ab accidentali in ipso actu: tunc ergo distinctio in habitu meritò impediet electionem. Accidentalis autem distinctio in habitu erit, siue sit in colore, siue in figura, quæ non fuerit contra regulam, sed sub eadem permittatur: illa ergo non impediet electionem. & de hac procedunt exempla superius num. præced. adducta. Et ratio reddi potest, quia illa varietas non est distinctio in habitu simpliciter, sed tantum secundum quid, & ideo non repugnat prædicto textui. Ex qua interpretatione concluditur, identitatem habitus in rigore non addere conditionem diuersam ab identitate religionis, sed per eam explicari, ad vnitatem religionis requiri aliquam conformitatem in habitu, saltem substantialem. De quo iterum dicemus infra, tractatu sequenti de varietate religionum. Addo vero, vbi contigerit, electum esse diuersi habitus accidentaliter, quanuis electio valida sit, nihilominus esse iuri consentaneum, vt durante illo munere, se conformet alijs in habitu, saltem Superiori; ne inter caput, & membra diuersitas appareat, argumento c. *Deus, qui.* de vita, & honest. cleric. & cap. *in nona.* 16. q. 7. ibi, *Constituentes vt hi, qui in administrationibus Ecclesiæ Pontificibus sociantur, discrepare non debeant nec professione, neque habitu.*

An decisio Clementinæ à num. 3. explicatæ procedat de electione monialis.

VII. *Resolutio affirm.*

Tandem dubitari potest, an decisio illius Clementinæ circa 2. conditionem locum habeat etiam in monialibus. Ad quod respondendum est affirmatiue, cum glossa ibi, & communi sententia: quia in his dispositionibus fœmininum sub masculino comprehenditur, vt in superioribus diximus. Expressius vero hoc statuit Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 7. de Regular. vbi postquam nonnullas conditiones posuit obseruandas in ea, quæ in Abbatissam eligenda est, subdit, *Quod si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio, ex alio eiusdem ordinis eligi possit.* Quæ verba inprimis supponunt, in monasterijs monialium, per se loquendo, & quoad fieri possit, obseruandum esse, vt de eodem monasterio Abbatissa eligatur. Deinde, in casu necessitatis solum conceditur, vt de alio monasterio eiusdem ordinis eligi possit: est ergo hoc substantiale.

Decretum Trid. pro electione monial.

VIII. *Expenditur prædictum decretum de ætate, & antiquitate monialis eligenda.*

Circa hoc autem decretum primùm obseruare oportet, duas conditiones addidisse ibi Concilium pro Abbatissis, & Priorissis, &c. quæ in viris necessariæ non sunt: scilicet, ætatem quadraginta annorum; & octo annos religiosæ vitæ post expressam professionem eius: vt enim supra cap. 3. num. 7. diximus de Generalibus religionum, ita etiam de Prouincialibus, & Conuentualibus Prælatis virorum nullum est ius, quod in eis dictas conditiones requirat: decretum autem de fœminis non comprehendit viros, vt supra etiam ostensum est. Tantum ergo in præfectis fœminarum illæ duæ conditiones speciali iure requiruntur, & vtraque addita videtur à Concilio Tridentino. Nam, quod ad ætatem attinet, licet olim Gregorius Maximiano Episcopo scripserit, vt non permitteret Abbatissas nisi sexagenarias fieri, lib. 3. Epist. 11. cap. *Iuuenculas*, 20. quæst. 1. tamen illud nunquam fuit pro iure receptum, posteaque Bonifacius VIII. in cap. *Indemnitatibus.* de Elect. in 6. solum ætatem triginta annorum completorum requisiuit. Concilium autem Tridentinum quasi medium tenens, & quia experientia forte monstrauit, in fœminis sicut fortior ætas quàm sexagenaria necessaria est, ita maturiorem, quam tricenariam requiri, quadraginta annorum

norum ætatem postulauit. De altera vero conditione antiquitatis professionis nihil inuenio antiquiore iure, nec simili, neque dissimili definitum. Hæ autem duæ cõditiones non declarantur à Concilio tanquam substantiales, nec irritatur electio aliter facta, sed simplex prohibitio ponitur, *vt non eligatur*, &c. ideoque si alioqui electio facta sit iuxta commune ius, licet illæ duæ conditiones non seruentur, non erit electio irrita ipso iure, sed ad summum irritanda. Præterea illæ conditiones non ponuntur à Concilio vt simpliciter necessariæ, sed, si seruari potuerint; alioqui conceditur vt ætatis triginta annorum, & post quinquennium à professione eligi possit. Intelligo autem, illas conditiones seruari non posse non solum quando in nulla religiosa eiusdem monasterij inueniuntur; sed etiam, si inueniantur in aliquibus vitæ laudabilis, si non habeant qualitates aliquas ad gubernandum necessarias: ita enim intelligendum est Concilium cum dicit, *Si hiis qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio*, scilicet, apta ad electionem: clarum est enim illas solas qualitates non sufficere, vt persona sit digna; nec velle Concilium, vt sine alijs requisitis aliqua eligatur, etiamsi illas conditiones habeat. Et eodem modo intelligo quandam responsionem Congregationis Cardinalium, quæ absolute habet, *Abbatissam triginta annorum, & quæ per quinque annos solos sit professa, elig. non pess, si in monasterio sit aliqua monialis quadraginta annorum, & quæ iam per octo annos sit prof ssa*; subintelligendum enim puto, dummodo alioqui ad gubernandum apta sit, & sufficiens, nam hoc ex natura rei necessarium est. Addit vero idem Concilium, vt sine illis eligi possit, oportere, vt non possit commode ex alio monasterio cum illis eligi; quod committit iudicio Superioris: & ideo Congregatio Cardinalium in prædicta responsione addidit, *Aut in aliquo monasterio eiusdem ordinis vicino istius qualitatu inueniatur*; vbi expendo particulam illam *Vicino*, quæ addita est verbis Concilij fortasse ad declarandum, distantiam loci sufficere, vt electio non possit commode ex alio monasterio fieri: quanta autem sit illa distantia, Superior iudicabit.

IX. Notandum præterea est aliud responsum eorũdem Cardinalium, quod varijs ac fide dignis testimonijs ad nostras manus peruenit sub his verbis, *Abbatissa, licet per quinquennium non manserit in religione, dum tamen excedat triginta annos, & id fiat ad requisitionem suarum monialium de licentia secundæ dignitatis cathedralis, & earum Superiorũ regularis, dummodo laudabiliter anno superiore se gesserit, debet confirmari per biennium in officio. Quod si ad confirmationem dictæ Abbat ssæ desset Superiorum regularium licentia propter absentiam, seruatis iis, quæ hoc capite præscribuntur, ad dict m confirmationem procedendum est.* Quod responsum inprimis intelligo habere locum, quando dispositio Concilij Tridentini ad literam seruari non potest, quia non est verisimile per illam derogari, vel aliqua ex parte dispensari in Concilio, si obseruari potest. Solum ergo habet locum quando nec quadragenaria cum octo annis professionis eiusdem monasterij & religionis commode eligi potest; nec etiam in monasterio inuenitur aliqua triginta annorum ætatis, & habens quinque integros annos professionis æque digna, & apta ad illud regimen: nam si huiusmodi inueniatur, non video cur alia admittenda sit. Imo etiam in eo casu necessitatis censeo, illam declarationem factam esse authoritate Pontificis, quia sola scientia sine potestate ad illam nõ fuisset sufficiens, tum quia est quasi noua lex in casu à Concilio omisso, nihil enim Concilium prouidit pro eo casu, in quo non inuenitur aliqua triginta annorum, habens quinque annos professionis: tum etiam, quia ibi postulatur licentia secundæ dignitatis cathedralis, & Superioris regularis, si commode haberi possit, & solum conceditur, vt ad biennium confirmari valeat. Quæ omnia non pertinent ad doctrinalem interpretationem, sed authenticam, & potestatiuam, vt sic dicam; ideoque, vt illa declaratio ad vsum applicari debeat, obseruare oportet, an sit vniuersaliter facta pro tota Ecclesia, & an sit satis promulgata vt habeat vim legis. De quibus mihi nunc non constat; credo tamen saltem obseruari posse vbi oppositum non constiterit, nam continet quasi epycheam per se satis consentaneam rationi, & habet sufficientem authoritatem.

Ex hac vero declaratione constat, antiquitatem professionis non esse reputatam à Congregatione Cardinalium tam necessariam conditionem, sicut ætatem completam triginta annorũ: nam alius cassus omissus ẽt in Concilio esse posset, in quo nulla monialium existentium in monasterio, & apta ad gubernationem eius, habeat triginta annos ætatis expletos, & tamen in eo nulla declaratio vel epychea facta est, ideoque in tali casu nulla eligi potest minoris ætatis, etiamsi per plures quã octo annos religiosa fuerit: sed in eo casu aut ex alio monasterio eiusdem religionis assumenda erit Abbatissa, etiamsi difficultates aliquas superare, vel aliquid incommodi ferre necesse sit, vel certe dispensatio erit à Summo Pontifice postulãda. Sed quid si duæ aptæ ad dictum officium concurrant, altera quadragenaria, nondum tamen habens quinq; annos professionis; altera vero habẽs illos completos vel etiam octo, nondum vero attingens quadragesimum annum ætatis, licet excedat trigesimum? Videtur enim hæc posterior præferenda, quia habet aliquo modo completam vtramque conditionem à Concilio postulatam: priori vero vna conditio omnino deest. In contrarium autem est, quia Concilium per se primo requirit ætatem quadraginta annorum, quę conditio completur in priori, & non in posteriori, & aliunde conditio ætatis magis desideratur, vt notatum est: ergo videtur præferenda prior. Mihi videtur negotium arbitrarium, quia reuera se habent tanquam excedens, & excessum, & ideo censeo præferendam esse illam, quæ ob alias conditiones dignior reputata fuerit: si aũt fuerint æquales, excessus ætatis videtur præferẽdus ex genere suo, propter rationem factam, & quia in iure magis consideratur, quàm alius. Dico autem, *ex genere suo*, quia tam paruus esse posset excessus ætatis, & tantus in antiquitate religionis, vt hic præponderaret: Superior ergo prudenter hoc dijudicabit. Hinc tamen colligimus, quotiescunque nulla est, habens integras illas duas cõditiones quadraginta annorum ætatis, & octo professionis, illam esse, cęteris paribus, præferendam, quæ plus de illis participauerit. Vt si sit aliqua habẽs quadraginta annos ætatis, & qui nq; professionis, in dubio esset præferenda alijs non attingentibus illam ætatem, neque habentibus octo annos professionis; & sic de alijs. Quanuis n. dici possit, Concilium solum assignasse illa tempora certa, & ideo, si non expleantur, nihil referret quod ad illã magis, vel minus accedatur, & similiter duas illas conditiones simul postulasse, & ideo, si simul non coniungantur, vnam vel alteram nihil conferre: nihilominus negari non potest, quin & conditio ætatis maioris 30. annorum per se spectata necessaria sit, & quod iuxta intentionem Concilij maior participatio illarum conditionum, vbi integræ haberi non possunt, cæteris paribus, reddat personam in hoc munus dignior.

X. *Iuxta hoc responsum non tam exigitur monialis antiquitas, quam alia.*

XI. *Quomodo eligenda sit Abbatissa.*

Ex quo tandem intelligitur, quando iuxta mentem Concilij oporteat electionem fieri ex alio monasterio. Nam inprimis iuxta dictam declarationẽ Cardinalitũ solum est hoc simpliciter necessarium, scilicet, quando

quando in eodem monasterio nulla, quæ eligi possit, habet triginta annos ætatis completos : nam si illos habeat, in reliquis conditionibus facilè potest benignè interpretatione vti, considerata aliqua incommoditate in eligendo ex extraneis : hanc enim etiam necessariam esse opinor, vt prædicta declaratio locum habeat, ita vt à dispositione Concilij non recedatur. Addo deinde, sufficientem causam eligendi ex alio monasterio esse, quòd in eodem nō inueniatur aliqua habens simul illas duas qualitates quadraginta annorum ætatis, & octo professionis: sic enim intelligo illa verbo Concilij, *Quod si hæ qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio*; quia nisi vtramque habeat, dici non potest esse illis qualitatibus affecta. Verum est, Concilium nō dicere in eo casu, eligi debere ex alio monasterio, sed posse; quare iudicio Superioris relinquit, vt id fiat, si absque incommodo possit. Vnde, si non obstante eo defectu, ex consensu Superioris alia de eodem monasterio eligatur, habens alias conditiones requisitas à Concilio triginta annorum ætatis, & quinque professionis, sine dubio erit valida & confirmanda electio, etiamsi fortasse aliter sine incommodo fieri possit, quia nullum est verbum in Concilio, quod necessitatem indicet, sed solam directionem Superioris, vt id non permittat, nisi ratione alicuius incommodi. Quòd si fortasse ille liberalior sit quàm debeat, inde non infirmatur electio, cùm Concilio hoc non disponat. Tanto autem facilius, seu ad vitandum etiam leuius incommodum poterit hoc permitti, quanto minor fuerit defectus dictarum conditionum in persona eligēda ex eodem monasterio. Nam si habeat octo annos professionis, licèt non attingat quadragesimum annum ætatis, dummodo excedat triginta, facilius poterit admitti eius electio: & idem est è conuerso, si habeat quadraginta annos ætatis, nondum verò expleuerit totos annos professionis. Et sic de aliis combinationibus, quæ facilè cogitari possunt.

Expediuntur 3 & 4 conditiones requisitæ in eligendo.

XII. *Ordinatus.* Tertia conditio necessaria ex parte eligendi in prælatum erat, vt sit sacerdos, vel ordinatus in sacris: quam per se constat in religionibus virorum, non monialium requiri, quia nec fœminæ sunt capaces ordinis, neque illo indigent ad suum modum prælationis, cùm non consistat in potestate iurisdictionis spiritualis, sed tantum in dominatiua, seu materna. In religionibus autem virorum ita necessaria est ad inferiores prælationes, sicut ad supremam: nā iura quæ adduximus, de conuentuali Abbate, seu Superiore præcipuè loquūtur. Quarta cōditio erat, vt sit legitimus : quam certum est etiam postulari ad prælationem Prouincialem, vel Conuentualem : imò ad quodcunque munus religionis habens iure ordinario spiritualem iurisdictionem. Nam c. 1. de filiis presbyt. hæc omnia complectitur, vt latiùs Sylu. prosequitur verb. *Prælatus*. num. 3. & verb. *Electio*. 1. q. 14. n. 15. & Angel. eod. verb. n. 23. Dubitari autem potest an hæc conditio etiam in Abbatissis requiratur. Et ratio dubitandi est, quia eatum prælatio non consistit in spirituali iurisdictione. sed ille defectus originis solùm impedit ex vi iuris canonici aut ordinem, aut spiritualem iurisdictionē: ergo. Maior sepè est in superioribus tractata, præsertim c. 1. n. 3. minor ex iure constat, quia nullū decretum afferri potest, in quo impedimentum illius amplius extendatur. Et cōfirmatur maximè ex toto titulo de filiis presbyterorum, in quo de filiis tantum sermo est. Et licèt sub nomine masculino soleant fœminæ comprehendi, tamen id potissimū habet locum in fauorabilibus, non autē in odiosis, nisi vel aliæ circumstantiæ, vel saltem omnimoda identitas rationis ad illum sensum cogant: hic autē nec est similis ratio, vt explicatum est, nec circumstantiæ aliquę ad illam extensionem faciendam inducunt. Imò si considerentur verba cap. 1. de filiis presbyt. apertè videntur determinari ad solos masculos: nam priùs dicitur, vt filij illegitimi nō ordinentur, nisi religiosi fiant, & deinde additur, *Prælationem vero nullatenus habeant*. loquitur ergo de filiis ordinis capacibus, vel (quod idem est) de prælatione propriè dicta, quæ ordinem aliquem præsupponit, aut requirit. In reliquis autem textibus ferè sermo est de filiis presbyterorum, quatenus ad dignitates, personatus, aut beneficia Ecclesiastica curam animarum habentia, admitti non possunt sine dispensatione Pontificis, præsertim in illis Ecclesiis, vbi patres eorum beneficia habuerūt. De quibus etiam solis agit Concilium Trid. sess. 25. cap. 15. de Reformat. Constat autem officium Abbatissæ nec dici posse beneficium Ecclesiasticum, neque illius solicitudinem propriè vocari posse curam animarum, sed solùm ministerium pertinens ad gubernationem quasi œconomicā vnius domus, quamuis accommodatam religioso statui ac profectui. Tandē, nulla irregularitas admittenda est, quæ non sit in iure expressa; hæc autem inhabilitas illegitimorum ad prælationes Ecclesiasticas quędam irregularitas est: non est ergo ad fœminas extendenda, cùm in iure non sit expressa.

XIII. Propter hæc ergo, vel similia, nōnulli graues authores censuerunt, hunc defectum natalium nullū impedimentum esse ad munus Abbatissæ. Citatur ab Emmanuel Rodr. q. 10. art. 21. & in Summ. 2. p. c. 29. n. 12. Felinus referens Ioannem Andr. & Gemianum loco infra adducēdo, num. seq. sed nec Felinus id tenet, nec dictos authores refert: citatur etiam Ancharanus in c. *generali*. de Elect. in 6. citans Cynum, & Bartolum in l. 2. ff. de verbor. significat. vbi etiam Bartolus nihil de hac re loquitur; indicat verò hanc opinionem Tabien. verb. *Virgines consecratæ*. Nihilominus alij distinguunt inter Abbatissas, quæ temporales sunt & non benedicuntur, & perpetuas, quæ benedicuntur: & de prioribus aiunt cum prima opinione, nihil referre quòd illegitimæ sint secus verò esse de posterioribus, quia sunt veræ prælatæ, & habent iurisdictionem quasi Episcopalem. Sed hæc distinctio neque in antiquis authoribus inuenitur, neque habet fundamentum in iure. Nam in primis benedictio non refert, quia illa non est aliquis ordo, vt defectus natalium reddat personam quasi irregularem ad illam benedictionem; neque admittenda est illa exceptio, cùm in iure non habeatur, & materia sit odiosa, & quamuis admitteretur, sicut professio religiosa tollit irregularitatem ad ordines, ita etiam tolleret ad illam benedictionem. Perpetuitas etiam non refert, quia non maiorem iurisdictionem habet Abbatissa perpetua ex illo capite, quàm temporalis; sed id, quod habet, magis durabile est, & reuera neutra habet propriam iurisdictionem spiritualem, nam hoc non prouenit ex maiori, vel minori duratione, sed ex incapacitate fœminei sexus, vt alibi diximus tom. 5. in 3. p.

XIV. *Communis opinio requirens legitimitatem.* Est ergo communis opinio, illegitimam absque dispensatione nō posse esse Abbatissam. tenet glossa in cap. *indemnitatibus*. §. 1. verb. *Canonica*. de elect. in 6. Sequitur Panormitanus in cap. *cum nonnullis*. de Elect. n. 6. & Felinus cap. *minimus*. de accusationib. n. 4. quam esse communiter receptā, & in praxi seruatam testatur Nauarrus Comment. 2. de Regularib. n. 60. Maiolus lib. 1. de irregular. c. 29. n. 10. citans Tabienam verbo *Dispensatio*. 5. versu 21. Qui tamen non fundantur nisi in cap. 1. de filiis presbyter. quod generaliter statuit, filium illegitimum

esse inhabilem ad Ecclesiasticas prælationes; munus autem Abbatissæ inter prælationes computatur, vt notant Doctores in dict. c. *indemnitatibus*. §. *Verum*. ex textu ibi, *Vt à dignitate dejiciatur adepta*, vbi Geminianus in 3. not ab. & Abbas in cap. *quia propter*, de electione, n. 8. vbi propterea omnes docent in electione Abbatissarum seruandam esse formam illius textus, quia sub nomine prælationis comprehenditur. Et licet D. Thom. in 4. d. 25. q. 2. art. 1. q. 1. ad 2. dicat, Abbatissam nō habere prælationem ordinariam, statim tamen subdit, habere quasi ex cōmissione, habet ergo aliquo modo sufficiēte vt sub generali nomine comprehendantur. Præterea non obstat, nomen filij masculini generis, quia in aliis similibus dispositionibus iuris sub ea voce fœminæ comprehenduntur, præsertim quando lex est fauorabilis religioni, etiamsi fortasse sit onerosa priuatæ personæ ex Clemen. 1. cum glossi. ibi, verb. *Homines*. de Elect. & in c. *generali*. verb. *Vniuersos*. de Elect. in 6. huiusmodi autem est dispositio illius ca. 1. In quo etiam non deest similitudo rationis, quia munus Abbatissæ etiam computatur inter dignitates Ecclesiasticas. Et ad hoc confirmandum induci potest declaratio Sixti V. quæ aliàs posset in contrarium obiici: cùm enim contra illegitimos rigorosum rescriptum edidisset, postea in declaratione addidit, *Caterum quæ à nobis circa religiosos viros in præfata constitutione sancita sunt, ea nequaquam volumus ad moniales nunc extendi*. Quam declarationem ideo necessariam reputauit, quia non ex vi verborum, sed ex peculiari intentione, & benignitate sua videbatur profecta. Quamuis enim prima sententia in rigore iuris facile dēfendi possit, quia reuera ex illo sufficienter non conuincitur hæc opinio: nihilominus in praxi non censeo recedendum ab hac sententia, quoniam sicut communior, ita securior est.

Opinio Emmanuelis in n. præced. in praxi minus secura, quāuis facile defendi possit.

XV. Sed dicunt aliqui, hanc maculam per professionem religiosam tolli, nam in viris irregularitas ad ordines tollitur per professionem religiosam: ergo etiam in fœminis aliqua inhabilitas tolli debet; in eis autem non est irregularitas ad ordines, quæ tolli possit; ergo tolletur saltē hæc inhabilitas ad prælationem. Sed hoc non rectè dicitur: nam professio sola sua vi, & naturâ non tollit hæc impedimenta, vt in superioribus tetigimus, & per se satis notum est: tantum ergo tollit, quantum à Pontificibus est concessum, & ideo in viris professio tollit irregularitatem ad ordines, non verò ad prælationes, quia vtrumque statutum est in dict. c. 1. de filiis presbyter. Quòd autem in fœminis professio tollat inhabilitatem ad prælationem, nullo iure, aut priuilegio concessum est: ergo propter illam congruentiā, vel æquiparationem, non potest hic effectus tribui professioni monialium: neque etiam est similis ratio, quia per hanc inhabilitatem nō impeditur fœmina ab aliquibus actibus spiritualibus, & ad cultum Dei pertinentibus, qui per fœminas exerceri possit; sicut impeditur vir per irregularitatem ab ordine.

XVI. Denique addunt prædicta glossa, Panormit. Felinus, & alij, non posse eligi in Abbatissam, quę fuerit corrupta, etiamsi sit vidua: quod solùm probant ex cap. *iuuenculas*. 20. q. 1. vbi Gregor. præcipit, eligi virginem sexagenariam. Veruntamen caput illud quoad vnam partem, scilicet quòd sit sexagenaria, receptum non est in vim legis: idem ergo de altera parte responderi potest: vnde Archidiac. & Hugo ibi aiunt, illud interdum non obseruari; nam licet decentissimum sit, vt virginibus nō præsit nisi virgo, vt ita non solùm verbo, sed etiam opere ac perseuerantia sit aliis exemplum virginitatis; nihilominus aliquādo potest expedire viduam eligi, quāuis tunc consecranda, seu benedicenda non esset, vt notat etiam glossa in Clemen. *Attendentes*, verb. *Rationabili*. de stat. monach. quæ tamen indicat etiam in eo casu necessitatis necessariam esse dispensationem, quam etiam indicat, posse concedi per aliquē prælatum præsidentem electioni, v. g. Episcopum, vel Episcopalem iurisdictionem habentem: quod mihi est probabile, quia illa prohibitio, quā Greg. fecit cuidam Episcopo, non est cum tanto rigore proposita, vt ab illo extulerit potestatem dispensandi in casibus reuera necessariis. Sed in hac re potissimum censeo standum esse consuetudini. Religua quæ de aliis defectibus seu impedimentis ad huiusmodi prælationem, eiusdē ferè rationis sunt cum his, quæ de viris diximus, & de illis videri potest latè Maiolus dict. lib. 1. de irregularitate, capite 29.

An corrupta possit eligi in Abbatissam

Quid agendū in casu quo electa cum vera communitate.

Tractantur conditiones ex parte eligentium requisitæ.

XVII. Iam dicendum est de requisitis ex parte eligentium, in quibus eadem, quæ de Generali diximus in c. 4. cum proportione seruanda sunt. Nam in primis vniuscuiusque electio ad congregationem proportionatam pertinet: electio enim prælati conuētualis iure communi ad conuentum pertinet, argumento cap. 1. de electione, & expressè habetur in c. *cum dilectus*, de consuetudine, & 18. q. 2. per multa capita, & ferè ex natura rei sequitur, suppositā prouisione futura per electionem: & saltem constat, nisi iure aliquo positiuo aut consuetudine præscripta aliis ius eligendi concessum sit ex natura rei in ipso corpore communitatis tale ius residere. Affirmat autem Nauarrus comment. 3. de Regularib. n. 2. hoc ius constituendi Abbates magna ex parte reseruatū esse Summis Pontificibus, vel facultatem præsentādi illos nonnullis Principibus esse concessam. Sed hoc intelligendum existimo de his, qui vel regulam in suo rigore non obseruant, vel secundum aliquā reformationem regulariter viuunt: nam in religionibus obseruantibus ac reformatis electio iuxta communem consuetudinem per conuentum fit, & ita est obseruandum, nisi aliud constiterit de iure speciali. Vnde fit, idem proportionaliter esse dicendum de electione Prouincialium; quāuis enim ius commune de illis nihil specialiter disponat, constat eandem esse rationem, seu proportionem prouinciæ, seu Capituli Prouincialis ad suum Prælatum, quæ est conuentus localis ad suum.

1. Conditio ut dicendi officium sit pene congruens.

XVIII. Deinde ex parte eligentium requiritur etiā professio eiusdem religionis, nam iura suprà citata signatim requirunt hanc conditionem in electione Abbatis, vel Abbatissæ. Non est autem necessarium vt talis professio sit expressa, quia hoc in iure non postulatur, vt suprà c. 4. n. 2. satis dictum est. Et ibi etiam n. 3. tractata sufficienter est alia conditio, quā iura postulant, scilicet, vt electores sint in sacris ordinati. Quæ licet in monialibus locum non habeat, dubitari tamen potest, an illæ religiosæ, quæ inter eas laicæ vocantur, quia nec velantur, nec ad officium chori deputantur, an (inquam) vocem habeāt in huiusmodi electione. Sed de hoc nihil inuenio vel in iure, vel in authoribus, & ideo dico breuiter: si illæ non sint verè professæ per tria vota solennia, iure communi excludi cap. *indemnitatibus*. de Elect. in 6. Si autem sint verè religiosæ professæ, nullum inuenio ius, quo excludantur: nam illa similitudo, vel proportio ad religiosos eligentes, qui debent esse ordinati, non sufficit, neque aliquid refert ad ius in hac re constituendum. Non repugnat ergo admitti; an verò admittendæ sint, ex consuetudine, vel ex iure speciali pendet, & regulariter obseruari existimo vt non admittantur. Postulatur præterea in dict. c. *indemnitatibus*, ætas duodecim annorum exple-

2. Conditio professionis.

Quid si non sint professæ.

Quid si non sint ordinatæ.

Quid de ætate.

antiquitatis, & æquum.

explesorum: sed illud procedebat iuxta antiquum ius. Hodie autē cùm maior ætas requiratur ad professionem emittendam, constat etiam ad eligendū maiorem ætatem requiri, scilicet sexdecim annorum expletorum. Maior autem necessaria non est, quia neque ad professionem emittendam requiritur, nec per ius aliquod per se postulatur; nec etiam petitur, vt post professionem, aliquod tempus ante electionem intercesserit. Vnde etiam necessarium non est quòd professio diem vocationis antecesserit, sed sufficit vt ante electionem legitimè facta sit. In viris autē nihil inuenio specialiter de ætate dispositum, & ideo quæ sufficiens est ad ordinem Subdiaconatus, sufficit etiam ad eligēdum. De quo videri potest Syluest. verb. *Electio.* 1. per priores quatuor quæstiones.

XIX. An patronus requiratur ad electionem.

Tandem inquiri solet, an Patronus possit habere ius eligendi simul cum religiosis. Faciunt enim dubitationem verba Pelagij Papæ in c. *Abbatem.* 2. 18. q. 2. *In monasterio* (inquit) *illum volumus ordinari Abbatem, quem sibi de sua congregatione, & monachorum electio, & postulatio nomine domini poposcerit ordinari.* Per quæ verba videtur ius eligendi Patrono tribui; vbi glossa alia iura in eandem sententiam refert. Nihilominus dicendum est, Patronum non posse habere ius eligendi, tum quia, si est laicus, non potest habere iurisdictionem Ecclesiasticam, nec propriam administrationem, si verò non sit professus eiusdem religionis, etiamsi sit clericus, non potest eligere prælatum regularem, iuxta c. *ex eo*, & c. *indemnitatibus.* de elect. Et hæc est sententia communis, quam tenet glossa in dict. c. *Abbatem.* glossa in cap. *quod sicut.* verb. *Impedire.* vbi Abbas n. 6. idem in cap. *cum terra.* n. 2. de elect. idem Panormit. in c. *nobis.* de iure patronatus. In quo textu expressè est hoc declaratum, & per illud explicandum est dict. cap. *Abbatem*, ait enim, *In conuentuali Ecclesia non electionis prælati faciendæ, sed iam facta honestius præstolatur assensus.* non ergo eligit patronus, sed electioni factæ præbet assensum. Quod etiam in dict. c. *Abbatem*, insinuatur, nam electio tūm dicitur esse monachorum; patroni autem simul cum illis poscere electum. Dices, aut hoc nihil conferre patrono, aut idem habere incommodum: nam vel cogitur patronus præbere assensum, & sic inutilis est illa cæremonia; vel potest sua voluntate rumpere electionem, & hoc maius est incommodum. Respondetur primùm, illud esse quoddam genus gratitudinis, recognitionis, & honoris, quod inter homines plurimum æstimatur. Deinde, si patronus legitimam causam proponat, ob quam non præbet assensum; audiendus est; &, si causa sit sufficiens, Superior non confirmabit, sed cassabit electionem: sine legitima autem causa nihil obstabit Patroni dissensus; & ita nec est inutilis hęc potestas, nec incommodum affert. Quamuis autem hoc ita sit iure communi, specialia iura legitimè confirmata spectanda etiam sunt, & laudabilis consuetudo seruanda. Nunquam tamen poterit consuetudine introduci, vt ius eligendi prælatum acquiratur laico, aut non professo, nam est contra canones Ecclesiasticos, & contra Ecclesiasticam vtilitatem ac disciplinam, & ita sentiunt Doctores citati, & Nauar. Comment. 3. de Regularib. n. 60.

Potest. tura.

Electus tamen facta prælati assensum

XX. Primum con. censuram Ecclesiasticam impediti, aut voto priuati. De hoc autem impedimento sufficiunt superiùs dicta cap. 4. num. 9. quoniam eiusdem rationis est in omnibus electionibus, siue maiorum, siue minorum prælatorum, & pro omnibus consulenda est doctrina de Censuris, vt illo c. 4. num. 9. iam citauimus: nam ex ea constat per quam suspendatur quis à potestate eligendi. Viderique possunt Syluester, & Angelus, & alij Summistæ, verb. *Electio.* Inquiri etiā hic posset, an moniales per censuras interdictæ, aut suspensæ priuentur etiam hac potestate eligendi, mediatè, aut immediatè, in materia de Cēsuris sufficienter tactum est; & ideo de his electoribus hæc in præsenti sufficiant.

XXI. De forma seruanda in dicta electione.

Tertium requisitum est, vt seruetur debita forma electionis. Circa quam communis, & recepta sententia est, seruandam esse formam præscriptam in cap. *quia propter*, in his omnibus prælatis, vt constat ex Innoc. Panor. & omnib. expositoribus, Syluestro verb. *Electio.* 2. n. 2. & 4. vbi addit, tam Priores Prouinciales, quàm Conuentuales ordinis Prædicatorum, & qui eis correspondent in aliis religionibus, debere eligi iuxta dictam formam, resecatis multis iuris subtilitatibus per constitutiones eorum; intelligendum est autem de constitutionibus confirmatis à Summo Pontifice, si in aliquo derogant iuri communi, quia nulla constitutio sine authoritate Summi Pontificis contra illud valere potest. Neque hic occurrit aliquid specialiter addendum, sed superiùs dicta in cap. præced. cum proportione applicanda sunt. Atque idem dicēdum est de monialibus, in quibus eadem forma capitis, *quia propter*, vt ibidem quoque tradidimus, seruanda est, vt notauit glossa communiter recepta in c. *indemnitatibus.* §. 1. verbo *Collatio.* de Elect. iuxta modum tamen & moderationem additam in dict. c. *indemnitatibus.* quam in Summa redegit Sylvester verb. Elect. 3. in fine. Denique, etiam in eis locum habet dispositio addita à Cōcilio Trident. sess. 25. c. 6. de Regularib. vt in eodem expressè declaratur. Et hæc de conditionibus, ac forma eligendi prælatos regulares infra Generalem.

XXII. Ostenditur tandem 3. pars asserti. posita in n. 1. de creatione prælati absque electione.

Vltima pars assertionis restat de modo creandi huiusmodi Superiores absque electione per solam prouisionem, aut nominationem superioris Prælati. De quo genere prouisionis, quantum ad vsum eius spectat, cùm præter ius commune sit, nihil aliud dicere possumus, nisi tantùm ibi seruari posse ac debere, vbi speciali & approbato iure fuerit institutum. Qua lege suppositā, ex parte eligentis, seu prouidentis necessarium est vt habeat suam potestatem non suspensam, neque impeditam. Et quia talis potestas annexa esse debet prælationi eiusdem religionis, vt supponimus, omnes conditiones quæ ad talem prælationem necessariæ sunt, ad illam requiruntur. Ex parte verò eius, qui prouidendus seu instituendus est in prælatum, omnes conditiones suprà positæ in cap. 3. ex parte eligendi necessariæ sunt: quia illæ non postulantur propter specialem modū electionis, sed propter prælationē ipsam: vt, v. g. quādo ius disponit, vt nemo eligatur in prælatū religionis, nisi expressè professus, professio non petitur propter modum electionis, sed vt persona sit capax prælationis: vnde quantum ad hoc spectat, cùm dicitur, *non eligatur*, perinde est ac si diceretur, *non promoueatur.* idemque de cæteris conditionibus illo capite positis intelligendum est, iuxta communem, & certam sententiam. Neque vlla ratio dubitandi occurrit: nam quòd iura vtantur verbo *eligatur*, solum est, quia secundùm commune ius illè est ordinarius modus promouendi aliquem ad hāc dignitatem: aliquando verò vtuntur verbo *assumēdi*, vt in cap. *tuæ.* de ætate, & qualit. ibi, *Possit in Abbatem assumi*, quia reuera, vt dixi, non respiciunt viam (vt sic dicam,) sed terminum, id est, conditiones quæ decent talem personam: vnde hęc, quæ diximus, potissimè intelliguntur de quacunque institutione, seu collatione prælaturæ: nam ad postulationem, per quam non acquiritur ius postulato, non requiruntur ex parte eius, qui postulatur, omnes conditiones necessariæ ad prælationem habendam: nam satis est quòd si aliqua deficiat, possit in ea dispensare ille, à quo fit postulatio, & quòd ratio sufficiens ad dispensandum intercedat,

Quid ex parte prouidentis requiratur quid item ex parte promissi.

vt

vt latiùs tractatur in tit. de postulat. Prælator. & à Summistis, verb. *Postulatio*. Denique circa modum, seu formam prouidendi prælationem absque electione, nihil citra hoc dicendum occurrit, nisi quęcunque signa, aut verba sufficienter declarantia voluntatem superioris prælati, cõferendi alteri inferiorem prælationem cum actuali vsu (vt sic dicam) seu exercitio eius, sufficere ad illam conferendam eo ipso quòd sufficienter proponitur ac promulgatur. Nec existimo esse necessarium addere quòd requiratur etiam subditorum acceptatio: nam per se loquendo, non est necessaria noua acceptatio, sed sufficit obligatio obediendi, quam ex voti habent. Quanquam in hoc seruanda sunt etiam iura specialia, vel honesta consuetudo præscripta. Sed de hoc modo prouidendi Superiores religionis, quia inter omnes videtur esse proprius Societatis; ideo tractando in particulari de eius instituto, plura de illo dicemus tractatu 10. lib. 10. cap. 3.

Quid ex parte forma seu modi prouidendi.

CAPVT VII.

An prælatio religionis perpetua sit, quantove tempore durare possit, aut debeat.

I. *Resolutio quæstionis attento iure naturæ*

QVæstio hæc tractari potest aut ex natura rei, aut ex iure communi, aut ex speciali. In primo sensu non potest tractari de facto, quia pendet ex hominum arbitrio, ac institutione, vt videbimus; & ideo ex sola rei natura nõ habet hæc prælatio quòd sit perpetua, vel temporalis. Sed hoc solùm ex natura rei ad illam consequitur, vt postquam semel collata est, auferri non possit iustè intra illud tempus, pro quo data est, nisi interueniente causa legitima, & potestate, quia per collationem acquiritur in illam proprium ius, quo nemo potest sine causa priuari: de quo aliàs. Igitur ex natura rei vterque modus institutionis possibilis est, quia in neutro illorum per se est aliquid contra rectam rationem, & quia alij principatus, & magistratus possunt esse perpetui & temporales. Denique quia in vtroque modo possunt esse multa commoda in ordine ad bonum regimen, & quamuis habeant admixta incommoda, vel non sunt contra rectam rationem, vel non per se sequuntur, sed per accidens, necessarioque sunt in rebus humanis toleranda, quia non possunt omnia vitari, & præcipuum punctum humanæ prudentiæ est tunc id eligere, quod minus habet incommodi. Vnde oritur quæstio, quæ illarũ institutionum ex natura rei magis expediat religioforum gubernationi. de qua dicam in n. 9. expeditis aliis membris propositis.

II. *Resolutio eiusdem attento iure diuino.*

Secundò igitur dicendum est de iure communi. Omitto autem diuinum, quia de hac materia in particulari nihil diuinum ius statuit, vt sæpè in superioribus tactum est, & per se est euidens, quia nec scriptum, nec traditum ostendi potest. Imo probabile existimo in vniuersa Ecclesia Catholica nullã prælationem esse ex diuino iure absolutè perpetuã, ita vt non possit quis ea inuitus priuari, vel sub ea lege haberi, nisi solus Pontificatus Summus: sed de hoc aliàs. Igitur, loquendo de communi, iure Ecclesiastico, Nauarrus Commentar. 3. de Regularib. n. 3. affirmat, monasteriorum prælatos, vel prælatas secundùm ius commune, & regulam debere esse perpetuos: id autem non probat nisi ex eodem textu, quem commentatur, cap. *nullum*. 18. q. 2. vbi dicitur, nullam potestatem relinqui monachis expellendi Abbatem, aut sibimet alium ordinandi: quod non alia ratione dici potest, nisi quia Abbas ex vi iuris perpetuus est. Et hoc idem supponitur toto titulo de statu monach. Veruntamen duobus modis intelligi potest, hanc perpetuitatem esse de iure communi, positiuè scilicet, seu definitiuè, aut negatiuè tãtùm, vel (vt ita dicam) præsuppositiuè. Priori modo non inuenio ius aliquod positiuè definiẽs vt hæ prælationes perpetuę sint, nec Nauarrus illud adducit. Nam illud caput *nullam*. solùm statuit, vt monachi non possint deponere Abbatem pro arbitrio suo, aut alium creare quãdo voluerint, quod longè diuersum est: nam, licèt prælatura sit temporalis, non poterit deponi prælatus arbitrio subditorum, sed definito tempore à lege, seu statuto, vel ipso iure amittet officium, vel tenebitur renunciare, & ad id cogi poterit iuxta constitutionis tenorem. An verò possit prælatus sub ea cõditione creari, vt tantùm duret in officio ad arbitrium subditorum, infrà à num. 4. videbimus. Neque etiam in totò titulo de statu monachor. aliquid inuenio, quo hæc cõditio perpetuitatis pro hoc munere decernatur, ac præscribatur.

III. At verò alio modo negatiuo verum esse videtur ex vi iuris communis hanc dignitatem esse perpetuam. Primò, quia illud ius non vetat quin perpetua sit, sicut etiam non prohibet esse temporalem. Secundò, quia semper loquitur de hac dignitate tanquam de perpetua, & quæ de illa statuit, perpetuitati congruunt, quia nimirum illam conditionẽ supponit. Vnde fit tertiò, vt virtualiter illã approbet ac defendat, qui videtur esse proprius sensus dicti cap. *nullam*. declarat enim, postquam religiosi fibi eligunt aliquem in Abbatem, absolutè, & simpliciter, ac sine vlla temporis limitatione, talem prælatum ita esse perpetuum, vt non possit ab inferioribus deponi. Liberum enim eis fuit potestatem in ipsos dominandi tradere; postquam autem absolutè dederunt, auferre nõ possunt. Atque hic videtur fuisse mos antiquorum monachorum, vt colligitur ex decretis, & historiis suprà adductis & ex Concilio Moguntino, cap. 11. vbi dicitur, Abbatem non posse etiam suo arbitrio locum suũ relinquere, sed cum permissione Episcopi. Et ex Concilio Triburiensi sub Adriano III. & aliis, quæ statuunt, Abbatem solùm propter crimina, vel defectus in regimine, posse suo munere priuari; & ex Regula S. Benedicti cap. 2. & 64. colligitur, Abbatem ex vi suæ Regulæ esse perpetuum: nam licèt hoc expressè, & in actu signato (vt sic dicam) non dicatur, tamen nullus ei præfigitur terminus, & tanquam de perpetuo de illo tractatur: Hac ergo ratione magis dici potest duratio perpetua, quàm temporalis huius prælationis esse de iure communi, præsertim antiquo: quia præsuppositiuè saltem ferè semper de illa tanquam de perpetua loquitur.

IV. Tertiò nihilominus secundùm specialia iura religionum multa est in hoc varietas. Nam in primis *Quid in primis* supremus Generalis frequentiùs temporalis est, & *Quid in* maiori, vel minori tempore durat, in religione Mi- *Minor.* norum, & Carmelitarum per sexennium; in multis aliis monachalium solùm per triennium; in aliquibus verò religionibus perpetuus est, seu ad vitam, vt in religione Carthusianorum, Prædicatorum, & Societatis: religio autem S. Augustini quoddam medium obseruat ad hoc vsque tempus; nam vigente Generali, Capitula Generalia celebrant, in quibus de retinẽdo eodem Generali, & nouo creãdo suffragia ferunt. Vnde videntur non posse sine rationabili causa mutationem facere: atque ita Generalem esse perpetuum, tamen sub ea conditione, ac modo, vt ex prudenti arbitrio religionis cessare valeat. Reliqui autem Prælati omnes inferiores in omnibus religionibus temporales sunt, iuxta proprias constitutiones, ordinationes, aut Apostolica indulta, vt ex vsu constat, & vnicuique videre licet in propriis institutis. Solùm in ordine Carthusiensium Priores durant perpetuò; & fortasse in aliquibus particularibus monasteriis aliorum ordinum, præter-

præsertim monialium; & vbi fuerit illa consuetudo, vel institutio, seruanda est. Horum autem omnium rationem, & modum explicare nunc non est necesse: de nostro autem peculiari, in fine huius operis dicemus, tract. 10. lib. 10. c. 2. & 3. & in eum locum reseruamus quæstionem, cur Generalis Societatis perpetuus sit.

V. *An expediat prælatos locales non esse perpetuos.*

Hic verò de prædicto communi vsu religionum, præsertim quoad Abbates, & Priores Conuentuales, videndum est, an conuenienti ratione fuerit introductus. Nauarrus enim dict. Comment. 3. num. 3. dicit, nunquam sibi persuadere potuisse animarum saluti, & tranquillitati expedire, Abbates, seu Prælatos, qui secundùm ius commune, & Regulam debent esse perpetui, fieri triennales à Capitulo eligendos. Idem ait Consil. 7. de statu monach. num. 8. Mouetur ex incommodis, quæ inde regulariter oriuntur. Primùm, quia inde fit, vt Prælati quodammodo à subditis pendeant, & consequenter fit, vt vigor & authoritas Prælati plurimum minuatur: nam, vt dicitur in dict. c. *nullam*, nulla authoritas remanebit Abbati, si monachorum potestati cæperit subiacere, & vt dicitur in cap. *visis*. 16. q. 2. *Humani moris est illum vereri, cuius iudicio, & voluntate nunc erigi, nunc deprimi.* temporales ergo Superiores verentur potius, quàm dominentur subditis, à quibus deprimi, & erigi possunt. Secundò, quia ex hac vicissitudine oritur in primis multorum ambitio, quæ pestis est religionis, & religiosorum oculos excæcat, ne sui status obligationem agnoscant, vt dicitur in capit. *quorundam*. de Elect. in 6. ex qua ambitione subsequitur eneruatio disciplinæ: nam qui eligi cupiunt, multa dissimulant, vt gratos habeant suffragatores. Sequuntur deinde subornationes, colluſiones, imò Simoniæ, & conuentiones, odia, & dissidia intestina, murmurationes, & similia, quæ Nauarrus dicto loco latè prosequitur. Quæ omnia maximè confirmantur ex antiqua consuetudine, & iure communi: non enim sine causa antiqua consuetudo habuit, vt Abbates essent perpetui. Fauet etiam vniuersalis Ecclesiæ consuetudo, quæ habet vt Episcopi, & alij Prælati Ecclesiarum secularium perpetui sint, adeò, vt translationes Episcoporum per se ac regulariter Ecclesiæ displiceant, quia vtilius creditur, vt idem Episcopus in eadem Ecclesia perpetuò maneat. Ex quo intelligitur non solùm per accidens, ob incommoda, quæ sequuntur, ex frequenti electione; sed per se propter vtilitates, & commoda; quæ ex diuturna perseuerantia eiusdem personæ in hoc munere sequũtur, illam esse magis conuenientem, quia ex maiori consuetudine, & quasi perpetuo vinculo maior amor generatur, & homo maiori cura suscipit munus, in quo perpetuò est perseueraturus: longa etiam experientia multum confert ad magnam prouidentiam, & gubernationem. quæ omnia deficiũt in temporalibus prælatis, quando enim incipiunt sui muneris experientiam habere, tunc deficiunt, nec de rebus perpetuis admodum curant, contenti vt sit pax in diebus suis. Denique alia congruentia sumi potest à simili ex Basilio regul. 35. ex fusiorib. vbi ipse probat, non expedire in eodem loco plura monasteria multiplicari, quia difficile est reperiri plures personas dignas prælatione religiosa. *Nam absolutè* (inquit) *seuera disciplinæ ratio moderatorem conuentus prouidum, & non parum eloquentem requirit, & præterea vigilantem, ac mitem, & eiusmodi qui perfecto corde Deiustificationes exquirat.* Vnde concludit, *Quis quæso fieri potest vt plures tales in vno eodemque pago reperiantur?* Sic ergo in præsenti possumus interrogare, qui fieri possit, vt in tanta Prælatorum mutatione omnes vel plures eorum inueniantur.

VI.

Nihilominus contrariam partem nõ minoribus cõiecturis suadere possumus. Primo enim plus mouet mutatio antiquæ consuetudinis, quã ipsa vetus consuetudo, quia illa mutatio non in vno, vel alio loco, sed in tota Ecclesia facta est: nec solum in religionibus, quæ de suo feruore aliquid remiserunt, sed etiam in illis, quæ in eo conseruantur, vel ad illũ reuocatæ sunt, vel de nouo sunt institutæ. Quod est signum, illam mutationem non euenisse ex priuato errore, aut imperfectione, sed quia per experientiam cognitum est, hunc modum esse magis cõuenientem. Accedit, quòd Apostolica Sedes semper in hanc partem sese magis propensam ostendit, vt prælati, vel prælatæ religionũ temporales sint: vnde videmus sæpè illius authoritate mutatum esse modum regiminis ex perpetuo in temporalem; nunquam autem è conuerso ex temporali in perpetuũ. Imò si alicui per plures annos, vel indefinito tẽpore ad arbitrium Superioris prælati, alij durauerint, eius authoritate tempus limitatum, vel abbreuiatũ est: ergo signum est Apostolicam Sedem sentire hũc modum esse cõuenientiorem. Tertiò, priora incõmoda, quæ Nauarrus inferebat, in primis non tam ex temporali duratione Prælatorum, quàm ex modo illos eligendi inferebantur: ergo ad summum oportebit modum illum mutare, non verò ob eam solam causam perpetuos prælatos facere: & deinde etiam in ipsis electionibus possunt alia remedia adhiberi, quibus illa incommoda euitentur. Nam in religione, v. g. Prædicatorum, Priores triennales sine illis incommodis eliguntur, & Concilium Trident. huiusmodi electiones tacitè approbando, aliqua remedia adhibuit, vt rectè, & sine fraude fiant. Quartò, per se rem ipsam spectãdo, videtur vtilior prælationum mutatio, & vicissitudo congruis tẽporibus facta, quàm perpetuitas: tum quia Superior religionis debet esse non dominus, sed pater, iuxta illud, *Non dominantes in cleris*. Si autem perpetuus sit, facilè obliuiscitur paterni spiritus, & paulatim fit plusquam dominus: si autem breui tempore duraturus sit, hoc ipso magis in proprio officio continetur. Tum etiam, quia, vt possit conuenienti modo præcipere, necessarium valde est vt assuescat interdum obedire, & vt compatiatur necessitatibus, vel etiam infirmitatibus subditorum, valde conueniẽs est, vt aliquando eas ipse patiatur, & in eis ab alio prælato pendeat. Quæ omnia cessant in perpetuis prælatis. Tum præterea, quia ipsa securitas muneris perpetui solet personam reddere negligentem nõ solùm in temporalibus, sed multo magis in spiritualibus. Imò (vt Nauarrus etiam fatetur) in temporalibus vsu venire solet, vt maiori ex parte in suam vtilitatem illa conuertant, & aliquando etiã amicis, vel cognatis illa tribuant: quod incommodum, licèt temporale videatur, nõ ibi sistit, sed magna affert spiritualia incommoda non solum ipsius prælati, sed etiam subditorum, quia inde oriuntur odia, & graues detractiones, & similia. Tum denique, quia si vnus & idem semper gubernet, alij non exercentur, nec experientiam gubernãdi acquirũt: vnde euenire solet, vt pauci ad illud munus obeũdum apti inueniantur; è contrario verò dum plures succesiue fiunt, plures etiam agnoscuntur apti ad illud munus, qui aliàs incogniti iacerent, quia magistratus ostendit virũ, & præterea ipso vsu perficiuntur, & ita religio abundat hominibus ad quãcunque dignitatem, aut prælationem aptissimis. Ex his ergo saltem concludo; non esse tam certam sententiam illam Nauarri, quantum ipse existimauit, & consuetudinem, quæ nunc maxima ex parte viget in religionibus, non esse facilè improbandam: nam ad minimum res arbitraria est, & sine imprudẽtia potest alterutra pars eligi, dummodo, quoad fieri possit, incommoda, quę in vnaquaque illarum contingere possunt, præcaueantur.

Arguitur proparte cõtraria quod expediat.

Primò ex reuocat one antiquæ perpetuitatis.

Secundo ex propensione Sedis apost.

Tertio ex incommodis perpetuitatem.

Quarto, ex commodis mutationis horum prælatorum.

Vt

VII. 1. Pronuntiatum in hac controuersia.

Vt autem quod sentio dicam; vbi electiones, præsertim faciendæ à Capitulis, aut cõgregatione multarum personarum, vitari possunt, per se loquendo, & conuenientius, & statui religioso magis consentaneum est, vt prælationes nõ sint perpetuæ. Ad hoc sentiendum persuadeor rationibus posteriori loco factis. Quibus addo, statum religiosum nõ esse per se statum prælationis, sed subiectionis, & humilitatis, solumque ob necessitatem prælationem admittit: valde ergo consentaneum est illi statui, vt quantum fieri possit, nullus religiosus sit semper prælatus. Deinde hoc modo magis conseruatur æqualitas, quæ ad religiosam claritatem necessaria est: dum enim qui hodie præest, cras subiectus & aliis æqualis conspicitur, & ipsi, qui præsunt pro illo tempore non nimium efferuntur, & alij postea de eorum æqualitate plurimum ædificantur. Item, religiosa gubernatio magis in charitate, quàm in aliis humanis respectibus fundari debet: quod si ita fiat, non minori cura, & solicitudine assumetur, quàm si perpetuò duratura sit: si autem alia intentione, vel respectu fiat, eo ipso multum expedit, vt non sit admodum diuturna, nam quò plus duauerit, eo in deterius verget. Similesque rationes possunt facilè considerari; neque in rationibus, quæ in contrarium fiebant, aliqua retinet vim, nisi illa fortasse, quæ sumebatur de necessitate experientiæ. Ad quam in primis dicimus, hoc incommodum (cùm omnia vitari non possint) in primis rarò esse magni momenti, & aliquando dissimulandum esse, & aliis mediis supplendum. Deinde non in omnibus, sed in his, qui primò gubernare incipiunt, hic defectus locum habet, & regulariter non multo tempore durat: nam res pertinentes ad vnam domum religiosam tantæ non sunt, quin breui tempore per experientiam agnoscantur, & qui in aliquibus domibus expertus est, facilè vnius prouinciæ experientiã comparabit. Denique, inexperti pro illo tempore iuuari possunt prædecessorum exemplis, & præsentium consiliis, & Prælatorum sibi superiorum monitis: quibus omnibus si obediat, non multum errabit.

Ad contrarias rationes in n. 5.

VIII. Secundum Pronuntiatum iuxta quod procedet opinio Nau.

Secundò nihilominus assero, vbi prælaturæ per electiones conferendæ sunt, moraliter loquendo, consultius esse, vt sint vel perpetuæ, vel admodum diuturnæ. In hoc assentior sententiæ Nauarri, propter damna & pericula electionum, quæ tam intrinseca esse videntur, suppositâ hominum fragilitate, & experientia, vt longè difficilius videatur illa vitare, quàm illa, quæ ex perpetuitate, vel diuturnitate prælationis sequi solent. Atque ita videmus quamplures ex religionibus, in quibus prælationes temporales sunt, vel abstulisse electiones, vel reduxisse illas ad concilium aliquod paucarum & grauium personarum, in quo facilius sit vitare electionum incommoda, vel ex parte eligentium, aut eligendorum, ita vel personarum numerum, vel tempus ac modum electionis coarctasse, vt negotiationes electionum, quoad fieri possit, præcaueantur. Quòd si religiones aliquæ simpliciter retinent conuentuales, & frequentes, seu triennales electiones prælatorum, id fortè est vel quia non possunt commodè aliter sibiipsis prouidere, vt de monasteriis monialium probabile est, vel quia nondũ sunt expertæ incommoda, sed in simplicitate, & puritate religiosa omnia efficiant: quod desiderabile est.

Vltimò verò interrogare quis potest, estò prælationes hæ temporales sint, quis modus limitationis earum magis expediat. Duobus enim modis intelligi potest prælationem esse temporalem, scilicet, vel quia est ad certum, & definitum tempus, vel indefinitè ad arbitriũ alicuius. Quis ergo ex his modis melior existimandus erit? Possent ad vtramque partem coniecturæ adduci, nam res etiam est arbitraria, & prudentialis. Illis tamen omissis respondeo, priorem modum per se, & ex suo genere videri meliorem. Hoc suadet in primis consuetudo, nã ferè ab omnibus religionibus ita seruatur. Deinde, vbi hæ prælationes infra supremam (de his enim agimus) per electionem prouidentur, vix potest aliter fieri, quia illud arbitrium non debet alicui personæ committi, alioqui veluti noua electio ei committeretur. Quòd si illud arbitrium eiusdem congregationis futurum sit, cuius fuit electio, perinde erit illud ferre ac de nouo eligere, & tunc melius erit vt omninò libera sit electio, ne difficile, aut onerosum sit Superiorem mutare, si expediat, dum nõ sine aliqua infamia, vel nota fieri videtur, quando tempus non est lege præscriptum. Addo præterea, in multis religionibus statutum esse, & ab Apostolica sede approbatum vt idem prælatus non iterum statim eligatur, sed post elapsum aliquod tempus: ergo signum est, per se loquendo, melius esse vt aliquo tempore vacet: ergo etiam erit melius vt tempus prælationis præcisum sit. Vbi autem prælationes conferuntur ab vno superiori capite, facilius posset tempus, seu terminus eius eiusdem arbitrio committi; tamen rationes factæ suadent, etiam ibi determinationem temporis esse meliorem, tum quia etiam ibi expedit aliquando cessare, seu intermitti officium, & hoc esse à lege statutum: tum etiã, quia ita liberiùs fieri poterunt mutationes absque nota eorum, qui auferuntur, & absque grauamine Superioris, qui hoc modo nullius offensionem incurret, mutationes suis temporibus faciendo. Tollentur etiam occasiones vel accipiendi personas, vel certè murmurationum, &c. Cùm autem diximus, tempus debere esse limitatum, vt, aduenientе præfixo termino, statim ipso facto prælatio vacet; fortasse enim hoc non semper expediet: satis ergo erit quod statim sit noua prouisio facienda, nec possit secundùm statuta notabiliter differri in particulari ergo, iuxta varias religionum conditiones, & circumstantias; poterit vnum, vel alterum expedire: quod autem in vnaquaque fuerit statutum id maximè obseruandum est.

CAPVT VIII.

An Prælatus Religionis potestatem habeat obligandi subditos in conscientia, quando, & quomodo.

I

IN superioribus capitibus solùm explicuimus necessitatem, & consequenter etiam varietatẽ horum Prælatorum, vbi simul (si quis attentè consideret) declarauimus causas, & originem harũ prælationum: nunc superest vt explicemus, quid sit hoc munus? quod faciemus explicando potestatẽ eius, nam totum in potestate consistit, seu per illam formaliter constituitur; & quoniam potestas ex actibus cognoscitur, simul etiam actus huius potestatis, & effectus declarabimus; ad quos actus tenẽtur hi Prælati ex speciali obligatione sui muneris, & ideo simul de eorum obligationibus dicemus, quatenus Prælati sunt, nam vt homines, vel vt religiosi habẽt obligationes cæteris communes. Supponimus autem ex dictis in superioribus, esse in his Prælatis duplicem potestatem; dominatiuam, & iurisdictionis: de quarum distinctione nunc non agimus, nam satis intellecta iam est. Præcipuè ergo agimus de potestate iurisdictionis: nam altera, quatenus habere potest actum veluti præcisum à iurisdictione, explicata est partim tractando de irritatione votorum religiosorum, partim tractando de voto obedientiæ: quatenus verò coniungi potest cum

cum potestate iurisdictionis, simul cum illa explicabitur. Potestas autem iurisdictionis, licet secundùm adæquatam rationem vna sit, tamen in ordine ad varios actus tanquam multiplex concipitur: sic enim distingui potest hæc potestas in voluntariã, vel non voluntariam: directiuam, & coactiuam: ligandi, aut soluendi, vel dispensandi: de quibus omnibus dicendum est per sequentia capita, ac primùm de illa quam in titulo proposuimus.

II. In omni regimine prima potestas & maximè necessaria est directiua, ad quam pertinet non solùm consilia (hoc enim sine speciali potestate fieri potest) sed etiam leges, seu præcepta ferre: hæc ergo in primis requiritur in religioso prælato. Sit ergo certum, posse Prælatum religionis in conscientia obligare subditum per legem, vel præceptum suum iustum. Hoc est certum, & commune apud omnes Doctores, quos referre non est necesse, quia res videtur certa de fide, supposito vniuersali consensu Ecclesiæ, & vero statu religioso, eiusque institutione, & approbatione. Itaque duplex est titulus huius potestatis. Prior est votum obedientiæ, & de hoc sufficiunt quæ de illo voto diximus: quia subditum obligari hoc voto, & Superiorem posse ex illo obligare, comparantur sicut actio, & passio; nõ enim potest subiectum pati, nisi potestas sit in agẽte. ita ergo non posset subditus obligari, nisi esset potestas in Prælato ad obligandum. Ostendimus autem suprà, tom. præced. religiosum obligari ex voto ad parendum: ergo & Superior potest illum obligare; obligatio autem ex voto est in conscientia: ergo Prælatus potest in conscientia obligare. Contendere autem quis posset tunc non obligare Prælatum, sed votum ipsum; Prælatum autem solũ veluti explere conditionem, sine qua votum non obligaret. Sed hoc solum est de verbis contendere fatemur enim illam obligationem hoc titulo consideratam prouenire ex voto; tamen quia votum ipsum non obligat ad talem actum, nisi medio imperio Superioris, & ideo meritò dicitur Superior habere potestatem ita præcipiendi, vt alter in conscientia parere teneatur, siue Prælatus propriè obligationem imponat, siue exhibeat materiam, cui veluti inhæret obligatio ex voto. Omitto quæstionem, an ibi interueniat etiam obligatio iustitiæ ratione traditionis: nam de illa satis dictum in superioribus est, & totam illam, qualiscunque sit, sub voto nunc includimus.

Primus titulus huius obedientiæ.

Contentio de nomine tollitur.

III. Alter titulus huius obligationis est iurisdictio Ecclesiastica his prælatis concessa. Qui titulus pendet ex duobus principiis. Vnum est de iure, scilicet, Ecclesiasticam iurisdictionem esse sufficientem ad obligandum in conscientia per leges, seu præcepta. Et hoc est de fide certum, pertinet tamen propriè ad materiam de Legibus, vbi latè illud tractauimus lib. 4. c. 18. & ideo nunc solum id supponimus. Aliud principium est de facto, scilicet, Prælatis religionũ communicatam esse iurisdictionem Ecclesiasticã, ad hunc actum sufficientem; hoc autem constat ex vsu Ecclesiæ, & ex indultis, & priuilegiis singularũ religionum.

Secunda ex titulo collationis iurisdictionis.

Et latè tractauimus sup. cap. 1. Ergo ex his duobus principiis manifestè cõcluditur, esse in his Prælatis potestatem obligandi in conscientia per præceptum: Dici potest, dari posse iurisdictionem ad alios actus, non verò ad tam grauem obligationem imponendam, nam ad hoc requiritur valde perfecta iurisdictio. Sed hoc non rectè dicitur, tum quia eodem modo, quo constat, Prælatos religionum habere hanc iurisdictionem; constat etiam illam extendi ad hunc actum, tum etiam, quia sæpè imponunt præcepta sub pœna excommunicationis: tum præterea, quia illa iurisdictio est quasi Episcopalis, vt diximus; vel quia licèt hæc iurisdictio videatur valde perfecta, habet tamen latitudinem, & gradus, & secundùm aliquem necessaria est in quolibet habente veram iurisdictionem gubernatiuam.

IV. Vnde ad maiorem huius rei veritatem obseruare oportet, aliud esse præceptum personale, aliud verò statutum per modum legis. Priori modo possunt præcipere etiam in conscientia omnes, qui habent iurisdictionem aliquam; magis autem, aut minus iuxta modum iurisdictionis: posteriori autem modo non omnes, sed illi, qui habent principalem quãdam iurisdictionem, qualis requiritur ad leges ferendas. Sic ergo in religione omnium Prælatorũ est mouere suos subditos per præcepta obligantia in conscientia cum proportione suæ iurisdictionis: nam Prælati conuentuales solùm in religiosos sui monasterij, & in rebus ad illud pertinentibus, Prouincialis in sua prouincia, Generalis in tota religione vti potest potestate sibi concessa. Ad faciẽda autem statuta perpetua, quę vim habeant, & rationem legis, nec inferiores Prælati, nec Prouinciales ordinariam potestatem habent. Dices, Episcopus potest condere similia statuta; isti autem prælati, præsertim Prouinciales, habent Episcopalem iurisdictionem: ergo poterunt statuta perpetua facere. Respondetur negando consequentiam, quia non in omnibus habent parem, aut similem potestatem, ideoque non Episcopalem, sed quasi Episcopalem iurisdictionem habere dicuntur. Episcopi ergo habent per se ac immediatè iurisdictionem à Summo Pontifice, & illi etiam immediatè subsunt, ideoque per se habent iurisdictionem ad condenda statuta; sunt enim quasi Ecclesiæ Principes sub supremo capite: Prouinciales autem religionum non immediatè à Papa, sed vel à Generali, vel à sua religione habent iurisdictionem, subiectam etiam, & dependentem à Generali, & ideo non conceditur eis iurisdictio sine Generali ad condenda statuta; quæ est res grauissima, & quæ concernit totum corpus religionis. Quin potiùs neque ipsi Generali sine vniuersali cõuentu solet tanta facultas dari: quia licèt ille sit veluti proprius Episcopus totius religionis immediatè constitutus sub Pontifice summo; nihilominus non est simpliciter supremum tribunal ipsius religionis, nam Capitulum generale superius est: & ideo regulariter illi reseruatur hæc potestas, quæ à Iuristis dicitur esse meri ac mixti imperij: est ergo hoc valde consentaneum rationi, & instituto ac moribus religionum.

Non vero per statuta etiam prouincialia.

Imo nec Generales extra capitula generalia.

V. Dices, hoc habere locum in statutis, quæ fiunt pro toto corpore religionis: secus verò esse de statutis singularum Prouinciarũ, vel nationum. Respõdetur in primis, vnam religionẽ, quæ sub vno Generali militat, & in vnum generale Capitulum interdum congregatur, esse vnum corpus politicum, quòd seruare debet vnitatem quoad fieri possit, & ideo regulariter expedire, vt non solùm substantialia regulæ, sed etiam perpetua statuta & leges, seu constitutiones eædem in tota religione sint, & ob hanc causam regulariter non est necesse vt in singulis prouinciis, vel nationibus sit potestas condẽdi statuta perpetua: nam si quid peculiare in singulis prouinciis necessarium est, per ordinariam prouinciam & ordinationes Prælatorum accommodari potest. Deinde dicitur, vbi aliquod simile statutum necessarium esset, potestas illud condendi potius conuentui prouinciali, quàm Prælato Prouinciali esse illam potestatem committendam, seruando proportionem ad id, quod diximus de cõuentu generali respectu generalium legum. Addo verò vlteriùs, etiam non expedire, vt hæc potestas sit in Capitulo prouinciali, vel etiam nationali, (si fieri contingat) independenter à Generali Prælato, vel Capitulo; quia respectu talis Prouinciæ tale statutum

tutum est etiam res grauissima, & ideo fieri nō debet sine influxu supremi capitis, seu tribunalis saltem confirmantis, vel approbantis tale statutum, argumento cap. *cum accessissent*. de Constit. ibi, *Ac statutum ipsum authoritate sedis Apostolicæ fuisse postmodum confirmatum*. Item, quia, sicut pars non debet discordare à toto, regulariter loquendo; ita cum expedit in aliquo discrepare, non debet id facere sine motione, aut consensu capitis, vel totius corporis: maximè quando illa dissonantia in re perpetua futura est. Item, quia, cum Generalis debeat habere prouidentiam singularum prouinciarum, etiam quoad proprias obseruantias earum, valde consentaneum rationi est, vt sine illo statuta perpetua non introducantur. Quanquam autem hæc vera sint, & conformia rationi; nihilominus non adeò cogunt, vt per se inducant necessariam obligationem: nec etiam inuenio ius commune, quod præcipiat hæc omnia ita obseruari, sicut à nobis proposita sunt; & ideo semper consulenda sunt peculiaria instituta, seu indulta singularum religionum, vt id obseruetur, quod in vnaquaque fuerit ordinatum, & ab Apostolica sede tacitè, vel expressè cōfirmatum. Circa vtrunque autem modum præcipiendi siue per præceptum siue per statutum nonnulla supersunt declaranda.

Primum dubium; An ad obligandum præceptum requiratur consultatio.

VI. Primum est, an Prælati religionum possint præcepta, id est, quæ statuta non sint (ita enim breuitatis causa generali nomine pro specifico vtemur,) imponere solo suo arbitrio sine consilio eorum, qui iuxta religionis morem illi assistunt, & sunt à consiliis. Pro resolutione aduerto, præceptum posse esse, vel speciale, quod vni personæ tantùm ponitur, siue pro vno actu, siue pro multis, aut longo tempore. Vel potest esse præceptum generale, quod etiam potest esse duplex, scilicet vel ad vnum tantum, vel alium actum, ita vt generale dicatur solùm ex parte subiectorum respectiuè ad Prælatum præcipientem, quia scilicet pro omnibus illius subditis ponitur: vel potest dici generale etiam ex parte temporis, quia nimirum ponitur vt duraturum vel indefinito tempore, vel vt duret quandiu durat Prælati potestas, non enim potest amplius durare, finitur enim per mortem eius, vel elapso prælationis tempore, vt suppono ex materia de Legibus, & de Censuris. Quamuis ergo responsio ad prædictam interrogationem pendeat ex institutis singularum religionum, quia potest Prælatis vno vel alio modo concedi potestas. Considerando tamen quod iuri communi, vsui, & rationi magis consentaneum est, dicimus primò, in præceptis, quæ imponuntur particularibus personis, nisi valde grauia, onerosa, aut extraordinaria sint, solam auctoritatem, voluntatem, & iudicium Prælati sufficere absque alio consilio, tum quia huiusmodi præcepta ordinaria, & facilia sunt: tum etiam, quia esset valde onerosum pro singulis actibus seu personis Concilium congregare. In grauioribus autem præceptis, etiamsi vnam tantùm personam attingant, obseruare profectò debent Prælati, vt ea sine sufficienti consilio, ad minimum, à religione præscripto, vel maiori, si negotium id postulet non imponant. Ratio est, quia si tale consilium lege præscriptum sit, seruandum est: secluſa autem positiua lege, prudentia ipsa postulat, vt res grauis non fiat sine maturo consilio, cùm rectum in eis iudicium ex multis circumstantiis, rationibus, & interdum ex specialibus legibus pendeat. Quapropter, si aliter fiat, grauiter peccari potest, vel ratione positiuæ legis, vel ratione temeritatis, & periculi errandi: & quidem prior obligatio, quæ est ex lege positiua, æqualis est respectu omnium: posterior autem, quæ ex naturali ratione nascitur, non est simpliciter æqualis, sed proportionalis. Nā vnus Prælatus magis potest indigere consilio, quàm alius ad huiusmodi onera imponenda, vt per se notum est. Vnde à fortiori constat, multò magis adhibendum esse hoc consilium, si præceptum toti communitati imponendum sit; maximè, si perseueranter, seu pro diuturno tempore imponatur, quia tunc res valde grauis est: si autem sit pro vno actu, cuius occasio, & tēpus citò transit, facilius ferri potest absque huiusmodi consilio, nisi speciale ius religionis id prohibeat.

Prænotatio multiplicis præcepti.

An verò vbi hoc cōsilium necessarium est, sit etiam de substantia, & valore præcepti, distinctione opus est. Nam in primis considerandum est, an religionis regimen sit purè monarchicum, vel mistū aristocratico, quale in multis religionibus est per definitorium, quod vocant. In hoc posteriori modo regiminis constat consilium esse de substantia, quia non solum est consilium, sed iudicium, & definitio, nam suffragia non sunt tantum consultiua, sed definitiua: vnde potestas præcipiendi tunc non est propriè in vna Prælati persona, sed in consilio. Existimo tamē rarò esse adeò coarctatam potestatem Prælati quoad præcepta particularia, vel transitoria, quæ ad vnum actum dantur. Quando verò regimen est purè monarchicum, potestas quidem est in solo Prælato: adhuc tamen considerare necesse est, an consilium per propriam constitutionem postulatum ad talem actum, sit de substantiali forma actus, necne. Aliquando enim de substantia actus est rem in consilio tractare, quamuis auditis suffragiis, validum sit quod Prælatus statuit, etiāsi à suffragiis consulentium discedat; & tunc si Consilium omittatur, præceptū non obligabit; obligabit autem etiamsi in eo imponendo consulentium adhibitorum iudicium Prælatus non sequatur. Quando verò consilium solùm requiritur vt actus rectè fiat, præceptum validum erit, etiamsi consilio non præmisso feratur. Atque hoc vltimo modo intelligo esse hoc consilium necessarium vbicunque suffragantium vota tantùm sunt consultiua, & Prælatus est verus monarcha, nisi aliud ex verbis positiuæ legis satis constet; quod tom. præced. attigimus, tractando de receptione nouitiorū, & latius in materia de Legibus lib. 3. c. 15. n. 3.

VII. *An prælati religionum teneantur consilium adhibere in præceptis imponendis.*

Vnde etiam constat, multò magis esse necessarium hoc consilium ad alium modum præcipiendi per leges, seu statuta perpetua: Et ideo meritò talia statuta neque à Prælatis fieri possunt sine Capitulo proportionato, vt suprà dixi à num. 4. neque à Capitulo sine consensu Prælati: quod etiam iuri communi consentaneum est, cap. *nouit*. de his, quæ fiunt à præl. & cap. *Cum consuetudinem*. de consuetud. Sed in hoc obseruare oportet discrimen inter Capituli, & Prælatum generalia: nam Generalis ad faciendū statutum perpetuum ita indiget concursu Capituli, vt nisi maior eius pars concurrat, lex condi non possit, argumento eorum, quæ communiter tradunt Doctores cap. *cum accessissent*. de constit. Innoc. & Panormit. in c. 2. de noui operis nunciatione. At verò è contrario licèt Capitulum sine præsentia, & præsidentia Prælati per se, aut per suum Vicarium legem condere non possit, non tamen pendet ex consensu, vel suffragio affirmatiuo (vt sic dicam) Prælati: nam si maior pars Capituli concordet in lege ferenda, quamuis generalis Prælatus alterius sit opinionis, præualebit sententia Capituli, & lex constituetur, dummodo pars Capituli ita excedat, vt superet qualitatem, aut prærogatiuam Prælati, si quam habet in suffragādo iuxta religionis ordinationes. Ratio autem est, quia potestas, vt dixi-

vt diximus, adæquata est in Capitulo, & ibi Prælatus solùm est vnus ex ferētibus suffragia, & ad summum solet eius suffragium duobus æquiualere, vel

Cur non sit de substantia pro statutis Pontificum.

habere qualitatem vincendi vbi est in numero æqualitas, & in hoc differt Capitulum religionis cōparatum ad suum Generalem, à Concilio generali comparato ad Pontificem, & à Capitulo Ecclesiæ cathedralis comparato ad Episcopum. Nam in Concilio generali si Papa nolit, non poterit lex fieri, etiamsi totum Concilium velit: & idem existimo de Capitulo cathedralis respectu Episcopi quoad leges grauiores, quas sine consensu Episcopi facere non potest, iuxta cap. *cum consuetudinis*. de consuet. in Capitulo autem religiosorum secus est, vt diximus. Ratio autem est, quia vt tract. de fide censui, disp. 5. sect. 8. Papa est supra Concilium; Capitulum autem generale religiosorum est supra ipsum Generalem: Episcopus etiam non comparatur ad Capitulum Ecclesiæ vt ferens particulare suffragium quoad hoc negotium constituendi legem, seu constitutionem capitularem; sed vt Superior habens potestatem confirmandi, vel infirmādi legem: secus verò est in Prælato religionis, vt diximus: & radicem huius declarabimus ex modo iurisdictionis, & emanationis eius à Summo Pontifice.

IX.

Capitulum Generale sede vacante potest per statuta obligare non consentientes.

Ex quo etiam obiter expeditur aliud dubium, an Capitulum generale religionis sede vacante, ante electionem Generalis possit leges condere perpetuò mansuras. Dicēdum est enim ex natura rei, seu iure communi posse, si eiusdem religionis iura, vel Pontificia indulta non obstent. Ratio est, quia illud Capitulum habet supremam iurisdictionem in talem religionem immediatè à Pontifice: & quamuis tunc religio non habeat Generalem, nō tamen potest carere aliquo Vicario, seu Præsidente, qui pro tunc simul cum toto Capitulo eandem potestatem habet ad præcipiendum, vel statuendum, quam habere potest Capitulum cum Generali iam electo. Et ideo non est simile si quis obiiciat de Concilio generali Acephalo, congregato Pontificatu vacante: nam illud non habet æqualem potestatem cum Summo Pontifice, & consequenter nec cum Concilio generali, cui Pontificia authoritas adest: & ideo non potest vniuersales leges condere, quæ perpetuò obligent, nisi à Pontifice postea electo fuerint approbatæ. Maior esset similitudo de Capitulo Ecclesiæ cathedralis Episcopatu vacante, nam potest facere dicæcesanas leges, quæ durent, & obligent, etiam post Episcopi electionem, vt notauit Fredericus de Senis consil. 16. & sumitur ex Panormitano in c. *à nobis*. 1. de sent. excomm. n. 12. Et ratio est, quia Capitulum sede vacante habet iurisdictionem Episcopalem ordinariam, & ideo constituit legem de se perpetuam, argumento c. vlt. de officio legati. Est tamen notanda differentia, quia statutū factum à Capitulo Ecclesiæ cathedralis vacantis potest reuocari ab Episcopo postea electo vt dicti authores docent, & est per se euidens, quia est potestas ad minimum æqualis: sicut vnus Episcopus potest reuocare legem sui antecessoris. At verò statutum factum à Capitulo totius religionis Generalatu vacante, non potest reuocari à Generali postea electo sine consensu eiusdem, vel similis Capituli. Ratio est, quia non habet æqualem potestatem, vt declaratum est.

Quid de Concilio Generali Basiliensi.

X.

Dixi autem, nisi iura religionis, vel indulta Apostolica obstent, quia posset generali Capitulo committi iurisdictio solùm ad eligendum Generalem, & ad præcipiendum, & ordinandum ea tantum, quæ ad hunc finem necessaria essent, vel ad actualē conseruationem, & gubernationem totius religionis pro eo tempore. In quo casu non posset tale Capitulum ante electionem Generalis leges durabiles condere, quia non habet iurisdictionem ordinariā, & absolutam, sed tantùm commissam ad talem finem. Constat autem hunc modum concessionis esse in potestate concedentis primò quidem ac per se in Summo Pontifice, cuius proinde verba, & intētio maximè obseruanda sunt: deinde etiam in tota religione: nam, si constitutionibus eius ordinatum esset, ac declaratum, vt Capitulum congregatū ad electionem Generalis, illo vacante, nihil posset statuere ante talem electionem, nec aliam iurisdictionem exercere præter superiùs explicatam, id satis esset, vt non posset nec licitè, nec validè condere leges. quia religio non intendit dare potestatem, nisi iuxta suas constitutiones. Dices, ipsum Capitulum posse tales constitutiones mutare, vel in eis dispēsare. Respondeo, negandum esse assumptum in prædicto casu: quia etiam isti sunt actus supremæ iurisdictionis, quæ, vt supponitur, non est data simpliciter tali Capitulo, sed definitè ad talem electionem, & mediante illa, simulque cum generali electo ad leges ferendas, vel mutandas si opus fuerit.

Secundum dubium de conditionibus requisitis ad obligandum in conscientia.

XI.

Secundò circa vtraque præcepta inquiri potest quæ conditiones requirantur; vt inducere valeant hanc obligationem in conscientia. Hoc verò dubiū partim resolutum est tomo Superiore tractando de voto obedientiæ, partim coincidit cum generali quæstione de requisitis ad obligationem legis humanæ, vel Ecclesiasticæ, quæ ex propria materia li. 3. de legib. à c. 15. petenda est. Breuiter ergo, supponenda est in primis in Prælato potestas, de qua iam in c. 1. dictum est. Secundò supponenda est ex parte materiæ legis, seu præcepti honestas, quæ in omni præcepto humano necessaria est, siue sit intrinseca ipsi materiæ, siue ex fine extrinseco sumi possit; ita vt materia ipsa nec intrinsecè mala sit, neque ab aliquo superiore, maiorem habēte potestatem, prohibita, iuxta communes regulas iuris, cap. *quod super his*. de maiorit. & obedien. c. *inistu*. d. 4. cum similibus, quia nemo potest ad malū obligari, neque inferior potest legem superioris auferre, vt in fine huius capitis pro præsenti materia dicemus. Quando verò materia est dubia, quid agendum sit dubitari potest: sed hic etiam locum habent generales regulæ de Legibus in lib. 4. c. 11. Distinguere enim oportet inter Superiorem, & subditum, superior enim non debet imponere legem quandiu dubitat, an materia sit honesta, vel iusta, donec saltem probabile iudicium practicū formet de honestate illius, quia aliàs exponit se manifesto periculo errandi; subditus autem si lex lata sit, tenetur eam seruare, quandiu non cōstiterit esse iniustam, quia in dubio ius Superioris præfertur, & pro illo præsumitur: vnde non obstante illo dubio, quod speculatiuum tūc est, interuenit certitudo practica, honestum esse tūc obedire legi. Sed de hoc in lib. de legib. c. 9. n. 10. & tractatu de conferentia.

Prima conditio potestas prælati.

Secūda conditio honestas materia.

XII.

Tertiò supponenda est materia apta ad obediētiam religiosam: nō enim quælibet materia honesta est capax huius obedientiæ, sed quæ est consentanea Regulæ, vt in tomo superiori latè explicatum est. Quamuis enim præceptum, vt manat ex potestate iurisdictionis, non fundetur directè, & immediatè in voto obedientiæ; nihilominus, quia illa iurisdictio datur accommodatè ad statum religiosum, eandem materiam respicit, & vltra illam non extenditur. Quod, vt declaretur, aduertendum est ex vi huius iurisdictionis quædam præcipi posse, quæ communia sunt religiosis cum cæteris Christianis, sicut potest Episcopus aliqua præcepta imponere suis subditis, tam clericis, quā laicis, seruata

Declaratur hac tertia conditio.

proportione : item alia posse præcipi propria religiosorum, quæ laicis, vel clericis secularibus non possent ab Episcopo præcipi. De prioribus clarum est sub hac iurisdictione contineri, quia suo modo pertinent ad statum religiosum, quasi præsuppositiuè, sicut consilia supponunt præcepta, vel perfectio iustitiæ ipsam iustitiam. Denique, licèt religiosi sint exempti à iurisdictione Episcoporum, non tamen à iurisdictione Episcopali; sed quia debebat esse in Episcopo respectu talium personarum, committitur Prælato religionis, & ideo materia apta ad præcepta Christianorum (vt sic dicam) est etiam apta ad præcepta religiosorum. De posterioribus autem præceptis dicimus, materiam eorum accõmodandam esse statui vniuscuiusque religiosi, & obedientiæ ab eo promissæ: quia amplior iurisdictio nec data est ex intentione Pontificis, vt tam ex iure communi, quàm ex indultis religiosorum facilè constare potest, & ex Concilio Trid. sess. 25. de Regul. nec dari poterat, vt existimo.

XIII. *Nodus dissoluitur.* Quin potius difficile videri potest quomodo dari possit Prælato religionis iurisdictio Ecclesiastica, qua possit aliquid præcipere subdito suo, quod non possit Episcopus suis præcipere, cùm iurisdictio videatur eadem, solumque differat in applicatione ad hanc, vel illam personam. Quocirca, licèt in vi voti per potestatẽ dominatiuam aliquid possit præcipere Prælatus religionis suo subdito, quod non posset Episcopus præcipere clerico; tamẽ quod per potestatem iurisdictionis id possit, difficile apparet, quia iurisdictio hæc solùm videtur se extendere ad materiam communem omnibus fidelibus. Tamen idem nodus dissolutus est in superioribus, quia non oportet iurisdictionem illam æqualiter, vel vniformiter respicere omnes fideles, sed cum proportione pro statuum varietate, nã ex vi illius aliud potest præcipi clerico, aliud laico, aliud virgini, aliud nuptæ, & sic de aliis; quia, supposito statu, aliud est necessarium ad bonum regimen animæ vnius, aliud alterius. Ita ergo est in religioso: vnde, licet assumptio talis status voluntaria fuerit, tamen illa supposita, cura, & solicitudo de obseruantia illius ad iurisdictionem Ecclesiasticam pertinet, & ita est in Prælato religionis, futuraque esset in Episcopo nisi in alium esset translata. Hic tamen discursus simul ostendit quod dicebam, materiam huius iurisdictionis non posse extendi vltra materiam accommodatam statui assumpto religionis, & obedientiæ promissæ, quia supponit hanc tanquam cõditionem necessariam.

XIV. Quartò requiritur, vt præceptum sufficienter propositum sit, quia aliàs non applicatur ita, vt obligare possit. Hæc autem propositio debet esse accommodata præcepto. Vnde, si sit præceptum priuatum, oportet vt particulari personæ, cui imponitur, sufficienter intimetur, vt per se constat; non oportet autem vt Superior per seipsum præcipiat, satis enim est si id faciat per internuncium fide dignum, vel per literas subscriptas, nisi religio speciali iure postulet aliam cæremoniam in intimãdo præcepto seruandam, nam tunc modus præscriptus adhibendus est. Vbi tamen similis lex fuerit, attentè obseruare oportebit verba legis, vt constet, an illa forma præcipiendi requiratur solùm vt in foro exteriori constet de impositio præcepto, an verò etiam ad substantiam, & valorem præcepti: frequentiùs enim existimo priorem esse sensum talium legum, & tunc ad obligationem in conscientia satis erit, vt voluntas Superioris præcipientis quacunq; via innotescat sufficienter: & hoc est obseruandum, nisi in aliquo casu aliud expressè dispositum sit per humanam legem. In quo idem cum proportione dicendum est de præceptis, quæ à Prælatis feruntur pro tota communitate, non sub ratione statuti, sed præcepti tantùm, nam est eadem ratio, proportione seruata: in statutis autem necessaria est solennis promulgatio, quia hæc est de ratione legis, illa autem statuta sunt veræ leges. Modus autem promulgationis, si per proprias constitutiones religionis fuerit definitus, seruandus est, & antequam constitutio sit tali modo promulgata, non obligabit in conscientia, etiamsi priuatim constet esse conditam. Si autem nullum de hoc fuerit ius priuatum, recurrendum erit ad consuetudinem, quia ex solo iure communi non videtur posse aliquid certum definiri: quia de legibus religiosorum nihil peculiare ius disponit, imò & in aliis legibus, ciuilibus, vel Ecclesiasticis, non est idem modus promulgationis, & difficilè ad mores religiosorum applicatur, vt statim dicam. Consuetudo ergo seruanda est, quia ipsa potest in hoc habere vim legis. *Quid sufficit.* *Quid pro statuto.*

Quia verò non semper de consuetudine constat, vel nulla certa est, dubitari potest, an ex natura rei necessarium sit constitutionem editam promulgari in singulis monasteriis, seu domibus religionis. Nam in legibus Ecclesiasticis cũ proportione sumptis, hoc non est necessarium; lex enim Pontificia sufficienter promulgatur Romæ; Episcopalis in cathedrali Ecclesia; Regia in Curia Regis: & sic de aliis: nec necessarium est, vt leges in singulis Ecclesiis, vel oppidis promulgentur: ergo similiter in præsenti non erit necessaria promulgatio in singulis domibus. In contrarium autem est, quia Prælati religionum nõ habent quasi proprias sedes, vel curias, in quibus huiusmodi promulgationem facere possint: & ideo necessarium videtur vt faciant illã per totam religionem, & consequenter per vniuersas domus eius, quia non est maior ratio de vno, quàm de alio, & quia aliàs non fieret promulgatio toti religioni. Item, quia communitas religiosa magis in personis, quàm locis continetur, & ideo requirit promulgationem, quæ ipsi communitati personarum directè fiat: hæc autem fieri non potest, nisi fiat in omnibus locis, in quibus pars illius communitatis existit. XV.

Respondeo, hunc modum promulgationis esse satis accommodatum, mihique optimum videri, maximè quando leges pertinẽt ad singulos, vt tollantur ignorantiæ, & excusationes: absolutè autem non est necessarium. Nam in primis, si statutum factum est in Capitulo generali, sicut in illo adest tota religio ad condendam legem, ita si ibi promulgetur, tota religio ibi etiam adest ad audiendum: ergo illa promulgatio ex natura rei potest esse sufficiens in suo ordine, vel certè iuxta canonica iura, illa solennis editio habet vim promulgationis. Dico autem, *in suo ordine*, quia illa nõ satis est vt statim obliget omnes religiosos vbique existentes, sed tẽpus sufficiens, vt notitia legis ad alia loca diffundatur, præterire necesse est: & ad curam Prælatorum pertinebit prouidere quomodo talis notitia diuulgetur vel per literas missiuas, vel voce eam proponendo in locis, aut personis, prout expedire aut sufficere iudicauerint, iuxta materiam ipsius legis. Nam, si legis actus ad solos Prælatos pertinet, satis erit ipsi notitiam dare, & grauioribus personis, quæ proximè possunt talia munera obire: & idem est cum proportione, si ad alios hoc vel illud ministerium agentes pertineat: si verò spectet ad omnes religiosos, maior publicatio facienda est, fiet tamen facilè per publicam notitiam, & traditionem, etiamsi specialiter in singulis monasteriis authoritate publica non proponatur. Atque idem dicendum cum proportione est de statutis Prouincialibus, vbi fuerit sufficiens authoritas condendi illa. XVI. *Iudicium auctoris.*

XVII. Quinta conditio ad obligationem legis necessaria

Quid pro impositio toti communitati.

saria esse solet, vt ad subditos feratur: quæ sequitur ex prima, quia potestas hæc ferendi leges est respectiua, & terminatur ad subditos. Tria verò puncta in præsenti occurrunt circa hanc conditionem. Primum est de nouitiis, an in numero subditorum ponendi sint, qui præceptis Prælatorum in conscientia obligari possint? De qua re multa in tomo superiori diximus, tractando de nouitiis, & nihil ferè addendum occurrit, quod ad hunc locum propriè pertineat. Solum est præ oculis habenda illa duplex potestas Prælati religionis, scilicet dominatiua, & iurisdictionis: neutra enim quatenus est propria religiosorum, habet locum in nouitios, quia nec votum obedientiæ emiserunt, nec se subiecerunt propriè vt religiosi; & hac ratione per ordinaria præcepta, vel leges proprias religiosorum, non possunt in conscientia obligari. Tamen, quia pro eo tempore sunt sub pastorali cura Prælatorum religionis, poterunt ab eis obligari in his, quæ per se cadunt sub iurisdictione Episcopali sine speciali respectu ad professionem religiosam, vt. v. g. ad dicendam veritatem in casu occurrenti, in quo legitimè interrogatur, vel ad cauendam talem peccati occasionem, vel restituendum ablatum, cogendo etiam per censuram, & similia, quæ ad ordinariam iurisdictionē Episcoporum pertinent, & non possunt ab Episcopis exerceri circa nouitios exemptarum religionum. De qua re plura in sequentibus, præsertim. c. 17. & 24.

XVIII. *Secundum dubium de prælato Generalis ordinis obligatur legibus capituli Generalis.* Secundum punctum est de ipso Prælato supremo religionis, an obligetur præceptis, vel statutis eius. In quo nullum est dubium de statutis latis in Capitulo generali, quia, vt sæpè dixi, Capitulum est supra ipsum Generalem, & ideo suis legibus æquè obligat Generalem ipsum, ac cæteras singulas personas, quæ sunt de Capitulo. Vnde fit, vt non solùm obligent quoad vim directiuam, sed etiam quoad coactiuam, quia sunt leges Superioris, & ideo in eis non habet locum illud principium, quòd Princeps obligatur sua lege quoad vim directiuam & non quoad coactiuam. Et hinc meritò in religionibus, in quibus Generales temporales sunt, solent finito tempore puniri, si constitutiones transgressi sunt, quia de se fuerunt rei facti pœnæ, quamuis pro eo tempore, pro quo erant Generales, non potuerint puniri ex defectu Superioris intra suam religionem, nam à Papa possent iuste puniri, si de huiusmodi delictis cognosceret. Imò etiam, durante Generalatu, vel vbi perpetuum est, si generale Capitulum congregetur, poterit de similibus trãsgressionibus cognoscere, & eas punire, quia, vt dixi, iurisdictione superior est. Quòd si alicubi ex speciali instituto Capitulum non habet hanc potestatem, illud necessariò esse debet ex speciali Pontificis concessione, aut reseruatione, & ideo ad illũ recurrendum erit pro talium criminum emendatione.

XIX. *Quid si ipse Generalis sit qui obligabitur illis qui possum.* Sed quid, si Generalis habeat potestatem ferendi leges perpetuas, solus, & sine Capitulo? nunquid obligabitur illis in conscientia? Respondeo in primis, nullam esse religionem (quantum assequi possum) in qua solus Generalis talem habeat potestatem: ad minus enim requirit concursum aliquorum Definitorum, seu Consiliariorum, quocunque nomine vocentur, qui in lege ferenda non solùm votum consultiuum, sed etiam decisiuum habeant. Et tunc illud tribunal in eo actu habet supremas vices totius religionis, ideoque est supra ipsum Generalem, potestque illum lege obligare, sicut de Capitulo generali dicebamus. Admisso autem illo casu, videtur esse idem iudicium, quod de illa quæstione generali, an Princeps suis legibus obligetur, in quo certum censeo obligari quoad vim directiuam, vt alias rationes, & longam disputationem omittam, quam in materia de Legibus lib. 3. c. 35. tradidi: in præsenti existimo, hac conditione datam esse potestatem Generali, vel immediatè à Summo Pontifice, vel mediante ipsa religione, ad leges ferendas, vt ipse eas obseruare teneatur, quãdo ratio, & materia legis illis communis est, quia potestas data est illi in ædificationem, nõ in destructionem: esset autē magna dissipatio religiosæ disciplinæ, si Prælati non obseruent cõstitutiones generaliter ad omnes pertinentes. Vnde etiam existimo, per huiusmodi transgressionem fieri reos pœnæ, quamuis nec eam in seipsos exequi cogãtur; neque, si ipso iure imposita sit, illam ipso facto incurrant: quia si sit censura aliqua, non possunt illam in seipsos ferre; si verò sit alia pœna, non coguntur illã exequi per seipsos, nisi fortè sit aliqua pœnitentia religiosa occulta, ad quam possint religiosi in conscientia obligari. nam tunc illa magis reducitur ad vim directiuam: poterunt autem propter talia delicta puniri à Superiore, si intra religionem illum aliquãdo habere potuerint, vel saltem à summo Põtifice: quia reatum pœnæ contraxerunt, etiam quoad iudicium humanum. Atque idem dicendum cẽseo de toto Capitulo generali, si contingat delinquere contra obseruantiam regularem, non vt singuli, sed vt vniuersitas, nam reuera committit delictum etiam in foro humano, quamuis ex defectu Superioris puniri non possit nisi à Summo Pontifice.

XX. Vnde etiam constat quid dicendum sit de præceptis, seu ordinationibus, quæ non sunt leges, & à Prælatis per se solis, & præsertim supremis, facilius possunt imponi. Eodem enim modo dicendum cẽseo, si talium præceptorum materia, & ratio ipsis Prælatis communis sit, teneri eos in conscientia ad eorum obseruationem, vel ex illo generali principio, quòd Princeps tenetur seruare suas leges, quod per identitatem rationis extendendum est ad præcepta generalia, etiamsi non constituantur sub stricta ratione legis: vel ex voluntate interpretatiua totius religionis, & pacto implicito cum ipso Prælato, quia hæc conditio necessaria est ad illud munus debite exercendum, & ideo cum hoc onere dari, & acceptari videtur. Atque eadem proportione de cæteris Prælatis, intra suos terminos aliquid præcipientibus, iudicandum est, de Prouinciali scilicet quoad statuta Capituli Prouincialis, & quoad præcepta generalia ab ipso lata pro tota Prouincia, & de conuentuali Prælato quoad præcepta, quæ fortasse pro suo conuentu generaliter imponit, nam omnium est eadem seu proportionalis ratio. Secus verò est de Superiori Prælato respectu receptorum, quæ ab inferiori lata sunt, quia nullo modo est illi subiectus, nec ex vi sui muneris tenetur se conformare præceptis illius, nec directè, nec indirectè, neque ex vi alicuius pacti impliciti, vt magis ex sequẽti puncto patebit.

XXI. Tertium punctum est de hospitibus, seu peregrinis, an obligẽtur legibus seu præceptis eius prouinciæ, vel domus, in qua ad tempus existunt. Quæ interrogatio non habet locum quoad statuta, vel præcepta generaliter lata pro tota religione: nam constat illa ab omnibus, & vbique esse seruanda: contingit autem in vna prouincia esse propria statuta, quæ non sunt in alia, & in vna domo aliquid ex præcepto peculiariter obseruari ab omnibus ibi habitãtibus: de his ergo procedit talis ratio. Ad quã primùm generaliter dicimus, consulendum esse institutum religionis, quoad constitutiones eius: nã, si aliquid in eis est circa hoc declaratũ, illud est obseruandum, quia constitutio sufficit vel ad limitãda, vel ad extendenda talia præcepta, vt obligẽt, vel non obligent tales personas. Secundò, secluso iure speciali, illa, quæ sunt pura præcepta generalia, &

non propria statuta, non obligant religiosos aduenas. Probatur à simili ex c. *Anobii.* 1. de senten. excõmun. vbi declaratur, sententiam latam vel per generale præceptum Prælati tantùm obligare subditos. Vnde omnes colligunt, nõ comprehendere peregrinos, qui intra diœcesim versantur: ergo idem dicendum est in præsenti, seruata proportione. Ratio autem à priori est, quia præceptum directè fertur ad personas, & ideo nõ potest obligare nisi subditos; peregrini autem simpliciter non sunt subditi, sed solum quoad ea, quæ pertinẽt ad vniuersale regimen religionis. Dices, inde posse sequi scandalũ, si cæteri videant, religiosum non seruare commune præceptum. Respondeo, hanc circumstantiam esse accidentariam, quæ si aliter vitari non possit, tunc orietur obligatio non ex tali præcepto, de quo agimus, sed ex lege charitatis. Deinde scandalum illud facilè auferri posset, nam fundatur in ignorantia, vel facti, quia non cognoscitur talis religiosus vt hospes, vel quia putatur hospes teneri eisdem præceptis; vtraque autem ignorantia potest facilè tolli; & in hoc videntur Doctores conuenire.

XXII. De statutis autem, quæ verè sunt leges perpetuę, idem esset dicendum iuxta opinionem, quæ tenet, non subditos peregrinantes in aliena diœcesi, non teneri ad seruanda propria illius statuta, nisi ratione scandali. Quod nonnulli moderni ex illo principio docent in præsenti quæstione: sed reuera illud principium minùs probabile est, & contrarium est magis consentaneum iuri communi, & rationi, vt in materia de Legibus probaui. lib. 3. c. 33. & lib. 2. de dieb. festis, c. 14. Alia ratione possent religiosi excusari ab hac obligatione, quia nimirum statuta particularia ideo solẽt obligare peregrinos, quia directe respiciunt territorium aliquod, intra quod aliquis habet iurisdictionem, vt præcipiat, vel prohibeat aliquid fieri inter terminos illius diœcesis, à quocunque ibi assistente: statuta autem religiosorũ non habent huiusmodi vim seu rationem; quia nõ accommodantur territorio, sed personis. Vt enim notauit Innocentius in c. *dilecta.* de excess. prælator. in principio, duplex est communitas, alia realis, quę constat ex territorio; alia personalis, quæ solum cõstat ex personis, vt est Academia, v.g. & Collegium, de quibus sermo est in l. vlt. C. de iurisd. omn. iud. Religiosa ergo communitas in hoc secundo ordine continetur, & ideo leges eius non respiciunt territorium, sed personas: ergo non possunt hospites cõprehendere, nam præcepta ideo dicebamus non obligare hospites, quia non respiciunt directè territorium, sed personas.

XXIII. Nihilominus contrarium vt probabilius, & securius sentiendum, & asserendum est, vt generaliter sentiunt glossa, Innocentius, & Panormitanus in d. c. *Anobii.* & sumitur ex c. *quæ contra mores.* 8. d. ibi, *Vt pactum inter ciuitatis, aut gentis consuetudine, vel lege firmatum, nullius aut peregrini libidine violetur.* Vbi expendo illud verbum, *Ciuitatis, aut gentis*, quæ hominum communitatem eodem more viuentem comprehendunt. Pondero etiam illa verba, *legi, aut consuetudine*, & ex illis concio nouum argumentum: nã religiosus, qui in aliqua prouincia versatur, tenetur receptam consuetudinẽ illius prouinciæ seruare: ergo à fortiori statuta. Antecedens patet, quia clericus tenetur se cõformare cõsuetudini Ecclesię, in qua versatur: ergo & religiosus, seruata proportione; nã, si rationem naturalem inspiciamus, eadẽ est in vtroque; si ius positiuum, nullum est, quod in religiosis quoad hanc partem aliquam exceptionẽ faciat. Præterea, quamuis religiosa cõmunitas præcipuè consistat in personis, tamen, quatenus habẽt certas prouincias, quæ certis terrarum terminis, aut certo domorum numero distinguuntur, habẽt suum modum territorij, pro quo possunt statuta fieri: ergo eodem modo obligabunt hospites, sicut solent statuta Episcopalia obligare peregrinos.

XXIV. Potest autem aliquis interrogare, an hoc locum habeat etiam in superioribus Prælatis, quando in aliquibus locis versantur: vt v.g. Generalis cum est in aliqua prouincia, an teneatur se accommodare propriis statutis, & consuetudinibus illius prouinciæ: & idem est de Prouinciali respectu alicuius cõuentus, habentis specialem obseruantiam abstinẽdi à carnibus, vel quid simile: in illis enim est peculiaris ratio dubitandi, quia sunt Superiores, qui nõ tenentur se subdere legibus inferiorum; statutum autem Prouinciale respectu Prælati generalis, est inferioris ordinis, factum scilicet à prouincia sibi subiecta: & eadem proportio est de Prouinciali respectu statuti, vel consuetudinis vnius cõuentus, & præterea esset valdè onerosum his Prælatis dũ singulas prouincias, vel domos visitant, singulorum moribus sese accommodare. Respondeo supponẽdo semper, in his, & similibus rebus standum esse constitutionibus, vel receptis consuetudinibus singularum religionũ: his ergo remotis, loquendo ex vi iuris cõmunis, idem dicendũ censeo de ipsis Prælatis, quòd nimirum dum hospites sunt teneantur seruare mores locorum in quibus versantur: tum quia hoc exigit ipsa generalis ratio societatis: tum etiam, quia ibi interuenit aliud generale præceptũ, quod hospites obligat sese conformare moribus locorum; hoc autem nõ est vnius loci, vel prouinciæ, sed commune omnibus, & ideo prælatos etiam obligat. Tum denique, quia nullum statutum religionis potest habere vim legis perpetuæ, nisi ab ipso Generali confirmatum sit, & ideo, licèt non sit vniuersale pro omnibus locis, non potest dici latum ab inferiori prælato, ac proinde eadem ratio obligationis in illo erit, quæ in cæteris.

Tertium dubium quantum obliget præceptum positum à Superiore.

XXV. Tertium dubium hic esse potest de quantitate huius obligationis in conscientia, an extendatur etiam ad culpam mortalem. In quo certum est, potestatem ad hoc extendi: quia si cõsideretur vt fundata in voto, illud ex suo genere obligat sub mortali; si verò vt est iurisdictio, illa etiam perfecta est, & ideo se extendit ad obligationem materiæ, & rei præceptæ conuenientem: qua ratione constat, non solùm in Pontifice, sed etiam in Episcopis esse hanc potestatem: illam ergo participant religionũ Prælati. Difficultas ergo est de vsu, seu actuali obligatione, id est, quando præceptũ Prælati tale sit, vt obliget sub mortali. Hoc autẽ ex generalibus principiis legum definiendum est, accommodando illa ad talem statum. Supposita ergo potestate, de qua iam dictum est, duæ conditiones necessariæ sunt; materia capax talis obligationis, & voluntas prælati. Circa priorem solum est aduertendum, aliquam actionem, vel materiam secundùm se spectatam posse videri leuem, quæ in tali statu, ratione finis, & circumstantiarum sit grauis: quia eius dilatio in tali statu potest religioni afferre graue nocumentum. Circa posteriorem obseruandũ est, communem morem religionum esse, vt ordinaria præcepta Prælatorum, quæ ore tenus fiunt, non cẽseantur ita obligare, vt, si absque contemptu, ex negligentia, vel alia occasione omittatur, transgressio sit mortalis; etiamsi materia sit grauis, & verba sint præceptiua, vel in actu signato, vt *mando, præcipio*, vel in actu exercito, vt *fac, resina*, &c. Cuius ratio non est, nisi quia ex vsu illa verba non satis indicant in prælato voluntatem obligandi. ita sumitur ex D. Bern. lib. de Præcepto & dispens. c. 12. & S. Thom. 2. 2. q. 186. a. 9. vbi latè Caietanus, & Nau. c. 23. num. 35. & se-

& sequent. clarius id docet D. Ant. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 9. Gerson p. 2. Alphab. 32. lit. L. consider. 6. & Alphab. 34. lit. M. Angles p. 2. q. de Voto, art. 2. difficult. 16.

XXVI. Vnde vlterius addo, si Prælatus præcipiendo addat verba, quibus satis indicet voluntatem obligandi in conscientia iuxta materiæ capacitatem, tunc, supposita materiæ grauitate, obligationem esse sub mortali. ita docent omnes, & est clarum ex dictis. Quæ autem sint hæc verba, aut signa, ex vsu vniuscuiusque religionis sumendum est; communia autem sunt, cum Superior præcipit *in virtute obedientiæ*, aut *in virtute sanctæ obedientiæ*; in aliquibus etiam sufficit dicere, *in nomine Domini nostri Iesu Christi*. Idem censendum est, quando præceptum ponitur sub excommunicatione. Et quidem, si excommunicatio imponatur ipso facto incurrenda propter præcepti transgressionem, res est indubitata, quia excommunicatio non incurritur nisi propter peccatum mortale. Si autem solum adiungatur excommunicatio ferenda, aliqui putant non esse sufficiens signum, quia non statim incurritur censura per illum actum, sed requirit nouam contumaciam, vt imponatur. ita sentit Angles supra; & Caiet. in Summa, verb. *Clerico rum peccata*. & verb. *Præcepti transgressio*. Alij vero communiter sentiunt, etiam illud esse sufficiens signum obligationis sub mortali, nisi aliquibus indicijs sufficienter constet illam esse meram comminationem externam. ita sentit Caiet. dict. art 9. Nauarr. dict. cap. 23. n. 53. Castro 1. de Lege pœn. c. 5. docum. 4. ad fin. & Sylu. ver. *Præceptum*. q. 3. Angel. verb. *Lex*. §. 3. Tabiena eod. ver. §. 28. S. Antonin. dict. §. 9. Qui generaliter loquuntur de quocunque præcepto Ecclesiastico, quia per transgressionem talis præcepti efficitur quis dignus excommunicatione; non autem fit dignus nisi per peccatum mortale, etiamsi excommunicatio per iudicem ferenda sit. Propter quod probabilior est hæc sententia; videtur autem mihi longe certior inter religiosos, inter quos etiam raro, vel nũquam proponitur hęc censura per meram comminationem, sed ad explicandum præcepti rigorem; sufficienter ergo indicat voluntatem obligandi, per se, ac regulariter loquendo.

Quartum dubium de Excusationibus obligationis in conscientia.

XXVII. Quarto dubitari potest, an possit religiosus ab hac obligatione aliquo modo excusari. Quod dubium intelligi debet, perseuerante voluntate Superioris præcipientis, & volentis obligare: nam si ipse reuocet præceptum, vel si finiatur terminus, pro quo positum erat, iam illa erit non excusatio, sed cessatio obligationis, & præcepti, dummodo reuocatio valida fuerit: de quo infra in proprio capite dicemus. Durante autem præcepto, contingit in alijs legibus excusatio vel per ignorantiam, vel per necessitatem, aut coactionem. De priori certum est etiam in præsenti posse interuenire, siue sit sermo de ignorantia facti, siue iuris, cum hæc præcepta humana sint. Quando autem hæc ignorantia inuincibilis sit, ex generalibus principijs expendẽdum est. Solum hic aduertimus, ignorantiam proprij iuris non facile esse excusabilem in religioso, quia maiori obligatione tenetur illius notitiam, & frequentem memoriam habere: præsertim quoad eas leges, quæ sub culpa obligant. Altera item excusatio locum habet in præsenti materia, quia præcepta hæc, de quibus agimus humana sunt, & ideo non obligant cum tanto rigore. Item, quia voti executio non obligat in simili euentu: ergo similiter, &c. Dices, hoc solum habere locum, quando rationabiliter præsumitur, intentionem superioris non fuisse obligare pro tali euentu, quod est contra suppositionem paulo ante factam, qua dicebamus, quæstionem procedere durante præcepto, & voluntate Superioris. Respondetur, illud intelligi de præcepto, & voluntate generali ac per se; non de voluntate particulari etiam ex suppositione talis circunstantiæ; sicut quando interuenit ignorantia, perseuerat præceptum, & voluntas Superioris, non quidem obligandi cum hac reflectione, etiam interueniente ignorantia, esset enim irrationabilis voluntas; sed generaliter quantum est ex se.

Sed quid, si voluntas Superioris sit obligandi, XXVIII. etiam in eo casu particulari, non obstante coactione, mortis periculo, vel alia simili necessitate. Respondetur, in hoc duplicem esse posse quæstionem. Vna est, an præcipere hoc modo excedat potestatem Prælati religiosi, ita vt, licet velit, non obliget. Altera est, quando censendum sit ita velle, & rationabiliter velle. Circa priorem quidam simpliciter affirmant, id esse supra talem potestatem. ita sentiunt Tabiena verb. *Episcopus*. §. 5. concl. 5. & sentit Armilla verb. *Obedientia*. n. 5. citans D. Th. 2. 2. q. 104. art. 5. dicentem, in his, quæ pertinent ad corporis sustentationem, vel conseruationem, non teneri subditum parere Superiori. Fundari possunt primo, quia tota hæc obligatio radicaliter fundatur in voto obedientiæ, & consequenter in intentione vouentis: nullus autem intendit se obligare ad parendum in huiusmodi euẽtu. Item, quia tantum obligatur religiosus ad obediẽdum secundum Regulam; Regula autem non præcipit res adeo difficiles, nec cum tanto discrimine: ergo. Vnde infert Armilla, non posse Prælatum religionis præcipere subdito, vt assistat infirmo tempore pestis.

Nihilominus dicendum est, hunc modum præ- XXIX. cipiendi non excedere potestatem Prælati religiosi. ita tenet Caiet. tom. 3. Opusc. tract. 9. qui est de hac re, & sumitur ex eodem & communi sententia 1. 2. q. 96. art. 4. Et ratio est, quia Prælatus religionis est vere Superior, habens potestatem ad omnia, quæ ad perfectam gubernationem inter homines necessaria esse possunt; hic autem modus obligationis sæpe necessarius est. Vnde Principes seculares, & Ecclesiastici hanc habent potestatem, vt latius in materia de Legibus lib. 3. c. 30. ostendimus. Explicatur exẽplis, nam si religiosus ægrotet morbo contagioso, potest Prælatus præcipere alteri, vt ei ministret, etiam cum periculo vitæ, quia illud est necessarium ad conueniens regimen monasterij, & ad conseruationem atq; adeo ad commune bonum eius: præterquam quod charitas de se obligat hoc corpus religiosum ad subueniẽdum partibus, quibus constat, aliàs ei periculum imminet. Vnde quando hæc obligatio est quasi indifferens, & non applicata ad certam personam, penes Superiorem est potestas applicandi illam; aliàs esset inefficax, nec posset conuenienti modo ad effectum perduci: ergo. Deinde potest Prælatus præcipere religioso, vt tempore pestis assistat, si ita expediat ad commune bonum, & aliquo modo pertineat ad obligationem talis religionis, vel ex peculiari institutо, vel ex graui necessitate occurrente: quia etiam in his casibus pertinet ad munus Prælati eis prouidere: habet ergo potestatem accommodatam. Denique, interdum potest præcipere longam nauigationem, etiamsi habeat periculum annexum, vt ostensum est tomo præced.

Nec fundamenta contraria difficultatẽ habent. XXX. Ad D. Thom. enim rectè respondit Caietanus, ea, *Ad primum* quæ pertinent ad conseruationem naturæ, per se *fundam. in* non cadere sub præceptum humanum, id est, per *num. 28.* se, & directe non posse prohiberi, si necessaria sint; nec contraria præcipi: per accidens vero præcipi posse, præcipiendo nimirũ actum, cui coniunctum

est periculum contrarium conseruationi naturæ. D. Thomas ergo in priori sensu loquitur; potestas autem hæc, de qua agimus, solum posteriori modo se extendit ad huiusmodi malum contrarium naturæ. Et ratio à priori est, quia per huiusmodi præceptum non præcipitur fieri aliquid naturæ contrarium, sed præcipitur permitti, seu pati, si necesse sit: quod est rationi consentaneum, & interdum bono communi necessarium, ideoque sub potestatem humanam cadit. Ad aliud fundamentum respondetur, potestatem hanc immediate ac formaliter esse iurisdictionis Ecclesiasticæ, quæ ad huiusmodi præcepta extenditur. Quia vero aliquo modo supponit professionẽ religiosam vt fundamentum, ideo dicitur vlterius, ex vi professionis subdi religiosum huiusmodi præceptis, quatenus sunt consentanea tali statui, & corpori religionis, cuius pars efficitur per professionem: sicut miles tenetur obedire duci præcipienti etiam cum periculo vitæ ratione sui status ac professionis. Quapropter etiamsi religiosus dum vouet obedientiam, expresse non intendat obligare se ad obediendum in his casibus, implicite id intendit, imo, etiamsi velit, non potest hanc intentionem excludere, quia repugnat intentioni profitendi. Vnde hoc genus præcepti non excedit ea, quæ sunt consentanea regulæ, vt declaratum est: non enim dicimus, posse Prælatum pro arbitrio suo præcipere, sed quando ad bonum religionis, vel ad debitum munus, vel ministerium eius sit pertinens: quidquid autem huiusmodi est, spectat ad regulam religiosam, vt supra vidimus.

XXXI. Atque hinc fere responsum est ad alteram quæstionem: iam enim declaratum est quando Prælatus rationabiliter hanc habet voluntatem, seu intentionem. Vnde vel ex verbis eius expressis, vel certe ex reipsa intelligi poterit talis voluntas. Ad hoc autem magis explicandum aduerto dupliciter coniungi hoc periculum actioni præceptæ, scilicet, omnino per accidens, & præter intentionem ac præcisionem præcipientis; & per se, aut de facto hic & nunc cum præscientia præcipientis. Quando accidit priori modo, regulariter excusabitur quis à præcepto, quia non intercedit voluntas præcipientis, cum *nihil sit volitum si non sit præcognitum*: nec etiam præsumitur, quia ordinaria conditio præcepti humani est, vt non obliget cum tanto rigore; neque aliud esset rationi consentaneum, quia non esset moraliter tolerabile. Dico autem, *regulariter*, quia si in re ipsa intercederet magna necessitas religionis, & oppositum vergeret in grauem ignominiam, vel detrimentum eius, tunc sine dubio præceptum obligaret vel ex natura rei, vel ex implicita voluntate præcipientis, sicut de præceptis Ecclesiasticis est communis doctrina. Quando vero periculum inest posteriori modo in re præcepta, clarum est, voluntatem præcipientis esse obligare, non obstante tali periculo, & per se loquendo, præsumitur talis voluntas rationabilis, nisi oppositum manifeste constet. Quæ doctrina communis est quoad vtramque partem, sumiturque ex D. Th. 2. 2. q. 120. Caietano ibi, & 12. q. 96. ar. 4. & 6. Soto 2. de Iustit. q. 5. ar. 8. Castro li. 1. de Lege pœn. c. 5. docum. 5. Nau. c. 23. n. 43. Sylu. verb. *Præceptum*. q. 3.

CAPVT IX.

Virum in Prælatis religiosis sit potestas coercitiua tum in vniuersum, tum speciatim ad pœnas spirituales.

I. QVòd in his Prælatis aliqua sit potestas huiusmodi, id manifestum est, tum ex vsu, tum ex ratione, quia potestas directiua sine aliqua coercitione, infirma ac fere inutilis est, quia sine timore ac disciplina non potest communitas humana in officio contineri, quantumuis bona videatur in hac vita mortali; quia *corpus quod corrumpitur, aggrauat animum, & caro concupiscens aduersus spiritum*, sæpe vincit, ideoque *septies in die cadit iustus*. Est igitur omnino necessaria hæc potestas, vt ordo, pax, & institutio religiosa conseruetur. Explicandum vero est, qualis & quanta sit. In quo distinguere iterum oportet in statu religioso, id quod habet quasi ab intrinseco ex pura natura sua, vel quod habet ab extrinseco superadditum ex prouidentia, & liberalitate Pontificum.

Dicendumque primo est, Prælatum religionis II. ex vi talis status, seu professionis, ac voti obedientiæ subditorum, solum habere potestatem coercendi modo paterno, & iuxta limites Regulæ. Probatur, ac declaratur, quia vt sic non habet iurisdictionem, sed potestatem dominatiuam instar illius, quam habet paterfamilias in domo sua: solum enim differunt, quòd hæc circa exteriora, & corporalia, illa vero circa spiritualia præcipue versatur. In hoc autem conueniunt, quòd neutra est proprie iurisdictio, vnde neuter etiã illorum est proprie iudex, qui possit, grauem pœnam corporalem, vel spiritualem imponere; sed solum eam correctionem adhibere, quæ inter latitudinem familiaris domus ac prouidentiæ locum habere potest. Qualis autem, vel quanta esse possit hæc pœna, iudicio prudentis arbitrij relinquendum est, vt consideratо vsu, & communi more hominum id iudicet. Exemplo monialium id ita declaratur. nam in eis est potestas aliqua coerciua iuxta regulam, licet iurisdictionem non habeant; illæ tamen non excedunt religiosam disciplinam per leuiores pœnitentias. Quod si grauior punitio necessaria est, ad Prælatum recurrere oportet. Eodem modo in religionibus virorum Vicarius, licet iurisdictionem non habeat, potestatem aliquam coerciuam habet, quę vltra leues, & ordinarias pœnitentias non se extendit. Itemque fuisse olim obseruatum in religionibus quando Præpositi sacerdotes non erant, nec iurisdictionem habebant, intelligi potest ex Regula Augustini, nam circa finem sic ait, *Præpositus tanquam patri obediatur, multo magis Presbyteris, qui omnium vestrùm curam gerit. Vt ergo cuncta ista seruentur, & si quid seruatum minus fuerit, non negligenter prætereatur, sed vt emendandum, corrigendumque curetur, ad Præpositum præcipue pertinebit, vt ad Presbyterum, cuius est apud vos maior auctoritas, referat quod modum, vel vires eius excedit.* Denique hæc potestas solum fundatur in voto obedientiæ, & ab illo quodammodo manat, & ideo non excedit communem & regularem intentionem fic vouentium: imo fortasse ipsi non possent dare maiorem potestatem supra seipsos, nisi à publica potestate descenderet, vt ex dicendis patebit.

Dico secundo, Prælatus religionis ratione iuris- III. dictionis Ecclesiasticę habet perfectam potestatem coerciuam Episcopalem. Hoc constat etiam ex vsu, & ex priuilegijs omnium religionum exemptarum: quæ enim exemptæ non sunt, non habent reuera hanc potestatem in seipsis, vel in suis intrinsecis Præpositis (vt ita dicam) sed manet in Episcopis, qui illam sine dubio non habent in moniales sibi subiectas; & idem est de viris, si exempti non sunt: ergo in exemptis talis iurisdictio residet in proprijs Prælatis: non enim extincta est, nec Summo Pontifici reseruata, nec enim expediebat, cum sit ordinarie, & regulariter necessaria: ergo translata est in religionem ipsam, & Prælatos eius per Summos Pontifices, non quidem iure communi, sed speciali, vt supra tetigi, quod proinde confitendum est. Addit Nau. Comm. 2. de Reg. n. 63. hanc iurisdictionem

iurisdictionem magna ex parte introductam, vel auctam esse consuetudine, quæ vim habet dandi iurisdictionem, cap. *Duo simul.* de offic. Ordin. quod etiam repetit Comm. 3. de Reg. in fine. Et ideo consuetudinum etiam est habenda ratio: nam ratione illarum fieri potest, vt tota iurisdictio sit à Prælato religioso, quoad omnia delicta, vel quòd aliqua sint Episcopi reseruata, aut quòd in vtrisque sit iurisdictio accumulatiue, de quo nonnihil in fine c. 11. dicemus. Vt autem hæc potestas explicitur, aduertendum est, duplicem esse posse coercionem in Prælato Ecclesiastico, scilicet, spiritualem, & corporalem: illa prior fit maxime per censuras, irregularitates, vel inhabilitates ad quæcunque spiritualia bona, vel iura, vel ministeria, & omnia alia, quæ ad hæc reuocari possunt; sub corporali comprehēdimus quamcunque corporis castigationem, afflictionem, vel etiam publicam reprehensionem, aut infamationem, aut incarcerationem, vel deputationem ad quodcunque vile, vel laboriosum opus, seu ministerium: aliæ enim pœnæ temporales, quæ fieri solent in externis bonis fortunæ, in religiosis, qui non possident propria bona cum proprie non habent, quanuis enim priuari possint vsu aliquarum rerum, qui aliàs ipsis liceret, vel etiam secundum Regulam esset debitus, illa tamen priuatio propter corporis afflictionem imponitur, & ita sub prædictis pœnis comprehenditur.

Tractatur secunda pars tituli, de potestate coercitiua spirituali.

IV. Quæri ergo inprimis potest, quantum se extendat hæc potestas Prælatorum religionis, quoad spiritualem coercionem, in modo seu numero, aut specie pœnarum. In qua re inprimis, si limitatio adhibita est vel in Pontificum concessione, ac priuilegijs, vel in distributione, seu applicatione eius, facta ipsis Prælatis per religionem ipsam in suis Capitulis, vel per aliquem Superiorem, potestatem habentem, illa limitatio seruanda est: hoc autem quia ex positiua constitutione pendet, inde in vnaquaq; religione sumenda est. Quando autem indemnita est concessio ad regendam & gubernandam religionē sub protectione immediate Summi Pontificis susceptam, & ab Ordinariorum iurisdictione exemptam, illa potestas non habet aliam limitationem, nisi quam ex natura rei secum affert, vel iure communi habet in Episcopis: quia ex nullo alio capite fingi potest limitatio, & vbi lex non distinguit, nec limitationē addit, non possumus nos voluntarie illam excogitare. Vnde fit, esse in huiusmodi Prælato potestatem ad coercendos subditos per quascunque Ecclesiasticas censuras, quæ aliàs iuste possint in tali materia, seu crimine personis imponi. Patet, quia in Episcopis est hæc potestas: ergo & in his Prælatis: item quia hi Prælati possunt excommunicare: ergo & alias censuras ferre.

V. Dixi autem, quæ possunt imponi personis, vt excluderem interdictum locale, quod non potest ab his Prælatis imponi, vt in superioribus dixi, in c. 2. nu. 14. ex propria materia de censur. Dubitari autem potest, an extendatur ad censuras, quæ communitatibus imponuntur, vt sunt suspensio Capituli, & interdictum generale personale. Non video tamen cur sit illis hæc potestas neganda, quia vere sunt Prælati, & iudices respectu inferiorum communitatum, vt, v. g. Generalis respectu Capituli Prouincialis, & inferiorum, & Prouincialis respectu Capituli conuentualis (debent enim cum proportione sumi.) ergo potest Prælatus superior suspendere Capitulum sibi subiectum, vel interdicere communitatem religiosam, si necesse sit, quia hæc potestas iure ordinario coniuncta est cum tali iurisdictione, & vtilis est ad communem gubernationem; & nulla est ratio excipiendi illam. De interdicto enim locali est specialis ratio, quia quodammodo redundaret in personas non subditas ipsis Prælatis regularibus, & propterea non est eis data tam ampla potestas, quanta est in Episcopis: interdictum autem personale non transcendit ipsas personas, vel communitatem earum; & ideo non est in eo similis ratio.

Dubitari autem potest, an hæc potestas ferendi censuras conueniat etiam Prælatis conuentualibus religionum: illi enim videntur esse tanquam Parochi, quibus hæc potestas non conceditur. Dicendum vero est, etiam illos habere communiter potestatem excommunicandi, vt constat ex obseruantia fere omnium religionum, & ex supra dictis, citato cap. 2. vbi ostendimus, posse etiam Prælatos habere iurisdictionem quasi Episcopalē, nam hic actus solet esse primus, qui cum tali iurisdictione conceditur. Vnde fit, vt hi Prælati etiam possint suspendere singulas personas sibi subiectas, quia qui potest excommunicare, potest etiam suspendere, nam qui potest in maius, potest etiam in minus, quando est rationis similitudo sufficiens, vel quando comparantur quodammodo tanquam totum, & pars, & potestas est iurisdictionis ordinariæ, & non delegatæ: quæ omnia in præsenti concurrunt. Suspensio autem Capituli, & communitatis non videtur pertinere ad hos Prælatos: quia non habent Capitulum à seipsis condistinctum, & sibi subiectum: Prælatus enim conuentualis non habet iurisdictionem extra suum Capitulum; illius autem ipse est caput, & ideo nihil potest peccare ipsum Capitulum, quod ipsi præcipue non imputetur, ac proinde non potest ipsemet esse iudex criminis commissi à tali Capitulo, vt Capitulum est: ergo nec potest illud punire per suspensionem. Denique, sicut non potest suspendere seipsum, ita nec Capitulum, cuius ipse est caput. Vnde, licet iuste suspenderet singulos, ipse semper maneret habilis, & in eo seruaretur vox Capituli, iuxta doctrinam Abbatis in c. 1. de elect. n. 5. communiter receptam, vt testatur Nauarr. consil. 38. de Reg. Atque eadem ratio est de generali interdicto personali totius cōuentus; particulare vero videtur ferri posse per huiusmodi Prælatos, propter rationem proxime factam. Ordinarie autem non videtur esse in vsu, sicut sunt aliæ duæ censuræ. Cuius ratio fortasse est, quia pro singulis personis illæ duæ censuræ sunt magis accommodatæ, & sufficiunt maxime pro personis religiosis, quæ non solent esse adeo contumaces. Imo, vt recedant à contumacia sola excommunicatio imponi solet; quando vero additur suspensio, magis est ad punitionem delicti commissi; ad quem finem non est tam accommodata censura interdicti, quia priuat medijs spiritualibus, & necessarijs ad animæ profectum.

VI.

De alijs autem pœnis Ecclesiasticis dicendū est, propriam irregularitatem non posse ab his Prælatis imponi. Probatur, quia neque Episcopi illam imponunt: irregularitas enim tam grauis res est, vt solo Pontificio iure imponatur, & solum in casibus ab ipso expressis, c. *vt q. 1.* de sent. excommun. in 6. extra quos casus nec per iudicis sententiam, nec per nouum ius inferiorum Prælatorum potest imponi, vt in propria materia disput. 40. de censur. ostendi: ergo nullo modo Prælati religionum hanc pœnam imponere possunt, sed ad summum declarare, an quispiam subditorum illam incurrerit.

VII.

De alijs vero inhabilitatibus res est magis dubia: hinc enim videtur, inhabilitare personam ad actum, ad quem natura sua, vel diuino iure habilis est, videtur esse potestatis supremæ, quem vocant meri, & mixti imperij, vt colligi potest ex his, quæ

VIII.

tradit

tradit Nau. consil. 26. de Regul. n. 4. & 5. In contrarium autem est, quia per statuta religiosorum puniuntur, sæpe huiusmodi pœnis, quibus reddunturinhabiles ad Prælationes, vel officia, &c. Respondetur quando huiusmodi pœnæ iure communi præscriptæ sunt, vt imponendæ propter aliqua delicta, Prælatum regularem iuste posse talem pœnam imponere; imo etiam debere, quando iure proprio religionis alia pœna præscripta non est. Patet prior pars, quia illa pœna canonica est, & proportionata tali delicto: ergo iuste imponi potest à iudice, qui potestatem habet Ecclesiasticam puniendi tale delictum; cùm aliàs ei non sit specialiter prohibitum talem pœnam imponere. Posterior autem pars probatur, quia iudex debet secundum ius iudicare. ergo si non habeat proprium, debet iudicare secundum commune ius. Licet enim religiosi sint exempti à iurisdictione Episcoporum, nõ tamen à iure communi. Et ideo si pœna sit lata ipso iure, & tale ius vniuersale sit pro omnibus Ecclesiasticis personis, religiosus transgressus ipso facto pœnam incurrit: ergo si pœna solum sit ferenda per iudicem, etiam erit imponenda religioso delinquenti per suum Prælatum. At vero si ius non sit vniuersale; sed de clericis secularib. loquatur, (quod attente ex verbis, & vsu considerandum est) tunc non erit ita necessarium illam pœnam imponere, sed ad prudentiam iudicis pertinebit illam legem imitari, & cum proportione ad talem personam, & statum illam applicare.

IX. Quando vero talis inhabilitas non est iure communi imposita, aduertere oportet, an respiciat actum, cuius valor pendet aliquo modo ex potestate dominatiua vel voluntate religionis, nec ne. Nã, quando habet dictam dependentiam, optime potest religio talem inhabilitatem imponere, seu instituere, quia potest suum consensum non præstare, vel potestatem non concedere: si ergo potest inhabilem reddere personam ad Prælationem in religione habendam, non consentiendo scilicet electioni eius, vel non præbendo iurisdictionem, quæ ab ipsa religione manare debet. Aliæ vero spirituales pœnæ, vel inhabilitates, quæ huiusmodi non sint, neque à iure sint institutæ, non possunt à religionibus denuo excogitari, aut instituì, quia hoc proprie spectat ad Pontificiam potestatem, vt latius diximus tractando de Censuris, & de Irregularitate disp. 40. multoque minus possunt ipsi Prælati nouas spirituales pœnas adinuenire, aut imponere, sed solum quæ iure communi, aut proprio impositæ sunt, vel ad instar illarum, quando pœna fuerit arbitraria.

An dicta potestas competat Abbatissis monialium.

X. Tandem dubitari potest, an hæc potestas conueniat, vel conuenire possit Abbatissis monialium. Ratio dubij quoad priorem partẽ esse potest, quia olim Præfecti monasteriorum, licet essent laici, poterant suspendere, & excommunicare: nam de excommunicatione sæpe fit mentio in Regula S. Benedicti, vt patet ex regula 23. & sequentib. vsque ad 28. suspensionis autem meminit Cassianus li. 4. Instit. c. 20. ergo eadem ratione poterunt Præfectæ monialium similes pœnas imponere. Quoad secundam vero partem ratio dubitandi esse potest, quia in cap. *dilecta*. de maiorit. & obedien. dicitur, Abbatissam solitam esse suspendere ab officio, aut beneficio moniales, & clericos suæ iurisdictioni subiectos. De hac re dixi ex professo in materia de Censuris, disp. 2. sect. 2. à nu. 5. & ideo breuiter eam expediam. Loqui enim possumus aut de communi, & ordinario iure, aut de speciali priuilegio alicuius Abbatissæ. Priori modo dicendum est, non posse monialium Prælatas huiusmodi pœnas spirituales imponere, quia saltem ordinario iure non habent iurisdictionem spiritualem, quæ ad illas pœnas imponendas necessaria est. Vnde idem dicendum est de quocunque Præfecto religiosorum non ordinato, quia secundum commune ius non clericus non est capax iurisdictionis spiritualis, vt supra tetigimus, cap. 3. n. 20. & latius in eodem loco diximus: & ideo adnotauimus etiam supra, excommunicationem illam apud S. Benedictum non esse censuram Ecclesiasticam, sed solum separationem quandam à communi mensa, vel choro, vel conuersatione fratrum, vt ab expositoribus adnotatur, & ex ipsa Regula non obscure colligitur. Et similis erat suspensio, de qua loquitur Cassianus, eamque vocat suspensionem ab oratione, id est, vel separationem à communi oratione, vel priuationem proferendi orationem aliquam in communi conuentu fratrum. Has ergo, & similes pœnas poterunt Abbatissæ monialibus imponere, si alioqui sint conformes suæ Regulæ, vel consuetudini, & ordinarium modum disciplinæ religiosæ non excedant. Nec tales pœnæ sunt proprie spirituales, sed ad corporales reducuntur, ad modum exilij, vel separationis cuiusdam. Fortasse etiam potest hæc pœna ad aliquid spirituale extendi, vt si iubeatur quis non communicare tali die, vel non orare, sed in aliq opere laborare in pœnam: hæc tamen, si aliquando permittantur, non imponuntur per propriam iurisdictionem, sed solum vt mandata quædam per dominatiuam potestatem, & non inferuntur proprie, vt sunt spirituales priuationes, sed vt inducunt aliquam notam, vel ruborem.

Loquendo autem de specialibus priuilegijs, Canonistæ multa concedunt his Abbatissis, vt patet per Panormitanum, & alios in dict. cap. *dilecta*. & in c. *cum dilectus*. de Consuetud. n. 20. & in cap. *dilecta*. de Excess. Prælat. nimirum, posse conferre beneficia, & habere ius instituendi, & consequenter, posse suspendere à beneficio, imo & tollere illud, vel etiam suspendere ab ordine, saltem lato modo, præcipiendo scilicet clericis ne celebrent. Et rationem reddunt, quia ista sunt iurisdictionis spiritualis, & non ordinis. Et nihilominus omnes pro comperto habent, non posse ex quocunque priuilegio Ecclesiasticas censuras inferre: & hoc sequuntur Sylu. Angel. & alij, verb. *Abbatissa*. Difficilis tamen est illa ratio, & non satis consequens doctrinam: nam ferre censuras etiam est actus spiritualis iurisdictionis, & ad illum non requiritur ordo per se, & ex vi talis actus: ergo eadem ratio est de illo, & de quocunque alio actu, qui per se requirat iurisdictionem spiritualem, & non ordinem. Patet consequẽtia, quia vel spiritualis iurisdictio prærequirit ordinem (sub illo primam tonsuram includẽdo) tanquam necessariam dispositionem, seu conditionẽ, vt subiectum sit capax talis iurisdictionis; & sic nulla iurisdictio spiritualis, neque actus eius esse poterit in fœmina. Vel neque isto modo requiritur ordo ad iurisdictionem spiritualem habendam, & exercendam; & sic etiam iurisdictio ad censuras ferendas esse poterit in persona carente omni ordine, vel etiam incapaci ordinis. Responderi potest, verum quidem esse de absoluta potentia Pontificis posse iurisdictionem spiritualem, etiam ad censuras ferendas, communicari laico, vel fœminæ; tamen secundum ius commune, & perpetuam Pontificum obseruationem id nunquam fieri, nec talia priuilegia concedi: alios vero actus, qui minorem iurisdictionem requirunt, interdum concedi Abbatissis. Sed distinctio hęc mihi non satisfacit, quia non video quomodo possit sufficienter in iure fundari: nam quod laicis, vel fœminis non communi-

XI. cetur

cetur iurisdictio ad excommunicandum, v.g. maxime habetur ex generali regula, quòd potestas clauium, etiamsi iurisdictionis tantùm sit, solis clericis communicatur, iuxta ordinarium, & perpetuũ ius Ecclesiæ: omnis autem iurisdictio spiritualis pertinet ad potestatem clauium. Vnde D.Th. in 4. d.19.q 1.art.1.quæst.3.ad 4.generaliter ait, *fœm. nam non possit habere aliquam iurisdictionem spiritualem.* & iterum, *fœminam non habere clauem ordinu, aut iurisdictionu.* Addit autem, *mulieri committi aliquem vsum clauium.* Circa quæ verba difficile ad explicandum est, quomodo alicui committatur vsus clauis, si non committitur ipsa clauis: nemo enim vti potest re, quam non habet. Item nemini committi potest vsus iurisdictionis, nisi committatur iurisdictio: ergo similiter, &c. Quid ergo est committi fœminæ vsum clauium, vel (quod idem est) vsum iurisdictionis Ecclesiasticæ, si clauis ipsa, & iurisdictio non committitur?

XII. Sane D.Tho. non aliter declarat vsum clauium, qui committitur fœminæ, nisi *quia ei datur habere correctionem in subditas mulieres, propter periculum, quod imminere posset, si viris mulieribus cohabitarent.* Vnde non videtur loqui de speciali potestate; quæ illi solet aliquando concedi ex priuilegijs, non solùm in fœminas subditas, sed etiam in viros, & clericos, quos interdum potest habere subiectos, vt patet ex dicto c. *dilecta.* Quare, iuxta mentem D.Thomæ, non dicitur concedi fœminæ vsus clauium, quia verus actus iurisdictionis spiritualis ei concedatur: nam corripere subditas fœminas non est actus iurisdictionis spiritualis, sed est actus cuiusdam dominij religiosi, quod proprie non à potestate clauium, sed à voto obedientiæ, & professione religiosa descendit. Vocatur autem ille vsus clauium vel solùm per quandam analogiam, & imitationem, quia illud dominium est aliquo modo spirituale; vel quia etiam illa potestas, & vsus eius non est sine interuentu clauium, quia etiam ille modus Prælationis, seu regiminis non potest esse sine approbatione Pontificis, & ideo est veluti quidam vsus per claues cõmissus. Quocirca respectu monialium certum videtur, nunquam Prælatas habere potestatem imponendi prædictas pœnas spirituales, saltem per seipsas: quia per nulla priuilegia maior potestas coerciua eis conceditur circa moniales subiectas, quàm quę sufficiat ad prædictam correctionem religiosam.

Concluditur neque ex iure spirituali Abbatissas habere potestatem imponendi dictas spirituales pœnas monialibus.

XIII. De alijs vero personis, & maxime de clericis, qui interdum eis subijciuntur, existimo inprimis, illam subiectionem non esse ratione alicuius propriæ iurisdictionis spiritualis, vt ratio facta, & authoritas D.Thomæ probat; sed ratione alicuius dominij, vel iurisdictionis, quæ licet substantialiter temporalis sit; tamen annexa est aliquo modo bonis, aut personis Ecclesiasticis, & ideo Ecclesiastica dici potest, & quodammodo spiritualis, quam cõmitti fœminæ, nec repugnat, nec est omnino inusitatum. Atque hoc modo habet aliquando Abbatissa integram administrationem, & gubernationem omnium bonorum monasterij, quæ Ecclesiastica sunt, inter quæ bona sæpe continentur villæ & castra, quorum iurisdictio temporalis tota est monasterij, & Abbatissæ committitur, & aliquando etiam extenditur ad personas clericorum, quãtum ad actum præcipiendi illis, & castigandi illos: nam hi etiam actus de se non sunt spirituales, sed corporales (vt sic dicam) Ecclesia autem eos sibi reseruauit propter dignitatem talium personarum; eos autem interdum committit etiam per iurisdictionem ordinariam his personis, quæ licet ordinem non habeant, sunt tamen Ecclesiasticæ, & in Ecclesiastica dignitate constitutæ. Quæ conditio sufficit, vt ei committatur iurisdictio in personas Ecclesiasticas, quando non datur ad actus proprie spirituales, sed ad alios temporales, vel corporales, quatenus in persona Ecclesiastica versari possunt.

In clericos, & alias personas habere potest Abbatissa spiritualem iurisdictionem quammodo spiritualem.

Quocirca quando actus est proprie spiritualis, existimo nunquam dari huiusmodi personis propriam iurisdictionem ad illos efficiendos; sed ad summum concedi actum aliquem, qui sit veluti conditio, ad cuius præsentiam, id quod spirituale est, fit ab Ecclesiastico Prælato, ad cuius potestatem id spectat. Exemplum est in facultate eligendi confessorem, quæ datur pœnitenti: non enim illi tribuitur potestas dandi alteri iurisdictionem, sed designandi personam, cui statim Pontifex dat iurisdictionem: ita ergo, cùm dicitur Abbatissa posse conferre beneficium, aut habere ius instituendi, & similia, intelligendum existimo quoad actum præsentandi, seu designandi clericum, cui beneficium, vel iurisdictio Ecclesiastica conferatur: nam dare hanc iurisdictionem, vel beneficium quoad ius spirituale, quod includit, est actus clauium, quarum potestas fœminis non communicatur, iuxta cap. *noua.* de pœnit. & remiss. Aliquando vero hæc præsentatio fit homini, v.g. Episcopo, vt ab eo collatio, & institutio fiat, vt in cap. *ea noscitur.* de his, quæ fiunt à Prælatis sine, &c. Aliquando vero fieri potest absoluta per simplicem designationem, & quasi electionem, vt, ipso facto beneficium, & spirituale ius à Pontifice conferatur. Atque eadem ratione potest interdum Abbatissa dare possessionẽ beneficij, quia ille in rigore non est actus propriæ iurisdictionis spiritualis in ipso executore, sed in præcipiente; tunc autem Abbatissa solùm se habet tanquam is, cui delegatur executio: & eodem modo potest dare titulum, id est, testimonium beneficij alteri collati, non à se, sed à Pontifice ad suam nominationem. Eodem ergo modo possunt è contrario priuare beneficijs, vel possessione eorum in pœnam, si hoc eis speciali priuilegio concessum sit, quia tunc etiam non exercent proprie iurisdictionem spiritualem, sed ad voluntatem earum Pontifex est, qui suspendit influxum, seu aufert iurisdictionem spiritualem.

XIV. *Nunquam tamen ei conceduntur actus proprii, & directi spiritualis iurisdictionis.*

Dices. Ergo simili modo poterunt etiam excommunicare, non directe, & per se spirituale vinculum faciendo, sed designando personam, quam Pontifex statim liget ad declarationem, seu voluntatem Abbatissæ. Respondetur, non inueniri in hoc repugnantiam, nec excedere potestatem Pontificis, vt à fortiori constat ex dictis in materia de Censuris: regulariter autem hoc non concedi fortasse propter periculum abutendi censuris, vellent enim suo iudicio illas imponere, vel auferre, quod non potest esse conueniens. Aliquando autem concedi solet his Abbatissis, vt per officiales suos possint excommunicare, tunc autem ipsi officiales nõ accipiunt potestatem excommunicandi ab Abbatissis, sed à Summo Pontifice ad mandatum, seu designationem Abbatissæ: sicut dici etiam potest de Conseruatoribus iudicibus, eliguntur enim à religiosis per sua priuilegia: iurisdictio autem eis datur à Summo Pontifice. Denique eodem modo de alijs censuris suspensionis, & interdicti iudicandum est, vt expresse Abbas supra docuit: quanuis, latius loquendo de his prout solum significant prohibitionem aliquam, possit interdum per huiusmodi Abbatissas heri, vt supponitur in dict. cap. *dilecta.* & dixi in materia de Censuris. Et hæc de pœnis spiritualibus.

XV.

* * *

CAPVT

CAPVT X.

An in Prælatis religionis sit potestas coercitiua ad pœnas corporales.

I. CIrca corporales pœnas potest in specie tractari, ad quas se extendat hæc potestas Prælatorum religionis. In quo certum est non extendi hanc potestatem ad pœnam mortis, quæ à nullo iudice Ecclesiastico imponi potest, cap. *cùm non ab homine*, de iudicijs. Quia vero Ecclesiastici iudices interdum possunt sententiam ferre de delicto, & reum postea remittere brachio seculari, dubitari potest, an potestas horum Prælatorum ad hoc se extendat. Dicendum enim videtur, ex vi solius professionis religiosæ hoc non repugnare, quia possunt Prælati regulares religiosum incorrigibilem propter enormia crimina habitu, & omnibus priuilegijs religionis priuare: ergo consequenter possunt si delicta id mereantur, talem personam tradere brachio seculari. Dixi autem, *quantum est ex parte professionis*, quia, si religiosus sit ordinatus clericus, non potest religiosus Prælatus illum degradare, nec priuare priuilegio clericali, & illum tradere brachio seculari: quantumuis illum priuet statu, seu habitu religionis. Addo etiam, si ex parte ipsius Prælati conste deretur quòd est clericus, quòdque iurisdictionem Ecclesiasticam administrat, non posse ita religiosum priuare immunitate, vt illum tradat brachio seculari, nisi hoc ei speciali priuilegio concessum sit. Ratio est, quia nisi hæc remissio fiat authoritate, seu priuilegio Pontificis, vix potest ab irregularitate excusari, vt latius in propria materia tractaui disp. 47. sect. 1. Secundò, quia hæc immunitas conceditur religioso non tantum vt clericus est, sed etiam vt est religiosus, in fauorem, non priuatæ personæ, sed religionis; & ideo non potest Prælatus priuare religionem hoc fauore propter peccatum priuatæ personæ, nisi hoc ei specialiter concedatur: sicut non potest priuata persona renunciare priuilegio in fauorem communitatis cõcesso, cui per talem renunciationem præiudicium fiat. Et ob hanc causam existimo Prælatos religionum nunquam habere hanc potestatem, quia nunquam est eis specialiter concessa, neque expedit, vt ea vtantur propter decentiam, & honorem religionis.

Prælatus religiosus nequit pœnam mortis imponere subdito.

Posset tamẽ ex vi professionis relaxare brachio seculari.

Alunde tamen id reuera non potest.

Cur non possit.

II. Obijci autem potest communis vsus, & praxis secularium iudicum condemnantium ad mortem huiusmodi religiosos delinquẽtes, & electos: quam vbique seruari testatur Cassaneus in consuetudinibus Burgundiæ, fol. 51. num. 66. Sed circa hoc aduertendum est, dupliciter intelligi posse religiosum tradi brachio seculari, vt de crimine, morte digno, iudicetur, scilicet, permissiue tantum, ac remote, auferendo impedimentum religiosi habitus, & immunitatis. Secundò, immediate, & (vt sic dicam) positiue, illum tradendo in manibus iudicis secularis postquam de crimine conuictus, & iudicatus est. Nos loquimur de hoc posteriori modo, & sic negamus esse talem consuetudinem. Imo etiam ab alijs iudicibus, quando non temere, sed ordinate procedunt, vix aliquando id fit, nisi in casu hæresis; in quo casu etiam cum religioso id faciendum est, non tamen à Prælato religionis, sed ab Inquisitoribus, quibus iudicium de illo crimine reseruatum est, vt in specie, agens de iurisdictione religiosorum, tractat Nauarrus, Consil. 1. de Hæreticis. Alij vero casus, in quibus possunt Prælati Ecclesiastici hoc modo tradere clericum degradatum iudici seculari, rari sunt, vt tractaui tom. 5. ad 3. partem, Disput. 6. de suspens. sect. vlt. Et in eis existimo, non debere, nec posse religiosum Prælatum hoc modo tradere subditum, quantumuis incorrigibilem, tradere brachio seculari, propter ea, quæ diximus.

Obijcitur ex consuetudine condemnandi ad mortem eiectos.

Duplex modus tradendi brachio seculari, ac de quonam tradita doctrina procedat.

Consuetudo ergo illa, si quæ est, videtur intelligẽda priori modo, in quo etiam alia distinctio obseruanda est: nam religiosus semel eiectus, dupliciter potest morte plecti à iudice seculari. Primò, propter delicta commissa post eiectionem à religione, digna tali pœna: & hoc modo facile potest admitti, si fuerit consuetudo, quando religiosus eiectus aliàs clericus non est: quia in eo statu iudex ordinarius eius non est Prælatus religionis, nec videtur reputari tanquam persona Ecclesiastica, suppositâ dicta consuetudine. Quod ideo aduerto, quia religiosus, quantumcunque eiectus, verus religiosus manet, vt infra lib. 3. c. 5. ostendam, & sub obedientia Episcopi esse debet tanquam Ecclesiastica persona: & ideo videtur frui priuilegio fori, nisi per contrariam consuetudinem amissum sit. Quæ consuetudo maxime tolerari posset, quando talis religiosus eiectus nec regularem, aut clericalem habitum portaret, nec obedientiam Episcopo seruaret. Secũdo modo posset puniri religiosus eiectus propter crimina in religione commissa: & hoc modo nec admittendam, nec probandam censeo talem consuetudinem, nimirum, quòd à iudice seculari possit ad mortem damnari propter talia crimina, tum quia illa commisit in alieno foro, & quasi in diuerso territorio: tum etiam, quia supponitur iam iudicatus, & punitus, nam per sententiam definitiuam eiectus est à religione propter talia crimina.

Alius modus.

secundus.

Potest non posse.

III. Præterea non extenditur hæc potestas ad mutilationem membri, nam hæc eiusdem rationis est cum pœna mortis, quod attinet ad irregularitatem, & repugnantiam cum Ecclesiastica mansuetudine. Item excludenda videtur pœna publica corporalis, quæ ordinarie non est in vsu in Ecclesiastico foro propter decentiam religiosi, & clericalis status; qualis est publica flagellatio per plateas, & vias ciuitatis. Nam licet absolute non excedat Ecclesiasticam iurisdictionem huiusmodi pœna citra sanguinis effusionem; tamen regulariter non est in vsu Ecclesiæ respectu personæ Ecclesiasticæ; neque talis pœna per canones aliquando designatur: & ideo non est extendenda potestas Prælati regularis; vt arbitrio suo possit illam imponere. Potest nihilominus religio punire subditu pœna triremis, vt late Nauar. Comment. 3. de Regul. rib. nu. 53. vbi id maxime probat ex consuetudine plurium regularium, & quia illa pœna non includit diffusionem sanguinis per se; neque aliquo speciali iure est prohibita, & ideo potuit consuetudine induci, nam iurisdictio potest consuetudine acquiri, cap. *cùm contingat.* de foro compet. vbi glossa alia refert. Sicut etiam quoad alia multa horum Prælatorum iurisdictio consuetudine aucta est.

Non posse

Nauarrus

Potest

IV. Potest autem obijci ex eodem Nauarro, quia huiusmodi pœna videtur nimis acerba, & excedens fraternitatem, & mansuetudinem religiosam, &, (quod grauius est) nimis periculosa saluti animarum eorum, qui sic puniuntur, propter praeuam societatem, & mores perditos, & infinitas peccandi occasiones illius status. Cum ergo Prælati religiosi maxime debeant subditorum saluti cõsulere, quantunuis mali sint, alienum ab eorum charitate, & munere videtur hanc pœnam imponere. Vnde non legimus antiquos Patres, Basilium, Augustinum, Benedictum, &c. tali pœna vlos fuisse: imo (quod magis vrget) neque Episcopi solent seculares clericos hac pœna afficere, sed solus Summus Pontifex videtur posse id facere. Ratio etiam adhiberi potest, quia nulla pœna repugnans priuilegio canonis *si quis suadente*, potest imponi à iudice Ecclesiastico inferiori Summo Pontifici, nisi iuxta formam

formam iuris communis, scilicet post realem degradationem, quia Prælatus inferior non potest priuare subditum priuilegio à Superiore concesso: at vero pœna triremium est contra priuilegium canonis, quia ibi rei vapulantur à laicis, & per vim ibi detinentur. Nec satis est respondere, illud fieri authoritate, & quasi ex commissione Prælatorum, & ideo excusari iuxta c. *vt fama.* de senten. excomm. nam licet hoc satisfaciat quoad violentam detentionem, non tamen quoad verberationem: quia hoc ipsum est contra priuilegium canonis, prohibetur enim Abbas flagellare subditum religiosum per laicum, cap. *vniuersitatis.* de sent. excommunic. & ibi communis.

Impugnatur euasio.

V. *Ratio sit obiectionis.*

Respondetur, has rationes persuadere, raro posse ac debere Prælatos regulares hanc pœnam imponere; non tamen probare esse per se iniustam, aut illicitam: quia potest esse æqualis delicto, & aliàs non est intrinsece mala, nec iure prohibita. Neque obstat, quòd non legamus antiquos Patres illa vsos fuisse, tum quia aliquæ fortasse grauiores tunc erant in vsu, qualis est perpetua incarceratio cum magna ciborum diminutione, & alijs corporalibus pœnis: tum etiam, quia tunc non erat tanta necessitas, quia non erat tanta multitudo personarum in singulis religionibus, nec feruor earum adeo fuerat diminutus. Et ideo licet talis pœna acerba sit, non semper excedit religiosam charitatem, & mansuetudinem, quia est interdum necessaria ad exemplum, & timorem aliorum, & ad satisfaciendum publico scandalo ex enormi, & publico delicto exorto. Magis profecto cauenda esset hæc pœna propter periculum animæ; tamen quia hoc periculum accidentarium est, toleratur interdum, eo quòd non occurrat alia commoda via digne puniendi delictum sine morte. Et fortasse ideo hæc consuetudo non ita inualuit apud Episcopos respectu clericorum secularium, quia quando aliquod delictum est dignum acerba pœna corporali etiam in persona Ecclesiastica, perpetuo, vel diuturno carcere illud punire solent: quia sine magno grauamine id facere possunt, & cum minori periculo reorum; religio autem sæpe non posset sine magno grauamine hos secum retinere, etiam carcere inclusos, vt infra lib. 3. iterum attingemus tractando de eiectis.

VI. *Ad impugnationem eius in n. 4. Suarez respondetur.*

Ad rationem autem in contrarium respondet Nauarrus, legem prohibentem, ne persona Ecclesiastica per laicum verberetur, etiam authoritate Prælati Ecclesiastici, contraria consuetudine sublatam esse, ita vt non solum à pœna, & censura, sed etiam à culpa excuset. Verumtamen & Panormitanus, quem ipse citat, non probat illam consuetudinem, & præterea non dicit esse de verberatione, sed de tortura, de qua fortasse non est eadem ratio, nisi accommodetur modo statim explicando. Et ideo in tomo 5. disp. 22. sect. 1. à n. 40. explicando excommunicationem canonis *si quis suadente*, censui illud c. *vniuersitatis*, suam obligationem retinere, præsertim circa regulares, de quibus in specie loquitur: nec puto, contrariam consuetudinem in eis ostendi posse. Dico ergo in primis, cap. *vniuersitatis*, loqui quando pœna flagellationis directe imponitur, & persona religiosa ad hoc traditur ministro, vt vapulet. Quod non ita fit in pœna triremis, quia per se solum ordinatur ad laborem remigandi, per accidens autem adiungitur flagellatio. Sed hoc non satisfacit: quia vel postea licite verberatur religiosus damnatus ad triremes, vel non. Si primum, iam sine culpa non seruatur lex lata in dict. c. *vniuersitatis*. Si secundum, certe non iuste damnatur religiosus ad illam pœnam, tum quia, moraliter loquendo, habet verberationem quasi per se adiunctam: tum, quia datur alijs materia peccandi.

Aliam vtrique quæstionem infra.

Addendum ergo est, dictum cap. *vniuersitatis*, specialiter loqui de verberatione, quæ fit modo religioso, & iuxta religiosam disciplinam, vt ex ipso textu clare constat; & quoad hoc non existimo illam legem esse vsu reuocatam; neque talis consuetudo esset rationabilis, cum hoc pertineat ad religiosam honestatem, & possit decenter seruari: quando autem religiosus verberandus est non more religiosorum, sed more aliorum secularium, & infamium reorum, non procedit ille textus, quia nec de tali casu loquitur, nec posset decenter seruari, quia non potest persona religiosa tale munus per se licite aut decenter exequi. Ita ergo contingit in verberatione illa, quæ fit in triremibus; & in hoc est etiam simile exemplum de tortura: ideo enim religiosi torquentur per ministros laicos, quia torquentur more laicorum, quod tortoris munus non posset religiosa persona per se decenter exequi. Illud autem in vtroque casu difficile manet, quomodo scilicet possit religiosus taliter torqueri licite, vel ad laicalem (vt sic dicam) verberationem, vel pœnam, quæ illam includat, damnari. Ad quam difficultatem nihil aliud respondere possumus, nisi consuetudine introductum esse: quam damnare non possumus, cum sciente, & tacente Summo Pontifice inualuerit, & à viris doctrina & religione insignibus obseruetur: quæ bona etiam fide incipere potuit, quia nullum est expressum decretum, quo prohibeatur: nam potius in cap. 1. de calumniatoribus, subdiaconus verberibus publice castigari præcipitur, & in cap. *quia iuxta.* 5. quæst. 6. similiter dicitur, aliquando posse vt infamem verberibus castigari.

VII. *Exactior responsio.*

Statuendum præterea est, posse etiam Prælatum regularem punire subditum criminosum pœna exilij: hanc enim etiam Canones imponunt Ecclesiasticis personis, vt patet ex cap. *cum beatus.* 45. d. & cap. 1. de Calumniatorib. vbi glossæ id notant, & alia iura adducunt; & de persona religiosa est eadem ratio, & nullibi inuenitur prohibitum, quòd hac pœna puniatur; neque etiam ob rigorem excedit potestatem talium Prælatorum, nam maior est pœna triremium: ergo. Potest autem hoc exilium dupliciter intelligi. Primò, intra ipsam religionem: secundò, expellendo à religione, & simul relegando. De priori modo est res perspicua, & quotidiana praxis: nam vbi sunt filiationes monasteriorum, aut prouinciarum, solent religiosi propter delicta à proprijs monasterijs, vel prouincijs ad aliena transferri; & illud est quoddam exilij genus, quomodo solent etiam puniri moniales, quando grauiter, & scandalose in suis monasterijs delinquunt: tantoque grauior erit hæc pœna, quò in loca magis distantia, vel minus cognita, facta fuerit mutatio. Vbi autem non sunt filiationes, habet locum hoc exilium per mutationem prouinciæ, aut regni, vel propriæ originis, vel professionis, & educationis in eadem religione. De secundo autem modo exilij solent aliquando religionum Prælati, dum aliquem expellunt, illi simul præcipere, vt in tali prouincia vel regione non habitet, & ita simul condemnant reum & ad expulsionem, & ad exilium. Et videtur hoc esse posse iustum, tum quia delictum potest esse dignum vtraque pœna: tum etiam, quia ad honorem, vel pacem religionis pertinere potest, vt talis religiosus eiectus ibi non habitet.

VIII. *Potest vltrius Prælatus damnare subditum exilio.* *Vnus modus exilij, ad quem datur potestas.* *Alter modus.*

Sed nihilominus in rigore non videtur obligare tale præceptum, & consequenter neque hanc pœnam posse hoc modo imponi: quia postquam religiosus eiectus est, non est subditus religionis, nec tenetur Prælatis eius obedire: ergo neque illi præcepto obedire cogitur: nam eo ipso, quòd cessabit subiectio, cessauit etiam præceptum. Confir-

IX. *Ad hunc modum non dari potestatem probatur.*

matur, quia non potest Prælatus imponere præceptum subdito pro eo tempore, pro quo vel ipse non est futurus Prælatus, vel alter non est futurus subditus: tum quia præceptum expirat morte mandantis, nisi sit lex: tum etiam, quia extra territorium ius dicenti non est parendum, cap. 2. de constitut. in 6. Confirmatur tandem, quia ob similes rationes (præter alias) si Prælatus ei, quem ejcit, præcipiat ingredi aliam religionem, non tenetur ei parere, vt dixit Nauarr. consil. 77. de Regularib. & infra etiam li. 3. c. 5. n. 20. dicemus. Vnde etiam obiter colligo, religiosum ejectum, cui Prælatus concedit facultatem ingrediendi aliam religionem, dummodo non sit in tali Regno, vel Prouincia, non obligari ex vi præcepti ad hanc conditionem seruandam: quia illa respicit tempus, in quo iam non est futurus subditus, & virtute continet quoddam exilium. Dico autem, *ex vi præcepti*, nam ex vi pacti posset obligari, vt si ad vitandum aliud genus pœnæ iustæ, sub ea conditione, & pacto acceptasset ejectionem, tunc enim, si conditio fuerit iusta, & libere acceptata, obligat non per modum præcepti humani, sed ex naturali lege fidelitatis, vel iustitiæ; neque erit sufficiens excusatio, quòd metu grauioris pœnæ fuerit acceptata: quia ille metus non fuit iniuste incussus; sicut quando damnato ad mortem remittitur pœna, ea lege, vt obligetur ad ducendam in vxorem talem mulierem, vel ad tale munus publicum exercendum, iusta est conditio, & obligans postea in conscientia.

X. Præter has pœnas potest etiam Prælatus religionis præcipere subdito grauiores aliquas pœnitentias, vel labores, aut opera, vel aspera, & dura, vel humilia, & abiecta pro qualitate delicti. Hæc sumitur ex Syluestro, verb. *Religio*. 6. quæst. 6. & Angelo verb. *Religiosus*. num. 29. & constat ex dictis supra de voto obedientiæ. Vnde in hoc considerandæ est differentia inter has pœnas, & alias grauiores corporales; quòd ad alias solùm obligatur homo, vt eas patiatur, non resistendo violenter; ad eas autem potest obligari religiosus etiam actiue (vt sic dicam) eas in se exequendo, quia hæc obligatio non excedit humanam iurisdictionem, nec est res nimis ardua, aut difficilis, de quo latiùs in materia de Legibus lib. 5. à cap. 5. Hic verò occurrebat speciales difficultas de religioso damnato ad perpetuum carcerem, an teneatur non fugere, etiamsi possit. Item, si damnatus sit, vt fame paulatim pereat, per insensibilem quandam cibi diminutionem, & subtractionem, an teneatur non amplius comedere, etiam si possit. Veruntamen hæ quæstiones generales sunt, de quibus videri potest Couar. lib. 1. Variar. cap. 2. num. 14. Caiet. 2. 2. quæst. 69. art. 4. Sot. lib. 5. de Iustit. quæst. 6. art. 4. & specialiter de religiosis Nauar Comment. 4. de Regularib. num. 63. Salsedo in Practica crimin. cap. 137. Qui omnes concludunt, in priori casu teneri religiosum ad non fugiendum, tum ex generali lege iustitiæ, vel obedientiæ, qua tenetur reus parere sententiæ iustæ, & illam seruare, quantum ad ea, quæ per ipsum licite exerceri possunt: tum etiam speciali titulo, quo religiosus tenetur ratione voti obedientiæ in claustro manere, & intra terminos eius à Prælato præscriptos. Quæ sententia vera est maxime in religiosis, intelligenda tamen videtur ex vi solius detentionis, seu incarcerationis: per accidens verò propter grauissima incommoda tali incarcerationi adiuncta, accidere potest, vt contrarium liceat, sicut iam dicemus.

XI. In altero ergo puncto resolutio communis est, non teneri reum abstinere à cibo necessario ad vitam conseruandam propter pœnam impositam: imò multi dubitant, an licite possit id facere: qua quæst. omissa, quia pertinet ad materiam de homicidio, saltem certum est, non posse obligari in conscientia ad huiusmodi abstinentiam: quia & est res nimis difficilis, & naturali inclinationi repugnãs, & alioqui non est necessaria ad commune bonum: satis enim est, quòd reipsa possit iuste cibis priuari, & quòd iudex possit præcepto suo ministros iustitiæ obligare ne alimenta præbeant huiusmodi malefactori, quod etiam potest prohibere Prælatus religionis tam virtute obedientiæ, quam ratione voti paupertatis. Ipsi verò religioso prohibere non potest, quin licite comedat, si possit, quia nec iustitia, nec obedientiæ paupertatis votum ad tam difficilem abstinentiam obligat. Vnde infero, religiosum sic damnatum posse licite fugere, non ad fugiendum carcerem, sed mortem. Omnes enim fatentur damnatum ad mortem licite fugere, si possit, quia priuilegium vitæ tuendæ maximum est, vt constat ex auctoribus citatis, & alijs, quos ipsi referunt. Sed qui ita damnatur ad perpetuum carcerem, vt per continuam inediam paulatim pereat, est damnatus ad mortem, nam licet non sit damnatus, vt occidatur, est tamen damnatus, vt quasi ab intrinseco moriatur, quod perinde est, quantum ad vitæ detrimentum pertinet; ergo propter illud vitandum licebit fugere. Et fortasse in hoc casu loquuntur Angelus, & alij auctores, quos Couar. Nauar. & Salsedo referunt, dicentes, licere fugere damnato ad perpetuum carcerem.

CAPVT XI.

An Religiosi possint à sententiis, & præceptis suorum superiorum appellare?

HOc in loco tractandum occurrit, an religiosus I. possit appellare à sententia Prælati, per quam ad grauem pœnam condemnatur. Et, vt quæstio sit specialis huius materiæ, sumenda est in eo casu, in quo licitum esset seculari clerico, vel laico à sententia legitimi iudicis appellare, vel quia reputat illam iniustam, vel nimis rigorosam, & sperat à Superiore esse iuste leniendam. In priori ergo casu videtur licere etiam religioso appellare, iuxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. quæst. 68. ar. 3. quia talis appellatio nihil aliud est, quàm quædam naturalis defensio, qua nemo potest iuste priuari. Confirmatur, quia si Prælatus religionis subditum aggrederetur iniuste, vt illum gladio occideret, posset subditus se etiam gladio defendere propter naturale ius defensionis: ergo si illum aggreditur per sententiam iniustam, poterit se defendere saltem per appellationem iustam. Quòd si hoc necessariò admittendum esset in religioso, si damnari posset ad mortem; eadem ratione licebit quotiescunque damnetur ad patiendam iniuriam, tantoque magis, quanto pœna iniusta fuerit acerbior. Idem argumentari possumus de altero casu, quando licet pœna non excedat limites iustitiæ, multum tamen rigorosa est; & infra eosdem posset mitior imponi. cur enim non licebit reo mitiorem iudicem postulare, cùm non petat iniustum? aut cur debet hoc magis religioso prohiberi, quàm alijs, cum religiosum iudicium mitissimum omnium, & paternum potius quàm iudiciale esse debeat? Tandem quando Prælatus inferior præcipit subdito aliquid nimis graue, & difficile, potest subditus ad superiorem Prælatum recurrere non solùm pro iniustitia, sed etiam pro nimio grauamine tollendo: ergo idem erit in pœnis.

II. In contrarium autem facere videtur c. *reprehensibilis*. de appellationib. vbi dicitur, *Statuimus, ne subditi contra disciplinam Ecclesiasticam in vocem appellationis prorumpant.* & in fine subditur, *Præcipue vero hoc in religiosis volumus obseruari, ne religiosi cuipiam aliquo excessu famine*

Appellatio non potest interponi contra excommunicationem.

Ratio dubitandi.

Ratio dubitandi.

*Ratio dubitandi

corrigendi, contra regulares Prælatos sui, & Capituli disciplinam appellare præsumant, sed humiliter ac deuote suscipiant, quod pro salute sua fuerit eisdem iniunctum. Et in c. *ad nostram.* eod. tit. præcipit Alexander III. cuidam Abbati, vt, licet religiosus appellare præsumat, eum, iuxta sui ordinis institutionem, castiget. Item sumitur ex c. *licet.* de Officio ordinarij. Ex quibus iuribus ortum videtur axioma communiter receptum, inter probos religiosos *appellationis vocem audiendam non esse,* & per statuta, vel consuetudines religionum communiter hoc prohibetur, vt dicitur in lib. Monumenta ordinum, fol. 125. aliàs 220. concess. 499. & specialiter in ordine Prædicatorum est constitutio prohibens appellationem, quam his verbis refert Armilla, verb. *Accusatio in fine. Declaramus, quod licet appellatio sit de iure naturali, vnusquisque potest iuri suo renunciare, & eo ipso, quod quis obedientiam sponte profitetur, secundum Constitutiones nostras, secundum quas non licet appellare,* &c. & infra refert in quodam Capitulo generali, *denunciatum fuisse fratribus vniuersis, quod de iure communi, & ex priuilegio ordinis speciali nulli fratrum licitum est à correctione, vel ab officiorum amotione appellare.* Et similis prohibitio, licet alijs verbis, habetur in eorum Constitut. dist. 2. *Cum non veniamus* (dicitur ibi) *contendere, sed potius delicta corrigere.* Et videri potest Ferdinandus à Castillo lib. 2. suæ Chronicæ. cap. 8. vbi refert etiam confirmationem Bonifacij IX. Vnde etiam confirmatur: nam in nostra Societate Paulus III. in Bulla vlt. circa princ. inter alia statuit, *vt à correctione regula Societatis huiusmodi secundum ordinationes facta, vt vigor disciplinæ melius conseruetur, appellari aut tali appellatio per vllum iudicem admitti non possit.* Item: Cistercienſibus priuilegium concessum est, vt à correctionibus Præpositi Generalis, vel Visitatorum eius appellari non possit etiam ad Sedem Apostolicam sub pœna excommunicationis Sedi Apostolicæ reseruatæ, nisi à generali congregatione, & in casu denegatæ iustitiæ, aut pro notoria iniuria. ita refertur in Compendio Societatis, verb. *Appellatio.* vbi aliud simile priuilegium refertur Canonicis regularibus concessum, & Iulius II. idem concesit Minoribus, prout habetur in Supplemento, concess. 553.

Tum ex statu religion.

III. Ad hæc vero omnia respondent aliqui, intelligenda esse altero è duobus modis. Prior est, vt à correctione Prælatorum non sit religiosis appellandum, nisi correctiones in modo excedant, alioqui, interueniente excessu, non putant esse religiosis prohibitam appellationem, etiam à correctione regulæ. ita sentit glossa 1. in cap. *de priore,* de appellationib. vbi idem sentit Decius, & Panormit. in cap. *ad nostram.* de appellat. vbi in principio ita colligit conclusionem illius textus, *à correctione legitima non appellatur, nisi modus excedatur.* Deinde à contrario sensu infert, appellationē permitti religiosis, quando indebite prægrauantur per Superiorem, quia nulli deleganda est defensio, cap. *cum inter.* de exceptionib. Idem habet Glossa, Panormit, & alij communiter ex textu ibi in c. *licet.* de offic. Ordin. Quam sententiam sequitur Nauarr. Comment. 3. de Regularib. n. 51. & consil. 4. de Appellat. vbi inter alia ait, nullo iure prohiberi regularem appellare; quin potius in c. 1. & 2. 2. q. 6. omnibus dicitur permissa appellatio, quod saltem intelligendum est de omnibus, quibus non est appellatio specialiter prohibita, vt idem Nauarr. notat ex Glossa in l. *qui restituere.* ff. de rei vendicat. Qui omnes addunt rationem, quia, quando in correctione modus exceditur, contra ius naturæ esset tollere defensionem: ergo & appellationem.

IV. Hæc tamen responsio difficilis est, primò, quia hoc modo nulla est differentia inter secularem clericum respectu Episcopi, & religiosum respectu sui Prælati: nam etiam secularis appellare potest à correctione, si sit vltra modum; si autem modus seruetur, etiam ille prohibetur appellare in dict. cap. *licet.* & in Tridentino sess. 13. cap. 1. de Reformat. ergo nulla est differentia. Consequens autem videtur contra communem sensum, & supra dictum axioma receptum, quod speciale esse creditur in religiosis, quod etiam significatur in dict. cap. *reprehensibilis.* in fine. Secundò obstat, quia aliàs Pontificia indulta nihil concedunt, quia non appellare à moderata, & legitima correctione, ex debito iustitiæ necessarium est, vt ex D. Thoma diximus num. 1. in religiosis autem, etiam ex speciali debito obedientiæ: ergo si Pontifices hoc tantum voluerunt esse prohibitum, nullum speciale priuilegium concesserunt, quod videtur esse contra mentem eorum. Tertiò, ratio illa de defensione naturali videtur inefficax, nam est ab specie ad genus negatiue: quia defensio, etiam iusta & moderata est genus, & latius patet, quam appellatio, ideoque licet alicui denegetur appellatio, non recte infertur defensionem denegari. Potest enim ad Superiorem recurrere per simplicem querelam, vel per modum supplicationis, aut precum, & ab eo obtineri vel iustitia, vel gratia; quod est sufficiens remedium diuersum ab appellatione, vt ex dicendis constabit, & multò magis decens religiosum statum. Vide Panorm. c. *cum dilectus.* de appellationib.

Alius modus respondendi est, per dicta indulta non prohiberi religiosis simpliciter appellationē, sed illam, quæ fit ad aliena, vel extrinseca tribunalia, vel per alium modum indebitum, qualis esset recedere à conuentu prætextu accedendi ad Superiores sine eorum facultate: quod meritò prohibetur in Concilio Tridentino sess. 25. cap. 4. de Regularib. & Gregorius XIII. in quadam constitutione præcipit sub grauibus pœnis religiosis Minoribus, ne ad secularia tribunalia appellent; non vero prohibet appellationem seruato debito ordine intra propriam religionem, vel, si necesse sit extra totam illam appellare (vt si à Supremo generali Prælato appellandum sit) id fiat ad Apostolicam Sedem, vel ad tribunal ab ipsa designatum. Sic enim in dict. c. *de priori.* grauiter reprehenditur quidam Prior, qui appellationem ad Sedem Apostolicam non admisit, nam ad Romanam Ecclesiam omnibus appellare licet, cap. *ad Romanam.* cum alijs, 2. quæst. 6. & in Congregatione Cardinalium pro regularibus decretum factum est anno 1587. vt appellationes religiosorum fiant immediate ab vno Prælato religionis ad proximum superiorem, & à Generali ad Protectorem, & à Protectore ad sacram Congregationem. Videtur ergo legitima dicta expositio, quam adducit Emmanuel Roder. tom. 1. quæst. 29. ar. 2. Nihilominus difficultate non caret, tum quia iuxta illam nihil speciale concederetur religionibus per citata indulta, præter exemptionem, quia eo ipso, quod religio est exempta, est religiosis interdicta appellatio ad omnia alia tribunalia, saltem extra Sedem Apostolicam, vel eum, qui eius vicem gerit: quia ex natura rei, & communi iure, nullius momenti est illa appellatio, quæ fit ad personam non habentem iurisdictionem. Consequens autem videtur esse contra intentionem talium indultorum: nam in Societate, v.g. postquam exempta iam erat à Paulo III. ab eodem additum est, vt appellari non possit: tum etiam, quia in aliquibus ex priuilegijs citatis interdicitur appellatio, etiam ad Sedem Apostolicam: ergo multò magis non licebit ad altiores Prælatos eiusdem religionis.

V.

Propterea dicendum censeo, appellationem etiam ex natura rei non iniustam, esse regulariter interdictam religiosis, maxime per specialia priuilegia, ita docet simpliciter Soto lib. 5. de Iust. quæst. 6. art. 3. & de Mendicantibus admittit Nauar. cons. 5.

VI. *1. Assertio pro resolutione huius capitis.*

Assertio hæc procedit de propria appellatione, ac regulariter.

de Appellat. num. 6. quanuis addat, & meritò, non esse priuandos alio genere defensionis. Ad hoc ergo explicandum aduerto aliud esse appellare; aliud ad Superiorem recurrere alijs modis: nam per appellationem ita fit recursus ad Superiorem, vt suspendatur iurisdictio inferioris Prælati, tam quoad vim obligandi per præceptum, vel sententiam, à qua appellatur, quàm quoad potestatem procedendi in causa, de qua agitur: regulariter enim hos duos effectus habet appellatio, quanuis in censuris, quando subsequitur post sententiam latam, solum habeat secundum effectum, vt disp. 3. de censur. sect. 6. diximus, & traditur communiter in cap. *super eo*, & cap. *Pastoralis*. de appellationib. & cap. *si cui*. de sentent. excommunic. in 6. & videri possunt Syluester, & Angelus, verb. *Appellatio*. Per alium vero recursum ad Superiorem non suspenditur iurisdictio inferioris, nec quantum ad vim obligandi per suum præceptum, vel sententiam, quandiu à Superiore non fuerit reuocata, nec etiam quoad procedendum ad executionem, vel ad vlteriorem definitionem causæ, si opus sit: quia per alium simplicem recursum non potest subditus deuoluere negotium ad altiorem Prælatum sola voluntate sua sine adminiculo iuris; nullum autem est ius, in quo talis deuolutio fundari possit, secluſa appellatione.

VII. *Non vero procedit de recursu ad Superiores Prælatos etiam Papam.*

Recursus ergo ad altiorem Prælatum legitimũ, & habentem iurisdictionem, nullibi negatur religioso subdito, esset enim contra omnem rationem: maxime in sustinendis pœnis, quia per hoc nullam iniuriam facit proximo Prælato, quia interim illi obedit, vt supponimus, & aliàs vtitur iure suo, quia, vt supra cap. 2. num. 15. dixi, Prælatus religionis, licet vniuersalis sit, habet immediatam iurisdictionem in subditos; ergo licet eis ad illam recurrere. Nec contra hoc inuenio prohibitionem aliquam positiuam. Vnde censeo hunc recursum non solum esse licitum quando in pœna imponenda Prælatus debitum modum excedit; sed etiamsi sit iusta, & secundum regulam; dummodo materia talis sit, vt altior Prælatus iuste possit gratiam aliquam, vel quasi dispensationem concedere, quia tunc ex nullo capite malum est illam procurare, dummodo etiam vera & sufficiens relatio Superiori fiat, ne gratia, seu remissio subreptitia sit. Censeo præterea, hunc recursum non solum licere ad altiores Prælatos religionum, sed etiam vsque ad Summum Pontificem, vel ad quemcunque alium habẽtem iurisdictionem ad mutandum præceptum, vel pœnam religioso impositam à suis Superioribus: quia in his omnibus eadem ratio locum habet.

VIII. *Recursus hic ad externos illicitus est: quanuis procurare eorum intercessionem malum non sit ex natura rei.*

Hæc tamen meritò intelligi debent prohibetur.

Ad externos verò non licet etiam hoc modo recurrere, cum illi Superiores non sint, nec iurisdictionem habeant: propter quod etiam (vt hoc obiter notetur) secunda expositio seu modus respondendi positus in num. 5. videtur minus satisfacere, quia id solum censet esse prohibitum circa appellationem, quod generaliter vetitum est in quocunque actu petendi vsum iurisdictionis ab eo, qui non habet. Si autem ille recursus ad alios Principes, vel Prælatos non sit ad petendam actionem aliquam iurisdictionis, sed intercessionem, non est per se, & intrinsece malum, quia nihil petitur per se iniustum, aut iniquum. Solet autem in religionibus hoc etiam prohiberi per proprias regulas, vel constitutiones. Et sane meritò, tum quia huiusmodi intercessiones multum religionem perturbant, sunt enim violentiæ quædam morales: nam si illis non condescendatur, vel odia generantur, vel saltem amicitiæ dissoluuntur, aut remittuntur: si autem propter illas nimiæ indulgentiæ fiant, eneruatur disciplina religiosa cum non paruo religionis dispendio: tum etiam, quia hoc nunquam fit sine dedecore, & infamia religionis, & alijs grauissimis incommodis. Propter quod non immeritò recti, & religiosi Prælati non tantum flecti non solent huiusmodi intercessionibus, verum potius indignari, ita vt difficiliores, & duriores sese in huiusmodi religiosos ostendant, cum prudentia tamen, & moderatione, ne scandala, vel maiora mala sequantur. Quin potius etiam solet hos Prælatos offendere recursus ad alium altiorem Prælatum: sed hoc humanum est, &, si ob eam causam malum aliquod subdito inferant, erit iniustum, quia in eo non male aget, vt diximus num. præcedenti.

IX. *Assertio.*

Quia vero per simplicem recursum sine vera appellatione non semper satis subuenitur iniurijs, quas interim religiosi pati possunt; ideo diximus, appellationem esse regulariter, non verò semper eis interdictam, quia interdum est necessarium medium ad repellendam grauem, & manifestam iniuriam. Vt ergo explicemus quomodo regulariter non liceat talis appellatio, est secundò dicendum, non satis esse, quòd sententia contineat rigorem: nam si totus ille locum habet absque propria iniustitia, non habet locum in religioso vox *appellationis*, etiamsi fortasse in seculari audiri posset. Vnde, etiamsi in eo casu religiosus appellet, si Prælatus non mutet sententiam, vel præceptum, tenetur subditus parere, vel non resistere, donec à superiori Prælato, alia via requisito, aut rogato, relaxatio fiat. Ratio omnium est, quia iustitia suam vim retinet, etiamsi sit rigorosa; vt in contractibus, si venditor noluit nisi pro rigoroso pretio vendere, emptor tenetur totum soluere. Sic ergo, quandiu Prælatus non excedit limites iustitiæ, etiamsi summo rigore vtatur, obligat per suum præceptum, & sententiam, nec suspendi potest per appellationem, quæ inter religiosos saltem non habet locum, nisi vbi iniuria intercedit.

X. *Assertio.*

Tertiò addendum est, non satis esse, quòd sit dubium, an sententia iusta sit, nec ne, sed oportere, vt iniustitia sit clara. ita sentiunt communiter Doctores citati, & communiter Summistæ verb. *Appellatio*. Angel. num. 10. Tabiena 11. Armil. 16. Syluest. quæstione 7. Gloss. in dict. cap. *ad nostram*, & in dict. cap. *licet*. & bene Couar. in Practicis. capit. 23. num. 6. verf. *Sexto*, & *Octauo*. Soto supra, nec Nauarrus contradicit. Et ratio est, quia in dubio obediendum est Prælato, & ius eius præferendum est. Item quia in dict. cap *ad nostram*. absolute dicitur, quòd non obstante appellatione religiosi, Prælatus secundum regulam, & constitutionem ordinis eum corrigat, & castiget: idemque fine limitatione statuitur in dict. cap. *reprehensibile*. Ergo nulla limitatio, vel exceptio addenda à nobis est, nisi quam ratio naturalis necessariò postulat; quod solum habet locum in manifesta iniuria. Præterea explicatur in hunc modum ex dict. capit. *ad nostram*. quia cum Prælatus possit, & debeat punire subditum iuxta regulam, ex duplici capite potest oriri dubium circa iustitiam punitionis, scilicet vel quia factum ipsum negatur satis esse probatum, vel quia pœna dicitur excedere modum regulæ. Ex hoc posteriori capite nunquam dubium potest esse sufficiens causa appellationis; quia si regula ponit definitam pœnam pro tali delicto, vel erit euidens excessus, si maior ponatur, vel certe erit clara iustitia ex hac parte, si pœna sit conformis regulæ; & ideo hoc signatim postulatur in dict. cap. *ad nostram*. quòd si minor fuerit, saltem respectu ipsius religiosi non erit iniusta: quòd si in ipsa regula pœna committatur arbitrio Prælati, eo ipso, quòd illam imponat, & non constat esse iniustam, existimatur prudenti arbi-

trio

trio positam, atque adeo iuxta regulam. Cùm autem dubium versatur circa facti notitiam, vel probationem, meritò etiam, præsertim inter religiosos, præsumitur pro facto Prælati, tum propter cõditionem status, tum etiam, quia inter religiosos in huiusmodi correctionibus necesse non est iudicialem ordinem exactè seruare, vt dicitur in c. *qualiter & quando.* de accusationibus in fine.

XI. *4. Assertio.* Quartò dicendum est, in grauioribus causis aliquando esse admittendam appellationem religiosi ad altiorem Prælatum, seruato debito ordine: in communibus autem defectibus, aut correctionibus, quæ nec infamiam inducunt, nec acerbam aliquam pœnam, vel dolorem, penitus non esse audiendam, sed humiliter, ac deuote suscipiendum, quod pro salute sua eis fuerit iniunctum, vt dicitur in dict. cap. *reprehensibilis.* Priorem partem probant, quæ ex Gregorio XIII. & Congregatione Cardinalium adduximus. Probat etiam naturalis ratio, quia tunc est talis defensio necessaria, quia nisi suspendatur sententia, & executio, imminet periculum grauis nocumenti, & fortasse irreparabilis. Hoc etiam ad minimum sentiunt auctores citati in responsionibus supra positis. Soto etiam & alij eam non negant quoad appellationem intra propriam religionem. nam omnia incommoda, quæ ex huiusmodi appellationibus Soto infert, in hoc fundantur, quòd decor, & quies religionis perit, si eorum causæ extra religionem ad seculares iudices, tametsi competentes, transferatur. Quæ incommoda non sequuntur ex eo, cùm intra religionem ab inferiori ad superiorem Prælatum appellatur: ergo si alioqui negotium graue est, & iniustitia clara, licite poterit talis appellatio fieri, quia tunc nec bono communi sequitur detrimentum, neque alteri fit iniuria, sed propria, & grauis propulsatur. Neque etiam ius commune tunc prohibet appellationem, quia iura citata non loquuntur in eo casu, in quo aliquod absurdum sequitur contra rationem naturalem: & idem dicendum est de quibuscunque priuilegijs, vel religiosorum regulis, quæ non prohibent appellationem, nisi à correctione regulari: quando autem punitio grauis est, & cum manifesta iniuria, non potest dici correctio regularis. Hæc autem assertio quoad hãc partem non repugnat primæ, quia hic casus extraordinarius est, vixque potest accidere in religione, quòd fiant tam graues, & manifestæ iniuriæ tituIo iustitiæ, & potestatis publicæ, & quòd tam grane periculum imminet recurrendo ad Prælatum altiorem simpliciori, & magis religioso modo: vnde quia res morales iudicandæ sunt ex his, quæ frequenter accidunt, ideo absolute dicitur interdicta vox *appellationis*, maximè verò cum illa restrictione, *regulariter.*

XII. Quod magis declaratur probando secundã partem, de qua maxime videntur loqui iura citata, & quoad eam rem procedunt, vt opinor, etiamsi in correctione excedatur modus; item de appellatione etiam intra eandem religionem, ab inferiori ad superiorem Prælatum. Quæ inprimis non habet locum intra eandem domum, tum quia ibi solum est vnus Prælatus, vt supponimus: tum etiam, quia ibi non est necessaria propria appellatio, cùm facile possit esse personalis recursus ad Superiorem, qui locum, & effectum appellationis habere potest, iuxta cap. *dilecti.* 2. de appellat. & quę ibi notantur. Hinc ergo probatur generaliter conclusio, quia si in his ordinarijs correctionibus, quæ iuxta disciplinam religiosam fiunt, locum haberet appellatio à Priore ad Prouincialem, & à Prouinciali ad Generalem, magna sequeretur perturbatio, & disciplina religiosa sine dubio corrueret, tum quia reuerentialis timor ad inferiores Prælatos, facile contemneretur: tum etiam, quia vix possent superiores Prælati expediendis singulorum religiosorum causis, & appellationibus vacare: tum denique, quia partim per huiusmodi dilationes, partim per fraudes, vel negotiationes, quæ interim misceri possunt, nulla fere fieret religiosa correctio: ergo ad bonum religionis expedit, vt in hac correctione simplicius procedatur sine vllo genere appellationis. Confirmatur, & declaratur, quia vbi intercedit rationabilis causa, quæ sufficiens esset ad appellandum, si eadem repræsentetur eidem Superiori, & ab eo humiliter petatur, vt pœnam remittat, aut temperet, moraliter loquendo, erit sufficiens remedium, quia religionum Prælati maxime debent recta ratione gubernari, & credendum est pro sui status obligatione, regulariter loquendo, ita procedere: si autem rationabilis causa non subest, neque etiam appellatio rationabilis erit. Quod si interdum, interueniente etiam iusta causa, illud remedium non sufficiat, minus malum est, quod in raro casu priuata persona incommodum aliquod patiatur, quàm vt relaxatio religionis per vsum appellandi à correctione regulæ introducatur. Eò vel maxime, quòd ex huiusmodi correctione non creatur infamia alicuius momenti, &, licet aliqua excogitari possit, per humilem certe obedientiam, & patientiam, non solum recompensatur, sed etiam superatur. Aliunde etiam in huiusmodi religiosis pœnis non est tantus labor, aut dolor, quin sine culpa possit facile sustineri ab his, qui perfectionem profitentur: nam & ipsi possunt & debent huiusmodi pœnas inter alias pœnitentias, & austeritates, quas voluntarie sumunt, computare, & Superiores possunt interdum similia propter solam exercitationem spiritualem præcipere: ergo est valde consentaneum huiusmodi statui, vt vox *talis appellationis* in eo non audiatur.

Vltimò addo, meritò concessum esse religiosis, vt etiam in grauioribus causis extra totam religionem non fiat appellatio. Duobus autem modis intelligi potest fieri extra totam religionem. Primo, ad iudicem non competentem; & de hoc genere appellationis non loquor, quia, vt supra n. 8. dixi, constat per se, & intrinsece esse iniquum, siue fiat ad laicos iudices, vel Principes, quod pessimum omnium est, & interdum contra censuram in bulla Cœnæ Domini latam; siue fiat ad Ecclesiasticos Prælatos non habentes iurisdictionem in tales religiosos, quia illud etiam est contra iustitiam, & contra præcepta, & priuilegia singularum religionum. Alio vero modo potest dici appellatio extra religionem fieri, quoties fit ad Prælatum secularem, & extrinsecum, vt sic dicam, cui religio, vel monasterium subiectum est; & hæc appellatio per se non est iniusta, vt constat. Circa illam vero distinguendum videtur inter religiones non exemptas, & exemptas: nam in illis, quæ subiectæ sunt Episcopis, non est prohibita appellatio in prædictis casibus ad Episcopum, cui monasterium subiectũ est, quia gerit vicem superioris Prælati, qualis in alijs religionibus esse solet Prouincialis, aut Generalis. In religionibus autem exemptis, de quibus præcipue loquimur, appellatio ad Episcopum ex vi exemptionis prohibita est, non vero appellatio ad Summum Pontificem, quæ iure diuino, & communi omnibus patet, vt probant iura supra num. 3. citata. De hac ergo appellatione dicimus in assertione, meritò concessum esse religionibus præsertim Mendicantibus, vt in eis non admittatur talis appellatio etiam ad Summum Pontificem, probaturque sufficienter ex indultis supra num. 2. citatis.

XIII. *5 Assertio, quod nec in grauioribus casibus expediat appellare ad Prælatum extra religionem.* *Id quoque etiam ad iudicem competentẽ.*

Vt autem amplius explicetur, distingui potest XIV.

Appellatio cum personaliter ad Superiorem cum licentia, licita est

duplex modus appellationis, quod notat Nauarr. consil. 5. de appellat. num. 7. facto scilicet, & verbo. Facto dicitur fieri, quando arripitur iter ad superiorem Prælatum, iuxta cap. *dilecti.* 2. de Appellat. Quod quidem, si fiat cum licentia proximi Prælati, licitum est, vt per se constat, & per argumentum à contrario sumitur ex Concilio Tridentino statim citando: tunc autem illa non est propria, & rigorosa appellatio, sed ille alius simplex recursus ad Superiorem. Si autem fiat inuito, aut inscio Superiore, videtur talis appellatio prohibita à Concilio Triden. sess. 25. cap. 4. de Regularib. ibi, *Nec licet regularibus à suis conuentibus recedere, etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati, fuerint. Qui vero sine prædicto mandato in scriptis obtento reperti fuerint, ab Ordinariis locorum tanquam desertor sui instituti puniatur.* Nauarrus autem Comment. 2. de Regularib. num. 61. hanc prohibitionem interpretatur, vt non procedat in adeunte Superiorem ex graui causa; qualis est iniustum, & notabile grauamen, à quo non potest subditus aliter liberari: *Quia non est* (inquit) *credendum tantum Concilium voluisse derogare tam iustæ appellationi tam graui rationi nitenti*, scilicet, quia illud posset repugnare iuri naturali, quo malitijs hominum obuiandum est. *Præsertim* (ait) *quod non est petendus consensus ab eo, ad cuius grauamen tollendum, vel delictum castigandum, est agendum iuxta glossam* in cap. *cum pastoru* 2. quæst. 7. & argumento c. *ex parte* de accusationibus.

Quid si quis eat sine licentia ex graui causa

XV. Veruntamen expositio hæc difficilis creditu est, quia, iuxta illam, prohibitio Concilij sine fructu fuisset, quia semper fuit in Ecclesia prohibitum religiosis arripere iter suo arbitrio, & sine vrgente causa sub titulo eundi ad superiorem Prælatum: Concilium autem nouum aliquid prohibere voluit, vt indicant illa verba, *nec in eat regularibus*. mens ergo Concilij fuit, vt nullo prætextu hoc faciant: minus enim incommodum existimat, vt religiosus interdum patiatur aliquod grauamen iniustum, quam vt totum corpus religionis illo prætextu magnum dispēdium patiatur. Existimo ergo hanc fuisse mentem Concilij, alias nullum fere remedium prioribus malis adhibuisset. Vnde in foro exteriori non excusabitur, vt opinor, huiusmodi religiosus hoc prætextu quo minus ab ordinario loci detineri possit, & puniri, licet nec excommunicatus sit, nec excommunicandus, vt Congregatio Cardinalium in quadam Declaratione aduertit. In foro autem conscientiæ tunc solum posset admitti hæc excusatio, quando vel magnum commune bonum euidenter periclitaretur, vel extrema necessitas immineret alicuius grauissimi, & irreparabilis nocumenti, quod non proprio, sed prudentum arbitrio iudicandū esset. Quapropter solo titulo appellationis à grauamine iniustæ sententiæ, moraliter loquendo, nunquam existimo hoc licere, quia raro esse potest grauamen tam notabile, tamque irreparabile, vt propter solam dilationem accedēdi ad Superiorem ordinato modo tam graue debeat existimari, præsertim, quia maior infamia, maiusque nocumentum, etiam spirituale, sequi solet ex huiusmodi perturbato discessu.

XVI. *An illicitū sit ire etiam ad Sedem Apostolic. sine li. cētia.*

Dubitari vero posset circa dictum decretū Concilij Tridentini, an sub illo verbo, *ad superiores suos accedendi*, comprehendi etiam debeat Romana Sedes: videtur enim in rigore non comprehendi, quia sub generali verbo non comprehenditur tam specialis authoritas, & quia nomine Superiorum, iuxta communem vsum solum significatur proprij Prælati religionis. Item, quia ius Pontificium non solet derogare, nisi expressa, & specifica mentio illius fiat. In contrarium autem est, quia ad intentionem Concilij multò magis necessarium erat hoc ostium claudere discolis religiosis, quàm cætera. Item, quia nomen *Superioris* generalissimum est, & in rigore plus videtur comprehendere, quàm si nomen Prælati positum fuisset. Item, quia alias nec legatus Pontificis sub eo decreto comprehenderetur, & ita licitum esset, inconsulto proprio Superiore, ad illum accedere, quod valde absurdum est. Et ideo existimo hanc posteriorem partem veriorem, & vsu receptam. Quæ non repugnat supremæ auctoritati Pontificis, quia ab ipsomet hæc prohibitio nascitur, nam, licet sit supremus pastor, vult, vt in accessu ad ipsum debitus ordo seruetur, & communi bono religionis prospiciatur. Tenebitur autem Prælatus religionis concedere subdito petenti hanc facultatem quando rationabilis causa subest: quòd si eam tunc neget, poterit subditus per aliam viam conqueri apud Summum Pontificem, vt seipsum defendat, vel alicui malo graui succurrat: si tamen nullum aliud remedium ei supereſt, tunc iuxta grauitatem causæ per modum epicheiæ iudicium ferri poterit.

XVII. *Appellatio in priuilegiis concessis à Sede Apostolica, quo pacto admittenda.*

De appellatione autem propria, & verbali intelliguntur specialia priuilegia, in quibus Sedes Apostolica concedit, vt etiam ad seipsam huiusmodi appellatio non fiat: nam verba simpliciter prolata, in proprietate sumenda sunt, & vox appellationis non aliud proprie significat. Ratione autem horum priuilegiorum, & sanctæ obseruantiæ optime, & religiosè attigit Soto, quia commune bonum religionis priuato præferendum est, & vnumquodque membrum pro bono totius postponere debet suum peculiare incommodum: plurimum autem interest religioni, vt causæ eius, & si qui sunt defectus, inter ipsos religiosos tanquam inter patres, & fratres componantur, & altissimo silentio recludantur: nam, si extra prodeant, decor etiam, & honor religionis minuetur, & paulatim peribit; præter alia incommoda, quæ ex libertate appellandi extra religionem in discolis, & inquietis hominibus sequerentur. Est etiam optima moralis ratio, quia sufficienter prouisum est religiosis per plures Superiores à Conuentuali, vsque ad Generalem, qui & facilius, & melius poterunt veritatem causæ cognoscere intra propriam religionem, quam externi iudices, etiamsi Pontificij sint. Merito ergo alia appellatio denegatur. Per hoc autem non prohibetur alia via legitima ad Summum Pontificem, dummodo proprijs Prælatis obedientia seruetur, donec Summus Pontifex aliud statuat: imo hoc est, quod præcipue dicta priuilegia concedunt.

CAPVT XII.

Vtrum in Prælatis regularibus sit potestas dispensandi cum subditis; & ad quam materiam extendatur.

I. POst explicatam potestatem directiuam, & coactiuam, dicendum sequitur de potestate dispensatiua: nam hæc etiam in perfecto Prælato necessaria est, quia sine illa non potest humanum regimen moraliter subsistere. Sit ergo hæc prima & generalis assertio, habere scilicet Prælatum regularem potestatem dispensandi cum suis subditis, (nam de extraneis nunc non agimus.) Hoc satis constat ex superioribus in cap. 5. vbi ostensum est eos habere iurisdictionem Episcopalem, ad quam pertinet hæc potestas dispensandi. Vnde etiam constat, hanc assertionem proprie habere locum in religionibus exemptis: nam quæ exempta non sunt, licut Episcopo subiacent in his, quæ sunt iurisdictionis non voluntariæ, ita etiam in his, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, ex quibus est dispensa-

pensatio: & ideo non est tam necessaria potestas dispensandi in præfectis, vel superioribus talium religionum, neque ordinario iure illam habent, sed quantum vel Episcopus de illa commiserit; vel per specialia priuilegia eis sic à Pontificibus communicata; vel si quid habent ex legitima consuetudine præscriptum. At verò prælati exemptarum religionum iure ordinario, & ex vi exemptionis habent hanc potestatem dispensandi, sicut habent iurisdictionem Episcopalem, quia sub Pontifice Summo non habent alium proprium Episcopum extra suos prælatos; & ideo ad eorum munus, prout de facto in Ecclesia institutum est, pertinet hæc potestas; est ergo in illis ex ordinario iure, & consequenter dicenda est potestas ordinaria, & non tantùm delegata, sicut suprà de eorum iurisdictione diximus. & hæc de 1. parte tituli.

II. Hac igitur potestate suppositа, tria principalia dubia circa illam occurrunt explicanda. Primum, quantum se extendat, & consequenter circa quam materiam versetur. Secundò, in quibus prælatis religiosorum sit hæc potestas, id est, an solùm in Generalibus, vel Prouincialibus; vel etiam in conuentualibus, seu particularibus. Tertium, ad quas personas se extendat hæc potestas, id est, an ad solos professos, vel etiam ad nouitios, aut extendatur vlteriùs ad familiares, benefactores, vel alios similes. Primum autem dubium tractari potest in primis in generali per comparationē ad Episcopos. In qua cōparatione prima difficultas est, an prælati regulares possint dispensare cum suis religiosis in omnibus casibus, in quibus possunt Episcopi dispensare cum suis subditis. Et ratio dubitandi esse potest, quia Episcopus dispensare potest in omnibus, quæ sibi non sunt iure, aut consuetudine prohibita, seu specialiter Papæ reseruata; vt est vulgatū apud plures Canonistas, & Summistas; at prælati religiosorum non habent tātam potestatem, sed ad summū possunt quod eis iure aliquo concessum est, vt docuit Innocent. in cap. 2. de eo, qui furt. ord. suscepit. ergo. Confirmatur, quia in multis casibus possunt dispensare Episcopi, in quibus non possunt dispensare prælati regulares: vt v. g. in occultis suspensionibus, vel irregularitatibus potest Episcopus dispensare iuxta decretum Concilij Tridētini sess. 24. c. 6. de Reformat. in quibus tamen non possunt prælati regulares dispensare, & similia: ergo. In cōtrarium autem est, quia hi prælati, suppositа exēptione suarum religionum, iure ordinario habent hanc potestatem: ergo, si non limitetur, est æqualis quoad extensionem iurisdictioni Episcopali. Patet consequentia, tum quia illius loco succedit, seu subrogatur: tum etiam, quia non est maior ratio limitādi illam in vno actu, vel materia, quàm in aliis, nisi vbi aliquo expresso iure facta fuerit limitatio. Atq; hanc partem sequuntur Glossa, & Doctores communiter in Clement. 1. de rebus Ecclesiæ non alienandis, verb. *Proprij.* & in capite *Abbatis.* de priuileg. in 6. verb. *Quasi Episcopalem.* & sumitur ex Nauarro in Summ. c. 12. num. 75. verſic. *Tertio.* & consil. 5. de sponsalibus, iuxta impressionem Romanam anni 1590.

III. Pro resolutione distinguere oportet, quędam esse, quæ conueniunt Episcopis iure ordinario quatenus Episcopi sunt, vt dispensatio vororum, quæ Episcopalia dicūtur, & in aliis casibus, qui etiam hac ratione Episcopales dicūtur: alia verò esse, quæ speciali iure conceduntur Episcopis, *vt legatis Summi Pontifi ꝝ*, vt sunt multi casus, vel potestates eis concessæ in Concilio Tridentino sess. 24. & 25. & aliis decretis de Reformat. quamuis vbicunque expressè additur illa particula, non de potestate dispensandi, sed de aliis actibus iurisdictionis, vel administrationis Ecclesiasticæ sermo est. Tertiò tamen sine additione illius particulæ, *vt Sedis Apostolicæ delegati*, quædam circa dispensationes specialiter conceduntur Episcopis, quæ antea non concedebantur, vt in dict. cap. 6. sess. 24. Concilij Tridentini. Quod ergo spectat ad primum ordinem actuum, seu facultatum, verum est in regularibus prælatis esse omnem potestatem dispensandi cum subditis, quæ est in Episcopis, seruata proportione: & hoc probat ratio superiùs facta. Addidi autem, *seruata proportione*, quia ratione subiectorum, seu materiæ multa cadunt sub potestatem, quam Episcopi habent ad dispensandum, quæ non possunt à prælatis religionum exerceri, quia non possunt esse actus suis subditis conuenientes: vt sunt, v.g. dispensatio in impedimentis matrimonij non irritantibus, vel quid simile. Sicut etiam è conuerso aliqua dispensatio potest esse accommodata statui religioso, quæ non potest habere locum in laico: vt, v.g. dispensatio in regula, & similes; hæc autem diuersitas materialis est. Formalis autem ratio vtriusque potestatis est dispensare cum subdito in his, quæ ordinariè possunt esse necessaria, & accommodata statui eius: & in hoc est æqualitas superiùs dicta.

IV. Quod verò attinet ad secundum ordinem, certum est ea, quæ illo modo conceduntur Episcopis, non extendi ad Prælatos religionum, quia iurisdictio, quæ illo titulo communicatur, non est Episcopalis, sed Apostolica, & ideo ex vi muneris non participatur ab his, qui iurisdictionem Episcopalem participant: neque etiam potest ad illos extendi cōcessio quæ fit Episcopis propter conuenientiam, quam in modo iurisdictionis cum illis habent, tum quia verba priuilegij seu delegationis in sua proprietate accipienda sunt: ergo delegatio, quæ fit specialiter Episcopo, non potest ad prælatum regularem extendi, qui verè Episcopus non est: tum etiam, quia in huiusmodi delegationibus maximè haberi solet ratio dignitatis Episcopalis, quam non habent regulares prælati, neque etiam absolutè, & simpliciter habent iurisdictionem Episcopalem, sed quasi Episcopalē, vt in superioribus declarauimus. Denique non solùm regulares prælati, sed etiam seculares inferiores Episcopis non comprehenduntur sub huiusmodi facultatibus, quia reuera non sunt Episcopi: & hoc ad minimum sentit Innocentius suprà. Neque in hac parte existimo esse controuersiam inter auctores.

V. Intertio ordine potest esse nonnulla maior difficultas, an religiosi prælati participent illam etiā potestatem dispensandi, quæ speciali iure conceditur Episcopis: nam ratio proximè facta videtur negatiuam partē suadere, quia licèt hæ facultates videantur gratiæ, & ex eo capite ampliandæ, tamen quatenus exorbitant à iure communi, videntur potiùs restringendæ saltem ad verborum proprietatem, quæ non potest dici restrictio, sed potius adæquata priuilegij interpretatio. Et hanc partem confirmat etiam auctoritas Innocētij, & textus, quem allegat, in *c. ad hæc.* de offic. ordinar. vbi dicitur, ardua negotia ad Episcopum esse deferenda: satis autē ardua sunt illa, quę cùm priùs, etiam ipsis Episcopis denegarentur, postea speciali iure eis conceduntur: ergo non sunt ad alios extendenda. Nihilominus aliqui censent, huiusmodi concessiones tam quoad dispēsandum, quàm quoad absoluendum, eo ipso quòd conceduntur Episcopis, intelligi concessa prælatis religionum, quatenus iurisdictionem Episcopalem ad hos actus absoluendi, & dispensandi absolutè, & simpliciter participant. Fundamētum est, quia huiusmodi concessiones non exorbitant à iure communi, sed potiùs per eas fit reductio ad commune ius; & ideo extenduntur ad omnes, qui participant iurisdictionem Episcopalem. Antecedens declaratur,

ratur; primùm ex illo principio, *quod ex vi sui muneris possint Episcopi circa suos subditos quidquid potest Papa in vniuersa Ecclesia, nisi eis sit specialiter prohibitum.* Nam ex hoc principio sequitur, omnes reseruationes, vel prohibitiones, quæ fiunt Episcopis in huiusmodi materia dispensationum, esse exceptiones quasdam à iure communi, nam per eas adimitur Episcopis id quod aliàs ex vi sui muneris competeret, si nō prohiberetur; sed id, quod conuenit ratione muneris, conuenit ex vi iuris communis, vel diuini, vel saltē Ecclesiastici vniuersalis, ergo tales prohibitiones, vel reseruationes continent exceptionem à iure cōmuni. Consequentia autem probatur, primò quia eo ipso quòd ablata est exceptio per concessionem factam Episcopis, redimus ad antiquum ius; sed ex vi iuris communis sibi relicti illæ facultates conueniunt omnibus habentibus iurisdictionem Episcopalem: ergo secundò, ablata prohibitione, Episcopus potest ex vi sui muneris, & non ex speciali delegatione Papæ; sed quidquid potest Episcopus hoc modo, possunt etiam hi prælati habentes iurisdictionem Episcopalem, iuxta doctrinam Panormitani, in cap. *si clerici. §. de adulteriis.* n. 13. de iudiciis, suprà à nobis probatum: ergo. tertiò quia illud principium, *quod Episcopi in hu possunt quidquid sibi non prohibetur*, immediatè applicari potest prælatis etiā regularibus exemptis: quia, vt dixi, habent commissam iurisdictionem Episcopalem in suos subditos, quæ ad omnia illa extenditur, quæ non excipiuntur: ergo sicut in Episcopo extenditur ad omnia non prohibita, ita & in his prælatis. Eo autem ipso quòd similis concessio facta est Episcopis, auferetur prohibitio: ergo.

VI. Fundamentum autem huius opinionis valde incertum mihi est, præsertim in materia dispensationum (nam de absolutione fortasse alia est ratio statim notanda) nullo enim iure satis probatur, Episcopum posse dispensare in omnibus, quæ ipsi non prohibentur: nam cap. *nuper.* de sent. excomm. quod ad hoc affertur, non loquitur de dispensatione, sed de absolutione ab excommunicatione, de qua fortasse est specialis ratio propter periculum animarū, quod regulariter in dispensationibus esse non solet; præter illud autem ius, nullum aliud afferri potest: imò sunt multa, quæ oppositum significant, vt disp. 7. de censur. sect. 4. à numer. 2. & lib. 6. de legib. cap. 14. à num. 4. latiùs dixi. Neque etiam ex sola ratione naturali potest illud principium colligi: nam licèt ex natura rei vnusquisque dispensare possit in lege à se posita, non tamen in lege posita à Superiore. Quin potius lex Superioris ex natura sua est reseruata, ne inferior possit in illa dispensare, nisi ab ipso Superiore, vel ab altiori talis potestas positiuè concedatur. Dicunt fortasse ita esse in præsenti: nam hæc potestas generaliter data est Episcopis à Christo Dom. quoad omnia, nisi per Pontificem limitentur. Sed hæc sententia quoad hanc partem de immediata emanatione iurisdictionis Episcoporum, generaliter falsa nobis semper visa est, vt tomo 4. & 5. 3. partis diximus, & lib. etiam 4. de legib. cap. 3. &, Deo dante, in 6. etiam dicemus tractando de Ordine Hierarchico Ecclesiæ. Specialiter verò videtur nunc improbabilis quoad potestatem dispensandi in legibus Papæ: nam, cùm hic sit ex se ordo præposterus, quòd inferior mutet legem Superioris, neque expediat nisi in certis casibus, vel materiis, incredibile est, illam fuisse quasi generalem regulam à Christo positam, & alium ordinem esse quasi exceptionem à regula. Magisque improbabile est, concessionem factam prælatis religionum ex vi diuini iuris habere hanc extensionem; cùm certum sit iurisdictionem hanc non esse in prælatis regularibus de iure diuino, sed immediatè a Papa, à quo ex vi iuris communis non amplius concessum illis est, quàm de facto habent Episcopi.

VII. Vnde intelligitur (quod valde notandum est) quòd licèt daremus respectu Episcoporum, denegationem alicuius potestatis se habere per modum priuationis, & limitationis iuris diuini; nihilominus respectu prælatorum inferiorum, etiam regularium solùm comparari per modum simplicis negationis, seu non concessionis; quia illi nihil vnquā habuerunt de iure diuino: de iure autem humano ex vi iuris communis solùm receperunt ea, quæ Episcopis eodem iure communi non sunt prohibita: ergo respectu aliorum, quæ specialiter Episcopis prohibentur, non se habent vt priuati, sed vt non recipientes talem iurisdictionem, vel, vt aliàs dici solet, non se habēt vt nudati, sed vt nudi. Quamuis ergo postea fiat specialis concessio Episcopis, & respectu illorum dicatur illa ablatio prohibitionis, respectu inferiorum nō potest talis existimari; quia illi nunquam fuerunt prohibiti, & positiua concessio illis non fit. Et potest hoc confirmari, quia sub generali concessione non veniunt specialia, quæ alioqui solent esse Superiori reseruata, vt est axioma iuris: ergo quamuis dispensatio aliqua, quæ secundùm antiquum commune ius erat reseruata Pontifici, nunc speciali iure Episcopis concedatur, non est hæc specialis concessio extendenda ad inferiores prælatos, quibus tantùm veluti per generalem concessionem communicatur Episcopalis iurisdictio.

VIII. Propter hæc mihi maximè placet doctrina Innocentij in num. 5. quoad hanc partem, scilicet, vt non facilè extendamus ad inferiores prælatos speciales concessiones factas Episcopis, præsertim quando illæ sunt ad casus extraordinarios, & non ad ordinarium regimen animarum. Nec Panormitanus, aut alij antiqui auctores in hoc contradicunt, sed loquuntur tantùm de generali iurisdictione Episcoporum quoad res ordinarias, & communes. Vnde circa dictum cap. 6. Concilij Tridentini sess. 24. inuenio à congregatione Cardinalium declarationem factam his verbis, *In hoc decreto non comprehenduntur inferiores habentes iurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem, sed tantum Episcopi priuatiue quoad omnes alios.* Quæ declaratio non potuit fundari in aliqua speciali ratione, aut locutione illius textus, sed in generali doctrina; & ideo ad omnes similes casus extenditur. Ad fundamentum autem contrariæ sententiæ positum numero 5. satis responsum est: quia neque in ipsis Episcopis admittimus illud principium ita generatim sumptum, vt possint quidquid non prohibetur: nec etiam admittimus consecutionem ad inferiores prælatos. Et sanè in exemplo illo de potestate dispensandi in irregularitate occulta, concessa à Concilio Tridentino, non video qua ratione dici possit, per illam redire ad antiquum ius: quod est enim illud ius antiquum, quod per illud decretum restituitur? nam humanū nullum ostendi potest, nec cum probabili fundamento dici potest, potestatem dispensandi irregularitatibus iure diuino conuenire Episcopis, cùm ipsæ irregularitates per solum ius Ecclesiasticum incurrantur; ad quod etiam spectat statuere quomodo, vel à quo tollendæ sint: quod maximè postulat ratio in pœnalibus irregularitatibus, de quibus Concilium loquitur: nam pœna à Superiore imposita, standō in diuino ac naturali iure, ab eo tantum remitti potest, vel ex eius voluntate.

IX. Ex his ergo ad primam interrogationem seu dubium suprà numero 2. positum, ad quid scilicet se extendat hęc potestas dispensatiua prælatorum regularium, respondendum est, generatim loquēdo, & ex vi iuris communis se extendere ad dispensationes Episcopales secundùm idem commune ius, & non

& non vltrà, sistendo in eodem iure. Quod totum satis probatum relinquitur, vt opinor, ex discursu facto. An verò ex vi specialium iurium, aut priuilegiorum amplius possint, non est nostrum ex professo disputare, quia non assumimus onus explicandi omnia iura, & priuilegia omnium religionum in particulari, sed de sola Societate in postremo huius tomi tractatu magna ex parte id præstare conabimur, vbi in lib. 9. de his etiam dispensationibus nõnihil in particulari dicemus. Nunc solùm in generali dicimus multa esse priuilegia concessa religionibus, præsertim mendicantibus, ratione quorum multo ampliorem habent potestatem dispensandi cum suis subditis, quàm Episcopi habeant cum suis clericis, vel laicis. Specialiter autem notari potest priuilegium concessum à Pio V. fratribus Prædicatoribus anno 1571. die 22. Iulij, per quod extendit concessionem factam Episcopis à Concilio Tridentino sess. 24. c. 6. ad prælatos illius religionis, & consequenter aliarum, quæ in priuilegiis cum illa communicant. Et consequenter additur, vt possint, quidquid possunt Episcopi circa suos subditos, siue ex iure communi, siue ex Concilio Tridentino, siue ex quacunque alia facultate. Ampliùs verò extenditur horum Prælatorum potestas ex vi priuilegij Carthusiensibus cõcessi à Sixto IV. anno 1481. scilicet, vt Generalis per se, vel per quinquaginta prælatos inferiores ab ipso deputandos dispensare posit cum suis subditis in omnibus casibus Pontificalibus, nullo excepto, in foro conscientiæ tantũ; sola dispensatio in homicidio voluntario concedit cum limitatione, scilicet, citra altaris ministerium. Et plura alia de priuilegiis referuntur in Cõpendio Minorum, & à recentioribus diligenter tractantur.

Multa concessa sunt prælatis regul. quæ non sunt in Episcopis.

X. Ex quibus, (vt, ad particulatia descendẽdo, distinctius hæc potestas declaretur) intelligi potest, potestatem hanc dispensatiuam regularium prælatorũ ad omnem materiam Ecclesiasticarum dispensationum extendi quatenus in personis religiosis locum habere potest. Dico autem *ad omnem*, distributione accommodatè accepta, pro singulis generibus, non verò pro omnibus casibus, qui sub ipsis generibus comprehendi possunt, vt statim explicabo. Nam hæc materia dispensationum in quatuor capita distribui, & comprehendi potest, quæ sunt vota, irregularitates, Ecclesiastica præcepta, & in religiosis regularis obseruantia. In omnibus igitur his materiis possunt prælati regulares cum subditis dispensare, quanquam fortasse non posint in rebus omnibus, quæ sub illis capitibus comprehenduntur. Et in primis de dispensatione votorum satis diximus in superiori tomo, vbi ostẽdimus, in religiosis prælatis duplicem esse potestatem circa vota subditorum, scilicet, dominatiuam, per quam possunt illa irritare, & iurisdictionis, per quam possunt in eis dispensare. Et omissa priori, quæ ad præsens non spectat, & satis fusè ibi tractata est, in altera constat eandem esse in his prælatis, quæ est in Episcopis, quia in omnibus votis iure cõmuni dispensare possunt, quæ non sunt Summo Pontifici reseruata: & idẽ possunt religiosi prælati, de quibus addere possumus, dispensationẽ circa vota reseruata, vel inutilẽ, vel repugnantem, & noxiam illis esse; & ideo talem potestatem illis non concedi, nec moraliter potuisse. Solùm enim sunt vota reseruata religionis, castitatis, & quarundam peregrinationum. Primũ votum simplex religionis non habet locum in religiosis. cùm iam sint in termino illius voti (vt sic dicam.) Et quãuis religiosus professus possit votũ arctioris religionis emittere, tamẽ illud non est votũ religionis, nec reseruatum, & ideo sub hãc potestatem cadit, vt suprà diximus. Quòd si nouitius fortè habeat huiusmodi votum religionis, certum est nõ posse prælatum religionis cum eo dispensare, quidquid sit de aliis votis. Votũ autem castitatis constat esse indispensabile in religiosis per omnem prælatũ infra Summum Pontificem, quia votum illud solẽne est. Quid autem dicẽdum sit de speciali iure Societatis quoad eos religiosos, in quibus votũ illud simplex est, tractabimus infrà tract. 10. lib. 3. c. 9. Nũc autem certum sit, durante statu, votum illud esse indispensabile, mutato autem statu, cum illo auferri: mutationem autem status nõ posse fieri per modum dispensationis, sed potiùs irritationis. Cætera autẽ vota peregrinationum à religiosis fieri nõ possunt, nisi in ordine ad licentiam prælati; & ideo in potestate prælati erit dare, vel non dare talem licẽtiam, & votum irritare: confirmare autem votum, quantum est ex parte facultatis suæ, & alia via dispensare, non est illi cõcessum, nec talis potestas necessaria est moraliter. Quoad hãc ergo partem manet hæc potestas in terminis iuris communis, & Episcopalis iurisdictionis. Quædam verò alia, quæ specialiter circa quædam vota Societatis desiderari possunt, infrà tractabuntur in illo tract. 10. lib. 6. cap. 11.

Præsupponuntur Prælatis regularibus ea omnia priuilegia, quæ habent Episcopi.

De voto religionis.

De voto castitatis.

De voto peregrinationis Hierosol. &c.

De potestate dispensandi in irregularitatibus.

XI. Circa secundum caput irregularitatum positum num. præced. in materia de irregularitate tomo 5. multa diximus, & ex dictis hic num. 6. constat, ex vi iuris communis generalis non habere Episcopos potestatem dispensandi in irregularitate vt sic, & consequenter in omni irregularitate non prohibita; sed ad summum posse dispensare in aliquibus irregularitatibus, eis concessis iure communi; quæ autem illæ sint, proprio loco illius tomi 5. explicatũ est. Similem ergo habebunt potestatem in tali materia prælati regulares, iuxta principium suprà positum. Statim verò occurrebat quæstio de potestate dispẽsandi in irregularitatibus ex delicto occulto contractis, concessa Episcopis per Concilium Tridentinum, an intelligatur cum proportione cõcessa prælatis regularibus. Sed ad hoc iam responsum est negatiue in n. 8.

XII. Occurrit verò vlterius interrogandũ, stante illo iure (de quo præter alia loca, in disp. 21. de fide sect. 4. à nobis disceptatum est,) & seclusis priuilegiis, an possint religiosi exempti obtinere dispensationem talium irregularitatũ occultarũ; nam cùm sint exẽpti à iurisdictione Episcoporũ, non poterũt ab Episcopis dispensari, quia dispensatio est actus iurisdictionis, & ideo solũ potest circa subditum exerceri. Si autem recurrendũ illis est ad Summũ Pontificẽ, erũt peioris conditionis, quàm alij clerici seculares, reportabuntq; incommoda ex sua exẽptione. Hoc argumento vti possunt qui putant, similem concessionem factam Episcopis eo ipso extendi ad prælatos regulares habẽtes iurisdictionem quasi Episcopalem. Sed certè neque illud verum est, vt dixi, neque argumentum id persuadet. Certum est enim potuisse Concilium solis Episcopis illam facultatẽ concedere, omnes inferiores prælatos, etiam exemptos, & regulares excludentem. Quid ergo tunc ad argumentũ esset respondendum? Idem igitur nunc respondemus. Dico ergo, regulares tunc dispensari posse ab Episcopis in his casibus, vnumquemque ab Episcopo illius diœcesis, in qua commoratur, & domicilium habet: nã, licet sit exemptus, tamẽ quoad aliquos actus Episcopi proprios, & omnibus respectiuè necessarios, est illi subiectus, vt aliàs dixi tomo 4. disp. 28. sect. 4. tractando de approbatione cõfessorum. Quod maximè verum habet quoad actus iurisdictionis voluntariæ, qui cedunt in fauorem, & vtilitatem subditi, qualis est actus dispensationis. Estque optimum exemplum de actu lucrandi indulgentias. nam licèt indulgentia sit Episcopalis, possunt

An religiosi dispensari valeant ab Episcopis in quibus nequeunt sui superiores.

possunt religiosi illa frui, vt in 4. tom adnotaui disput. 52. sect. 1. n. 3. & tamen indulgentia etiã suo modo est actus iurisdictionis: qui solùm circa subditos exercetur.

XIII. *Ad talem dispensationem requiritur licentia prælati ipsum tangens aliqui.*

Dubitabit verò aliquis, an ad huiusmodi dispẽsationem sit necessaria licentia prælati, vel saltem an per eius prohibitionem possit impediri. Videtur enim vtrumque affirmandum, quia religiosus non habet velle, aut nolle: ergo non potest sine licentia prælati talem dispensationem procurare, aut illa gaudere. Confirmatur, quia ob similem causam nõ potest religiosus indulgentiam Episcopalem lucrari inuito suo prælato, vel sine licentia eius. Deinque, cùm isti sint actus iurisdictionis voluntariæ, non videntur posse exerceri ab Episcopo circa alienum subditum inuito eius prælato. Atque ita sentiunt Emmanuel Roder. tom. 1. quæst. 22. art. 3. & aliqui moderni. Sed distinguendum est de actu quoad valorem suum, vt habeat effectum, vel solùm quoad honestatem, vt rectè fiat. Item separare oportet actiones præuias & necessarias ad obtinẽdam, huiusmodi gratiam ab Episcopo, ab ipsamet gratia. Sæpè enim ad obtinendam dispensationem (& idem cum proportione est de indulgentia) necessarium est aut domo exire, aut literas scribere, vel aliquid simile operari, quod prohibente prælato religionis, aut sine licentia eius, iuxta religionis statuta fieri nonpotest, & has vocamus actiones præuias ad gratiam obtinendam, ratione quarum cõtingere potest, vt talis gratia sine facultate proprij prælati non possit ab Episcopo obtineri, saltem licito, & religioso modo. Nihilominus tamen, si religiosus cum affectu procuret dispensationem, & necessaria ad illam obtinendam faciat, & Episcopus eam concedat, valida erit, siue in modo procurandi religiosus rectè egerit, siue non, quia ille defectus est extrinsecus, & accidentarius ad valorem talis gratiæ. In hoc ergo sensu verum est, dispensationem hanc posse obtineri sine licentia prælati, imò ipso inuito: quod de indulgentia affirmauit Palud. in 4. d. 20. quæst. 4. n. 48. & idem est de hac dispensatione, quia vtraque est iurisdictionis volũtariæ, & est ad vtilitatem subditi sine vllo incommodo eius, vel religionis, & ideo ab illa non censetur religiosus exemptus: maximè quando talis potestas non communicatur proprio prælato, quia per exemptionem non debet fraudari commune omnium commodum.

XIV. *An quæ regulariter dispensari ab Episcopo, si ipsius prælatus similem habeat potestatem. Arguitur pro parte affirm.*

Nonnullum verò dubium esse posset, postquam per priuilegia similis facultas concessa est prælato religionis, an. eo non obstante, possit religiosus petere ab Episcopo dispensationem irregularitatis occultæ: videtur enim posse, quia per extensionem factam respectu regularis prælati, non est ablata potestas ab Episcopo, ceditque in maiorem fauorem religiosi vt non auferatur; sicut, licèt Pontifex daret Rectori huius Collegij facultatem ad aliquam indulgentiam suis religiosis concedendam, nõ propterea essent prohibiti iidem religiosi quominus Episcopalem indulgentiam lucrari possint. In contrarium autem est, quia per illam cõcessionem, seu extensionem videtur cõsequenter extendi, & quasi consummari exemptio religiosorum quoad hunc actum: nam inde maximè colligimus, religiosum posse hanc dispensationem obtinere ab Episcopo in terminis Concilij Tridentini, quia non habet al iũ Episcopum, neque aliquem vice eius quoad talem actum: ergo eo ipso quòd prælato eius datur iurisdictio Episcopalis etiam quoad talem actum, cessat subiectio ad Episcopũ respectu eiusdem actus. Confirmatur primò: nam si à principio Concilium Tridentinum concessisset illam facultatem Episcopis, & regularibus prælatis habentibus quasi Episcopalem iurisdictionem, tunc nõ diceremus, religiosum posse dispensari ab Episcopo, sed tantum à suo prælato, quia illa facultas solum esset concessa vnicuique prælato respectiuè in ordine ad suos subditos: ergo idem dicendum est si per subsequens priuilegium in eodem statu res constituitur. Confirmatur secundò, quia aliàs possent nunc religiosi exempti obtinere ab Episcopis dispensationes in omnibus casibus Episcopalibus, etiam si possint easdem obtinere à suis prælatis per communem, & ordinariam potestatem suprà explicatam: quod videtur esse contra morem, & contra religiosum ordinem, atque exemptionem. Sequela patet, quia per potestatem concessam prælatis religionum quoad hos actus iurisdictionis voluntarios non censetur ablata generalis potestas ab Episcopis, sed accumulatiuè in vtroque esse poterit, sicut in alio casu dicebamus, nam hoc etiam erit in maius commodum religiosorum.

Hæc res dubia profectò mihi videtur, ideoque XV.
securius est hanc posteriorem partem sequi in praxi obtinendo semper huiusmodi dispensationem à proprio prælato, vel de licentia eius, si recurrere quis velit ad Episcopum eo, quòd prælatus nõ vult, vel non audet sua potestate vti, aut de illa dubitat. Nam quòd de consensu prælati possit Episcopus hanc dispensationem dare, multi affirmant. Est autem probabile, prælatum exemptum eo ipso quòd ipse habet potestatem dispẽsandi, habet etiam ius, vt nullus se intromittat circa suum subditum, neque ipsum præueniat in vsu talis potestatis, & propterea tunc necessarium esse consensum prælati, etiam vt sit valida dispensatio: quod secus est quando prælatus ipse potestatem non habet. Est autem hoc maximè verisimile quando dispensatio attingit aliquo modo disciplinam regularem, vt magis explicabitur in c. 16. circa absolutionem. Nam exemptio, & potestas concessa prælatis religiosis magis respicit commune bonum religionis, quàm cõmodum singulorum; & ideo licèt priuatus religiosus velit cedere priuilegio exemptionis, non potest in detrimentum religionis: ita ergo quamuis posset obtinere dispensationem ab Episcopo occultè, & sine scientia sui prælati videatur commodum priuati religiosi, potest esse noxium, & iniuriosum religioni, ac proinde repugnans priuilegio exemptionis. Quod non solùm in absolutionibus à censuris & peccatis, (vt infrà dicam) sed etiam in dispensatione præceptorum tam communium Ecclesiæ, quàm propriorum religionis, mihi videtur certum.

Circa irregularitatem verò dispensationes vi- XVI.
detur res magis dubia, quia continet purum fauorem, & nullum nocumentum possunt afferre religioni. Et, vt rectè in simili adnotauit Paludanus suprà in num. 13. reliquæ absolutiones, vel dispensationes non sunt omninò iurisdictionis voluntariæ, quia per se procedunt à potestate tam ligãdi, quàm soluendi, ligandi (inquam) per præceptum, vel per iustam sententiam; dispensatio autem in irregularitate, sicut & concessio indulgentiæ, nihil videtur habere iurisdictionis inuoluntariæ, sed esse purus fauor, & gratia. Nullum etiam videtur afferre posse incommodum religioni, quia per illam nec remittitur delictum, nec tollitur à prælato religionis ius iudicandi, & vindicandi illud in eo foro, in quo illud nouerit: nec etiam propter talem dispensationem cogitur prælatus religionis concedere facultatem subdito recipiendi ordines, vel alium similem actum exercendi: solum ergo tollitur inhabilitas quædam, quod pertinet ad purum fauorem sine alicuius nocumento. Propter hæc ergo non videtur omninò improbabile, dispensationem datã ab Episcopo personæ exemptæ sine licentia prælati eius in materia irregularitatis alias dispensabilis ab Epi-

ab Episcopo, esse validam, etiamsi prælatus regularis habeat potestatem dispensandi in illa: maximè quando hæc potestas solum data est per extensionem quandam concessionis factæ à Concilio Tridentino. Quia per illam iam antea habuerunt Episcopi hãc potestatem etiam in religiosos exemptos, vt probauimus, & difficilius excluditur, quàm non admittitur hospes; nec satis probatur potestatem illam fuisse ablatam per subsequẽs priuilegium. Et ideo non est similis ratio si à principio non fuisset data, aut si decretum Concilij in aliam formam factum fuisset.

XVII. Nihilominus contrarium, vt dixi, securius est, & saltem ad seruandum rectum, & religiosum ordinẽ existimo esse necessarium, & non dubito quin prælati religionis possint strictè prohibere suis subditis, ne ab aliis quàm à suis prælatis talem dispensationem postulent, quando ipsi possunt eam concedere. Denique quoad alias irregularitates extra illud decretum Concilij Tridentini nulla potest esse controuersia, quia propriæ nullæ sunt aliæ irregularitates Episcopales, quantum est ex vi iuris communis: quoties consuetudine in aliquibus dispensare possunt; in eis id etiam obseruandum erit circa religiosos, quod consuetudine fuerit introductum, aut retentum: non existimo autem esse talem consuetudinem quòd religiosi exempti, ab Episcopo dispẽsentur; sed quidquid iuris ipsi habebant, trãslatum esse censetur ad regularem prælatum exemptum respectu suorum subditorum. Cõsulenda ergo sunt vniuscuiusque religionis priuilegia, prout sunt consuetudine interpretata, & recepta, & ita obseruanda sunt. Quapropter non descendam hoc loco ad examinandas singulas irregularitates, & particulares casus, an in illis possint, vel nõ possint prælati regulares dispensare cum suis subditis, quia cum non sint huiusmodi casus definiendi ex iure communi, sed ex particularibus priuilegiis, alienũ est à præsenti instituto, in propriis autem locis, & materiis, cùm occasio occurrerit, non omittemus ea, quæ opportuna visa fuerint.

XV.

De potestate dispensandi in præceptis Ecclesiæ.

XVIII. Tertium caput dispensationum ex recensitis nu. 10. est in præceptis Ecclesiæ. Circa quod eædem generales regulæ obseruandæ sunt: nam *quidquid iure communi possunt Episcopi in hoc genere circa suos subditos, possunt etiam hi prælati circa suos*, ex illo principio, quòd isti prælati habent iurisdictionem quasi Episcopalem, quæ ad hoc genus dispensationum maximè necessaria est: quia huiusmodi potestas regulariter versatur in his rebus, quæ frequenter, & ordinariè occurrunt, pro quarum dispensatione non potest semper fieri recursus ad Summum Pontificem: quæ necessitas non minus in religiosis personis, quàm in cæteris euenire solet: ergo eo ipso quòd eximuntur ab ordinaria iurisdictione Episcoporum, necesse est vt prædicta potestas eorum prælatis concedatur, alias non possent perfectè, imò nec commodè gubernari. Et intelligitur hoc ampliùs, si addamus quod suprà n. 14. & 17. insinuauimus, ita esse hos religiosos exemptos, vt iam non possint dispensationes in his præceptis ab ordinariis Episcopis obtineri, quia tota cura animarum eorum ablata est Episcopis, & translata in prælatos religionis: salus autem animarum in præceptorum obseruatione posita est, & ideo potestas dispensandi in præceptis ad curam animarum principalem, & Episcopalem maximè pertinet: ergo quibus prælatis commissa est hæc cura in religionibus, eisdem hæc potestas data est.

XII. Vnde obiter colligo, quando in aliquibus specialibus priuilegiis harum religionum, dicitur vt possint in his præceptis dispensare, vel per illa priuilegia nihil præter ius commune conceditur, sed declaratur ius, quod ipsam exemptionem comitatur; vel certè si Pontifex aliquid amplius concedere intendit, illud certè erit vt faciliori modo, vel ex leuiori causa id facere possit, quàm valerent ex solo communi iure. Exempli gratia concessit Iulius III. *Bulla 2. an.* Societati vt eius Præpositus possit per se, vel alios professos dispensare cum personis Societatis circa ieiunia, & cibos prohibitos; quæ concessio videtur specialiter facta propter illam particulam, *per te, vel alios Societatem ipsam profess.* nam alioquì illa facultas muneri Præpositi coniuncta erat: vnde illa concessio à Gregorio XIII. generaliter extẽsa est, vt per quoscunque religiosos Societatis talis dispensatio fieri possit. Ad hunc ergo modum similia priuilegia expendenda, & intelligenda sunt. 1551.

Alia regula negatiua est, quidquid in hoc genere Episcopi non possunt iure communi, prælatis etiã religionum non esse concessum, nisi ex speciali aliquo priuilegio aliud constet. Probatur, quia secluso huiusmodi priuilegio, non est vnde prælati regulares habeant maiorem potestatem, seruata proportione. Quòd autem per priuilegium Pontificis hæc potestas possit ampliari, nullus Catholicus dubitauit; imò quòd in multis ita factum sit, consulenti bullas religionum, vel compendia priuilegiorum, facilè constabit. Hic autem iterũ occurrit illa quæstio, qua nimirum regula vtendum sit ad cognoscẽdum quid in hoc genere concessum sit, vel prohibitum Episcopis, & consequenter his prælatis, an scilicet, quidquid non prohibetur, censeatur concessum. Sed hanc quæstionem latè tractaui in materia de Legibus, lib. 6. c. 4. & de censur. disp. 7. sect. 4. vbi censui, ea tantùm censeri in hoc ordine concessa, quę vel expresso iure canonico scripto, vel vsu constiterit esse concessa. Vsum autem & consuetudinem extendendam diximus ad omnia, quæ moraliter, ac prudenter ad regimen ordinarium animarum fuerint necessaria, nam extensionem hanc ipsa etiam ratio naturalis postulat, vt suprà etiam num. 10. tetigimus tractando de dispensatione in votis seruatis. Iuxta hæc ergo principia de huiusmodi potestate prælatorum regularium iudicandum est. XX.

Suboritur tamẽ hic quæstio, an quidquid in hoc genere Episcopis expressè concessum est iure speciali, censeatur consequenter concessum his prælatis. Exemplum sumamus ex Concilio Tridentino sess. 23. c. 11. & 13. de Reformat. vbi prohibet, ordinatum in inferiori ordine ante annum ab eo suscepto ascẽdere ad superiorem; dat tamen facultatem Episcopis dispensandi in ea prohibitione. Vnde statim oritur dubitatio, an prælatus regularis possit dispensare in huiusmodi interstitiis. Quidam ergo absolute affirmant, huiusmodi decreta extẽdi ad hos prælatos, propter generalia principia suprà posita, & consequenter aiunt in exemplo posito prælatum religiosum posse dispensare in interstitiis. Alij verò, licèt generalem illam doctrinam admittant, in illo exemplo hoc negant, quia putant Concilium ibi non concedere illam facultatem Episcopo, tanquam prælato eius, cum quo dispensatur, sed tanquam ordinatori, putant enim hanc dispensationem non pertinere ad ordinarium prælatum clerici ordinandi, sed ad eum Episcopum, à quo ordinandus est, ita vt si vnus concedat dimissorias literas, & alius ordines collaturus sit, dispensatio interstitiorum non pertineat ad concedentem dimissorias, sed ad ordinantem. Vnde rectè infertur, prælatum religionis vt sic non posse in hoc dispensare, quia non est ordinator. Dico autem *vt sic*, quia si contingat prælatum regularem habere priuilegium cõferendi minores ordines suis subditis, XXI.

tunc

tunc poterit cum illis dispensare in interstitiis taliũ ordinum, non quidem ex mera iurisdictione, quam habet vt prælatus, sed ex peculiari concessione, quę ad illum extenditur quatenus ordinator est. ita exposuit Emmanuel Rodericus tom. 1. Quæst. reg. q. 22. art. 7. dicitque constare ex contextu Concilij, & ex declaratione Card. prout refert (ait) Pater Gaspar Paraselus in lib. Priuilegiorum.

XXII. Ego verò in lib. manu scripto, earundem Declarationum Cardinalium, quem apud me habeo, magna diligentia, & auctoritate collectum, ad dictam sessionem 23. c. 11. in verbo illo, *Iudicio Episcopi*. hanc declarationem additam inuenio, quam etiam refert Marzilla lib. 3. tit. 13. c. 9. N. *n potest Episcopus, ad quẽ dimissus est ordinandus, hoc iudicium facere*. Quibus verbis apertè exponit contra superiorem interpretationem, hanc dispensationem non pertinere ad ordinantem, sed ad dantem dimissorias literas. Et ad c. 13. ad illa verba, *Si per annum saltem*, &c. additur, *Ob eminentiam doctrinæ, & bonum testimonium, & de consensu Ordinarij Summus Pontifex concedit, vt breuiori tempore*, &c. Vbi dum consensus ordinarij, non ordinatoris postulatur, apertè declaratur hoc ius esse prælati superioris, nõ Episcopi conferentis ordines. Præterea in ipso Concilio nihil inuenio, ex quo satis colligi possit loqui de Episcopo ordinante: nam in c. 10. verba sunt, *Hi vero non nisi post annum à susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros ordines promoueantur, nisi necessitas, aut Eccl. siæ vtilitas iudicio Episcopi aliud exposcat*. Vbi constat, nomen Episcopi de se indifferens esse ad ordinantem, vel dantem dimissorias literas, & ex circumstantia literæ potius colligitur (vt Cõgregatio Cardinalium significauit) sermonem esse de Episcopo, qui sit proprius prælatus eius, qui ordinatur: nam ille melius potest iudicare de tali necessitate, vel vtilitate. Similiter in c. 13. solùm dicitur, *Nisi aliud Episcopo videbitur*. rectè igitur Concilium exponitur de Episcopo superiore eius, qui ordinandus est. Vnde consequenter erit probabilis prior sententia, etiam quoad illud particulare exemplum: cui fauet secunda declaratio Cardinalium suprà citata, quatenus vtitur nomine *ordinarij*, hæc enim vox propriè admodum comprehẽdit Prouincialem, seu prælatum religionis respectu suorum inferiorum.

XXIII. Sed quod attinet ad hoc particulare exemplum, cùm dispensatio hæc non solum ex iudicio, sed etiã ex voluntate pendeat, ex hac parte dici potest dispensatio hæc pendere ab Episcopo ordinante: quãtumuis enim Episcopus, vel prælatus, qui dat dimissorias literas, iudicet expedire, & facultatẽ det vt interstitia non seruentur, potest Episcopus, qui ordines daturus est, non esse contentus tali dispensatione. Vnde quantumuis prælati religionum cõtendant, huiusmodi dispensationem respectu suorum subditorum ad eos pertinere (vt est certè satis probabile) nihilominus (quod in praxi sæpè vidimus) potest Episcopus eam non acceptare, quanquã fortasse sine rationabili causa id licitè facere non possit. E contrario verò, quamuis Episcopus velit conferre ordines religioso, vel alteri sibi non subdito, non seruatis interstitiis, non videtur posse iure id facere, nisi ex iudicio Episcopi dantis literas dimissorias, propter declarationem adductam, & rationem factam. Vnde quoad hanc partem nõ dubito, quin hæc dispensatio, seu iudicium hoc, respectu regularium, pertineat ad eorum prælatos, ad quos spectat dare illis dimissorias literas. Atque ita nomen Episcopi in dictis decretis ampliandum esse ad inferiorem prælatum habentem iurisdictionem quasi Episcopalem sufficientem ad dandas dimissorias literas: ita enim ex dicta declaratione colligitur, nec possunt commodè illa decreta aliter intelligi, cùm hæ personę non habeant alium Episcopũ, ad quem possit, vel debeat hoc iudicium pertinere. Quocirca, si prælatus religionis det subdito dimissorias literas simpliciter ad suscipiendum omnes ordines à quolibet Episcopo, nulla facta mentione interstitiorum, non videtur posse Episcopus ordinans solo suo iudicio à voluntate dispensare cum illo in interstitiis: quia omnis facultas simpliciter data, debet in reliquis omnibus intelligi secundùm ius: ergo ita sunt intelligendæ huiusmodi dimissoriæ literæ: ergo ex vi illarum non intercedit proprij prælati, & ordinarij iudicium circa talem dispensationem: ergo non potest ab ordinatore fieri, attenta dispositione, & declaratione Concilij Tridentini suprà dicta. Vnde tandem concluditur, hanc dispẽsationem in rigore magis pertinere ad prælatũ Ordinarium, quàm ad ordinatorem, quãdo hi distincti sunt: nam licèt vterque concurrere deberet, tamen acceptatio ex parte ordinantis magis videtur pertinere ad vsum dispensationis, quàm ad valorẽ eius: sicut etiam dimissoriæ literæ parùm vtiles erunt, si Episcopus nolit eis vti, seu ordines conferre, & nihilominus de se validæ sunt: ita ergo videtur dicendum de hac dispensatione: ergo, quantum est ex se, seu quantum ad actum primum (vt ficdicam) per quem persona fiat habilis, & sine impedimento potestas Episcopalis quoad hanc dispensationem videtur extendi ad prelatos religionis, quãuis ipsi modestiæ causa rectè faciant non tam vtendo verbo dispensandi, quàm rogandi Episcopos in literis dimissoriis, quas conferunt, vt admittant suos subditos ad ordines, non seruatis interstitiis, quia sufficiens necessitas, vel vtilitas intercedit.

Non obstãte autem hac declaratione in illo particulari casu, quod ad generalem quæstionem spectat, non censeo indistinctè admittendam esse vniuersalem regulam, quam alij in n. 21. inducebant, vt vbicunque per specialia verba conceditur Episcopis potestas dispensandi in aliqua lege Pontificia, aut conciliari, eo ipso intelligenda sit concessa prælatis regularibus respectu suorum subditorum: nã licèt fortasse regulariter ita sit; non tamen videtur id esse infallibile propter rationes in superiori puncto adductas. Considerandа ergo in primis est materia legis: nam si illa pertineat ad salutem animarum, & ad bonum regimen spirituale earum, sine dubio admittenda est illa extensio, quia quoad hãc curam, vt suprà dicebam, prælatus religionis habet totum onus Episcopale: ergo & habere debet omnem potestatem, quæ ratione illius oneris, & curæ videtur concessa. Si autem materia legis non fuit huiusmodi, sed pertinẽs ad externum ordinem Ecclesiasticum, vt omnia scilicet decenter, & ordinatè fiant; tunc erit vlterius considerandum, an materia, & causa dispensationis talis sit, vt requirat notitiam & prouidentiam proprij prælati, vel solùm concedatur specialiter Episcopo propter maiorem rei auctoritatem, vel grauitatẽ, vel vt non frequenter ac vulgariter fiat. Quando enim concessio est prioris generis, signum est, intentionem legis esse, dispensationem committere Prælato Episcopali (vt sic dicam) & in eo sensu accipi tunc nomen Episcopi. Et hac ratione interpretati sumus decreta proximè tractata, & ex declaratione Cardinalium adducta, ad omnia similia decreta regulam, seu argumentum sumimus. At verò quando facultas datur posteriori modo quòd ex circumstantiis literarum constare poterunt, non facilè est recedẽdum à proprietate verborum, nec specialis concessio per generales regulas mensuranda est, vt suprà latiùs est declaratum: sed hic modus concessionis rarò inuenietur in puris præceptis, nisi aliqua irregularitas, vel inhabilitas dispensanda interueniat: de quibus iam dictum est.

XXIV.

Di

De potestate dispensandi in obseruantiis, seu obligationibus ipsius religionis.

XXV. Quartum caput harum dispẽsationum positum numer. 10. est regula ipsa, seu obseruantia regularis. Circa quod generatim loquendo certum in primis est, potestatem hanc dispensatiuam versari posse circa hanc materiam. ita docet gloss. vlt. in c. vlt. 20. q. vlt. & in c. *carnem*. de Consecr. d. 5. Sylu. verb. *Dispensatio*. n. 20. Angel. eodem verbo, n. 8. & alij infrà citandi. Hoc colligitur primò ex cap. *Cum ad monasterium*. de statu monachor. vbi in fine sic dicitur, *Nec estimet Abbas quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare: quia abdicatio paupertatis, sicut & custodia castitatis adeo est annexa regulæ monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere.* Ex quibus verbis duo colliguntur. Vnum est, non posse prælatum dispensare in substantialibus votis status religiosi, neque in aliquo actu, qui sit contra obligationem eorum: quòd hîc pro certo supponimus ex suprà dictis, & ex Concilio Triden. sess. 25. de Regular. c. 1. dicente, *Cum compertum sit abeũ* (scilicet à prælatis) *non posse ea, quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent, relaxari*. Vnde in præsenti vota substantialia non comprehendimus sub obseruantiis regularibus, sed cætera, quæ ad regulam pertinent. Aliud ergo in illis verbis insinuatum est, posse prælatum in his obseruantiis, & regulis dispensare. Imò per argumentum à cõtrario videtur ex illis verbis colligi, posse dispensare in omnibus, quæ non sunt cõtra substantiam votorum: nam si ideo non potest dispensare in proprietate, quia est contra substantiam voti, poterit in his, quæ contra substantiam non fuerint. Sed, quod spectat ad hanc vniuersalitatem, argumentum non est efficax, quia non oportet vt ratio illa Pontificis sit adæquata, potuit enim adduci vt notior, & efficacior, quidquid sit de assertione, de qua paulo inferiùs. Rectè autem inde colligitur sim; liciter, aut indefinitè, quod possit dispensare in regula: nisi enim hoc supponeretur, neque oportuisset illam specialem exceptionem facere, neque speciali ratione illam confirmaret.

XXVI. Ratio etiam hoc conuincit, tum quia si possunt dispensare in præceptis Ecclesiæ, multò magis in regulis religionum: tum etiam, quia hæc dispensatio frequenter necessaria est: ergo oportet vt sit commissa Ordinario prælato, aliàs nõ esset sufficienter regulari vitæ prouisum. Vnde constat, potestatem hanc conuenire prælatis ex vi iuris communis suprà declarati. Probatur, quia iurisdictio Episcopalis extenditur ad ea omnia, quæ spectant ad subditum, iuxta proportionem ad statum eius. Sicut ergo Episcopus potest dispensare cum clerico seculari in obligationibus pertinentibus ad statum clerici, vel ad officium, aut beneficiũ eius; ita cum proportione potest prælatus regularis dispensare cum subditis in propria eorum regula. Vnde etiam Episcopus potest dispensare cum religiosis sibi subiectis, & non exemptis, in his, quæ pertinent ad obseruantiam regulæ: ergo hęc facultas per exemptionem eo ipso trãsfertur in prælatum regularem. Dices: Cur ergo interdum dantur religionibus specialia priuilegia? Respondeo breuiter, sicut in superioribus sæpe dixi, talia priuilegia vel nihil nouum cõcedere, sed explicare magis potestatem horum prælatorum ad tollendos scrupulos; vel certè concedere aliquam peculiarem circumstantiam, ad quam ordinaria potestas nõ extendebatur, vt v. g. ad dispensandum faciliùs, vel cum minori necessitate. Quid autem horum duorum per priuilegium intendatur, ex materia, & verbis, aliisque circumstãtiis eius colligendum erit.

Quæri autem potest, an hæc potestas extendatur solùm ad regulas directiuas (vt sic dicam) quæ non obligant ad culpam saltem mortalem, vel extendatur etiam ad quamcunque obligationem grauem, & sub mortali, prouenientem ex regula, vel ex peculiari voto religionis, præter tria substãtialia. Hãc dubitationem attingit Emmanuel Rodericus to. 1. q. 26. art. 1. distinguitque in religione tria: quædam substantialia religioni vt sic, quæ indispensabilia sunt per hanc potestatem, vt diximus, alia substantialia tali religioni, vt talis est; quæ indicauit Concilium Trid. c. 1: de Regul. sess. 25. in illis verbis, *Atsi bus iuxta qua alia sunt al cuius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & quosdam præcepta ad eorum respectiue essentiam pertinentia*. & huiusmodi putat dictus auctor esse omnia vota, quæ in aliqua religione, præter tria substantialia, fiunt: item omnia præcepta, quæ ad peccatum mortale obligant. In tertio ordine sunt, & accidentaria dici possunt, omnia, quæ in regula continentur, & hunc gradum obligationis non imponunt. Respondet igitur, potestatem prælatorum regularium extendi ad omnia tam in secundo, quàm in tertio ordine contenta: quia Concilium solùm dixit, religiosum prælatum non posse relaxare ea, quæ sunt de substantia regularis vitæ; & non dixit, huius, vel illius vitæ regularis, sed absolutè, *vitæ regularis*, quæ solùm sunt ea, quæ pertinent ad primum ordinem: ergo significat, in aliis omnibus posse; quia exceptio firmat regulam in contrarium. Citat enim in hanc sententiam D. Bern. lib. de Præcep. & disp. D. Th. 2. 2. q. 47. a. 3. Sylu. verb. *Dispensatio*. q. 14. Sot. 1. de Iustit. q. 7. a 3. & lib. 8. q. 3. a. 1. dub. 2.

XXVII. *An hæc potestas extendatur ad graues obligationes.*

Triplex ordo obligationũ in religionibus iuxta quosdam.

Hæc verò doctrina non potest, vt existimo, ita vniuersaliter, & sine limitatione defendi; ideoque ad explicandam veritatem, distinguamus vota peculiaria vniuscuiusque religionis à regulis, & præceptis obligantibus sub mortali: est enim inter hæc duo maxima differentia, quamuis ambo ex regula, & ex voto oriri videantur: nam & vota peculiaria secundùm regulam fiunt, & præcepta regulę aliquo modo includunt votum obedientiæ; est nihilominus differentia, quòd licèt regula ordinet vt votũ fiat, tamen immediate non oritur obligatio ex regula, sed ex voto, vt in religione Minimorũ regula ordinat fieri quartum votum abstinẽdi à carnibus, facto autem voto, comedere carnes est sacrilegium immediatè oppositum voto: è contrario verò, si sola regula immediatè obligat ad eandem abstinentiam, v. g. etiamsi obliget sub mortali (vt quidã de Carthusianis dicunt) non est obligatio voti, neque excedit obligationem præcepti humani Ecclesiastici: quia votum obedientiæ, quod illa lex supponit, obligat immediatè ad seruandam vnamquamque regulam, vt suprà dixi, sed vnaquæque regula obligat iuxta sensum, & virtutem suam.

XXVIII. *Prænotatio pro vera responsione duplicis obligationis, ex voto, aut ex regula.*

Valquez 1. 2. disp. 162.

Primò ergo de obligatione ex votis assero, prælatum religionis respectiuè non posse dispensare in omnibus votis, quæ vnaquęque religio sibi assumit tanquam substantialia suo instituto: imò, propriè loquendo, nunquam credo posse dispensare in talibus votis secundùm se, licèt in aliquo actu vel vsu eorum interdum possit dispensare iuxta legem, aut morem religionis. Explico & probo hanc assertionem primò inductione, quam idem auctor facit, adducens in primis specialia vota Professorum Societatis. Præcipuum est quartum votum obediendi Summo Pontifici in missionibus: de quo nec cogitari quidem potest, quòd per prælatos Societatis dispensari possit, tum quia non est simplex, sed solenne, vt constat ex Constitutionibus, & ex Bullis Pontificiis, & infrà suo loco tract. 10. lib. 6. c. 4. dicetur: tum etiam, quia est de substãtia specifica huius status, vel professionis, quam nulla potestas infra Pontificiam immutare potest: tum etiam, quia esset

XXIX. *Prima Assertio de votis aliis à cõmunibus omni Religioni.*

valde absurdum quòd inferior prælatus possit dispensare in voto facto de obediendo superiori prælato. Præterea, quia vel prælatus Societatis potest dispensare in hoc voto quoad vsum eius; & hoc non, aliàs, præcipiente Pontifice missionem alicui professo, posset prælatus Societatis dispensare, ne illi obediret. quod absurdissimum est, nam hoc modo præceptum Papæ subiiceretur voluntati prælati Societatis: vel posset dispensare in ipso voto secundùm se, id est, auferendo totum ipsum votum; & hoc repugnat intentioni; & menti totius Societatis, & immutabilitati professionis eius, quam habet iuxta Bullas Pontificias, & iuxta intentionem vouentium, & acceptantium, nec tantùm vt professio est, sed etiam vt talis professio est. Et hoc confirmant verba Concilij Tridentini dict. cap. 1. ita intelligenda: *Si enim illa, quæ bases sunt, & fundamenta totius regularis disciplinæ, excidè non fuerint conseruata, totum corruat adsit ium necesse est.* Ratio enim, quam hæc verba continent, cum proportione vim habet in tali religione, secundum suam speciem (vt sic dicam) considerata, non enim debet esse stabile, ac firmum hoc ædificium secundùm generalem rationem tantùm, sed etiam secùdùm propriam; hæc autem euerteretur, si aliquod ex fundamentis eius relaxari posset. Denique quæ de aliis votis dicemus, de hoc à fortiori conuincunt.

XXX. *Arguitur non videri hoc assertū procedere de votis saltem simplicibus profess. Societ.*

De aliis igitur votis simplicibus, quę religiosi Societatis post professionem emittunt, idem dicendū censeo. Sed priùs obiter aduerto, prædictum auctorem inter hęc vota Societatis ponere votum de detegendo ea quæ aliquis per ministerium procurasse repertus fuerit. Sed de hac re nō fit in Societate votum, sed de detegendo eo, qui dignitatem ambiret. Itaque idem de his votis dicimus, quamuis de illis nonnulla esse possit maior ratio dubitandi, nam illa simplicia sunt, & ex hac parte ordinario iure dispensabilia, vnde, cùm non sint peculiariter reseruata, videtur probabile subesse potestati prælati, quia, vt diximus iure cōmuni omnia vota Episcopalia sunt dispensabilia à prælato religionis in suos subditos, omnia autem vota, quæ specialiter reseruata non sunt Pontifici, sunt Episcopalia. Vnde cōfirmatur: nam si religiosi Societatis non essent exēpti à iurisdictione Episcoporum, Episcopi iure suo possent in his votis dispensare, eo ipso quòd reseruata non sunt: ergo, iuxta superius dicta, per exemptionem translatum est hoc ius in prælatos Societatis. Imò, si non fuisset ita translatum, videretur adhuc manere in Episcopis, quia nullo alio iure, vel speciali prohibitione illis sublatum est.

XXXI. Nihilominus pro certo iudico, Generalem non habere in Societate talem potestatem. Quod in primis mihi persuadet communis totius religionis consensus: nam cùm ipsa talem potestatem in se nō agnoscat, neque aliquem eius vsum aliquando vsurpet, imò nec sibi conuenientem iudicet, signum profectò est nec talem potestatem ipsi esse datā, nec intentionis, aut voluntatis eius esse vt Generalis, vel prælati illam habeant. Secundò declaratur ratione, quia hæc potestas nec speciali iure concessa est Societati, in nulla enim Pontificia Bulla est illius mentio, neque in omnibus Societatis constitutionibus: neque etiam communi iure cōcessa est, quia nullum commune ius est, quod de similibus votis loquatur, & quod de cæteris votis Episcopalibus loquitur, non potest rationabiliter ad hæc vota extendi.

XXXII. Et quoniam in hoc vltimo est punctum difficultatis, variis modis illud ostendo. Primò ex principio iuris, quòd sub generali cōcessione non veniūt ea, quæ specialem rationem habent, & difficultatē, quæ proinde non esset aliquis verisimiliter in specie concessurus, sed in his votis est specialis difficultas, & optima ratio, ob quam non sit verisimile sub illa generali concessione cōprehendi, & committi prælato religionis: ergo. Explicatur minor, quia illa vota licèt nō sint absolutè de essentia huius status, sunt tamen valdè propinqua, & quasi propriæ passiones eius, pertinentēq; ad cōsistentiam, & quasi integritatem eius: hæc autem non cōmittuntur prælato, sed supponuntur potiùs tanquam bases huius religionis in suo gradu, vt in cæteris reb. possit prælatorum potestas conuenienter administrari, iuxta ea, quæ ex Concilio Tridentino suprà citauimus.

XXXIII. Secundò declaratur in hunc modum, quia in religioso duplicia vota distingui possunt, quędam dici possunt personæ, alia status: status voco ea vota: quæ ex vi cuiuscunque instituti emittuntur, & exiguntur veluti ad complementum professionis talis status: personæ autem appello ea vota, quę vnusquisq; religiosus suo arbitrio superaddit vltra exigentiam status. Ius ergo commune concedit potestatem prælato ad dispensandum in votis personalibus, seu priuatis religiosorum; non tamen licèt nobis extendere hoc ius ad vota status, & communia religioni: quia nec ratio potestatis, nec vtilitas religionis suffragatur. Vota enim ipsius status quasi complent, & perficiūt proprium onus talis religionis, alia verò personalia vota sunt onera superaddita toti ponderi religionis, & ideo in his posterioribus potestas dispensandi vtilissima, & necessaria est, in prioribus verò, moraliter loquendo, non est vtilis dispensatio, & ideo nec potestas ad illam pęstandam vtilis esset religioni; vnde nec verisimile est illi esse datam. Nam licèt fingatur casus, in quo talis dispensatio posset esse vtilis, adeo est rarus, & difficilis, vt propter illum non fuerit concedenda hæc potestas, neque aperienda via ad multiplicandas huiusmodi dispensationes: manśit ergo hæc potestas in eodem Pontifice qui religionem confirmauit, eamque sub suo patrocinio recepit. Et confirmari potest hæc ratio, quia potestas dispēsandi vota in prælato religionis respectu subditorum non magis extēditur, quàm potestas irritandi, quia hæc est magis intrinseca, vnde eius vsus & vniuersalior, & facilior esse solet: sed prælatus Societatis nō potest hæc vota irritare, vt est certissimum, quia pertinent suo modo ad ipsum statum: ergo nec dispensare in eis potest.

XXXIV. Tertiò declaratur in hunc modum, quia hæc dispensatio vel dari potest à prælato in toto voto, aut in aliquo actu, vel vsu eius: neutrum dici potest: ergo. Minor quoad priorem partem explicatur: nam dispensare illo modo in voto, est auferre omninò à me votum, & obligationem nō procurandi dignitatem, aut non relaxandi paupertatem. Quòd ergo Præpositus Generalis hoc non possit efficere, indubitatū apud nos esse debet, quia tunc maximè procedunt rationes factæ, quia ad illam nō spectat soluere propria religionis vincula per sedem Apostolicam approbata, & quodammodo confirmata. Item, quia aliàs posset dispensare simul cum omnib. professis, & secum saltem mediante Confessore; & consequenter posset dispensare cum vno, vel pluribus, aut certè omnibus, qui denuò admittuntur ad professionem, ne illa alia vota simplicia emittant: & similia absurda inferri possunt, de quibus eadem est ratio, quantum attinet ad potestatem, licèt ex parte causæ maior in quibusdam, quàm in aliis requiratur. Quòd si in his potestas est in solo Summo Pontifice, quia pertinent ad substantiam huius religionis secundùm speciem suam, profectò etiam tollere omninò talia vota, vel aliquod eorū à quolibet professo, pertinet ad solum Summum Pontificem, à quo etiam ex defectu causæ rarò potest talis dispensatio concedi.

Poste-

XXXV. Posterior pars minoris haberet locum, si Superior posset dispẽsare cum professo Societatis vt acceptet dignitatem sibi oblatam extra Societatem, etiamsi ei non præcipiatur; vel vt non manifestet ambientem, vel procurantem dignitatem, etiamsi sciat. Et in hoc in primis vix potest occurrere rationabilis causa talis dispensationis: nam si occurrat tanta necessitas, quæ obliget prælatum ad approbandum illud factum, vel omissionem non obstante voto, profectò sufficiet interpretatio quòd tunc votum non obliget, propter graue aliquod periculum, vel quid simile: si autem necessitas tanta non est, vix potest esse sufficiens causa iustæ dispensationis, maximè respectu prælati Societatis, qui maximè tenetur consulere maiori bono spirituali totius Societatis, & singulorum subditorum, ad quod talis dispensatio nihil potest deseruire. Et sanè si S. P. Ignatius intellexisset, Generalem habiturum potestatem ad dispensandum illo modo in voto nõ acceptandi dignitatem, non posuisset vt conditionem necessariam quòd præcipiatur, sed potiùs dixisset, nisi ex facultate, aut iudicio Generalis vt sæpè aliàs dicit; noluit autem hoc iudicio aut voluntati alicuius relinquere, sed illius tantùm, qui possit præcipere, & per præceptum suum extrahat actũ à materia voti.

XXXVI. Præterea est optima ratio, quia ex potestate ordinaria nullus potest dispensare in voto ex parte, qui non potest in totũ: ergo si prælatus non potest dispensare in toto: nec in parte poterit. Antecedens declaratur: nam per delegationem solet aliquando committi dispensatio in vno, vel alio actu voti, vt ad petendum debitum, v.g. licèt non committatur in toto voto. Sicut etiam solet committi potestas commutandi, & non dispensandi: in præsenti autẽ non est facta aliqua delegatio, vt per se constat. Per potestatem autem ordinariam nũquam potest fieri vnum illorum, quin etiam possit dispẽsari aliud, vt facilè constare potest inductione: sicut etiam nemo potest iure ordinario commutare votum, quin possit etiam dispensare. Et ratio est, quia obligatio voti eiusdem rationis est in toto, & in parte, & aliàs potestas ordinaria de se simpliciter cadit in votũ, nisi aliunde limitetur, quæ limitatio in præsenti nulla etiam est: ergo si ordinaria potestas prælatorum Societatis extenditur ad dispensandum hæc vota quoad aliquos actus eorum, etiam extẽdetur ad ipsa secundum se. Et in hoc (vt obiter id adnotemus) est differentia notanda inter dispensationem in voto, & in lege: nam in lege dispensare potest iure ordinario qui non potest illam tollere; in voto autem qui dispensare potest, in eo potest illud tollere. Et ratio differentiæ est, quia lex nõ tollitur per dispẽsationem, sed per abrogationem, qui est actus superioris potestatis; votum autem per dispẽsationem tollitur. Cuius differentiæ potest vlteriùs ratio reddi, quia votum est quasi priuata lex huic tãtùm personæ imposita, & ideo eximere talem personam à tali lege, quod est dispensare, est etiam tollere votum; lex autem est generale præceptũ, quod non tollitur, licèt vnus, vel alius ab illo eximatur, & ideo maior potestas necessaria est ad tollendam legem, quàm ad dispensandum in illa.

XXXVII. Vltimò confirmare possumus hanc resolutionẽ, quia si prælatus Societatis posset in his votis dispẽsare, posset id facere non solùm Generalis, sed etiã Prouincialis, imò & localis Præpositus; quod dicere valdè absurdum est, & nullo modo in ædificationem, sed in destructionem. Sequela patet, quia si admittitur hæc potestas, solùm est propter Generalem potestatem dispensandi in votis non reseruatis; hæc autem potestas quamdiu non limitatur, vel vsus eius prohibetur, tanta est in minori prælato, quanta in maiori, & ita est de facto in præ-

latis Societatis, quia nulla facta est limitatio, quæ nobis innotescat: ergo si Generalis potest, etiam alij possunt. Veritas ergo est, potestatem illam communem dispensandi in votis Episcopalibus non extendi ad hæc vota, quia illa potestas solùm versatur circa vota personæ, non circa vota status, vt declaratum est. Vnde etiam dici possunt, hæc vota status esse reseruata, sicut & ipse status quoad suam immutabilitatem immutabilis est.

XXXVIII. *Primum corollar. ex veritate communi probata, pro voto substantiali Scholarium Societatis.*

Quo ex fundamento seu ratione, inferre possumus primò, vota Scholarium, vel coadiutorum Societatis, licèt simplicia sint, potius reseruata, quàm Episcopalia dici posse, nullus enim Episcopus potest in eis se intromittere, vt Greg. XIII. definiuit: & optima ratio, præter Pontificis decretum est, quia illa vota non sunt communia & vulgaria (vt sic dicam) sed sunt vota status religiosi, & per Pontificẽ confirmati, & exempti. Quamuis autem prædicta vota simplicia professorum Societatis non ita formaliter ac primò constituant religiosum statum sicut vota Scholarium, sunt tamen suo modo per se annexa perfectiori statui, & ad quandam illius consummationem necessaria, & ideo imitantur naturam eius, sicut accessorium imitatur principale. Ex quo etiam infero, promissionem illam, seu votum ingrediendi Societatem, quod emittit scholaris approbatus Societatis, esse indispensabile tam per Episcopos, quàm per eiusdem religionis prælatos, sicut vota & status religiosus, quibus illud votum connectitur, indispensabilia sunt: quamuis enim alio modo auferri, seu irritari possint, non tamen dispensari, & perseuerante illo statu, fieri non potest quin promissio illa & obligatio eius integra maneat, quamuis executio ex voluntate Superioris pendeat.

Secundum corollar. pro eorundem voto ingrediendi Societatem.

XXXIX. *Tertium Corollar. pro voto clausuræ, & abstinendi à carnib. &c.*

Sequitur præterea ex dicta resolutione, idem dicendum esse de quocunque statu religioso habente votũ aliquod ex peculiari ratione talis status præter tria vota communia, nam tale votum indispẽsabile est per prælatos religionis, propter rationes factas, quæ generaliter procedunt ex natura status religiosi, & conditione talis voti; & ideo punctum hoc non reseruauimus in peculiarem tractatum de Societate, quia de se commune est. Ita ergo censeo de monialibus Sanctæ Claræ, quoad votum clausuræ, non enim possunt in illo dispensare prælati minores, quia non possunt votum illud, vel obligationem eius auferre. Idem est de voto non comedendi carnes, quod religiosi Minimi emittunt: nam per eorum Superiores tolli, seu dispensari non potest ob easdem rationes. Nec refert quòd prælatus possit aliquando dare licentiam egrediẽdi, aut comedendi, &c. nam suppositio voto, hoc tantum fieri poterit vel interpretando casum esse talem, in quo votum non obliget, quod non est dispensare, vt in tractatu de voto lib. 6. c. 9. dixi; vel subtrahẽdo materiam voti, quia nimirum in ipso voto emittendo vel expressè, vel secundùm regulam includitur cõditio non faciendi hoc, vel illud, nisi approbãte, vel ordinante Superiore: tunc enim dum ipse ordinat, vel dat facultatem, non dispensat, sed facit vt cesset materia voti. Hac autem integra manente, indispẽsabilia esse existimo talia vota per inferiores prælatos, etiam per Episcopos, quia ex vi status, cui sunt annexa, sunt alterius ordinis, & habent quasi peculiarem modum, reseruationis, vt explicatum est.

Secunda Assertio graues obligationes dici posse substantiales Religioni in qua dantur.

Secundò dicẽdum est de obligationibus religionis sub mortali ex Regula, vt num. 28. notabamus; quæ meritò dici possunt pertinere aliquo modo ad substantiam religionis, cùm suo modo pertineant ad substantiam vitæ spiritualis in tali religione. Quin potiùs aliqua, quæ nec vouentur, nec illo modo præcipiuntur, in aliqua religione reputantur de

substantia eius: sicut in Societate in Congregat. 5. generali, can. 17. declaratum est, aliqua esse substantialia huius instituti, quamuis sub culpæ obligatione imposita non sint, vt reddere rationem conscientiæ suæ Superiori, & alia, quæ ibi numerantur: sicut etiam inter Carthusianos abstinentia à carnibus censetur valde substantialis, licèt probabilius fortè sit non cadere sub obligatione mortalis culpæ, vt alibi disseritur. Cùm enim vnusquisque status religionis tendat ad perfectionem secundùm propriũ scopum ac finem suum, & per certa ac definita media, meritò dici possent substantialia tali religioni ea, quæ sunt ita intrinseca, vel necessaria ad talẽ finem, sine quibus non potest talis religio moraliter conseruari, & tendere ad perfectionem secundùm modum suum. Nam tria vota ideo dicuntur substantialia statui religionis vt sic, quia sunt media moraliter necessaria ad perfectionem vt sic, absolutè namque (licèt rarissime) perfecti homines dari possunt non religiosi, vt olim Patriarchæ & alij in lege gratiæ: ergo seruata proportione in tali, vel tali religione illa erunt de substantia talis status, quę ad proprium finem eius fuerint moraliter necessaria, præsertim quando illis sublatis, vix, aut difficulter dari potest perfectio charitatis in tali statu, regulariter loquendo: & huiusmodi sunt in Societate ea, quæ in prædicta congregatione declarata sunt, vt, Deo dante, expendemus in tract. 10. lib. 10. c. 6.

XLI. Hinc vlteriùs assero, in hæc, quatenus substantialia sunt religioni, non cadere dispensationẽ, neque potestatem prælatorum ad hanc materiam secundùm hanc rationem spectatam extendi; & cum hoc nihilominus stare, vt in particulari possit in huiusmodi obseruantias, vel præcepta cadere dispensatio. Prior pars patet ex illo principio sumpto ex Concilio Trid. *substãtialia religionis, vt talia sunt immutabilia esse*, saltem per potestatem intrinsecam ipsius religionis: quod nos ostendimus cum proportione de singulis religionibus, & de substantialibus vnicuique esse intelligendum. Ratio etiam moralis id postulat, quia talis potestas non esset ad ædificationem, sed ad destructionem. Altera verò pars cõstat ex vsu, & quia talis dispensatio sæpè est moraliter necessaria. Vnde ad concordiam & intelligentiã vtriusque partis, aduertere oportet, nõ omnia, quæ absolutè & simpliciter sumpta, sunt substantialia religioni, in particulari quoad singulas personas, vel singulos actus earum esse ita substantialia: vt v. g. in Societate substantiale est, id est, moraliter necessarium, ad perfectionem eius, vt conscientiæ inferiorum notæ sint Superiori, & consequenter vt ipsi reddant rationem earum, quia non potest illa notitia moraliter, ac religiosè aliter obtineri. Non poterit ergo Generalis, vel aliquis prælatus Societatis in huiusmodi regula, vel institutione ita dispensare, vt in Societate non seruetur, vel vlla ratio, aut cura illius habeatur, nã hæc esset dissipatio, non dispensatio, & illa esset propria relaxatio in re substantiali, vt talis est. Nihilominus tamen hæc ipsamet obseruantia reddendi rationem cõscientiæ in vna persona in particulari propter probitatẽ eius, & magnam existimationem de illius prudẽtia, &c. potest non esse necessaria, neque ad bonum eius, neque aliorum, & ideo licèt cùm ea dispensetur, nõ erit dispensatio in substantialibus instituti: quia illa obseruantia licèt in toto corpore religionis sit substantialis, nõ tamen vt applicata ad singula mẽbra. Hinc autem rectè fit, dispensationem in his obseruantiis grauioribus, & quæ ad substantiam alicuius instituti ex natura sua, vel ex declaratione eius pertinere cẽsentur, difficiliorem esse debere, etiam cùm in particulari fiunt, ita vt moraliter satis constet, inde non minui substantialem obseruantiã religionis. In aliis verò regulis, vel cæremoniis, vel actibus virtutum facilius potest concedi dispensatio, imò aliquando dari posset non tantùm vni vel alteri in particulari, sed etiam toti religioni ab eo, qui potestatem habet in totam religionem. Semper tamen necessaria est causa proportionata, nam hęc in omni iusta dispensatione postulatur.

XLII. Quæri autem hìc potest, an dispensatio data à prælato sine causa iusta, sit valida, quãuis ipse peccet dando: ita enim solet esse valida dispẽsatio malè concessa in humano iure. Dico tamen, nõ esse validam, nec reddere subditum tutum in conscientia. Ratio est, quia dispensatio in lege Superioris sine causa data ab inferiori, est nulla; prælatus autem religionis dispensans in præceptis, aut regula religionis, dispensat in lege Superioris: ergo dispensatio eius sine causa data, est nulla. Minor manifesta est in Superioribus localibus, & Prouincialibus, ac Generalibus, quia ipsi non sunt legislatores: nam propriæ leges, id est, stabiles, ac perpetuæ non solent committi eiusmodi prælatis, sed Capitulis Generalibus, vel Prouincialibus respectiuè, iuxta varia statuta religionũ, quæ Capitula sunt supra eosdem prælatos, etiam cum proportione comparatione facta: ergo dum illi dispensant in constitutionibus religionis, dispensant in lege Superioris, ac proinde non valet dispensatio sine causa data. Ex quo discursu intelligitur assertionem maximè habere locum in constitutionibus totius religionis, quæ sunt firmatæ maiori auctoritate, quàm sit in aliquo singulari prælato, etiamsi Generalis sit: nam si generalis ipsa congregatio cum aliquo particulari dispenset, valida erit dispensatio, etiamsi fortasse sine causa data sit, quia tunc non procedit ratio facta, & alia ratio nullitatis per se non occurrit. Secus autem esset, si dispensatio fieret in præcepto Pontificio, vel in constitutione *specialiter* confirmata à Papa, vt perinde habeatur ac si ab ipso esset facta, quia iam tunc dispensatio esset in lege Superioris. Similiter vbi Capitulum Prouinciale veras leges pro sua prouincia facere potest, si idem Capitulum in aliqua dispenset sine causa, per se loquendo valida erit dispensatio, quia dispensat in lege sua, vel sui æqualis. Dispensatio etiam data à Generali in lege lata à Capitulo prouinciali, ex communi iure, & ratione talis muneris valida est, quia est à maiori prælato, nisi eius potestas per constitutiones religionis sit mutata. Item, si Generalis (& eadem est proportio de Prouinciali) dispenset in sua ordinatione, vel præcepto, quod non est propriè lex, valida erit dispensatio, quia in proprio præcepto dispensat. Denique cum dispensatio hæc cadere possit tam in præceptum obligans in cõscientia, quàm in regulam obligantem solum ad melius esse, cũ proportione ad vtrumque applicandum est quod dicimus de valore, aut nullitate dispensationis: nam, si est valida, tollit obligationem in conscientia, vel in ratione maioris perfectionis pro ratione legis, vel regulæ.

XLIII. Quòd si talis lex habeat adiunctam pœnam ipso facto incurrendam, vt censuram aliquam, si dispensatio non fuit valida quoad vim directiuam legis, planè non impediet quominus talis pœna incurratur: quia si dispensans non potuit auferre vim legis Superioris, quoad vim directiuam, nec quoad coactiuam potuit. Item, quia si dispensatio fuit invalida, subditus æque contumax est, & inobediens. Intelligo autem *per se*, nam ex ignorantia facile poterit subditus excusari vel omninò à culpa, vel saltem à pertinacia requisita ad talem censuram: auctoritas enim prælati dispensantis facit sæpè talem ignorantiam probabilem, vel saltem multum excusabilem, vbi non interuenit malitia, sed simplex subditi fides.

XLIV. Vbi autem pœna non est ipso facto imposita, sed

Quid de pœna inferenda.

sed ferenda, faciliùs interueniet excusatio, nam à nullo inferiori prælato poterit talis pœna imponi, quia nullus inferior potest damnare quod Superioris auctoritate, & voluntate factum est. Nec etiá ipsemet dispẽsans poterit rationabiliter illud factũ punire, quando subditus ipsum non decepit, nec ei vim intulit, quia ipsemet indebitè dispensando fuit occasio illius transgressionis. At verò maior prælatus meritò puniet transgressorem illum, dummodò adeò sit euidens iniustitia, & defectus dispensationis, vt non possit subditus excusari, nam in casu aliquo modo dubio non est damnandus subditus, cùm alias debeat pro suo prælato præsumere. At quando res est clara, sicut non excusatur à culpa, etiam in exteriori foro, ita nec à pœna: ergo cùm in superiori prælato, sit sufficiens iurisdictio, poterit illam exequi. De æquali verò successore res est magis dubia, quia videtur habere sufficientem iurisdictionem, & non impeditam, cùm ipse non fuerit auctor talis dispensationis. Nihilominus probabilius puto oppositum: quia esto dispẽsatio fuerit iniusta, tamen æqualis non potest in exteriori foro de illius iniustitia cognoscere, neque illam damnare: ergo nec punire quidquid auctoritate illius factum est.

XLV. Dispensatio alicuius prælati summopere fauenda.

Vltimò in hoc puncto aduerto quod suprà tetigi, aliud esse dispensare, aliud licentiam dare: cùm enim Superior dat facultatem religioso ad faciendam eleemosynam, non dispensat: sic ergo in nonnullis constitutionibus, vel regulis contingit, cùm enim dat licentiam ingrediẽdi cubiculum alterius, vel exeundi domo, & similia, propriè non dispensat. Et ratio est, quia illa opera non sunt simpliciter prohibita per leges religionis, sed ne fiant sine licentia; & ideo quando ita fiunt, non ex dispensatione fiunt, sed ex concessione ipsiusmet regulæ, tunc ergo licentia non est necessaria vt dispensatio fiat, sed vt compleatur materia legis, seu modus operãdi per legem postulatus. Cùm ergo dicimus, dispensationem religiosam etiam in hac materia, vt sit iusta, vel etiam valida, non oportet hoc extendere ad omnem licentiam, quin potiùs ad honestatem talis actus sufficit Superioris cõsensus bona fide ac simpliciter obtentus, quia solùm requiritur vt cõditio necessaria ex parte materiæ. Imò etiam vt talis facultas licitè detur, non semper necessaria est specialis causa, sed sufficit, vt in illo opere hîc, & nunc, nihil sit incommodi, & quòd posit à subdito honestè fieri quocunque titulo, etiam ob honestam animi, vel corporis recreationem, & sæpè Superior licitè has facultates cõcedit, ne nimis austerus videatur, cùm tamen ad licitas dispensationes hoc non sufficiat, nisi propria, & specialis causa interueniat.

XLVI. Et fortasse iuxta hanc doctrinam intelligẽda est quædam concessio Pij II. facta Minoribus, quæ in specie verborum obscura est, eius verò intelligentia poterit ad multa similia seruire. Concessit ergo ille Pontifex Ordini Minorum, *vt prælati possint annuere, seu dispensare cum subditis debilibus, & infirmis, quæ non sunt contraria Regulæ*. In quibus verbis videtur esse quædam implicatio in adiectis: nam si dispensatio non est in his, quæ sunt contra regulam, ad quid necessaria est? vel quod priuilegium ibi conceditur? Item, exempla, quæ ibi ponuntur, videntur esse contra regulam Minorum, vt equitare, &c. quomodo ergo dispensatio contra regulam non conceditur, & dispensatio in equitando, hisque similibus conceditur? Dicendum vero est, iuxta distinctionem à nobis datam, quædam esse, quæ simpliciter, & absolutè prohibentur per regulam, vt, v. g. habere proprium tam in communi, quàm in particulari, &c. & hæc dicuntur esse simpliciter contra regulam, & quoad hæc non conceditur in illo priuilegio dispensatio in regula: alia verò sunt, quæ non absolutè prohibentur, sed cum limitatione, scilicet, vt nõ fiant sine facultate, vel etiam sine vrgente necessitate. Et hæc non sunt simpliciter contra regulam quoad substantiam, sed quoad modũ, quando vltra præscriptam conditionem fiunt: in his ergo conceditur illa dispensatio, quæ, vt aliquid conferat, seu operetur, tribuit potestatem dandi hanc facultatem, vel licentiam cum minori causa, seu necessitate, quàm rigor regulæ postularet. Atque ita videntur intellexisse illam cõcessionem expositores eiusdẽ ordinis. Ex illa ergo nos elicimus, ea, quæ non simpliciter prohibentur, nec sub votũ cadunt, non esse propriè ex substantialibus, in quibus dispensatio non cadit. Colligimus etiam, in his, quæ ex facultate Superioris licent, non habere rationem dispensationis concessionem facultatis ex ordinaria prouidentia, & quasi ratione muneris debitam, sed tunc solùm, quando aliqua maior benignitas, aut liberalitas fit ex peculiari causa, vel potestate. Speciale verò dubium hic supererat, an habitus delatio, & habitatio intra claustrum sint ex his, quæ per prælatos religionis dispensari possunt. Sed hoc tractabitur commodius infra lib. 3. c. 7. disputando de mutatione status religiosi: & ideo hæc sufficiunt de materia, ad quam hæc potestas extenditur.

CAPVT XIII.

Quibus Prælatis, & qua ratione potestas dispensandi cum suis subditis concessa sit.

SVpereſt vt de alio puncto principali in c. præcedenti proposito dicamus; in quibus scilicet prælatis sit hæc potestas. Sunt enim in religionibus prælati supremi, medij, & infimi, vt suprà exposuimus: quibus ergo illorum datur hæc potestas? vel quanta vnicuique? In qua re generalis regula Doctorum est, vnumquemque prælatum religiosum id tantũ posse in hac materia dispensationum, quod à iure, vel priuilegio, & regula ei concessum est. ita Innoc. in c. 2. de eo, qui furt. ordines suscepit, & in c. vlt. de postulat. prælat. Abbas, Anton. & communis in *c. at si clerici. §. de adulteriis*. de iudic. Sylueſter verb. *Dispensatio*. n. 10. Et ratio est, quia hi prælati non habent de se hanc iurisdictionem: ergo oportet; vt à Pontifice illam recipiant, quia nullus alius potest illam concedere tanquã ordinarius: ergo oportet vt iure cõmuni, vel speciali, seu ex priuilegio illam habeant: quæ duo capita breuiter à nobis explicanda sunt. I.

Circa ius commune aduertere primò oportet, in eo ferè nihil haberi (vt suprà cap. 12. num. 2. etiam notaui) de his prælatis nisi sub nomine Abbatum, qui sunt proximi, & immediati prælati monasteriorum, & sub ea voce comprehendi reliquos Superiores religionum habentes simile munus quoad iurisdictionem, quãuis diuersis nominibus appellentur. Vnde fit, hanc potestatem quatenus ex vi iuris communis habetur, omnibus veris prælatis regularibus conuenire respectiuè, id est, vnicuique in suo quasi territorio, nisi per speciale ius alicuius religionis limitata sit. Quod, vt ampliùs explicetur, aduerto secundò, dupliciter posse hanc potestatem concedi iure cõmuni. Primò per specialem concessionem, vel declarationem. Secundò per generalem concessionẽ iurisdictionis quasi Episcopalis. Priori modo Sylu. verb. *Dispensatio*. q. 14. cum Angelo eodẽ verbo, n. 8. decem casus promittunt ex iure cõmuni, in quibus potest Abbas cum subditis dispensare, postea verò & nouem tantũ numerant, & inter eos septimus, & nonus neque inter se condistincti sunt, nec continent casus speciales, sed generalem doctrinam de potestate dispensandi in regula, vel obseruantiis regularibus, quã superiori c. tradidimus, & ex- II.

& expendimus. Octauus autem casus est circa dispensationem irregularitatis, de qua nos ex professo diximus in t. 5. disp. 42. de Irregularitate, sect. 3. casu 8. & latiùs disp. 31. de Suspensione sect. 1. Vbi ostendi in c. *cum illorum*. de sent. excommunic. sermonem esse de suspensione, non de propria irregularitate: atque ita facultatem in eo textu datam magis esse ad absoluendum, quàm ad dispẽsandum. Alij verò sex primi casus, quos dicti auctores numerant, nõ pertinent propriè ad potestatem dispensandi, vt, per illos breuiter discurrendo, facilè constabit. Et similis casus potest à nobis addi ex cap. *cum H.* de eo, qui furtiuè ord. suscep. vbi in fauorem religionis conceditur Abbati potestas dispensandi cum eo, qui furtiuè ordines suscepit, de quo impedimento, an sit suspensio, vel irregularitas, & consequenter de facultate data in illo textu in tomo citato satis diximus. Primus ergo casus est, dispensare cũ nouitio, vt ad sacros ordines promoueatur ex c. *Monachum*. d. 77. sed nouitius vt ordinetur, non indiget speciali dispensatione, cùm nullum impedimentum, vel irregularitatem habeat, vt alibi ostensum est. Et in dicto textu de hoc non conceditur dispensatio, sed de interstitiorum tempore, vt breuius in nouitio fit in fauorem religionis. Et hæc ipsa dispensatio nõ committitur prælato, sed fit per ipsum ius, quamuis hodie quoad hanc partem reuocatum sit per Concilium Tridentinum. Addo, in epistola 1. Gelasij nõ haberi verba illa, *Monachus nouitius*, sed solum illa, *Si quis de religioso proposito*. Vnde ego valde dubito, an etiam secundum illud ius dispensatio illa ad nouitios extenderetur.

III. Secundus casus est, dispensare cum apostata à religione, vt possit ad ordines promoueri. ex c. vlt. d. 50. Sed ibi nulla talis potestas datur prælato, solaq; hæc verba apponuntur, *Quem etiam subemus ad clericatus officium non admitti*. Vnde, si illa esset irregularitas, potiùs dicendum esset, prælatum non posse dispensare in illa. Sed videtur Syluester motus per argumentum à contrario ex c. vlt. de Apostatis, vbi de religioso apostata, qui ante reditum ad religionem ordinatur, dicitur, non posse ministrare sine dispẽsatione Papæ. quia ergo hęc reseruatio non additur in alio textu, colligi, ibi dispensationem esse concessam prælato. Sed non est bona collectio: nam in posteriori textu pœna imposita, non est irregularitas, sed censura suspensionis, quæ si non reseruaretur, eo ipso fuisset concessa, iuxta c. *super*. de sent. excommun. Hæc autem regula non habet locum in irregularitate, vt aliàs dixi, & ideo si in priori capite fuisset posita irregularitas simpliciter, ex vi illius iuris non posset Abbas in ea dispensare. Verius tamen est, ibi non poni: irregularitatem absolutè, sed quasi conditionatam, donec, pœnitentia peracta, ad religiosum statum redeatur; & tunc nec datur prælato potestas dispensandi, nec est necessaria dispensatio, sed ipso facto finitur irregularitas, sicut in aliis irregularitatibus sæpè contingit. Atque idẽ est de tertio casu dispensandi ad ordines cum illegitimo, ex c. 1. de filiis presbyter. Veruntamen ibi etiam non datur potestas dispensandi, sed ipso iure tollitur tale impedimentum, facta professione, vt aliàs diximus.

IV. Quartũ casum sumit ex Clement. 1. §. *sane*. de statu monachorum, de potestate dispensandi cũ monacho, vt vltra mensem differat communionem. Sed illa nec est propria dispensatio, sed iudicium quoddam, & quasi authentica sentẽtia: nec soli Abbati committitur, sed etiam confessori, & Priori, verba enim textus sunt, *Dominica mensis cuiuslibet in monasterijs semper communicent, nisi forte ex causa, quam Abbati, Priori, aut Pœnitentiario monasteriorum non d finant intimari, eorumque iudicio, vel abstineant, vel accedant*. Simile afferre possumus ex capit. *omnis vtriusque sexus*. de pœnitent. & remiss. vbi etiam in præcepto Ecclesiastico communicandi in Paschate additur illa conditio, *Nisi forte à proprijs sacerdotibus consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab huiusmodi præceptione iusserit abstinendum*. vbi non conceditur potestas dispensandi, sed declaratur materia, & conditio sub qua tale præceptum imponitur. Ad quem ferè modum suprà c. præced. n. 45. distinguebamus, dare facultatem, non semper esse dispensare: ita enim in præsenti dare consilium, vel iudicium circa dilationem communionis ex rationabili causa, non est re vera dispensare.

Atque idem ferè cẽseo de quinto casu, quem ponit Syluester de facultate, quam potest dare Abbas monacho, vt sit capellanus Ecclesiæ parochialis, cũsentiente Episcopo, ex c. 1. dist. 58. & c. *doctos*. cum aliis, 16. q. 1. Sed hoc etiam non pertinet ad potestatẽ dispensandi, sed ad subordinationem, quam religiosus debet prælato suo. Duo enim illa iura intendunt declarare, & ordinare: vnum est, monachum si fit ordinatus sacerdos, non esse incapacem, vel impeditum ex eo quòd monachus est, quominus animarum ministeria exercere possit; & hoc præcipuè agitur in dict. c. *doctos*. Secundum est, nihilominus non esse religiosum assumendum ad hæc ministeria sine consensu prælati, sicut etiam non potest intromitti sine voluntate Episcopi, vel Papæ. & hoc agitur in dict. c. 1. & aliis multis. Sicut etiam in c. eiusdem dist. 58. dicitur, monachum non posse ordinari ab Episcopo sine licentia sui Abbatis; licentia autem ad suscipiendos ordines, non est propriè dispensatio, quia non est alicuius regulæ relaxatio, sed est aliud genus gratiæ, vel facultatis. Ita ergo facultas ministrandi in Ecclesia Parochiali, non est dispensatio, sed facultas quædam, vel etiam præceptum, quod interdum potest prælatus suo subdito imponere. Quantum verò extendi possit facultas, quam prælatus potest religioso dare ad regendam aliquam Ecclesiam parochialem, & an possit illam concedere perpetuam, manendo scilicet semper extra claustrum, & an extendi possit ad obtinendum Ecclesiasticum beneficium, dicemus infrà lib. 3. c. 15. tractando de mutatione status religiosi. V.

Eiusdem rationis existimo esse facultatem, quã Abbas potest dare monacho ad ædificandam cellulam à congregatione monasterij separatam: quã dicti auctores sexto loco numerant, ex c. *nullus*. 18. q. 1. & c. *Monachum*. 20. q. 4. Nam illa etiam facultas non habet rationem dispensationis, sed cuiusdam obedientiæ ex parte subditi, & debiti reginiinis ex parte prælati: maximè si illa facultas extra monasterij sepra non extendatur, vt in dict. c. *Monachum*, præscribitur: an verò possit prælatus religionis dare subdito facultatem transeundi à vita cœnobitica, ad solitariam, vel manendo sub eadem regula, & obedientia, vel mutando illam, dicemus infra tractando de mutatione status religiosi. Igitur de hac potestate etiam respectu Abbatum, & à fortiori respectu quorumcunque prælatorum conuentualiũ, nihil ferè habemus in particulari iure canonico præscriptum, præterid, quod in c. *ad monasterium*. innuatur de dispensatione circa obseruantias regulares, quod in superiori cap. satis explicatum est: alia enim iura, quæ à Syluestro, & aliis ad hoc citantur, parum fine dubio ad rem faciunt. VI.

Superest ergo alter modus n. 2. positus colligendi hanc potestatem dispensandi ex iure communi, per aliud principium, seu generalem regulam, quatenus ex illo habemus hos prælatos habere iurisdictionem quasi Episcopalem: nam inde videtur sequi, quèlibet ex illis habere totam potestatem, quæ ratione iurisdictionis Episcopalis ad regulare statũ applicatæ haberi potest. Sed in hoc oportet aduertere, aliter loquendum esse de his Abbatibus pro eo tempo- VII.

Qualem potestatem, & vnde habuerint olim Prælati non exempti ad dispensandum.

tempore, quo erant subditi Episcopis; & aliter de Prælatis exemptis. Nam in priori statu, seu tempore nihil reuera poterant, nisi quod intrinsecè, & ex natura rei status eorum postulabat vel expressè illis in iure concedebatur. Ad quod explicandum recolo duplicem illam potestatem, quam diximus esse in Prælatis religionis, dominatiuam, & iurisdictionis: huic enim duplici potestati, duplex etiam dispensatio correspondere potest, dominij scilicet, & iurisdictionis. Nam sicut ex parte subditi duplex est ratio subiectionis, scilicet, traditio voto obedientiæ confirmata, & iurisdictio; ita etiam in Prælato duplex est ratio præcipiendi, & vtrique respondet propria potestas dispensandi, namvnusquisque eo modo, quo potest præcipere, potest etiam in suo præcepto dispensare. Vnde etiam in antiquis Præfectis regularium, qui propriam & Ecclesiasticam iurisdictionem non habebant, inerat potestas aliqua dispensandi, illa verò extendi non poterat ad leges Ecclesiasticas, vel effectus ab illis manantes: quia sicut hi sunt effectus iurisdictionis Ecclesiasticæ, ita per illam solam immutari possunt. Et eadem ratione non poterat versari circa votum quoad dispensationem; quia potestas dispensandi in votis est iurisdictionis, & supernaturalis, vt suprà vidimus, quæ in illis Præfectis non erat, vt supponimus. Solùm ergo versari poterat illa potestas circa obseruantias regulares, vt ex antiquis regulis etiam colligitur, Basilij, Augustini, Benedicti, &c. Et facile declaratur considerando originem illius potestatis; nascitur enim ab ipsismet subditis, & ex mutua conuentione inter ipsos, & religionem: nam sub hac veluti conditione se committunt religioni ac Prælato eius, vt ab ipso possint ad onera religionis vel obligari, vel ab eis dispensari; quia verò tota hæc institutio religiosa pēdebat à voluntate, & approbatione Episcoporum, ideo hæc ipsamet potestas poterat ab ipsis Episcopis limitari, dispensationes aliquas in obseruantijs etiam religiosis sibi reseruando, quia apud eos erat maior potestas non solùm ratione iurisdictionis, sed etiam ratione voti, vt suprà ostensum est. Et ad hunc modum potest esse nunc in Abbatissis, aut Prioriisis aliqua potestas dispēsatiua, iuxta earum institutа, & permissiones suorum Prælatorum. Idemque dicendum est de religionibus, vel monasterijs virorum subiectis Episcopis, etiamsi propriā iurisdictionem non habeant, vt si inter eos clerici ordinati non sint, nam in illis sicut esse potest præfectura, ita etiā hoc genus potestatis, iuxta Episcopi determinationem. Nam de tali potestate, aut statu ita præcisè spectato, hæc regula assignari potest, vt quidquid iuxta modum instituti, professionis, ac regulæ in obseruantijs regularibus dispensabile est, posse per Præfectū regularē dispensari, nisi ab Episcopo prohibeatur; quæ satis ex dictis declarata est.

VIII. Tale potestatem non habent Prælati non exempti ad dispensatiua.

Solùm in hoc puncto aduerto, actum huius potestatis videri plus participare de ratione irritationis, vel simplicis facultatis, quàm dispensationis, quia per hanc potestatem non videtur auferri obligatio, nisi faciendo aliquam mutationem ex parte materiæ, vel apponendo conditionem, qua posita, cessat obligatio præcepti, vt suprà dicebamus de simplici facultate, & cernitur in votis: nam hi etiam religionum Præfecti possunt vota subditorum irritare, cùm tamen non possent dispensare. Veruntamen, licèt quæstio de nomine sit, magis propriè potest hic seruari nomen & ratio dispensationis: nam regula talis religionis suam habet rationem legis, à cuius obligatione, siue coactiua, siue directiua, potest Præfectus ex vi sui muneris aliquem eximere, nulla facta mutatione in materia, sed immediatè ac per se tollendo obligationem, etiamsi regula absolute præcipiat, vel prohibeat, nulla adiuncta conditione, interuenit ergo ibi propriæ ratio dispensationis. Item, potest generalis Præfectus religionis generale aliquod præceptum suis subditis imponere, & deinde potest aliquem eximere modo suprà dicto, & non tantùm declarando, non esse obligatum, sed auferendo obligationem, quam posset conseruare: ibi ergo etiam interuenit modus dispensationis. Neque est simile de voto, nam illius obligatio est diuina, & naturalis, pendetq; ex eius relaxatione per se, vel per dispensatorem à se deputatum: ab altero autem homine pendere non potest, nisi quatenus vel materia voti, vel consensus permittentis ab eius voluntate pendet: regularis autem obligatio, secluſa iurisdictione, manat ex hominum pacto, & promissione inter se, & ideo ab eisdem dari potuit potestas tollendi illam. Et quanuis ablatio huius obligationis respectu eius personæ, cui conceditur, sit veluti abrogatio præcepti illi impositi; tamē respectu regulæ, seu præcepti generalis, meritò appellatur dispensatio.

IX. Hæc igitur sola potestas est intrinseca statui religioso, & ideo illa de se integra est, etiam nunc in quocunque religioso Prælato, siue vniuersali, siue locali, nisi maior Prælatus aliquid sibi specialiter reseruauerit, sicut de Episcopo in num. 7. dictum est: nam ipsamet institutio religiosa hanc conditionem postulat, & ideo superioribus Prælatis hanc confert potestatem. Hæc autem potestas & confirmata, & aucta est per iurisdictionem Ecclesiasticam Præpositis regularibus superadditam. Nam per hanc iurisdictionem noua potestas dispensandi data est, quæ versari potest circa omnes materias suprà cap. præcedenti declaratas, & specialiter circa statuta, vel præcepta regularia, quatenus iam non solùm procedunt ex paterna seu dominatiua potestate, & sunt leges (vt sic dicam) conuentionales, sed etiam ex potestate iurisdictionis, & Prælationis, & sunt leges simpliciter, & in omni proprietate.

X. *Eam potestatem non habent Prælati non exempti, sum non sint quasi Episcopi subditorum.*

De hac autem iurisdictione quoad Abbates, vel Prælatos non exemptos à iurisdictione Episcoporum, nihil dicere possumus ex vi illius principij de iurisdictione Episcopali, quia his Abbatibus nullibi legimus esse generatim concessam generalem potestatem quasi Episcopalem, neque erat conueniens statui eorum, cùm essent sub immediata iurisdictione Episcoporum. Vnde in antiquis canonibus Decretorum, & quinque librorum Decretalium, quia nondum erat adeò extensa, & multiplicata hæc exemptio religionum, nulla ferè fit mentio iurisdictionis Episcopalis horum Abbatum, quia cùm illam haberent eo tempore Episcopi, nōdum erat illis communicata iure ordinario. Neque obstat, quod de Abbate dicitur in c. *nullam*. 18. q. 2. ad Abbatem totam potestatem pertinere. ex quibus verbis solent multa Canonistę colligere de hac potestate Abbatum, vt videre licet in Nauar. Comment. 3. de reg. n. 4. & alijs, quos ipse refert. Dicendum est enim, ibi non loqui Pontificem de propria potestate iurisdictionis Ecclesiasticæ, sed de potestate dominatiua, seu paterna, quam habet Abbas ex vi talis religiosi status, vt constat ex contextu, & in superioribus tactum est.

XI. *Neque illam habent ex iure communi.*

De his ergo Abbatibus, seu Prælatis non exemptis dicendum est, ex vi sui muneris, seu ex concessione iuris nullam habere iurisdictionem ad dispēsandum in votis, præceptis, aut impedimentis Ecclesiasticis, generatim loquendo. Probatur, quia hoc pertinet ad iurisdictionem Episcopalem, quam ipsi non habebant. Dixi autem, *generatim loquendo*, quia excipiendi sunt casus speciales in iure expressi, si qui fortasse fuerint, vt à n. 2. tractatum est. Dixi etiam, *ex concessione iuris*, quia ex cōcessione Episcopi poterūt Abbates habere hanc iurisdictionem, quia,

cùm essent superiores Prælati ordinarie, poterant illam communicare, & quasi vicarios suos illos constituere. Tunc autem illa iurisdictio in his Prælatis videri potest tantum delegata, quia non conuenit his Abbatibus ex vi muneris, sed ex concessione Episcopi. Et fortasse regulariter ita est. Existimo tamen, potuisse tunc Episcopos, eo modo, quo ad illos spectabat approbatio & institutio religionum in suis Episcopatibus, instituere munus, & Prælationē Abbatis cum ordinaria iurisdictione ad dispensandum in prædictis materijs, iuxta mensuram aliquam ab ipsis præscribendam: hoc enim non videtur excedere potestatem Episcoporum, quandiu eam sibi Apostolica Sedes non reseruauit. Qualis autem fuerit in hoc antiqua institutio monachorum, mihi non constat. Postquam autem Pontifex sibi reseruauit confirmationem, & approbationem religionum, in nullo Prælato religioso inuenitur hæc iurisdictio ad dispensandum vt ordinaria, nisi eam habeat à Summo Pontifice: nam si religio sit exempta, eo ipso habet iurisdictionem à Papa; si autem exempta non sit regulariter, non habent Præfecti eius hanc iurisdictionem, sed quantum Episcopus superior concedere vult.

Poterunt tamen habere ex iure suorum Episcoporum.

Hodie nulla religio eam habet ordinariam, nisi à Papa.

XII. Atque hinc vlterius concluditur, potissimum inueniri hanc iurisdictionem in Prælatis regularibus exemptis, & in suo ordine supremis, id est, immediate Summo Pontifici subiectis. Probatur, quia illi omnes sustinent locum, & munus Episcoporum respectu suorum subditorum. Vnde ad hoc non refert, quod talis Prælatus sit vnius loci tantum, vel plurium: nam ratio facta in vtroque æque procedit. Vnde si quis nunc est Abbas exemptus vnius tantum monasterij, non habens alium Prælatum regularem, cui ordinarie subiectus sit, potestatem habet dispensandi Episcopalem, iuxta regulas superius cap. præced. positas, & iuxta specialia priuilegia, si illa habuerit. Idemque à fortiori certum est de Generalibus omnium religionum, vt per se constat. De Prouincialibus autem, quatenus subiecti sunt Generalibus, oritur nonnulla ratio dubitandi, quia habent superiorem Prælatum habentem Episcopalem, & ordinariam iurisdictionem in ipsos, & in omnes subditos eorum cum potestate dispensandi immediate cum omnibus illis: non solet autem in Ecclesia respectu eorundem esse potestas dispensandi Episcopalis infra Summum Pontificem, nisi in vno Episcopo, vel Prælato habente vices eius. Maior autem dubitatio est de Prælatis conuentualibus, quia hi solum videntur esse tanquam proximi Parochi, qui potestatem non habent dispensandi, neque illis videtur necessaria, cùm per Prouinciales possit sufficienter omnibus necessitatibus subueniri.

XIII. In hoc verò puncto seruanda est regula tradita ab Innocentio in cap. 2. de eo, qui furt. ord. suscep. recepta communiter à Doctoribus ibi, & in c. *at si clerici. §. de additis.* de Iudic. & à Syluestro & Angelo, verb. *Dispensatio.* videlicet, vnumquemque Prælatum religiosum eam habere potestatem dispensandi, quæ sibi à iure, vel à regula concessa est. Quæ assertio supponit in his omnibus Prælatis esse aliquam potestatem dispensandi, quę de omnibus, etiam de conuentualibus, vera est. Quod constat sufficienter ex vsu omnium religionum. Item, quia supra ostensum est, hos omnes esse vere Prælatos, & consequenter omnes participare iurisdictionem Episcopalem: ergo eadem ratione participabunt illam quoad potestatem dispensandi, quia non debet esse minor hæc potestas vt fauorabilis, quàm vt rigorosa. Denique, quia hæc potestas pro ratione sui muneris vnicuique ex his Prælatis necessaria est. Et omissis Generalibus, de quibus iam diximus, de Prouincialibus est res certa, quia sunt quasi Episcopi in suis prouincijs. Et (vt difficultati insinuatæ in n. præced. satisfaciamus) specialis necessitas nascitur ex peculiari conditione status religiosi: nam quando religio adeò vniuersalis est, vt per vniuersam Ecclesiam per varias regiones sit dispersa, & ideo est in varias prouincias diuisa, non possunt commode omnes religiosi dispensatione indigentes, ad Generalem recursum habere; sed necessarium fuit hanc potestatem Prouincialibus communicare. Quæ ratio suo etiam modo, licèt non tam vrgente, locum habet in Prælatis conuentualibus, quia necessitas dispensationis sæpe potest esse vrgens, & præsentanea, vel quasi quotidiana, & ideo non debuit pendere semper à Prouinciali, qui interdum & diu, & longe absens est. Accidit, quod hæc potestas dispensandi sæpe est necessaria ad bonum spirituale subditorum; religiosi autem sicut ratione status ad maiorem perfectionem spiritualem obligantur, ita per hęc auxilia debent & frequentius, & facilius adiuuari: est ergo valde consentaneum huic statui, vt Prælati etiam locales hanc habeant potestatem, vt sicut tenentur non tantum salutem, sed etiam perfectionem subditorum procurare, ita etiam possint modis omnibus illos iuuare. Et ideo non repugnat, nec est vllum inconueniens, quòd hæc potestas, etiam in ordine ad eundem actum, seu effectum, sit in multis Prælatis subordinatis inter se, & sub vno Summo Pontifice: tum quia potuit fine dubio hoc modo ab eodem Pontifice concedi, tum etiam, quia tota illa ordinatur ad maius bonum, & ædificationem religiosorum, & in ea seruatur ordo, vt quatenus est in inferiori, semper à superiore dependeat, vt mox dicemus; & ita seruatur pluralitas sine confusione.

Deinde verò assignatur in prædicta assertione communis regula ad cognoscendum gradum, seu quantitatem huius potestatis in vnoquoque exdictis Prælatis, quæ dicitur esse vel ius commune, vel speciale religionis; illam verò regulam ita intelligendam censeo, vt, quantum est ex vi iuris communis, in quolibet illorum sit potestas dispensandi in casibus Episcopalibus, iuxta principium generale supra positum & explicatum cap. præced. à n. 1. vsque ad 9. Ratio est, quia ius commune nullis istorum Prælatorum limitat hanc potestatem: ergo, quantum est ex vi eius, in nullo eorum diminuta est. Præsertim, quia si in aliquibus est diminuta, maxime in conuentualibus Prælatis: at ius commune potiùs his concedit quidquid concedit regularibus Prælatis: quia (vt n. 2. dixi) de his tantum fere semper loquitur, & ex vi iuris communis nihil pertinens ad hoc genus potestatis, his inferioribus Prælatis ademptum est. Relinquitur ergo, vt limitatio talis potestatis, si quæ fuerit in his Prælatis, ex iure speciali vnuscuiusque religionis sumenda sit.

XIV.

Vnde hanc regulam, pro concessione dictæ potestatis ex vi iuris specialis constituo, vnumquemque Prælatum regularem posse dispensare cum suis subditis in omnibus, quæ in regula reseruata non sunt superiori Prælato, ita vt quidquid non est prohibitum, censeatur concessum. Probatur, quia ex vi Prælationis habet vnusquisq; Prælatus hanc potestatem: ergo vnusquisque habet totam, quæ in tali religione inuenitur respectu subditorum, nisi prohibeatur iure speciali: quia nullum aliud principium excogitari potest vnde limitetur. Dices, in Societate potius contrariam regulam seruari, iuxta quandam Bullam Gregorij XIII. quia nullus inferior Prælatus sub Generali censetur posse dispensare, nisi quatenus sibi concessum est, ita vt quidquid non est concessum, censeatur prohibitum,

tum, & non è contrario, quidquid non est prohibitum, censeatur concessum. Respondetur, inprimis hic nos non agere de speciali instituto Societatis, de quo infrà toto tract. 10. sed de communi ratione Prælatorum regularium. Deinde dicimus, id non esse alienum à nostra regula: nam, si in Societate id seruatur, illud est propter speciale ius, quod declarat esse prohibitum quidquid non est concessum. De quo, an ita vniuersaliter accipiendum sit, vel quomodo sit intelligendum, infrà suo loco dicam in citato tract. lib. 10. cap. 5.

XVI. Tandem, vt melius possit dicta regula ad omnia instituta applicari, animaduertendum occurrit, hanc potestatem dupliciter conuenire posse vnicuique religioni exemptæ. Primò ex vi muneris talis Prælati, habentis respectu suorum subditorum non tantùm vices Parochi, sed etiam Episcopi: & quantum ad hoc genus potestatis maximè procedit regula posita, vt sufficienter confirmatur ex proximè dictis num. præced. & ex suprà generatim tractatis cap. 12. de iurisdictione quasi Episcopali horum Prælatorum. Alio modo potest conuenire hæc potestas ex specialibus priuilegijs, vel indultis, siue directè concessis tali religioni, siue per communicationem cum alijs: & quoad talem potestatem, licèt regula dicta benè intellecta, & applicata, locum etiam habeat, tamen modus indulti, & concessionis maximè considerandus est. Nam, si verba Pontificis generalia sunt, scilicet, concedendi tali religioni, vel Prælatis eius potestatem dispensandi in hac, vel illa re, & per aliud indultum, vel per regulam religionis non limitantur, tunc optimè procedit regula posita, quia illa potestas in omnibus inuenitur, quibus specialiter non prohibetur. Si autem verba indulti sunt specialia, quia nimirum solùm diriguntur ad Generales, vel ad Prouinciales, tunc potiùs habet locum altera regula, scilicet, inferiores Prælatos solùm posse in eo genere id, quod sibi à superioribus fuerit concessum: nam cùm alibi datum non sit, ex natura rei est ipsis prohibitum, quandiu non est concessum. & hoc modo etiam hic casus ad prædictam regulam reducitur: nam illamet specialis concessio & est ius speciale talis religionis, & est virtualis quædam prohibitio respectu inferiorum. Dico autem semper respectu inferiorum, quia respectu superiorum nunquam censeo illam limitationem admittendam, nisi exprimatur: quanuis enim indultum, vel regula tantùm diceret, Omnes Guardiani, vel Priores, vel denique conuentuales Prælati, quomodocunque nominentur, hoc possint dispẽsare; nihilominus Prouinciales, & superiores Prælati non sunt censendi excluſi ab ea concessione & potestate: quia sub particulari semper includitur vniuersalis Prælatus; sicut sub nomine proprij sacerdotis comprehenditur Episcopus quoad habendam potestatem.

XVII. Dices, interdum inferior habet ius ad iudicandum in aliqua causa, in qua non potest superior se intromittere, nisi fortasse per viam appellationis, vel in defectum alterius: ergo idem contingere potest in hac materia dispensationum. Respondetur inprimis, antecedens non habere locum in Prælatis Ordinarijs, habentibus propriam curam spiritualem subditorum in vtroque foro, vt sunt Prælati religionum. Deinde, in his dispensationibus multò minus esse id admittendum, quàm in alijs causis iudicialibus, quia propinquiùs ordinantur ad spirituale bonum subditorum. Ac denique, vt id posset admitti, oporteret prohibitionem, & denegationem esse expressam, quia multum exorbitaret ab ordinario iure. Supererat hìc alia dubitatio, an Prælati habentes hanc potestatem possint illam delegare. Sed expediemus illam simul cum alia simili in c. 15. à n. 4.

CAPVT XIV.

Quæ personæ à Prælatis religiosis dispensari queant.

I. VLtimum punctum suprà propositum c. 12. n. 5. fuit de personis, quæ per hanc potestatem possunt dispensari. Et de tribus generib. personarum potest dubitari, scilicet de ipsismet Prælatis vtentibus tali potestate, de nouitijs, & de secularibus, aliquo extrinseco modo (vt sic dicam) religioni cõiunctis, vt sunt familiares, seruiẽtes, & similes. Nam præter hæc tria genera solùm relinquũtur alia tria, scilicet, religiosi professi eiusdem religionis subditi, religiosi eiusdem etiam professionis, non tamen subditi, & omnes alij externi nullo modo religioni coniuncti, siue seculares sint, siue religiosi alterius religionis. De hoc autem triplici posteriori genere nulla est quæstio; nam quod attinet ad religiosos professos eiusdem religionis constat, illos esse quasi propria subiecta (vt sic dicam) circa quæ potestas hæc versatur. nam propter illos datur huiusmodi potestas: cum illis ergo omnibus potest dispensare Prælatus religionis, per se loquendo, seu nisi in ipso indulto fiat peculiaris restrictio, quæ rarò, vel nunquam fit. De alijs religiosis eiusdem professionis, non tamen subditis est contraria regula certa, scilicet, non posse religiosum non subditum dispensari à Prælato non suo. Ratio est clara, quia dispensatio hæc est actus iurisdictionis, quæ non versatur circa non subditum. Et quanuis interdum contingat, potestatem dispensandi concedi erga eos, qui aliàs non sunt subditi, quia per priuilegium fiunt subditi quoad illum actum, vel quia tunc non cõceditur propria iurisdictio, sed nudum ministeriũ; licèt hoc (inquam) fieri possit, & interdum fiat, tamen ex ordinario iure religionum; tam communi, quàm speciali, certum est, non ita fieri, quia esset contra debitum ordinem, & quia pareret confusionem potius, quàm ædificationem. Item, quia religiosi possunt facilè habere recursum ad suos proprios Prælatos, & Prælatus debet agnoscere vultum pecoris sui: ergo superuacaneum, & inopinatum esset, si vnusquisque religiosus posset dispensari à quolibet Prælato suæ religionis, etiam non suo. Denique, ob hanc rationem non potest inferior Prælatus dispensare cum suo Superiore; nec Prælatus vnius conuentus cum Prælato alterius; neque vnus Prouincialis cum alio: ergo multò minus poterit vnus Prouincialis dispensare cum subditis alterius, vel è contra, & sic de cæteris. Statim autem occurrebat quæstio de religiosis hospitibus, an possint dispensari à Superiore loci, vel prouinciæ, in qua inueniuntur, propter actualem subiectionem, quam videntur habere. Resolutio tamen est, non posse, loquendo propriè de dispensatione prout distinguitur ab absolutione: de quo postea n. 7. videbimus. Et ratio est, quia simpliciter non sunt subditi; & quia dispensatio obtineri potest à Prælato absenti. Et ita in simili declaratum est de clericis forensibus à Congregatione Cardinalium circa capitulum *Iuuat.* quod est 6. de Reformat. in sess. 24. Concilij Triden.

Sex personarum genera in hac quæst.

Expeditur tria posteriora genera personarum.

II. Atque hinc facilè constat, eandem regulam negatiuam veram, & indubitatam esse in vltimo genere personarum. Quia illæ non solum subiectæ non sunt, verùmetiam nec coniunctæ, aut vnitæ tali religioni. Obseruare autem oportet, sermonẽ hìc esse de potestate concessa religioni per modum iurisdictionis in foro exteriori, & in ordine ad externum regimen. Aliquando enim conceditur aliqua potestas dispensandi in ordine ad forum conscientiæ, & quasi annexa iurisdictioni in

foro

foro sacramentali, quæ sic concessa non ordinatur ad regimen religionis, sed ad ministeria circa salutem animarum, & in fauorem pœnitentium. Et hoc posteriori modo conceditur interdum religiosis per sua priuilegia potestas dispensandi cum externis vel in aliquibus votis, vel in aliquo impedimento affinitatis, vel quid simile. Sed quia hoc vniuersale non est, vnusquisque consulere debet sua priuilegia, & satis cognitam habere potestatem sibi concessam. Quando autem potestas huiusmodi est, circa illum poterit exerceri, qui in foro pœnitentiæ fuerit subiectus, quia illa potestas, cùm in ordine ad illud forum detur, illam subiectionem postulat, & non aliam.

III. *Expeditur iam quæstio circa 1 genus, an Prælati secum dispensare valeant.*

Iam igitur circa priora tria genera personarum dubium inprimis est: an Prælatus religionis possit secum ipse dispensare? Et ratio dubitandi oritur ex dictis, quia ipse non est sibi subiectus, neque habet in se iurisdictionem: ergo non potest secum dispensare. Confirmatur, quia semper esset suspecta, & periculosa talis dispensatio: quia nemo rectè potest in propria causa iudicium ferre. Denique, hi Prælati semper habent Superiorem, ad quem recurrant, Conuentualis ad Prouincialem, Prouincialis ad Generalem, & Generalis ad Papam: ergo non possunt ipsi secum dispensare. hac enim ratione non possunt Episcopi secum dispensare, quia Superiorem habent, iuxta doctrinam Panormitani in c. *magnæ*. de voto, de qua supra in materia de voto lib. 6. c. 11. dictum est. Propter hæc aliqui absolute negant, hos Prælatos posse secum dispensare. Alijs verò hoc nimis onerosum videtur, quia non debent esse hi Prælati peioris conditionis, quã sint sui subditi: ergo, si subditus potest dispensari, v.g. à Prouinciali in aliquo casu: ergo etiam ipse Prouincialis poterit dispensari per eandem potestatem Prouincialis; alias grauius cum illo ageretur. Item, quia Prælatus potest sibi concedere licentiam, quam potest subdito dare, quia vix potest alio modo conuenienter gubernari: ergo eadem ratione potest sibi concedere dispensationem, quàm subdito; quia non magis hoc repugnat, quàm illud, & vtriusque necessitas frequenter ac moraliter occurrit.

IV. *Non quæritur an requiratur distinctio inter dispensantem & dispensatũ.*

In hac quæstione difficultas esse potest de modo necessario ex parte actus dispensandi, an scilicet exerceri possit ab eodem circa seipsum. Quo sensu difficultas generalis est ad plures alias materias, de Legibus, de voto, &c. in quibus sufficienter tractata est, citato cap. 11. de voto & lib. 6. de legib. cap. 12. à num. 8. & ideo hic omittitur, quia vim non facimus in hoc, quòd Prælatus possit per seipsum secum dispensare, vel eligere aliquem, cui committat dispensationem, hoc enim satis illi est, quanuis probabile sit, si per alium potest secum dispensare, in rigore etiam posse per seipsum: quia distinctio personarum non est de substantia dispensationis, sicut est de substantia sacramentalis absolutionis, licet moraliter conuenientius sit illud iudicium alteri committere, vt probat ratio dubitãdi in principio facta. In alio ergo sensu intelligenda est dubitatio de potestate ipsa, an sit in Prælato ad huiusmodi dispensationem faciendam, siue per se, siue per commissionem suo confessori factam.

Proprius sensus quæst. An possit Prælatus potestatem saltem delegare vt secum dispensetur.

V. In hoc ergo sensu dico inprimis, supremũ Prælatum religionis posse secum dispensare, quia non esset sufficienter prouisum, si deberet semper extra religionem quærere remedium talis dispensationis. quod plane est contra intentionem Pontificum concedentium religioni huiusmodi facultates, seu priuilegia, & exemptiones, vt omnes eius religiosi possint illis gaudere: non excipiunt autem Generalem: ergo illum etiam comprehendunt. Esset etiam id contra intentionem religionis, ad quam spectat habere debitam proui dentiam sui Prælati non minus, quàm aliorum. Vnde eo ipso, quòd religio committit Generali absolute, & sine restrictione omnem potestatem suam quoad actus dispensandi, consequenter illam committit erga ipsummet. Posset tamen religio, vt existimo, existens tota in Capitulo generali, designare personam, cui has vices respectu Generalis committat, vt postea etiam dicemus de absolutione: & tunc non posset Generalis secum dispensare, sed à Commissario Capituli generalis; quia reuera potestas principaliter est in tota religione, & ille modus vtendi illa non habet repugnantiam, neque indecentiam, imò potest esse conueniens. Quandiu tamen religio non vtitur hoc genere prouidentiæ circa suum supremum Prælatum, prout regulariter non vtitur, talis potestas commissa censetur Generali propter rationem factam, & quia non est à nobis sine causa restringenda. Modus autem vtendi illa potestate per se, vel per alium, si speciali lege religionis non præscribitur, consequenter etiam relinquitur, vt iuxta rei naturam, & prudentiam Prælati fiat.

VI. Secundò de inferioribus Prælatis dicendum est, de illis non posse aliam generalem regulam assignari, nisi vnumquemque in hoc dependere à suo Superiore, iuxta institutionem & vsum suæ religionis: per se enim loquendo pertinet talis dispensatio ad proximum Prælatum vniuscuiusque; & in Prælatis conuentualibus ita existimo regulariter obseruari, nimirum à suis Prouincialibus postulari debere huiusmodi dispensationes, vel ex facultate eorum habere designatum aliquem confessorem, vel licentiam eligendi illum, cui hæc potestas fit commissa: quòd si ex vsu religionis constiterit, Prælatis inferioribus esse concessam hanc facultatem, id satis erit, nam consuetudo ostendit hanc esse voluntatem superioris Prælati, vt sæpe alias dixi. In Prouincialibus autem, quanuis in rigore, considerata qualitate sui muneris, habeant eandem dependentiam à Generali; tamen frequentius non videtur seruari tanta subordinatio inter hos Prælatos in multis religionibus; sed Prouincialis censetur posse in sua prouincia quidquid nõ est expresse reseruatum Generali, iuxta sua statuta. Vnde, si statuta in hoc aliquid disponunt, illud seruandum est; si autem nihil disponunt, videtur eo ipso commissa facultas ipsis Prouincialibus, nisi ex consuetudine oppositum constet. Aliqui etiam probabile existimant, hos Prælatos posse iuuari ad hanc dispensationem priuilegio cap. vltimi. de pœnit. & remiss. licet illud priuilegium extendatur ad hos Prælatos, vt dixi in 4. tom. 3. p. disp. 27. sect. 2. tamen difficile est illud extendere ad hanc potestatem dispensandi; cùm ibi solùm concedatur facultas eligendi confessorem, qui confessor nec per se habet hanc potestatem ex vi muneris confessoris, nec in illo textu ei datur; cùm solum de munere confessoris fiat mentio: maxime cùm hæc dispensatio, de qua agimus, nullo modo sit annexa absolutioni sacramentali, quia neque est præuia ad illam ex necessitate, vt est absolutio à censura, neque aliam connexionem necessariam cum illa habet.

VII. Est autem vltimò in hoc puncto aduertendum, hæc omnia intelligi de dispensatione proprie dicta, quam in superioribus c. 12. n. 45. distinximus à communi licentia; & ita proprie habent locum in dispensatione votorum, & præceptorum Ecclesiæ, & impedimentorum, quæ ex illorum transgressione interdum contrahuntur, & præceptorum etiam religionis simpliciter prohibẽtium, vel præcipientium aliquid: nam circa has materias versatur proprie dispensatio. At verò in alijs actibus, qui non proki-

prohibentur simpliciter fieri, sed licentia Prælati postulatur, vt rectè fiant, non videtur dubitãdum, quin his Prælati, etiam conuentuales possint huiusmodi licentias sibi concedere, quas alijs dare possunt, dummodo debita moderatione secum vtantur, quam etiam circa alios obseruare tenentur. Probatur, quia hoc est moraliter necessarium iuxta statum horum Prælatorum. Item, quia huiusmodi licentia non tam est actus iurisdictionis, quam cuiusdam dominij, eo autem ipso, quòd Prælatus relinquitur in hac domo tanquam pater & superior illius, relinquitur tanquam dominus suarum actionum, earum scilicet, quæ ad ordinarium modum talis vitæ pertinent, in cuius solet esse necessaria licentia Præpositi totius domus: ergo hoc ipso illi conceditur, vt ipse possit sua facultate facere, quod alij possunt de eius licentia efficere. Quod semper intelligitur, nisi aliquid ei specialiter prohibeatur, cuius licentiam sibi reseruet superior Prælatus.

VIII. Explicatur deinde quæ sint quoad 2. genus, an scilicet Nouitij à spiritu seruientent.

In secundo puncto de nouitijs, quod ad vota attinet, superiùs tractatum est; quod verò pertinet ad communes obseruantias, vel præcepta religionis, in eis locum non habet: quia illi non obligantur in rigore his præceptis, & ita non indigent propria dispensatione; sed vt suæ religioni, & probationi satisfaciant, indigebunt licentia Prælati, quam certum est posse ab ipso dari, quanuis, vt rectè fiat, prudens causa necessaria sit. Solùm ergo potest dubitari de Ecclesiasticis præceptis, aut de effectibus eorum. In quo agi potest vel de obseruantia, & executione talium præceptorum pro tempore tantùm illius anni probationis; vel de dispensatione aliqua perpetua, & durabili. Priori modo dicendum est posse Prælatum dispensare cum nouitio in his, in quibus posset à suo Episcopo dispensari, vt in ieiunio, vel in audienda Missa, & similibus. Ratio est, quia pro illo tempore gaudent priuilegio exemptionis, & quoad spiritualia sunt sub propria cura Prælatorum religionis: ergo hi Prælati possunt exercere circa illos iurisdictionem quasi Episcopalem, ad quam pertinet hæc dispensatio. Et confirmatur, quia hic modus dispensationis regulariter est necessarius, & in tali statu neque expedit, nec conuenienter fieri potest, vt nouitius habeat recursum ad alium Prælatum præter eum regularem, sub cuius disciplina viuit: ergo. Vnde, si Prælatus religionis ex proprijs priuilegijs maiorem aliquam in hoc habet potestatem circa suos religiosos, etiam illam extendendam censeo ad nouitios: quia licèt nouitius in rigore non sit religiosus, & quoad odiosa non comprehendatur sub hac appellatione, nihilominus quoad gratias, & fauores comprehenditur, iuxta communem doctrinam. Potestas autem dispensandi fauorabilis est, & ideo amplè interpretanda, licèt dispensatio sit restringenda.

1. Prænunt. de dispensationibus ad tempus.

IX. 1. Prænunt. de dispensationibus perpetuum.

Posteriori autem modo dicendum est, Prælatum religionis non posse cum nouitijs dispensare, scilicet, dispensationes perpetuas eis concedendo, quæ in eis durent, etiamsi postea non profiteantur, sed habitum relinquant. Probatur, quia illi non sunt absolutè & perpetui subditi. Item, quia esset irrationabilis dispensatio, quæ potiùs cedere posset in nocumentum religionis, quàm in fauorem. Denique, nullo iure, vel priuilegio talis potestas ostendi potest. Vnde etiam colligo, non posse nouitium dispensari virtute priuilegiorum religionis ad effectus perpetuos, seu permanentes in tali persona, etiamsi religionem relinquat; quia illa formaliter, vel virtualiter est quædam dispensatio perpetua. Huiusmodi esse censeo dispensationem ad ordines suscipiendos, siue fit dispensatio in irregularitate, siue in interstitijs, siue in recipiendo ordines extra tempora; estò enim possit Prælatus per priuilegia cum suis religiosis in huiusmodi dispensare, non est extendenda illa potestas ad nouitios, nisi in ipso indulto expressa mentio illorum fiat. Ratio est, quia, considerata materia talium priuilegiorum, non potest prudenter ad nouitios fieri extensio, cùm tamen in rigore verborum sub religiosis non comprehendantur; vt per se constat. Assumptum declaratur, tum quia illa extensio non est accommodata statui nouitij, vt sic, nam ille habet statum annuum (vt sic dicam) & facilè mutabilem; dispensatio autem fit ad rem perpetuam: tum etiam, quia potestas super nouitios solùm conceditur ad spirituale regimen eorum pro tempore probationis, & consequenter solùm extenditur ad ea, quæ ad hunc finem sunt necessaria; huiusmodi autem dispensationes nihil solent ad illum finem referre: tum denique, quia talis dispensatio posset interdum cedere in iniuriam Episcopi, cui nouitius, vt secularis, subiectus est quasi radicaliter, & erit etiam actualiter, si ad seculum reuertatur, manebitque clericus secularis irregulariter ordinatus, sine licentia sui Episcopi, quod est inconueniens, & contra debitum ordinem: & ideo præsumendum non est Pontificem in hoc sensu cõcedere priuilegia. Neque obstant priuilegia quædam Sixti IV. quæ referuntur in Mari magno, & in lib. Monum. ordin. concessa Prædicatoribus, & Minoribus, vt cum nouitijs possint dispensare in quibusdam irregularitatibus: quia si illa comprehendunt nouitios, ideo est, quia illos expressè nominant; vnde potiùs sumitur argumentum ab speciali, nimirum, quando expressè non nominantur, non comprehendi in huiusmodi priuilegijs: quòmodo autem illa priuilegia intelligenda sint, alibi tractatum est. Et simile priuilegium concessum est Societati à Paulo III.

Vide Emman. Roder. tom. 1. q. 24. art. 15.

X. De 3 genere personarum in eodem n. 1.

In tertio puncto de dispensatione cum extraneis familiaribus, vel seruientibus religioni, pro regula habendum est, tunc solùm extendi hanc facultatem ad has personas, quando in indulto fuerint expressæ. Quia neque in proprietate verborum sub religiosorum nomine comprehenduntur, neque etiam secundùm aliquam extensionem, quæ vel in iure, vel in communi modo loquendi habeat aliquod fundamentum. Necessaria ergo est extensio, quæ ab ipso Pontifice fiat per expressa verba, de qua nihil dicere possumus ex iure communi, quia nullum est, quod talem potestatem concedat. Consulenda ergo sunt particularia priuilegia: huiusmodi autem est priuilegium, quod Eugenius IV. concesit monachis S. Hieronymi, quo aliæ religiones per communicationem vtuntur, scilicet, vt Prælati conuentuales possent dispensare cum familiaribus monasteriorum in ieiunijs Ecclesiasticis, vel etiam, vt diebus prohibitis possent ratione infirmitatis carnes, & oua comedere, de consilio medici, vel etiam sine illo, si commodè habere non possit. de quibus vide in Compendio Minorum, verb. *Ieiunium*. §. 7. & in Compend. Societatis, verb. *Dispensatio*. §. 7.

CAPVT XV.

An in Prælatis religiosorum sit potestas tum ad absoluendum suos subditos a culpis non reseruatis, tum ad delegandum aliis talem potestatem.

I. QVoniam in superioribus constituimus differentiam inter dispensationem, & absolutionem, ideo, explicata in tribus proximis capitibus potestate dispensandi, necessariũ est de potestate absoluendi

uendi in specie dicere. Duplex autem est absolutio, quæ ad præsens pertinere potest, scilicet, à peccatis, & à censuris, vel pœnis Ecclesiasticis: nullum enim aliud spirituale vinculum excogitari potest, quod per absolutionem tollatur: nam si quæ sunt alia, vt legum, irregularitatum, aut votorum, non tolluntur per absolutionem, sed per dispensationem. Duplex ergo hinc oritur quæstio principalis, vna est de potestate absoluendi à peccatis in foro sacramentali: alia de potestate absoluendi à censuris.

II. Circa priorē multa in præsenti dici possent, nisi ex principijs positis in 4. tomo, circa iurisdictionem fori sacramentalis, & ex dictis in superioribus de munere, & iurisdictione Prælatorum regularium, res esset satis nota; & ideo breuiter applicabimus generalia principia ad hanc materiam, proponendo ea, quæ in ipsa seruanda sunt, tam circa peccata non reseruata in hoc, & duobus capitibus sequentibus; quàm circa reseruata in cap. 18. & 19.

1. Assertio de absolutione à peccatis in distincti. Primò ergo certum est, habere Prælatos religionum ordinariam iurisdictionem ad absoluendum suos subditos religiosos à peccatis. Patet, quia sunt Ordinarij pastores animarum suorum subditorū, & in eos translata est cura, quam Episcopi, vel Parochi habent circa suos subditos seculares: ergo habent prædictam iurisdictionem ex vi sui muneris, quod est habere illam tanquam ordinariam. Denique hoc est per se notum ex vsu, & institutione ferè omnium religionum exemptarum, sequiturque necessariò ad ipsam exemptionem, vt suprà dictum est. Et ideo hic nihil agimus de religionibus non exemptis, nam illæ sicut sunt sub iurisdictione Episcoporum, ab ipsis, vel per ipsos habere debent suos proprios sacerdotes, seu vicarios, à quibus absoluantur, vel si circa hoc habuerint aliqua specialia priuilegia Pontificia, iuxta illa debent quoad hanc partem, seu iurisdictionem ab Episcopis gubernari.

III. *2. Assertio.* Secundò est certum, hanc iurisdictionem esse in pluribus Prælatis regularibus inter se subordinatis respectu eiusdem seu eorundem subditorum. Explicatur, nam Prælati Conuentuales habent hanc iurisdictionem circa religiosos sui conuentus, & circa eosdem habet Prouincialis eandem iurisdictionem de se æquè immediatam quoad vsum absoluendi subditos, si velit, independenter à voluntate Prælati Conuentualis, vel etiam ipso renuente. Et cum eadem proportione habet similem iurisdictionem Generalis in eosdem subditos totius religionis, seu ditionis suæ. Hoc etiam est certum ex praxi religionum, & ex intrinseca ratione taliū munerum: omnes enim hi sunt proprij, & ordinarij Pastores talium animarum magis, vel minùs vniuersales: quæ vniuersalitas non tollit prædictam immediationem quoad potestatem, sed ponit subordinationem inter dictos Prælatos, etiam in vsu huius potestatis, ita vt inferior pendeat à superiore, non verò è conuerso. Exemplum est in Parocho, Episcopo, & Pontifice: qui omnes habent iurisdictionem immediatam dicto modo in hoc foro cum subordinatione. Vnde Prælati Conuentuales solēt Parochis comparari in hoc foro, quia sunt proximi Pastores ordinarij talium animarum; Prouinciales autem sunt tanquam Episcopi; Generales verò non habent tantam proportionem cum Pontifice, quia ille est simpliciter supremus, & ordinarius Pastor etiam in hoc foro ipsorum religiosorum; Generales autem sunt sub ipso Summo Pontifice, & ideo solent comparari Archiepiscopis, vel Patriarchis. Sed in hoc differunt ab eis, quòd Archiepiscopus non habet iurisdictionem ordinariam in hoc foro in diœcesib. suffraganeorum, nisi dum visitat; Generalis autem semper est ordinarius Pastor, & ideo ipse etiam vti potest immediatè tali iurisdictione modo suprà dicto. Et hanc existimo esse institutionem & obseruantiam omnium religionum. Video enim non repugnare institui alio modo huiusmodi Prælationes vniuersales, & præcipuè Generalis Prælati, vt scilicet in hoc foro non præoccupet munus proprij, & immediati Prælati, ad quem maximè pertinet conscientiam subditi cognoscere; sed nihilominus talis institutio non esset accommodata statui religioso, namilla Prælatio esset magis forensis, & externa, quàm spiritualis, & paterna, quam postulat religiosus status in quocunque gradu, & ordine Prælationis.

Comparatio Generalis cum Papa, vel cum Archiepiscopo, in quo deficiat.

Tertiò hinc etiam certum est, quemlibet exhis Prælatis posse hanc iurisdictionem pro suis subditis alijs delegare. Probatur, quia quicunque habet potestatem ordinariam, potest illam delegare, vt dicto tomo 4. latè diximus: neque in præsenti est vlla ratio limitandi hoc generale principium, seu faciendi exceptionem. Imò est hic quiddam speciale adnotandum: nam inter seculares ordinarij Pastores, vt Parochi, v.g. licèt possint, non tenentur suam iurisdictionem delegare, sed possunt vel-le per se audire confessiones suarum ouium, ordinariè loquendo: at verò in religionibus hoc non esset expediens: licèt enim Superior ratione sui muneris, & potestatis debeat esse paratus ad confessiones subditorum audiendas, si ipsi velint ei confiteri, non tamen debet ordinariè ad hoc illos cogere, & ideo necesse est, moraliter loquendo, iurisdictionem hanc alicui alteri delegare, cui religiosi liberè confiteantur. Quòd si quis quærat, quanta, & qualis sit hæc necessitas, seu obligatio Prælati. Respondetur inprimis ex natura rei videri esse grauem, quia retinere in se solo iurisdictionem hanc esset abusus quidam in illa, contra religionem sacramenti, & contra salutem animarum subditorum, nam ob hanc causam multis periculis exponentur. In quo est magna differentia inter Superiorem regularem, & secularem Parochum, tum propter maiorem dependentiam, quam habet religiosus ad suum Superiorem: tum etiam, quia ab eo regitur in omnibus rebus, & timere potest, ne nonna sacramentalis fori cum alio regimine misceatur. Maximè cùm ab eodem possit suo modo in exteriori foro iudicari, & puniri. Propter quæ etiam ex proprio instituto, & regula existimo teneri vnumquemque Prælatum ad hanc delegationem faciendam, & ita etiam crescet obligatio, quanuis ex hoc capite non excedat obligationem regulæ. Quia verò res hæc magnæ considerationis est, vt obligatio esset clarior, speciali lege imposita est à S.D.N. Clemente VIII. in Decreto de Reseruatione casuum pro regularibus, vbi §. 2. sic inquit, *Non liceat Superioribus regularium confessiones subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reseruatum admiserint, aut ipsimet subditi sponte, aut proprio motu id ab eis petierint.*

IV. *3 Assert.* V. In quibus verbis primum expendo loqui de Superioribus indefinitè, & ita comprehendere omnes tam Conuentuales, quàm maiores. Ex quo fit, necessariò teneri ad delegandam suam iurisdictionem alijs confessoribus; alioqui cogerentur religiosi illis confiteri, & ipsi eos audire. Deinde aduerto, sermonem esse de ordinarijs culpis, & confessionibus earum, non de reseruatis, de quibus proinde exceptio adiungitur, quam infrà in cap. 18. tractabimus. Præterea ponderanda sunt illa duo verba, *sponte, aut proprio motu*. nam quod fit proprio motu, excludit alterius inductionem, petitionem, aut consilium; quæ non excludit particula *sponte*, & ideo securius quidem est, vt hoc non fiat nisi proprio motu ipsius pœnitentis; si tamen fiat sponte, id satis erit, quia verba Pontificis disiunctiua sunt. fiet autem sponte, etiamsi consilium aliquod, vel inductio antecedat: cauendum est autem, ne timor aliquis

aliquis reuerentialis, aut nimia persuasio, quæ est virtualis quædam præceptio intercedat: nam tunc moraliter non censetur actus fieri sponte, prout Pontifex per illa verba intendit. Denique verbum *non liceat*, præceptiuum est, & sufficiens ad inducendam grauem obligationem, si materia sit grauis, cuiusmodi esse videtur materia huius præcepti, cùm pertineat ad debitum vsum sacramenti adeò necessarij.

VI. Hinc consequenter iubet idem Pontifex ibidem nu. 3. vt Superiores in singulis domibus deputent duos, tres, aut quatuor confessarios pro subditorum numero maiori, vel minori, qui generalem habeant facultatem absoluendi à non reseruatis. Quod præceptum consequens est ad Superiorem prohibitionem, vt declarauí, & confirmat assertionem nostram. Addit verò, delegationem hanc esse multis faciendam, ad minimum enim numerat duos, plures autem adiungit, si necessarium fuerit. Dubius autem est sensus horum verborum:

Vnum modo designandi plures confessarios in Conuentu. Alterum.

nam potest esse duplex. Vnus est, vt illic duo, vel plures confessores indifferenter pro omnibus religiosis talis domus designentur, ita vt liberum sit vnicuique religioso, cui voluerit eorum, confiteri. Alius est, vt signentur quidem plures, qui inter se habeant diuisum onus audiendi confessiones omnium; ita tamen, vt vnicuique definita pars, & certæ personæ designatæ sint: neque possint, qui vni commissi sunt, alteri confiteri. Videri autem potest Pontifex intendere primum sensum, quia intendit prouidere quomodo religiosorum confessiones liberiùs fiant, ita vt propter verecundiam, vel difficultatem se aperiendi, non versentur in periculo committendi sacrilegium: ad hunc autem finem multum conferret, si confessores sint plures priori modo. Item, quia aliàs non esset necessarium semper duos designare, sed vnus satis esset, si pro paruo conuentu sufficeret.

VII. Nihilominus non opinor fuisse mentem Pontificis obligare Superiores religionum ad designandum plures confessores priori modo, scilicet, pro singulis religiosis. Primò, quia id non satis explicat, si autem voluisset hoc onus imponere, cùm sit nouum, & extraordinarium, ampliùs declarasset illud. Secundò id colligo ex verbis illis, *Pro numero subditorum maiori, vel minori.* nam ex eis constat rationem postulandi plures, non esse vt singuli religiosi multos habeant confessores; aliàs non pro numero pœnitentium, sed pro vniuscuiusque conditione, vel indigentia essent multiplicandi confessores: ergo ratio solùm fuit, vt onus diuideretur inter plures, si opus esset, quod spectat ad secundum sensum suprà positum. Vnde etiam censeo non esse mentem Pontificis, vt hi confessores debeant ad minimum, ac necessariò esse duo, etiam in paruo conuentu: nam illa verba *pro numero subditorum*, reddunt etiam conditionalem sensum, scilicet, si numerus subditorum plures, vel pauciores confessores postulauerit: si ergo vnus confessor pro tali numero satis sit, non est voluntas Pontificis, vt duo necessariò constituantur. Idque vsu ita receptum est, vt videre maximè licet in monasterijs monialium, quibus non minus necessaria est prouidentia illius Pontificij decreti; & tamen quando numerus religiosarum magnus non est, vnus tantùm Vicarius, vel confessor ordinarius ab Episcopo, vel Prælato eis solet assignari. Idque planè supponit Concilium Tridentinum sess. 25. de Regularib. cap. 10. solúmque prouidet, vt, *præter ordinarium confessorem, alius extraordinarius ab Episcopo, & alius Superiorum, bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat.* Vnde possumus retorquere argumentum suprà factum, quia non est necessarium multiplicare hos confessores, vbi numerus religiosorum plures non requirit; ergo vbi propter numerum plures multiplicantur, non oportet singulos designari pro toto conuentu, sed satis est vnicuique certam aut definitam partem eius committere. Quartò secluso speciali iure potest vterque illorum modorum eligi, & vnaquæque religio, vel Superior eius posset inter illos duos modos prudenter arbitrari, vel priorem eligendo, tanquam humanæ fragilitati magis accommodatum, vel posteriorem tanquam ad seueritatem disciplinæ religiosæ, & ad perfectius regimen spirituale animarum magis aptum: ergo non est verisimile, voluisse Pontificem excludere hunc posteriorem modum, & priorem omninò præcipere, præsertim pro ordinarijs confessionibus peccatorum non reseruatorum, nam de reseruatis infrà dicemus, in cap. 18.

Sed quæret aliquis, cur huiusmodi confessarius delegatus à nobis dicitur, & non potiùs ordinarius, sicut Prælatus ipse Conuentualis ordinarius est, non obstante iurisdictione Prouincialis. Est enim considerandum, quòd licèt Prælatus Conuentualis comparetur Parocho, quia ad vnam tantùm Ecclesiam, seu locum iurisdictionem suam ordinariam definitam habet: nihilominus quoad iurisdictionem habet illam superioris rationis, & quasi Episcopalem, & ideo casus habet sibi reseruatos, & non constituitur, vt ordinariè confessiones subditorum audiat, ergo optimè potest habere sub se confessorem, qui verè sit tanquam Parochus in hoc foro, & consequenter habeat iurisdictionem ordinariam: ergo, cùm talis confessor ex legis necessitate constituendus sit pro tali munere, potiùs dicendus est habere iurisdictionem ordinariam, quàm delegatam. Et confirmatur: nam huiusmodi confessor solet à Prouinciali, vel Definitorio eligi, sicut alij ordinarij officiales, & ex vi sui muneris requirit hanc iurisdictionem: ergo est ordinaria.

VIII. *Quæstiuncula subortæ, an confessor iuxta Clementem designandus, dicendus sit delegatus.*

Respondetur, in primis à posteriori constare, hãc solum esse delegationem iurisdictionis, quia (quod ad rem maximè spectat) nõ potest huiusmodi confessor suam iurisdictionem alteri committere; si autem haberet illam vt ordinariam, posset eam delegare. Antecedens patet ex consuetudine, & ex mente Prælatorum. Item est optima ratio, quia Prælati dum committunt vices suas huiusmodi confessori, eligunt industriam personæ. Vnde etiam Clemens in dicto decreto dicit, designandos esse confessores, qui sint docti, prudentes, & charitate præditi. Ergo solùm eis committitur, vt per se possint talem iurisdictionem exercere, iuxta commissionem sibi factam. Denique, hæc iurisdictio pendet ex hominis concessione, & ab illius voluntate descendit: est ergo delegata. Nec refert, quòd ex necessitate legis, seu regiminis talis confessor constituendus sit, nam hoc ipsum sufficienter fit per delegationem. Quòd verò talis iurisdictio cõmittatur à Prouinciali, vel à proximo Superiore, parùm refert, quia ab vtroque fieri potest per modum delegationis. Nec inuenio hoc vniuersali aliquo iure definitum: nam Clemens VIII. in dicto decreto solùm dixit, *Superiores in singulis domibus deputent*, &c. quod respectiuè referendum est ad eos Superiores, ad quos prouisio talium officiorum spectat: qui autem illi sint in vnaquaque religione, ex proprio iure, & modo regiminis intelligendum est.

IX.

Addendum verò vlteriùs est, non obstante illa delegatione, vel ordinaria commissione, quam Prælatus ex officio facit, constituendo ordinarium confessorem, posse extraordinariè eandem iurisdictionem suam alijs delegare, vel ex parte Sacerdotis, dando illi directè iurisdictionem, vel ex parte subditi pœnitentis, dando illi facultatem ad eligendum confessorem. Hoc constat, quia ordinaria

X.

potestas pluribus delegari potest, quod maximè locum habet in hac iurisdictione, quæ non exercetur sine voluntate, & subiectione pœnitentis: per hoc autem, quòd Superior potestatem suam vni commisit, non se priuauit potestate, & libertate delegandi alijs eandem iurisdictionem. Solùm obseruare debet Prælatus primò, ne hoc faciat modo sibi prohibito per suam regulam: nam licèt prouna vice, seu ad aliquem actum facilè hoc concedatur Prælatis; tamen concedere subdito absolutam, & permanentem facultatem eligendi confessorem, quem voluerit, fortè non possunt secundùm regularem disciplinam. Et similiter quanuis possit cõmittere cuicunque Sacerdoti, vt semel audiat confessiones subditorum, tamen constituere illum, vt ordinarium confessorem simul cum alio, præsertim respectu eorundem pœnitentium, sæpè etiam non poterit secundùm regulam: illa ergo est consulenda, & obseruanda. Plurimum etiam aduertere debet, ne nimia facilitas in his facultatibus, vel delegationib. vergat in spirituale nocumentum subditorum; quod facilè accidere potest, nisi in personarum delectu magna consideratio habeatur.

Obseruanda circa hanc partem.

CAPVT XVI.

An in aliis etiam præterquam in Prælatis religiosorum, vel eorum delegatis, sit potestas illos absoluendi.

I. HIc occurrit quæstio, an liceat religiosis alteri cõfiteri præterquam confessori sibi designato à suis Prælatis, vel de illorum facultate. Et vt certa ab incertis separemus, non est quæstio de confessione venialium, vel in vniuersum de materia non necessaria: quia ad hanc, vt ritè fiat, non est necessaria specialis iurisdictio, sed illa sufficit, quæ omnibus simplicibus sacerdotibus communis est: & ideo si à religioso fiat talis confessio sine licentia Prælati, in rigore valida erit, nec erit grauius peccatum, quàm sit vnius regulæ transgressio, quæ, si non obligat in conscientia, illa imperfectio per se non attinget venialem culpam; & licèt obliget in conscientia, non credo esse illam materiam mortalis culpæ, per se loquendo, ac secluso contemptu, vel scandalo: quia, cum sacramentum de se sit validum, & alioqui non simpliciter necessarium, modus ille non est adeò grauis, vt defectus illius ad peccatum mortale sufficiat. Difficultas ergo est de confessione de materia necessaria. In qua etiam est certum, iure ordinario, & secluso priuilegio, non posse regulares alijs confiteri, nisi confessoribus à suis Prælatis designatis: quia reliqui iurisdictionem in illos non habent. De priuilegijs ergo est dubium, quod ex parte pœnitentium, & ex parte confessorum tractari potest.

Resolutio affir. quoad absolutionẽ venialium.

Quæstio præsentis capitis bipartita pro mortalibus.

An per Cruciatam queant religiosi eligere confessorem.

II. De pœnitentibus est commune dubium, an religiosus per Bullam Cruciatæ posset eligere confessorem approbatum, quem voluerit, inuito, vel non consentiente suo Prælato. Quæ res satis est controuersa inter modernos, & multi partem affirmantem sequuntur: quia Bulla illa pro omnibus fidelibus conceditur, & quoad hanc facultatem generaliter etiam loquitur, illam tribuendo omnibus fidelibus: ergo comprehendit etiam religiosos, maximè cùm sit fauor, qui ampliandus est. Et quanuis religiosus ratione status indigeat facultate Prælati, vt licitè accipiat Bullam, vel vt expendat eleemosynam ad illam necessariam, vel vt faciat actionem, sine qua effectus Bullæ comparari non potest; tamen hæc licentia Prælati solum est necessaria, vt rectè, & ordinatè hæc fiant. Si tamen, prætermisso hoc ordine, & sine debita licentia fiant, facta tenent, & sufficiunt ad effectus Bullæ consequendos, si aliud impedimentum non obstet: quia ille modus rectè operandi non est de substantia talis actionis, vel effectus, nec culpa illa videtur ex suo genere esse graue peccatum: quòd si aliquando fuerit, per pœnitentiam deleri poterit, acceptio tamen Bullæ valida manebit, & consequenter vsus eius poterit postea esse fructuosus. Igitur siue religiosus Bullam acceperit de licentia Prælati, siue non, poterit postea per illam eligere confessorem independenter à voluntate Prælati: quia non potest inferior Prælatus prohibere facultatem à Superiore datam, vel vsum eius: Pontifex autem, qui est supremus Prælatus, dat facultatem eligendi confessorem: ergo non potest Prælatus religionis illam prohibere. Et confirmatur: nam multi religiosi docti, & timorati hanc sententiam sine scrupulo sequuntur in praxi, etiam videntibus suis Prælatis, & tacentibus.

III. Respondeo nihilominus, contrariam sententiam esse veram, securam, & religioni maximè consentaneam, quam plures, & graues Theologi nostri temporis tenent; quibus addi possunt Garzia, de Benef. 2. p. cap. 5. à num. 6. Ledesm. 2. p. 4. q. 29. art. 2. Corduba in annot. super regul. D. Francis. c. 7. quæst. 8. puncto 2. Parasel. de priuil. Minimorum c. 10. Sebastianus à Costa d' Andrade in expos. Cruciatæ, quæst. 107. Potest autem dupliciter fundari: primò, quia licèt in principio cum ea generalitate concessa sit, postea Pontifices reuocarunt illam concessionem, quantum ad religiosos, eisque tanquam religionis priuilegium concesserunt, ne quis posset ea facultate Bullæ vti. ita concessit Minoribus Leo X. vt refertur in Supplem. concess. 144. & 168. & Pius V. Prædicatoribus, vt refert Parasellus in Compendio priuilegiorum Minimorum, & Emanuel Rodriquez post expositionem Bullæ Cruciatæ; & Alexander VI. idem concessit Cisterciensibus, vt refertur in eorum Compendio, verb. *Cruciata*, & Gregorius XIII. Societati Iesu in Bulla de vsu facultatum. Ad hæc verò, & similia indultæ responderi potest, hos Pontifices potuisse reuocare priores Bullas, vel restringere, quas ipsi concedebant; non tamen potuisse modum ponere posterioribus Pontificibus, & ideo per posteriores Bullas Cruciatæ reuocari concessiones illas, & denuò facultatem illam generaliter concedi.

IV. Sed contra hoc est, quia in vltima clausula eiusdem Bullæ, etiam expeditæ à posterioribus Pontificibus, additur limitatio, *Exceptu tamen, qua contra sunt Ordinum Mendicantium Superioribus, quoad eorum fratres.* Quæ exceptio generalis est, & ideo cadit non tantùm in indulgentias, vt quidam sine ratione volunt, sed absolutè in omnes gratias, & facultates in Bulla concessas, nam clausula in fine posita, & verbis generalibus concepta, cadit in omnia præcedentia, vt Iuristæ communiter docent, & est per se euidens, quia si clausula sit distributiua, non debet restringi; si verò est indefinita, æquiualet vniuersali, neque est vlla ratio determinandi verba ad vnam partem potius, quam ad aliam, iuxta ea, quæ tradit Abbas in c. *secundo requirun.* de appellat. n. 10. & 11. cum Bartolo in l. *talis Scriptura.* ff. de leg. 1. ergo ex vi illius clausulæ non reuocatur illud priuilegium religioni, & Superioribus concessum. Hoc verò fundamentum, licèt sit probabile pro illis religiosis, quibus illa concessio facta est, non verò satisfacit pro omnibus absolutè. Item, licèt habeat locum in dicta reuocatione Bullæ Cruciatæ facta cum illa limitatione, non tamen in alijs Bullis, quæ generaliùs loquuntur.

V. Secundò ergo, & meliùs, vt opinor, fidatur hæc sententia in hoc, quòd talis facultas nunquam fuit per

per Bullam Cruciatæ religiosis concessa. Quod primò probo: nam fere omnes citati Pontifices in citatis rescriptis, verbis vtuntur non tam concessiuis, quàm declaratiuis: ergo non reuocant facultatem per Bullam concessam. Antecedens patet ex Bulla Pij V. vbi referens factum, ait, *Nonnulli, hiis facultatibus vti præsumunt, & illarum prætextu eligunt confessorem.* vbi verbum, *præsumunt*, & vox, *prætextu*, indicant id non legitimè fieri: & postea concludit, illa priuilegia quoad hoc non habere locum in prædictis fratribus, *Apostolico* (inquit) *auctoritate tenore præsentium perpetuo declaramus.* Clariùs verò Greg. XIII. in decreto Societatis *declarat, non esse, nec fore vnquam mentis suæ, aut Sedis Apostolicæ, vt personæ Societatis*, &c. & Alexander III. in fauorem Cistercienſium similiter declarauit, *non esse mentis suæ*, &c. Paulus V. etiam confirmauit denuo omnia priuilegia Societatis, quæ antea erant reuocata, vt pristinum haberent vigorem in Bulla anni 1606. quæ incipit, *Quantum Religio.* Ex his ergo, & similibus colligimus illam non fuisse restrictionem, sed iuridicam Bullæ declarationem, ac proinde & esse perpetuam, nunquamque reuocari, & esse vniuersalem: nam licèt ad peculiarem religionem dirigatur, quia ad illius petitionem facta est, omnes comprehendit, in quibus eadem ratio iuridicæ declarationis versatur. Simile argumentum sumo ex quadam declaratione Cardinalium, facta ad petitionem Patriarchæ Valentini, qua declararunt, moniales Episcopo subditas non posse vigore facultatis in Bulla concessæ alios confessarios, præter eos, qui ad audiendas ipsarum monialium confessiones ab eodem Ordinario approbati fuerint, eligere. Quæ declaratio non potuit fundari in speciali aliquo priuilegio illis monasterijs, vel Episcopis eorum Prælatis cõcesso: quia nec de illo constat, neque illa interrogatio, seu petitio declarationis fuisset necessaria, si tale priuilegium existeret: fundatur ergo in ratione iuridica, quæ alijs regularibus communis est.

Accedit tandem Bulla Clementis VIII. anno 1599. 23. Nouembr. edita, in qua prædictus Pontifex perpetuò declarat concessionem Cruciatæ, & aliorum priuilegiorum, seu indultorum particularium, quę ab Apostolica Sede concedi solent, quantum ad articulum eligendi confessorem, & absoluendi à casibus reseruatis cum religiosis, & monialibus quorumcunque ordinum, locum minimè habere, nec censeri; sed suæ intentionis existere, quòd prædicti religiosi & moniales quantum ad Sacramentum Pœnitentiæ, seu confessionis administrationem, dispositioni suorum Prælatorum subiecti sint. In qua quidem constitutione declarat Summus Pontifex nec suæ intentionis, nec Sedis Apostolicę fuisse, vel esse, quòd religiosi vel moniales cuiuscunque Ordinis vti possint priuilegijs Cruciatæ quoad effectum eligendi confessorem, vel absoluendi à reseruatis. Ex dictis verò iam ſic efformo argumentum: Non solùm alij SS. Pontifices, sed Clemens VIII. declarat concessionem Cruciatę, & priuilegia illius quoad eligendum confessorem, vel absoluẽdum à reseruatis, non habuisse nec habere locum in religiosis vel monialibus vsque ad eius tempora: Ergo neque modò habebit. Valet consequentia, quia tenor Bullarum subsequentium est omnino idem, & immutatus, præsertim quoad extẽsionem, seu comprehensionem personarum, quæ priuilegijs Bullæ vti possunt, & solùm certo numero annorum, v.g. sexto quoque anno nouam à Sede Apostolica accipit confirmationem, vel renouationem, eodem, inquam, manente tenore Bullæ; ergo si antea concessio Cruciatæ non comprehendebat personas religiosas, vt prædicti Pontifices declarant, nec modò comprehendet, nam noua extensio ad illas non censetur fieri, nisi id explicetur noua aliqua clausula, seu verborum declaratione, vt per se patet.

Ratio autem esse videtur, quia sub clausula generali non comprehenduntur particularia, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus, vt est regula, in *generali.* de Regulis iuris, in 6. cap. 2. de pœnit. & remiss. in 6. In præsenti autem facultas hæc habet in religiosis specialem quandam rationem, & (vt ita dicam) deformitatem: ergo non est verisimile comprehendi religiosos sub verbis tantùm generalibus, quantum ad illam facultatem, etiamsi quoad alios fauores Bullę comprehendantur. Minor patet, quia talis facultas verget in magnum detrimentum religionum, vt P. us V. in prædicto indulto fatetur: potest enim illa esse occasio dissolutionis & relaxationis disciplinæ religiosæ, vt Gregorius XIII. significat: non est autem verisimile voluisse Pontifices sub generalib. verbis tantam licentiam religiosis concedere. Quod declarari potest ex alio principio, quòd Pontifex concedendo priuilegium generale, non præsumitur cõprehendere particulares casus, qui includunt præiudicium tertij, vel sunt contra speciale ius alterius: in præsenti autem interuenit præiudicium religionis, & peculiare ius Prælatorum eius, quod sine dubio habet aliquid magis speciale, quàm ius Parochorum, vel Episcoporum circa subditos seculares, quatenus Prælati regulares habent specialem obligationem procurandi non tantùm salutem, sed etiam perfectionem suorum subditorum, & conseruationem suæ religionis, quoad disciplinam religiosam; ergo. VI.

Accedit tandem quod in nonnullis Iubileis, in quibus Pontifices volunt hanc gratiam facere religiosis, id verbis proprijs, & specificis declarant: ergo signum est, cùm generatim tantùm loquuntur, non esse mentem eorum cõprehendere religiosos. Vbi animaduersione dignum censeo non inueniri (quoad ego viderim, aut legerim,) has specificas concessiones, nisi in aliquibus facultatibus, quæ pro vna vice tantùm & rarò, & ex grauissimis causis propter aliquod solenne Iubileum conceduntur, quod non solùm sine præiudicio religionum, sed etiam cum fructu potest interdum fieri ad subueniendum omni generi personarum, & vni, vel alteri, qui fortasse ob nimiam verecundiam, aut prauam consuetudinẽ oneratam habent conscientiam. At verò in concessionibus perpetuis, vel quæ ad longum tempus, & quæ ad ordinariũ vsum confessionis conceduntur, nunquam fit illa specifica concessio, quia per licentiam generalem, & talem ordinarium vsum planè euerteretur disciplina religiosa: multi enim timorem ac pudorem religiosum amitterent, ex quo etiam non parua infamia religionibus crearetur: signum ergo est Pontifices per generalia verba non intendere has specificas concessiones. In quo etiam expendo circunspectionem Concilij Trid. sess. 25. c. 10. vbi cùm expediens iudicauerit bis, aut ter in anno dari monialib. extraordinarios confessores; nihilominus illos voluit esse designatos ab Episcopis, vel Superioribus: quia cùm illa esset lex perpetua, incommoniens maximũ reputauit liberam facultatem facere monialib. vt vel semel in anno possent suo arbitrio eligere confessorẽ: quî ergo credibile est Pontificem eis concedere absolutam licentiam id semper faciendi quotiescunq; voluerint, per hęc priuilegia, quę vel perpetua sunt, vel per cõtinuam succesionem semper durant. Quòd si monialib. hoc Pontifex non concedit per generalia verba, certè nec viris regularibus, in quibus non minor ratio specialitatis militat. VII.

Accedit optimum iudicium ex quibusdam Iubileis.

Alterum iudicium ex Trident.

Quapropter quod de Bulla Cruciatæ dicimus, verum esse cẽsemus de omnib. Bullis, vt Trinitatis, aut aliarum confraternitatum, & similib. indultis, VIII.

Dicta habentur de Bulla Cruciatæ extendunt ad alias.

per quæ conceditur hæc facultas permanens, & generalis per similia verba, propter easdem rationes. Estque de hoc egregia declaratio, & concessio facta Ordini Cistercien sium, vt habetur in eius Compēdio, ver. *Confessionale.* §. 4. vbi ita concluditur, *Si quis ergo monachus, vel monialis quodcunque confessionale impetraret, aut eo absque Superiorū facultate vti præsumpserit, eo ipso impetratu careat, ac pœnis constitutionum, & definitionum inhabilitatis. & suspensionis subiicitur, prout concessit Clemens VII.* In Iubileis autem, vt dixi, quæ pro vno tantùm actu conceduntur, facilius potest admitti illa extensio, sed in eis necessarium iudico, vt aliquibus specialibus verbis sufficienter ostendatur illam fuisse intentionem concedentis.

IX. *Ad quæstum. in num. 1.*

Ad fundamentū ergo contrariæ opinionis, concessis omnibus, quæ in ea præmittuntur, negamus Pontificem, talem licentiam religiosis concedere, ideoq; siue accipiant Bullam de licentia Prælati, siue absque illa, non possunt vti illa facultate Bullæ; non quia Prælatus tollat illā, sed quia Pontifex non dedit. Dices, ergo quamuis Prælatus det facultatē non solùm accipiendi Bullam, sed ēt vtendi omnibus facultatib. eius, non poterit religiosus vti hac facultate, quia non est sibi facta per Pōtificem. Respondeo primùm, si Prælati verba sint tantùm generalia, idem censeo, propter ea, quę dixi de specialitate huius facultatis, quæ multò maior mihi esse videtur in persona religiosa, quàm sit in persona seculari facultas ab Episcopo data confitendi alteri de sibi reseruatis: at verò ius declarat sub facultate Episcopi ad absolutionem de omnibus peccatis non cōprehendi reseruata: ergo similiter in præsenti sub generali licentia fruendi gratijs Bullæ, nō comprehenditur hæc facultas, quæ vix potest prudenter concedi. Deinde, si in particulari hoc etiam concedat Prælatus, poterit religiosus illa facultate vti vel quia ipse Prælatus potest per se illam concedere, vel certe, quia tunc cessat præiudicium tertij, & ideo possunt verba Pontificis ad illam personam extendi, quia se gerit tanquam liber, & sui iuris. Atque hoc modo excusari possūt religiosi, qui in praxi sequuntur alteram sententiam: quia Prælati eorum tacitè consentiunt, dū sciunt, & non resistunt: quod si ita est, ipsi Prælati videant cur, & quomodo id faciant. Ego verò existimo eos magis fundari in ignorantia, putantes contrariam sententiam esse practicè probabilem: quod ego mihi non existimo.

X. *Videri quoque nouitios non posse vti Cruciata.*

Solet autem peculiariter dubitari, an idē dicendum sit de nouitijs, quòd nimirum non possint vti Bulla quoad hanc facultatem sine licentia Prælatorum. Videntur n. rationes factæ in eis procedere, non quoad hoc iudicandi sunt ac si essent veri religiosi, nam pro tunc sunt sub iurisdictione religionis quoad hoc forum, vt in simili dixit Cord. lib. 1. Quæstionarij, q. 30. ex quo loco possunt multa desumi ad hanc partem confirmandam. Nihilominus probabilius cēseo, posse nouitios gaudere hoc priuilegio Bullæ, siue eam acceperint antequam religionem ingrediantur, siue postea illam sumpserint de licentia Prælatorum, vel absque illa. Ratio est, quia si attendantur generalia verba Bullæ, omnes comprehendunt: specialis autem illa ratio, ob quā credimus non comprehendere religiosos quoad hanc facultatem, non ita habet locum in nouitijs: tum quia verè non sunt religiosi, & simpliciter liberi sunt, vt de se, & de actibus suis possint disponere, c. *religiosi.* de sent. excom. c. *non solùm*, de Regularib. in 6. cum similibus. tum etiam, quia ex eo, quòd nouitij habent hanc facultatem, non sequitur morale detrimentum religionis: ergo nullum habemus sufficiens fundamentum, vt eis hanc gratiam denegemus. Quin potiùs etiam post declarationes Pontificum, quòd religiosi non possint vti tali facultate sine licentia suorum Prælatorum, probabilius est nouitios posse nihilominus vti prędicta facultate Bullæ: quia quoad hunc rigorem non comprehenduntur sub religiosorum nomine, iuxta generalem regulam Doctorum in dict. c. *religioso.* & Summistarum verb. *religio*, & aliorum quos congerit Tiraquel. de vtroque retractu p. 1. §. 1. glos. 8. n. 28. & sequentibus, quæ hîc maximè locum habet, cùm non militet in præsenti eadem ratio in nouitio, quæ in vero religioso quoad subiectionem, & dependentiam à suis Prælatis. Et hanc sententiam tenent frequentiùs moderni Doctores, & alij, quos referemus in puncto sequenti.

An per priuilegium vnius religionis possit absolui pœnitens alterius religionis.

XI. *De priuilegiatis.*

Aliud membrum suprà propositum in fine n. 1. erat, an ex parte confessorum sit in aliquibus iurisdictio, seu potestas per priuilegium aliquod concessa, ratione cuius possint religiosi eis cōfiteri sine suorum Superiorū facultate. In quo solùm est dubium de iurisdictione delegata à Papa, seu per priuilegium Sedis Apostolicæ: inferior n. sufficere non potest eo, quòd religiosi sint exempti (de his enim loquimur) à iurisdictione omnium aliorum Prælatorum extra suam religionem, non minùs in foro pœnitentiæ, quàm in exteriori: igitur neq; ab ipsis Prælatis externis absolui possunt: multò ergo minùs à delegatis eorum. De habentibus autem iurisdictionem delegatam per Pontificia indulta, est nonnulla ratio dubitandi: quia religiosi non sunt exempti à iurisdictione Pontificis, sed Pontifex cōcedit mihi, v. g. iurisdictionem, vt possim audire confessiones sibi subditorum: ergo possum audire confessiones quorumcunque religiosorum: ergo & ipsi poterunt mihi confiteri sine facultate suorum Prælatorum, vel etiam contra prohibitionem illorum, quia non videntur posse id prohibere: sicut non potest Parochus prohibere subdito suo, ne religioso priuilegiato, & approbato confiteatur. *Patet ex dictis.* *Exemptio non excusat.*

XII.

Nihilominus dicendum est, vnumquemq; religiosum debere in hoc seruare suum institutum, q maximè in hac parte semper erit munitum Sedis Apostolicæ approbatione, & cōfirmatione. Si ergo Prælati alicuius religionis iuxta suam regulam nō prohibent subditos suos confiteri cuicunq; habenti aliàs iurisdictionem sufficientem in illo foro, poterunt tales religiosi absolui nō tantùm à suis Prælatis, sed etiam à quibuscunq; religiosis priuilegiatis ad tale munus. Quia confessores ipsi de se potestatē habent ad quascunq; confessiones audiendas, si aliàs ex parte pœnitentium non sit impedimentum; sed in huiusmodi religiosis non est impedimentum, quia secluſa prohibitione sui instituti, aut Prælatorum, nullum est. ergo. Solùm in hoc pōt aduerti, cōtingere posse, vt in aliqua religione sint aliqui casus peculiariter reseruati, quamuis aliàs non sint prohibiti confiteri dicto modo, & tunc licèt confessio de alijs peccatis fieri possit dictis confessoribus, quoad reseruata verò seruanda erit regula statim tradenda de cæteris religiosis, quib. specialiter prohibitum est confiteri alicui sine licentia sui Prælati. Quia Prælati talis religionis tunc non dant facultatē supra peccata sibi reseruata: tum quia nec iurisdictionem, seu facultatem tribuunt, vt supponimus, sed tantùm nō prohibent: tum etiam, quia licèt darent facultatem confitendi cui vellent, non intelligerētur comprehendere casus reseruatos sub illa generali cōfessione, iuxta c. 2. de pœni. & remiss. in 6. Neq; etiam potestas, quam confessores aliunde habent, extenditur ad hos casus reseruatos, propter ea, quæ statim dicemus. Existimo autē paucas esse, vel nullas religiones, in quib. tantam habeant religiosi libertatem, sed in omnibus obseruatur, vt religiosi nemini possint confiteri, nisi vel proprio

Præla-

Prælato, vel de licentia eius, seu confessori ab ipso designato.

XIII. Sic ergo dicendum est, huiusmodi religiosos non posse confiteri alijs religiosis, vel sacerdotibus, etiam his, qui aliàs habent iurisdictionem delegatam à Papa, vt confessiones generaliter audiant. ita sentiunt Doctores omnes, quos statim referam. Aliqui conantur hoc fundare in sola potestate ordinaria Prælatorum religionis: nam qui potest ligare, potest absoluere, *c. si inferior. 21. d. & c. si Petrus. 24. q. 1.* quod principium maximè verum habet in habente ordinariam potestatem; sed Prælatis religionum data est potestas absoluendi suos religiosos: ergo possunt etiam eos ita ligare, vt ab alijs absolui non possint. Et confirmatur, nam ob hanc rationem possunt casus sibi reseruare. Confirmatur secundò: nam Prælatis religionum commissa est propria cura spiritualis suorum religiosorum, & ideo illis data est plena iurisdictio ordinaria in hoc foro: ergo eo ipso est eis concessum, vt sine eorum facultate non possint alijs confiteri.

XIV. Hæ verò rationes, & similes, licèt probent respectu inferiorum Prælatorum, aut confessorum habentium ab eis delegatam iurisdictionem, non tamen respectu confessorum habentium iurisdictionem à Papa. Nam illud principium; Qui potest absoluere, potest & ligare (præter alias fallentias, vel interpretationes, quas recipit) ad summum procedit respectu inferioris, vel æqualis iudicis, non verò respectu superioris: nam inferior non potest ita ligare subditum, quin à superiore Prælato possit absolui. Eadem autem ratio est de Superiore ac de delegato eius, quia censetur esse vna iurisdictio. Quàuis ergo Prælatus religionis possit ligare subditum, ne ab alio possit absolui, non tamen potest in ea ligatione comprehendere Pontificem, vel habentem potestatem ab illo: hîc autem agimus de confessoribus habentibus à Pontifice potestatem. Vnde ad primam confirmationem eodem modo responderi potest, licèt Prælatus religionis possit reseruare casus respectu inferiorum, vel æqualium, non tamen respectu Papæ. Et patet, quia etiam Episcopi possunt reseruare casus, & tamen religiosi aliqui per indulta Pontificia possint ab illis absoluere: ergo eadem ratione poterũt absoluere à peccatis reseruatis à religionum Prælatis. Vnde etiam non videtur vrgere 2. confirmatio, quia, quamuis oues alicui, vt proprio Pastori committantur, semper manet integrum ius supremi Pastoris, vt per se, vel per alium possit in eas influere.

XV. Oportet ergo ostendere, non esse voluntatem ipsiusmet Pontificis delegare cuiquã suam iurisdictionem respectu aliorum regularium, repugnantibus, vel non consentientibus Prælatis illorum: hic enim est punctus difficultatis. nam reuera, si Papa voluisset aliter illam iurisdictionem concedere, potuisset, & factum teneret, vt probant tam ratio dubitandi in principio posita, quàm obiectiones factæ contra superius fundamentum. Illud autem assumptum probatur ex priuilegio Innocentij IV. concesso Ordini Prædicatorum, scilicet, vt fratres habentes facultatem, vt confessiones generaliter audiant, non possint talium religiosorum confessiones audire, nisi pœnitentes à suis Prælatis licentiam habeant. Quo priuilegio gaudent per viam communicationis aliæ religiones, quæ illam habent. Refertur autem illud priuilegium in Supplement. Minor. & in lib. Monument. Ordin. & in Cõpendio Societatis, verbo *Confessarius. §. 5.* Idem refertur concessum Minoribus, & Carmelitis, vt refert Emmanuel Rodr. tom. 1. quæst. 62. art. 4. quanuis solum videatur intelligere prohibitionem illam quoad alios Prælatos, vel confessores ab eis approbatos, & iurisdictionem habentes: tamen propter hoc solum non erat necessaria specialis prohibitio: quia illud ex vi exemptionis, & iurisdictionis horum Prælatorum prohibitum erat, vt probat primum fundamentum adductum in num. 13. ergo vniuersalius intelligenda est illa prohibitio de quibuscunque confessoribus. Idem concessum esse ab Innocentio VIII. & Iulio II. Ordini Eremitarum S. Augustini, refertur in Compendio Mendicantium verb. *Confessio. & C. nf. ssor. §. 6. & 7.* & Clemens VII. ac Gregorius XI. idem concesserunt Ordini Cisterciensium, vt habetur in eius Compendio verb. *Conf ssor. §. 3.* vbi etiam dicitur, ab antiquo fuisse illi Ordini indultum, vt vnusquisque Monachus confiteri debeat suo Prælato, vel alijs de eius licentia, aut designato confessori Conuentuali. Quæ concessio intelligi debet exclusiuè, scilicet vt alteri confiteri non possit, quantumcunque ipse confessor aliunde habeat iurisdictionem ad confessiones audiendas. Idem enim Pontifex, qui talem iurisdictionem cõcessit, potest alia via limitationem hanc adhibere, scilicet, vt respectu regularium nemovti possit tali iurisdictione, nisi pœnitens à suo Prælato facultatem habeat. Denique limitationem illam expressè posuit Benedictus XI. in Extrauag. *Inter cunctas.* de Priuilegijs dicens, *Non religiosis, qui secundum statuta suorum Ordinum proprijs Prælatis confiteri debent, aut ab eis, ne confiteantur aliis prohibentur.* Atque ita est etiam consuetudine receptum in omnibus religionibus benè ordinatis. Quæ consuetudo sufficiens esse solet ad suo modo dandam, vel tollendam iurisdictionem in hoc foro. Vnde nec moniales etiam confiteri possunt quibuscunque regularibus confessoribus, nisi de licentia suorum Prælatorum. Et ideo Congregatio Cardinalium circa c. 10. de Regularibus sess. 25. Concilij Tridentini declarauit, etiam extraordinarios confessores, qui aliquoties in anno dandi sunt monialibus, à Prælatis illarum esse approbandos, ita vt si monasteria sint subiecta regularibus, Episcopi approbatio non sufficiat, nisi in aliquo extraordinario casu, quem infra in speciali capite de monialibus fortasse attingemus.

XVI. Tandem ex his omnibus probabiliter coniectare possumus, à principio non fuisse mentem Pontificum concedentium religiosis iurisdictionem ad confessiones audiendas, illis concedere facultatem audiendi confessiones regularium inuitis eorum Prælatis: nam quæ à Deo, & eius Vicario sunt, ordinata sunt: cum ergo Prælatus religionis ab ipso Pontifice habeat ius prohibendi subdito, ne extraneis confiteatur, inordinatum esset, vt alij nihilominus haberent iurisdictionem ab eodem Pontifice ad tales confessiones audiendas. Dices, eadem ratione dicetur esse inordinatum, quòd habeant iurisdictionem audiendi confessiones secularium inuitis Parochis, vel Episcopis. Respondeo, non esse similem rationem, quia non est tanta dependentia voluntatis hominis secularis à suo Episcopo, vel Parocho, quanta esse debet voluntatis religiosi à suo Prælato: nec etiam est tam necessaria subordinatio inferioris ad superiorem, nec tam intima cognitio, quam superior debet habere de inferiore: & ideo in statu religioso multum inuertitur debitus ordo per huiusmodi libertatẽ subditorum; quod non ita fit in statu seculari. Propter hoc ergo satis verisimile est, Pontifices nunquam intendisse dare hanc iurisdictionem cum detrimento religiosi ordinis ac disciplinæ: & ad hoc confirmandum iuuant, quæ suprà in simili puncto diximus, & per hæc satis responsum est rationi dubitandi in contrarium.

* * *

CAPVT XVII.

An saltem pro religiosis peregrinis, ac nouitiis absoluendis detur in aliis dicta potestas.

I. *Responsio generalis.*

PEculiare autem hic dubium circa hoc occurrit de religiosis peregrinãtibus, cui possint, aut debeant confiteri de non reseruatis; (nam de reseruatis in c. 19. n. 2. dicemus.) In quo iuxta regulas iuris communis dicendum est, debere confiteri ei, qui in loco, in quo inueniuntur, iurisdictionem habet ordinariam, vel delegatam, vt ex propria materia de Pœnitentia constat. Quia verò religiosi etiam in hoc regi solent speciali iure, illud vnusquisque seruare debet, quod ad se pertinet, & generalis regula erit, vt vnusquisque sequatur directionem sui Prælati, vel suæ regulæ, iuxta dicta in proximo capite. Certum est enim, religioso peregrinanti nec debere, nec posse denegari facultatem, vt alicui confiteri possit, quia hæc necessaria est, considerata hominis fragilitate, &, secluſa præcisa necessitate, ad maiorem perfectionem etiam confert.

II. *Decidit. ur vnus casus circa peregrinus.*

Deinde, distinguere possumus veluti tres casus, Primus est, quãdo religiosus peregrinus secum defert socium eiusdem religionis, sacerdotem, & sufficientem ad confessiones audiendas: & tunc communis obseruantia esse solet, vt religiosus peregrinans debeat socio confiteri, & non alteri, quia hæc solet esse voluntas Prælatorum, quæ licèt aliquãdo non sit expressa, sufficit tacita, & incluſa in ipsa licentia sic peregrinandi, quam recta ratio, & cõmunis consuetudo satis indicãt. Secundus casus est, vt religiosus peregrinus sit hospes in alia domo, vel monasterio eiusdem religionis: & tũc regula est, vt cõfiteri debeat vel Prælato ipsius domus, vel alteri de licentia eius, vel confessori conuentuali, qui est quasi Ordinarius illius loci; non tamen poterunt confiteri alijs religiosis eiusdẽ domus, si ad audiẽdas confessiones suorum religiosorũ à Prælatis expositi non sint. Ratio est, quia illi non habent iurisdictionẽ ad audiendas confessiones religiosorũ: ergo nec circa hospitẽ habent. Prælatus verò, vel Ordinarius habẽt iurisdictionẽ, cui iure hospitij subdi põt peregrinus pro eo tẽpore, quo ibi moratur.

Decidit. ur alter. casus.

Ratio decisionis.

III. *Exasio.*

Dices, rationem hanc procedere cõsiderando iurisdictionem, vt manãtem à Prælato illius domus, vel per se illi conuenientẽ: secus verò intelligi posse de iurisdictione manante à Prælato ipsiusmet peregrini, qui dedit illi facultatem eligendi confessorem, vt de clerico seculari statim dicemus. Ergo per illam poterit eligere quemcunque religiosum illius domus. Respondent aliqui, non posse, quia alij religiosi illius domus non sunt approbati à Prælato religionis ad audiẽdas confessiones religiosorum: religiosi autem quãuis possint eligere sacerdotem non approbatum ab Episcopo, iuxta Concil. Trid. non tamen possunt eligere iuxta antiquũ ius (quod Tridentinum in hac parte non mutauit,) nisi sacerdotem approbatum à suis Prælatis. Sed hoc non satisfacit: nam vel approbationem intelligunt collationem iurisdictionis, & sic est verum, quod assumitur, tamen in eo, quod subsumitur, petitur principium: nam hoc est, quod contendimus, sc. quemlibet religiosum electũ à pœnitente, eo ipso esse approbatum ab ipsius Prælato, per facultatem, quam illi fecit eligendi confessorem; sicut de seculari clerico statim dicemus. Si autem per approbationem intelligatur iudicium præuium; seu declaratio authentica de sufficientia ad audiendas confessiones, qualem nunc requirit Conc. Trid. ab Episcopo datum ad audiendas confessiones secularium; sic falsum est assumptum, quia nec antiquo iure fundatũ est, nec consuetudine constat, vt ex sequenti casu euidentiùs constabit. Item illo modo non satisfit difficultati; nam possũt esse in illa domo multi, qui sæpiùs fuerunt confessores fratrũ, & tunc non sint, qui, quantum ad approbationem, quæ excogitari potest, secluſa iurisdictione, meritò censeri debent approbati, & tamen non licet hospiti eis confiteri. Dico ergo, rationem huius esse, quia in eo casu non potest manare iurisdictio à Prælato pœnitentis. Nã facultas, quæ illi datur ad eligendum confessorem, solùm est pro casibus necessitatis, quando deest ordinarius confessor eiusdem religionis; tunc autem iure hospitij ille habet sufficientẽ ordinarium confessorem eiusdem religionis; etiam applicãdo cum proportione ius commune: ergo tunc cessat facultas eligendi confessorem, & consequenter deest omnis iurisdictio, quæ manare potest à Prælato pœnitentis. Vnde si Prælatus concessisset expressam facultatẽ eligendi quemcunq; sacerdotem, ẽt in monasterijs eiusdem religionis, tunc sine dubio posset cuicunq; confiteri, nisi statuta religionis ita repugnarent, vt illam facultatem irritam redderent. Regulariter aũt Superiores talem facultatẽ non concedunt, vel quia per regulam prohibẽtur, vel certe quia per se est irrationabilis, & contra debitũ ordinem sine vlla necessitate. Quapropter eo ipso quod talis facultas non est expressa, censetur non concessa, nec comprehensa sub generali facultate, quæ & necessitatẽ respicit, & debitum ordinẽ religiosum.

IV. *Quid casus in quo religiosus alterutro ex illis modis confiteri: i. e. fire. ligiosus habens socium sacerdotẽ in aliquo monaste. rio suæ religionis hospes sit, posse vel socio suo, vel Ordinario ipsius monasterij confiteri. Ita n. quantũ intelligere possum, habet cõsuetudo. Et ratio esse potest, quia in vtroq; illorum est sufficiẽs titulus iurisdictionis, & per se non repugnat habere duos cõfessarios idoneos; neq; ibi interuenit voluntas, &* *prælati, quæ vnum illorum acceptet, & alterũ excludat, nulla n. est ratio sufficiens ad præsumendam illam, cùm vterq; illorum modorum sit per se satis ordinatus, & consentaneꝰ religioni. Secus verò esset, si vel Superior aliud ordinasset, aut declarasset, q; sine dubio facere põt, vel per specialem regulam, aut consuetudinẽ religionum aliquid ẽt definitũ esset, nam illud semper obseruare necesse est.*

V. *Quid casus in quo religiosus diuertit ad loca extra monasteria suæ religionis: & tunc, secluſis particularibus voluntatibus, seu instructionibus Prælatorum, quæ non cadunt sub scientiam, nisi quoad hoc solum, quòd seruandæ sunt, quando non fuerint planè iniustæ: his, inquam, secluſis, generalis regula est, tunc posse confiteri cuicunque sacerdoti seculari, vel regulari: quia non debet priuari subsidio confessionis. Atq; ita docent omnes, dubitant tamen, an ad hoc sit necessaria expressa licentia Prælati, vel sufficiat tacitè incluſa in licentia peregrinandi. Respondetur tamen, quamcunq; sufficere, vt alias in materia de Pœnit. generaliter diximus de huiusmodi peregrinis: non enim debẽt esse peioris conditionis religiosi peregrinãtes quoad hanc facultatem. Præterea, quia talis facultas secundùm rectam rationem debita est, & quasi necessitate morali annexa peregrinationi: ergo concesso antecedente, virtute est concesſũ consequens. Deinde, cõmunis consuetudo satis in hoc interpretatur volũtatem Prælatorum. Eò vel maximè, quòd vix potest fieri, quin in regulis, vel constitutionib. vniuscuiusq; religionis hoc satis declaratũ sit. Imo ẽt sunt aliqua priuilegia Pontificia, concedẽtia religiosis, Vt dum itinerantes, vel fuerint extra conuentus suos duntaxat, valeant confiteri quibuscunque sacerdotibus regularibus, vel secularibus.* Ita concessit Sixtus IV. Minoribus, vt refertur in li. Monumenta Ordinum, & Innoc. VIII. Cistercienſibus, vt in eorum Cõpendio refertur. In quo indulto notari possunt illa verba, Vt*

vel fuerint extra conuentus suos. nam si intelligatur absolutè de omnibus conuentibus sui Ordinis, cõfirmant optimè quæ diximus in superiori puncto n. 2. estque expositio satis pia, & probabilis; sed non cogens, quia possunt illa verba exponi respectiuè de conuentibus suis, id est, propriis, in quibus habitat, vnusquisque scilicet in suo.

VI. *Quæritur vtrum circa præmissum casum.* Interrogari vlteriùs potest, quem sacerdotẽ debeat tũc religiosus eligere, an habentem aliàs iurisdictionem, an approbatum ab Episcopo, an regularem, si possit. Respondetur ad primum, non est necessarium vt sacerdos eligendus aliàs iurisdictionẽ habeat, quia nõ debet religiosum absoluere per iurisdictionem Episcopi, vel Parochi, sed per iurisdictionem, quam recipit à prælato regulari, media facultate eligẽdi ipsum: quod satis patet ex dictis. Vnde in hoc est notanda differentia inter peregrinum secularem, & religiosum: quia secularis absoluitur in aliena diœcesi more incolarum illius loci, in quo versatur, vt alibi diximus in materia de Pœnitent. Religiosus autem, etiam peregrinus, semper absoluitur iure religiosorum, atque adeò per iurisdictionem manantem à suis prælatis. Et ratio fortasse est, quia religiosus, licèt peregrinetur, nunquam vagatur extra suam diœcesim, quia religio non clauditur certis terminis localibus alicuius diœcesis: vnde religiosus semper retinet actualem subiectionem perfectam ad prælatum suum, vt per illius iurisdictionem in vtroque foro gubernetur quantũ fieri possit.

VII. Ad secundam interrogationem respondetur nõ esse necessarium religiosum eligere sacerdotem approbatum ab Episcopo, nisi à prælato suo in facultate sibi concessa id fuerit specialiter præscriptum. Ratio prioris partis est, quia illa approbatio nec ex natura rei, nec ex iure antiquo est necessaria, sed solùm ex nouo iure Concilij Tridentini; Concilium autem solùm voluit illam approbationem esse necessariam ad confessiones secularium audiendas, vt ex contextu constat, & alibi ex professo tractatũ est. Ratio verò alterius partis est, quia prælatus potest facultatem concedere limitatam ad certum genus personarum; ergo potest etiam limitare illa conditione adiecta. Veruntamen, nisi illam apertè exprimat, non est præsumenda: quia non est verisimile voluisse prælatum imponere onus, quod Concilium non posuit, si enim voluisset, expressisset, hęc enim regula in oneribus maximè imponendis seruanda est: præsertim cùm respectu regularium non sit tam necessaria hæc conditio, tum quia frequentius confitentur, tum etiam, quia cautius viuunt; & ita faciliùs possunt idoneum confessorem eligere, etiamsi illo solenni ritu approbatus non sit.

VIII. Ad tertiam interrogationem eodem modo respondendum est, per se loquendo liberam esse electionem secularis, vel regularis sacerdotis, nisi prælatus expressè adhibeat limitationem aliquam; tũc enim illi standum est, alioqui non est cur præsumatur. Solum posset quis dubitare, quando contingit in eodem loco concurrere religiosum eiusdem ordinis, tunc enim videtur valde probabilis præsumptio voluntatis prælati, vt subditus extraneo sacerdoti, siue seculari, siue regulari non confiteatur, cùm possit habere suæ religionis confessorem. Et sanè ita est consulendum, quia per se est magis ordinatum, magisque commendat vnitatem, & fidelitatem erga religionem. Nihilominus, vbi non fuerit vel in regula præscriptum, vel à Superiore ordinatum, non censeo esse necessarium, quia omnis hæc limitatio est onerosa, & scrupulosa, & ideo nisi de illa expressè constiterit, non est imponenda.

IX. Tandem quæri hic posset, an hæc facultas peregrinantium regularium se extendat ad obtinendã absolutionem à casibus in sua religione reseruatis. Sed de his casibus dicemus in cap. 19. nunc enim tãtùm de ordinaria confessione simpliciter loquuti sumus. Obseruandum verò est, in multis religionibus præscriptum esse, vt qui iter egit, cùm primùm ad monasterium redit, integrè confiteatur omnia, quę gesit ab vltima confessione in monasterio ante discessum facta. Et quidem D. Basilius in regula 44. ex fusioribus, monet, vt prælato omnia manifestentur: sed ibi non agit de sacramentali confessione: tamen illud statutum habent Carthusiani, vt ferunt; & idem habet Ordo S. Hieronymi in suis Constitutionibus, cap. 20. Et in Societate vniuersalior regula traditur, vt *qui alij, quàm suo confessario designato confiteretur* (vtique ex iusta causa, qualis est absentia) *debeat postmodum quantum recordari poterit eidem confessario suo totam suam conscientiam aperire, vt nihil ignorando, quod ad eam pertineat, melius in Domino possit eundem iuuare.* habetur 3. p. Constitut. cap. 1. lit. Q. & in Summario Constitutionum, §. 9. Vbi autem similis constitutio, vel consuetudo seruatur, videri potest facultatem religioso concessam, vt tempore absentiæ, vel peregrinationis confessorem eligat, non esse absolutam, sed sub onere iterum eadem confitendi proprio prælato, vel confessori: nisi enim hæc conditio fuisset in facultate apposita, non posset postea obligari religiosus ad confessionem iterandam, quia hæc non est materia præcepti.

Peregrinantes religiosos aliquibi teneri aperire suam conscientiam cũ redeunt.

Veruntamen, seclusis peccatis reseruatis, de quibus postea, non censeo esse ita explicanda huiusmodi statuta, tum quia illa non solùm loquuntur de materia peccati mortalis, sed etiam de venialibus, quando talis est, vt ad maiorem perfectionem pertineat illam expressè confiteri: tum præterea, quia etiam in materia mortali non solùm comprehendunt externa peccata, sed etiam interna per solam cogitationem, & consensum: durum est autem dicere, facultatem confitendi peccata merè interna dari sub illo onere; quia illa esset quædam eorum reseruatio, quæ in vsu non est. Vnde etiam confirmatur, quia per illa statuta non reseruantur omnia peccata, quæ religiosus committit dum iter agit: ergo facultas ad confitenda illa non datur sub hoc onere, quia illo modo dari non solet, nisi pro peccatis reseruatis. Est ergo facultas absoluta, & ita ex vi confessionis nulla obligatio remanet. Nihilominus tamẽ illa statuta sancta, & perfecta sunt, tum quia, licet iteratio confessionis in qua fuerunt peccata absolutè remissa, non cadat sub præceptum, cadere tamen potest sub regulam perfectionis, quando illa iteratio specialem habet rationem vtilitatis: tum etiam, quia estò præceptum illud, nulla suppositione facta, imponi non possit; tamen voluntariè, media professione, & voto, obligare posse, vt graues Doctores docuerunt, Maior in 4. d. 17. quæst. 6. Gerson in Regulis moralibus, tit. de Pœnitentia, tom. 2. Alphab. 25. lit. F. Adrianus in 4. quæst. 5. de Confessione, Medina Cod. de Confessione, q. de facultate, & fructu reiterandi confessione, Nauar. in cap. *plaust.* de pœnit. d. 6. numer. 118. Dico tamen, similia instituta non inducere specialem obligationem in conscientia, sed solũ simplicis regulæ, vbi aliud expressè non declaratur: quia illa obligatio, quæ manet, non nascitur ex modo potestatis concessæ ad absoluendum, seu ex virtute clauium in foro sacramentali, vt ex dictis patet: sed nascitur præcisè ex voto. Et hæc de peregrinis religiosis.

X. *Talis obligatio non est ex reseruatione, sed ob maiorem perfectionẽ.*

Quid dicendum circa nouitios.

XI. Iam quoad nouitios dubitari etiam potest, an confiteri possint sine licentia prælati sacerdoti aliàs

habēti iurisdictionem. In quo tres possunt esse sententiæ. Prima, sine distinctione docens, non posse

1. Sententia insufficienter fundata.

nouitium tali sacerdoti confiteri. tenet Corduba libro primo quæstione 30. citatur Gerson Alphabeto 34. littera P. sed ibi solùm ait, Abbatem posse absoluere nouitios sicut professos. Hinc verò sumitur ratio huius opinionis; quia nouitij pro eo tempore sunt commissi iurisdictioni religionis. Sed hæc ratio, vt suprà cap. 16. num. 14. dixi, non conuincit, nisi addatur exclusio ab alia iurisdictione, quæ ex vi

2. Sententia probabilis.

illius principij non necessariò sequitur. Et ideo est secunda opinio satis probabilis; quę indistinctè ait, posse nouitium confiteri cuicunque Sacerdoti habenti iurisdictionem, vel ab Episcopo ipsius nouitij, vel à Papa, per priuilegia, v.g. religionū. ita simpliciter tenent nonnulli moderni, Henriquez li. 6. de Pœnit. cap. 16. §. 3. lit. X. & lib. 7. de Indulgentiis, cap. 22. §. 7. lit. I. & V. qui citat pro hac sententia Angelum verbo *Nouitius*. §. 18. & Armillā ibidem, Syluestrum *Religio*. 5. §. 6. qui solùm dicunt nouitium non teneri ad præcepta regulæ: vnde videtur inferre, non obligari ad confitendum prælato, vel ordinariis confessoribus religionis, & cōsequenter posse confiteri aliis quibuscunque habentibus iurisdictionem. Quæ illatio non videtur necessaria, quia, secluſa obligatione præcepti, potest nouitius esse exemptus à iurisdictione extranea religionum, & ideo ex defectu iurisdictionis non posse aliis confiteri. Soto verò, qui etiam citatur lib. 7. de Iustit. quæst. 2. art. 1. in fine tertij argumenti, versic. *Ex hac*, solùm agit de differentia inter votum religionis, vel votum perseuerandi in religione; quod nihil ad rem præsentem facit. Fundamentum autem, quod pro hac opinione afferri potest, statim examinabimus.

XII.

3. Sententia Veluti media per duo præcedentia.

1. Pronunciatum.

Tertia opinio distinctione vtitur, de confessoribus priuilegiatis, habentibus iurisdictionem à Papa, & de Ordinariis pastoribus, & delegatis ab illis, vt sunt Episcopus, Parochus, & aliquis adiutor eius. Primò ergo dicimus, nouitiū vnius religionis posse liberè confiteri cuicunque confessori priuilegiato, habenti iurisdictionem à Papa. Probatur ex dictis cap. præced. num. 10. de vsu priuilegiorum ab ipso Papa concessorum ex parte pœnitentium: nam sicut talia priuilegia generaliter conceduntur omnibus fidelibus, ita per priuilegia confessorum datur illis iurisdictio ad audiendas confessiones omnium fidelium: ergo sicut in prioribus priuilegiis comprehenduntur nouitij sub fidelibus, & non sub exceptione religiosorum; ita etiam in posterioribus priuilegiis comprehenduntur sub eadem appellatione fidelium, & exceptio, quæ fit de religiosis non habentibus facultatem prælatorum, non complectitur nouitios, quia reuera religiosi non sunt. Atq; ita omnia priuilegia, quæ in hoc pacto excipiunt confessiones religiosorum, & ratio, quæ suadet exceptionem illam fuisse necessariam, non extenduntur ad nouitios, quia quoad illos est materia odiosa, & sub proprietate verborum non comprehenduntur, neque habent substantiale fundamentum talis exceptionis. Quæ ratio apud me cōuincit, suppositā resolutione illius prioris puncti.

XIII.

Obiectio per quam impugnatur hoc pronunciatum.

Vnum tamen aduerto, iurisdictionem hanc, quæ per hęc priuilegia datur, regulariter non descendere ad singulos religiosos, nisi media concessione, & voluntate suorum prælatorum. Vnde fit, si prælatus religionis expresè suis subditis prohibeat nouitiorum suorum confessiones audire, nō poterunt nouitij illis confiteri, non quia ipsi nouitij ex parte sua impediti sint, sed quia ipsi religiosi iurisdictionem non habent, nam Superior potest illam coarctare, & communicare prout voluerit: sicut etiam non habent iurisdictionem ad audiendas confessiones religiosorum eiusdem domus, quia illis non communicatur à prælatis suis: vel sicut etiā potest prælatus approbare subditum, & dare iurisdictionem ad audiendas confessiones virorum, & non fœminarum; sic etiam potest approbare ad audiendas confessiones secularium, & non regularium, etiam nouitiorum. Quando autem prælatus absolutè, & directè prohibet nouitiorum confessiones audire, sine dubio intendit vetare quantum potest, & cōsequenter iurisdictionem auferre, iuxta communiorem doctrinam Canonistarum in materia de Legibus tractatam. Quocirca, si tota religio (vt in Societate fit, sicut in tract. 10. lib. 9. cap. 2. n. 2. tradimus) per influxum Generalis iurisdictionem accipiat, ipse potest omnibus, & singulis sacerdotibus totius religionis efficaciter prohibere, ne cōfessiones nouitiorum totius religionis audiant, nec eos absoluere valeant: idemque cum proportione Prouinciales in suis prouinciis, & Conuentuales prælati in suis domibus: nam hæc iurisdictio ita cōmunicatur subditis, vt semper in illius vsu à proximis prælatis pendeant. Imo eodem modo possent prælati religionum, si vellent, ita limitare iurisdictionē suorum subditorum, vt ab ea excluderent non solum nouitios propriæ religionis, sed etiam omniū aliarum, quia delegatio potestatis omnem hanc limitationem admittit, vt ratio facta probat: neque in hoc malè facerent, sed potiùs vnionem & charitatem ostenderent ac fouerent; & incommodis (si quæ sequi possunt ex illa libertate nouitiorum) occurrerent. Quanquam, si moraliter res spectetur, satis illis occurri possit per hoc quòd intra eandem religionem non possint nouitij confiteri alicui sine licentia prælati, nam extra illam rarò, aut nunquā id facere possunt.

XII. 1. Pron. iuncta.

Secundò dicitur iuxta hāc sententiam, nouitios non posse confiteri, inuito prælato, alicui confessori habenti tantum iurisdictionem Episcopalem. Hanc partem satis probabiliter suadent variæ rationes, quas Corduba suprà multiplicat. Præcipuū verò fundamentum est, quia nouitius cēsetur mutasse domicilium, & territorium, præsertim quoad ea, quæ spectant ad Sacramenta necessaria, argumento eorum, quæ tradunt Doctores in cap. *omnium vtriusque sexus*, & in c. vlt. de Parochis, & cap. *ad Apostolicæ*, de decimis, & Syluester, & alij Sūmistæ verb. *Domicilium*, & Tiraquel. de vtroque retractu, part. 1. glos. 8. num. 23. & 24. Sed ad hoc responderi potest, nouitium mutare quidem aliquo modo domicilium, acquirendo, non tamen amittendo. Acquisiuit enim domicilium, vel quasi domicilium in religione, quatenus ad illam transtulit animo ibi remanendi, non quidem absoluto, & immutabili, sed sub conditione, quod satis est ad acquirendum domicilium, ratione cuius subsit iurisdictioni prælati religionis. Inde autem non statim sequitur quòd amittat omninò prius domicilium, quia non repugnat simul habere duo domicilia, & multo minus habere vnum domicilium, & alium quasi domicilium, etiam in ordine ad confessionem, vt constat ex materia de pœnitentia. Cùm ergo nouitius non acquirat domicilium omninò firmum, adhuc retinet prius, & consequenter simul cum subiectione ad prælatum religionis retinet subiectionem ad Episcopum, præsertim in foro confessionis, quod voluntarium est. Sed contra hoc est, quia fieri non potest vt aliquis simul, & eodem tēpore habeat duos ordinarios pastores non subordinatos inter se in hoc foro, quia repugnat debito ordini, & pareret confusionem. Vnde, licèt quis possit habere plura domicilia, tamē pro eo tempore, in quo in vno habitat, non potest adire Parochum alterius domicilij; sed pro eo tempore pastori tantum illius loci, in quo habitat, subiectus est: ergo nouitius quando in religione habitat, soli prælato illius subiectus est.

Sed

Sed hoc etiam argumentum licèt sit satis probabile, non tamen conuincit, quia illud antecedens non ab omnibus recipitur: Nau. enim tenet oppositum, cui ego magis adhæsi in 4. tom. in 3 p. de Sacramento Pœnitentiæ.

XV. Addendum ergo est, nouitium ita mutare domicilium, vt omninò fiat extra iurisdictionem secularium pastorum, & ideo ex vi prioris iurisdictionis non posse illis cõfiteri. Assumptum declaratur, quia tota religio est exempta à iurisdictione Episcopi in vtroque foro, in hac autem exemptione religio accipienda est non vt ex professis tantùm constat, sed etiam vt nouitios complectitur: vt exempli gratia, Societas Iesu, (vt in eius Constitutionibus adnotatur p. 5. in principio)[1] vno modo accipitur vt complectitur omnes, qui sub obedientia Præpositi Generalis viuunt, etiam nouitios: cùm ergo Pontifices, Paulus III. & Gregorius XIII. illam sub sua protectione susciperint, & ab Ordinariorum iurisdictione eximunt, intelligendi sunt, de illa loqui sub illa amplissima acceptione, vt patet ex illis verbis Pauli III. in sua Bulla vltima, *Ipsamque Societatem, & vniuersos illius socios, & personas, illorumque bona quæcunque ab omni superioritate, iurisdictione, & correctione quorumcunque Ordinariorũ eximimus*, &c. Vbi particula illa, *Vniuersos socios, & personas*, videtur habere emphasim, & ampliare etiam ad nouitios. Idem ergo erit in aliis religionibus, siue quia habent similia indulta, siue quia per communicationem hoc etiam gaudere possunt, siue etiam per regulas iuris communis. Quia beneficiũ Principis amplissimè est interpretandum, & priuilegia sunt amplianda, quãtum verba iuxta communem vsum patiuntur: hoc autem est priuilegium, & beneficiũ Principis, & verba optimè admittunt hanc ampliationem. Nam religio Minorum in omni proprio vsu dicitur tota illa congregatio, vt ex omnibus membris, etiam nouitiis, constat: nam licèt nouitius propriè religiosus non sit, propriè tamen est in illa cõgregatione, quæ illo nomine appelletur.

XVI. *Obiectio cõtra allatum fundam. dilatur.* Dices, hanc extensionem esse ipsis nouitiis onerosam, & ideo admittendam nõ esse. Respondeo in primis negando consequentiam, quia gratia priuilegij magis est cõsideranda respectu totius religionis, cui immediatè fit, quàm respectu particularium: nam sæpè etiam potest esse illa exemptio onerosa multis professis. Secundò respondetur negando assumptum: quia licèt interdum onerosa esse possit ex aliquo accidenti, simpliciter tamen est fauorabilis. Vnde confirmatur præcipuè hoc fundamentũ, quia nouitius gaudet non solùm priuilegio canonis, sed etiam fori, & propriæ exemptionis religionis quoad alios actus iurisdictionis: ergo etiam & maiori ratione quoad iurisdictionem fori pœnitentiæ. Quæ ratio ampliùs in sequentibus comprobabitur. Hæc ergo tertia opinio videtur mihi verisimilior, & ex dictis fit satis fundamentis aliarũ, quæ sua probabilitate non carent.

CAPVT XVIII.

Quid circa reseruationem culparum in Religionibus statuerit Clemens Octauus.

I. *Duplex modus reseruationis.* VT de absolutione religiosorum à culpis, in qua versamur, dicamus etiam specialiter de reseruatis, præmittenda est explicatio diplomatis, Pontificij circa reseruationem. Dupliciter verò possunt casus aliqui esse reseruati respectu religiosi, scilicet vel à Pontifice, vel ab ipsa religione. Prior reseruatio communi, & vsitato iure non fit nisi cum aliqua censura reseruata, iuxta dicta in 4. tom. 3. p. & ideo his peccatis reseruatis simul cum censuris dicemus in cap. 20. Circa aliam ergo reseruationem suppo-

nendum est, posse prælatos religionum reseruare sibi aliquos casus: quod est certum eadem certitudine, qua id constat de Episcopis, & aliis prælatis circa suos subiectos: nam licèt Concilium Tridentinũ sess. 14. c. 7. solum Pontificem Maximum, & Episcopos nominauerit, tamen sine dubio sub Episcopis intellexit omnes habẽtes Episcopalem iurisdictionem: nam actus reseruandi iurisdictionis est, & per se non pendet à charactere Episcopali; sicut neque actus absoluendi à peccatis. Item quia religiosi exẽpti (de quibus semper agimus) non ligantur reseruationibus Episcoporum: ergo iustum est, vt subdantur reseruationi propriorum prælatorum. Denique ita habet consuetudo ferè omnium religionum, vt infrà in tractatu de Societate lib. 8. c. 5. in particulari referam: quam consuetudinem Pontifices confirmarunt, & approbarunt, præsertim Alexander VI. vt refertur in Supplemento Minorũ, & in lib. Monumenta ordinum, concess. 66. & nouissimè S. D. N. Clemens 8. peculiari decreto de hac re edito anno 1593. qui aliqua peculiariter circa hanc reseruationem ordinauit, quę hîc adnotare, adiuncta breui declaratione, propter dubia, quæ quotidie interrogantur, necessarium visum est.

II. *Enumeratio casuum qui reseruantur, vt permittuntur.* Primò ergo ipse enumerat vndecim casus, qui in religionibus reseruari possunt. *Primus, Veneficia, Incantationes, Sortilegia. 2. Apostasia à religione, siue habitu dimisso siue retento, quando eo peruenerit, vt extra septa monasterii, seu conuentus egressio fiat. 3. Nocturna, ac furtiua è monasterio, seu conuentus egressio, etiam non animo apostatandi facta 4. Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale. 5. Iuramentum falsum in iudicio regulari, seu legitimo. 6. Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum fœtum, etiã effectu non sequuto. 7. Falsificatio manus, aut sigilli officialium monasteriy, aut conuentus 8. Furtum de rebus monasteriy seu cõuentus, in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale. 9. Lapsus carnis voluntarius, opere consummatus 10. Occisio, aut vulneratio, seu grauis percussio cuiusque personæ. 11. Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarũ à Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores.*

III. *Prima obseruantia principalia circa hos casus in vniuersum.* Circa quos casus primùm aduertere oportet, quamuis in aliquibus eorum explicetur, necessariã esse materiam peccati mortalis, & opus externum, nihilominus has duas conditiones in omnibus illis esse intelligendas, quia peccata venialia sicut non sunt materia necessaria confessionis, ita nec propriè reseruationis; peccata autem merè interna, etiamsi mortalia sint, secundùm communem Ecclesiæ vsum non reseruantur, etiamsi in rigore reseruari possint. Pontifex autem cùm aliud expresè nõ declaret, loquitur secũdùm ordinariam legem, vel consuetudinem Ecclesiæ. Prẽterquam quòd verba, quibus vtitur, in rigore & proprietate, prout sunt accipienda, significant externos actus. Vbi ergo huiusmodi declaratio addi videtur, nõ est solùm propter has conditiones, vt generales sunt, sed propter aliquid speciale, circa aliquam earum explicandũ. In primo ergo casu nihil additum est, quia non erat necessarium, nam illud genus peccati externum est, & grauissimum, & vix potest in indiuiduo cõmitti, quin mortale sit. Quid autem sub illis vocibus comprehendatur, dictum est in primo tomo tract. 3. lib. 2. de vitiis virtuti religionis oppositis: & videri possunt Summistæ in illis verbis, & verb. *Maleficium*, ac verb. *Superstitium*.

In

IV. *Circa 2. casum.* In secundo casu peculiariter explicatur, non sufficere quemcunque exteriorem actum: nam licet quis deliberato animo apostatandi exuat habitum regularem, & secularem induat, & curet, ac tentet egredi septa monasterij, & tandem id non exequatur, vel quia mutat voluntatem, vel etiam quia nō potest, casus ille reseruatus non est, quia non peruenit ad statum, & effectum, quem Pontifex designat. Et ratio esse potuit, quia vel antea non est perfecta iniuria illata religioni, ita vt cedat in infamiam eius, vel certè, quia antea non potest illa dici apostasia exterior.

V. *Circa tertiū.* In tertio casu solùm notanda est illa particula, *furtiua*, quæ idem significat, quod sine licentia prælati. Vnde licèt quis exeat per vim, vel metum grauem immissum prælato, ne resistat, exteriùs nihilominus furtiuè dicetur egredi, quia inuito prælato, vel sine legitimo consensu eius egreditur: vnde illud peccatum non solùm est quasi furtum, sed quasi rapina in illo genere, vt sic loquamur: generatim autem comprehenditur sub furtiuo egressu, quia fit inuito prælato. Sed quid si prælatus consentiat, tamen iniquè, & contra suum officium, & contra honorem Dei, & religionis? Quid etiam, si ipse prælatus sic occultè egrediatur? Vtrumque censeo egressum furtiuum, & in hac reseruatione comprehensum. Primum quidem, quia illa licentia iniusta est, & nulla, & ita nihil operatur: secunda autem, quia, licèt prælatus conuentus nō habeat præsentem prælatum, cuius voluntate regatur, habet tamen regulam, & voluntatem Superioris prælati, aut totius religionis, aut expressam, aut secundùm rectam rationem præsumptam, respectu cuius talis egressio furtiua est. Denique modus talis egressus qualis ille sit manifestat, quia semper fit occultè, ac furtiuè.

Duo dubia expediuntur circa hunc casum.

VI. *Aliud dubium.* Dubitari verò etiam potest, an hic casus extendatur ad egressum furtiuum diurnum. Verba enim Pontificis sunt, *nocturna, ac furtiua è monasterio egressio.* ergo omnis furtiua egressio illicita reseruata est. Respondeo nihilominus illam dictionem, *ac*, complexiuè, & non diuisiuè esse intelligendam, ac propterea furtiuam egressionem si nocturna non sit, etiamsi contingat esse peccatum mortale, ex vi illorum verborum nō reseruari. Sicut enim nocturna egressio non reseruatur, nisi furtiua sit, vt est per se euidens tam ex ipsa re, quàm ex intentione Pontificis; ita è cōuerso, furtiua egressio, nisi sit nocturna, non reseruatur, quia, vt illud prius verum sit, necesse est particulam *ac* complexiuè sumi: & inde sequitur etiam posterius, vt per se constat.

VII. *Circa 4. & 5. casum.* Circa quartum casum nihil occurrit adnotandum, præter ea, quæ dicta sunt de voto paupertatis. In quinto solùm desiderari potest vt explicetur, quid vocetur iudicium legitimum. Breuiter tamen dicitur, esse quodlibet iudicium forense, secundùm leges, vel canones in suo foro, qui solet dici actus legitimus duarum personarum sub eodem iudice, &c. iuxta Glossam in cap. *forus*. de verbor. signif. Videntur ergo ibi numerari iudicium regulare, & legitimum ad excludenda iudicia priuata per conuentiones, vel arbitria particularia. Addendū verò censeo, tunc esse hunc casum reseruatum, quādo religiosus legitimè interrogatur, & sub iuramento veritatem negat: secùs autem erit, si iniustè interrogetur, nam tunc licèt sub iuramento neget, si respondere sciat, & debitam intentionem haberet, non erit periturus: si autem ex ignorantia, & conscientia erronea peccet, existimās illud esse periurium, non erit casus reseruatus, quia illud externum non est verum periurium, sed putatum; reseruatio autem restringenda est vt cadat super verum actum. Idem opinor dicendum esse, si quis iuret falsum testimonium contra aliquem in iudicio, quod est nullum, vel quia fit coram non legitimo iudice, vel ob aliam causam, quia tunc illud iudicium non est legitimum, & quia iudicium, quod est nullum, non est iudicium, licèt appareat, & ideo nec illud est periurium in iudicio verè, sed tantùm apparenter.

VIII. *Circa 3. casum.* Sextus casus non indiget declaratione, sed videri potest motus proprius Sixti V. contra illud genus peccati; & moderatio, quæ à Clemente addita est, quæ attigimus in 5. tom. de Censuris. In septimo interrogari potest, qui vocētur officiales monasterij. *Circa 7. casum.* Ad quod breuiter dicitur, sub illa voce comprehēdi & prælatum ipsum, & omnes, qui sub illo habent aliquam administrationem personarum, aut bonorum conuentus, vt sunt Vicarius, Subprior, vel in Societate Minister, Procurator, &, si qui sunt alij similes. Addo etiam comprehendi à fortiori Prouincialem, & Generalem, iuxta mentem Pontificis, quia eò falsificatio grauior esset, & magis perniciosa religioni. Item, quia quilibet eorum dici potest officialis monasterij, vel conuentus: nam licèt magis propriè appelletur totius prouinciæ vel religionis, tamen ibi à fortiori singuli conuentus includūtur; quæ extensio maximè locum habet in his, quæ ipsi prælato fauorabilia sunt, & quæ pertinent ad reuerentiam, & fidelitatem eius officio debitā quale est hoc, de quo agimus. Occurrit etiam hic obiter adnotandum, supponere hic Pontificem tacitè approbare vsum religionis, quòd officiales eius propria habeant sigilla distincta ab his, quibus priuati religiosi vti possunt: non enim falsificatio cuiuscunque sigilli, sed propria talis muneris, reseruata est. Quare, licèt priuatus religiosus vtatur aliquando proprio sigillo, & alius illud falsificet, non incurret in hunc casum reseruatum: & è conuerso, si officialis non habeat speciale sigillum, sed eiusdem figuræ cum aliis, vel priuatum, quodcunque illud sit, falsificatio eius ex hoc capite non erit reseruata, quia non est sigillum officialis vt sic, neque habet (vt ita dicam) auctoritatem religionis. Dixi autem *ex hoc capite*, quia ex alio falsificandi manum, erit casus reseruatus.

IX. Interrogari etiam potest, an fabricare sigillum simile sigillo religionis, vel officialium eius occultè, & furtinè, sit falsificare sigillum, si per illud nulla falsa scriptura consignetur. Respondeo, sicut falsificare manum est subscribere cum nomine alterius, imitando subscriptionem eius, quæ illius non est; ita falsificare sigillum propriè est consignare simile scripturam sigillo alieno. Quod dupliciter fieri potest, scilicet, vel subfurando proprium, & verum sigillum, & consignando, vel fabricando aliud sigillum simile, & illo vtendo. Quamuis autem hæc furtiua fabricatio sigilli graue peccatum sit, tamen non videtur esse propria falsificatio, donec falsæ literæ per illud consignentur: & ideo non videtur esse peccatum reseruatum etiamsi hac intentione fabricetur, donec ad prædictum vsum, & effectum perueniat: sicut etiam furari sigillum prælati ea prauā intentione, si ad effectum sigillandi non perueniatur, non erit peccatum reseruatum ex hoc capite.

Tertia pars fortunæ. Denique interrogari potest, si scriptū, quod falsò consignatur manu, aut sigillo officialis, non pertineat ad officium, nec ad rem monasterij, sed sit familiaris epistola, v. g. falso alteri attributa, an tale peccatum reseruatum hic sit. Et ratio dubitandi esse potest, quia illa non est falsificatio signi officialis, vt officialis est, videtur autem hæc reseruatio intelligenda respectu officialis formaliter, quia non respicitur persona eius, sed munus. Quòd sanè videtur probabile: nihilominus non excusarem hu-

iusmodi actionem à ratione peccati obseruati, quoties materia eius sufficeret ad peccatum mortale, quia

quia simpliciter est contra fidelitatem debitam tali personæ ratione talis muneris, & est iniuriosa non tantùm personæ, sed etiam officio.

XI. *Circa octauum.*

De octauo casu, quantum spectat ad quãtitatem sufficientem vt illud furtum mortale sit, superiùs tactum est, nam hoc peccatum semper habet adiũctam malitiam proprietatis. Quia vero ibi dicitur, *De rebus monasterij*, dubitatum est, an furari aliquid à priuato religioso ex rebus illi ad suum vsum concessis, sub hac reseruatione comprehendatur: & pars affirmans dicitur fuisse ab ipso Pontifice declarata, in qua nulla mihi dubitatio esse posset: quia quod res sit applicata ad vsum vnius fratris, non tollit, quin, absolutè loquendo, sit monasterij, vel conuẽtus. Quin potiùs, licèt priuatus religiosus habeat vsum eius cum facultate donandi illam etiam extra religionem, nihilominus furari illam, erit reseruata culpa, si mortalis sit, quia quãdo illa res non est cõsumpta, vel alienata extra religionem, semper est monasterij quoad proprietatem, & dominium, vel quoad principalem administrationem, & dispensãtionem (vt monasteria comprehendamus, quæ dominium in communi non habent,) & hoc satis est vt comprehendatur sub verbis Pontificis in omni proprietate. Sed quid si res non sit alicuius monasterij in particulari, vt solet esse, v. g. pecunia, qua Prouincialis vtitur, vel res aliæ similes. Respondetur sine dubio comprehendi, iuxta dicta in præcedenti casu: nam sub illo singulari *monasterij, vel conuentus*, à fortiori comprehenditur plurale *conuentuum, vel monasteriorum*; bona autem prouinciæ vt sic sunt omnium monasteriorum simul.

Octauum casum.

Nonum casum.

XII. *Circa nonum casum.*

Circa nonum casum est familiare dubium, quid significent illa verba, *operis consummatus*; duobus enim modis intelligi possũt. Primò, vt sint posita ad excludendum lapsum per consensum internum, vel morosam delectationem, ita vt solùm significetur, oportere vt tale peccatum in opus externum progrediatur, & in illo consummetur quatenus peccatum mortale est. Alius sensus est, vt peccatum sit consummatum in sua specie. Prior sensus est rigorosus, nam iuxta illum omnia peccata extera habẽtia malitiam mortalem ex ipsamet materia, & actione exteriori, continentur sub hac reseruatione sic declarata, vt sunt, v. g. tactus impudici, qui ad vltimam consummationem non perueniunt. Dixi autẽ, *ex ipsamet materia, & actione exteriori*, quia si materia exterior reuera sit leuis, quamuis ex prauitate intentionis fiat actio exterior peccatum mortale, non erit reseruatum ex vi horum verborum, quia reuera dici non potest opere consummatum. Alius sensus est mitior, &, quantum intelligere potui, cõmuniori sensu receptior; iuxta quem sensum actus impudicus, si non perueniat ad consummationem actus in sua specie, fornicationis, v. g. vel alia simili, non erunt casus reseruati, quia non sunt opere cõsummati. Solùm aduerto, quoties peccatum peruenit ad pollutionem, esse in omni rigore opere consummatum, & consequenter sub illa reseruatione comprehendi, quia illud peccatum habet propriam speciem, in qua consummatur iuxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. q. 154. art. 11. & hoc satis est vt sit reseruatum, quamuis non perueniatur ad consummationem illius actus, quem fortasse peccans intendebat, vel in quem natura sua actus impudici ordinantur, copulam scilicet carnalem.

Tertium casum.

XIII. *Circa 10. & 11.*

In decimo casu nihil occurrit adnotãdum. In vndecimo solùm est ponderandum illud verbum *malitiosum*, vt inde colligatur si fiat bona fide, etiã imprudenter, & cum graui negligentia, non esse casum reseruatum: nam verbum *malitiosum* non tantum significat fieri cum graui culpa, sed etiam fieri ex malitia, id est, ex directa intentione impediendi effectum literarum, & retardandi illas, existimo etiam illud verbũ coniungendum esse etiam cũ apertione literarum, nam, vt reseruata fit, oportet vt ex malitia fiat: ad hoc autẽ satis erit, quòd fiat intelligendo, aut præsumendo id esse contra voluntatem Superioris, nam tunc sufficiens malitia interuenit.

XIV. *Secunda principalis obseruatio circa eosdem casus in vniuersum.*

Est autem circa hos casus vlterius aduertendũ, Pontificem non præcipere ordinare, vt omnes hi casus reseruentur in religionibus, vt manifestè patet ex illis verbis, *Decreuit* (scilicet Pontifex) *vt nemo ex regularium Superioribus peccatorum absolutionem sibi reseruet exceptis in, quæ sequuntur; aut omnibus, aut eorum aliquod p out subditorum vtilitatis expedire in Domino iudicauerint.* In quibus verbis nullum est præcipiens, vt hi casus reseruati sint, sed solùm prohibens, ne Superiores religionum alios reseruent, & eis permittens vt ex his possint, quos expedire iudicauerint, reseruare. Vnde infertur, per hoc decretum non auferri à Superioribus potestatem reseruandi casus, sed ad talem materiam limitari. Et quoniam in prædictis verbis Põtifex indefinitè loquitur de Superioribus, existimo ex vi illorum nõ solùm Generalem, vel Prouincialem, sed etiam prælatum Conuentualem posse prędictos casus, vel quemlibet eorum reseruare, etiamsi in religione reseruati non essent. Quod non ita intelligendum est, vt Pontifex censeatur dare prælatis nouam aliquam potestatem, sed solùm non auferre; ita vt si Guardiani, vel Priores antea habebant priuilegia reseruandi casus, (quod esse concessum ab Alexandro VI. refertur in lib. Monum. ordin. & in Supplemento Minorum) etiam nunc habent eandem potestatem, sed restrictam ad hos casus à Pontifice designatos: imò ex potestate ordinaria existimo posse idem facere, nisi aliàs sint prohibiti per suam regulam, quia sunt veri prælati Ordinarij, & habent altiorem iurisdictionis rationem, quam Parochi.

XV. *Tertia obseruatio.*

Præterea obseruandum est, quòd licet Pontifex restrinxerit potestatem prælatorum ad illos vndecim casus, non abstulit omninò religionibus potestatem alios reseruandi, sed voluit vt id solùm fieri posset vel à Capitulo generali pro tota religione, vel à Capitulo prouinciali pro sua prouincia. Vbi etiam aduerto, non fuisse mentem Pontificis dare Capitulis nouam potestatem, sed solum non auferre quam iuxta sua priuilegia, vel constitutiones habebant. Vnde in Societate, in qua congregatio prouincialis iuxta suum institutum non habet iurisdictionem ad huiusmodi actus, etiam nunc illam nõ habet, non obstantibus prædictis verbis Pontificis. Ad quod etiam expendo, solùm negatiuè dicere, *non aliter fiat quàm generalis, vel prouincialis Capituli*, &c. nõ dicere autem positiuè, vt ab eis, & à quolibet illorum fieri possit.

XVI.

Dicunt autem aliqui, hanc prohibitionem, seu limitationem nõ esse vsu receptam in aliquibus religionibus: quia sæpè contingit euenire casus particulares, qui propter bonum regimẽ necessario sunt statim reseruandi, nõ expectato Capitulo generali, quia aliàs maxima incommoda religioni sequerentur. Sed nullo modo censeo hoc esse admittendum in praxi, nam lex Pontificia non pendet ex acceptatione, sed ipsa obligat vt acceptetur, & ideo primi transgressores post sufficientem promulgationem non excusantur à culpa, nec cõtinuata transgressio sufficit reuocare legem, donec valdè frequens sit, & ab ipso legislatore scienter tolerata, quod in præsenti nullo modo video dici posse: quia nec talis consuetudo huic legi contraria ostendi potest, & multò minùs quòd Summus Pontifex scienter tolerat illam: maximè verò hoc habet locum in lege irritante, qualis est hæc, aufert enim potestatem, & consequenter reddit nullam reseruationem aliter factam.

factam. Quapropter sine scrupulo possunt subditi non timere illam, quantumcunque illis dicatur, prohibitionem Pontificis non esse accepratam. Ratio autem de incõmodis religionis vel probat Põtificiam prohibitionem esse contra commune bonum religionum, quod dicere plusquam temerariũ esset: vel certè nihil probat, quia vel nulla sunt talia incommoda, quibus aliis mediis occurri non possit, præsertim pro breui tempore: vel si aliquod interdum sequatur, est rarum, & particulare, quod lex humana non considerat.

XVII. *Dubium an possint prælati vel alig reseruare censuras esto nõ possint culpas.*

Potest autem dubitari, esto non possint prælati immediatè, & directè reseruare sibi alias culpas, possint nihilominus reseruare censuras. Et ratio dubitandi est, quia à diuersis non fit illatio; censura autem, & peccatum, & vtriusque reseruatio diuersa sunt. In contrarium autem est, quia iuxta communem vsum Ecclesiæ quoties peccatum habet excommunicationem ipso facto annexam, si excõmunicatio reseruata sit, etiam peccatum censetur reseruatum. Item, quia aliàs possent prælati religionum per hanc viam eludere hoc præceptum, adrũgendo censuras, & illas sibi reseruando. Respõdeo, debere prælatos omnino cauere, ne hac occasione multiplicent censuras: nam, vt in iure dicitur trãsgressor legis meritò iudicatur qui verba legis tenens, cõtra legis nititur voluntatem. Nihilominus existimo, prælatos religionum non esse priuatos per hanc legem suo iure seruandi censuram: quia reuera est per se distincta; & mens Pontificis non fuit de illa tractare. Declaraturque in hunc modum, quia vel censura fertur à lege, vel ab homine; si à lege, reseruari poterit ab auctore legis, quia in religionibus auctor talis legis non est nisi Capitulum generale, vel prouinciale, quæ potestatem habent reseruandi casus, etiam ex ordinatione Pontificis. Si autem censura est ab homine, eo ipso absolutio eius pertinet ad ferendam illam, & ita dici potest illi reseruata. Et quamuis de illa, quæ fertur per sententiã generalem, sint opiniones; tamen non dubito quin ad tollendas illas possit Superior etiam nunc sibi talem absolutionem reseruare, cùm illi non sit prohibitum, vt dixi, & per accidens sit quòd ratione censuræ non possit à tali peccato absolui, nam hoc etiam sequitur ex censura per sententiam particularem.

Resolutio vera.

CAPVT XIX.

Quis possit absoluere religiosos à culpis reseruatis.

I. *Prima Assertio, negãs hanc potestatem ex vi religionẽ.*

SVpposita iam reseruatione superiori cap. explicata, facilè est definire, quis possit religiosos absoluere à peccatis sic reseruatis. Primò enim dicendũ est, per se loquendo, & iure ordinario à nemine posse absolui extra suam religionem, præterquam à Summo Pontifice. Hoc patet, quia dictum est in c. 16. à communibus etiam peccatis non posse extra religionem absolui: ergo à fortiori idem dicendum est de peccatis specialiter reseruatis. Vnde fit, ampliandum esse etiam ad eos, qui habent iurisdictionem delegatam à Papa per generalia priuilegia absoluendi à reseruatis: nam in illo c. ostensum est, hęc priuilegia, siue sint concessa ex parte pœnitentium, siue ex parte confessorum, non extendi ad personas religiosorum: ergo nec facultas in eis concessa extenditur ad peccata reseruata in religionibus. An verò hæc ampliatio extendenda sit ad nouitios, iuxta superiùs dicta c. 17. à n. 11. definiendum est. Nouitij enim gaudere possunt dictis priuilegiis, & ideo absolui poterunt per eorum facultates; per communem autem iurisdictionem Episcoporum absolui non possunt à reseruatis, quia neque ab aliis possunt, vt diximus eodem c. 17. n. 14.

Quid de nouitijs.

Sed quid de religiosis iter agentibus? Quidam aiunt, non posse absolui ab externis cõfessoribus ab huiusmodi peccatis. Ratio est, quia per priuilegium Sixti IV. Innocentij VIII. & similia, solum eis conceditur, vt possint confiteri sacerdotibus regularibus, vel secularibus, dum iter agunt: in hac autem facultate generali non comprehenduntur casus reseruati, vt in iure declaratum est. Neque etiam illa facultas censetur concessa à prælatis, nisi expresè, & in specie declaretur, ob eãdem causam quòd casus specialis sub generali concessione non comprehenditur. Et hoc specialiter confirmat, quia nõnulli Pontifices prohibuerunt Mendicantibus prælatis, ne casus reseruatos extra suos ordines committant, vt ex lib. Monumenta ordinum referunt Corduba in c. 7. Regula S. Francisci, q. 3. & Emmanuel Roder. tom. 1. q. 62. a. 5. Respõdeo nihilominus, nullam posse in hac re generalem regulam assignari, sed consulendam esse regulam, consuetudinem, vel peculiarem prouidentiam prælatorum vniuscuiusque religionis. Moraliter enim loquendo, necessarium est, vt aliquo modo in hac parte subditis religiosis prouideatur: nam si sint sacerdotes, quotidie possunt indigere confessione, quia debent frequenter celebrare; & per plures dies abstinere, & scandalosum esse potest, & eis nociuum, & nimis molestum. Si autem sacerdotes non sunt, etiam expedit vt sæpiùs communicent; esseteque præter debitam religionis prouidentiam eos cogere, vt à cõmunione abstineant vsque ad reditum in monasterium: quamuis enim hæc posset esse iusta pœna religiosi sic peccantis, esset tamen nimis rigorosa, & non admodum medicinalis, nisi vbi censura interuenit: præterquam quod periculosum esset cogere religiosum, qui fortasse ex fragilitate moraliter peccauit, vt per multos dies sine sacramentali absolutione permaneat.

II. *Quid dicendum circa huiusmodi priuilegium.* *Vide nũ. 11. huius.*

Ob hanc ergo causam Innocentius VIII. vt dicti auctores referunt ex Compendio Cistercienſi, verbo *Confessor*. §. 15. concessit Prædicatoribus monachis, vt *extra monasterium ordinis existentes de licentia Superiorum* cuicumque regulari, seu seculari sacerdoti confiteri possint, & à quocunque casu, quomodocunque reseruato absolui, sicut à confessariis ordinis. Quæ verba mihi ambigua sunt: nam illa particula *de licentia Superiorum*, potest cum antecedentibus, & consequentibus coniungi, quia nulla virgula interponitur; reddet autem sensum valde diuersum, si vno, vel alio modo constructur: nam comũcta præcedentibus, sensus est, religiosum, qui ex licentia Superiorum extra monasterium existit, eo ipso posse absolui, &c. ita vt illa verba addita sint ad excludendum fugitiuos ab huiusmodi gratia, & ad significandum, licentiam sic confitendi, vel ab ipso Pontifice eo ipso dari, vel intelligi inclusam in ipsa licentia peregrinandi. Si autem prædicta verba tantùm subsequentibus comungantur, sensus est, eos, qui extra monasterium Superiorum absolui. Sed hic posterior sensus minùs aptus videtur, tũ quia hoc per se notum est, tum etiam, quia idem dici posset de exulibus in monasterio Prior ergo sensus videtur proprius, & intentus. An verò illa concessio sit vsu recepta in aliis religionibus, mihi non constat, neque existimo fuisse necessarium, tum quia non est omnibus directè facta, & aliæ non coguntur communicationem eius ãdmittere: tum etiam, quia non continet præceptum, sed datur per modum priuilegij cui renunciare potuit illa religio, cui directè concessum est. Et adhuc certius existimo non cogi prælatos religionum illam facultetem absolutè dare, sed eo modo, quo expedire iudicauerit. Quod & per se est rationi consentaneum, quia Pontifex non intendit relaxare disciplinam religiosam, sed tantũ

III. *Inducit Innocentij priuilegium.*

sussi-

sufficienter prouidere necessitati religiosorum. Et ex ipsa concessione colligi potest, quatenus dicit, ita posse absolui, sicut possent *à confessario ordinario*: Cõfessarij autem Ordinis non possunt absoluere à reseruatis, nisi iuxta modum à Superiore præscriptũ: ergo neque alij in prædicto casu.

IV. *Prædicta Authoris refellũtur, fundantur, in vsu, vel regula, vel quæ requirantur.*

Propter hoc ergo censeo, magis esse attendendã regulam, vel consuetudinem religionis, aut ordinationem prælatorum, quàm alia priuilegia. In aliquibus ergo religionibus fortasse vel ex regula, vel ex consuetudine constat, talem licentiam absolutè, & simpliciter censeri concessam eo ipso, quòd prælatus non prohibet, nec limitat illam, & in talibus religionibus eo ipso quòd quis peregrinatur, peccata desinent esse reseruata, quia perinde absolui possent à quolibet confessore, ac cæteri. Quod difficile creditu est, quia non potest non esse in dispendium religionis: si enim reseruatio adhibetur vt sit tanquam frænum ad non cadẽdum, quomodo auferenda omninò est quando religiosus extra monasterium vagatur, cùm tunc maiori fræno & pluribus mediis indigeat? Ob hanc ergo causam religiones aliquæ licentiam illam concedunt peregrinantibus cum onere comparendi postea corã suis prælatis: sic enim vtrique necessitati subueniunt, quia nec subditus cogitur diu carere absolutione, nec ei auferetur frænum reseruationis, & alioqui modus ille dandi facultatem sub illo onere, sanctus est, & in Ecclesia vsitatus, vt in to. 4. disp. 30. sect. vlt. latè tractatũ est, & ita seruari dicitur in religione Carthusiæ, & S. Hier. & de Societate, vt infrà tractat. 10. lib. 8. c. 5. dicetur.

V. *Quid vbi nec regula prouidit, nec de vsu constat.*

Tandem, vbi nec per regulam satis declarata sit hæc facultas, vel modus eius, nec de consuetudine satis constiterit, quia fortasse solet peti facultas à Superiore, si contingat aliquem ex obliuione naturali discedere non petita facultate, credendum est, implicitè esse concessam à Superiore in ipsa facultate peregrinandi, saluo rigore reseruationis quoad fieri potest. Prior pars constat, tum quia, qui vnum concedit, virtute concedit aliud, quod moraliter necessarium est ad illud conuenienter exercendum: tum etiam, quia vniuersalis consuetudo ita videtur interpretari voluntatem prælatorum. Altera verò pars probatur, quia illa licentia non datur nisi propter necessitatem: ergo est explicanda iuxta ea iura, quæ in similibus casibus facultatem concedunt: quotiescunque autem hæc facultas in iure datur ratione occurrentis necessitatis datur saluo onere reseruationis, atque adeò sub obligatione comparendi: ergo hoc sensu interpretandum est, quoties Superior aliud expressè nõ declarat. Imo aliqui volunt in eo casu non dari vllam facultatem, sed ob inopiam confessoris, qui à reseruatis absoluat, posse religiosum absolui tũc directè ab aliis peccatis, reseruata autem solùm per accidẽs remitti, sicut oblita, & ideo manere integram obligationem illa confitendi Superiori. Quod quidem non repugnat, vt infrà in simili videbimus; est tamẽ rigorosius, & quod dixi videtur verisimilius. Nam quod alij aiunt, in eo casu neutro modo posse absolui, sed posse ac debere celebrare, aut communicare cum sola contritione, mihi verisimile non est, vt statim in simili dicam.

VI. *Secundò declaratur ex eadem ratione, quare episcopus regularis non possit absoluere suos religiosos à casibus reseruatis.*

Secundò dicendum, religiosum non posse absolui à casibus reseruatis ab aliquo religioso, seu confessore suæ religionis, nisi de licentia prælati, specialiter ad hoc concessa. Probatur, quia hæc est vis reseruationis; supponimus autem peccatũ esse reseruatum ipsi prælato: ergo qui ab illo non habet iurisdictionem, non potest hanc absolutionem præstare; non datur autem talis iurisdictio per generalem facultatem audiendi confessiones religiosorũ, vt ex regula iuris sæpè citata constat, ergo necessaria est specialis facultas. Limitandum verò hoc est, nisi ex regula, vel ex vsu iam constaret, talem facultatem esse annexam tali muneri confessoris. Verũtamen in eo casu peccatum non esset reseruatum iã soli prælato, sed ipsi, vel confessori domus. Sicut respectu nouitiorum, si eorum Magister habet ex officio talem facultatem, eorum peccata non tantum Superiori, sed etiam Magistro suo dicentur reseruata, vel sub disiunctione, quamuis in hoc semper excedat prælatus, quòd possit sibi reseruare, si velit. Et ideo posset esse quæstio de modo loquendi. Dicet fortasse aliquis, iam hoc esse debere ius ordinariũ religionum, quia Summus Pontifex Clem. VIII. ordinauit, vt Superiores in singulis domibus deputẽt duos, vel tres confessarios, quibus etiam casus reseruati committantur. Respondetur: imò hinc colligi, huiusmodi confessarios non habere hanc iurisdictionem ex vi sui muneris, imò nec debere illis committi habitualiter (vt sic dicam) sed solùm pro re nata, quando occasio id postulauerit. *Instantia expeditur.*

VII.

Sed licèt hoc verum sit communi iure, quæri potest, an ex communi aliquo priuilegio religionum possint regulares absolui à quocũque sacerdote, vel confessore sui ordinis. Circa hoc nonnulla priuilegia referuntur in Compendiis priuilegiorum religionum, & in lib. Monumenta Ordinum, quæ in summa redegit Emanuel. Roder. q. 62. art. 6. ex quibus duos casus præcipuè elicio. Vnus est in quo datur facultas religiosis Minoribus, vt possint semel eligere de eadem obseruantia confessorem: qui de omnibus peccatis reseruatis & censuris possit illos absoluere, imò & dispensare in irregularitatibus, excepto homicidio, & mutilatione voluntaria. Quod priuilegium, cum generale sit, complectitur omnia peccata, etiam in ipsa religione reseruata; cumque ex parte personæ eligendæ nullam aliam conditionem requirat, nisi quòd sit eiusdem ordinis, non videtur amplius restringenda, nec postulãda specialis licentia prælati. Sed nihilominus probabile existimo, confessorem sic eligendum debere esse ex approbatis, vel expositis à prælato religionis ad audiendas confessiones suorum subditorum, tũ quia non sine causa dixit Pontifex, *Possit eligere confessorem de eadem obseruantia*, & non dixit, possit eligere *sacerdotem*, aut *præsbyterum*: tum maximè, quia priuilegium debet, quoad fieri possit, secũdùm ius intelligi, quãdo ita potest suum effectum operari sufficienter, & magis ordinatè, quod ita contingit in præsenti: nam priuilegium hoc operatur dando benè amplam iurisdictionem; tamen ex parte personæ non excludit ordinarium ius religionum, quod requirit prælati approbationẽ ad illud munus exercendum. Vnde quatenus idem priuilegium ibi extenditur etiam ad seruientes, & famulos, oportebit vt confessor eligendus, sit approbatus ab Episcopo, iuxta Concilium Tridentinum. De nouitiis autem, ad quos etiam fit extensio, non idem iudico, sed sufficere illis confessorem approbatum à religione: nã quoad hoc non vt seculares, sed vt regulares computandi sunt. Denique hoc priuilegio vti possunt omnes religiosi, qui in priuilegiis cum Mendicantib. communicant, vnusquisque tamen seruare debet modum in sua religione præscriptum, & à Pontificibus approbatum circa vsum talium priuilegiorũ. Idem sentiẽdum est de quibusdam aliis priuilegiis, & quasi iubileis cõcessis aliquibus religionibus pro aliquibus anni festiuitatibus, quæ refert dictus Emanuel tom. 1. q. 62. a. 10. *Nota pro seruentibus in religione. Item pro nouitiis.*

Alius casus est, quo similis facultas cõceditur pro articulo mortis, quæ in quodã priuilegio Sixti IV. cum his exaggerationibus conceditur, *Quicunque confessor quemlibet religiosum Mendicantium, vel eorum qui gaudent illorum priuilegiis, ab omnibus casibus, nullo excepto, cum omnimoda auctoritate, ac si in illo actu esset Summus* VIII. *Alter casus in articulo mortis.*

Pontifex, absoluere potest; & eadem auctoritate ei indulgentiam plenariam concedere. In quo primum notari potest particula, *quicunque confessor.* quam intelligo de confessore, qui hoc munere fungi poterat in illo articulo ante hoc priuilegium; & ideo fortasse non dixit, *Quicunque presbyter*, vel *sacerdos.* nam licèt in casu necessitatis quilibet sacerdos possit esse confessor in articulo, & tunc consequenter possit vti hac facultate circa religiosos; tamen, secluſa necessitate, non quilibet sacerdos, sed solus proprius, vel delegatus eius, potest esse confessor, etiam in illo articulo: hoc autem priuilegium non facit confessorem eum, qui non erat, sed auget facultatē legitimi confessoris. Et ob hanc causam existimo non posse religiosum virtute huius priuilegij confiteri in articulo mortis cuicunque simplici sacerdoti, omisso legitimo confessore, si adsit, & velit suum munus iustè exequi. Item, licèt ex vi eorum verborum non fiat determinatio ad confessores eiusdem ordinis, nihilominus ex alio capite existimo, quando adest proprius confessor, non posse eligi presbyterum alterius ordinis, quia non est confessor respectu talis personæ; prædicta autem verba videntur respectiuè, & propriè intelligi, quia ibi, vt dixi, non datur facultas ad eligendum quemcunque sacerdotem in confessorem, sed augetur potestas cuiuscunque legitimi confessoris talis personæ. Et confirmatur hæc expositio, quia ibi solùm intenditur fauor articuli mortis quantum ad plenam remissionem, qui potest obtineri non immutando debitum ordinem, nec ius alterius auferendo: ergo ita explicandus est.

IX. *Secunda obseruatio.* Secundò est notanda illa particula, *quemlibet religiosum.* nam ex vi illius constat non extendi ad familiares, vel seruientes. De nouitiis autem dubitari posset, quia religiosi non sunt, tamen in re adeo fauorabili potest nomen religiosi ad nouitium extēdi: item quia in eodem priuilegio sub his verbis, *Omnibus Prædicatorum, & Minorum ordinum professoribus*, nouitij manifestè cōtinentur: nam inferius dicitur, consequantur indulgentiam etiamsi ante professionem moriantur: ergo eadem ratione possunt cōprehendi sub nomine religiosorum. Erit autem hoc certius, si in religione sit generale aliquod priuilegium concedens, vt nouitij frui possint huiusmodi gratiis, & fauoribus. Idemque dubium locum habet in donatis, qui tria vota substantialia nō emittunt, & ideo propriè religiosi non sunt. Et quia neque ad illa vota emittenda, vel professionem faciendam tendunt, ideò adhuc minus propriè religiosi sunt, quàm nouitij: & ideo securius est pro his personis vti aliis priuilegiis continentibus similem gratiam pro articulo mortis, & expressè extensionem faciunt ad huiusmodi personas, vt refertur in Compendio D. Hieronymi, §. 6. cum quibusdam limitationibus, & conditionibus, quæ ibi explicantur.

X. *Tertia obseruatio, & quorundam placitum circa illam.* Præterea aduertere oportet, in prioribus priuilegiis simpliciter concedi hanc gratiam pro articulo mortis. Vnde inferunt aliqui, quòd ex vi illorum si quis absoluatur in vero periculo, (quod sub articulo comprehenditur, vt tom. 10. disp. 26. sect. 4. & disp. 21. de fide sect. 4. n. 23. diximus) & postea non moriatur, non potest iterum per illud priuilegium absolui: quia talis facultas iam habuit suum effectum, & ita per primum vsum expirauit, vt generaliter de similibus facultatibus tenet Nauarrus in Summa c. 26. n. 31. dicens esse iuxta mentem omnium; solumq; id confirmat argumento l. *boues.* ff. de verb. significat. ibi, *Hoc sermone dum nupserit, primanuptia significantur.* Et confirmari potest: nā ob hanc causam quando Papa vult maius priuilegium concedere, addit, *Quod si de illo reputato tunc mortis articulo, aut infirmitate, in qua eorum quilibet constitutus fuerit, non discesserit, semper indulgentia prædicta intelligatur reseruari ad verū mortis articulum.* Quæ verba adduntur in priuilegiis cōcessis ab Eugenio IV. & à Nicolao V. relatis in dicto compendio S. Hieron. §. 6. & 7. ergo signum est, vbi hæc extensio non additur, finiri facultatem per primum vsum. Et hanc sententiam videtur sequi Cordub. lib. 5. de Indulgentiis, q. 39. in fine.

XI. *Auctoris declaratio quo ad primum.* Sed in his priuilegiis oportet duo distinguere, scilicet, absolutionē à reseruatis, de qua nunc præcipuè agimus, & indulgentiam plenariam. Quantū ergo attinet ad indulgentiam Nauarri opinio frequentiùs recepta est, vt intelligi potest ex Syluestro, verb. *Indulgentia.* n. 25. & Antonino 3. p. tit. 10. c. 3. §. 4. & 5. Nihilominus probabilius censeo semper reseruari in verum articulum mortis ex coniecturata mente Pontificis, nam reuera intentio eius est concedere hanc gratiam, vt quantum in se est habeat efficaciam perducendi hominē immediatè ad gloriam, ita vt illi non sit necessaria purgatio post hanc vitam. Item, quia hæc etiam est intentio postulātis hoc priuilegium, quia tota mens eius fertur ad veram mortem: nam vera necessitas huius gratiæ in illo vero articulo existit. Vnde vbi hoc expressè ponitur, fieri censeo ad maiorem declarationem, & ad tollenda dubia, tamen considerata materia, etiam sine tali declaratione, videtur ex re ipsa satis constare de mente Pontificis.

XII. *Declaratio quo ad secundum.* Hæc autem suspensio vsque ad verum articulū, dupliciter potest intelligi: primò, vt indulgētia nunquam habeat effectum, donec vera mors sequatur, & ideo, illa non sequuta, reseruetur. Secundo, vt indulgentia statim operetur, & nihilominus si mors statim non sequatur, iterū atque iterum in simili articulo mortis concedi possit cum effectu, donec vera mors sequatur. Et licet prior modus sit probabilis, tamē posterior est magis pius, & veritati magis consentaneus. Primò, quia beneficiū Principis amplè interpretādum est, quando ipse non limitat illud, hic autē nō limitat, quia non dicit, *semel in articulo mortis*, tunc enim fortasse statim fieret effectus, propter rationē quam statim faciemus, & expiraret gratia propter illam restrictionem *semel*, quæ in præsenti non additur, sed est cōcessio indefinita pro articulo mortis: ergo amplè intelligendum est hoc beneficium pro quouis articulo. Et cōfirmatur, quia in huiusmodi rebus indefinita æquiualet vniuersali. Secūdo, quia Pontifex absolutè dat confessori facultatem concedendi illam indulgentiam in articulo mortis: ergo etiam confessor vtens illa, absolutè absoluit plenariè, & non sub aliqua conditione: ergo absolutio nō manet suspensa, quasi expectans aduentum mortis: nec debemus recurrere ad præsentiam Dei, quia hi effectus morales fiunt iuxta virtutem, & intentionem agentis independenter ab extrinseca scientia: ergo in illa absolutio statim operatur: ergo reseruatur in verum articulū mortis noua absolutio. Tertiò potest ita explicari, quia per talem indulgentiā vult concedere Pontifex plenariam remissionem totius vitæ vsque ad articulum mortis: quia tamen de vero articulo mortis homini constare non potest, ideo cōsequenter ac necessariò vult vt talis absolutio instanti periculo, & quando moraliter timetur mors, concedatur: & quia non vult absolutionem, quę debet esse actus legitimus, esse cōditionatam, ideo statim habet effectum. Si autem postea mors non sequitur, effectus ille non est adæquatus gratiæ, seu facultati: quia non est de reatibus totius vitę vsque ad veram mortem: ergo semper superest facultas absoluendi in vero articulo mortis à reatibus, qui superfuerint: ergo semper reseruatur indulgentia aliqua ad verum articulum mortis. Atq; ita sentit Gerson 2. p. tract. de absolutione sacramentali, §. *Quæris vlterius.* Alph. 33. lit. K. & quoad hanc partem idem sequitur Cordub. suprà.

Hinc

XIII. *Decisio quoad absolutionem à reseruatis in eodē articulo.*

Hinc verò colligo idem à fortiori dicendum esse de potestate absoluēdi à peccatis reseruatis pro articulo mortis simpliciter concessa: nam sine dubio per illam potest quis absolui in graui, & morali periculo mortis, quia non potest humano, & rationabili modo aliter dari, vel plus differri absolutio. De qua multò certius est statim operari, quia sacramētalis absolutio suspendi non potest, nec conditionē de futuro recipere. Si autem mors nō sequatur, dari poterit similis absolutio in quocunque simili euentu vsque ad verum articulum mortis. Primò quidē ratione indulgentiæ plenariæ, quando illa coniungitur, vt in indultis, de quibus agimus: nā eodē sensu conceditur potestas absoluendi à reseruatis, quo indulgentia plenaria pro articulo mortis, vt ex eodē contextu patet. Imò illa potestas absoluendi ordinatur ad indulgentiam plenariam obtinendam, vt in iubileis, & per Bullā Cruciatæ fieri solet: ergo quandiu homo manet capax talis indulgentiæ, manet etiam capax absolutionis, quæ est dispositio ad illam: nam qui dat formam, dat consequentia ad formam. Secundò, etiamsi indultum non haberet adiunctam indulgentiam plenariam, sed tantū daret potestatem absoluendi à reseruatis in articulo mortis, non extingueretur illa potestas per primū actum, sed semper maneret sufficiens ad absoluendum in vero articulo mortis, propter easdem rationes in priori puncto factas, quia reuera finis intentus à Pontifice per hanc facultatem, est efficax auxilium pro ipsa morte, & quia illa non sequuta, nondum habet illa facultas plenum vsum. Et reuera hoc potiùs opinatur Corduba, imò ex hoc exēplo confirmat illud de indulgentiis, *Sicut aliæ concessiones* (inquit) *factæ pro articulo mortis, vt ad ab oluendum a peccatis, & censuris in articulo mortis, ad celebrandum domi suæ, & communicandum in articulo mortis, intelliguntur toties, quotiès talis articulus occurrit, vt patet* (ait) *ex praticataconsuetudine.* In fine autem illius §. solùm dicit, licentiam absoluendi à reseruatis expirare per primum actum, nisi aliud constet de mente concedentis. Nos autem dicimus, id satis constare de mēte concedentis, & priorem actum non fuisse adæquatum tali facultati.

XIV. Sed quæret tandem aliquis, quæ sit vtilitas huius indulti de reseruatis pro articulo mortis, seclusa plenaria indulgentia: quia in mortis articulo nulla est peccatorum reseruatio, vt Concilium Tridentinum sess. 14. dicit: ergo illa facultas nec necessaria tunc est, nec vtilis. Respondetur, duo per hanc facultatem concedi. Vnum est, vt confessor ordinarius, qui aliàs non posset in illo articulo à reseruatis absoluere, cùm adsit prælatus, qui absoluere possit, valeat absolutionem à peccatis reseruatis impendere. Quamuis enim in articulo mortis si necessitas vrgeat, nulla sit reseruatio culparum, nihilominus nō excluditur ab illo articulo debitus ordo, vt nimirum ab illo petatur absolutio, qui per se habet iurisdictionem, quia solus mortis articulus nō dat aliis iurisdictionem, sed solùm in defectu habentis illā, ideoque quando adest superior, ad quem per se spectat reseruatorum absolutio, nō potest inferior sacerdos, vel ordinarius cōfessor absoluere à reseruatis per solum commune ius. Addito autem hoc priuilegio potest quilibet confessor absoluere, prætermisso prælato, & absque alia facultate eius, quia Pontifex dat illi iurisdictionem.

XV. Secunda vtilitas huius priuilegij est, quia ex vi illius absoluitur religiosus simpliciter, & sine vllo onere comparendi. Nam licèt omnia peccata in articulo mortis à quolibet sacerdote absolui possint, tamen interdum si habeant censuram reseruatam annexam, ratione illius relinquitur onus comparēdi, quando absolutio datur ab eo, à quo aliàs dari non posset, vt alibi tractatum est. Quando autē absolutio datur ex vi huius priuilegij, nullum relinquitur onus comparendi, sed tantùm satisfaciēdi. Non omittam autem aduertere, in quodam priuilegio relato à citatis auctoribus, & in dicto Compēdio S. Hieronymi haberi hæc verba, *Cum aliquis fratrum incurrerit in dementiam, letargiam, vel amiseris expressionem loquelæ antequam absoluatur, vel quia non fuit copia confessoris in tali casu, vel simili, absoluere eum possit in articulo mortis, & remissionem plenariam auctoritate Apostolica impendere quilibet presbyter secularis, aut regularis.* Oportet enim hæc verba sapienter intelligere: nā si in illis sit sermo de absolutione sacramentali, necessarium est vt aliqua confessio fieri potuerit, saltem per generalia signa confessionis in ordine ad absolutionem postulatam. Si autem confessio nullo modo præcedere potuit, non est danda absolutio Sacramentalis, nec priuilegium potuit talē facultatem concedere; absolutio verò, seu remissio indulgentiæ plenariæ dari potest in eo casu virtute illius priuilegij, quia hæc non est sacramentalis, nec requirit necessariò præcedentem confessionem, sed solam gratiæ dispositionem, quæ præsumitur quādiu oppositum non constat.

XVI. Tertiò dicendum est, prælatum religionis iure suo posse subditos absoluere à peccatis in religione reseruatis, vel alteri eam iurisdictionem cōmittere. Hæc assertio quoad priorem partem est per se nota, quia cum peccatum reseruatur Superiori, apud illum manet iurisdictio ad absoluēdum à peccatis huiusmodi. Est autem hoc respectiuè intelligendum de Superiore non tantùm reseruante, sed etiam cui fit reseruatio: quamuis enim Generalis, vel Prouincialis solus, vel cum Capitulo sibi proportionato, iuxta morem religionis, reseruet peccatum, non tamen semper sibi reseruat, sed Conuētuali prælato: de illo ergo dicimus posse iure suo absoluere, & à fortiori omnem Superiorem prælatum. Sed quid si peccatum reseruetur soli Generali, vel Prouinciali? Respondeo, tunc non posse Conuētualem prælatum iure suo absoluere; sicut non potest Parochus absoluere iure suo à peccatis reseruatis Episcopo. Ad prouidētiam autem Prouincialis, vel Generalis pertinet prouidere modum quo possint subditi absolui à talibus peccatis in absentia sua, quia cùm hæc sit frequēs, & diuturna, & cōfessio cum absolutione non possit fieri per literas, iniustum esset cogere subditos tanto tempore confessione priuari, vel cogere illos, vt vel diminutè confiteantur, tacēdo peccata reseruata, quia ab eis absolui non possint; vel, licèt integrè confiteantur, vt ab eis absolui non possint, nisi per accidens sicut à peccatis oblitis. Imò licèt peccatum habeat annexam excommunicationem reseruatam Prouinciali, cuius absolutio per literas potest impetrari, quæ impetrata, tollitur reseruatio culpæ, nihilominus molestissimum esset subditis grauamen expectandi absolutionem censuræ per literas à Prouinciali, tum propter moram, tum propter periculum reseruationis; & ideo semper esse debet præsens qui possit absoluere, vel simpliciter, vel saltem sub onere comparendi tempore commodo.

XVII. Altera pars etiam est certa, quia in prælato iurisdictio circa hæc peccata, est ordinaria, conuenit enim illi ex vi sui muneris: ergo potest illam delegare. Dices, quando reseruatio fit à Capitulo vel prælato superiore, tunc inferior prælatus solùm ex cōmissione superioris reseruantis habet iurisdictionē circa talia peccata: ergo est iurisdictio delegata: ergo non potest illam alteri committere. Respōdetur negando antecedens, si de noua, aut speciali commissione intelligatur: nam reseruare peccatum Cōuentuali prælato, non est nouam iurisdictionem illi committere, sed est non auferre, quæ conuenit illi ratione muneris, quòd si hæc vocetur commissio,

nō est delegatio, sed traditio ordinariæ iurisdictionis. Occurrit autem hic mihi peculiare dubium, si peccatum sit reseruatum Prouinciali, vel Generali, & ipse designet aliquem, qui in absentia sua absoluat, an ille possit vices suas alteri committere. Respondeo tamen, non posse, quia reuera ille tantùm est delegatus. Vnde idem dicam in illo casu de ipsomet prælato locali, etiamsi illa facta sit commissio à Prouinciali, vel Generali: quia tunc etiam est purè delegatus, quia illa commissio nō est ex proprio munere, neque à iure, sed ab homine; vt si Episcopus committat Parocho peccata sibi reseruata, non potest illam iurisdictionem alteri subdelegare.

XVIII. Dices, ergo cogitur subditus tunc confiteri prælato proximo, vel vni confessori, cui facta est commissio, nec potest ab eis obtinere facultatem confitendi alteri, quod esset valdè molestum, & fæpè etiam nociuum. Ponamus deinde, Prouincialem lapsum esse in peccatū, quod respectu illius est reseruatū Generali; cogetur ergo illud confiteri soli cōfessori sibi designato à Generali, nec poterit obtinere facultatem confitendi alij, nisi ad Generalem recurrendo, & ita esset ipse peioris conditionis, quā cæteri. Respondeo ad priorem difficultatem, illud non esse inconueniens in rigore loquendo, quia satis est quòd Prouincialis vni committat vices suas, qui ad illud opus quasi permanenter expositus sit, & sit quasi pœnitentiarius eius: quòd si aliquis subditus illo contentus nō fuerit, recurrere poterit ad Prouincialem, medio alio sacerdote, nomine pœnitentis tacito, petente facultatem: quod si passus fuerit moram, sibi imputet, cùm ad pœnitentiariū expositum nolit recurrere. Suauius tamen faciet Prouincialis, committendo talem facultatem cum potestate subdelegata, vel duobus, aut tribus illam committendo, si commodè fieri potest.

XIX. Atque idem ferè dici potest ad alteram partem, quamuis in eo casu sit specialis difficultas, eo quòd recursus ad Generalem & difficilior est, & tardior; & præterea, quia Prouincialis vix, aut nullo modo potest petere nouam facultatem, tacito suo nomine. Et ideo in designando confessore Prouinciali cū tali facultate, videtur magis necessarium, vt habeat illam cum potestate delegandi; vel certè vt illam habeat tanquam ordinarius minister respectu talis personæ. Vtcunque tamen id fiat, non potest vitare Prouincialis quin ab eo petat facultatem cōfitendi alteri, & siue illam per se, siue per alium petat, excusari non potest quin confessori innotescat persona, pro qua facultas postulatur; quia non habet alium pœnitētem pro quo possit postulare. Sed hoc non est inconueniens, est enim tanquam onus illius muneris quod tolerandum est, nam & est necessarium ad debitum ordinem, quia etiam prælatus cùm sit homo, indiget freno reseruationis, & non potest alio conuenienti modo illi prouideri de ministro, qui eum possit absoluere, eo quòd Superiorem distantem habeat. Et aliunde, sicut ratione muneris, & donorum, quæ ad illud supponūtur, tenetur liberior esse huiusmodi culpis, mirum non est, si in illas inciderit quòd maius etiam sentiat onus, & grauamen.

XX. Occurrit tamen statim quæstio, an Superior non solùm possit, sed etiam teneatur delegare hanc facultatē quando subditus id postulet. Sed hanc quæstionem tractaui sufficienter in 4.to. disp. 30. sect. 4. & in 5. explicaui modum cōcedendi illam; quæ hoc loco repetere necesse non est. Sed propter quosdam, qui nimiam licentiam in hoc negotio subditis cōcedunt, addendum hic occurrit vulgare dubium, si prælatus neget hanc licentiam subdito perenti illā per se, vel per alium, an eo ipso possit subditus alteri confiteri, & ab illo absolui à peccatis reseruatis. Non enim defuerunt, qui id affirmarent: quia tunc subditus vim patitur à prælato: ergo eo ipso habet ius confitendi alteri. Antecedens patet, quia prælatus grauiter peccat, negando huiusmodi facultatē, contra suum munus, & contra præceptum Pij V. in quodam motu proprio anni 1571. Prædicatoribus concesso, in quo declarat, eos non posse per Bullam Cruciatæ eligere confessorem sine licentia prælatorum. Et subdit, *Eisdem tamen prælatis in vsu huiusmodi potestatis, seu cum subditis benignos, & faciles se exhibuant, præcipimus.* Consequentia autem probatur, quia eo ipso quòd inferior prælatus iniustè negat dictam facultatem, præsumitur superior prælatus, vel ipse Papa concedere illam, ne subditus perplexus, & sine remedio maneat.

XXI. Sed nihilominus sentētiam hanc falsam esse existimo, quia nullo iure fundatur, nec auctores antiqui illam docent, nec talis consuetudo est inter timoratos viros, nec denique ratio vlla illi suffragatur. Nam in hoc Sacramento non sufficit ratihabitio de futuro, nec voluntas præsumpta, si non sit de aliqua volūtate, quam reuera habeat, vel habuerit prælatus, & præsumptio fundetur in aliquibus sufficientibus signis talis voluntatis; in præsenti autem nulla sunt talia signa, neque vlla verisimilitudo, quòd Superior habeat, vel habuerit talem voluntatem. Imò, si prudenter res consideretur, existimo nec ratihabitionem de futuro hic interuenire, quia potius prælati superiores præsumendi sunt grauate ferre huiusmodi subditorum libertatem, quia licet alicui fortasse interdū posset esse vtilis, sæpius esset in ruinam, & in dispendium religionis. Demū illa sententia intellecta de absolutione directa à reseruatis parum consentanea est doctrinæ Concilij Tridentini sess. 14. c. 7. quomodo autem possit sano modo explicari, statim dicam. Videantur quæ generatim de hac facultate petita, & non obtenta dixi in 4.tom. disp. 17. sect. 4.

XXII. Sed quæret aliquis, quid faciet pœnitens, cui hęc facultas negatur, & necessitatem habet celebrandi, vel communicādi, ita vt si omittat, scandalum, vel infamia sequatur. Quidam dicunt, habita contritione, vel probabili existimatione eius, posse communicare non præmissa confessione, tanquam is, qui non habet copiam confessoris. Sed circa hoc est in primis aduertendum, non quodcunque peccatū prælati in deneganda facultate sufficere vt statim concedamus subdito hanc, vel similem licentiam. Potest enim hoc peccatum consistere, vel solùm in nimio rigore, & in periculo, in quo constituit subditum, vel malè confitendi, vel concipiendi auersionem, & quasi odium confessionis; vel potest esse peccatum in hoc quod Superior intendit abuti notitia confessionis, ita vt subditus inde probabiliter timeat aliquod graue damnum, vel fractionem sigilli. Quando peccatum est tantùm primi generis, illud non est satis vt subditus deobligetur ab obseruatione diuinorum præceptorum, quando vincendo difficultatem, & sustinendo rigorem nimiū Superioris, nullum probabile incommodum, neque iniuriam sacramenti timet, licèt Superiori conteatur. sed solùm ruborem, verecundiam, & similes difficultates, quæ, moraliter loquendo, non sufficiunt ad excusandum à diuino præcepto. Si ergo in eo casu communicare vult, confiteatur integre cui potest, quia habet diuinam obligationem, & nullā sufficientem excusationem.

XXIII. Quādo autem peccatum est posterioris rationis, habet sine dubio subditus sufficientem excusationem, vt cōstat ex materia de Pœnit. Potest ergo tunc communicare, licèt Superiori non confiteatur. Addo verò, etiam posse confiteri alteri ordinario confessori, & ab eo posse absolui, quamuis absolutio solùm cadat directè in peccata non reseruata, & alia tollantur solùm indirectè, sicut oblita. Imò vero nō

solum

solùm existimo hoc posse fieri, sed etiam esse cõuenientius, & omninò faciendum, si quis habeat cõscientiam alterius peccati mortalis non reseruati: quia ille est dispositus ad confessionem, & ad effectum absolutionis, quantum est ex se, vt supponimus, & alioqui confitetur quantum potest, & quomodo potest, & quòd licitè id facit, cũ sit in necessitate cõmunicandi; quæ est sufficiens, vt debeat fic confiteri, tum vt impleat præceptum diuinum, tum vt fiat ex attrito contritus, si fortasse non peruenit ad veram contritionem. Confessor autem potest, & debet tunc absolutionem præstare, si sibi constet, pœnitentem habere iustam excusationem non cõfitendi Superiori: quia pœnitẽs est dispositus, & integrè confitetur quantum potest, & est in sufficienti necessitate absolutionis. Neque est quòd confessor de iurisdictione dubitet, quia tunc non vtitur iurisdictione præsumpta. (In quo differt hæc sentẽtia à præcedenti) sed vtitur iurisdictione certa, quã habere debet circa alia peccata confessa, quæ sufficit ad conficiendum sacramentum, quo indirectè tollantur peccata reseruata, etiamsi in illa nulla sit iurisdictio. Per hoc autem remediũ subuenitur necessitati pœnitentis, & seruatur reuerentia debita sacramento Eucharistiæ, & non minuitur rigor reseruationis, nam semper manet eadẽ obligatio cõfitendi directè illa peccata Superiori, vel ei, qui ab illo iurisdictionem habuerit: in quo maximè differt hic modus dicendi à præcedenti in n. 20. nam iuxta illum, consequuta semel absolutione, non oporteret illa peccata iterum confiteri Superiori: quia remissa fuisse dicuntur per iurisdictionem ipso iure, vel tacitè datam à maiori prælato, imò etiam sit vt pœnitens maneat liber ab omni onere comparẽdi, quia sicut præsumitur iurisdictio data, ita præsumetur absolutè, & simpliciter data: maximè vbi peccatum non habet annexam censuram reseruatam, quod sine dubio maximum inconueniens est. Et ideo illa iurisdictio præsumpta, vt dixi, nullo modo est admittenda; absolutio autem directa iuxta mẽsuram propriæ iurisdictionis cum remissione indirecta eorum peccatorum, in multis casibus necessariò admittenda est, vt ex propria materia constat: vnus ergo illorum est hic, de quo agimus, & alium similem in sequenti c. videmus.

CAPVT XX.

An prælati regulares possint absoluere suos subditos à censuris.

I. HActenus de peccatorum absolutione dictũ est, iam de absolutione censurarum agendum, quæ possunt etiam distingui in censuras ipsiusmet religionis, & ab extrinseco prouenientes: item in censuras à iure, vel ab homine: item in reseruatas, & nõ reseruatas. Deinde potestas absoluendi ab illis, esse potest vel ex iure communi, vel ex iure, & priuilegiis regularibus. Primò ergo dicendum est, prælatũ religionis iure cõmuni posse absoluere ab omnibus censuris non reseruatis, & ipso iure latis, siue sit ius commune, siue proprium religionis. Probatur ex c. *nuper*, de sent. excom. vbi quilibet proprius sacerdos dicitur habere hanc potestatem: quia vbi conditor iuris absolutionem non reseruat, concessisse videtur, vt ibidem dicitur. Quæ regula in omni iure, tã communi, quàm regulari, eadem ratione locũ habet: prælatus autem religionis est proprius sacerdos suorum subditorum, vt per se constat: ergo. Ex quo infero, etiam ordinarium confessorem conuentus, vel quemcunque alium approbatum ab ipso prælato ad audiendas confessiones subditorum cum iurisdictione absoluendi à mortalibus nõ reseruatis, posse etiam absoluere à quibuscunque censuris nõ reseruatis per talia peccata contractis: nam iuxta probabiliorem sententiam, quam in tom. 5. approbauimus, decisio c. *nuper*. extenditur ad quemlibet sacerdotem habentem iurisdictionem ad absoluẽdum à peccatis mortalibus, ratione quorum censetur consequenter concessa potestas absoluendi ab huiusmodi censuris: nam, qui delegat potestatẽ ad aliquid censetur concedere potestatem ad omnia necessaria ad talem finem, vt est vulgatum in iure. Et confirmatur, quia aliqua est constituenda differentia inter excommunicationem reseruatam vel non reseruatam prælato: nulla autem esset, si cõfessor ordinarius non posset absoluere ab excommunicatione non reseruata. Hic autem oriebatur dubium de censuris iuris communis peculiariter cõmissis Episcopis, de quo infrà dicemus.

II. Secundò dicendum est, prælatum religionis iure ordinario posse absoluere subditum ab omni censura lata ab homine, tam per sententiam generalẽ, quàm per particularẽ, nisi fit lata à Superiore prælato suo. Probatur assertio, quia cẽsura ab homine, ab eodem tolli potest, à quo fuit posita, vel ab eius superiore; sed religiosus non potest ab alio homine excommunicari nisi à prælato suo: ergo ab eodem potest, & debet absolui. Habet ergo prælatus iure ordinario hanc potestatem, quæ, si consideretur in prælato superiore, extenditur ad omnes censuras latas ab inferioribus prælatis sibi subiectis. Atque hinc facilè probatur exceptio: nam inferior nõ potest superioris sententiam reuocare.

III. Potest autem quæri, an illa exceptio intelligẽda sit tã de sentẽtia generali, quàm de particulari: Breuiter tamen respõdeo, quòd licet in rigore iuris vtrique adhibenda videatur, nihilominus ex vsu, & pia interpretatione generalis sentẽtia in hoc æquiparatur iuri, ita vt, si censuram sic latã prælatus sibi expressè non reseruet, eo ipso illam ordinariis prælatis, vel confessariis reseruare censeatur iuxta regulam dicti c. *nuper*. Solùm ergo in sententiis specialibus illam limitationem intelligit. Ex dictis autem constat, nomine prælati in præsenti comprehendi Summum Pontificem, qui generali, & speciali titulo est supremus prælatus religiosorum, & ideo ipse potest absoluere quoscunque religiosos à quibuscunque cẽsuris, latis à quibuscunque aliis prælatis: alij verò non possunt absoluere à latis ab ipso, nisi quatenus ab eo conceditur, vel expressè, vel per generalem regulam c. *nuper*.

IV. *An de censuris ab Episcopis latis procedat 3. ptio.* Peculiarem verò difficultatẽ habet quid dicendum sit de excõmunicatione religiosi lata ab Episcopo in casibus in quib. eam in religiosos ferre potest, etiamsi exempti sint: nam de sibi subiectis nulla est quæstio, quia cũ ipse sit Ordinarius prælatus talium religiosorum, regula posita, in eo locũ habet. Potest autem interdum Episcopus aliquid præcipere religiosis sub pœna excõmunicationis, vt quòd ad processionem vocati accedant, iuxta Concilium Trident. sess. 25. c. 13. de Regular. & in aliis casibus illis commissis in eadem sessione, variis decretis de Regularibus, & sess. 5. c. 1. de Reformat. & aliis locis similibus. Tunc ergo, cùm certum sit, ipsummet Episcopum posse absoluere, & à fortiori Pontificem; de prælatis religionis dubium est, nam cũ non sint subditi Episcopis, non videntur comprehendi sub exceptione posita, poterũt ergo absoluere subditos ab his censuris. Respondeo nihilominus non posse: quia in eo actu reuera sunt Episcopi superiores prælati respectu prælatorum religionis: nã vel Episcopi in eo actu procedunt vt delegati Sedis Apostolicæ, vt sæpè in dicto Concilio dicitur, & tunc constat nõ solùm esse Superiores, sed quodammodo supremos, quia vtuntur iurisdictione Pontificia sibi delegata: Vel se gerunt vt propria iurisdictione vtentes, ablata exemptione, quantum ad talem casum;

& sic etiam sunt Superiores, quia omnes prælati religionum iure ordinario essent subditi Episcopis, nisi essent exempti: ergo pro illis casibus, in quibus exempti non sunt, manent inferiores Episcopis: ergo non possunt absoluere à censura lata ab Episcopo in aliquo tali casu per sententiam particularem, nam de generali aliud est, vt diximus.

V. *Priuilegium eximens religiosos à cõsuris nisi nominentur.*

In quo tamen obiter notandum est priuilegium cõcessum à Nicolao IV. quod his verbis refertur in Compendio Societatis, verb. *Excommunicatio*. §. 3. *Nicolaus IV. voluit fratres [illegible] aliqua sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti, hominis, nisi nominatim fieret mentio, nec sufficeret si diceret in sententia generali, vt perinde valeant, ac si essent nominati expressè.* Quod priuilegium si intelligatur de expressa nominatione singularum personarum regularium, est satis magnũ; si autem intelligatur solùm de expressa nominatione talis, vel talis religionis, vel monasterij, & omniũ religiosorum eius, minorem continet gratiam, sufficientem tamen ad explicationem priuilegij, si alia verba non repugnant. Videtur prior sensus magis consentaneus verbis, quia propriè non dicitur fieri mentio nominatim aliquorum quãdo sub generali appellatione talium religiosorum comprehenduntur; præsertim quia ibi dicitur, *non sufficere si diceretur in sententia generali, vt perinde valeat ac si essent nominati expressè.* Quod credibile non est, positum esse propter nominationem religionis, aut monasterij, quæ facillimo negotio fieri potest expresè: positum ergo est propter expressam nominationem personalem. Ita ergo videtur hic fauor intelligendus, ampliandus, & valde notandus.

VI. Dico tertiò, à censuris latis, & reseruatis iure religionis eodem iure absoluere potest prælatus, ad quem reseruatio facta est, & à fortiori prælatus superior, & cõsequenter delegati ab ipsis. Hæc omnia constãt ex communi doctrina de censuris, & ex dictis in præcedenti capite de solutione à culpis reseruatis: nam quoad hoc eadem est ratio, & proportio. Solùm quæri potest, si reseruatio censuræ fiat prælato absolutè, & absque addito determinante, quis veniet sub illa appellatione, & præsertim, an prælatus, etiam localis, possit absoluere. Respondetur affirmando: nam sub illa voce absolutè prolata, quilibet prælatus comprehenditur, & indefinita locutio in his rebus vniuersali æquialet. Itẽ, quia Præpositus Conuentualis est verè prælatus, & participat suo modo iurisdictionem Episcopalem; vt suprà c. 2. à n. 9. dixi.

VII. Circa delegationem autem occurrit illa vulgaris interrogatio, si Superior cõmittat potestatem absoluendi subditum à censuris, an censeatur cõmissa ad absoluendum à censuris reseruatis. Videtur enim negatiuè respondendum, iuxta regulam textus in c. 2. de pœnit. & remiss. in 6. In contrarium autẽ est, quia per illam facultatem plus videtur concedi, quàm per facultatẽ absoluendi à peccatis mortalib. non reseruatis, sed per hanc conceditur consequenter potestas absoluendi à censuris nõ reseruatis, vt n. 1. diximus. ergo vt illa facultas aliquid operetur, oportet vt extendatur ad censuras reseruatas. Respondetur nihilominus, si aliunde non colligatur, hanc fuisse mentem concedentis, non esse facilè extensionem illam admittẽdam; propter citatam regulam, & quia potest illa expressa, & directa cõcessio fieri ad tollendã omnem dubitationem, vel opinionẽ: nam in iurisdictione delegata non est certũ, eum, qui potest absoluere à mortalibus, posse etiam absoluere ab excõmunicatione maiori non reseruata, licèt sit probabile: item potest operari illa facultas, vt absolutio à censura per se detur sine ordine ad absolutionem sacramentalem. Hoc autem procedit quando in religione sunt quædam cẽsuræ reseruatæ, & alię non reseruatæ: nam si tantũ essent reseruatæ, necessariò venirent sub generali appellatione, quia in tali religione non sunt aliæ, & ideo ex materia ipsa fit sufficiens determinatio.

VIII. Dico quartò, prælatus religionis, partim iure cõmuni, partim ex priuilegio, potest absoluere subditos è censuris reseruatis Papæ quæ in iure commissæ sunt Episcopis. Non agimus de censuris, quas ipsi Episcopi sibi reseruant; quia illæ non ligant religiosos exemptos, de quibus agimus; censuræ autem Papales ligãt illos, si alioqui ad illos vel specialiter, vel generatim dirigantur; & consequenter etiam reseruatio Papalis ex se vim habet respectu illorum: ideoque nisi ab ipso Papa detur aliquo modo iurisdictio, non poterunt ab illis absolui. Solet autem in iure committi Episcopo in aliquibus casibus absolutio à censura Papæ reseruata: quod dupliciter cõtingit, scilicet, vel simpliciter ex generali ratione Episcopalis iurisdictionis, vel ex peculiari commissione, & præsertim si addatur, *vt leg. to Pontificio.* Priori modo committitur ei absolutio ab excommunicatione can. *Si quis suadente*, vt in c. *perueniens*, cum similibus, de sent. excomm. & in Concilio Later. sub Alex. III. p. 14. In his ergo casibus, & similibus absoluere possunt prælati religionum suos subditos iure ordinario. Probatur, quia habent in illos iurisdictionem Episcopalem, & præsertim in his rebus, quæ ad spiritualem salutem, & medicinam pertinent, vt est absolutio à censura: sicut ergo illam iurisdictionem habent communi iure, vt suprà probatum est; ita etiam habent potestatem absoluendi in his casibus.

IX. Posteriori modo sunt multæ concessiones factæ Episcopis in Concilio Tridentino; illa verò præcipua est, quæ habetur sess. 24. c. 6. de Reformat. vbi conceditur Episcopis facultas absoluẽdi in quibuscunque casibus occultis, sedi Apostolicæ reseruatis. Quæ concessio, si nuda verba inspiciantur, videtur esse prioris generis, & cõsequenter extendi ad prælatos religionum, etiam iure ordinario. Nihilominùs in 4. tom. 3. part. disp. 30. sect. 2. n. 7. propter quãdam responsionem Cõgregationis Cardinalitij, opposituum dixi: retuli tamen ibidem Motum proprij Pij V. in quo facultatem illam extendit ad prælatos ordinis Prædicatorum: quo priuilegio aliæ etiã religiones per viam communicationis vti possunt. Conceditur autem illa facultas tam Prioribus Cõuentualibus, quàm superioribus prælatis. Vnde cõstat Superiores, aut Vicarios ordinarios non posse illa facultate vti, nisi eis à prælatis delegetur: intelligetur autem delegata, quoties prælatus à monasterio absens, Vicarium loco suo relinquit. Fruentur autem illa facultate Superiores paruorum conuentuum, qui licèt Abbates, aut Priores non nominentur, munus tamen integrè exercẽt, & immediatè Prouinciali subiiciuntur. Atque idem dicendum est circa priores casus, in quibus hi prælati vtuntur sua iurisdictione ordinaria, iuxta superiùs dicta de his prælatis, & eorum iurisdictione in genere.

X. Hîc autem occurrebat specialis quæstio de excõmunicatione incursa per peccatum hæresis, an possit ab his prælatis absolui per illud priuilegium Pij V. dicendum autem est, si Concilij facultas reuocata nõ esset, sine dubio id possent hi prælati, quia extensio Pij V. generalis est quoad omnes facultates; etiam Concilium autem concedit hanc facultatem Episcopis, saltem per seipsos. Ego autem in dicta sect. 2. probabilius censui, dictam facultatem esse reuocatam per Bullam Cœnæ, quod explicando eandem Bullam in tom. 5. & disp. 21. de fide sect. 3. n. 12. iteri confirmaui, & nunc etiam verum censeo, etiamsi nonnulli moderni oppositum docuerint, in quibus sunt Henriquez lib. 3. de Pœnit. c. 3. & Emmanuel Rodr. tom. 1. q. 20. art 10. & in explicat. Cruciatæ §. 9. nu. 70. Gutier. in Quæst. canon. statim citandus.

Vnde

Vnde consequenter in præsenti pro indubitato habeo, non posse hos Prælatos absoluere ab hac censura ex vi Concilij, & Priuilegij Pij V. quod etiam sensit Sancius lib. 2. Decalogi. cap. 11. n. 7. tum quia ille non vult, vt hi Prælati in hac parte habeant maiorem iurisdictionem, quàm Episcopi, sed tantùm, vt non fiant peioris conditionis: tum etiam, quia reuocatio, quæ fit in Bulla Cœnæ, generalis est quoad omnes, qui non habent facultatem peculiarem in casus ibi contentos prout ibi reseruantur.

XI. Addunt verò aliqui, quòd licèt Episcoporum facultas non esset reuocata, Prælati religionum illam non haberent, quia illa non est data Episcopis, vt Episcopi sunt, sed vt Inquisitores sunt, quod munus Prælati religionum non habent. Sed hoc non potest satis probari ex verbis Concilij Tridentini: nam postquam generaliter de alijs criminibus occultis dixerat, subdit, *Idem & in hæresis crimine*, &c. ergo hoc etiam committit Episcopis, vt Episcopi sunt; solùm addidit restrictionem, vt non possint eam potestatem delegare: de cuius restrictionis sensu alibi disputandum est. Vide quæ dixi disp. 30. de pœnit. sect. 2. & disp. 21. de fide sect. 4. & disp. 21. de censur. sect. 3. num. 5. & Cordubam in Summa Hispana, q. 8. Gutierez in suo Quæstionario cap. 13. num. 28. Emman. Rodr. tom. 1. q. 20. art. 11. Igitur licèt Concilium ex se non extendatur ad Prælatos religionum, sed solùm ex concessione Pij V. tamen, illa suppositа, non dubito, quin extensio comprehendat etiam crimen hæresis; tamen reuocatio æquè etiam extenditur, vt dixi, & in sequentibus ampliùs explicabo.

XII. Dico quintò, per priuilegia religionum, præsertim Mendicantium, possunt Prælati regulares absoluere suos subditos ab omnibus censuris à iure, vel ab homine latis. Priorem partem huius conclusionis, quæ spectat ad censuras à iure, (sub quibus nunc censuras Bullæ Cœnæ comprehēdo) colligo ex his, quæ breuiter notantur in Compendio Societatis, verb. *Absolutio*, & ex multis priuilegijs, quæ indicat Emmanuel Rodericus tom. 1. quæst. 20. Non censeo tamen necessarium per singula priuilegia discurrere: quædam enim concedunt absolutionem tantùm ab vna censura, excommunicatione, v. g. alia ab alijs, vel ab omnibus, & interdum extendunt sermonem ad dispensationem ab irregularitate, de qua nunc non agimus. Item, quædam addunt hanc limitationem, *Nisi adeo fuerint graues, & enormes excessus, quod sint ad Sedem Apostolicam merito destinandi*, vt ex Clemente IV. refertur in lib. Monumenta ordinum, concess. 318. & 319. Alia verò addunt contrariam extensionem, *etiamsi talia forent, propter quæ Sedes Apostolica esset consulenda*, &c. prout refertur in dicto Compendio Societatis, §. 10. ex priuilegio Benedictinis concesso. Ex omnibus ergo priuilegijs sufficienter inspectis colligitur vniuersalis conclusio posita (etiam quoad vtramque partem.) In qua sunt tria explicanda. Primum materia, circa quam hæc facultas versatur: secundum, quis Prælatus possit illa vti: tertium, circa quas personas.

Probatur ex variis priuilegijs.

CAPVT XXI.

A quibus censuris & pœnis possint Prælati regulares absoluere suos subditos per priuilegium religionibus, præsertim mendicantibus, concessum.

I. IN hoc puncto, quoad primum in fine præcedentis capitis proposuimus, dicendum est censuras Pontificias esse materiam horum priuilegiorum. Hoc constat ex eorum verbis, quę vniuersalia sunt, & prædictam distributionem multis modis declarant. Quia verò sub vniuersali clausula non solent speciales casus comprehēdi, dubitari inprimis potest, an sub ea comprehendantur casus reseruati in Bulla Cœnæ, qui, vt aliqui censent; ita sunt speciales, vt sub generali facultate non comprehendantur. qua de re vide Staphylæum de Reseruat. in forma Breuium, pag. 191. Gomez in tract. Breuium, n. 26. Nihilominus dicendum est comprehendi, non quidem sub singulis priuilegijs, nam, vt dixi n. 12. c. præced. in aliquibus sunt vel tantùm generalia, vel nimis limitata, sed sub omnibus simul. Primò quidem est priuilegium Sixti IV. cuius fit mentio in nostro Compendio §. 6. verb. *Absolutio.* ex Monumentis Minorum. In eo enim à generali exceptione quatuor tantùm casus excipiuntur; exceptio autem, vt Iuristæ aiunt, firmat vniuersalem regulam in contrarium: ergo ex vi illius indulti extenditur hæc facultas ad omnes alios casus in Cœna Domini contentos, & quomodocunque Pontifici reseruatos. Erant autem casus excepti à Sixto IV. Primò *relapsus in hæresim, schisma, literarum Apostolicarum falsificatio, & delatio prohibitorum ad infideles.* Qui omnes sunt casus in Bulla Cœnæ contenti, & ex his, quæ circa illius expositionem tomo de Censur. disp. 21. sect. 2 diximus, satis clari. Ex his autem intelligitur vis rationis factæ: nam ex eis constat, illam facultatem extendi etiam ad primum lapsum in peccatum hæresis, quod inter omnia reseruata habet maximam specialitatem; ergo à fortiori intelliguntur concessi omnes alij casus ibi non excepti. Item cùm in sola hæresi relapsus excipiatur, in alijs non exceptis quicunque relapsus, seu quodcunque recidiuum intelligitur concessum.

II. *Neque hodie excipitur casus hæresis.*

Addo verò vlteriùs, illam exceptionem magna ex parte sublatam esse per concessionem Gregorij XIII. Societati factam, *absoluendi ab hæresi, & a relapsu etiam in hæresim eos omnes, qui sub Societatis obedientia viuunt, si quis (quod Deus auertat) in eam incideret*, vt dicitur in dicto Compendio, §. 7. & in 9. additur, eandem facultatem concessisse Alexandrum VI. Minoribus de Obseruantia, cum duplici tamen limitatione, scilicet, pro solis Vltramontanis, & dummodo relapsorum crimina publica, & notoria apud seculares non sint: Gregorius verò nullam limitationem addit. Circa quam extensionem dubitari potest, an per illam sublatæ sint aliæ tres exceptiones positæ à Sixto IV. nam ita videtur affirmandum, quoniam potissima illarum exceptionum erat relapsus in hæresim, & inter omnes casus ille habet maximam specialitatem: ergo illo concesso, reliqui omnes censentur concessi. Sed nihilominus ex vi illius solius indulti non auderem hoc affirmare, quia in materia iurisdictionum, & potestatum argumentum illud non est firmum, nam potest quis habere iurisdictionem ad iudicandum de grauissimo crimine, & non de minori, maximè in iurisdictione delegata, qualis datur per hæc priuilegia. Verum est, iuxta materiam subiectam intentionem illorum Pontificum videri fuisse, vt omnis exceptio & limitatio auferretur. Existimo tamen supposuisse alias exceptiones iam sublatas, & ideo illam tantùm, quæ maxima erat, abstulisse; ablatæ autem videntur aliæ exceptiones per priuilegia generalia, quæ exceptionem non habent, & addunt illam clausulam, *etiamsi talia forent, propter quæ Sedes Apostolica esset consulenda.* Dices, per hāc clausulam, etiam exceptionem relapsus in hæresim videri sublatam. Respondeo, adeò esse specialem casum illum, vt sine specifica expressione non putaretur concessus, etiam per illa generalia verba; sicut in disp. 21. de fide sect. 4. diximus, per priuilegia concedentia facultatem

Quid de aliis casibus excepti a Sixto IV.

absoluendi à casibus Cœnæ, non comprehendi hæresim, nisi exprimatur. Propterea igitur specifica concessio, & extensio meritò obtenta est. Atque ita relinquitur satis probata conclusio quoad omnes censuras à iure, & Pontificias, quia omnes continentur vel extra Bullam Cœnæ, vel intra illam; sed ad vtraque extenditur hæc facultas; ergo. Quocirca non est dubium, quin hæc facultas se extendat ad excommunicationem, cap. *si quis suadente*. nam licèt olim de iure communi hæc censura committeretur Episcopo in grauioribus casibus, & Abbati in leuioribus, cap. *Monachi*. de sent. excommun. tamen etiam illa concessio generalis non erat, sed solùm quando permissio erat monachorum inter se. Et licèt postea extensa sit ad percussionem clerici secularis, cap. *Religioso*. de sent. excom. in 6. tamen & soli Episcopo committebatur, & non vniuersaliter, sed in percussione non enormi, iuxta communem interpretationem: at verò iuxta prædicta priuilegia absolutè concessa est hæc facultas non in speciali, sed per sufficientem clausulam generalem, vt explicatum est.

Extenduntur etiam ad omnes casus cap. Si quis suadente.

III. Dubitari verò hîc potest, an hæc priuilegia hodie sufficiant ad huiusmodi obseruationem. Est autem duplex ratio dubitandi: prima, quia priuilegia non cadunt in futuras reseruationes; eæ autem reseruationes Cœnæ Domini singulis annis renouantur, & tanquam de nouo fiunt: ergo priuilegia priùs concessa non extenduntur ad illas. Quæ ratio procedit de quibuscunque casibus post dicta priuilegia reseruatis, etiam extra Bullam Cœnæ. Alia ratio est, quia hæ facultates videntur reuocatæ per posteriores Bullas Cœnæ, in quibus ad finem dicitur, *etiam præextu quarumuis facultatum, vel indultorum quibuscunque personis quorumuis ordinum etiam Mendicantium, ipsisque ordinibus, & eorum monasteriis*, &c. Per quæ verba videntur expressè derogata dicta priuilegia. Dicendum nihilominus est primò, hæc priuilegia de se sufficere ad absoluẽdum à quibuscunque peccatis reseruatis, tam in Bulla, quàm extra illam, etiamsi reseruatio post concessionem priuilegiorum facta fit. Probatur, quia sensus illorum priuilegiorum non est per ea dari facultatem ad absoluendum ab illis peccatis, quæ tunc reseruata sunt, quando priuilegium conceditur; sed ab illis, quæ tunc reseruata sunt, quando fit confessio, & absolutio præstanda est: ergo, licèt reseruatio sit posterior, nihil refert. Antecedens probatur, quia inprimis Papa potest hoc sensu suam iurisdictionem delegare, vt est apud omnes indubitatũ, quia potest facere delegationem de se perpetuam, id est, quandiu reuocata non fuerit, & potest suam propriam iurisdictionem, & pro tempore vitæ suæ illo modo delegare: ergo pro omnibus futuris temporibus. Quòd autem hoc etiam intendat probatur, quia concedit illa priuilegia vt perpetua, & vt generalia ad omnes casus reseruatos; non possent autem esse talia, nisi ea intentione concederentur. Item, quia priuilegia illa sunt absoluta, & continent gratiam & fauorem, quæ in nullius præiudicium cedunt, nisi ipsius concedentis: ergo non sunt à nobis restringenda, sed amplianda potiùs, iuxta communem regulam iuris.

Dubium insurgens an dicta priuilegia hodie valeant.

IV. Confirmatur à simili: nam, si Rex eximat oppidum ab aliquo onere, quantumcunque postea crescat, totum id, quod in futurum auctum est, censetur exemptum, vt tradit Baldus in l. *cum fundus*, ff. de legatis 2. & tractat Couar. in Pract. cap. 2. ergo similiter, &c. Confirmatur secundò à simili, nam si Pontifex concedat Regi præsentationem beneficiorum talis prouinciæ, vel ciuitatis, extenditur illa concessio etiam ad beneficia postea creata, argum. cap. *quia circa*. de priuileg. vbi ratio affertur, quia in beneficijs plenissimè est interpretatio adhibenda: ergo multò magis in præsenti adhibenda est: tum quia nouæ reseruationes sunt quotidianę, & ideo facilius creditur de eis cogitasse Pontificem, quando tale priuilegium concessit; tum etiam, quia hæc priuilegia data sunt propter publicam, & magnam vtilitatem, scilicet spiritualem, iuxta ea, quæ tradunt Ioan. Andr. in c. *quia circa*. n. 5. Alexand. li. 2. consil. consilio 178. n. 21. Tandem confirmatur ex vsu sequentium Pontificum: quando enim volunt vt talia priuilegia non valeant ad absoluendum à casibus denuo ab ipsis reseruatis, reuocant expressè dictas facultates: ergo supponunt, illas de se extendi ad subsequutas etiam reseruationes.

V. Secundò dicendum est, prædictas facultates non esse reuocatas per Bullam Cœnæ Domini. Circa quam assertionem sciendum est; olim in reuocatione, quæ fiebat in Bulla vsque ad Gregor. XIII. solita fuisse poni illa tantùm verba, quæ suprà retulimus; illis verò, vt notauit Nauar. c. 27. n. 73. addidit Sixtus V. hæc verba, *Nisi in eis etiam casus præsentibus literis expressi comprehendantur*. quæ etiam adduntur in Bulla S.D.N. Clementis VIII. Igitur iuxta hanc additionem manifesta est conclusio posita, quia per illa verba declaratur non reuocari priuilegia, in quibus conceditur specifica facultas absoluendi à casibus Bullæ Cœnæ: huiusmodi autem sunt priuilegia regularium, vt ostendimus: ergo. Specialiter etiam concessit Gregorius XIII. Societati, vt nullæ eius facultates per Bullam Cœnæ Domini derogatæ censeantur, vt refertur in Compendio Societatis, verb. *Bulla Cœnæ*. §. 2.

VI. At verò iuxta antiquam formam dubium erat, an talia priuilegia essent reuocata, propter verba superiùs citata sine prædicta, vel aliqua alia limitatione posita. Et affirmandum censuit Collector priuilegiorum Mendicantium, verb. *Absolutio ordinaria quoad fratres*. §. 13. vbi refert responsum Cardinalis Alexandrini, ita affirmantis. Aliquibus tamen iuris doctis nimis rigorosa visa illa interpretatio, quia non putant verisimile Pontificem voluisse reuocare omnes facultates datas in specie ad ipsos met casus Cœnæ: quia inde possunt inferri multa incommoda, quæ videntur absurda, quæ indicans magnam inconstantiam in voluntate Principis, quæ præsumenda non est, vt latiùs refert Emman. Roder. tom. 1. q. 20. art. 9. Ad illa verò incommoda respondere possunt, hanc reuocationem non esse intelligendam respectu eiusdem Pontificis, qui concessit priuilegium, vt adnotauit etiam Cardinalis Alexandrinus, quia de eodem verisimile non est infra eundem annum velle reuocare facultatem perpetuam, quam in specie concesserat, præsertim cum illa reuocatio, cùm sit ordinaria, censeatur præsa, nam videretur eludere vel decipere concedendo hoc priuilegium, quod statim est reuocaturus: respectu ergo eiusdem magnam habet vim illa cõiectura, quæ quando est adeò vehemens, magnam vim habet in interpretatione legum, vt latè prosequitur Piraquel. in Præfatione ad l. *si vnquam*. n. 37. at verò quando Bulla reuocatoria, edita est à diuerso Pontifice, nulla potest argui inconstantia, quia, cùm diuersa sit voluntas, non est inconstantia quòd vna reuocet, quod alia voluit, vt quotidie fieri videmus: nec particularia incommoda, quę hinc inferuntur, aut potiùs cogitantur, apud me vim habent, quia sunt valdè priuata, & extraordinaria, quæ morales leges non considerant. Probabilius fundamentum illius sententiæ esse potest, quia facultas absoluendi à casibus Cœnæ, non exceditur, nisi in specie detur, nec sufficit clausula generalis absoluendi à casibus reseruatis Papæ, vt multi sentiunt: ergo & è conuerso facultas specialis ad absoluendum à casibus Cœnæ non reuocatur per clausulam

sulam generalem, donec expressa mentio illius fiat: sed in Bulla Gregorij XIII. & alijs non fiebat talis reuocatio, sed tantùm generalis. Vnde iuxta hanc sententiam, & rationem per illa verba solùm reuocantur generales facultates absoluendi à censuris reseruatis Papæ, vt nimirum illæ non sufficiant ad absoluendum à casibus Cœnæ, non verò reuocentur facultates expressè hoc concedentes; quod quidem explicauit Sixtus Quintus, non verò addit.

VII. 1. Obiectio contra allatam rationem.

Veruntamen hæc ratio videtur seipsam falsificare: nam, si facultas generalis ad absoluendum à casibus omnibus Papę reseruatis, non comprehendit casus Cœnæ: ergo talis facultas non est reuocabilis per prohibitionem absoluendi à casibus Cœnæ: quia non reuocatur nisi facultas, quæ antea erat; sed antea illa non erat facultas absoluendi à casibus Cœnæ: ergo per Bullam Cœnæ non reuocabantur illa priuilegia generalia: atque adeò ex illa ratione potiùs sequitur, per illa verba solùm reuocari illa priuilegia, quæ in specie illos casus concedebant, nam alia generalia per se erant limitata, & excluſa. Dices, ergo immeritò in Bulla Sixti V. illa additio facta est, quia destruit ipsam reuocationē. Respondeo, inde fieri probabile oppositum eius, in quo fundatur prædicta ratio, quæ alio modo ita

2. Obiectio. impugnatur. Nam per vniuersalem clausulam absoluendi à casibus Papæ reseruatis, datur facultas etiam ad casus Cœnæ in specie: ergo è conuerso per reuocationem generalem absoluendi à casib. Cœnæ reuocantur etiam facultates expressè illos concedentes. Antecedens probatur ex mente Sixti V. & Clementis VIII. addendo enim illam limitationem, supponunt dupliciter dari facultatem ad absoluendum à casibus Cœnæ, scilicet, per generalem clausulam, vel per specificam, & ideo declarant se reuocare priorem facultatem, non posteriorem. Idemque confirmari potest ex alijs indultis, in quibus Pontifices generaliter concedentes suos casus, excipiunt casus Bullæ Cœnæ, supponentes comprehendi, nisi excipiantur. Sed hæ rationes non concludunt, quia in his literis Apostolicis aliqua verba addi solent tantùm ad maiorem declarationem, & ad tollenda dubia.

VIII. Ad 1. obiect. in princ.

Vnde sustinendo illud fundamētum (quod probabile est) sub concessione generali casuum Pontificis non comprehendi casus Cœnæ, dicendum est ad priorem obiectionem, hoc ipsum prouenire ex vi illius clausulæ, & ideo respectu præcedentium priuilegiorum esse reuocatoriam ex parte; respectu verò subsequentium esse quasi declaratoriam, seu impedientem, ne ad hos casus extendantur. Per illa enim verba factum est, vt illi casus tam speciales habeant reseruationem, vt sub generali clausula absoluendi à reseruatis non comprehendantur. Si enim non adderetur illa clausula reuocatoria priuilegiorum, non esset cur illa omnia delicta non comprehenderentur, quia atrocitas culparum non sufficit per se sola; alia enim fortasse delicta, vt Simoniæ, vel blasphemiæ, sunt tam grauia ac multi casus Bullæ Cœnæ, & nihilominus licèt habeant annexam excommunicationem reseruatam Pontifici, comprehenderentur sub illa clausula generali *ad soluendi à reseruatis*. Si ergo casus Cœnæ non comprehenduntur, ideo est, quia per illam clausulam reuocatoriam sunt exempti, & ita per illa verba & reuocantur, vel limitantur quoad hāc partem priuilegia priùs concessa, & simul fit, vt subsequentia priuilegia sub generali clausula con-

Ad 2. obiect. in eadem m. cessa, hos casus non comprehendant. Ad secundam ergo obiectionem ex verbis Pij V. respondetur, solum esse addita ad hoc ipsum explicandum, scilicet, priuilegia generalia non sufficere ad absoluendum ab his casibus, & fortè ita explicasse mentem suorum prędecessorum. Et simili modo, si aliquando in generalibus priuilegijs fit exceptio casuum Cœnæ Domini, ad maiorem claritatem fieri, non quia sit necessarium; & ideò rarò fit illa exceptio. Frequentiùs è conuerso quando Pontifex vult priuilegium extendere ad casus Cœnæ, eos specialiter exprimit, sentiens, in vniuersali clausula non comprehendi. Est ergo probabile, priuilegia religionum in hac parte nunquam fuisse reuocata per Bullam Cœnæ; incertum tamen; & ideo prudenter Societas declarationem, vel renouationem obtinuit à Gregorio XIII. iam verò per posteriores Bullas dubium sublatum est.

IX. *An dicta priuilegia extendantur etiam ad censuras propter Simoniam tractas.*

Supereſt verò aliud speciale circa censuras, quæ per Simoniam contrahuntur. Nam licèt dicta priuilegia ad illas etiam extendantur, vt declaratum est, tamen Sixtus V. in Motu proprio aduersus clericos malè promotos, §. 8. easdem pœnas renouans, & alias addens, sibique eas reseruans, reuocat omnia priuilegia, etiam in Mari magno contenta, vel quibuscunque ordinibus, aut personis regularibus concessa, & similiter derogat facultatem Concilij Tridentini concessam Episcopis ad absoluendum à casibus occultis. Quæ reuocatio integra adhuc manet, quia licèt Clemens VIII. Motu proprio edito anno 1595. constitutionem illam Sixti V. reduxerit ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini, addidit exceptionem, *Præter quam contra simoniace ordinatos, & ordinantes in fictas*. Respondetur inprimis hanc reuocationem non esse generalem de quacunque Simonia, sed de illa tantùm, quę circa ordines committitur, & ideo si aliqua censura contrahitur per Simoniam circa beneficia, vel prælationes obtinendas, facultas absoluendi ab illa reuocata non est. De alia verò, quæ contrahitur per ordinationem simoniacam, concedēdum est, nunc non habere Prælatos religionum hanc facultatem circa suos subditos, nisi à Sede Apostolica habeant, saltem viuæ vocis oraculo, nouam confirmationem suorum priuilegiorum. Estque admiratione dignum, quòd possint hi Prælati absoluere à peccato hæresis, & non à peccato simoniæ: vbi constat verum esse, quod suprà num. 2. diximus, in his facultatibus non valere argumentum, qui potest in maius, posse etiam in minus. Et ad illam admirationem respondeti potest, licèt peccatum simoniæ minus graue sit, quàm hæresis, esse tamen frequentius, & plerunque esse homines, præsertim regulares, nimium procliues ad ordines suscipiendos; & ideo non immeritò potuisse reseruationem illius delicti magis restringi.

Resolutio, extendi ad omnes, præter contractas ex ordinatione Simoniaca.

X. *An extendantur ad censuras contractas spe, & fiducia priuilegiorum.*

Dubitari præterea potest de quadam restrictione, quæ in dictis priuilegijs addi solet, scilicet, vt possit ab his censuris absolutio dari, nisi fuerint peccata commissa in contemptum clauium, vel nisi commissa fuerint spe, & fiducia talium priuilegiorum, vt constat ex priuilegijs Bonifacij IX. & Eugenij IV. quę referuntur in Supplemento, & Monum. Minorum. In contrarium autem est, quia licèt illa priuilegia non plus concedant, tamen alia & nouiora, & vniuersaliora non addidere illas restrictiones, & ideo certum est ex vi priorum priuilegiorum non esse limitatam hanc materiam, nam potuit per alia priuilegia amplificari. Neque oportuit priorem limitationem expressè reuocari: quia per solam additionem tollitur limitatio. Manet autem dubium, an generalia verba sufficiant ad huiusmodi extensionem. Nam de posteriori præsertim limitatione, spe scilicet, & fiducia, quidam existimant, tacitè contineri in huiusmodi priuilegijs, vel facultatibus, & in alijs similibus, etiamsi non exprimatur. Ratio est, quia in generali concessione non comprehenditur casus specialis, qui verisimiliter non esset à Pontifice in particulari

conce-

concedendus; sed illud genus peccati est valde speciale, & contrarium intentioni Pontificis, qui non vult, vt eius gratia sit alicui occasio peccandi. Atque hæc sententia sumi potest ex Antonino 1. p. tit. 10. cap. 3. §. 5. vbi in forma generali concedendi indulgentiam plenariam, ponit hanc particulam; *Præter ea, quæ ex confidentia huius indulti commiserit*, sentiens includi in huiusmodi indultis dictam conditionem, & in eandem inclinat Corduba li. 5. de Indulgentijs, q. 37. quem sequitur Emman. Rodr. to. 2. q. 20. art. 16. qui consequenter idem sentiunt de quibuscunque similibus gratijs, vel facultatibus, quæ à Pontifice concedi solent.

XI. *Contraria sententia suadetur.*

Sed licèt hæc opinio pio zelo cogitata sit tanquã securior, & cautior, ne priuilegiati sumant occasionem peccandi, nihilominus videtur nimis rigorosa. Primò, quia quando Pontifices volunt cum illa limitatione facultatem concedere, expressè declarant, quod frequenter faciunt, præsertim in Bullis Compositionis propter damnum tertij: ergo quando non exprimunt, præsumendum potius est, noluisse illam addere præsertim in priuilegijs, quæ per se solùm ordinantur ad spiritualem reparationem, & medicinam subditorum. Vnde argumentor secundò, quia hæc facultas necessaria est etiam pro illis, qui ex beneficio priuilegij sumunt occasionem peccati: ergo ad benignitatem Principis, intendentis reparationem lapsi, pertinet tota illa amplitudo facultatis: ergo quando ipse eam non limitat, ita interpretanda est tanquam Principis beneficium. Tertiò, quia grauius est crimen hæresis, & præsertim cum lapsu, quàm peccatum aliud commissum etiam cum illa circunstantia fiduciæ priuilegiorum: ergo, si facultates extenduntur ad hæresim, cur non etiam ad illam prauam fiduciam? cùm non excipiatur. Et confirmatur, nam in aliquibus indultis fiunt aliquæ exceptiones particulares, & reliqua generaliter conceduntur: ergo nihil aliud excipere nobis licet. Et hanc sententiam tradidimus lib. 6. de voto cap. 13. n. 6. & sequutus est Sancius lib. 4. de voto c. 54. n. 18. Tenet item Sylueſt. verb. *Indulgentia*, q. 10. partic. 5. vbi contra Antoninum ait, illam limitationem solùm esse necessariam, si in indulto exprimatur: & Corduba fatetur, in rigore hoc ita esse.

XII. *Ad fund. aduersarium.*

Neque obstat, quòd Pontifex non intendat dare incentiuum peccandi: quia cùm hoc stat, quòd intendat, vt absoluatur etiam ille, qui talem occasionem sumpsit, quam ipse non dedit: sicut Deus, quando promittit omnium peccatorum veniam, non intendit dare incentiuum peccati, & nihilominus suam promissionem extendit etiam ad ea peccata, quæ ex fiducia in sua misericordia, & promissione fiunt: quia illud spectat ad perfectam misericordiam, quam exaltat hominum malitia, & quia alio modo non sufficiẽter esset prouisum fragilitati hominum. Ita ergo suo modo se gerit Pontifex in his indultis erga religiosos, quibus non esset alio modo sufficienter prouisum. Vnde etiam prædicti auctores fatentur, in casu particulari, ne nimia tristitia absorbeatur, qui sic peccauit, posse absolui per dictam facultatem. At certè, si facultas de se non haberet dictam amplitudinem, non posset quis in eo casu absolui simpliciter, sed cum onere comparendi: ergo, si pro illo, & similibus casibus creditur facultas concessa, veriùs dicitur absolutè, & simpliciter concessam esse, quanuis non omnibus hoc prædicandum sit, ne inde sumant occasionem peccandi. Igitur prædictæ limitationes hodie omnino sublatæ sunt.

XIII.

Tandẽ quæri potest de quadam extensione, quæ in his indultis addi solet, quia non solùm datur potestas absoluendi à censuris, sed etiam à pœnis, & interdum additur potestas absoluendi ab irregularitatibus, infamia, inhabilitate, &c. sed de illa generali particula *à pœna*, dicam ex professo infrà, tract. 10. lib. 9. cap. 2. à n. 20. explicando potestatem, quam habent confessarij Societatis ad absoluendos quoscunque fideles; vbi etiam ostendam, sub illis verbis non comprehendi irregularitatem, quę in pœnam delicti solet imponi. Quia verò ad id asserendum, vnum ex præcipuis fundamentis esse solet, quia irregularitas non absoluitur, sed dispensatur, quod etiam in materia de Censuris, & deirregularitate ostensum est, difficultatem in præsenti ingerunt illa indulta, quatenus dant potestatem absoluendi ab irregularitatibus: aut enim illud principium falsum est, aut illa verba includunt repugnantiam. Idemque dubium est de concessione absoluendi ab infamia, vel inhabilitatibus: nam hæ sunt etiam veluti irregularitates quædam, quæ non absoluuntur, sed dispensantur. Item, quia pœnæ perpetuæ non absoluuntur, aliàs extenderetur illa potestas ad absoluendum à depositione perpetua, vel degradatione, si fieret sine mortis pœna subsequuta, quod planè falsum est: sed huiusmodi inhabilitates de se sunt pœnæ perpetuæ, vel, si imponantur ad præfixum tempus, intra illud non absoluuntur, sed dispensantur: quæ est ergo hæc potestas absoluendi? Propter hanc fortè difficultatem solet hæc concessio ita explicari, vt per absolutionem ab irregularitate non intelligatur ablatio ipsius irregularitatis, sed absolutio à culpa, cui est annexa talis irregularitas. Potest enim absolutio sacramentalis à culpa dari, irregularitate manente, vt est communis doctrina, quam in tom. 4. & 5. 3. partis tractauimus: & videri etiam potest Cardinalis receptus in Clem. *Dudum.* de sepultur. q. 8. ergo etiam potest concedi potestas absoluendi à culpa, & non tollendi irregularitatem. ita exponit Collector Compendij Ciftercienſis, verb. *Absolutio*: sequitur Emman. Rodr. tom. 1. q. 20. art. 18.

Argumen prima contraria priuilegijs concessis.

Quam alia habeant irregul. q.

XIV.

Obijci verò potest, quia, iuxta hanc interpretationem, nulla facultas conceditur per hæc verba, *talium priuilegiorum*. Probatur primò, quia, quanuis culpa habeat irregularitatem annexam, non propterea absolutio peccati quoad culpam reseruata est, non solùm Summo Pontifici, verùm etiam neque Episcopo, vt tractaui tom. 4. in 3. p. disp. 28. sect. 3. ergo si per illa verba solùm conceditur absolutio à culpa, nihil conceditur, quia iure communi habebatur. Secundò, multùm repugnat proprietas verborum, quia absolutio à sola culpa reuera dici non potest absolutio ab irregularitate, cùm illam non tollat.

XV.

Ad hæc verò respondeti potest, ex his, quæ subobscurè insinuat prædictus auctor, seu Collector absolutionem hanc ab irregularitate, non intelligi ab irregularitate iam contracta, sed de absolutione à delictis quibusdam, quæ producunt irregularitatem, si cum eis celebretur, quia secum afferunt suspensionem, vt sunt publicus concubinatus, & similia, iuxta doctrinam Nauarri cap. 25. n. 76. Sed hoc & gratis dicitur, quia verba indulti generalia sunt, & sine fundamento sic limitantur, & non soluit difficultatem; tum quia illa est maior improprietas verborum, quia non absoluitur quis à vinculo, quod nondum contraxit, nec necessariò est contracturus, si nolit: non enim dicetur sacerdos absolui ab irregularitate, quando ab excommunicatione absoluitur, eo quòd esset contracturus irregularitatem, si excommunicatus celebraret: ergo idem est in suspensione. Tum etiam, quia illa peccata non sunt reseruata ratione illius suspensionis, præsertim Summo Pontifici: vbi enim facta est talis reseruatio? imò neque inter peccata, quæ olim dicebantur ipso iure Episcopis reseruata, numerari solebant, vt patet ex dictis in illa sect. 3.

Tum

Tum denique, quia illa doctrina Nauarri, vt existimo, vera non est, vt alibi ostendi; quia illa suspensio non est vera censura, cùm ipse fateatur, per solam pœnitentiam tolli.

XVI. *Vera Auctoris resolutio.* Videtur ergo dicendum, ibi verbum absoluendi latiùs sumi pro verbo abolendi, seu tollendi, quæ verba abstrahunt à propria absolutione, & dispensatione: sicut enim sub potestate ligandi, & soluendi includitur potestas dispensandi, ita verbum absoluendi potest interdum sumi in illa generali significatione, quæ dispensationem includit. Verum quidem est iuxta ordinarium, & proprium vsum iuris canonici, non ita solere accipi verbum illud, & ideo vbi verba adiuncta non cogunt, propria significatio retinenda est, & hic est sensus illius principij, seu fundamenti, *irregularitas non absoluitur*, &c. quod alijs locis posuimus. Si autem adiuncta verba cogant ad intelligendum, verbum accipi in illa latiori significatione, non est adeò impropria, quin admitti possit. Eò vel maximè, quòd coniunctio illarum duarum vocum, *absolutio irregularitatis*, cogit nos, vt in alterutra illarum improprietatem, vel extensionem significationis admittamus: ergo eligenda est, quę minor fuerit; multò autem minor improprietas est in extensione verbi absoluendi ad dispensationem, quàm in acceptione vocis *irregularitatis* pro culpa, quæ irregularitatem produxit, aut producere potest. Præsertim, quia per priorem verbi interpretationem ampliatur priuilegium, quod fieri debet quando cum nulla, vel minori improprietate verborum fieri potest. Tandem in hismet priuilegijs statim subiungitur exceptio (vt ijdem auctores referunt) homicidij voluntarij, mutilationis, & bigamiæ: ergo signum est non esse sermonem de absolutione à culpa; quia nec bigamia est culpa, nec peccatum homicidij, aut mutilationis tale est, vt per hæc priuilegia absolui non possit. Et hactenus de materia huius potestatis.

CAPVT XXII.

In quibusnam Religionibus Prælatis sit dicta potestas absoluendi subditos ab omnibus censuris tam à iure, quàm ab homine.

I. CIrca secundum punctum de personis, quibus hæc potestas conceditur, quod etiam in fine capitis 20. proposuimus; primum omnium considerandæ sunt verba priuilegiorum: nam si in specie quædam nominantur, & non alia, illa solùm habebunt potestatem, quia priuilegia tantum valent, quantum sonant. Si autem generatim potestas conceditur Prælatis, vel Prælato, dicendum est dari Prælatis conuentualibus, & à fortiori omnibus vniuersalioribus. Ratio prioris partis est, quia illi sunt veri Prælati, vt suprà ostendimus, & concessio indefinita æquiualet vniuersali. Quod est manifestius quando loquutio est in plurali, nam cùm est sermo de Prælato in singulari, nonnihil dubitationis habere videtur. Nihilominus tamen restringi non potest ad vnum tantùm Prælatum supremum, tum quia potius nomine proprio Generalis, quàm communi nominaretur: tum etiam, quia regulariter hoc est contra communem vsum religionum, nam ipso iure censentur hæ facultates per ipsamet priuilegia communicata Prouincialibus, & ad vsum earum moraliter necessarium est. Quâtunuis ergo Prælatus in singulari nominetur, sub illa voce comprehenditur Generalis, & Prouincialis: ergo etiam Conuentualis Prælatus, quia nulla est ratio restringendi. Dices, alij habent magis propriè iurisdictionem Episcopalem. Respondeo, parum hoc referre: nam hic etiam habet eam iurisdictionem, quæ sufficit, vt sit verè & simpliciter Prælatus, vt hac ratione sub illa voce comprehendi possit, quæ indefinitè posita tantum valet, ac si diceretur, quicunque Prælatus. Aliunde verò actus absoluendi, propter quem datur hæc facultas, magis ordinatur ad internam salutem, quàm ad forense iudicium, ideoque meritò censetur concessa illa facultas proximo Prælato, qui curam gerit animarum subditorum. Vnde quando in iure committitur Prælato casus aliquis reseruatus Pontifici, Abbas specialiter nominatur, vt patet ex c. *cùm illorum*. cum similibus, de sent. excom. quia nimirum ille est veluti proprius pastor religiosorum; idem autem est de quocunque Prælato Conuentuali.

II. Nihilominus tamen (vt alteram partem probemus) non potest sub illa voce, etiam in singulari posita ita intelligi particularis Prælatus, vt excludantur vniuersales, tum propter rationem factam de infinita loquutione: tum maximè, quia illi sunt præcipuè Pastores, & magis propriè. Vnde sicut alibi in tomo de pœnit. diximus, nomine proprij sacerdotis ita in iure significari Parochum, vt non excludatur Episcopus, vel Pontifex; ita de nomine Prælati in præsenti dicendum est. Quapropter, etiamsi indulta solùm facerent mentionem Prælati Conuentualis, v.g. Prioris, vel Guardiani, aut Abbatis, non existimo excludi superiores Prælatos eorundem subditorum, propter rationem factam, & quia reuera hoc postulat debitus ordo, & verisimile non est Pontificem velle aliquid præter illum concedere.

III. *Limitatio prædicta partim, & eius explicatio.* Dico autem, *respectu eorundem subditorum*, quia interdum priuilegium conceditur in fauorem vnius tantum monasterij, & religiosorum, vel Prælati eius, vt sic, & tunc quanuis dicamus, non solùm Abbatem, vel Priorem localem, sed etiam Prouincialem, vel Generalem posse vti illo priuilegio: nihilominus non poterunt illo vti nisi circa religiosos illius monasterij, quia non conceditur illis vt Prouinciales, vel Generales sunt absolutè, sed vt sunt Prælati talis monasterij. Exemplum esse potest in multis priuilegijs concessis Abbati monasterij S. Benedicti Vallisoleti, quæ in Compendio etiam Mendicantium, & in nostro interdum referuntur, verbo *Absolutio*, & verbo *Dispensatio*: si tamen supponamus illa ipsi concedi vt Abbati illius monasterij, & non vt Generali sui ordinis, prout est in Castella, de quo mihi non satis constat, quia originales literas videre non potui. Addo etiam per alias Bullas, & indulta, quæ concedunt communicationem omnium priuilegiorum, factum iam esse, vt ferè nullum sit priuilegium vni domui, vel prouinciæ, aut nationi concessum, quibus non possint alij conuentus gaudere, vt constare potest in nostra Societate ex Bulla Pij V. *Dum indefessæ*. vbi communicationem priuilegiorum illi concedens, addit illa verba, *Tam in genere, quàm in specie, & iam communiter, & conuentualim, quàm particulariter, & diuisim, etiam per modum extensionis, seu communicationis, & aliàs quomodolibet quibuslibet ordinibus fratrum, & sororum Mendicantium, quocunque nomine nuncupentur, illorumque congregationibus, conuentibus, & Capitulis, ac vtriusque sexus personis, ac illorum monasterijs, domibus, Ecclesijs*, &c. Et similia verba habet Gregorius XIII. in Bulla anni 1575. *Ad perpetuam rei memoriam*, addens extensionem ad omnes religiones, *Mendicantium* (inquit) *aliarumque religionum ordinibus, congregationibus, conuentibus, Capitulis, monasterijs, domibus, Ecclesijs*, &c. & multæ aliæ religiones habent similem communicationem, & ideo, vt dicebam, iam non multum refert, an priuilegium in principio fuerit vni monasterio, vel Abbati illius, aut toto ordini concessum.

Secundò

IV. Secundò dicendum est, ex vi talium priuilegiorum, in quibus Prælati nominantur, non posse inferiores ministros, vel confessores absoluere à prædictis casibus. Probatur, quia nulli alij sunt proprij Prælati, & priuilegium non extenditur vltra verborum proprietatem. Vnde fit ex vi horum priuilegiorum Vicarios ordinarios monasteriorũ, quocunque nomine appellentur, non posse hanc absolutionem dare ex vi talium priuilegiorum. Probatur, quia non sunt Prælati, vt suprà ostensum est.

Dubium trimembre circa assertionem.

V. Dubitari autem potest, an sit aliquod speciale priuilegium, per quod facultas concedatur Vicarijs, seu Subprioribus, &c. In hoc duo videntur certa inter auctores, & tertium incertum. Primum est, Vicarium illius domus, quæ non habet alium Prælatum conuentualem, vel quia mortuus est, vel tempus suum absoluit, vel certè, quia in tali domo non consueuit alius prouideri Prælatus, hunc, inquam, Vicarium gaudere his priuilegijs, quia, licèt non nomine, re ipsa Prælatus conuentualis est, vt suprà tetigimus: vnde ad hoc non est necessarium speciale priuilegium, sed suprà dicta verba sufficiunt. Secũdum est, huiusmodi Vicarium, vel Subpriorem ordinariè non habere hanc potestatem, dum scilicet proprius Prælatus suum monasteriũ præsens gubernet, propter conclusionem, & rationem adductam, & quia nullum inuenitur priuilegium, quod maiorem extensionem habeat, vt statim dicam.

Resolutio primi membri.

Resolutio secundi membri.

VI. De tertio verò puncto est nonnulla dubitatio, scilicet, quando monasterium habet propriũ Prælatum, ille autem absens est, an possit tunc Vicarius his facultatibus vti. Nam Collector priuilegiorum in Compendio Mendicantium, verb. *Absolutio quoad fratres*. §. 7. & 34. partem negantem indicat. Contrarium verò cum Veracruce, quem citat, & tenet Emmanuel Rodericus dict. qu. 20. art. 2. & 3. nimirum, quemcunque Vicarium Prioris conuentualis relictum ab ipso Priore pro tempore suæ absentiæ habere eandem auctoritatem. Fundatur in quodam priuilegio Clementis IV. quod ipse refert art. 1. ex li. Monumenta ordinum, vbi hoc videtur concedi *Generali, Prouincialibus, Prioribus conuentualibus, & eorum vicem gerentibus in eorum conuentibus, & locis sibi commissis*. Hæc verba refert dictus auctor art. 3. quæ si eodem tenore habentur in originali, planè conuincunt, nec possunt benè exponi de Vicario, qui Sede vacante loco Prælati substituitur: nam illa verba, *Eorum vicem gerentibus in eorum monasterijs*, non possunt commodè intelligi, nisi de monasterijs, vel prouincijs habentibus proprios Prælatos, qui dum absunt, alios relinquunt, qui vices suas gerunt. Et inde rectè sequitur Vicarium, vel Ministrum absente Prælato, seu Rectore, posse vti illis facultatibus, quia tunc vices Prælati gerit. Veruntamen idem auctor in art. 1. alio tenore refert illud priuilegium, scilicet, *Concessit Generali, & Prouincialibus ministris, & eorum Vicarijs, atque etiam Custodibus fratrum Minorum in Prouincijs, & Custodijs sibi commissis*, &c. In quibus verbis constat nec Prioribus conuentualibus, nec eorum Vicarijs factam esse illam concessionem, vt idem auctor fatetur. Imò, si tenor verborum seruetur, nec Vicarijs Custodum sit concessio, sed tantùm Vicarijs generalibus, vel Prouincialibus, fortasse propter maiorem illorum auctoritatem. Addit verò idem auctor in eodem art. 1. ex libro Monum. ordin. concessione 548. & concess. 432. priuilegium illud extensum fuisse ad Priores conuentuales in gratiam Prædicatorum, & Carmelitarum; de Vicarijs autem ibi nihil dicit: sed in art. 2. statim in principio ait; ex Mari magno Prædicatorum constare hæc priuilegia extẽdi ad Priores conuentuales; & eorum Vicarijs nihil tamen in particulari allegat, sed refert se ad articulum 1. D. autem Antoninus 1. p. tit. 19. cap. 2. priùs dicit, generalem Vicarium Magistri ordinis ex potestate sibi à priuilegijs tradita ita posse fratres absoluere ab omnibus peccatis, & censuris, sicut magistrum ipsum, & idem postea subdit de Vicario Prioris Prouincialis, & infrà inquit, *Item Vicarius Prioris conuentualis in suo conuentu potest omnes, ut supra de Vicario Magistri ordinis posita sunt*; addit verò exceptionem, quæ ad absolutionem non spectat; & subiungit, *Hæc, quæ dicta sunt de Vicario, habenti in diffinitorio priuilegium, & de ac pue Bonifacij, Virute*. Ex his autem Antonini verbis non possumus satis iudicium ferre, an loquatur de Vicarijs, qui Sede vacante constituuntur, vel in quacunque absentia loco Prælatorum relinquuntur, tamen dum alia restrictio non constiterit, possumus in ampliori sensu verba accipere, cum omnes ibi sint verè ac propriè Vicarij. *Antonini sententia.*

VII. Dicet aliquis eadem ratione extendendæ sunt hæ facultates ad Vicarios, etiam pro eo tempore, quo Prælati sunt præsentes, quia etiam tunc sunt verè ac propriè Vicarij. Respondetur negando sequelam, quia licèt in aliquibus religionibus ita appellentur, non tamen in eadem significatione, quia tunc non gerunt vices proprij muneris Prælatorum, quod in iurisdictione consistit, sed habent proprium ministerium cuiusdam domesticæ administrationis; in dictis autem indultis nomen Vicarij significat eum, qui vices gerit in iurisdictione, & Prælatione, imò his verbis aliquando explicatur, vt dicti auctores referunt: in religionibus autem, vbi Subprior Vicarius appellatur, voxilla significat idem ministerium, seu officium, quod in religionibus monachalibus nomine Prioris significari solet, & in Reg. S. Benedicti, c. 65. vocatur Præpositus monasterij. Quando ergo Abbas, Guardianus, &c. præsens adest, ille, qui Vicarius dicitur, non propriè vicem eius gerit, sed proprium ministerium exercet, & ideo tunc non gaudet dictis facultatibus: at verò quando Prælatus abest, iam vices illius gerit in proprio illius munere, & ideo iam est Vicarius, de quo loquuntur indulta. Vnde, vt omnis tollatur scrupulus, optimum consilium est, vt Prælatus, dum recedit, omnes potestates suas committat Vicario, & ne hoc pendeat ex memoria, vel voluntate singulorum, debet esse stabili lege, aut recepta consuetudine introductum. *Illam quo Prælati sunt præsentes, quia etiam tunc sunt verè ac propriè Vicarij.* *Respondetur negando sequelam, quia licèt in aliquibus religionibus ita appellentur, non tamen in eadem significatione, quia tunc non gerunt vices proprij muneris Prælatorum, quod in iurisdictione consistit, sed habent proprium ministerium cuiusdam domesticæ administrationis; in dictis autem indultis nomen Vicarij significat eum, qui vices gerit in iurisdictione, & Prælatione, imò his verbis aliquando explicatur, vt dicti auctores referunt: in religionibus autem, vbi Subprior Vicarius appellatur, voxilla significat idem ministerium, seu officium, quod in religionibus monachalibus nomine Prioris significari solet, & in Reg. S. Benedicti, c. 65. vocatur Præpositus monasterij. Quando ergo Abbas, Guardianus, &c. præsens adest, ille, qui Vicarius dicitur, non propriè vicem eius gerit, sed proprium ministerium exercet, & ideo tunc non gaudet dictis facultatibus: at verò quando Prælatus abest, iam vices illius gerit in proprio illius munere, & ideo iam est Vicarius, de quo loquuntur indulta. Vnde, vt omnis tollatur scrupulus, optimum consilium est, vt Prælatus, dum recedit, omnes potestates suas committat Vicario, & ne hoc pendeat ex memoria, vel voluntate singulorum, debet esse stabili lege, aut recepta consuetudine introductum.*

Secundum dubium.

VIII. Vt autem hoc magis declaretur, dubitari potest secundò, an hæ facultates delegabiles sint. Et ratio dubitandi est, quia non pertinent ad iurisdictionem primariam, sed ad delegatam in foro conscientiæ, quæ subdelegari non potest. Item, quia nemo potest priuilegium sibi personaliter concessum in alium transferre, hæc autem sunt priuilegia concessa talibus personis; ergo non possunt & alijs committi. Item, confessor Societatis, v. g. qui ex priuilegio habet potestatem absoluendi à casibus Papæ reseruatis, non potest hanc facultatem committere alij sacerdoti non habenti: ergo. Respondetur nihilominus posse Prælatos committere vices suas alijs, etiam in vsu harum facultatum, ita docent omnes, qui de his priuilegijs scribunt, & vsu ipso satis comprobatum est. Item in aliquibus indultis Pontificijs hoc expresè explicatur, vt in Bullis Societatis, Paulus III. in sua Bulla vltima expresè concedit Generali, *vt omnes gratias, concessiones, & indulta sibi concessa à Sede Apostolica, exercere possit per Vicarios, aut personas ad id sibi bene visas*. Quod etiam declarauit Gregor. XIII. in Bulla de vsu facultatum. *Dicit dubitandi est, quia non pertinent ad iurisdictionem primariam, sed ad delegatam in foro conscientiæ, quæ subdelegari non potest. Item, quia nemo potest priuilegium sibi personaliter concessum in alium transferre, hæc autem sunt priuilegia concessa talibus personis; ergo non possunt & alijs committi. Item, confessor Societatis, v. g. qui ex priuilegio habet potestatem absoluendi à casibus Papæ reseruatis, non potest hanc facultatem committere alij sacerdoti non habenti: ergo. Respondetur nihilominus posse Prælatos committere vices suas alijs, etiam in vsu harum facultatum, ita docent omnes, qui de his priuilegijs scribunt, & vsu ipso satis comprobatum est. Item in aliquibus indultis Pontificijs hoc expresè explicatur, vt in Bullis Societatis, Paulus III. in sua Bulla vltima expresè concedit Generali, vt omnes gratias, concessiones, & indulta sibi concessa à Sede Apostolica, exercere possit per Vicarios, aut personas ad id sibi bene visas. Quod etiam declarauit Gregor. XIII. in Bulla de vsu facultatum.*

tum. Idem concessit Sixtus IV. Prælatis Minorum in quodam indulto suprà relato, vt scilicet, per se, vel per alios possint hanc absolutionem præstare.

IX. *Altera aliorum suasio.*

Est etiam hoc cõsentaneum iuri communi, maximè supponendo, iurisdictionem Episcopalem ex iure communi, diuino, vel Ecclesiastico extendi quasi natura sua ad omnes hos casus, si non impediatur, vel limitetur ab aliquo superiore. Vnde fit (vt multi opinantur) vt quando Summus Pontifex casus sibi reseruatos Episcopo concedit, non censeatur iurisdictionem delegare, sed tantùm impedimentum, aut prohibitionem auferre, qua ablata, statim ex vi suæ ordinariæ iurisdictionis potest ab illis casibus absoluere. Sic ergo de Prælatis religionum ratiocinari possumus, habent enim iurisdictionem Episcopalem, & ideo in hoc æquiparantur Episcopis, vt ex vi suæ iurisdictionis possint quidquid eis non prohibetur, quod maximè verum habet in absolutione à censuris, iuxta doctrinam Panormitani in cap. *at si clerici.* §. *de adulterio.* de Judicijs, & aliorum ibi: ergo eadem ratione per hęc priuilegia non delegatur illis iurisdictio, sed solùm tollitur prohibitio, qua ablata, ex vi muneris, atque adeò per iurisdictionem ordinariam hæc omnia possunt.

X. *Dissentitur vna ex partibus dictæ suasionis.*

Quod fundamentum prout nititur in iure diuino, mihi probari non solet, quia in vniuersum censeo, iurisdictionem Episcoporum non esse immediatè à iure diuino, sed per Pontificem; maximè verò id censeo de potestate immutandi, vel tollendi præcepta, vel quæcunque vincula à Superiore posita: non enim video, quo iure diuino, naturali, vel positiuo habeat inferior potestatẽ ad destruendum, quod superior construxit: id enim nec in Euangelio scriptum, neque vlla traditione confirmatum reperio, neque enim necessariam illationem video, vt ex principijs reuelatis naturali discursu inferatur: quin potiùs nec rationi consentaneum videtur in illa generalitate sumptum, quia est contra debitam subordinationem inferioris ad superiorem. At verò limitatum illud fundamentum ad absolutionem à censuris, & fundatum non in iure diuino, sed in canonico, est satis probabile propter cap. *nuper.* de sent. excomm. in quo ponderanda sunt illa verba, *Quia conditor canonis absolutionem sibi specialiter non reseruauit, eo ipso concessisse videtur facultatem relaxandi*: per quæ satis significatur, illam facultatem non esse à iure diuino immediatè, sed ab auctore ipsiusmet censuræ, vt alibi in tomo de censuris. latiùs extendi.

Limitatur vera pro babilis ex alia parte.

XI. *Confirmatur confirmabilis dictæ suasio.*

Ex hoc tamen videtur infirmari illatio facta, nam hæc concessio potest esse & ordinaria, & delegata: ergo ex vi illius iuris neutra colligi potest. Nec dubito, quin possit Papa concedere Episcopis suos casus reseruatos per modum delegationis tantùm, sicut in Concilio Tridentino multa eis committuntur vt Papæ delegatis, quæ aliàs possent ab eis fieri iure ordinario, secluſis priuilegijs, vel exemptionibus. Et multi valde probabiliter putant, commissionem ad absoluendum in casibus occultis factam Episcopis à Concilio Tridentino sess. 24. c. 6. de Reformat. fuisse specialem delegationem, & non restitutionem iurisdictionis ordinariæ Episcopalis, aliàs hodie casus illi occulti, essent Episcopales, & consequenter, qui haberet generale priuilegium absoluendi à casibus Episcopalibus, posset ab illis casibus absoluere, quod planè falsum est, & cõtra communem vsum, vt etiam sentiunt Henriquez lib. 3. de Pœnit. c. 15. §. 7. lit. P. & Emmanuel Rodriquez in expositione Bullæ, num. 135. & contra illa verba eiusdem Concilij, *Per seipsos aut Vicarium ad id specialiter deputandum*, quæ satis indicant illam iurisdictionem esse valde specialem, & non communem Episcopalem: imò etiam indicant esse delegatam, quia si esset ordinaria, eo ipso posset per Vicarium exerceri: quanquam hoc iudicium non conuincat, vt ex statim dicendis constabit.

XII. *Tertia & probatior suasio pro vera resolutione.*

Quidquid ergo sit, an illa sit dicenda concessio, vel restitutio ordinariæ iurisdictionis, vel solùm commissio iurisdictionis propriæ, nihilominus ex alio etiam principio satis probatur assertio posita, quia Commissarius ex priuilegio perpetuus potest alteri vices suas committere: quod esse communiter receptum à Doctoribus, ait Corduba in Summa Hispana, quæst. 8. ex Syluestro, verb. *Absolutio.* 4. num. 6. dub. 2. qui refert glossam in cap. vlt. de offic. Ordin. & fauet textus ille, vbi sic dicitur, *His, quibus ex officio in certis casibus competit illos absoluere, qui pro violenta manuum injectione incidunt in canonem sententiæ promulgatæ, licit aliis absolutionem huiusmodi committere cum viderint expedire.* Hæc autem potestas, quæ datur Prælatis per priuilegia perpetua, proprijssimè dicitur competere ex officio, quia ratione officij conuenit: nam priuilegium illud quoad hoc magis est reale, quàm personale, quia dignitati adhæret, & ratione illius competit personæ: ergo ex officio competit. Neque oportet, vt omninò conueniat ex officio tanquam iurisdictio ordinaria, nam particula, *in certis casibus*, quæ ibi additur, satis indicat sufficere, quòd ex priuilegio conueniat ratione dignitatis, vt rectè ibi glossa expendit, quæ subdit, idem esse in omnibus alijs communicationib. quòd illi, qui ordinario iure, vel delegato à Principe, possunt absoluere, possint etiam committere vices suas, vt viderint expedire, dummodo delegatio, vel commissio sit ratione officij, ac proinde per priuilegium perpetuum. Atque idem tenent ibi Panormitanus, Felinus, & alij in cap. vlt. de Offic. deleg.

XIII.

Atque ita responsum est ad rationem dubitandi in num. 8. positam: nam hæc iurisdictio vel ordinaria est, vel in hoc æquiparatur ordinariæ, quia ex officio ratione legis, seu perpetui priuilegij competit. Quando autem Prælatus committit vices suas alteri quoad hanc absolutionem, non transfert priuilegium in illum, propriè loquendo, sed vtitur ministerio eius ad suum priuilegium exequẽdum, quod valde diuersum est. Vnde ille Commissarius non potest alteri vices suas committere, quia non tam iurisdictio, quàm nudum ministerium ei commissum est, iuxta caput vltimum §. vltimo de offic. delegat. atque ita procedit exemplum eodem numero octauo de simili potestate absoluendi cõmissa confessori religioso, qui illam committere non potest, quia nudum ministerium ei commissum est. Aduertendum est tamen pro nostra Societate, &, si quæ est alia religio, quæ hunc modum obseruet, quòd in ea omnis hæc potestas censetur concessa Generali, iuxta Bullas Pontificum, vt infrà videbimus tractatu 10. libro 9. capite secundo à numero secundo, & per illum conceditur Prælatis inferioribus, vt constat etiam ex Compendio priuilegiorum eiusdem Societatis. Nihilominus tamen & Prouinciales, & Rectores, seu Præpositi locales possunt alijs committere vices suas, vel delegare hanc potestatem quotiescunque in concessione sibi facta non fit expressa restrictio, vel prohibitio, vt per se, & non per alios absoluere in aliquo casu possint, quia eo ipso, quòd talis restrictio non ponitur, censetur eis concessa potestas eo modo, quo per indultum conceditur, seu eo modo, quo iuxta commune ius administrari potest facultas, quæ ratione officij Prælato competit.

* * *

Tertium dubium.

XIV. Hinc verò nascitur tertium dubium, an possint superiores Prælati restringere hanc facultatem inferioribus, scilicet Generalis Prouincialib., & Prouincialis Prælatis Conuentualibus. Oportet autem loqui præcisè stando in virtute dictorum priuilegiorum, nam vbi est speciale indultum declarans, vel concedens hanc potestatem, vt est in Societate, sublata est quæstio. De alijs ergo videtur res dubia, quia cùm Pontifex immediatè, & quasi ex æquo concedat hanc potestatem omnibus his Prælatis, licèt aliàs sint subordinati in iurisdictione ordinaria, & in ea possit Superior restringere iurisdictionem inferioris, vt suprà dictum est, tamen in hac commissione videntur æquales, & ideo non posse in vno eorum ab altero restringi. Nihilominus etiam in hac potestate probabilius censeo, posse restringi à superioribus Prælatis respectu inferiorum quandiu expressè hoc non prohibetur in ipso indulto. Ratio est, quia Papa concedens priuilegium in fauorem religionis, censetur conferre iuxta debitum ordinem, & magis consentaneum ipsi religioni, quandiu aliud expressè non declarat, sed debitus ordo religionis postulat, vt inferiores Prælati pendeant à superioribus: ergo credendum est hanc esse voluntatem Pontificis concedentis talia priuilegia, atque ita tunc non dici potest inferior auferre facultatem à superiore cõcessam, quia non creditur simpliciter concessa, sed cum hac subordinatione.

XV. Sed fortasse hæc coniectura alicui non satisfaciet, quia priuilegia absolutè loquuntur, & potius sunt extendenda. Item, quia, cum hi casus iam sint extra iurisdictionem ordinariam Prælatorum, & sint proprij ipsius Pontificis, potest ipse æqualiter illos concedere sine illa subordinatione, quæ in re tam fauorabili ad remedium subditorum non videtur necessaria. Nihilominus illa mihi videtur moralis coniectura satis probabilis, quam aliter ita explicare possumus: quia Pontifex concedendo has facultates, non aufert ab his Prælatis potestatem reseruandi sibi casus, quia hoc expedit ad disciplinam religiosam; sed expedire potest, vt ex his casibus Pontificijs aliqui sint reseruati Prouinciali, vel Generali: ergo credendum est ita concedi hanc facultatem Prælatis religionis, vt semper maneat in maiori Prælato ius reseruandi sibi casum, quem expedire iudicauerit. Quod maximè locum habet iuxta opinionem asserentem, per hæc priuilegia solum auferri prohibitionem, & remitatim reduci ad commune ius: nam stando in iure communi, licèt aliqua censura Pontificia non esset ab ipso Pontifice reseruata, posset Generalis, vel Prouincialis religionis eam sibi reseruare: ergo post hæc priuilegia possunt etiam id facere, quia per priuilegia solum constituuntur in terminis iuris communis, & quãtùs Papa auferat suam prohibitionem, non tollit ius Prouincialis, vel Generalis, vt possit id prohibere, si religioni fuerit expediens. Præterea, sustinendo, vt videtur verius, per hæc priuilegia non tantùm auferri prohibitionem, sed etiam concedi positiuam facultatem, & iurisdictionem: Nihilominus vnaquæque religio cum approbatione Sedis Apostolicæ habere solet auctoritatem distribuendi has facultates prout sibi iudicauerit expedire: ergo potest vnaquæque religio statuere, vt quædam ex his facultatibus sint reseruatæ Generali, aliæ Prouincialibus, &c. nec dubito, quin factum teneat propter præsumptam, vt dixi, voluntatem Pontificum, qui religionibus ipsis & propter maius earum bonum has facultates concedunt. Denique tota ipsa religio potest cedere iuri suo, & non obstante priuilegio sibi concesso, pro singulis Prælatis, aliqua eorundem priuilegiorum pro maioribus Prælatis reseruare. Dices, esto possit hoc fieri à Capitulo generali, vel Prouinciali, non tamen à singulis Prælatis maioribus. Respondeo, hoc pendere ex modo gubernationis vniuscuiusque religionis: nam earum Prælati habent potestatem à Capitulis, à quibus eliguntur, & ideo si ab eis fuerit concessa etiam ad hunc actum, poterunt illa vti, non verò alijs. Addo tamen vltimò, nunc stando circa hoc esse nouo decreto Clementis VIII. circa reseruationes regularium: nam quælibet restrictio harum facultatum ad absoluendum à casibus reseruatis Papæ, re vera est noua reseruatio in tali religione facta, & ideo circa illam decretum Clementis seruandum est. Ex quo duo colligo; vnum est, non posse fieri nisi in generali, vel Prouinciali Capitulo respectiuè, iuxta formam in eodem decreto præscriptam: aliud est, à Capitulo posse fieri, nam Pontifex hanc generalem facultatem præbet huiusmodi Capitulo ad reseruandum quoscunque alios casus, vltra designatos ab ipsomet Pontifice: & mirum profectò esset, quòd posset religio reseruare casus minus graues, & non aliquem ex grauioribus reseruatis Papæ.

Quartum dubium.

Hinc porrò emergit quartum dubium, an scilicet omnia peccata, quæ in iure, vel in Bulla Cœnæ, aut alijs, sunt reseruata Summo Pontifici, censenda sint reseruata in quacunque religione, non obstantibus prædictis priuilegijs; & consequenter an Prælatus concedens alicui religioso absolutam potestatem audiendi confessiones suorum subditorum, censeatur illi concedere has facultates, seu hos casus: nam, si reseruati non sunt in tali religione, comprehendentur sub generali facultate; non videntur autem reseruari, quia Summus Pontifex per illa priuilegia abstulit reseruationem, & religio aliam non addidit, vt supponimus. Vnde Clemens VIII. in suis casibus reseruatis regularium non facit horum mentionem, nec singulæ religiones in suis proprijs reseruationibus, vt de Societate nobis constat, & de alijs suprà tetigimus. XVI. Fides ex priuilegio. Reservatio. Non obstantibus priuilegijs. Religiosus.

Nihilominus respondetur, hos casus non solum esse reseruatos, sed etiam altiori, & strictiori modo quàm sint particulares casus religionum. Declaratur, nam Pontifex nunquam simpliciter abstulit suam reseruationem ab his casibus, etiam respectu religiosorum, sed solum eorum absolutionem religiosorum Prælatis commisit, quod longè diuersum est: nam si ablata fuisset simpliciter reseruatio respectu talium personarum, absolui possent ab illa censura à quocunque proprio confessiore, iuxta cap. *super* de sent. excom. quod tamen falsum est, vt ex primo, & secundo dubio constat. Vnde eo ipso quòd Pontifex hanc potestatem concesserit solis Prælatis, & eorum vices gerentibus, voluit absolutionem hanc esse illis reseruatam. Hæc autem reseruatio non fundatur in potestate, & voluntate ipsius religionis, sed manat ex voluntate ipsius Sedis Apostolicæ, quæ prius talem reseruationem ablatè fecit, & postea circa illam maiorem potestatem non concessit, neque amplius (vt sic dicam) illam remisit: & ideo dixi hanc reseruationem altiorem esse, quàm sint propriæ reseruationes vniuscuiusque religionis. Et ideo fortasse hi casus Pontificij non numerantur inter particulares reseruationes religionum, quia sunt alterius ordinis, & supponuntur tanquam omnibus communes. XVII. Casus reseruati. XVIII. Casus non comprehensi sub generalibus.

Ex quo infertur, hos casus non comprehendi sub

Conclusium ex prosumarejolutione.

generali delegatione, vel commissione facta à Prælato religionis ad absoluendum à peccatis, vel censuris, iuxta regulam textus in cap. 2. de Pœnitent. & remiss. in 6. Quin potiùs licèt superior concedat facultatem ad absoluendum à peccatis reseruatis in religione, non videtur concedere facultatem ad absoluendum ab his casibus Pontificijs, quia habent reseruationem longè alterius rationis, vt dixi, & ideo habent specialitatem sufficientem, vt sub illa generalitate non comprehendantur. Item, quia circa peccata reseruata in religione habet Prælatus ordinariam iurisdictionem, quam per illa verba delegare videtur: circa hos autem casus Pontificios habet solùm iurisdictionem ex peculiari commissione Pontificis, quæ difficilius, & maiori cum consideratione committi alteri debet, ideoque sub illa generalitate non comprehenditur. Quod maximè verum censeo de casibus Cœnæ Domini, & inter eos lapsus in hæresim, propter eorum specialem, vel specialissimam grauitatem, & reseruationem. Ideoque prudenter in Compendio Societatis licèt absolutio à casibus Cœnæ respectu subditorum committatur superioribus cum facultate delegandi, nihilominus lapsus in hæresim soli Generali reseruatur, ita vt nec Prouinciales possint absoluere, nisi sub onere comparendi. Et alibi etiam diximus, ipsummet Pontificem committendo casus suos, non censeri committere casus Cœnæ, nisi exprimat; & committendo casus Cœnæ, non committere absolutionem ab hæresi, nisi in specie id declaret: ergo idem dicendum est de Commissario Pontificis. Vnde Episcopus, v.g. committens alicui casus suos, non videtur committere absolutionem, v.g. à censura canonis *si quis suadente*, pro illis casibus, in quibus ipsi in iure committitur, quia illi non sunt propriè casus Episcopales, vt alibi diximus. Vt ergo Prælatus religionis censeatur committere hos casus Pontificios, oportet, vt vel in specie eos exprimat iuxta vniuscuiusque exigentiam, vel, si, vt atur generalibus verbis, quòd talia sint, vt omnem tollant ambiguitatem: vt si dicat, v.g. concedere omnes facultates suas, vel quantum per priuilegia potest, aut quid simile. In quo etiam obseruare oportet, vt distinctè explicetur an concedatur potestas absoluendi à culpis, vel etiam à censuris: nam hæc duo diuersa sunt. Verum est, in casibus Pontificijs ita esse coniuncta, vt vno concesso, alterum concessum esse intelligatur. Videantur dicta in 4. tomo disp. 30. sect. 2.

Tomo de parit.

CAPVT XXIII.

An non solum in religionis Prælatis, sed etiam in Episcopis sit prædicta potestas ad absoluendum religiosos.

I. Priuilegia religiosorum, regularium non habent Episcopi hanc potestatem.

IN hac quæstione in primis certum est non conuenire Episcopis hanc potestatem ex vi priuilegiorum ipsorum regularium, cùm in eis nulla de Episcopis fiat mentio, sed potiùs ab eorum iurisdictione eximantur. Loquimur enim de exemptis, nam circa regulares sibi subiectos clarum est posse Episcopos quidquid in hoc genere possunt iure cõmuni, & si quid ampliùs per priuilegia Pontificia aliàs religiosis fuerit concessum respectu suorum Prælatorum, nam Episcopi sunt proprij illorum Prælati, quod munus non habent respectu exemptorum. Solum ergo habere potest locum dubitatio posita in duobus, vel tribus casibus: primò in nonnullis casibus, in quibus iure communi scripto seu canonico possunt Episcopi absoluere à casibus aliàs Pontifici reseruatis, vt à leuiori læsione clerici, cap. *Monachi*, & cap. *cùm illorum*. de sentent. excommunicat. Secundum est de aliquo casu necessitatis, in quo propter difficilem recursum ad Pontificem censetur tacito iure, & recepta consuetudine, facta commissio Episcopo, quæ necessitas potest interdum in religioso exempto occurrere. Tertium est de Prælato religionis, qui non potest absoluere seipsum, neque habet alium à quo possit commodè absolui; nec debet esse peioris conditionis: poterit ergo ab Episcopo absolui.

Tripliex casus in quo Episcopi absoluere possunt.

II. Quorũdam placitum in 1. casu & eorum fundam.

Circa primum casum quidam putant quòd licèt religiosus exemptus possit in illis casibus absolui à suo Prælato; nihilominus posse etiam absolui ab Episcopis, si velit: quia licèt Pontifex concesserit illam potestatem Prælatis religionis, non abstulit Episcopis: ergo liberum est religiosis, si velint eis subijci quoad hanc absolutionem. Nec videtur obstare exemptio, quia hæc videtur esse à iurisdictione coacta, non à voluntaria. Item videtur esse in his, quæ spectant ad grauamen, non in his, quæ ad fauorem; est autem maior fauor religiosi quòd à pluribus Prælatis possit absolui. Atque ita opinati sunt Fredericus de Senis consil. 14. & Ioannes de Lignano in Clemen. *Ne in agro*, de statu regularium, & alij, quos Syluester citat. Contrariam sententiam tenet Abbas in cap. *Monachi*. de sentent. excommunicat. numero 4. vbi refert Ioannem Andream, & seipsum in alijs locis; quos sequitur Syluester verb. *Absolutio*. 5. num. 2. Fundamentum est, quia religiosus exemptus non tantùm eximitur à iurisdictione fori contentiosi, sed etiam à iurisdictione fori pœnitentialis: nam hac ratione non potest confiteri Episcopo sine licentia sui Prælati, vt suprà visum est: ergo in neutro foro potest Episcopus absoluere religiosum, quantumuis ipse se illis subijciat. Et confirmatur, quia exemptiones priuilegij non in fauorem priuatum religiosi, sed in fauorem totius religionis concessum est, & in fauorem etiam Prælatorum eius: ergo nullus religiosus potest in hoc cedere iuri suo, nec sibi iudicem constituere extra Prælatos suos, iuxta cap. *significasti*. de foro compet. Atque hæc sententia planè videtur in rigore iuris vera, & per se loquendo, ac suppositis religiosorum priuilegijs omninò seruanda.

Cõtrarium verum.

Eius fund.

III. Quomodo posset procedere prima placitum.

Dico autem suppositis priuilegijs, quia si Prælati religiosorum non haberent potestatem absoluendi suos subditos ab aliquo casu reseruato Papæ, & aliàs concesso Episcopis, in eo casu probabilem censerem primam sententiam. Exemplum esse poterat in facultate absoluendi à casibus occultis concessa Episcopis in Concilio Tridentino: nam si illa non fuisset extensa ad Prælatos religionum, possent, vt opinor, religiosi absolui ab Episcopis, quia non debent esse deterioris conditionis: & rationabiliter interpretamur non esse exemptos, nisi in his, in quibus subduntur iurisdictioni suorum Prælatorum. Si enim in foro exteriori non possent de aliquo delicto iudicari à suis Prælatis, profectò eo ipso non censerentur in illa causa exempti à iurisdictione Episcoporum, quia non debent sine ordinario iudice relinqui. Potestque hoc non improbabiliter colligi ex capite *si Papa*, de priuilegijs in sexto: ergo idem cum proportione in absolutione à censuris locum habet. At verò nunc, quia tota iurisdictio Episcoporum ad absoluendum à censuris, etiam eis iure commissa circa Pontificios casus, commissa est Prælatis regularibus per priuilegia perpetua, non possunt religiosi, per se loquendo, in talibus casibus ab Episcopis absolui, quia prorsus exempti sunt, & quia Prælati religionum meritò possunt respectu suorum subditorum sibi tales casus reseruare, quia illis iudicium eorum commissum est, & in fauorem ipsorum, vt planè significauit Pius V. in Motu proprio, quo Prælatis

Fauet ei ius.

Prædicatorum concesſit facultatem illam Concilij Tridentini, cùm ait, *Nec Prior conuentualis, & superiores Prælati dicti ordinis in hac parte deterioris conditionis existant.* Nec fundamentum contrariæ ſententiæ tunc habet vim, quia ſufficienter prouiſum eſt religioſis, & illa maior licentia licèt videatur fauor priuatæ perſonæ, non tamen religionis; & fortaſſe etiam reſpectu priuatorum non eſſet fauor in ordine ad eorum ſpiritualem profectum: nam inde fortaſſe ſumerent licentiam peccandi.

Ad fund. in num. 2.

IV. *2. Caſus.*

Circa ſecundum caſum neceſſitatis, in quo religioſus non poteſt adire Prælatum ſuum, poteſt autem conuenire Epiſcopum, Syluester ſuprà numero 3. affirmat cum Panormitano, in eo caſu poſſe religioſum abſolui ab Epiſcopo ex æquitate, licèt non poſsit de rigore iuris. Per æquitatem autem intelligit epijcheiam, vt Panormitanus expreſsè declarat. Itaque intelligunt ex vi legis, & exemptionis in rigore ſumptæ non poſſe; ex quadam tamen interpretatione voluntate Pontificis poſſe, ne religioſus in eo caſu ſit deterioris conditionis, quàm ſeculares, quod videtur eſſe contra intentionem eximentis. Sed difficile mihi eſt in materia iuriſdictionis, & in lege irritante actum huiuſmodi epijcheiam admittere extra caſum extremæ neceſſitatis; hæc autem materia iuriſdictionis eſt, ſine qua non poteſt Epiſcopus abſoluere religioſum: lex etiam, quæ vetat exercere iuriſdictionem circa perſonam exemptam, eſt irritans actum, vt conſtat ex iuribus citatis, & ex capite *frater.* 16. quæſtione prima: ergo extra caſum extremæ neceſsitatis, id eſt, periculi mortis, non poſſumus hanc licentiam Epiſcopo dare. Dicit enim Concilium Tridentinum ſeſsione 14. capite 7. loquens de caſibus reſeruatis, extra illum articulum inferiores ſacerdotes nihil poſſe: vocatur autem inferior ſacerdos reſpectiuè omnis ille, qui eſt inferior comparatione reſeruantis, & ab illo non habet commiſſam facultatem; ita verò ſe habet Epiſcopus in eo caſu reſpectu religioſi exempti, quia & eſt inferior Papa reſeruante, & ab illo non habet commiſsionem ordinariam, vt ſupponimus: ergo, nec ex interpretatione poſſumus illam admittere, niſi in periculo mortis, iuxta doctrinam Concilij. Aliàs pari ratione poſſemus dicere, poſſe nunc Epiſcopum abſoluere in ſimili caſu clericum ſibi non ſubditum ſolùm, quia habet difficilem recurſum ad ſuum Prælatum; quod planè videtur falſum, quia illa difficultas non præbet alteri iuriſdictionem. Similiter etiam poſſet Epiſcopus abſoluere religioſum in caſu, in quo recurſum habet ad ſuum Prælatum, & illi iniuſtè negat abſolutionem: quod etiam non videtur admittendum, quia iniuſtitia vnius Prælati, vt capite 19. numero 21. diximus, non dat alteri iuriſdictionem, quando ſubordinati non ſunt. Alioqui aperiretur via, vt in ſimilibus caſibus religioſi quaſi appellent à ſuis Prælatis ad Epiſcopos, quod magnum incommodum eſt, & contra intentionem eximentis.

Impugnatur quod caſum neceſſitatis nõ extrema.

V. *Vera huius caſus deciſio.*

Dico igitur, non videri neceſſariam hanc interpretationem ad fauorem religioſorum, ſed per generales, & communes regulas caſuum reſeruatorum poſſe illis ſufficienter ſubueniri abſque vlla epijcheia, quæ admittenda non eſt, niſi vbi manifeſta neceſsitas vrget; hìc autem nulla erit neceſsitas, ſi aliter poteſt ſufficienter ſubueniri neceſsitati religioſi. Quòd autem poſsit, declaro ex generali principio in iure fundato, quod poſui in 4. tomo tertiæ partis, diſputatione 30. ſectione 3. ſcilicet, in caſibus Pontificijs, quoties non patet aditus ad Summum Pontificem, vel Commiſſarium eius, niſi cum magna difficultate, & mora, tunc poſſe peccatorem abſolui ab inferiori ſacerdote cum onere comparendi coram Pontifice, vel habente iuriſdictionem ab illo circa tales caſus reſpectu talis perſonæ. Hoc ergo principium cenſeo in præſenti eſſe applicandum. Quando enim religioſus non habet facilem aditum ad ſuum Prælatum, abſolui quidem poterit ab alio, non tamen ita vt maneat omninò liber à reſeruatione, ſed vt abſoluatur cum onere comparendi coram Summo Pontifice, aut coram ſuo Prælato, qui reſpectu ſui vices illius gerit. Hoc enim ſatis eſt ad ſubueniendum neceſsitati religioſi, & aliunde ſeruatur rigor reſeruationis, & debita ſubiectio ad Prælatum. In eo autem caſu non eſt neceſſarium, vt religioſus recurrat ad Epiſcopum, quia à quolibet ſacerdote, à quo poteſt abſolui à culpis mortalibus, poterit pro tunc abſolui à tali cenſura, quia non abſoluitur ſimpliciter, ſed cum onere comparendi; ſicut poſſet ex ſententia omnium abſolui, quando etiam ad Epiſcopum eſſet difficilis acceſſus; idem autem eſt quanuis ſit facilis, quia ad abſoluendum cum illo onere non habet maiorem facultatem Epiſcopus reſpectu perſonæ ſibi non ſubditæ, quàm ordinarius confeſſor. Et ex hac parte hic modus abſolutionis cedit in maiorem fauorem religioſi, quia faciliùs abſolui poterit, & ita meliùs poterit onus comparendi tolerare, præſertim quia nullum eſt ius, quo poſsimus illum eximere à tali onere, quòd ſecum affert reſeruatio, quando poteſtas abſoluendi ſolùm datur occaſione talis difficultatis, vel neceſsitatis.

Tandem confirmatur hoc, & declaratur, quia Prælatus regularis, quando mittit ſubditum ad peregrinandum, poteſt illi dare facultatem eligendi confeſſorem, à quo poſsit abſolui etiam à caſibus Papæ reſeruatis ſub onere comparendi coram ſe. Tunc ergo, ſi talis religioſus incidat in cenſuram canonis *ſi quis ſuadente*, in eo loco, vbi non poteſt recurrere ad Prælatum abſentem, non poteſt recurrere ad Epiſcopum, vt ab eo ſimpliciter abſoluatur ſine onere comparendi coram ſuo Prælato, quia tunc iam habet ſufficientem iudicem, ſeu confeſſorem à ſuo Prælato deſignatum, nec eſt recurrendum ad iuriſdictionem interpretatiuam, vbi expreſſa, & ſufficiens haberi poteſt: at verò quanuis Prælatus expreſsè non declaret illam voluntatem, ex ipſo communi iure ſatis explicatur. Relinquitur ergo ſolùm Prælatum regularem habere hanc iuriſdictionem in religioſos exemptos ſub Pontifice Summo, niſi in caſu extremæ neceſsitatis, in quo nulla eſt reſeruatio.

VI. *Confirmatur.*

In tertia autem interrogatione, ſeu caſu petitur, quid dicendum ſit de ipſo Prælato religionis. Quæ difficultas magis pertinet ad caput ſequens de his, qui per hanc poteſtatem abſolui poſſunt. Nam certum eſt, abſolutionem Prælati religioſi in his caſibus non pertinere ad Epiſcopum, tum quia non minus eſt exemptus, quàm reliqui, tum etiam, quia non minùs poteſt abſolui per priuilegia religionis, quia non debet eſſe deterioris conditionis cùm ſit principale membrum eius, & priuilegia generaliter pro omnibus dentur. Igitur, iuxta communem vſum præcisè loquamur, poteſtas abſoluendi ab huiuſmodi cenſuris Prælatum conuentualem, eſt apud Prouincialem, & reſpectu Prouincialis apud Generalem, nam vnuſquiſque ſolùm pendet à ſuo proximo Prælato, & quando priuilegia concedunt hanc facultatem Prælatis, intelligenda ſunt reſpectiuè, ſcilicet, illis Prælatis, vel illi Prælato, quos, vel quem vnuſquiſque religioſus habuerint: Generalis verò, quia intra religionem non habet ſuperiorem Prælatum, ſed ſolùm generale Capitulum, abſolui poterit

VII.

terit ab illo confessore, cui Capitulum suas vices commiserit.

VIII. *De modis aliunde tam ordinarij habendi hanc potestatem ergà prælatos.*

Quòd si Capitulum ipsum nihil circa hoc obliguerit, eo ipso poterit Generalis eligere confessorem cum omni potestate, quam priuilegia concedunt: quia non superest alius modus, quo possit ipse Generalis passiuè frui huiusmodi priuilegijs, quibus priuari non debet. Estque ille modus consentaneus iuri communi in cap. vlt. de Pœnitent. & remiss. Quin potiùs in multis religionibus obseruari intelligo, vt etiam Prouinciales, & Conuentuales Prælati eodem modo sibi eligant confessores cum omnibus facultatibus, quas ipsi possunt suis subditis communicare. Quod fieri potest, vel quia in ipsa religione ita specialiter, & positiuè (vt sic dicam) ordinatum est, quod sine dubio fieri potest, vel etiam consuetudine recipi, aut certè quia contrarium ordinatum non est; quod censeo etiam sufficiens. Quia ex priuilegio dicti capitisvlt. de pœnitent. & remiss. hi Prælati possunt sibi eligere confessorem *præter licentiam suorum Superiorum*, vt dixi in 4.tom.disput.27. sect.2. dub.5. & nunc in confirmationem eorum, quæ ibi dixi, expendo illam particulam, *præter suorum Superiorum licentiam*: non enim dicit, contra eorum ordinationem, aut voluntatem, sed solùm præter, id est, absque eorum licentia, & quando illi non prouident alio modo de ordinario confessore; qui est casus, de quo loquimur. Deinde confessor sic electus, eo ipso habet circa talem Prælatum omnes facultates Pœnitentiarias, siue hoc sit, quia ab ipsomet communicantur, sicut Papa eligendo confessorem dat illi iurisdictionem in seipsum, siue (quod verius existimo) quia virtute priuilegiorum immediatè ei conferuntur, eo quod vices gerit superioris Prælati in eo munere.

IX. *Quid vbi aut tantum sint sacerdotes Prælatus & subditus, ambigua excommunicati.*

Hic verò occurrere potest casus, in quo in religioso conuentu tantùm sint Prælatus, & alius sacerdos, & ambos incurrisse in censuram reseruatam Pontifici: vt, v.g. per mutuam rixam in censuram canonis *si quis suadente*. quomodo possint absolui; quia tunc nec Prælatus potest absoluere subditum, cùm ipse sit excommunicatus, neque etiam potest illum eligere in confessorem, quia similiter ligatus est: quid ergo in eo articulo facient? Quidam vt Emmanuel Rodriquez tom.1. quæst.20. ar. 12. citans Ioannem Fabianum verb. *Absolutio*. 2.§.6. & alij, respondent, ob necessitatem posse tunc mutuò absoluere: quia necessitas caret lege. Item, quia excommunicatus potest in casu necessitatis absolui à peccatis: ergo & à censuris. Quòd si in praxi sequenda esset hæc sententia, deberet Prælatus priùs absoluere subditum, & iam ille absolutus, esset idoneus minister ad absoluendum Prælatum.

X. *Limitanda declaratio sententiæ, si quis suadente.*

Indiget tamen, vt opinor, illa sententia magna declaratione, & limitatione. Et inprimis, si neuter illorum est nominatim excommunicatus, vel si censura fuit canonis *si quis suadente*. & delictum est occultum, videtur Prælatus posse absoluere subditum, quia nondum est omninò priuatus iurisdictione, & communicatione cùm illo saltem in bonum subditi. Dices, hoc haberet locum, si subditus non esset etiam excommunicatus; quia verò excommunicatus supponitur, non videtur posse vti fauore Extrauag. *Ad euitanda*. Respondeo, etiam licèt subditus excommunicatus sit, Prælatus non est iurisdictione priuatus in suos subditos, quantum est ex se: licet autem talis subditus excommunicatus sit, non peccat petendo à Prælato absolutionem, quia illa communicatio cùm sit ordinata ad bonum animæ, & ad se liberandum à censura, non est prohibita ex vi suæ excommunicationis; neque etiam propter Prælati excommunicationem prohibetur ratione Extrauag. *Ad euitanda*, &

ideo in eo casu non dubito, quin, seruato hoc ordine, licitè petatur, & detur absolutio.

XI. *Quando cùm ius est publicum in vtrum habeat potestatem.*

Vrgendo tamen casum, ita vt delictum sit publicum, cessat hoc remedium, & tunc non censeo statim esse dandam licentiam Prælato absoluendi subditum, vel è contra, cùm hoc sit contra rationem factam, & contra iura, argument. cap. *audiuimus*.24.quæst.1. & cap. *prudentiam*.§.6. de offic.deleg. & cap. *duobus*. de sentent.excommunicat. per argumentum à contrario; ibi enim dicitur, duos habentes facultatem sese inuicem absoluendi, si ambo in excommunicationem minorem incidant, non priuari dicta potestate, nec vsu eius, vt rectè glossa exponit. quia excommunicatio minor priuat receptione Sacramentorum, non vsu iurisdictionis: ergo de excommunicatione maiori contrarium tacitè exponit, quia hæc priuat vsu iurisdictionis: & ita sentiunt ibi glossa, & Doctores. Quapropter in eo casu Prælatus extra religionem debet eligere alium sacerdotem habilem, vt ab eo absoluatur, & postea ipse absolutus poterit absoluere subditum. Dico autem, Prælatum debere hoc facere, quia subditus non habet hanc facultatem; neque ipse Prælatus dum excommunicatus est, potest illam concedere, vt alibi dixi. *Quo remedio tunc sit vtendum.*

XII. *Instantia contra id remedium diluitur.*

Dices, ergo nec ipse potest eligere sibi confessorem. Respondetur, negando consequentiam: quia dare licentiam subdito, vt eligat confessorem, est actus iurisdictionis, cuius vsu priuatus est excommunicatus; eligere autem confessorem non est vsus iurisdictionis, sed cuiusdam priuilegij, quo non priuatur excommunicatus. Dices, cum Prælatus eligit confessorem, committit illi iurisdictionem suam, vt illa circa se vtatur; ille autem videtur esse actus iurisdictionis. Respondeo, non ipse committit, sed Pontifex, vel superior Prælatus virtute priuilegiorum, vt supra in fine numero 8. dictum est. Sed instabit aliquis, fingendo casum, in quo non sit copia alterius sacerdotis secularis, vel alterius religionis, qui eligi possit. Respondeo, in eo casu ita se habere quemlibet illorum ac si esset solus, & non haberet copiam confessoris, extra casum articuli mortis, quia excommunicatus vitandus extrà hunc articulum non habet vsum iurisdictionis; in illo autem articulo possunt se inuicem absoluere à peccatis, & ratione illorum etiam à censuris, vt in 4.tomo generaliter dictum est. *Replicæ vltimæ instantiæ huius casus publici. Replica mouetur.*

CAPVT XXIV.

Ad quas personas absoluendas extendantur hæc priuilegia.

I. *Assert. pro professis, & similibus.*

HOc est tertium punctum superiùs in fine capitis 20. propositum. In quo inprimis certum est, talia priuilegia posse habere effectum circa omnes professos talis religionis, quia pro illis maximè conceduntur hæc priuilegia. Quia verò priuilegia hæc concedi solent sub his verbis, vt Prælati possint absoluere subditos suos, oriebatur dubium de ipsis Prælatis. Sed hoc iam expeditum est in fine capitis proximè præcedentis; nam illi etiam sunt subditi vel superioribus Prælatis, vel saltem ipsi religioni. Oriebatur deinde dubium speciale de scholaribus, & Coadiutoribus Societatis, qui non sunt professi. Sed nullam habet rationem dubitandi, tum quia sunt veri religiosi, & regulares, sub quibus vocibus solent hæc priuilegia concedi: tum etiam, quia eorum incorporatio, & vota sub nomine professionis comprehenduntur, præsertim in fauorabilibus, vt infrà tractatu 10. libr.3. cap. 5. ostendam. Tum denique, quia Pius V. & alij Pontifices expressè illis communicant hæc priuilegia.

II. *2. Assertio pro peregrinis. In lib. Monum. Ordinum, conceff. 318. & 319. sic.*

Secundò dicendum est, hanc facultatem extendi non tantùm ad proprios religiosos subditos, sed etiam ad hospites, seu peregrinos, qui iure hospitij possunt ab eis sacramentaliter absolui. Probatur primò ex ipsis priuilegijs: sæpè enim expressè nominant hospites, nam Clemens IV. in priuilegio citato inquit, *Nec non fratribus aliis eiusdem ordinis interdum ad eos declinantibus vndecunque.* Alia verò priuilegia indefinitè loquuntur de suis monachis, aut religiosis, vnde conuenienter intelliguntur de illis, qui ab vnoquoque Prælato sacramentaliter absolui possunt, quia hæc priuilegia, vt dicemus, ad forum conscientiæ præcipuè ordinantur. Et licèt aliqua priuilegia loquantur de subditis, rectè etiam exponuntur de subditis in foro conscientiæ secundùm præsentem statum. Secundò probatur ex quadam declaratione Cardinalium ad cap. *Ineeat.* sess. 24. Concilij Tridentini, quæ habet, forenses dum versantur in aliquo Episcopatu, posse absolui à casibus occultis ab Episcopo loci per facultatem ibi concessam: ergo similiter religiosus hospes absolui poterit per facultates religionis à Prælato illius loci, in quo tanquam hospes degit, ibi enim se habet tanquam forensis, & militat in eo eadem ratio.

III. *Peregrinus absolutio, non dispensatio danda.*

Est autem notanda differentia, quæ ibi assignatur, inter dispensationem, & absolutionem: nam de dispensatione dicitur, non posse dari homini forensi ab Episcopo loci per illam facultatem Concilij, sed petendam esse à proprio Episcopo; absolutio autem dicitur posse dari ab Episcopo loci. Et ratio insinuatur, quia absolutio solùm conceditur in ordine ad forum sacramentale, & ideo sicut sacramentum Pœnitentiæ ministrandum est in præsentia pœnitentis, ita & hæc absolutio per se loquendo danda est ab Episcopo præsente; ideoque Episcopo loci commissa censetur; dispensatio autem postulari potest ab Episcopo absente, & ideo semper reseruatur proprio Prælato, & Episcopo. Iuxta quam doctrinam in proposito etiam obseruandum erit, quia in multis eorum & dispensandi, & absoluendi facultas committitur, absolutionem semper extendi ad hospites, non verò dispensationem, nisi in ipso priuilegio expressè contineatur, vt est in dicto priuilegio Clementis IV. nam immediatè post citata verba subdit, *Absolutionem, vel dispensationem indigentibus.* Secluſa autem expressa concessione, est illa doctrina valde probabilis, tum propter auctoritatem Congregationis, eiusque rationem: tum etiam, quia absolutio à censura conceditur hospitibus, quia est necessaria ad absolutionem à culpa, quæ differenda non est, *ne propter dilationem pœnitentiæ, periculum immineat animarum,* vt dicitur in cap. vlt. de pœnit. & remiss. dispensatio autem non est necessaria ad ministerium pœnitentiæ, nec ad salutem animæ, vnde differri potest, & reditus ad Prælatum expectari, vel ab absente postulari.

IV. *Lotius ex declaratione Card. in difficilib.*

Vnum verò aliud insinuatur in illa doctrina, quod, si verum est, satis singulare est, scilicet, per facultatem absoluendi à censuris, concessam tantùm in foro pœnitentiæ, (qualis est illa Concilij Tridentini) non posse absolutionem etiam à censura dari absenti, quia debet dari in sacramento Pœnitentiæ, vnde ibi expressè exponitur, Concilium loqui de absolutione sacramentali. Sed hoc receptum non est, quia videtur nimia restrictio priuilegij, & facultatis sine cogente ratione. Vnde multi putant, posse Episcopum ex vi Concilij per seipsum absoluere à censura hæresis occultæ monialem, vel aliam impeditam personam absentem, quia nec facultatem potest delegare, vt Concilium indicat, quanuis Corduba in Summ. Hispan. quæstione 8. & alij aliter exponant; nec cogendus est Episcopus ad pœnitentem impeditum accedere, vt illum absoluat, nam data absolutione à censura, tollitur reseruatio culpæ, & ita poterit à quocunque legitimo confessore absolui. Sed quid in hoc sentiendum sit pro re, de qua agimus, inferiùs explicabimus. vide interim Nauarrum consil. 15. de sentent. excommunicat. iuxta primam impressionem. Emmanuel Rodriquez tom. 1. quæst. 20. articulo 11. in fine. Gutierez in Practicis quæstio. cap. 13. num. 28.

Dico tertiò: Hæc potestas absoluendi extenditur etiam ad nouitios, qui virtute dictorum priuilegiorum possunt absolui. ita habetur expressè in multis priuilegijs citatis, in quibus etiam explicatur, vt possint absolui ab omnibus peccatis ante, vel post ingressum commissis, & ab omnibus Ecclesiasticis, & secularibus sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine latis, vt refertur ex priuilegio Sixti IV. in Compendio Societatis, verb. *Absolutio.* §. 6. ex monumentis Minorum, & idem habetur in citato priuilegio Clementis IV. & in alijs. Est autem aduertendum, in eis non tantum concedi hanc facultatem pro nouitijs, qui iam habitum susceperunt, sed etiam pro his, qui ingredi volunt: quod etiam Paulus III. concesserit Societati in Bulla vltima, qui addit limitationem, quæ est. demverbis in antiquis priuilegijs continentur, scilicet, *Volentes ingredi Societatem, seu religionem: ipsi vero ingrediantur, eo ipso in pristinas sententias, à quibus absoluti fuerint, reincidant, etiamsi sui et hoc inducia ex aperitione religionis concedantur.* Aliqui verò exponunt, vt qui vult ingredi priusquam recipiantur. Vnde hæc absolutio videtur concessa quasi præparatio ad ipsum ingressum, seu receptionem habitus. Ex prædicta verò limitatione constat, si quis postulet ingredi sine animo ingrediendi, solùm vt absoluatur, absolutionem esse nullam: imò nisi habeat animum ingrediendi, & profitendi, saltem bona fide ingrediendo ad probandum cum animo profitendi, si iusta causa ad illum mutandum non occurrat. Vnde in illo priuilegio Societatis expressè dicit Paulus III. *Reincidunt in pristinas sententias, nisi mox ingredi, & peractis experientijs secundum Constitutiones Societatis vota emittere parati sint*: ergo qui non habet hunc animum, & bonam fidem, non consequitur absolutionem. Et idem est proportionaliter in alijs religionibus, nam eadem ferè verba in priuilegijs Mendicantium habentur.

V. *3. Assertio pro nouitijs.*

Sed quid, si quis sic absolutus bona fide suscipiat habitum religionis cum animo profitendi, postea non profiteatur absque culpa sua, quia vel à religione ejicitur, vel ex iusta causa egreditur, numquid reincidet in priores censuras? Communiter auctores affirmatiuè respondent, & non aliter sunt aliud priuilegium, nisi vel Clementis IV. & Pauli III. Sed ex illis obscurè colligitur, nam Clemens solùm ait, *Nisi mox ordinem intrauerint.* & Paulus ferè similia habet verba. Quæ intelligenda videntur de primo ingressu ad nouitiatum, nam de illo erat sermo suprà, vbi dicitur, *Volunt ingredi: ordinem*: ergo qui semel ingressus est bona fide, & animo profitendi secundùm ius, tam implent conditionem

ditionem requisitam: ergo licèt postea egrediatur, præsertim licitè, non reincidet: nulla est enim ratio extendendi illud verbum, *Nisi intrauerint*, ad introitum per professionem, quia talis expositio nec cõsonat superioribus verbis, nec rigor ipsius verbi ad illam cogit, cùm de se sit indifferens; nec priuilegiũ coarctandum est, sed extendendum. Præsertim cũ sit valde consentaneum rationi, vt qui absolutus fuit in ordine ad insignem actum ingrediendi religionem, & illum bona fide expleuit, non priuetur postea illo beneficio, & quod facultate sibi à iure concessa legitimè vtatur, dimittendo religionem. Et confirmatur, nam ille esset quidam modus cogendi nouitium ad profitendum, saltem timore reincidendi in censuras, quam coactionem iura valde abhorrent, præsertim Concilium Tridentinum sess. 25. de Regularib. c. 15. & sequentibus. Quapropter probabile reputo, hanc absolutionem datam nouitio, qui bona fide in religione versatur cum animo profitendi, non esse ad reincidentiam, sed omnino absolutam, ac permanentem, datam verò ei, qui vult ingredi antequam nouitius sit, esse ad reincidentiam, si cum effectu non ingrediatur, aut ingressus nimium differatur: si autem cum effectu ingrediatur, omninò firmetur absolutio, ita vt licèt casu postea non profiteatur, non reincidat. Hæc omnia videntur satis probari coniecturis adductis, & maximè patebunt si attentè legatur Pauli III. indultum. Priùs enim concedit facultatem absoluendi *omnes & singulos Societatis socios, & personas sub eorum obedientia, disciplina, & correctione pro tempore degentes*. Sub quibus verbis clarum est nouitios comprehendi; & de horum absolutione nulla cõditio ponitur: postea verò solùm ponitur conditio circa eos, qui ingredi volunt, & eo titulo absoluuntur, priùs nimirum quam ad aliquid recipiantur.

Extende eo quamtùm, vtil poß ingressum sua nouitia reincidant.

VII. *Nouitia remanent priuilegiata absoluta, si ingressum, absque culpa non perficiant.*

Quia verò hæc nostra sententia incerta est, alia via potuerunt hæ personæ certiùs liberari à periculo reincidendi, si nimirum non absoluantur titulo huius priuilegij, sed absolutè vt seculares per facultatem, quam ibi concedit idem Paulus III. religiosis Societatis ad absoluendum quoscunque fideles à quibuscunque censuris, &c. extra Bullam Cœnæ, quod priuilegium infrà tract. 10. lib. 9. c. 2. declarabimus. Verum est quidem absolutionem sic datam, etiam ante receptionem habitus, esse omninò absolutam, & sine periculo reincidentiæ, quia non datur titulo religionis, sed ficut dari potest cuicunque seculari. Est tamen magna differentia inter has facultates, & absolutiones: nam hæc, quæ communis est omnibus secularibus, non extenditur ad casus Cœnæ, alia verò, quę datur titulo religionis, extenditur ad omnes ferè casus Pontificios iuxta ea quæ diximus c. 21. n. 1. & sequentib. Item est alia differentia, quia facultas pro secularibus solùm est ad absolutionem, alia verò extenditur ad dispensationem in aliquibus irregularitatibus.

Vtro vero pro religiosis nõ extendatur ad absolutionem omnium casuum. Vtrum ad dispensationes omnes.

VIII. *Differentia inter priuilegia absoluendi nouitios, & facultates.*

Præter hæc autem sunt alia priuilegia, per quæ possunt nouitij absolutè, & sine vlla conditione absolui à censuris reseruatis, vt est illud Eugenij IV. & Cælestini V. quod refertur in Compendio Cisterciensis, verb. *Absolutio*. §. 1. vbi datur facultas Generali reformatori regularis obseruantiæ *absoluendi monachos, & nouitios*, & postea extenditur etiam ad dispensationem in irregularitatibus, & nulla conditio ad reincidendum apponitur, possuntque per viam communicationis aliæ religiones ea facultate vti, perillam tamen semel tantum in vita potest dari hæc absolutio. Dubito verò an illa extendatur ad casus Cœnæ. Domini, quia non fit illorum propria, & specifica mentio, sed verba generalia sunt hæc, *Ab omnibus quibuscunque enormibus peccatis*; & infrà, *a quibuscunque excommunicationis*, &c. Verum est, particulã illam, *qualitercunque enormibus*, multum augere præcedentem distributionem, *ab omnibus*: ergo, vt aliquid addat, necessarium videtur vt extendat facultatem ad casus Cœnæ. Quæ ponderatio esset efficax apud me si præcessisset particula, *ab omnibus reseruatis*; nunc verò non ita est, sed dicitur, *ab omnibus qualitercunque enormibus*, & ideo dici potest in sola distributione *ab omnibus*, non includi reseruata; per aliam verò particulam extendi ad reseruata tantùm generaliter, & ideo non oportere vt extendantur verba ad casus Cœnæ. Sed contra hoc instò, & expendo particulam *qualitercunque*. Nam ad illam extensionẽ generalem de casibus Papæ reseruatis sufficeret dicere, *ab omnibus etiam enormibus*: dum ergo additur, *qualitercunque enormibus*, maior ampliatio significata est: ergo fit ad casus Cœnæ, saltẽ in generali (vt specialitatem hæresis excludam) quia non est alia ampliatio, propter quam illa particula poni potuerit. Et potest confirmari à simili exglossa in Clemen. 1. de Reiudic. verbo *quauis*, quam commendat Panormit. 1. p. consil. vlt. n. 5. & ad hanc partem confirmãdam videtur adduci ab Emmanuele tom. 1. q. 20. a. 4. vbi licet non loquatur expresè de casibus Cœnę, dicit tamen illud priuilegium extẽdi ad casus quomodolibet reseruatos Papæ: est ergo hæc extensio satis probabilis. Non tamen videtur illa ponderatio sufficiens, vt vere possimus dicere, in hoc indulto esse expresè comprehensos casus Cœnæ, & ideo quoad hanc partem videri potest reuocatum per Bullam Cœnæ, nisi eam reuocationem impediat speciale indultum Gregorij Societati concessum, de quo suprà c. 21. num. 8. in fine dictum est. Veruntamen etiam absque illo existimo non esse reuocatã illam facultatem, quia illa est sufficiens expresio, præsertim si alia verba eiusdem indulti ponderentur.

IX. *Vltimum priuilegium pro iisdem nouitiis.*

Vltimò addo, etiam videri concessam sufficientẽ facultatem absoluendi nouitios absolutè & sine reincidentia per priuilegium Benedictinorum, quod sub his ferè verbis refertur in Compendio Societatis, verb. *Absolutio*. §. 10. *Possunt prælati absoluere omnes, qui in Societate* (seu in tali religione) *proposuerunt perpetuum Deo reddere famulatum, à quibuscunque peccatis*, &c. Expendo enim non dicere *qui promiserunt*, sed *proposuerunt*, & ideo verisimile est extendi ad nouitios, qui eo animo in religione versantur, qui licèt postea non perseuerent, absoluti manebunt, quia ibi nulla limitatio, nec conditio adiungitur. Intelligo tamen necessarium esse, vt illi iam sint aliquo modo in religione, saltem per susceptum habitum, nec sufficere illud propositum, si extra religionem habeatur, quia verba indulti diriguntur ad eos, qui in religione iam sunt.

X. *Quarta affert. pro donatis.*

Dico quartò, priuilegia hæc etiam extẽdi ad donatos, seu oblatos religioni. ita habetur expresè in priuilegio concesso Cistercien sibus ad obseruandũ semel in vita, de quo proximè in numer. 8. loquuti sumus, vbi cum monachis, & nouitiis expresè numerantur donati, & commissi: sub quibus vocibus comprehenduntur omnes illi qui conuersi appellantur, licèt professi non sint, nec tria vota substantialia emittant, dummodo religioni donati, seu dicati sint cum aliqua firmitate, & obligatione, siue per obedientiæ votum, siue per aliud genus promissionis, & pacti: nam omnes hi dicuntur propriè donati, aut oblati, vt in 5. tom. dixi, explicando canonem *si quis suadente*. Quia verò hæc extensio ad donatos in aliis priuilegiis non fit, sed semper est sermo de monachis, fratribus, aut religiosis, ideo assertio hæc non est vniuersaliter intelligenda de omnibus gratiis, & facultatibus, quas explicuimus; sed solùm de illis, in quibus talium personarũ expressa mentio facta fuerit. Nam hi reuera non sunt monachi, nec religiosi; & quamuis interdum late sumpto vocabulo soleant hæ personæ nomine

Prima obseruatio pro assertione.

regularium, aut monachorum comprehendi, præsertim in dispositione fauorabili, iuxta doctrinam Panorm. & aliorum in rubrica de Regularibus: nihilominus in his priuilegiis comprehendi non debent, nisi exprimantur, tum quia ex communi vsu constat hanc esse intentionem Pontificum, & ideo vbi volunt plus concedere, id exprimunt: tum etiã, quia licèt priuilegia cõtineant fauorem, sunt iuxta proprietatem verborum intelligenda, vbi iura ipsa illa non extendunt. Hoc autem intelligimus de illis conuersis, qui tria vota substantialia non emittũt, nam de illis, qui hæc profitentur, non est dubium quin sub illis priuilegiis comprehendantur, etiamsi monachorum tantùm mentionem faciant, quia licèt monachus interdum strictè dicatur vt distinguitur à conuerso, tamen in generali significatione satis propriè significat quemcũque religiosum fratrem. Aduerto vlteriùs si priuilegium vtatur aliis verbis generalibus, quæ in rigore non requirant illa vota, extendi posse ad huiusmodi donatos. Talia videntur esse verba illa suprà num. 9. citata ex priuilegio Benedictinorum, *Omnes, qui in tali religione proposuerunt perpetuo Deo reddere famulatum*: nam hi donati verè, & propriè dici possunt proposuisse, imo & promisisse perpetuò in tali religione Deo reddere famulatum. Idem videtur dicendum de his verbis, *Omnes, qui sub obedientia talis religionis viuunt*: nam hoc etiã de his personis in proprietate dicitur, quia vel votum obedientiæ emittunt, vel certè promissionem, aut pactum illi perpetuò seruiẽdi: quod satis est, vt dicantur sub obedientia talis religionis viuere. Semper tamen consulenda sunt alia verba ipsius priuilegij, vt ex tenore illius verus sensus colligatur: ad quod etiam multum conferre potest religionis consuetudo.

Secunda observatio.

Tertia assertio.

XI. *An laici seruientes gaudeant etiam dictis priuilegiis.*

Sed quid de aliis laicis seruientibus religioni? Respondeo. De his nihil speciale inuenio, quod attinet ad religiones virorum, præter ea, quæ de administratione sacramẽtorum respectu talium personarum dicam infrà, tract. 10. lib. 9. c. 2. tractando de ministerio Societatis erga pœnitentes. De seruitricibus autem monialium nonnulla tradit Emanuel Rodriquez tom. 1. q. 20. a. 24. quæ in eo videri possunt.

XII. Vltimò circa hanc absolutionem explicandum supereſt, quomodo dãda sit. Et in primis quæri potest, an danda sit solùm in foro sacramentali quod iterum occurret tract. 10. lib. 9. cap. 2. n. 24. Et ratio dubij est, quia in his priuilegiis sæpè dicitur, vt hæc absolutio detur in foro conscientiæ tantùm. Respondeti potest, per hæc verba non significari modum dandi absolutionem, sed effectum eius: quæ duo valde diuersa sunt: potest enim absolutio à cẽsura dari per se, & extra sacramentum Pœnitentiæ, & nihilominus non habere effectum quoad externum forum, sed solùm quoad obligationem in cõscientia. Et ita exponunt illa verba moderni Doctores, & reuera in rigore non videntur aliud postulare. Sed difficultatem mihi ingerit quædam declaratio Cardinalium, quam suprà retuli n. 4. Nam cùm Concil. Trident. sess. 24. c. 6. tribuat Episcopis facultatem absoluendi in casibus occultis sedi Apostolicæ reseruatis, & addat illa verba, *In foro conscientiæ impositâ pœnitentia salutari*. Inde colligunt Cardinales, Concilium loqui de absolutione sacramẽtali in foro conscientiæ: ergo pari ratione idem dicendum est de quolibet indulto per similia verba concesso. Verum est tamen, illud non affirmari in responsione directa, quæ in ea declaratione datur, ad dubium directè propositum; sed incidenter in quadam ratione, quæ non semper est efficax, aut necessaria etiã in decretis. Nihilominus distinctione vti possumus: nam hæc facultas interdum conceditur solùm ad absoluendum à peccatis reseruatis in foro conscientiæ, nulla facta mentione cẽsurarum, & tunc verisimilius est per se concedi potestatem ad absoluendum à culpis, à censuris vero consequenter ratione culparum, & ideo tunc censuras non posse tolli nisi in ipso vsu sacramẽti, & in ordine ad absolutionem sacramentalem: & in hunc modum loquitur Concilium Trid. illo loco, & in hoc videtur fundata dicta expositio. At verò sæpè conceditur hæc facultas directè ad absoluendum à censuris, vel à peccatis, & censuris, & tunc directè conceditur absolutio censurarum, & ideo non limitatur ad sacramentalem absolutionem: quia quando potestas alicui conceditur directè, censetur iuxta modum & naturam suam concedi; & ideo extra Sacramentum exerceri potest, cùm per se, & natura sua illud non requirat. Sed quid si indultum dicat, *in foro conscientiæ, & pœnitentiali*? Quidam putant per hæc verba fieri maiorem restrictionem, ita vt facultas sic data etiam directè ad censuras tollẽdas, restringatur ad forum sacramentale. Dico tamen illa verba vel esse æquiualentia, vel solùm addi ad magis explicandum finem & modum huius absolutionis. Quamuis enim censura extra Sacramentum absolui possit in foro conscientiæ, nihilominus simul esse debet forum illud aliquo modo pœnitentiale, quia absolui non debet nisi qui pœnitentiam oſtẽdat, & ad satisfaciendum paratus sit, & ideo in huiusmodi indultis addi soler, *Salutari pœnitentia iniũcta, & satisfacta parte*. De quibus particulis quid operentur, & an valor absolutionis ex illarum executione pendeat: item, an satisfacta parte, possit hæc absolutio extendi, & valere etiam quoad forum externum, dicemus infrà tract. vltimo lib. 9. c. 2. tractãdo de priuilegiis religiosorum Societatis ad absoluendos quoscunque fideles, nam doctrina illa omnibus generalis est. Hæc autem omnia, quæ diximus præcipuè pertinent ad absolutionem à censuris à iure latis, in quibus semper comprehendimus latas generaliter ab homine, vt in quinta assert. capitis 20. posuimus, vel quia ex generali consuetudine iam æquiparantur quoad effectus, & quoad absolutionem, vel quia in prædictis indultis exprimitur, vt constat, & statim etiam dicam.

CAPVT XXV.

An superiores religionum possint per sua priuilegia absoluere subditos etiam à censuris specialibus ab homine.

DIcendum verò supereſt de excommunicatione ab homine speciali, an per hæc indulta tolli possit. Quidam enim moderni affirmant per hæc priuilegia concessum esse absoluere religiosos à censuris lata ab homine in particulari contra talem religiosum. ita Emmanuel dict. q. 20. art. 4. non tamen affert expressum de hoc priuilegium, sed nonnulla inducit. Primum est, illud Clementis IV. suprà citatum cap. præced. in quo facultas hæc extenditur etiam ad casus Bullæ Cœnæ, paucis exceptis, iuxta aliam declarationem Sixti IV. suprà etiam allegatam in cap. 21. num. 1. Vnde sic colligitur, qui concedit maius, concedit etiam & minus, in regula, *Qui iur.* de regulis iuris, in 6. ergo qui concedit facultatem à casibus Cœnæ, quæ maior est, cõcedit etiam quãcunque censuram ab homine quomodocunque latam. Similis collectio fit ex verbis illis Martini V. in priuilegio Benedictinis concesso, *etiamsi talia forent, propter quæ esset sedis Apostolicæ consulenda, vel quæ Sua Sanctitas propter quæ esset sedis Apostolicæ consulenda, vel quæ Sua Sanctitas Pontifex reseruare consueuit*; item ex illis Eugenij IV. in priuilegio Cistercien sibus concesso, *ab omnibus etiam qualitercunque enormibus*. Nam ex his, & similibus verbis potest idem argumentum fieri à con-

cessione

cessione maioris facultatis ad concessionem minoris. Secundò adducit priuilegium Gregorij XIII. concessum Generali ordinis Ministrorum infirmorum, vt possit per se, vel alios, absoluere subditos à quibusuis censuris à iure, vel ab homine (*non tamen nominatim*) quomodolibet latis, refert verò Cassarubius in Addit. ad Compendium Mendicantium, verb. *Solutio quoad fratres.* integram Bullam huius priuilegij. Fit autem vis in exceptione illa, *non tamen nominatim*: nam hæc exceptio firmat regulam in omnibus aliis: ergo extenditur illa facultas etiam ad sententias particulares ab homine, dummodo persona non sit nominatim excommunicata. Tertiò addere possumus, quòd in illo indulto Eugenij IV. generaliter, & sine restrictione dicitur, *ab omnibus censuris, & sententiis à iure, vel ab homine, in genere, vel in specie, promulgatis, vel promulgandis.*

II. Nihilominus contraria sententia suaderi potest, retorquendo hæc eadem argumenta. Primum quidem, quia Clemens IV. in dicto priuilegio expressè dicit, *à iure vel à iudice generaliter promulgatis*: ergo non est verisimile alia eius generalia verba extendi ad sententias etiã particulares, cùm illa expressa limitatio ad illas excludendas posita sit. Vnde argumẽtum illud à maiori facultate ad minorem in potestatibus non ordinariis, nec subordinatis (de quibus regula iuris intelligenda est) parum efficax esse, suprà ostendimus. Huiusmodi autem sunt hæ potestates, non proueniunt enim ab extrinseco ex vi proprij muneris, sed per voluntariam Pontificis concessionem, & quasi delegationem, & inter se subordinatæ non sunt: ergo ex concessione maioris non rectè alia infertur. Maximè, quia quotidie videmus per Iubilæa, vel alia indulta Pontificia cõcedi casus reseruatos Papæ, etiam Bullæ Cœnæ, & non concedi censuras ab homine particulariter latas, quia licèt in his non sit maior grauitas quoad culpam, & censuram, tamen in earum absolutione concedenda est maior difficultas propter peculiare ius illius iudicis, qui tulit sententiam, & ne perturbetur ordo iudicialis. Et ideo parum probant alia generalia verba de concessionibus casuum reseruatorum Pontifici, vel quantumcunque enormiũ, quia in eis vel est sermo de censuris à iure, vel ad summum per sententiam generalem.

III. Secũdò illa particula, *nominatim*, posita in indulto Gregorij XIII. videtur potiùs excipere huiusmodi sententias particulares: excommunicatio enim, v. g. tunc fertur particulariter in aliquẽ, quando fertur nominatim in eum; neque apparet quomodo sententia possit esse particularis ex parte personæ, (sic enim loquimur) nisi in illam nominatim feratur. Dico autem, ex parte personæ, quia posset ferri sententia excommunicationis pro dilecto speciali, v. g. furto, generaliter tamen in eum, qui illud commisit, & post trinam admonitionem satisfacere noluit, quia occultus est: tunc enim licèt in reipsa excommunicatio feratur in personam, vel personas particulares, quia particulare factum à particularibus personis necessariò extitit: nihilominus ex forma sententiæ generaliter fertur in personas incertas, & de huiusmodi sententia rectè probatur ex vi illius priuilegij, & aliorum, vt dicemus, comprehẽdi sub hac facultate. Non tamẽ id probatur de sententia particulari, id est, quæ directè fertur in particularem personam. In quo etiam est considerandum, aliud esse excommunicationẽ esse latam nominatim in aliquem, aliud verò illũ declarari nominatim excommunicatũ. Nam potest primũ stare sine secundo; declaratio enim non facit censurã, sed supponit, vt alibi dictum est: igitur in illo priuilegio non tantùm excipitur censura, quam declaratio nominatim facta subsequuta est, sed omnis illa, quæ nondum declarata est: sic enim ibi dicitur, vel ab homine, (non tamen nominatim) quomolibet latis. Sic autem excommunicatio nominatim lata, & excommunicatio per sententiam particularem idem sunt: ergo.

Tertiò, sub generali clausula, *vt est regula iuris*, non IV.
comprehenduntur specialia, quæ in particulari cõcedi non consueuerunt, præsertim vbi peculiaris difficultas, vel iniuria tertij intercedit; sed huiusmodi est facultas absoluendi à particulari censura ab homine lata, vt cõstat tum ex vsu, tum ex ratione facta, quia cepit aliquo modo in iniuriam iudicis: ergo talis facultas non cõprehenditur sub clausulis generalibus, specialis autem concessio non inuenitur: ergo negandum est esse concessam. Et ideo non satis colligitur ex alio indulto Eugenij IV. & Celestini V. nam omnia illa verba generalia sunt. Licet enim in eis dicatur, *à iure vel ab homine*, & infrà addatur, *in genere, vel in specie promulgatis*, non satis determinantur verba ad sententias particulares ab homine, nam illa particula, *vel in specie*, non videtur referri ad personam, *in* quam specialiter fertur censura, sed ad speciem censuræ, vel pœnæ: aliquando enim fertur censura sub nomine generali, vt suspẽsionis, v. g. aliquando sub nomine speciali, vt suspẽsionis ab officio, vel beneficio. Potest etiam illud verbum referri ad speciem delicti commissi, vt suprà declarauimus.

Nihilominus censeo per priuilegia religionum V.
absolui posse religiosos, & nouitios, seu ingredientes religionem ab omnibus censuris latis, etiam ab homine per sententiam specialem. Hoc suadet satis probabiliter priuilegium proximè tractatum: nam verba illa, *Vel in specie promulgatis*, reuera habẽt vim, & difficilè distrahuntur ad alios sensus, nam sentẽtia specialis distinguitur à generali; dicitur autem generalis sententia, quæ non fertur in determinatã personam, & propriè dicitur illa, quæ nec ratione delicti determinatur ad auctorem eius: ergo specialis dicitur ratione determinatæ personæ in quam fertur. Et licet verum sit, posse dici specialem eam, quæ fertur in auctorem singularis delicti commissi, licèt incognitum, non est tamen cur ad illam solã verba illa limitentur, cum magis propriè sit specialis quæ fertur in personam nominatam, & verba priuilegij absoluta sunt. Præterea persuadet omninò, vt opinor, hanc sententiam indultum Pauli III. Societati concessum, & sub his verbis conceptum, *à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis, & secularibus sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quomodolibet latis, & promulgatis.* Expendo enim illud aduerbium *quomodolibet*; si enim absolutè dixisset ab homine, posset per argumentum suprà factum restringi ad sententiam generalem; cum verò additur, *quomodolibet*, non habet locum restrictio: nã solùm ad hoc addi potuit, vt talis restrictio tolleretur. Vnde infero, doctrinã hanc procedere etiamsi quis nominatim denunciatus sit, quia Pontifex non fuit contentus dicere, *quomodolibet latis*, sed addit etiam, *promulgatis*: denũciatio autem excommunicationis latæ nihil aliud est quam promulgatio talis sententiæ; at sententia quomodolibet promulgata, per hanc potestatem remitti potest: ergo etiamsi nominatim denunciatus sit. Et ideo in Compendio Societatis, verb. *Absolutio*. §. 6. vbi de hac facultate fit mentio, simpliciter dicitur, *vel ab homine latis*, sine vlla restrictione, vel declaratione; in quo significatur, nullam esse necessariam. Sed de hoc priuilegio iterum in tract. 10. lib. 9. c. 2. n. 22.

Dices. Ergo si contingat religiosum excommuni- VI.
cari ab Episcopo in casu aliquo sibi commisso poterit nihilominus à suo prælato absolui, imò etiamsi excommunicatus sit à legato, vel iudice aliquo Aposto-

Apostolico. Item licèt sit excommunicatus à suo Generali, vel Prouinciali, poterit absolui à Guardiano, vel Priore. Quæ omnia videntur absurda, quia sunt contra debitum ordinem, & regimen, & in iniuriam iudicis ferentis sentẽtiam. Sequela autem patet, quia verbâ illa, *quomodolibet ab homine*, tã generalia sunt, vt omnia hæc comprehendant. Imò in illo priuilegio additur exceptio, nisi casus sint adeò graues, & enormes, vt meritò censeatur Sedes Apostolica consulenda, & declaratur huiusmodi esse solùm illa quatuor à Sixto IV. excepta suprà cap. 21. num. 1. allata: ergo hæc exceptio firmat regulam quoad omnes alias sententias à iure, vel ab homine quomodolibet latis: ergo comprehenduntur omnes casus suprà numerati. Quin potiùs nisi illi comprehenderentur, non posset hæc facultas exerceri circa religiosos quoad sententias particulares in eos latas postquam religiosi sunt. Consequens est absurdum: ergo. consequentia patet, quia in illo statu iam constituti excommunicari non possunt, nisi vel à suis prælatis, vel ex speciali commissione, & potestate Apostolica. Minor probatur. quia licèt in fauorem religionis concedatur hoc priuilegium pro his, qui volunt ingredi, non tamen pro solis illis, sed maximè pro iam professis, seu religioni per vota coniunctis, imò ad eos principaliter dirigitur priuilegium, vt ex eius tenore constat, & in eo expressè additur, vt absolui possint ab omnibus ante, vel post ingressum religionis in Societate commissis: ergo etiam à sententiis in eos latis quomodolibet ab homine, etiam postquam religiosi sint.

VII. Respondeo igitur concedendo sequelam quoad eam partem de censura lata à iudice, vel prælato aliquo extra religionem, quia priuilegium ad hæc omnia extenditur, & ex vi alterius priuilegij Benedictinis concessi possunt Superiores etiam Locales Societatis iuxta compendium in verbo *Absolutio* §. 10. absoluere subditos à quibuscunque sententiis & peccatis, *etiam si talia forent propter quæ Sedes Apostolica esset consulenda*. Additur autem ibi, *vt id fiat præmissa ex parte subditorum debita satisfactione*. Ad hanc autem satisfactionem pertinere existimo, vt quando specialis sententia ab homine præcessit, vt non solùm parti læsæ, si qua fuerit, sed etiam Ecclesiæ, id est, iudici (iuxta modũ loquendi Euangelij) nam per contumaciam specialem illi facta est specialis iniuria. Oportet ergo vt ante omnia absoluendus à contumacia recedat: deinde, vt satisfactionem exhibeat, vel offerat, aut promittat, prout potuerit, & tandẽ vt iudicem, à quo excommunicatus est, saltem reddat certum de obedientia sibi, & Ecclesiæ reddita, & absolutione obtenta: ita enim vitantur incommoda, quæ ex dicto priuilegio sequi posse videbantur. Et hæc est sufficiens ratio huius interpretationis, quia priuilegium ita debet sortiri suum effectũ, vt in reliquis omnibus quàm minimum lædat aliorum iura, & præsertim ea, quæ ad conuenientẽ gubernationem pertinent.

VIII. Ad alteram verò partem, quæ spectat ad sententias maiorum prælatorum eiusdem religionis, dicendum est, in eis esse hoc speciale quòd Superiores possunt sibi casus, vel sententias reseruare: & inferiorum prælatorum iurisdictionem restringere, nõ obstantibus priuilegiis, vt dictum est. Si ergo superior prælatus hoc modo tulerit sententiam, vel ex Constitutionibus, aut ex consuetudine religionis constiterit, hanc restrictionem, seu reseruationem esse factam, tunc neganda est sequela, quia quoad hanc partem habet inferior prælatus restrictã, vel non sibi communicatam huius priuilegij facultatẽ. Si autem talis restrictio, vel reseruatio non est facta, concedenda est sequela eodem modo, quo in superiori parte dictum est. Et fortasse hęc est intentio superioris prælati non restringentis iurisdictionẽ inferioris, vt subditus statim ac fuerit bene dispositus, & satisfactionem obtulerit, sine dilatione possit absolui.

CAPVT XXVI.

De potestate prælatorum religionis circa bonorum temporalium administrationem ex primæua institutione, à iure antiquo permissam.

PRæter potestates circa personas, necesse est vt prælatus religionis habeat potestatem circa bona temporalia e iusdem religionis, quia non potest religio omninò carere his bonis temporalibus vel quoad proprietatem, possessionem, & vsum, vel saltem quoad simplicem tentionem, & vsum, iuxta vniuscuiusque modum: quomodocũque autem habeantur, necesse est vt eorum administratio & cura ad aliquem pertineat. Non potest autem pertinere ad singulos, tum quia per se repugnat ordini, & cõseruationi rei, tũ etiam, quia potius per votũ paupertatis simul impediti sunt, ne propria voluntate, & arbitrio possint de temporalibus bonis disponere, vt suprà tractatum est. Quamuis autem hæc potestas in tota communitate, vt sic, esse possit, tamen non potest communitas per se ipsam immediatè exercere omnia, quæ ad hanc administrationem pertinent, & ideo necesse est; vt hæc potestas vel omninò, vel magna ex parte prælato commissa sit. Explicandum ergo à nobis est quantum potestatis in hoc genere commissum sit prælatis religionis, & ad quos actus, & cum quibus conditionibus extendatur. Quia verò hæc concessio potestatis aliquo iure constare debet, triplex ius hic distinguere possumus, scilicet naturale, commune, seu canonicum, & speciale ex priuilegiis seu ordinationibus Pontificum circa singulas religiones. Primũ breuiter expediemus, quia fere ad vsum non deseruit. Tertium autem latissimè patet, & ferè non cadit sub generalem doctrinam; sed vnaquæque religio sua debet scire statuta, & priuilegia: & ideo solùm obiter & gratia exempli aliquod particulare institutum indicabimus. Dicemus ergo præcipuè de potestate, quam ad hanc administrationem habet prælatus religionis iure communi. Et quamuis hæc potestas de facto amplior videatur esse in vniuersalioribus prælatis, quia tamẽ iura canonica, vt suprà notaui, frequentius loquuntur de Abbatibus, quibus respondent omnes prælati Conuentuales, ideo potestatem hanc in eis explicabimus, vnde facilè colligabit quid de cæteris dicendum sit. Tandem quia actiones huius administrationis variæ sunt, omnes possumus ad tria capita reuocare, quæ sunt recipere, conseruare, & alienare. Sub prima comprehendimus omnem acquisitionem bonorum, quæ religioni fit: sub secunda omnem actionem, quæ pertinet ad gubernationem, beneficentiam, augmentum, custodiam, & vsum talium bonorum: ad tertiam pertinet omnis consumptio, distractio, seu alienatio; imò etiam omnis vsus talium bonorum.

II. Primò ergo dicendum est, iuxta primæuam institutionem religionum, quam ius antiquũ admittebat, totam administrationem bonorum monasterij esse seu fuisse apud solum Abbatem. Colligitur ex c. *nullam* 18. q. 2. vbi Pelagius Papa inquit, *Vniuersa, quæ vel ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem monasterij pertinent, Abbatis solicitudo, ad quem potestas ista pertinere conferet, debeat adimplere*. Hoc autem ius quantum ex verbis eius colligitur, non constituebat, sed declaratiuum fuit, non enim de nouo statuit,

tuit, sed pro constanti supponit totam potestatem esse apud Abbatem. Est ergo aduertendum, ex vi status religiosi, & secluso omni iure positiuo Ecclesiastico, fieri potuisse, & antiquitus ita factum esse, vt hæc potestas tota in solo prælato existat. Dico, fieri potuisse, quia hoc semper dependet ex voluntate, & consensu totius communitatis. Si enim ex sola rei natura loquamur ex vi institutionis religiosæ congregationis, in qua singulæ personæ paupertatem profitentur, potestas administrandi quæcunq; bona, immediatè est in ipsa communitate, quia illa est domina, vel vsuaria per se primò. Item, quia ex natura rei non est maior ratio de vno membro illius communitatis, quàm de alio. Præterea quia, cũ omnes habeant votum paupertatis, nullus potest proprio nomine vti huiusmodi bonis: ergo oportet, vt facultas, in quocũque particulari sit, deriuetur ab alio; non potest autem resolutio vltima fieri nisi ad totam communitatem vt sic, quia in nulla particulari persona sistere possumus intra communitatem ipsam, nõ oportet autem extra illam progredi, vt scilicet potestas illa manet ab Episcopo, vel Pontifice, nam ex natura rei hoc necessarium non est, nam vnaquæque cõmunitas habet ius propriũ administrandi sua bona, quo non priuatur cõmunitas religiosa eo quòd religiosa sit, quia non repugnat voto paupertatis singulorum, nisi hoc etiam voluntariè profiteatur: pendet ergo hoc ex voluntate eorum, qui ad instituendam, vel inchoandam talem communitatem primùm conuenerunt: nam illi possunt inter se statuere, & quasi pacisci vt tota administratio temporalium rerum sit apud solum prælatum: ergo ita fieri potuit in initio religionum; semel autem facta, & approbata institutione, qui tam postea profiterentur, consequenter præberent suum assensum, & quantum in ipsis esset, idem ius in prælatum transferrent. Confirmatur, ac declaratur, nam hæc potestas administrandi bona temporalia nec est iurisdictionis, nec per se requirit illam, sed est potestas dominatiua, sub hac cõprehendendo potestatem ministerialem à domino cõmissam: ergo talis potestas respectu communitatis religiosæ, per se, & ex natura rei, ac secluso iure positiuo, non pendet à concessione Pontificis, vel alterius prælati Ecclesiastici, sed ex voluntate eorum, qui in tali communitate sociantur: ergo per eandem voluntatem fieri poterit, vt in solum prælatum ea potestas transferretur.

Præstam. assumen. nõ procedere loquendo ex natura rei probatur.

Confirmatur.

III.

Quòd autem ita in initio religiosum factum sit, intelligi potest ex antiquis institutoribus religionum, & Regulis eorum, Basilij in regula 7. & 8. ex fusius disputatis, & serm. 2. de Instit. monachor. & sæpè aliàs docet, totam hanc curam debere esse apud Antistitem, & ita interpretatur exemplum primitiuæ Ecclesiæ, quando omnia erant communia, & singulis diuidebantur prout vnicuique opus erat. Et de eadem re videri possunt in regulis breuioribus 87. 91. 100. & 101. & 302. Similiter Augustinus in Regula statim in principio, *Non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia, & distribuatur vnicuique vestrum à Præposito vestro*, &c. & infrà præcipit, vt nihil occultè accipiatur, sed sit in potestate Præpositi. Cassianus etiam lib. 4. de Institutis renunciant. c. 13. & 14. idem de antiquis monachis refert, de quo etiam legi potest c. 20. & sequentibus, in quibus planè supponit, totam hanc curam penes Abbatem fuisse: & idem sumitur ex toto lib. 7. Idem constat ex Regula S. Benedicti, c. 32. & 33. & 54. & 57. in quibus locis, & aliis supponit, totam hanc potestatem esse apud Abbatem; quod generalius declarat c. 65. Idem habetur in Regula S. Pachomij cap. 18. & 19. & regula 40. Denique reduci hoc posset ad primam congregationem religiosam, quæ in Ecclesia fuit, nimirum Collegium Apostolicum, in quo ita erant omnia communia, vt eorum dispensatio & administratio præcipuè ad Christum Dominum pertineret: Vnde cum Ioannis 13. Christus Iudæ dixisset, *Quod facis fac citius*, discipuli existimarunt, *quia loculos habebat Iudas quod dixisset ei Iesus: Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum, aut egenis vt aliquid daret.* Ratio verò huius institutionis reddi potest, quia, vt in principio num. 1. dicebamus, necessarium fuit hanc potestatem alicui committere, quia non poterat per totam communitatem administrari: ergo maximè debuit committi prælato, vt debitus ordo, & perfecta obedientia in omnibus seruaretur. Et quamuis posset non soli prælato, sed cum consilio, & consensu paucorum hæc potestas committi; non tamen legimus ita olim esse factum, sed potestatem fuisse soli prælato commissam, quamuis ad prudentiam, & obligationem eius pertineret vti consilio aliorum iuxta rerum qualitatem. Ratio autem esse potuit, quia vel monarchia etiam quoad hanc partem tanquam perfectior gubernatio electa est, vel quia hoc iudicatum est pertinere ad maiorem sui, & rerum omnium abnegationem, & obedientiæ ac paupertatis professionem. Iuuare etiam potuit, quia monachorum bona parua tunc indigebant administratione, & Abbates veri Patres erant, & aliorum vtilitati, non suæ consulebant.

Probatur ita assertio loquendo ex positiua voluntate.

Fit communis.

Prima conclusio.

Secundo ratione.

Administratio hæc cum in solidum competebat prælato.

IV.

Ob has ergo, & alias causas talis fuit olim religionum institutio quoad hãc partem, eamque iure communi antiquo Pontifices approbarunt, vt docet Panormitanus, & communis sententia in c. *edocti.* de rescriptis. & in c. *ad apostolicam.* de Regul. & Nauarr. Commen. 3. de Regularib. num. 5. & 6. & c. sufficienter probatur ex dicto c. *nullam.* & ex dicto c. *ad Apostolicam.* & ex c. *cum ad monasterium*, de statu monachorum, iuncta glossa ibi verbo, *amouerit.* & c. 2. eiusdem tit. ibi, *Nisi ab Abbate fuerit ei pro iniuncta administratione permissum.* Item ex c. *edocti.* de rescriptis, ibi, *Cum ex officio suo teneantur* (scilicet Abbates) *congregationis suæ negotia procurare.* Additur autem statim, *Nisi Abbatu, & conuentus negotia essent omnino discreta*, vbi Panor. n. 2. aduertit, hoc non esse secundũ ius commune, nam ex hoc iure omnia debent esse communia in statu regulari quoad dominium, & pertinere ad Abbatem quoad administrationẽ. Ratio autem huius communis iuris fuisse videtur, quia in eo Pontifices non tam condiderunt nouum ius quantum ad monachos spectat, quàm approbare, & confirmare quod ex vi suæ professionis institutum erat.

Hanc insolidum administrationẽ ius commune approbauit.

De potestate acquirendi.

V.

Sed quæres, ad quos actus ex tribus allatis in fine n. 1. extendatur ex vi iuris antiqui hæc potestas prælati. Respondetur, nullam in hoc inueniri limitationem in iure scriptam, præter eam, quæ in dict. c. *nullam*, significatur per illa verba, *Feliciter & studiose, vniuersa, quæ vel ad diuinis cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem eiusdem monasterij pertinent.* Per quæ verba nihil speciale additum est, sed explicatur solùm quod ex natura rei necessarium est. Itaque ex tribus illis actibus, quos suprà numerauimus, in primo, scilicet acquirendi monasterio, nulla limitatio ponitur, sed tota auctoritas est penes Abbatem, supponendum est enim, acquisitionem esse iustam, & decentem religioso statui: talis enim acquisitio ex se cedit in vtilitatem monasterij, & ad cultum Dei ex se refertur, & ideo absolutè, & simpliciter comprehenditur sub prædictis verbis, & pertinet ad dictam potestatem. Vnde ratione illius potest prælatus recipere quidquid monasterio oblatũ fuerit, & quod sibi fuerit donatum, quamuis non sibi, sed monasterio acquirat. Item, cũ illius facultate alij possunt acquirere monasterio, quamuis non sibi, sine illa

autem

autem nec sibi, nec monasterio. Et ideo quoad hūc actum rectè additum est in illo textu, *Ad vtilitatem eiusdem monasterij*, quia hæc potestas non extenditur ad acquirendum alicui personæ priuatæ, sed soli monasterio, cum alia acquisitio paupertati repugnet.

VI. *An Abbas vnius monasterij possis acquirere alteri monasterio.*

Sed ponderanda est particula, *eiusdem*; quia vnus Abbas non potest acquirere alteri monasterio, sed solùm illi, cuius administratio illi cōmissa est; quia in alia monasterja nullam habet potestatem. Inquiret verò aliquis, quomodo posset vnus Abbas acquirere suæ religioni pro alio monasterio, quando vnusquisque Abbas erat supremus, & non habebāt vnum prælatum generalem, neque etiam Capitulū generale celebrabant, cuius consensu, & potestate posset talis acquisitio fieri. Respondetur, in eo casu nullum Abbatem vnius monasterij potuisse ex vi sui muneris acquirere alteri monasterio, vel (vt ita dicam) potuisse acquirere aliud monasterium, & bona eius suæ religioni, cùm eius prælatio non extenderetur extra suum monasterium. Potuisse nihilominus facultatem concedere aliquibus ex suis subditis, vt in alio loco nouum monasterium erigerent, cuius acquisitio, & acceptatio ab eisdem non vt singulis sed vt vniuersis, id est, vt constituētibus nouum Capitulum, fierent, & tunc ad illos etiam pertinere proprium eligere Abbatem, ad quē administratio bonorum noui monasterij pertineret. Addo insuper, monachos tunc fuisse Episcopis subiectos, quorum, auctoritate, & consensu respectiuè monasteria erigebantur, & ita accedente cōsensu Episcopi diœcesis, in qua monasterium erigēdum erat, & concurrente nouo Capitulo religiosorum illuc conuenientium de licentia sui Abbatis, vel suorum Abbatum, facilè poterat noua acquisitio fieri tali religioni.

De potestate conseruandi.

VII. Quoad secundum actum, qui est conseruatio bonorum, nulla etiam necessaria est limitatio, præter eam, quam citata verba præ se ferunt, habet enim prælatus totam potestatem, quæ ad debitam conseruationem, & gubernationem talium bonorum necessaria est, nō minus quàm si essent sua propria, quia & ad bonum regimen hoc necessarium est, alioqui communia bona facilè perirent: tum etiam, quia hæc est intentio domini talium bonorum, id est, conuentus, à quo, vt diximus, manauit hæc potestas. Vnde etiam fit, vt iuxta mensuram potestatis sit etiam mensura obligationis quoad hanc curam, & solicitudinem ita fideliter administrandi talia bona, vt ad maius Dei obsequium, maioremque monasterij vtilitatem cōseruentur. Vnde quia per se non potest totam curam immediatè exercere, ad eandem potestatem spectat posse officiales, & ministros creare, per quos hanc temporalem curā exequantur, quibus etiam obligationem res fideliter administrandi, & conseruandi imponant, quæ obligatio tantæ æstimationis erat inter antiquos Patres, vt delictum reputarent tres lēticulas è manibus per nonnullam incuriam elabi, vt est apud Cassianum lib. 4. Instit. c. 20. *Cuius* (inquit) *negligentia reatus non aliter et remissus est, nisi eum publica pœnitentia diluisset.* Et rationem declarans subdit, *Non solum enim ipsos non esse suos, sed etiam omnia, quæ sua sunt, credunt Domino consecrata. Propter quod si quid fuerit monasterio illatum, vt sacrosanctum cum omni decernunt reuerentia debere tractari; tantaque fide vniuersa procurant, atque dispensant, vt etiam ea, quæ despectui habentur, paruaque reputantur, ac vilia, siue loco mouerint, vel competentius collocauerint. si tenuem festucam de oratorio, cellaue submouerint, mercedem se consequuturos à Domino tota credulitate confidant.* Ex quibus verbis intelligi potest, curam hanc conseruandi bona monasterij ad omnes, & singulos religiosos pertinere; sed diuerso modo: nā ad omnes pertinet conseruatio quasi per accidens, per obligationem (vt sic dicam) negatiuam, nō dissipandi, aut non malè tractandi res monasterij: quæ obligatio & ad paupertatem, & interdum ad iustitiam pertinere poterit. Positiua autem cura conseruandi res, per se non spectat ad singulos, nisi quatenus charitas interdum eam dictare potest: spectat ergo ex officio, & iustitia ad prælatum, cui est primariò commissa dicta potestas; per participationē verò ad ministros quos ipsi sibi constituerint. Denique etiam pertinet ad prælatum strictiori modo conseruatio rerum per negatiuam obligationem non consumendi, vel alienandi res nisi iuxta mensuram statim explicandam.

De potestate alienandi, ac primo quoad mobilia.

VIII. Tertius ergo actus, & præcipuus huius potestatis est alienatio talium bonorum; sub qua voce comprehendimus omnem vsum, quo talia bona consumuntur. Hic ergo actus etiam est commissus ex vi iuris antiqui prælato monasterij sine vlla limitatione, præter eam, quam ius naturæ postulat, nimirum vt talis dispensatio sit *fidelis, & in monasterij vtilitatem.* Vt autem hoc magis in particulari explicetur, distinguere possumus bona monasterij in immobilia, & mobilia; de quibus terminis diximus lib. 4. Defensionis fidei c. 18. & mobilia rursus in ea, quæ permanentem habent durationem cum ipso vsu, vt sunt vestes, libri, & similia; & in ea, quæ vsu cōsumuntur; quæ duplicia etiam distingui possunt: quædam, quæ pertinent immediatè ad conseruationem vitæ, vt sunt esculenta, & poculenta, quædam quæ mediatè, vt pecunia. Ab hac ergo vltima incipiendo, duplicem habet vsum, (quantum ad præsens spectat) quo potest consumi, nimirum aut emendo latè hac voce vtendo, vt explicaui; aut gratiosè donando; & vterque est suo modo in potestate prælati religiosi, quatenus vterque vel necessarius, vel vtilis, vel decens monasterio, aut religiosis eius (inter quos prælatus ipse præcipuè cōputatur) esse potest, & ideo necessariò debet potestas prælati ad hunc vsum extendi. Est tamen differentia inter illos duos vsus, quòd prior licèt sit consumptio pecuniæ, non tamen est consumptio bonorum, sed cōmutatio, quia loco pecuniæ succedit illud, quod per illam emitur, quodque ad vsus humanæ vitæ necessarium est, & ideo in eo vsu maior facultas conceditur.

IX. Nam extenditur in primis ad ea omnia, quæ ad diuinum cultum necessaria, vel decentia prudenter iudicata fuerint, seruata proportione ad monasterij facultates, & ad modum ac institutum religionis: quod & per se satis est consentaneum rationi, & sufficienter fundatur in illo verbo dicti c. *nullā. Vt ad diuini cultus reuerentiam*; sub quo verbo, vt rectè notauit Nau. comprehenduntur omnes sumptus fabricæ, & ornamentorum Ecclesiæ; addo etiā ministrorum secularium, si qui fortè ad seruitium Ecclesiæ necessarij sunt: nam hæc omnia pertinent ad reuerentiam diuini cultus, & hos omnes sumptus nomine *emptionis* comprehendimus. Deinde extenditur ad ea omnia, quæ ad religiosos sustentando, & conuenienter, & decenter, iuxta suum statū fuerint opportuna: quia ad hunc finem maximè talia bona deputata sunt, & sub his sumptibus comprehenduntur omnia, quæ pertinent ad fabricam monasterij, & ad supellectilia eius, tam communitati, quàm singulis necessaria, tam quoad corporis conseruationem, vt sunt ea, quæ ad delectum, & vestitum spectant, quam ad alia ministeria iuxta institutum religionis conuenientia, vt sunt libri, & similia.

similia. Et huc etiam spectant expensæ, quæ fieri solent cum operariis, seu seruitoribus, & iumentis familiæ religiosæ necessariis. Hæc enim omnia, & similia prudenti arbitrio prælati commissa sunt, & ideo ad illa omnia plenam accipit potestatem, cõmensuratam regulæ, & rectæ rationi. Addo etiam non solùm posse, sed etiam debere prælatum huiusmodi sumptus, & expensas facere, quia non solùm charitas, sed etiam officium illũ rigorosè obligant: nam sub hac lege, & conditione munus accepit, vnde, vt suprà dicebamus, interce dit quasi pactũ mutuum inter religiosos, & religionem, cuius potestatem, & obligationem prælatus suscepit.

X. Addit vero Nau. posse prælatũ in primis accipere necessarios, & honestos vsus suæ personæ, & secundo loco ponit vsus fabricæ, & in tertio sustentationem conuentus, iuxta doctrinam Abbatis in *c. de his.* de Eccl. ædific. ibi tamen Pan. loquitur de clericis secularibus habentibus beneficia in aliqua Ecclesia, de quibus ait, nõ teneri ex fructibus sibi necessariis Ecclesiam ædificare, vel instaurare, vel pauperes alere, sed ex superabũdantibus. At in nostra materia longe diuersa ratio est, tractamus enim de conuentibus religiosis, in quibus perfectus modus viuendi in communi, & rigor disciplinæ seruatur, vbi nõ est (seclusis abusibus) certa portio ad sustentationẽ prælati, alia ad fabricam, alia ad religiosos sustentandos designata; sed omnia monasterij bona indiuise destinata ad omnia onera huius conuentus sustentanda. Quapropter non inuenio ordinem vllũ, quem possit prælatus inter se, & alios seruare, præter eum, quem necessitas potest exigere, quæ interdum obligabit ad subueniendum prius aliis, quàm sibi, interdum è contrario. Per se autem loquendo, æquè primò ad alendum totum conuentũ tenetur, in quo ipse etiam comprehenditur, potest autẽ cedere iuri suo, non verò aliorum, nisi in his, quæ regulæ consentanea sunt: & è conuerso, sicut nõ debet terminos regulæ, aut modestiæ religiosæ cum aliis excedere, ita nec secũ, quod multò magis cauere debet, tum propter exemplum, tum propter periculũ, quod ex propẽsione, quam vnusquisque habet ad seipsum, oriri facilè potest. Per hæc tamen non excluditur, imò maximè cõmendatur proportionalis distributio, nam æqualitas religionis non cõsistit quoad hanc partẽ in absoluta vnitate, seu pari formitate, sed in proportionali distributione; optima autem illa est, quæ in Actibus c. 4. docetur, *Diuidebatur singulis prout cuique opus erat*, vt Basil. Aug. & alij religiosorum Patres frequenter expendunt.

XI. *Dejungunt se pecunia quæst. de.* Circa alium modũ distrahendi pecunias per gratuitam donationem, sciendum in primis est, nõ esse commissum prælato religionis, vt solo titulo liberalitatis possit huiusmodi largitiones facere, tum quia non est dominus, sed dispẽsator fidelis, & prudens, cuius non est liberales donationes ex alienis facere: tum etiã, quia in dicto *c. nullam*, solùm dicitur, posse expẽdere in Dei cultum, & proprij monasterij vtilitatem. Et confirmat optimè *c. abbati.* dist. 54. vbi dicitur, non licere Abbati seruum monasterij facere liberum: & redditur ratio, *Qui enim nihil proprium habet, libertatem rei alienæ dare non potest*; hoc enim intelligendum puto quando illa est mera, & liberalis donatio libertatis, alienando rem, quæ erat monasterij: idem ergo erit in pecunia. Vnde à fortiori sequitur, non posse turpes donationes facere, quales sunt in præsenti omnes illæ, quæ nullo titulo honesto fiunt, sed ad vanam ostentationem, vel ad quemcunque prauum finẽ. Quapropter prælatus sic expendens pecuniam monasterij, & contra suum officium, atque adeo cõtra iustitiam peccat, abutendo sua potestate, & contra votum paupertatis, quia vtitur illis bonis, non vt prælatus religiosus, sed vt dominus.

Prælatus dominus non potest. *Prælatus contra votum paupertatis peccat.*

Nihilominus tamen potest ex aliis honestis titulis aliquid gratiosè donare: primò titulo misericordiæ in eleemosynam, vt est certũ apud omnes, quia monasterium potest, imò & debet facere eleemosynam, si valeat: hæc autem cura demandata est prælato, quãtum est ex iure communi, vt loquimur, & ex antiqua institutione, quia neque alij singuli possunt eam facere sine licẽtia prælati, vt suprà tractatum est, nec ad hoc erat semper totus cõuentus cõgregandus, neque etiam legimus, hoc fuisse cõmissum alicui Concilio ex pluribus suffragiis decisiuis constante: ergo erat commissum Abbati. Et in dicto *c. nullam*, comprehendi potest tam sub his quæ pertinent ad reuerẽtiam, & cultum Dei, quàm sub his, quæ ad vtilitatem monasterij pertinent, vtrumque enim habet eleemosyna. Quantum autem in hoc genere largitionis possit prælatus, non potest certa regula præscribi, sed prudenti arbitrio relinquendum est, consideratis monasterij facultate, & aliis occurrentibus circunstantiis.

XII. *Titulo eleemosynæ donare potest iuxta facultates conuentus.*

Specialiter autem quæri solet, an possit, vel debeat prælatus omnes superabundantes redditus in eleemosynam dare. Respondetur, neque in hoc etiã posse assignari generalem regulam; regulariter autem id necessarium non est, nec conueniens, quamuis interdũ possit esse laudabile, & aliquando præceptum. Pendet enim hoc ex occurrentibus necessitatibus proximorum: nam si illæ sint extremæ, nõ solùm superflua, sed etiam aliqua ex necessariis dãda sunt, habita ratione aliorum, qui ad talẽ necessitatem subleuandam solent cõcurrere. Si verò necessitas sit grauis, omnia superflua sunt danda, nisi ex concursu aliorum necessitas minuatur. Si autem necessitates tantùm sint communes, licèt aliquid ex superfluis dandũ sit, maximè à religiosis propter exemplum; dare tamen omnia nec necessarium est, vt suppono ex materia de eleemosyna, neq; in prælato religioso esset consilium, & ideo non opinor esse id in potestate eius, regulariter loquendo, tum quia melius est, si commodè potest, augere, & perficere monasterium ipsum, vel quoad ea, quæ pertinent ad cultum diuinum, aut habitationem, vel quoad perpetuos redditus, vt ex eis plures religiosi sustentari possint, quod maius Dei obsequium est, quàm abundans eleemosyna in communibus necessitatibus, vt adnotauit Nau. dicto Comment. 3. de Regul. n. 7. in fine.

XIII. *An possint dare omnia superflua.*

Potest præterea prælatus huiusmodi gratuitam donationẽ facere titulo gratitudinis, seu remunerationis, quæ ex iustitiæ obligatione non debeatur: hactenus enim donationem hãc gratuitam appellamus, quam iurisperiti *Antidoralem* vocant, quia nõ omninò liberalis, sed ex aliqua obligatione naturali exorta, quamuis efficaci ad agendum, l. *sed & si* §. *consuluit.* ff. de petitione hæreditatis. Ob hanc ergo naturalem æquitatem, & obligationem quã talis largitio supponit, necessarium est, vt comprehẽdatur sub potestate prælati, tum quia necessaria est ad perfectam bonorum temporalium administrationem: tum etiam, quia talis gratitudo & remuneratio maximè decet statum religiosum, nam est solutio alicuius debiti moralis. Dici etiam potest pertinere ad vtilitatem monasterij: nam qui gratum animum non ostendit, etiam in his temporalibus bonis, iuxta modum suo statui conuenientem, non potest aliorum beneuolentiam, & amicitiam conseruare, quod est magnum incommodum, etiam humanum ac temporale. Vnde etiam addo nõ solũ habere potestatem prælatum ad remuneranda obsequia, vel beneficia iam recepta, sed etiam ad præueniendum aliquid gratis erogando, vt se vrbanũ, & beneuolum ostendat, respiciẽdo semper ad maiorem proximorum ædificationẽ, vel ad monasterij vtilitatẽ; atque ita omnia hæc comprehendũtur

XIV. *Potest prælatus relig. donare ad remunerandam gratiã.* *Imo & ad nouam acquirendam.*

sub citatis verbis c. *nullam*. Et ad hæc capita videtur reuocari omnis erogatio pecuniæ, quæ à prælato religioso fieri potest; mensura autem, & modus in qualibet earum regula prudentiæ præscribenda sunt, quia nulla alia vel iure taxata est, vel generali ratione definiri potest: considerandus ergo est finis largitionis, & potestas monasterij, vt seruata proportione, & respectu ad vtrumque, medium in largitione seruetur.

XV. *De motu proprio Clem. VIII. contra largitiones.*

Hic autem occurrebat specialis difficultas orta ex speciali motu proprio Clementis VIII. quem latè explicat Sancius lib. 6 de matr. disput. 4. n. 7. & adducit Azor tom. 1. lib. 12. c. 9. q. 5. quo largitiones religiosorum prohibentur. Sed præterquam quòd nunc loquimur stando præcisè in antiquo iure cõmuni, non credimus ibi esse prohibitas largitiones, quæ & nomine communitatis, seu, quod perinde est, per potestatem ab illa acceptam, & honestissimis titulis à nobis explicatis, & cum debita moderatione fiunt: quod facilè ex ipso motu proprio cõstabit, & per se est verisimile, quia hæc omnia & valdè decentia sunt, & religioso statui necessaria, vt rationes factæ ostendunt. addo etiam non videri eum motum satis vsu receptum saltem in hoc Lusitaniæ Regno.

XVI. *De vsu aliorum mobilium qui est eorum consumptio.*

Ex his facilè intelligi potest quid possit prælatus circa alienationem, vel consumptionem aliorum bonorum, quæ ipso vsu consumuntur: nam de his eadem proportionalis ratio est, quæ de pecuniis, imò interdum sub pecunia comprehenduntur, quatenus & pecunia æstimantur, & quoad multa eundem habent vsum. Dupliciter ergo possunt hæ res consumi, aut alienari; primò simpliciter, id est, per puram amissionem seu consumptionem earum, vel per aliquam permutationem, sub hac voce cõprehendendo venditionem, & quemcunque alium contractum, per quem ita hæ res alienantur, vt loco illarum aliæ monasterio acquirantur. Vterque ergo modus dispensationis cadit sub potestatem prælati, & consequenter ab illius voluntate pendet eisdem rationibus, & cum eisdem regulis, & moderationibus, quibus de pecunia id explicauimus. Et ob easdem etiam causas vterque modus cadit sub obligationem prælati, sed prior frequentior est, & magis necessarius, quia immediatè ordinatur vel ad religiosorum sustentationem, vel ad sacra ministeria, & cultum Dei. Posterior autem per se necessarius non est, sed tunc solùm, quando vel ad conseruationem bonorum monasterij, vel conuenientem eorum administrationem, fuerit necessaria. Interdum etiam est opportuna talis alienatio ad religiosos sustentandos dum quidam fructus venduntur, vel pro aliis necessariis commutãtur, aut immediatè, & vnico contractu, vel mediãte pecunia, & duplici contractu ex pretio vnius rei venditæ, aliam emendo. Hoc enim modo contractus huiusmodi efficere non est alienũ à statu religioso, sed vsitatum etiam ab antiquis monachis, qui etiam propria opera suis manibus, & arte facta ad se sustentandos vendere solebant, vt in superioribus retulimus: sola enim emptio, & venditio per modum negotiationis ad temporale lucrum, religiosis prohibita est.

Duplex consumptio, & vtraque licita prælato

XVII. *De aliis mobilibus quæ in vsu diu permanent.*

Præterea de aliis bonis mobilibus, quæ in vsu diu permanent, licèt paulatim conterantur, & tandem consumantur, eadem ferè regula seruanda est; nam etiam est apud prælatum potestas alienandi illa, quia hæc actio interdum esse potest vtilis, vel necessaria monasterio: ergo oportet vt potestas circa illam alicui demandata sit: ergo est in prælato, cui est tota potestas commissa. Limitatio autem huius potestatis eadem est quoad illa duo principia in dicto textu insinuata, quia non vt dominus, sed vt dispensator potest prælatus alienare hæc bona, vel ad maiorem cultum, & reuerentiam supremi domini, vel ad proprij monasterij vtilitatem. Vnde fit, vt ex illis duobus modis alienandi vel simpliciter donando, aut consumendo; vel pro pecunia seu alia re, commutando, prior rarius liceat prælato, & cum magna moderatione, in rebus paruæ æstimationis, & superuacaneis monasterio, quanquam in hoc etiam non possimus aliam regulam nisi prudentiam assignare, quia nulla certa quantitas absolutè limitata est; regulis ergo superius positis & cum proportione applicatis vtendum est. Posterior autem alienandi modus fæpiùs potest esse conueniens, quanquam etiam debeat rarior in his bonis, quàm in fructibus, qui vsu consumuntur, quia quò res ipsæ maiorem habent stabilitatem, eo etiã eorum dominium, vel professio maiorem firmitatem postulare videtur: tum etiam, quia hę res ex suo genere solent esse gratiosiores, & habere meliorem vsum in vno indiuiduo, quàm in alio: ac denique vẽditio, vel commutatio talium rerum raro solet esse vtilis monasterio, nisi in aliqua graui necessitate, vel nisi in alias vtiliores commutetur.

Quid de bonorum præcio.

Quid de tempore.

De potestate alienandi immobilia.

XVIII.

Hinc tandem immobilium alienatio ex suo genere difficilior est, quia talia bona solent esse quasi fundamenta monasterij in his, quæ ad vsum & cõseruationem corporum pertinent, sine quibus spiritualia non possunt subsistere. Vnde fit, vt nunquã fuerit in potestate prælatorum talia bona ita distrahere, vt monasterium omninò illis priuetur sine æquiualenti, vel meliori compensatione, quia hæc non esset administratio, sed dissipatio bonorum, prælato autem tantùm data est potestas administrandi, non in destructionem, sed in ędificationem (vt verba Pauli 2. Corinth. 13. vsurpem.) Nihilominus tamen non omninò caret prælatus ex vsu communis, potestate alienandi hæc bona, quia alienatio sit in vtilitatem, etiam continebitur sub regula in dicto cap. *nullã*; quia verba generalia sunt, & nullo alio iure antiquo sit illa exceptio; nec ratio cogit ad illam admittẽdam, quin potius, si superius factæ pro licitis alienationibus mobilium, conuenienter applicentur, etiam ostendunt huius facultatis necessitatem, suppositâ monarchia antiquorũ monasteriorum. Quod erit euidentius si nomen alienationis aliquantulum extendamus: in rigorosa enim significatione importat venditionem, donationem, vel quamcunque aliam similem actionem, per quam dominium rei in alium transfertur: latiùs autem solet extẽdi illa vox ad locationem, vel conductionem, & alios similes contractus, per quos vsus, vel vsusfructus rei, vel dominium vtile eius perpetuò, vel ad aliquod certũ tempus sub aliquo onere, seu pensione alienatur, iuxta ea, quæ statim dicemus, & constat ex c. *nulli*. de rebus Eccles. non alien. & l. vlt. C. de rebus alienis non alienandis, & Auth. de non alienandis. §. *n. sigitur*. verſic. *Alienationes*. collat. 2. Manifestum autem est in monasteriis habentibus bona immobilia necessarium sæpe esse huiusmodi contractus facere: ergo necesse fuit potestatem administrandi prælato concessam ad huiusmodi actiones extendi, sub limitatione posita in dicto c. *nullam*. nam in his bonis est maxime necessaria.

Obiectio huius limitationis.

Solutio obiectionis.

XIX.

Neque inuenio in antiquis historiis limitationẽ aliam prælato regulari impositam in vsu huiusmodi administrationis quoad alienationes talium bonorum, præter illam generalem, quæ ex natura rei in eo est per se conueniens, vt grauiora negotia sine prudentum consilio non tranſigantur, hæc enim alienatio rerum immobilium inter res graues monasterij meritò computatur, & ideo comprehenditur sub

sub dicta regula, quæ à S. Benedicto, cap. 3. & ab aliis exprimitur. Quantum autem, & quale futurum esset illud consilium, non fuit fortasse eodem modo ab omnibus constitutum, sed vnaquæque religio suam consuetudinem, vel regulam seruabat. Nec etiam inuenio in antiquo iure canonico ante Leonem X. peculiarem modum, aut formam circa hoc præscriptam. In iure autem ciuili inueniuntur quędam leges Imperatorum prohibentes alienationes talium bonorum, vt patet in l. *iubemus*. 2. C. de sacrosf. Eccles. cum sequentibus, & Authenticis, quæ ibi referuntur ex collatione 2. tit. de non alienan. & collat. 9. tit. de alienat. & emphyt. Sed illæ leges, cũ essent ciuiles, non poterant directè ligare personas ecclesiasticas, nisi quatenus per Ecclesiæ Pontifices admittebantur, licèt quoad forum externum & ciuile, & quoad personas laicas, vendentes, & ementes talia bona, possent habere aliquos effectus. Sed circa illas leges nunc immorari non oportet, quia in hoc standum est iuri Canonico, quod iam sequẽti c. explicauimus.

XX. *Concluditur conclusio posita* 1.

Vltimò verò addendum est circa dictam conclusionem excluſiuam (vt vocant) numero 2. positam, non excludere concomitantia. Cùm ergo dicimus solum prælatum habere hanc potestatem, non excludimus dependentiam eius à suo Superiore, si talem habeat; sed dependentiam à iuris subditis, de qua expressè loquitur dictum caput *nullam*. Vnde cùm olim Abbates regulares essent subditi Episcopis, tenebantur in hac administratione, & nihil agere contra eorum voluntatem, & in rebus grauioribus, præsertim in alienationibus earum, Episcoporum consensum expectare, vt expressè cauetur in cap. *Abbatibus* 12. q. 2. ex Concil. Aurelian. III. c. 23. & in c. *In venditionibus* 17. q. 4. ex Conc. Agath. c. 56. in quo etiam aduertendum est bona monasteriorum, seu religionum, semper habita esse in Ecclesia tanquam Ecclesiastica, vt constat ex decretis 10. q. 2. & 12. q. 2. & 17. q. 4. per multa capita, & in Decretalibus. de rebus Ecclesiæ non alienandis & Cod. de sacrosanct. Eccles. & meritò, quia & monasterij ipsa loca sacra sunt, & religiosi personæ sunt ecclesiasticæ, ac bona eorum peculiariter sunt diuino cultui dicata. Hinc ergo fit vt quamuis prædicta potestas esset apud Abbates, nihilominus tenerentur non vti illa contra ecclesiasticos canones in his quæ de rebus Ecclesiæ nullo, vel certo modo alienandis disponunt; nam illi non erant à sacris canonibus exempti.

CAPVT XXVII.

De potestate prædictæ administrationis immobilium, iuxta posterius ius Canonicum.

1. DIximus præcedenti capite de hac potestate iuxta antiquum ius commune; nunc iuxta posterius agendum. Dico ergo: Potestas administrandi bona Religionis, nunc etiam, standoin iure communi, eadem est in prælato regulari, excepta solùm restrictione quæ iure Canonico aduecta est, quoad alienationem aliquorum bonorum. Probatur prima pars, quia ab antiquo iure non recedimus, nisi quatenus per posterius immutatum est, sed nullum inuenitur nouum ius commune seu Pontificiũ quod potestatem hactenus explicatã amplius restringat; ergo. Minor quoad negationem quã includit, probatur, quoniam neque in corpore iuris Canonici, neq; extra illud extat lex in vniuersum aliquid circa hoc statuens, vel generaliter de Ecclesiasticis bonis, vel specialiter de regularibus, prętерquam circa alienationes rerum immobilium aut pretiosarum, de quibus vt ad posteriorem partem assertionis veniamus, multa sunt antiqua decreta, quæ prohibẽt prælatis res immobiles vel pretiosas Ecclesiæ alienare, tamen omnia intelligũtur de alienatione cõtraria diuino cultui, vel vtilitati Ecclesiæ, & ideo semper intelligũtur excepti casus, in quibus vel pietas, vel necessitas, aut vtilitas, causa est talis alienationis, vt notant glossa & Doctores in c. *nulli*. de reb. Ecclesiæ non alienand. Tamen pro illis casibus, in quibus talis alienatio licet, verum est in Authenticis citatis inueniri specialem formam seruãdam in alienatione rerum Ecclesiasticarum, quam multi Doctores censent semper fuisse seruandã, quia erat canonizata, 10. q. 2. c. 2. At verò licet Gratianus ibi eam inseruerit, non sequitur esse canonizatam, vt constat ex materia de legibus; & ideo plures Canonistæ censent neque esse, nec fuisse semper necessarium formam illius authenticæ seruare: de qua re videri potest glossa in cap. 1. de reb. Eccles. non alienand. in 6. Glossa, Pan. & alij in c. *nulli*, extra eodem titulo. & Rebuffus in tractat. de alienatione rerum Ecclesiasticarum. n. 2.

II. *Solemnitas alienationis quo posteriore iure fundatur.*

Omissis ergo similibus legibus, per iura canonica specialis solennitas postulatur, sine qua Prælatus Religionis nequit bona immobilia aut mobilia pretiosa, quæ seruando seruari possunt, &c. cum illa alienare potest, nulla habita ratione aliarum cõditionum, etiamsi per ius ciuile requirãtur, vt tradũt prædicti Doctores, & Innoc. in c. 1. de rebus Eccles. non alienandis in 6. Panor. in cap. *in præsenti*. de probat. num. 28. Et ratio facta conuincit, quia hæc materia Ecclesiastica est, non ciuilis. Primo autem fundatur necessitas huius formæ seu solennitatis in c. *sine exceptione* 12. q. 2. quod à Gratiano tribuitur Leoni Papæ in epist. ad Episcopos Siciliæ, non citat autem numerum epistolæ inter epistolas autẽ Leonis primi, solum quarta est ad Episcopos Siciliæ, in qua hoc caput non habetur. Neque in tomis Conciliorum inter opera eius refertur. Vnde non mihi constat an fuerit Leonis I. vel alterius, quia neque à Gratiano notatur. Neque inter decreta vel gesta alicuius Pontificis Leonis vocati illud inuenio. Vt autem in Gregoriano Decreto aduertitur, alij referunt illud caput ex Leone in Concilio apud Valentias, vel ex Concilio Carthagin. IV. sed in nullo Cõcilio ex Valentinis, quæ habemus, illud c. habetur; in Concilio autem Carthagin. IV. can. 30. ita legitur. *Vt Episcopus rebus Ecclesiæ tanquam commendatis, non tanquam propriis vtatur*. Et c. 32. subiungitur, *Ritè erit donatio Episcoporum, vel venditio, vel commutatio rei Ecclesiasticæ, sine consuetudine, & subscriptione clericorum*. Quæ verba habentur in vltima parte illius capitis, *sine exceptione*, & in cap. 1. de his quæ fiunt à Prælatis, &c. vbi tribuuntur Conc. Valent. Cuiuscunque igitur authoris fuerit illud decretum, certum est esse authenticum, & formam in eo præscriptam, esse necessariam, ex vi iuris communis, prout nunc loquimur.

III. *Prima conditio vt subsit causa sufficiens alienandi.*

Plura autem sunt quæ in illo capite requiruntur. Primum est, causa, quæ explicatur his verbis, *nisi forte aliquid horum faciat, vt melioratio prospiciat*. & infrà, *quod non sit dubium profuturum Ecclesiæ*. Sub quibus verbis comprehenduntur quatuor causæ, quæ ab authoribus numerantur, vt videre licet in Panormitano, & Rebuffo suprà ex Glossa in Summ. 12. q. 2. Prima est necessitas, quæ à fortiori comprehenditur sub vtilitate. Secunda est vtilitas, quæ solet etiã appellari necessitas, vt Philosophi dicũt, ad melius esse. & ita existimo quoad hæc duo capita iura indifferenter loqui, vt patet ex dicto c. *sine. c. si. ut. c. non habenti*. 12. q. 2. & cap. *vt super*. de rebus Eccles. non alien. & in Authen. *Hoc ius*. Cod. de Sacrosf. Eccles. 10. q. 2. Tertia causa dicitur esse quando res est incommoda Ecclesiæ, c. *terrulas*. 12. q. 2. & cap. *fugitiui*. de rebus Eccles. non alien. Sed hæc quid est nisi quædam vtilitas? Si enim rem vtilem pro vtiliori comutare

Prima causa necessitas. *Secunda vtilitas.* *Tertia causa ad speciat.*

magna vtilitas est, dict. c. *super.* §. 1. etiam rem inutilē in vtilem conuertere, vel damnosam diuendere, vtile est: nam hoc ipsum, scilicet vitare damnum, est quædam vtilitas. Non enim existimo, rem immobilem, quantumuis inutilis, vel damnosa videatur, ita licere diuendere, quin, si commodè fieri possit, alia illius loco substituitur, quæ nonnullam vtilitatem afferat: quia, vt dicitur dict. c. *sine exceptione.* illud semper eligendum est, quod sit profuturum Ecclesiæ, semper autem talis commutatio est profutura, si fieri potest.

IV. *Instantia occurritur.*

Dices. Interdum potest res ita esse inutilis, vt nec vendi possit, nec commutari pro alia vtili; tunc ergo licèt talem rem donare absque alia vtilitate. Respondeo, primùm si habere talem rem esset onerosum religioni, quia nimirum in conseruanda illa aliquid expendit, tunc iam esset vtilitas in ea donâda, quia vitare expensas infructuosas vtile est: sed hoc vix accidere potest in rebus immobilibus, sed solùm in se mouentibus, quæ quando huiusmodi sunt, tam paruæ æstimationis sunt, vt non pertineant ad bona de quibus agimus. Si autem res immobilis sine vllo damno, vel incommodo monasterio sub eius dominio conseruari posset, quantūuis inutilis videatur, non potest, vt opinor, liberaliter donari sine aliqua commoditate, vel morali vtilitate monasterij, tum quia habere illud non nocet, & quod nunc videtur inutile, in aliqua occasione poterit esse vtile: tum etiam, quia vt causa sit legitima, non satis est quòd alienatio non sit inutilis, sed oportet vt sit vtilis, vt iura citata docēt, & ideo inter res vtiles non licet commutare æqualem pro æquali, licet aliquid commodi inde monasterio accrescat: omnes ergo hæ causæ sub vna vtilitate continentur.

V. *Vltima causa piæ.*

Addunt verò auctores citati aliam causam, scilicet pietatem, qualis est, v.g. redemptio captiuorum, nam pro illa dicunt posse bona Ecclesiæ alienari, quod probant ex l. *Sancimus.* C. de sacrosanct. Eccles. ibi, *Excepta videlicet causa captiuitatis, & famis: nam si necessitas fuerit* (inquit) *in redemptione captiuorum, tunc venditionem prædictarum rerum diuinarum, & hypothecam, & pignorationes fieri concedimus, quoniam non absurdum est animas hominum quibuscunque vasis, vel vestimentis præferre.* In qua lege solùm est sermo de rebus mobilibus: expendi autem possunt illa verba, *quibuscunque vasis, & vestimentis*, nam planè extenduntur ad res pretiosas, quæ æquiparantur immobilibus; expressè vero in Authent. de alienat. & emphyt. tit. 3. de alienatione, & emphyteusi, c. 9. *Sanctissimas*, dicitur, *Ecclesias, seu œconomos ciuitatum præcipimus alienare res immobiles pro captiuorum redemptione, nisi sub hac conditione possessiones aliquis dederint, vt nullo modo has alienet.* Sed hæ leges cùm Ecclesiasticæ non sint, non possunt de rebus Ecclesiarum disponere, & ita non videtur illis standum nisi vel quatenus ipsum ius naturale, & diuinum explicant, vel canonibus consentaneæ sunt. Inuenimus autem illas leges canonizatas per iura canonica, c. *sacrorum.* 12. q. 2. vbi Gregorius ait, *Et sacrorum canonum statuta, & legalis auctoritas permittit, licite res Eccl. si istas in redemptionem captiuorum impendi.* Similia verba habet lib. 6. epist. 35. cap. 199. & apud Gratianum suprà c. *& sacrorum.*

VI. *Ministeria Ecclesiæ vasa sacra vocantur.*

Sed oportet causæ exponere verbum illud, *Ministeria Ecclesiæ*, non enim est sensus, Ecclesiastica munera, aut actiones vendi posse propter opera misericordiæ, constat enim illud non licere; sed vasa sacra, quia ad diuina ministeria deputata sunt, ministeria nuncupauit, vt patet ex verbis infra subiunctis, *Si de prædicta Ecclesia vsuale argentum est, suprascriptā quantitatem accipiet, aliosq; ide sacratis vasis vos hac in re tam, quam prædiximus, qualitatem præbere nec esse est: nam sicut omnino graue est frustra Ecclesiastica ministeria vendere, sic iterum culpa est imminente huiusmodi necessitate res desolatæ Eccl. siæ captiuis suis præponere, & in eorum redemptione cessare.* Quod etiam elegāter prosequitur Ambrosius lib. 2. de Offic. c. 28. Et habetur apud Gratianum cap. *sicut.* cap. *aurum.* 12. q. 2. Ex prædictis autem verbis constat, hunc casum comprehendi sub Ecclesiæ vtilitate, imò etiam necessitate, vt Gregorius in citatis verbis satis declarauit, rectèque comprehenditur hæc causa in dicto c. *sine exceptione*, in verbis illis, *Vt meliora prospiciat.* Addit quintam causam Hostien. in Summa, tit. de rebus Eccles. non alien. scilicet, æquitatem, ex cap. *ad aures.* eod. tit. Verumtamen in illo etiam textu maior Ecclesiæ vtilitas considerata est, vt patet ex illis verbis, *Nisforte tunc alij possint ad maiorem Ecclesiæ vtilitatem cum eodem labore, & onere conferre.* Solùm ergo potest ratio æquitatis facere, vt cum æquali Ecclesiæ vtilitate is præferatur, cui alia ratio æquitatis fauet.

Vide Molin. tract. 2. disp. 468. & Couar. lib. 2. Variar. cap. 17. n. 6. §. 3.

Atque hæc conditio ita explicata per hæc omnia membra non tam est positiui iuris, quàm diuini, & naturalis, quod quidem verum est de quocunque prælato Ecclesiastico, quantum ad bona ipsius Ecclesiæ, quorum ipse non est dominus, sed dispensator: multò verò magis in prælato regulari propter paupertatem, quā profitetur. Additur verò expositiuo iure necessarium esse vt de hac causa cōstet per publicum instrumētum ad hoc specialiter factum, ita vt non sufficiat hoc inseri in instrumento alienationis. Ita docet Dominicus, Philippus, Socinus, & Guido, quos refert, & sequitur Rebuffus suprà, num. 10. Hanc verò solennitatem non inuenio expressam in dict. cap. *sine exceptione.* ipsi verò allegant cap. 1. de rebus Eccles. non alien. in 6. cuius verba sunt, *Præsertim cum euidens necessitas quare fieri debeat, vel vtilitas non subesset.* Ex quibus non video quomodo illa peculiaris conditio & solennitas colligatur, nam ibi solùm requiritur vt verè subsit euidens necessitas, & vtilitas: quòd autem hoc constare debeat per speciale instrumentum, ibi non dicitur, neque ego inuenio aliud in iure expressum durum autem est admittere conditionem vt necessariant ad contractus valorem, vel honestatem, quam iura non exprimunt. Præsertim, quia in cap. 2. de rebus Eccles. non alien. in 6. solùm postulatur vt alienatio fieret *in forma, & casibus à iure permissis*, casus autem sunt suprà numerati, circa quos, vt de illis constet, nulla forma ponitur in iure, sed circa alia, quæ statim dicemus. Quocirca nisi cōsuetudo fortasse obstet, videtur probabile ex parte causæ sufficere quòd in re subsit, & sufficienter possit de illa in iudicio constare siue per speciale instrumentum, siue aliis modis. Ad quem autem pertineat probare huiusmodi vtilitatem Ecclesiæ, si fortè polt alienationem lis exorta sit, videri potest in citatis auctorib. & præsertim in Couarruuia lib. 2. Variarum cap. 17. ad nos enim non spectat.

VII. *Hactenus explicata conditio iuris naturalis.*

VIII. *Secundo requiritur tractatus.*

Secundò vt rectè fiat alienatio, necessarium est vt ante illam præcedat tractatus, dict. c. *sine exceptione.* ibi, *Et cum totius cleri tractatu, & consensu,* & in cap. 1. de rebus Eccles. non alien. in 6. quædam concessio reprobatur. *Quia tractatus solennis, & diligens, qui in talibus concessionibus perpetuis, & alienationibus rerum Ecclesiasticarum exigitur,* non fuit habitus in eadem. Est autem tractatus mutua collatio conuentus, seu Capituli de necessitate, vel vtilitate alienationis; vnde ad illum conuenire debent omnes, qui circa talem alienationem suffragium habent, nam eorundem petitur tractatus, quorum consensus postulatur. Oportet etiam (iuxta communem interpretationem) vt tractatus fiat inter religiosos, vel clericos capitulariter congregatos, ita vt non sit satis separatim cum singulis rem tractare, aut per literas cum eis conferre, nisi in vnum

vnum conueniant, & inter se conferant, nam & verba iurium hoc indicant, & iuuat cap. *tertio loco.* de probationibus & res ipsa ita postulat vt conuenienter agi possit, & Doctores consentiunt, vt patet ex superius citatis. Addit Rebuf. suprà numero suo 12. debere fieri speciale instrumentum de hoc tractatu, quod in iure non inuenio expressum, & ideò non iudico esse necessarium in foro conscientiæ; tamen in exteriori praxi sequendus est vsus, & communis sententia: existimo tamē sufficere quòd in eodem instrumento alienationis narretur tractatus præcedens, non tantùm præsupponendo, sic enim oportebit vt alia via de suppositione constaret; sed narrando illum, & dando fidem illius, ex sententia Capituli, quæ ex illo resultaret circa vtilitatem alienationis; & fortasse Iuristę nihil aliud intelligunt.

IX. *Tertia conditio.*

Tertia conditio est consensus Capituli in talem alienationem. Patet ex citatis verbis c. *sine exceptione.* & ex aliis statim citandis: vnde quoad hanc partem multum diminuta est potestas prælati, quia non est monarchica, sed cōiuncta cum aristocratia. Ratio autem seu congruentia huius iuris fuisse videtur, vt difficilior fieret hæc alienatio, & quia fortasse prælati abutebantur potestate, quam antea in solidum habere solebant, &, si petebatur consilium seniorum, vel Capituli, non erat decisiuum, sed cōsultiuum, iuxta hanc verò formam omnes de conuentu habent suffragium decisiuum. Vnde duo actus hic distinguendi sunt, vnus pertinens ad tractatum, alius pertinens ad ipsum contractum alienationis. Prior pertinet ad intellectum, seu iudiciū, per illum enim quasi fertur sententia quòd talis alienatio expediat, vel necessaria sit monasterio, ad hanc enim ordinatur tractatus, &, si in ea Prælatus non cōfirmaretur Capitulo saltem pro maiori parte, non esset vltrà progrediendum, quia iam deesset iustæ alienationis fundamentum, nec posset rationabiliter postulari consensus in alienatione ab his, qui eam conuenientem non esse iudicassent. Alius actus est voluntatis, quia propriè nomine consensus significatur, & est voluntas quòd talis alienatio fiat: potest enim aliquis iudicare vtile esse monasterio vt fiat alienatio, & nihilominus nolle vt hic & nunc, vel cum tali persona fiat, propter extrinsecos respectus, vel rationes: propterea ergo requiritur consensus in ipsamet alienatione. De quo consensu, quomodo debeat exprimi in instrumento per propria nomina, & subscriptiones singulorum, & de aliis circumstantiis eius, videri possunt auctores citati.

Vnus actus pertinens ad hanc rem.

Alter actus.

X. *Replicatur confirmatur obiectio.*

Quod ad nos spectat, solùm est aduertendum requiri simul consensum prælati, & Capituli. Vt autē Capitulum consentire dicatur, non est necesse vt omnes de Capitulo consentiant, sed sufficit maior pars, vt ibi glossa aduertit, nam quod à maiori parte fit, censetur à toto fieri, vt suprà c. 5. tractando de electionibus diximus: si autem saltem magna pars non consentiat, etiamsi plures cum prælato velint, nihil fieri poterit, quia tunc verum non est, Capitulum consensisse: è contrario verò quamuis totum Capitulum, excepto prælato, consentiret, non posset alienatio fieri, vt est communis sententia Doctorum, quos retuli, quia vtriusque simul, prælati scilicet, & Capituli consensus necessarius est. Item, quia per hanc formam non priuatur prælatus sua potestate, sed solùm limitatur ne possit illa vti sine consensu Capituli, vt apertè colligitur ex iuribus citatis: ergo semper necessarium est vt interueniat auctoritas, & potestas prælati, quod esse non potest sine consensu eius. Tandem ob hanc causam sede vacante non potest Capitulum cathedralis Ecclesię bona eius alienare, vt constat ex c. 1. de rebus Eccles. non alien. in 6. vbi glossa aduertit idem esse in minoribus Ecclesiis c. *si qua.* & c. *precaria.* 12. q. 2. Huius autem ratio inter alias est, quia auctoritas prælati est maximè necessaria ad huiusmodi actum; ergo quando Ecclesia non vacat, fieri non potest sine cōsensu eius.

Solùm quæri potest, si contingat in Capitulo paria esse suffragia præter prælatum, & inter se æqualiter diuidi, an id sufficiat, vt accedente consensu prælati, fieri possit alienatio: videtur enim non satis esse: quia Capitulum in hoc negotio debet considerari vt condistinctum à prælato, nam iura dicunt, prælatum non posse hoc facere sine consensu Capituli; & è conuerso dicimus consensum totius Capituli sine Episcopo non sufficere: considerantur ergo Capitulum, & prælatus tanquam duæ personę condistinctæ, quarum consensus simul necessarij sunt, sic autem considerando Capitulum nō potest dici in eo casu consentire, quia maior eius pars non consensit. Nihilominus probabilius videtur saltem in religionibus, vbi Capitulum non ita condistinguitur à prælato, sicut in cathedralibus Ecclesiis, illum consensum Capituli sufficere, quia prælatus est pars Capituli, & ideo absolutè verum est tunc maiorem partem Capituli, & Consequenter Capitulū ipsum cōsentire. Neque est incōueniens quòd prælatus suo consensu operetur, & vt pars habens suffragiū in Capitulo, & vt caput, & superior sua fungens potestate: atque idem censeo de quocunque Capitulo, in quo prælatus eodem modo præsideret. Alia multa possent de his conditionibus tractari, quæ omitto, quia pertinent ad vniuersaliorem materiam de bonis Ecclesiasticis, & quia vnaquæque religio hæc obseruat, vt statim dicam, iuxta priuilegia sibi concessa: videri ergo possunt in citatis auctoribus, præsertim in Panormitano in c. 1. & c. *sua.* de his quæ fiunt à prælatis, &c. Geminiano, & aliis in c. 1. de rebus Eccles. non alien. in 6.

XI. *Quæstiuncula insurgens.*

Authoris probabilis resolutio.

Solùm ergo addendum est, pro regularibus prælatis iure nouo confirmato, & declarato esse illud antiquum ius in Clemen. vnic. de rebus Ecclesiæ nō alienandis, vbi omnibus *religiosis, monasterio. Prioratui Ecclesiæ, seu administrationi cuius præsidentibus* prohibetur hæc alienatio, *nisi necessitas aut vtilitas monasterij, Prioratus, Ecclesiæ, aut administrationis huiusmod. hoc exposciant, conuentus sui aut, si conuentum non habeant, prælati proprij assensu ad hoc nihilominus accedente.* In quo iure solùm superest explicanda illa vltima conditio, quæ additur quando deest conuentus: tunc enim solius prælati consensus postulatur. Ex quo in primis videtur à contrario sensu colligi, quando prælatus, aut prior habet conuentum, tunc, si vterque consentiat, non esse necessarium consensum superioris prælati. Probatur, quia hic specialiter postulatur quando deest conuentus: ergo, quando non deest, sufficit consensus eius sine consensu superioris prælati.

XII.

Sed contra hoc obiici potest, quia prælatus non exemptus non potest aliquid alienare sine consensu Episcopi, etiamsi conuentus consentiat, vt colligitur ex cap. *Abbatibus,* 12. q. 2. & cap. *in venditionibus.* 17. q. 4. & tradit glossa recepta in Summa, 12. q. 2. prælatus autē conuentualis exemptus indiget consensu sui Prouincialis, quem habet loco Episcopi, nam, cùm sit exemptus, in illo consensus Episcopi necessarius non est, vt notauit Turrecr. in dicta Sūma, in princ. 12. quæst. 2. tamen loco illius est necessarius consensus sui prælati. Respondetur ad priorem partem, in dicta Clementina non requiri in eo casu consensum superioris prælati; & ita ex vi illius non esse necessarium consensum Episcopi; tamen quia illa nō reuocat antiquum ius, nec de hoc aliquid positiuè disponit, ideo, ea non obstante, veram esse communem sententiam. Nam argumentum in contrarium licèt sit efficax ad probandum,

XIII. *Obiectio.*

ex vi illius iuris non postulari talem consensum, nō tamen est efficax ad probandum non requiri ex vi aliorum iurium. Atque idem dicendum est ad posteriorem partem, quæ per se est consentanea iuri communi, quatenus Prouincialis, vel Generalis vicem Episcopi tenet respectu monasterij exempti; nihilominus tamen illud pendet ex proprio iure vniuscuiusque religionis. Vbi autem nihil in contrarium statutum fuerit, prędictum ius commune seruandum est, adeo, vt Archidiac. Hostien. & alij, quos refert & sequitur Rebuff. suprà n. 85. non valere cōsuetudinem in contrarium dixerint.

XIV. *Circa postulandum cōsensum prælati superioris, dubium vnum.*

Circa eandem verò partem, quatenus postulat consensum Superioris, quando Prior, vel administrator non habet conuentū, interrogari potest primò, an prælatus superior, vel Episcopus possit solus cōsensum præstare, vel simul debeat cōcurrere Capitulum Ecclesiæ, vel monasterij, cui talis prælatus præest. Et ratio dubij esse potest, quia iuxta formā *c. sine exceptione.* Episcopus non potest alienare bona Ecclesiæ sine consensu Capituli, quæ forma non est reuocata per dictam Clementinam. Respondetur nihilominus, ex vi illius textus non requiri consensum nisi solius Episcopi, v. g. Quam sentētiam significant Geminianus, Perusius, Speculator, quos refert, & sequitur Rebuffus suprà, n. 88. vbi allegat etiam alia iura. Sufficiunt tamen verba eiusdem Clementinæ, quæ solū requirit consensum prælati proprij: nec oportet addere onus, quod lex non addit. Nec ex vi antiqui iuris id erat necessarium, nam in dicto *c. sine exceptione*, expresè dicitur, *ne quis Episcopus de rebus Ecclesiæ suæ*: vnde omnes colligunt, ad alienāda bona inferiorum Ecclesiarum non requiri consensum Capituli Ecclesiæ cathedralis, sed Episcopi, & eorum, ad quos pertinet proxima cura taliū Ecclesiarum. De quo possunt optimè intelligi vltima verba eiusdem textus, quę generaliùs loquuntur de alienatione rei Ecclesiasticæ, & prohibetur fieri ab Episcopo *absque consensu, & subscriptione clericorum.* Quæ intelligenda sunt respectiuè, id est, clericorum vniuscuiusque Ecclesiæ, vel vnius tantùm, si plures non habuerit. Ergo, si Ecclesia fuerit regularis, &, si conuentum non habuerit, etiam ex vi illius textus sufficit consensus Episcopi, & Prioris.

XV. *Dubium alterum per distinctionē duplicis casus resolutum. Quid in posteriori.*

Sed quid si talis Prior fuerit exemptus? Respondeo, aut est immediatus Papæ, aut habet prælatum superiorem intra eandem religionem: in hoc posteriori casu proprij prælati regularis consensus necessarius est, & sufficit. Solùm tenebitur ipse prælatus superior ad præbendum suum assensum, vti consilio sibi, iuxta suam regulam præscripto ad similes res graues definiendas, siue illud consultiuum sit, siue definitiuum: quoad hoc enim verum est, dictam Clementinam licèt in eo casu non requirat consensum alicuius Capituli, vel consilij, non tamē excludere alia iura specialia, quæ illud possunt requirere. Quocirca, si bona illius Ecclesiæ, quæ per huiusmodi Priorem sine proprio conuentu administrantur, sunt ita annexa alteri monasterio, vt cēseantur etiam bona illius, ideoque talis Prior sit subiectus prælato illius monasterij; tunc sine dubio erit necessarius consensus non tantùm prælati, sed etiam Capituli monasterij: quia ipsemet prælatus non potest dare suum consensum ad alienanda bona monasterij sine consensu Capituli, illa autem bona etiam sunt talis monasterij. At verò in priori casu necessarius erit consensus Pontificis, nam ille est proprius prælatus talis Abbatis, seu religiosi exempti: quod notat glossa in dicta Clementina, verbo *Proprij.* & Rebuffus suprà, numer. 86. Quo omnes addunt, si talis Abbas Ecclesiam habeat pleno iure sibi subiectam, id est, cum Episcopali iurisdictione, tunc non indigere consensu Pontificis, nam potiùs ipse potest præbere auctoritatem alienationibus bonorum cuiuscūque Ecclesiæ sibi subiectæ, consentiente illius Rectore. Aduerto tamen non solùm in regularibus, sed etiam in secularibus prælatis inueniri minimè posse aliquem habentem iurisdictionem Episcopalem, & Pontifici immediatè subiectum, qui tamen conuentum non habeat, seu Capitulum, vel saltem clerum: quapropter nullum existimo esse talem Abbatem, qui solo arbitrio suo sine consensu alicuius prælati sibi superioris, saltem Papæ, & sine consensu alicuius Capituli, vel cleri, vel saltem proximi rectoris Ecclesiæ possit bona Ecclesiæ alienare. Nam in dicto cap. *sine exceptione.* generalis regula ponitur, Episcopum nō posse alienare bona Ecclesiæ sine consensu cleri: ergo multò minùs poterit inferior prælatus habens iurisdictionem Episcopalem: ergo è contrario quotiescunque locum habet casus dictæ Clementinæ, in quo religiosus præfectus non indiget consensu alicuius conuentus, vel cleri, quia illum non habet, necessarius illi est consensus alicuius prælati superioris, saltem Papæ, quantumcunque ipse exemptus sit: nec in hoc existimo posse habere locum limitationem, vel exceptionem, sed solùm in illis prælatis, qui cùm habeant conuentus, in eis habent Episcopalem iurisdictionem solùm Pontifici Summo subordinatam.

De quibus rebus alienandis intelligatur prædicta solennitas.

Additur verò in dicta Clemenrina limitatio huius formæ, seu prohibitionis his verbis, *Vsumpramissa ad locationes, vel etiam reddituum aut fructuum venditiones ad tempus modicum faciendas, declaramus vltimam non extendi.* Circa quæ verba duo in hoc puncto declaranda supersunt. Primum, in quibus bonis alienandis requirantur prædictæ conditiones: secundum, in qua eorum alienatione necessaria sit: vtrique autem horum satis distinctè explicatur in Extrauag. *Ambitiosæ.* de rebus Eccles. non alien. nam generalis regula ibi statuta de Ecclesiasticis bonis, ad regularia etiam applicanda est. Quoad priorem ergo partem, declaratur ibi, bona, circa quæ prædicta omnia seruanda sunt, esse omnia *immobilia*, & *pretiosa mobilia*: vnde fit, circa alia omnia, quæ huiusmodi non fuerint, conditiones illas non esse necessarias, ac proinde circa alienationem illorum integrum manere ius antiquum, & potestatem, quam iuxta illud habent regulares prælati. Quid autem per immobilia bona intelligatur, res nota est, & videri potest Panormitanus cap. *Nulli.* de rebus Ecclesiæ non alienandis, numer. 9. & 10. & tomo præced. illud attigimus, tractando de materia paupertatis. In præsenti ergo sub immobilibus bonis comprehenduntur tam res corporeæ, fixæ, & immobiles, quam actiones, & iura, vel redditus longi temporis, seu ius diuturnum ad illos, censetur autem diuturnum, si sit saltem decem annorum. Item etiam iura, seu debita rerum immobilium, quę naturam eorum participant.

Circa hæc autem debita oportet aduertere, necessarium esse, vt iam sit monasterio ius acquisitum, nam antea non sunt bona monasterij, nec Ecclesiastica, & ideo nondum comprehenduntur sub prædictis legibus, ideoq; si quis modus alienationis in dicta eis esse potest, manet sub ordinaria potestate administratiua prælati. Exemplum est, si donatio offeratur monasterio sub his, vel illis conditionibus, vel legatum relinquatur, ante acceptationem non habet monasterium ius acquisitum, & ideo ad nō acceptandum manet potestas apud prælatos, possuntque alienare, vel commutare bona sibi relicta modo suprà dicto, tractando de paupertate in materia

Resolutio huius quæstionis.

Quando bona monasterij sint immobilia.

Quando ius acquiratur monasterio.

vtili-

vtilitatem, vel commoditatem monasterij. Quam sententiam tenuit Freder. de Senis consil. 9. quem refert, & sequitur Panormitan. in cap. 1. de in integrum restit. n. 9. & cap. *tua.* de his, quæ fiunt à Prælatis, num. 9. vbi additio refert Romanum, Ancharanum, & Lapium, & alios refert Rebuffus suprà, num. 30. vbi tamen refert etiam Ancharanum & alios in contrarium, & ipse, licèt distinctione vtatur, in eam sententiam magis inclinat, & eam sequitur noster Molina disput. 468. de iustitia. Sed mihi in rigore prior opinio vera videtur, nam ante acceptationem nō est proprium ius acquisitum, quod inter bona immobilia computari debet. Facit ad hoc confirmandum dictum Pauli de Castro consil. 11. & Felin. cap. *cognoscentes.* de Constit. num. 7. limit. 3. mulierem posse repudiare donationem sibi factam nondum acceptatam omissa solennitate statuti loquentis de alienationib. mulierum, quia loquitur vbi ius est acquisitum in re. Quod etiam sentit Sanch. lib. 6. de Matr. d. 4. à num. 11. Verum est debere Prælatos in hoc seruare modum sua regula præscriptum, vel si in hoc nihil esset speciale definitum, seruare debet generalem regulam, vt in rebus arduis nihil agat sine consensu conuentus: de qua videri potest Felinus in cap. *docenti*, de rescriptis, num. 3.

XVIII. *Quæ censeantur mobilia pretiosa.* Quę verò censeri debeant mobilia pretiosa, non inuenio in iure declaratum, neque ab auctoribus de illa re certa regula assignatur præter quædam exempla sumpta ex l. *lex.* C. de administr. tut. vt videre licet in glossa in cap. *tua.* de his, quæ fiunt à Prælatis, & Panormitan. in dict. cap. *nulli* num. 8. & 11. prudens ergo iudicium interuenire debet. Primum autem locum inter hæc bona obtinent vasa, & vestimenta diuino cultui deputata, quando sunt ex materia multæ æstimationis, præsertim si in eo genere, & quantitate materiæ, & artis qualitate præstent, vt sunt vasa aurea, vel argentea, gemmæ, vestes aureæ, aut sericæ maioris pretij: & de his præcipuè loquitur dicta Extrauagans, *Ambitiosæ*, dicens, *Pretiosa mobilia Deo dicata, ex quibus Ecclesiæ, monasteria, & pia loca regantur, illustrantur que.* Existimo præterea in hoc numero computari copiosam bibliothecam monasterio competentem: nam licèt singuli libri, vel plures illorum alienari possint sine illa solennitate, vendere tamen totam bibliothecam est sine dubio res grauissima, quæ inter mobilia pretiosa, quæ seruando seruanda sunt, vt iura loquuntur, meritò computatur. Et idem iudico de grege integro ouium, aut similium rerum se mouentium, quæ fructiferæ sunt, & immobilibus bonis communi æstimatione æquiparantur. Idem censuit Nauarrus consil. 7. de reb. Eccles. non alien. de cæsione arborum ferentium & non ferentium fructus, quæ magno pretio æstimantur, & venduntur: nam, licèt illa res videatur mobilis, est pretiosa, & quatenus pertinet ad vtilitatem prædij, & illi adhæret, quodammodo est immobilis: & nihilominus in consil. 6. ait idem Nauarrus, succidere aliquas arbores inutiles, vel opacas, & eas vendere, non transcendere æstimationem, & modum rerum mobilium, quæ seruando seruari non possunt, vel non debent, quia reuera & sunt paruæ æstimationis, & non pertinent ad vtilitatem prædij, & ideo nullo modo reputantur immobiles; cætera autem bona mobilia, quæ huiusmodi non sunt, & seruando seruari non possunt, etiam ratione quantitatis, si aliquando sint magni pretij, inter mobilia pretiosa non computātur, vt sunt pecunia, oleum, triticum, vinum, & alij fructus, atque etiam vestes, quæ quotidiano vsu facilè teruntur, & magnæ æstimationis non sunt.

Quæ mobilia non censeantur pretiosa.

XIX. *Opinio Panormitani.* Ex quo infert Panormitanus dicto cap. *nulli.* cum glossa ibi, hæc omnia permutari posse à Prælato, aut vendi sine prædicta solennitate, quia in eis integram retinet administrandi potestatem, nam, vt suprà dicebamus, ius antiquum integrum manet, vbi per nouum non est immutatum; circa hæc autem bona nihil innouatum est in prædictis iuribus. Solùm excipitur in dicto c. *nulli, rusticum mancipium*, iuxta Authenticum de non alienandis, §. *nec igitur.* nam iuxta ius antiquum computabatur huiusmodi mancipium quasi accessorium, vel quasi pars ipsius prædij, & ideo inter immobilia computabantur. Et ideo fortasse idem nunc censendum erit de iugis boum, aut aliorum iumentorum cum alijs rebus deputatis ad cultum prædij: nam licèt singula ex his non sint mobilia pretiosa, tamen peculium illud rusticanum (vt sic dicam) quid pretiosum dici potest, & coniunctum prædio est, veluti quid immobile: in eo ergo etiam videtur seruanda forma iuris. In cæteris autem mobilibus, vt dixi, Prælatus habet suam integram potestatem, vt plane colligitur ex dicta Extrauag. per argumentum ab speciali, & ex dicta Clemen. in fine, per argumentum à fortiori, & est communis sententia his locis, & 12. quæst. 2. in princ. cum glossa ibi, & in cap. *tua*, vbi etiam Panormitan. de his, quæ fiunt à Prælat. &c. Additur verò in dicta Extrauagante verbum notandum, *Ac de fructibus, & bonis, quæ seruando seruari non possunt pro instantis temporis exigentia.* Quo significatur, etiam hæc bona non esse alienanda nisi quando opportunitas, vel occasio id exigit, respiciendo semper ad necessitatem, vel commoditatem monasterij, vel ad debitam pietatem.

verum de his non prætiosis.

Exceptio à consuetudine.

Notandum.

De qua alienatione intelligatur eadem solennitas.

XX. Quoad alterum verò partem num. 16. propositam, in qua scilicet alienatione requiratur prædicta solennitas, dicitur in prædicta Extrauagante, *Omnium rerum, & bonorum Ecclesiasticorum alienationem, omnesque pactum, per quod eorum dominium transferatur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, nec non infeudationem, vel contractum emphyteutisum, præter quam in casibus à iure permissis, & de rebus, & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & cum Ecclesiarum euidenti vtilitate.* Per quæ verba inprimis sublata est ambiguitas, quæ in dicta Clementina relinquebatur, quod censeatur modicum tempus: quam ibi tractat glossa, & refert varias opiniones, & Panormitanus ibi videtur approbare illam, quæ tempus infra decennium censet esse modicum: tamen dicta Extrauagans limitauit tempus trium annorum, & ita de facto seruatur, & seruandum est. Deinde possent hìc quæstiones institui de singulis contractibus istorum quomodo Prælato prohibiti sint, & an sint omninò inualidi sine debita solennitate facti, & an saltem valeant pro tempore permisso, quando pro maiori indebitè facti sunt. Sed ab his, & similibus quæstionibus nunc abstineo, quia generales sunt de omnibus Ecclesiasticis bonis, & latè tractantur à citatis auctoribus, & videri potest Molina tom. 2. de Iustit. disp. 466. & tribus sequentibus. Nunc solùm suppono ex dictis iuribus manifestum esse, huiusmodi contractus esse irritos ex vi prædictarum legum absque alia sententia, vel declaratione, quia in ipsa lege satis explicatur, neque talis irritatio est pœna, vt sit necessaria sententia. Nec mihi placet sententia eorum, qui dicunt, si non cesset iusta causa, & vtilitas Ecclesiæ propter solum defectum solennitatis non teneri quempiam in conscientia recedere à contractu, quod sentit Nauarrus Commentario de Alienatione rerum Eccles. num. 15. & sequentib. & in Comment. de spoliis clericorum, §. 2. num. 6. quia solennitas (inquit) inducta est ad

Varia alienationes in quibus requiritur dicta solennitas.

Defectus illius solennitatis irritat alienationē.

præsumendam iustam causam; vbi autem intercedit veritas, cessat præsumptio. Sed non placet, quia non est tantùm ad præsumendum, sed ad præcauendum ne aliter fiat, & ideo non obstante veritate causæ, necessaria est solennitas. Tum quia effectus legis, & obligatio non cessat, etiamsi finis in particulari cesset: tum etiam, qui deest potestas ad contrahendum alio modo: ergo actus est simpliciter nullus.

XXI. *Tunc aut contractus rescindendus, aut solennitas denuò adhibenda.*

Quapropter qui hoc modo accipit bona alienata à monasterio, non potest illa in conscientia retinere, nec fructus, imò, si sit in mora restituendi, tenebitur ad damna monasterij, nisi propter bonam fidem à culpa excuseturr. De quo videri potest Nauarrus tribus consilijs vltimis de rebus Eccles. non alien. Couar. in reg. *Peccatum*, §. 3. n. 11. Anton. Gom. l. 3. Tau. n. 124. Gutier. de iure confirm. 1. p. c. 1. n. 42. Rebuff. referens alios antiquos, suprà, n. suo 42. & Molina loco citato; neque in hoc potest monasterium cedere iuri suo, nisi confirmando denuò contractum, & supplendo priorem defectũ: nam quando ius præscribit certam formam essentialem seruandam in contractibus, nemo potest huic iuri renunciare, vt sumitur ex l. *contra ius*. a. ff. de pactis, & l. *nemo potest*. ff. de legat. 1. notat Panormit. in c. *si diligenti*. de foro compet. num. 7. ex Bartolo in l. *si quis in conscribendo*. C. de pactis. Vnde si in præsenti casu consensus Capituli, v. g. prætermissus fuisset, actus quidem in rigore esset inualidus, potest tamen ratificari per consensum Capituli, præmisso tractatu, & tunc incipiet valere contractus non à tempore, quo factus est, sed à tempore, quo fuit ratificatus, vt est communis sententia Doctorum, quos refert Rebuffus suprà, n. 95. Et per hæc satis videntur dicta iura explicata quantum ad præsens institutum spectat. De pœnis autem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, quæ ibi adduntur, præsertim in Extrauag. *Ambitiosæ*, dictum in particulari est in tomo de Censuris: disp. 22. sect. 6. à num. 6. De alijs verò, quæ pertinent ad priuationem beneficiorum, aut officiorum, iuxta generales regulas materiæ de Legibus iudicandum est, vbi etiam in specie illam Extrauagantem attigimus, & cum Nauarro adnotauimus, quoad has pœnas non videri vsu receptum.

De pœnis indebitè alienantium.

CAPVT XXVIII.

De potestate prædictæ administrationis iuxta statuta & specialia indulta religionum, nominatim Societatis Iesu.

I. *Assertio pro 1. parte tituli.*

IN hac re dicendum est, Prælatum vniuscuiusque religionis posse & debere administrare bona monasterij, aut religionis iuxta indulta, & priuilegia à Sede Apostolica suæ religioni concessa, & iuxta suã regulam, vel constitutiones ab eadem Sede approbatas. Probatur, quia indulta Apostolica dant potestatem derogando etiam iuri communi, quando id sufficienter exprimunt, (nam quòd possint id facere, manifestum est.) Constitutiones autem cõstituunt ius, quod huiusmodi Prælatus seruare tenetur: ergo & potest, & debet iuxta talia indulta, ac statuta religionis bona administrare. Quæ verò sint huiusmodi statuta, & indulta in singulis religionibus, non est nostrum nunc inquirere, vel examinare, sed videri possunt, quæ de his priuilegijs, sicut & de cæteris alijs, doctè, & diligenter tractat Emmanuel Rodericus in 1. tomo Quæstionum regularium, q. 27. Si quis autem attentè animaduertat, in priuilegijs communiter concessis Mendicantibus, aut monachalibus religionibus, nihil ferè derogatum est de solennitate ad alienationem requisita, in reliquis verò, quæ ad administrationem pertinent, idem ferè ius commune est omnibus. Quod si aliqua sit varietas in specialibus statutis, eorum intelligentiam, & obseruantiam vnicuique Prælato remittimus.

Priuilegia religionum parum derogant solennitati iuris communis.

II. *Priuilegia alienandi non obstante voluntate.*

Solùm est notatu dignum priuilegium illud à Sixto IV. & Leone X. concessum Minoribus ad alienandum aliqua bona immobilia, *non obstantibus vltimis voluntatibus testatorum, vel donantium*, prout refertur in Supplemento Minorum, conceſſ. 95. & 317. Quanquam, quia illi non habent bona immobilia, solùm conceditur eis commutatio talium bonorum, quando primùm illis traduntur. Alij verò Mendicantes, qui habere possunt dominium rerum immobilium, vti possunt illa facultate, etiam postquam acceptant, & possident talia bona, iuxta testantis voluntatem, dummodo obseruent conditiones in priuilegio requisitas, nimirum, vt sine scandalo fiat, & cum diligenti informatione de talis alienationis, vel commutationis necessitate. Et ita habetur in priuilegijs Augustinianorum, & in Compendio Societatis, verb. *Alienatio*, §. 5. vbi vsus huius facultatis reseruatur Generali, iuxta proprium, & peculiarem modum procedendi Societatis. De quo pauca hic addere necesse est, ne oporteat iterum postea in tract. 10. de hac temporali administratione sermonem facere, & quia antiquus modus procedendi religionum videtur in ea quoad hanc partem, innouatus. Ac denique, quia, vt in fine dicam, aliqui putant, posse alias religiones, vel Generales earum per communicationem priuilegiorum vti Pontificijs facultatibus Præposito Generali Societatis in hac parte concessis.

III. *Amplior modus alienandi Societati concessus.*

Est igitur in hac materia aduertendum, quòd sicut in Societate religiosum regimen ad perfectam monarchiam reuocatum est, vt infrà tract. 10. lib. 10. cap. 1. dicam, ita tota potestas administrandi omnia domorum, vel collegiorum Societatis bona temporalia, illi per Constitutiones Societatis attributa est, hoc solo excepto, quòd collegia semel acceptata dissoluere non potest, nec etiam immobilia bona omninò alienare, vt habetur 9. p. Constit. his verbis: *Est penes Præpositum Generalem omnis facultas agendi quoscunque contractus emptionum aut venditionum quorumlibet bonorum temporalium mobilium tam Domorum, quàm Collegiorum Societatis: & imponendi, ac redimendi quoslibet census super bona stabilia ipsorum Collegiorum, in eorundem vtilitatem ac bonum, cum facultate seſe onere liberandi, restituta pecunia, quæ data fuerit. Alienare autem, aut omninò dissoluere Collegia, vel Domos iam erectas Societatis, sine generali eius Congregatione, Præpositus Generalis non potest.* Et statim §. 6. Generali datur facultas disponendi, & applicandi huic, vel illi loco quæcunque bona Societati indifferenter relicta, prout magis censuerit expedire: & infrà §. 17. declaratur, posse etiam admittere Collegia, & Domos, quamuis non posit ea dissoluere, vt statim additur in 18. Ex quibus constat hanc potestatem ex vi Constitutionum esse latissimam, extendique omnia mobilia sine vlla limitatione, ideoque etiam pretiosa comprehendere. Item extendi ad immobilia quoad imponendos census super illis, dummodo redimi possint, & cedant in religionis vtilitatem, qui est modus quidam alienationis: ex quo planè sequitur posse etiam locare, vel facultatem dare ad locandum vltra triennium, & omnes alios contractus efficere, qui non continent propriam ac perpetuam alienationem, vel translationem dominij directi, aut vtilis: nam omnes illi sunt minores alienationes rerum immobilium, quàm venditio census super illis: cui autem maius conceditur (vt habet regula iuris 53. in 6.) censetur etiam minus concessum, in his saltem, quæ eiusdem sunt rationis.

At

IV. 1. Limitatio non alienandi emmobilia immobilia.

At verò absoluta seu perpetua alienatio rerum immobilium, ex vi huius constitutionis Generali non conceditur, quamuis sub his terminis ibi expressè non dicatur, sed ex his, quæ illi specialiter conceduntur, constat hoc non esse concessum, & consequenter esse prohibitum, cùm desit potestas. Vnde inferiùs, c. 4. §. 5. inter graues lapsus, propter quos posset Societas Generalem officio priuare ponitur, *Aliqua stabilia bona Domorum, vel Collegiorum alienare*. quomodo autem hoc intelligendum sit, infrà explicabitur.

V. 2. Limitatio non dissolvendi Collegia, &c.

Quid requiratur, vt hæc limitatio cesset.

Alia verò limitatio expressiùs ponitur in eadem constitutione, §. 18. scilicet, non posse Generalem transferre, vel dissoluere, quod intelligitur de Generali solo, nam ipse cum Societate, hanc habet potestatem, vt habetur in 4. p. Constit. cap. 2. §. 3. vbi in Declaratione exponitur, per Societatem commodè intelligi congregationem generalem; tamen fieri etiam posse sine congregatione generali, concurrentibus his, qui habent ius suffragij, mittendo scilicet sua suffragia. Qui autem tunc habeant ius suffragij cum Generali, ibi non explicatur: ad minimum autem in Societate solent esse Prouinciales omnes in Europa, quando res sine congregatione generali transigenda est, vt à simili constat ex p. 9. Constit. cap. 5. §. 3. vbi agitur de electione Assistentis, quando extra congregationem generalem fit, ad quam sufficere dicuntur suffragia omnium Prouincialium. Tamen in alijs casibus postulari solet cum Prouincialibus suffragium duorum Præpositorum, vel Rectorum localium vniuscuiusq; Prouinciæ, vt patet ex eadem 9. p. cap. 4. §. 6. & 8. p. cap. 2 lit. C. & ideo ambiguum manet, an hîc etiam ad alienandum, tot suffragia necessaria sint. Sed confidero tunc solùm extra congregationem generalem requiri suffragia Præpositorum localium præter Prouinciales, quando Generalis cum eis non concurrit, sed ipsi inter se per literas conferunt ad supplendum aliquem defectum Generalis, & cogendum, vel obligandum eum ad aliquid faciendum, quod solùm facere possunt in casibus expressis, & modo præscripto in Constitutionibus. Quoties autem Generalis ipse cum consensu Societatis absque congregatione generali aliquid facturus est, tantùm solent postulari suffragia Prouincialium, vt constat ex primo loco citato, & clariùs ex altero loco 9. p. cap. 4 §. 6. vbi prædicta differentia expressè constituitur: nam si Generalis velit sibi Vicarium generalem eligere, potest id facere cum solis suffragijs Prouincialium; si autem Societas velit illi dare Vicarium, necessaria sunt suffragia aliorum Præpositorum. In præsenti ergo censeo, ius suffragij in eo casu esse apud solos Prouinciales, quia solus Generalis potest alienare cum consensu Societatis: ergo sufficienter tunc præbet consensum per Prouinciales; in quo receditur à iure communi, nam iuxta illud non sufficiunt suffragia per literas, nec fingillatim extra Capitulum. E contrario verò nunquam potest Societas sine Generali alienationem facere, & ideo extra congregationem generalem non requiruntur suffragia Præpositorum localium. Quin potiùs nec congregatio generalis Sede vacante, licèt Vicarium generalem Præsidentem habeat, potest talem alienationem facere, quia constitutio citata expressè dicit, *Præpositus Generalis simul cum ipsa Societate potestatem habebit*, quæ verba cum omni proprietate sunt intelligenda, & ideo de Præposito, non de Vicario illa intelligo, sic enim & magis conformia sunt iuri communi, & magis prospiciunt indemnitati Societatis. Ratio etiam in ipsamet constitutione insinuata iuuat, quia non est membrum à corpore abscindendum sine consensu capitis; & ideo dum corpus quasi truncum est, & caret proprio capite, non est aliquod principale membrum abscindendum, donec caput eligatur.

Sententia dubitativa in hoc dubio.

VI. Quid etiam vt cesset quoad dissolutionem vniuersitatum.

Specialiter etiam de vniuersitatibus Societatis dicitur in 4. p. cap. 11. §. 2. ad Generalem pertinere eas admittere, *non tamen postquam admisse fuerint, sine congregatione generali per eum dissolui posse*. Vbi neque in textu, neque in Declaratione ponitur disiunctiua de suffragijs Prouincialium extra cõgregationem: vnde videtur probabile, præcisè requiri consensum congregationis in vnum corpus conuenientis, nam hoc significat vox *congregatio* in proprietate; & ita magis consulitur firmitati vniuersitatum, & minùs receditur à iure communi. Potestque ratio huius specialitatis reddi: quia vniuersitates sunt magis publicæ, & solent esse grauiores quàm priuata Collegia, aut Domus, & ideo earum dissolutio, aut mutatio potest esse in maius dispẽdium, & scandalum, ideoque prudenter potuit reseruari ad congregationem generalem strictè sumptam. Nihilominus probabile est, hanc constitutionem non esse diuersam à præcedenti, & congregationem ibi sumptam esse tanquam æquipollentem Societati, cuius rei iudicium ei remitto, ad quem auctoritas interpretandi Constitutiones ex officio spectat.

Responsio probabilis.

VII. Quid denique requiratur, vt 1. limitatio positam 4. cesset.

Ex his à fortiori constat, posse Generalem cum consensu Societatis alienare bona stabilia Collegiorum, & Domorum: quia plus est dissoluere Collegium, quàm aliqua bona stabilia illius alienare; cui autem in his maius conceditur, non negatur, quod est minus. Tum etiam, quia hæc actio interdum potest esse conueniens Societati: ergo oportet, vt in ea fit potestas ad illam; sed non est in solo Generali, neque in sola congregatione: ergo saltem esse debet in vtroque simul. Denique hoc est consentaneum iuri communi, imò plus est quàm ius commune requirat, quia ius commune solùm requirit consensum conuentus cum Prælato, vel Episcopo, aut Prouinciali, hîc autem cum Generali postulatur consensus congregationis generalis, vel Prouincialium totius Societatis pro maiori parte. Necessarium autem est, vt talis alienatio cedat in vtilitatem Domus, vel Collegij, hæc enim conditio ex natura rei necessaria est, & iura omnia illam requirunt; nec esset rationabilis constitutio, quæ in hoc esset illis contraria. Vnde notari potest differentia inter dissolutionẽ omnimodam vnius Collegij, vel alienationem bonorum stabilium eius: quòd dissolutio non potest cedere in vtilitatem ipsius Collegij, cùm per illam omninò destruatur, & rei destructæ nulla sit vtilitas; alienatio autem aliquorum bonorum stabilium Collegij, vel Domus permanentis potest cedere in vtilitatem eius; & ideo in dissoluendo Collegio non habetur ratio priuatæ vtilitatis eius, sed Societatis; in alienandis autem aliquibus bonis primùm omnium habenda est ratio vtilitatis eius Collegij, cuius sunt talia bona.

VIII. Quæstiuncula subnexa dissoluitur.

Sed quid si fingatur casus, in quo talis alienatio sit vtilis Societati, & non priuato Collegio, cuius sunt bona. Videtur certè in eo etiam casu habere Generalem cum consensu Societatis hanc potestatem, ex argumento facto, quòd propter hunc finem potest id, quod maius est: ergo etiam quod est minus. Id autem intelligendum erit dummodo non sit ita onerosum Collegio, quòd priuatur talibus bonis, vt sine illis commodè sustentari non possit, neque ex alio capite institutioni repugnet. Dices: ergo posset Generalis cum consensu Societatis partem bonorum stabilium vnius Collegij auferre, & applicare alteri, si priori superflua sint, & posterius indigeat; quod videtur graue incommodum, & contra vsum. Respondeo, non videri hoc esse vltra absolutam potestatem, si aliunde ex circun-

circunstantia extrinseca non repugnet, & aliàs cõstet illud secundùm se esse maius Dei obsequium, maiusque bonum Societatis. Probatur, quia Societas est vnum corpus, & bona singulorum Collegiorum magis sunt totius corporis, quàm partis: ergo potest totum ipsum corpus cum capite dictâ mutationem facere cùm cedat in maius bonum totius corporis, & tali Collegio non fiat vera læsio, cùm supponantur illa bona esse illi superabundantia. Item hæc potestas non est prohibita Societati, aut specialiter reseruata Summo Pontifici; vbi enim est hæc prohibitio, vel reseruatio? ergo continetur sub potestate dissoluendi Collegium, præsertim, quia in toto pars continetur.

IX. Dico autem, si aliunde non repugnet; tum quia si bona sint beneficia Ecclesiastica tali Collegio vnita, non possunt disiungi, & alteri vniri sine auctoritate Pontificis: tum etiam, quia si ex pacto inito cum fundatoribus, vel cõditione ab eis posita hoc prohibeatur, non licebit, quia iusta pacta seruanda sunt. Sicut in 4. p. Constitut. cap. 2. in prima Declaratione dicitur, quando Societas dimittit aliquod Collegium, non posse bona eius extra Societatem donare; sed vel debere ea in manu Patroni relinquere, si aliquis talis sit, cui ex institutione, & voluntate fundatoris reseruata est pia dispositio de talibus bonis, pro tali casu: si verò nulla intercesserit talis reseruatio, Societatem posse applicare illa bona prout expedire iudicauerit, id est, applicando illa alijs Collegijs, vel Domibus indigentibus, id enim necessariò sequitur cùm dictum fuerit, nõ posse extra Societatem donari: idem ergo cum proportione dicimus de parte bonorum vnius Collegij in casu dicto. Qui, vt dixi, rarò potest contingere, tum quia ferè semper interuenit aliquod ex dictis impedimentis: tum etiam, quia nullum est, & vix esse potest Collegium, quod habeat superabundantia bona, quia si plures habet redditus, plures etiam habet quos alat, & semper plures habere potest, omnesque solent esse necessarij ad finem talis Collegij, vbicunque ita copiosè fundatum est. Frequentius autem posset hoc fiubfidium fieri ex redditibus vnius Collegij eleemosynam alteri faciendo, ad quod habet potestatem solus Generalis, quia illa non est alienatio bonorum immobilium, sed mobilium tantum.

X. *3. Limitatio non tam potestatis Generalis, quã capacitatis aliorum.*

Addenda verò est limitatio, quæ in dictis Constitutionibus sæpè exprimitur, pertinetque maximè ad paupertatem Societatis professæ, nimirum Generalem non posse redditus Collegiorum in vsum Societatis professæ conuertere, nedum ipsa bona stabilita. ita habetur 4. p. c. 2. §. 5. & p. 9. c. 3. §. 18. Quod ita intelligendum est, vt non modò Præpositus solus, verùm etiam nec cum consensu totius Societatis, aut Societas ipsa hoc possit efficere, quod ex dictis locis insinuatur, expressiùs verò habetur in 4. p. c. 10. supremam curam Collegiorum, dicitur ibi, iuxta Sedis Apostolicæ literas professa Societas habebit: cùm enim quidquam priuatæ vtilitatis, ex redditibus quærere, vel in suum vsum conuertere non possit, est valdè probabile, quòd maiori cum puritate procedat, &c. & in Examine, c. 1. §. 4. declaratur, idem esse intelligendum de redditibus Domorum probationis, quæ sunt veluti Collegiorum membra. Hæc autem limitatio non inde oritur, quòd potestas Generalis ad administranda bona Collegiorum diminuta sit, sed ex eo præcipuè, quòd Societas professa ratione sui peculiaris voti, est incapax huiusmodi vsus. Per hoc tamen non videtur excludi, quin, interueniente vera necessitate, possit Collegium Societatis eam eleemosynam facere domui professæ, quam posset facere monasterio S. Franciscæ: sed de hoc plura infrà, tractando de paupertate Societatis, in tract. 10. lib. 4. c. 9. & sequentibus.

Hæc sunt peculiaria iura, quæ circa hanc administrationem habet Societas ex vi suarum Constitutionum, quæ in hac parte specialiter approbatæ sunt per varia indulta, & priuilegia Apostolica. Et inprimis Pius V. in Bulla anni 1568. *Innumerabilis*, Constitutiones quoad hoc expressè confirmauit, vt contractus in Societate non celebrentur capitulariter, sed per Generalem Præpositum, ad quem ordinario iure tota facultas eos celebrãdi spectat, vel per eum inferiorem Prælatum, aut delegatum, cui ipse hoc commiserit. Per hoc tamen non excluditur, quin ad dimittenda, vel transmutanda Collegia indigeat Generalis consensu Societatis, quia non de huiusmodi dimissione ibi agitur, sed de his contractibus, vt in Compendio, verb. *Alienatio*. §. 1. adnotatur, & meritò, tum quia non fuit mens Pij V. derogare in aliquo Constitutionibus, sed confirmare illas: tum etiam, quia in principio expressè dicit sub disiunctione, gubernationem Collegiorum pertinere, *vel ad Præpositum, vel ad ipsam Societatem*, indicans se velle tribuere, vel relinquere vnicuique quod ad illum spectat. Et nihilominus illa confirmatio posset ad dictũ casum applicari, quando sine congregatione generali cum suffragijs Prouincialium à Præposito fiunt: tunc enim licèt fiat cum consensu Societatis, non fit capitulariter.

XI. *Indultum fuit confirmatum.* *Bullarium.* *Alienatio.*

XII. *Indultum.* *Iulij III.*

Et iuxta hoc etiam intelligendum est, quod de hoc casu dicitur in Bulla 1. Iulij III. vbi cùm dictum esset, Præpositũ debere grauiora statuere cum consilio Societatis, subditur, *Concilium verò necessario conuocandum ad condendas, vel immutandas Constitutiones, & alia grauiora, vt alienare, vel dissoluere Domus, vel Collegia semel erecta, intelligatur esse maior pars totius professæ Societatis*; & hoc inferiùs confirmat Pontifex; ex quibus posset aliquis intelligere, omninò esse necessariam conuocationem Societatis ad illum actum, atque ita non posse nisi capitulariter fieri. Sed non ita est, illa enim verba non sunt Pontificis, sed petitionis, & narrationis oblatæ Pontifici ab ipsa Societate, quæ expressè statim adiungit, *iuxta Constitutionum nostrarum declarationem*. in Declarationibus autem explicatum est, vt capitularis congregatio non sit necessaria ad talem actum: ergo tãtum abest, quòd hoc ibi reuocatum sit, vt fit potiùs à Iulio III. confirmatum. Vnde quoad hunc effectum Prouinciales omnes simul sumpti, licèt in vnum locum congregati non sint, totam Societatem repræsentant, & quod Generalis facit ad plura illorum suffragia, censetur facere cum consensu maioris partis Societatis.

XIII. *Indulta.* *Bullarium.* *Alienatio.*

Ad hæc Gregorius XIII. prædicta priuilegia, & indulta variis modis declarauit, confirmauit, & auxit: nam in Bulla anni 1575. de vsu facultatum, ei concessit, vt posset Societas vti priuilegijs concessis aliis religionibus ad exercendos contractus, vel alios actus, qui ab aliis religionibus capitulariter fiunt, vti (inquam) more suo, & iuxta Constitutiones suas per eos, quibus administratio talium bonorum commissa est; in Bulla autem anni 1576. *Apostolicæ Sedis*. hoc amplius declaratur, & tota potestas Præpositi relinquitur cum facultate eam delegandi quibus, & quomodo expedire iudicauerit, iuxta Constitutiones. Ampliatur præterea ibi Præpositi potestas etiam ad alienationes bonorum immobilium, vel quasi mobilium, & ad pretiosa mobilia cuiuscunque qualitatis, & quantitatis, ac valoris. Quod priuilegium amplius extenditur ab eodem Gregorio in Bulla anni 82. *Ex debito*, &c. vbi omnia genera contractuum numerantur, & conceduntur Præposito, vt per se, vel alium eos exercere, cum varijs clausulis, & extensionibus, quæ ibi, & in

& in Compendio priuilegiorũ videri possunt; semper tamen cauetur, vt omnia fiant in euidentem Collegiorum vtilitatem, quanuis ibi concedat Gregorius, vt qui cum Societate contrahunt, aut bona illius emunt, non teneantur probare euidentem vtilitatem, nec pretium ab eis datum in Societatis commodum fuisse conuersum, sed solum ostendere patentes literas à Societate, seu Præposito Generali de contractu cum ea inito, & pretio soluto. Additurque, non esse necessarium specialem Sedis Apostolicę confirmationem ad omnimodam talium contractuum firmitatem, sed consensum Præpositi, vel congregationis generalis respectiuum sufficere. Additur etiam ibi extensio notanda, & necessaria ad componendas lites. Datur enim Generali facultas, vt *possit de bonis Societatis compromittere, & quomodolibet super illis transigere, illisque simpliciter vel lites desuper habitæ, & actionem in non possessorem cedere, & renunciare.* Quod etiam intelligitur sub illa conditione, in euidentem vtilitatem, vel necessitatem: nam hæc fuit in principio posita, & sub illa, omnia sequentia vnico textu conceduntur. In huiusmodi autem compositione non oportet, vt vtilitas sit semper temporalis, sed sufficiet spiritualis, vt ad tollenda scandala, vel perturbationes, ne impediatur fructus animarum, cuius rei iudicium in toto hoc negotio prudenti arbitrio eiusdem Generalis relinquitur, his verbis, *vtilitatemque venditionum, & aliarum huiusmodi, vel etiam necessitatem, aut aliam causam, propter quam fiant, simpliciter, & absque figura iudicii cognoscere, iudicare, definire, & penitus terminare libere, & licite valeat.*

XIV. *Obseruatio prima circa præcedentia indulta.*

Circa quæ priuilegia nihil ferè notare necesse est, cùm & per se, & ex dictis sint satis clara; in eis autem considerare licet quantum Apostolica Sedes approbet monarchicum regimen Societatis, quantumque de fidelitate, & prudentia Præpositi Generalis confidat: illi enim præcipuè hanc facultatem concedit, nec requirit cum illo aliquod definitiuũ consilium, sed ordinarium modum procedendi Societatis. In quo etiam aduerto, nullam formam, vel specialem solennitatem canonicam esse hodie necessariam ad validitatem horum contractuum, sed simpliciter fieri posse per ordinarias Scripturas, sicut fiunt inter seculares, quia ita concedit Gregorius in hac vltima Bulla. Imò, cùm in priori Bulla citata anni 1576. quandam peculiarem solennitatem postulasset, & contractus aliter factos, irritos declarasset, in hac vltima hoc onere Societatem liberauit, & simpliciùs procedendi facultatem concessit. In quo tamen vlteriùs aduertere oportet, concessionem disiunctiuè fieri his verbis: *Præposito Generali dictæ Societatis, vel ipsi Societati, dum ea scilicet res generaliter congregata.* ad vtrumque ergo membrum cum proportione applicandum est, quod dixi. Et de Præposito res est clara; quando autem res in congregatione agitur, vel si congregatio sibi aliquid reseruaret (quod facere potest) tunc ex natura rei sequitur, vt res ad plura suffragia decisiua definienda sit, quia non potest alio modo congregatio consentire, vel sua potestate vti: posset tamen eam potestatem delegare alicui singulari personæ, & tunc ad delegationẽ esset necessaria maior pars suffragiorum congregationis; delegatus autem postea poterit simpliciter & solus, iuxta morem Societatis, negotia transigere.

Secunda.

Tertia.

XV. *Quid possit Vicarius generalis in aliis priuilegiis vacante Sede.*

Dubitari autem hic posset, an vacante Generalatu, Vicarius generalis habeat quoad hoc plenam potestatem Generalis. Idemque interrogari potest de congregatione generali, Sede vacante, antequã Generalem eligat, an scilicet intelligatur habere potestatem ibi concessam. De quibus infrà tract. 3. lib. 10. cap. 4. dicetur: nunc breuiter ad vtrumque respondeo negatiuè, quia vtriusque potestas est limitata per Constitutiones, & quasi determinata ad finem eligendi Generalem, & quia priuilegium illud in hac parte potius coarctandum est, quàm extendendum.

XVI. *Quid requiratur in Prælato Societatis, vt iuste vtatur dictis indultis.*

Tandem dubitari potest, quid teneatur facere Prælatus Societatis, vt iustè ac validè vtatur hac potestate, præsertim in alienatione bonorum immobilium, vel pretiosorum mobilium. Respondeo, quod attinet ad iustitiam & conscientiam, nullam peculiarem obligationem habere ex iure positiuo, præter eam, quam naturalis ratio ex vi talis muneris postulat procurandi per huiusmodi contractus maiorem vtilitatem Societatis: nihil enim aliud in prædictis Bullis postulatur, neque in modo inquirendi de huiusmodi vtilitate, vt plena illius notitia, & informatio habeatur, nulla specialis solennitas, vel diligentia præscribitur, sed totum relinquitur prudentiæ, & conscientiæ Generalis, vt constat ex verbis Gregorij in vltimo priuilegio in numero 13. citato, quæ amplissima sunt, nam prius refert concessionem in priori priuilegio factam, *Nos eidem Societati, illiusque Præposito Generali pro tempore existente, quod ea formatione de contractibus iuendis per literas, vel alias prout ipse Generalis statueret à subordinatis localibus Præpositis, vel Rectoribus, aut Præfectis, seu horum vicegerentibus, vel à Prouincialibus, seu Visitatoribus, aut Commissariis, vel ab aliis sibi bene visis, auditis, iuxta eorum institutum Consultoribus, acceptis concedimus,* &c. Postea verò subiungit, *Ex nunc de cætero perpetuis futuris temporibus (supra concedimus) si, ut præmittitur, vel si vtrilibet (id est, Præposito, vel congregationi generali) visum erit extraindicialiter, ac summarie, & simpliciter acceptabit, vel etiam ea omnino omissis,* &c. Quod verbum vltimum positum est, non quia Præpositus, vel congregatio possit ad contractum faciendum procedere sine sufficienti notitia vtilitatis; id enim cõtra rationem naturalem est: sed quia interdum possunt habere hanc notitiam sine noua informatione, quod maximè contingere potest in congregatione generali, vbi adesse solent hi, quibus ex officio incumbit talem habere notitiam, & possunt cæteris illam præstare, & Præpositus ipse potest interdum non indigere noua informatione, quia sufficienter nouit qualitatem rei, de qua agitur. Itaque in conscientia solùm tenetur recta intentione, & prudenter procedere, vt Societas non damnificetur, & nihilominus in Societate magna diligentia, & peculiaris ẽt forma obseruatur, vt hęc informatio plenè ac fideliter Generali tradatur.

XVII. *Quid requiratur vt valide,*

Vnde tandem fit, huiusmodi contractus validos esse quotiescunque bona fide ob maiorem vtilitatem fiunt; quæ est manifesta intentio Pontificis in dicta Bulla. Quare licèt postea effectus probet, venditionem, v.g. non fuisse vtilem, non propterea iudicandum est contractum fuisse nullum, quia eius valor non pendet ex futuro euentu, dummodo in ipsomet contractu non interueniat deceptio, vel enormis læsio ex parte ementis, nam hæc sunt alia principia generalia nullitatis, de quibus nunc non agimus. Si autem contractus à principio fieret mala fide propter complacendum alteri in vtilitatem eius cum nocumento Societatis, existimo in conscientia contractum esse nullum, non propter solam iniustitiam, sed quia non seruatur forma in vsu potestatis concessæ, sed exceduntur limites potestatis. Sicut enim hæc priuilegia tollunt obligationem aliarum solennitatum iuris communis, ita dum hanc conditionem retinent, cum eadem vi, & necessitate, quam in iure communi habet, illam requirunt, constat autem secundùm commune ius esse de substantia contractus. Vnde si emptori constet de tali defectu,

& iniquo modo alienandi, tenebitur in conscientia non contrahere, vel si ita contraxit, rescindere contractum, imò si ipse fuit in causa, restituere Societati damna, quæ fortasse Prælatus reparare non valet. Et ita etiam esset in externo foro iudicandum, si defectus sufficienter probaretur; difficile autem esset vtrumque ad praxim reducere. Hæc ergo sunt propria indulta Societatis in hac administratione.

XVIII. *Quousque aliis religiosis possit communicatio horum indultorum competere.*

An verò alij religiosi per viam communicationis illis vti possint, ipsi examinabunt, & videbunt. Ego solùm aduerto per communicationem non intendere Pontifices inuertere modum procedendi vniuscuiusque religionis secundùm suas Constitutiones; neque ad hoc licentiam dare: communicatio ergo ad vnamquanque accommodari debet iuxta modum suum; vt, v.g. Pontifex concedit Generali Societatis, vt in alienationibus simpliciter procedat iuxta suas Constitutiones, non conceditur per communicationem Generali, v.g. S. Augustini, vt possit similiter vti illo priuilegio iuxta Constitutiones Societatis, sed iuxta suas, quia intentio Pontificum non est derogare aliquibus Constitutionibus, nec priuare religionem, vel religiosum suo iure, quod fortasse iuxta suas Constitutiones habet. Vnde licèt in Societate tantùm requiratur consilium consultiuum, in alijs requiretur definitiuum; & licèt in Societate non sit de substantia actus, in alijs esse poterit. Obseruata ergo hac moderatione, & conuenienter applicata, habebit locum dicta communicatio.

CAPVT XXIX.

Quam potestatem habeant Prælati regulares ad Ordines conferendos?

I. *Esse in Prælatis religionum aliquã ciusmodi potestatem.*

DVplex potestas Ecclesiastica distingui solet, iurisdictionis, & ordinis: ad priorem pertinent, quæ hactenus de potestate horum Prælatorum tractauimus, nam potestas administrandi temporalia quasi accessoriè iurisdictioni adiungitur; potestas autem ordinis vocatur illa, quæ est ad quoscunque actus sanctificandi, consecrandi, aut solenniter benedicendi rem aliquam, vel personam. Hęc autem potestas non conuenit specialiter Prælatis religionis per se, & præcisè ex eo, quòd Prælati sunt, sed supponi solet in illis ex eo, quòd sacerdotes sunt. Nihilominus tamen ex peculiari institutione, vel concessione Ecclesiæ aliquid eis in hac parte concessum est, quod vel omnibus, vel multis eorum est communicatum, & ideo breuiter est hoc loco explicandum. Supponendo inprimis sacerdotem simplicem solùm posse ex vi suæ ordinationis, & communis institutionis Ecclesiæ præter sacramenta, quædam pauca sacramentalia conficere, vt aquam benedictam, & similia, quæ in Missali, & Manuali Romano continentur: nihilominus tamen posse Pontificem hanc potestatem extendere per specialia priuilegia. Vnde si Prælati religionum aliquid amplius potestatis in hoc genere habeant, per specialia indulta Pontificia illis concessum esse necessarium est, & ideo illa consulenda sunt, licèt aliqua sint in iure communi inserta, vt videbimus.

1. *Suppositio pro hac potestate explicanda*

II. Secundò supponendum est, Abbates religionum quosdam esse benedictos, alios non benedictos, vt ex vsu constat, & ex priuilegijs statim referendis. Et colligitur etiam ex c. 1. de supplen. neglig. Prælat. quod sumptum est ex 6. priuilegio Cistercienſium, & idem habetur in 8. ab Vrbano III. concesso. ex quo nonnulla ad rem præsentem notari possunt. Primò, Abbatem non constitui in suo munere per benedictionem, sed per electionem, & confirmationem, vt ibi glossa notat, Panormitan. & omnes; atque ita benedictionem se habere veluti quoddam ornamentum, & quasi ordinationem, seu cõsecrationem personæ in ea dignitate constitutæ. Vnde rectè infert Nauarrus Consil. 2. de Sacramentis non iterandis, benedictionem illam non posse iterari, sicut prima tonsura, & aliæ benedictiones Ecclesiasticæ circa eandem rem permanentem non iterantur. Secundò colligitur ex dicto textu, hanc benedictionem habuisse olim aliquos actus proprios, qui dici possunt veluti actus Ordinis, vt insinuauit Sylvest. verb. *Abbas*. num. 4. nam Abbas electus, & confirmatus potest actus iurisdictionis exercere, tamen benedicere, aut ordinare, qui sunt veluti actus Ordinis, non poterat olim, nisi esset benedictus, quod in illo textu supponitur, & statim amplius patebit. Simul verò constat ex illo textu, per concessionem Pontificis fieri posse, vt Abbas non benedictus possit eosdem actus quasi Ordinis exercere, quos potest benedictus: cùm enim olim Abbates ab Episcopis benedicerentur, antea non exercebant prædictos actus Ordinis, quia verò Episcopi interdum negabant, vel nimium differebant benedictionem, concedit ibi Alexander III. *Vt si Episcopus tertio cum humilitate ad dationem fuerit conuenit, requisitus, Abbates benedicere teneatur, licèt Abbatibus proprios monachos benedicere, & alia, quæ ad officium huiusmodi pertinent, exercere.* Constat igitur illam benedictionem Abbatis non esse simpliciter necessariam ad tales actus.

III. Dico ergo: Aliqui Prælati religionum possunt primam tonsuram & minores Ordines conferre, & olim poterant etiam subdiaconos, & Diaconos ordinare. Hæc assertio partim constat iure communi, partim priuilegijs extra illud existentibus. Primum ius, quod in hac re inuenio, est in c. 1. 69. dist. ex VII. Synodo, cap. 14. vbi dicitur, *Abbates posse tantummodo in proprio monasterio lectores ordinare.* vnde glossa colligit, etiam posse facere Ostiarios, quia inferior gradus est. Et Innocentius III. in cap. *cum contingat.* de ætat. & qualit. inde concludit, posse etiam dare primam tonsuram, quia qui maius potest, etiam potest id, quod est minus, maximè quando sunt per se subordinata. Hoc ergo ius antiquum indubitatum est. Nonnulla verò ad illius declarationem interrogari possunt.

Prima Quæstio, in quibus sit hæc potestas?

IV. Primum sit, qui Prælati regulares habeant hanc potestatem. Respondeo, qui quatuor conditiones habuerint, quantum ex textu colligitur. Prima, vt sit Abbas, id est, Prælatus monasterij; & si hæc sola esset necessaria, existimo ibi comprehendi quoscunque veros Prælatos regulares, etiamsi Abbates non appellentur, quia hoc non pendet ex nomine, sed ex re significata per nomen, & in re, quantum attinet ad dignitatem Prælationis, æquales sunt, vt sæpe in superioribus dictum est. Et confirmatur, nam in originali, saltem prout habetur in editione Latina Conciliorum (Græcam enim videre non potui) non est nomen Abbatis, sed Præfecti monasterij. Secunda conditio est, vt Abbas sit sacerdos, vt etiam Innocentius expressit, olim enim sæpè Abbates non erant sacerdotes, quod vsque ad sua tempora durasse, Innocentius significat. Tertia conditio est, vt sit benedictus, & significatur illis verbis, *Si eidem Abbati manus impositio facta noscatur ab Episcopo secundum morem perficiendorum Abbatum*; illa enim manus impositio ibi non est nisi benedictio, vt glossa aduertit, quia reuera nihil aliud commodè intelligi potest. Quarta conditio est, vt habeat iurisdictionem, de qua

statim.

Secunda

Secunda Quæstio, Qui possint ordinari.

V. Secundò interrogari potest, quos possint Prælati ordinare ex vi illius iuris, id est, an solùm monachos eiusdem religionis, vel etiam extraneos, aut seculares. Hoc pendet ex intelligentia illorum verborum, *Solummodo in proprio monasterio*: nam referri possunt vel solùm ad personas, vel solùm ad locum, vel ad vtrumque simul. Iuxta primum sensum dicendum est, vnumquenque Abbatem tantùm posse ordinare monachos sui monasterij; posse tamen illos ordinare vbicunque reperiantur, quia monasterium ibi sumitur formaliter pro personis, & quia qui potest ordinare subditum in sua diœcesi, etiam potest extra illam, quia ille est actus voluntariæ iurisdictionis, vt Canonistæ docent, quos refert, & sequitur Rebuffus in Practica, p.1. cap. *De clericis*, &c. Iuxta secundum sensum Abbas solùm poterit ordinare in loco sui monasterij, ibi tamen poterit extraneos illuc legitimè venientes ordinare: quia iuxtà hunc sensum in personis nulla ponitur limitatio. Iuxta tertium verò sensum solùm poterit ordinare suos subditos, & intra suum monasterium.

Triplex sensus privilegiandi: dimandum.

VI. Et hunc sensum existimo verum: nam quòd hæc potestas solùm conferatur respectu propriorum monachorum, certissimum est ex vsu, & ex alijs priuilegijs, quæ infrà referemus, & declarat apertè Innocentius III. suprà dicens, *Cum contingat interdum quod laici ad monasteria confluentes à suis Abbatibus consecrantur*, &c. Et iuxta hoc intelligit statim decretum VII. Synodi, cuius ratio, & motiuum non tam fuit fauor Abbatis, quàm religionis, & vt facilè, & sine distractione possent religiosi ordinari: ergo solùm pro subditis data est hæc potestas. Denique coniectura sufficiens est, quia similia priuilegia ad subditos tantùm referri solent, nisi aliud expressè declaretur, quod in præsenti non fit. Deinde, quòd talis facultas limitetur ad propria monasteria; patet etiam ex proprietate verborum, & cõmuni interpretatione. Item potest reddi ratio, quia nullus Episcopus potest in aliena Diœcesi ordines conferre, etiamsi proprios subditos ibi ordinare velit, vel alios exemptos, qui ab ipso ordinari cupiunt; argumento cap. *Episcopum non*, & sequentibus. 9. quæst. 2. & cap. *placuit*. 7. quæst. 1. & Clementin. vnica, de foro competenti. Sed Diœcesis (vt sic dicam) vniuscuiusque Abbatis, non extenditur extra proprium monasterium; ergo non possunt extra illud Ordines conferre. Quæ ratio optimè probat etiam ex vi iuris communis non posse ordinare in alio loco inuito Prælato illius Diœcesis; quæri autem potest, an ex consensu alterius Prælati possit id facere; nam glossa in dicto cap. *quoniam*, verb. *Monasterio*, affirmat posse si inuitetur ab alio Prælato, quod solùm probat ex cap. vlt. 9. quæst. 2. vbi sermo est de Episcopis, de quibus ratio longè diuersa esse videtur, quia Episcopus ex vi suæ consecrationis potest ordinare quoscunque, & solùm ex lege Ecclesiastica requiritur certus modus, vt licitè fiat; in præsenti autem potestas est ex priuilegio. Vnde non videtur excedere formam, & concessionem illius.

Tertia Quæstio, An valida sit ordinatio excedendo formam priuilegij.

VII. Vt ergo circa hoc veritas constet, insurgit alia quæstio, si Abbas excedat formam canonis ordinando sibi non subditos, vel extra suum monasterium, ordinatio sit valida, esto licitè non fiat. Videri enim potest, ita esse affirmandum, quia facultas per hoc decretum concessa est veluti quædam potestas ordinis; potestas autem ordinis non pendet ex loco, aut iurisdictione, vt validum efficiat actum, si aliàs versetur circa materiam capacem; ergo postquam hęc potestas per priuilegium data est, quanuis non liceat ea vti, nisi modo, & circunstantijs à concedente præscriptis, si tamen aliter fiat, factum tenebit; si concurrant reliqua omnia necessaria ad tale sacramentum. Atque ita sentit glos. in cap. *Abbates*, de priuilegijs in 6. verb. *tonsuram*: vbi cum Archidiacono ait Abbatem alteri (id est, non subdito) conferendo ordines imprimere characterem. Quòd si hæc pars vera est, probabiliter defenditur, quòd dicta glossa in c. *quoniam*. sup. relata affirmat, quam aliqui sequuntur, & tunc non solùm validè, sed etiam licitè poterit Abbas ordinare extra suum monasterium, quia illa limitatio solùm censetur addita in fauorem Prælati alterius loci; & ideo illo cedente iure suo cessat illa obligatio. Imò eadem ratione (quod etiam glossa sentit) poterit vnus Abbas licitè ordinare subditos alterius Abbatis inuitatus ab illo, quia potestas ordinis non deest, vt supponitur: reliqua autem, quæ ad iurisdictionem pertinent, per licentiam alterius Prælati licitè fiunt.

VIII. Nihilominus, in priori puncto de ordinatione non subditorum contraria pars videtur probabilior, saltem quoad circunstantiam personarum. Itaque si Abbas ordinans seculares, vel Religiosos, non sui ordinis, aut sibi non subditos, ordinatio non tenebit ex defectu potestatis in ordinante. ita sentiunt communiter Doctores in dicto c. *quoniam*, & in cap. *cum contingat*. de ætate & qualitate, & Rebuffus in practica, p.1. cap. *de Clericis* num. 14. & ideo in num. 15. ait extraneos promotos ab Abbatibus debere priuilegium Abbatis ostendere, sine quo tonsura eorum non valet. Ratio autem est, quia licèt hæc potestas sit ad actum Ordinis, & ideo latè potestas ordinis dicatur; tamen non est ex intrinseca, & quasi diuina extensione siue characteris sacerdotalis, qui solus in Abbate supponitur, sed est ex quadam veluti extrinseca extensione per Pontificis voluntatem; ergo hæc extensio non excedit terminos à Pontifice præscriptos; ergo extra illos nulla est potestas in tali ministro, non solùm vt licitè, verùm etiam vt validè faciat; ergo si potestas solùm data est ad ordinandos regulares subditos; circa alios facta nulla est. Probatur consequentia, quia illa extensio, & potestas non est de se indifferens ad omnes, ad modum potentiæ naturalis, sicut dici potest de charactere Episcopali, sed est voluntaria, iuxta concessionem delegantis; ergo non extenditur vltra illa etiam, quoad potestatem faciendi actum validum. Confirmatur exemplo: nam si Pontifex det licentiam Sacerdoti ad confirmandum tantùm personas huius ciuitatis, non potest validè alios extraneos confirmare, quia per se non est minister huius sacramenti, sed solùm quantum ei conceditur; idem est autem in præsenti.

IX. Declaratur etiam ex alio effectu: nam Pontifex potest concedere hoc priuilegium solum pro tali tempore, quo transacto, si quis tentaret Ordines conferre, vel confirmare, nihil faceret, quia iam non est minister ex commissione. Item potest Papa tale priuilegium absolutè datum reuocare, vt per se certum est; ergo potestas eius non est in omnibus similis potestati characteris, quæ indelebilis est, & irreuocabilis; ergo etiam quoad personas limitari omnino potest à concedente. Ex qua resolutione sequitur huiusmodi Abbates non posse ordinare alios sibi non subditos, etiam rogatus à Prælato illorum, quia vnus Prælatus solùm potest inuitare alium supposita in alio sufficienti potestate ordinis, vel sufficienti commissione Pontificis; neutra autem in præsenti inuenitur, vt ostensum est: ergo.

Maior patet, quia nullus Prælatus infra Summum Pontificem potest committere extraordinario ministro (vt sic dicam) ea, quæ pertinent ad potestatem ordinis, sed solùm possunt inferiores Prælati dare licentiam subditis, vt ab his, qui vel per consecrationem, vel per concessionem Pontificis possunt esse Ministri huius Sacramenti, illud recipiant.

X. *Rationes dubitandi de altero puncto ordinandi extra locum à priuilegio expressum.* Magis autem videtur res dubia de circunstantia loci proprij Monasterij; videtur enim res nimis extrinseca, vt ab illa validitas actus pendere censeatur. In contrarium autem obijci potest, quia, si facultas Pontificis detur ad tempus determinatum, extra illud non manet potestas; ergo si dat pro loco definito extra illum, non est potestas. Est enim eadem ratio, scilicet, quòd hæc potestas commensuratur concessioni, vt dictum est. Mihi sanè videtur posse Pontificem cum tanta restrictione delegare hanc potestatem, vt extra locum ab ipso designatum, nec validè exerceri possit, quia cùm totum pendeat ex illius voluntaria concessione, potest conditionem, quam voluerit, apponere.

XI. Nihilominus ex vi verborum dicti cap. *quoniam*, non existimo esse positum, neque esse præsumendum, nisi satis expressè declaretur propter coniecturam factam, quòd hæc circunstantia est nimis extrinseca ad substantiam, & valorem talium actuum. Et ideo non est simile de personis, quia concessio, & potestas, illas principaliter respicit, & ideo ad personas designatas præcisè terminatur vbicunque sit; neque etiam est simile de limitatione temporis, quia ex illa pendet substantia, (vt sic dicam,) seu totum esse talis potestatis; pendet enim in fieri, & conseruari à concedente, & transacto tempore ab ipso designato statim desinit conseruari; atque ita cessat. A loco autem non ita pendet, sed solùm respicit illum, vt circunstantiam actus necessariam, vt licitè fiat. Qua sententia suppositâ existimo veram esse sententiam glossæ, quoad monachos subditos Abbati, quia & validè & licitè poterit illis conferre ordines dictos extra suum monasterium, si à Prælato alterius loci vel inuitetur, vel permittatur. De valore patet ex dictis. De honestate autem probatur, quia licèt textus dicat *in suis Monasterijs* quoad circunstantiam loci, solùm eam postulat, quatenus iure communi ad debitum ordinem necessaria est; consentiente autem Prælato alterius loci nullus peruertitur ordo, & ideo non fit contra hanc legem, sicut non fit contra commune ius.

Quomodo vera sit glossa in n. 7. allata de licita ord.

Quarta Quæstio. An per hoc priuilegium ordinari possint Nouitij.

XII. Quartò interrogari potest, vtrum hæc potestas ex vi illius iuris extendatur ad Nouitios eiusdem monasterij, & suo modo subditos Abbati; videtur enim non extendi, quia Nouitij non sunt religiosi, neque in rigore sunt subditi. Item, quia Nouitius potest discedere; Ordo autem semel datus est indelebilis; ergo non est verisimile, pro illis etiam datam esse hanc potestatem. Præsertim, quia est communis opinio, Nouitios secundùm commune ius non posse licitè ordinari; ergo illa concessio intelligenda est, secundùm hoc commune ius. In contrarium autem est, quia verior sententia fert Nouitium posse ordinari; si aliud speciale non impediat, & præsertim ad tonsuram, vel minores ordines, ad quos specialis titulus non est necessarius; ergo in fauorem Religionis extendenda potius est hæc potestas, quàm restringenda, cùm sit etiam beneficium Principis, quod latè explicandum est, quantum verba legis patiantur. Verba autem illius legis solùm habent *in suis Monasterijs*, in quibus etiam comprehenduntur Nouitij, & aliquo modo sunt partes illius Communitatis Religiosæ; ergo.

Confirmatur, quia Innocentius III. in dicto cap. XIII. *cum contingat*, solùm ait, *Laici ad Monasteria conuolantes à suis Abbatibus tonsurantur*, per quæ verba propriè videntur Nouitij significari, qui ex sæculo ad Religionem conuolant. Vnde Alexander IV. in cap. *abbates*. de priuilegijs in 6. duo membra distinguit, dicens: *Monasteriorum suorum Conuersis, & qui ad illa conuolauerint*. Vbi per Conuersos non intelligit Religiosos laicos prout solent Conuersi à Monachis distingui; constat enim potestatem hanc non pro illis præcipuè dari, sed intelligit Monachos professos, qui Conuersi appellantur, quia in professione promittunt modum conuersionis; ergo per illos, qui conuolauerunt ad monasteria, intelligit Nouitios, quos enim alios intelligere potest. quod sensit glossa ibi, verb. *Conuolauerunt*, addens, *vt sic conuertantur, & fiant monachi*. Et idem sentiunt ibi Francus, & Cardinalis Alexandrinus, & expressè Rebuffus suprà num. 18. dicens valere talem ordinationem intra annum professionis, neque annullari (loquitur de prima Tonsura) etiamsi Nouitius egrediatur. quia legitimè facta est, iuxta regulam *actus legitimi*. de regul. iuris in 6. & efficacior ratio est, quia ordo est indelebilis. Atque hæc sententia, vt magis fauorabilis, ac probabilis sustinenda est, quam à Iulio II. confirmatam, & declaratam inuenio in priuilegio concesso Ordini Cistercienſi in Hispania, vbi inter alia sic habet, *Nec non Nouitios, & alios quoscunque dicti monasterij subditos prout poterant prafati perpetui Abbates clericali charactere insignendi* per quæ verba multa alia ex his, quæ diximus, comprobantur.

Quinta Quæstio. An ad omnes ordines conferendos priuilegium hoc extendatur.

XIV. Quintò interrogari potest, ad quos ordines conferendos hæc potestas extendatur, ex vi illius antiqui vsus. In quo duo sunt certa. Primum non extendi ad sacros ordines, quia ibi non exprimuntur, & posse conferre aliquem ordinem sacrum absque Episcopali consecratione ordinantis est magnum priuilegium, quod non conceditur, nisi exprimatur in specie. Secundò est certum potestatem extendi ad omnes gradus infra lectorem, vt in principio num. 3. dixi: nam qui dat potestatem ad formam, dat, vel supponit potestatem ad dispositionem præuiam; prima autem tonsura, & gradus Ostiarij est quasi dispositio ad gradum lectoris, qui in eo textu expressè conceditur; ergo, &c. Solùm ergo superest difficultas de duobus gradibus Exorcistæ, & Acolyti; nam glossa in cap. 1. de ordinatis ab Episcopo, qui renuntiauit Episcopatum, partem affirmantem indicat. Cùm enim in textu dicatur omnes Ordines vsque ad Subdiaconatum exclusiuè à non Episcopis quandoque conferri, glossa id confirmat ex dictis capitulis *quoniam*, & *cum contingat*; sentit ergo ex vi illorum iurium posse Abbates omnes dictos ordines conferre. Et potest ex textu sumi argumentum, quia Alexander III. affirmat hoc fieri, & nullum extat aliud ius, quo possit fieri.

XV. Nihilominus contraria sententia probabilior est, quam tenet glossa in dicto c. *quoniam* communiter ibi approbata, vt constat ex Turrecremata, & alijs. Ratio est, quia in textu expressè limitatur potestas ad lectoratum, & non potest à nobis extendi ad id, quod maius est; priuilegia enim nec per similitudinem rationis, possunt extendi vltra verborum proprietatem, nec dum vbi est tanta disparitas. Denique priuilegia tantum valent, quantum sonant,

sonant, & ideo suprà n.8. dicebamus, si concedant facultatem circa tales personas, non posse ad alias extendi; ergo cùm verba illius textus de lectoribus tantùm mentionem faciant, non possunt cum fundamento vltrà extendi. Nec verba Alexandri III. in contrarium vrgent; nam licèt referat omnes ordines minores interdum dari à non Episcopis, non tamen dicit fieri ex vi illius iuris antiqui, imò nec alterius iuris communis scripti, sed poterat tunc fieri ex vi aliorum priuilegiorum, vt mox dicemus.

Sexta Quæstio, An Prælatus non benedictus vti possit hoc priuilegio in aliquo casu?

XVI. Sextò interrogari potest, an hoc ius, quoad omnia in illo statuta nunc duret, vel quoad aliqua mutatum sit. Et specialiter quoad eam conditionem Abbatis ordinantis, quod scilicet debeat esse benedictus, dubitatur, vtrùm Abbas non benedictus possit nunc Ordines conferre. In quo dicendum est ex parte ampliatum esse hoc ius per concessionem Alexandri III. quæ habetur dicto cap.1. de supplenda negligentia Prælatorum, vbi sic inquit: *Si Episcopus tertio cum humilitate, ac deuotione, sicut conuenit, requisitus Abbates benedicere renuerit, licet Abbatibus proprios Monachos benedicere, & alia, quæ ad hoc officium pertinent, exercere.* Vbi glossa verb. *Alia*, intelligit, *vt conferant Lectoratum in proprio Monasterio*, quam Panormitanus ibi, & alij approbant, & idem tenet Ioannes Andreas in Clementina *Attendentes.* §. *statuimus.* de statu monachorum. Felinus in cap. *eam te.* de rescriptis. Panormitanus & communis in cap. *inter Monasterium.* de re iudicata. Et quanuis verba Alexandri III. obscura sint; nam in originali, quod est priuilegium sextum Cistercienfibus concessum, sic habet: *Liceat nouitios proprios benedicere, & alia, quæ ad illud officium pertinent, exercere.* Vnde obscurum redditur, an faculeas solùm referatur ad illud officium benedicendi monachos, aut vestes, vel similia: licèt hoc (inquam) ita sit, nihilominus Vrbanus Tertius, in priuilegio octauo eorundem Cistercienfium clariùs dixit concedens idem priuilegium, *& cætera, quæ ad officium suum pertinent, exercere*: pertinet autem ad officium eorum Lectores in suo Monasterio ordinare; ergo in eo casu, non est dubium, quin Abbas non benedictus possit hoc præstare. Neque etiam potest dubitari, quin possit Papa hoc concedere; quia illa benedictio, non imprimit characterem, neque est ex Christi institutione, vt necessaria reputetur ad hanc concessionem; sicut ergo potest Papa simplici Sacerdoti absque præuia aliqua benedictione committere confirmationem, ita etiam ordinationem; & ita pro illo casu de facto illam commisit.

Septima Quæstio, An extrà dictum casum possint Prælati non benedicti, seu non perpetui ordinare?

XVII. Vlteriùs verò inquiritur septimò; an extra illum casum habeant aliqui Abbates non benedicti, imò nec benedicendi, prædictam potestatem ordinandi. Quod dubium mouetur propter Abbates triennales, qui non benedicuntur, vt perpetui, eo quòd benedictio sit etiam quasi perpetua, & indelebilis, & ideo non datur propter officium temporale, prout statuit Eugenius Quartus in priuilegio sexto Cistercienfibus de Obseruantia in Hispania concessum: de illis ergo Abbatibus dubium est, an possint tunc Ordines conferre in suis Monasterijs. Et quidem, quod de iure communi non possint, neque etiam ex antiquis priuilegijs Cistercienfibus, aut alijs similibus, certum est, quia in eis non inuenitur concessum. Nihilominus aliqui id affirmant ex priuilegijs concessis Cistercienfi familiæ in Hispania. Primum est dictum priuilegium sextum concessum ab Eugenio Quarto, anno 1437. vbi vult, *vt Abbates triennales, licet eis munus benedictionis non impendatur, omnibus, & singulis honoribus, præeminentijs, priuilegijs, prærogatiuis, turibus, & insignijs Abbatialibus fungi possint.* Hæc autem verba nimis generalia sunt, & de illis meritò dubitari posset, quia potestas conferendi ordines est priuilegium valde speciale. Tamen priuilegium Iulij Secundi, suprà relatum omnem tollit dubitationem, quia expressè, & in specie concedit his Abbatibus triennalibus potestatem insigniendi clericali charactere, quam habebant Abbates perpetui, quid autem per characterem clericalem ibi intelligendum sit, infrà dicemus. Aliæ item concessiones de hac re citantur in Compendio Cistercienfi, verbo *Abbas* §.4. & 5.

Octaua Quæstio, An per hæc priuilegia soli subditi religiosi nunc valeant ordinari.

Octauò interrogari potest, an hæc potestas etiam nunc limitetur ad solos subditos Religiosos. Ratio dubitandi sumitur ex capite *Abbates.* de priuilegijs in 6. vbi expressè conceditur his Abbatibus, *vt possint primam tonsuram conferre Monasteriorum suorum conuersis & qui ad illa conuolauerint, & in quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem iurisdictionem obtinent.* Deinde Innocentius Octauus anno 1489. concessit Cistercienfis Ordinis Generali, & quatuor præcipuis Abbatibus, (& est priuilegium 118.) *vt possent omnes ordines minores personis eiusdem Religionis intra Monasteria prædicta conferre*; imò ibidem refert antea hoc ipsum fuisse ab Apostolica Sede illis concessum: quæ concessio non limitatur ad subditos, sed extenditur ad omnes Religiosos eiusdem Ordinis, quanuis non ad seculares etiam subditos, sicut præcedens, in qua tertium membrum planè intelligitur de secularibus, qui interdum subijciuntur his Abbatibus habentibus iurisdictionem Episcopalem. Vnde illa concessio quoad hoc magis ampla est, licèt, quoad potestatem conferendi sit magis restricta, vt in sequenti quæstione dicam. XVIII.

Sed licèt verum sit per hæc iura, seu priuilegia amplificatam fuisse antiquam concessionem iuris communis. Nihilominus, quoad Abbates triennales videtur restricta à Iulio II. ad solos subditos per illa verba, *Nouitios, & alios quoscunque dicti Monasterij subditos.* per quæ certum est excludi non subditos etiam Religiosos eiusdem ordinis; an verò comprehendantur subditi, etiam seculares, dubium est propter illa verba, *alios quoscunque.* Tamen dubitationem abstulit Concilium Tridentinum sess.23. c. 10. de reformatione, vbi statuit, vt ampliùs non liceat his Abbatibus *cuiquam, qui regularu subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores Ordines conferre*; & infrà subdit, *non obstantibus quibuscunq; priuilegijs, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorialibus.* Circa quæ verba dubitari potest, an per illa reuocetur priuilegium etiam in iure insertum, vt est in dicto cap. *Abbates.* quia hæc priuilegia difficiliùs reuocari solent; sed nihilominus etiam illud reuocatum censetur, & ita declaratum inuenio à congregatione Cardinalium. XIX. *Resolutio vera de solis subditis religiosis Abbatum triennalium.*

Sed quid si aliquis subditus secularis ordinetur ab Abbate; nunquid ille indigebit noua tonsura, vel ordinatione? Ad hoc respondet inuenio eiusdem congregationis tam manuscriptum, quàm ex varijs impressionibus, circa citatum c. 10. Trid. illum XX. *Quoad subditos seculares horum Abbatum ordinario valet, sed non licet.*

lum non indigere iterum tonsurari, seu ordinari quoad minores iam receptos, sed solùm indigere dispensatione. Vnde tacitè videtur explicari illud verbum Concilij, *non licet*, vt contineat prohibitionem, non verò auferat potestatem. Nam si potestatem abstulisset, reuera illa ordinatio non fuisset valida, quia ignorantia, vel bona fides etiamsi intercedat, non reddit actum validum, quando potestas deest: ergo si Ordo bona fide susceptus à tali Abbate fuit validus, non deerat potestas in Abbate, sed solùm prohibitus est illa vti circa talem personam. Et ideo dicitur esse necessaria dispensatio, quia per illam ordinationem, quanuis sit datus character, non tamen vsus eius, eo quòd sit datus ab habente potestatem impeditam, seu ab alieno, & non à proprio Episcopo, & absque literis eius. A quo autem sit danda hæc dispensatio ibi non explicatur: credo tamen pertinere ad proprium Episcopum ordinari iuxta principia posita in materia de suspensione disp. 31. sect. 1.

XXI. *Licebit tamen iuxta respons. Cardin. si sint Abbates mitrati, &c.*

Additur verò, in eisdem responsionibus Cardinalium circa idem caput Concilij Tridentini, vnum valde notandum, scilicet Abbates, qui habent ius baculum deferendi, & mitram si Sacerdotes sint, & benedicti, posse, & validè, & licitè conferre omnes minores ordines, quibuscunque, tam regularibus, quàm secularibus, etiam sibi non subditis, si tamen ordinandi habeant dimissorias literas, à proprio Episcopo, vel Prælato, per quas singulatim, & in particulari hanc licentiam præbeat, & consensum etiam Episcopi illius loci, in quo sunt ordines ministraturi. Ex qua responsione planè sequitur, quòd si huiusmodi Abbates hos ordines conferant talibus personis sine dimissorijs literis suorum Prælatorum, ordinatio substantialiter erit valida, & non iteranda, quanuis sic ordinati indigeant dispensatione, propter suspensionem contractam ratione ordinis malè susceptì. Consequutio est euidens, quia si Abbas licitè hoc faciat suppositis dimissorijs literis, supponitur potestatem habere, quia dimissoriæ literæ, non dant illi potestatem, sed solùm licentiam, vel ius vtendi sua potestate circa talem personam.

XXII. *Hæc Cardinalium responsio, si authentica est, parit difficultatem,*

Hæc autem omnia videntur repugnare resolutioni traditę circa tertiam quęstionem in n. 8. Nam hìc clarè supponitur potestatem horum Abbatum ex vi suæ benedictionis se habere ad modum potestatis collatæ per characterem, quæ de se sufficit ad operandum circa personam quamcunque, licèt ad iustè operandum requirat iurisdictionem. Sed nos suprà tantùm diximus ex illo iure antiquo Septimæ Synodi id non haberi, quod reuera videtur sufficienter probatum; fortasse autem per posteriora priuilegia id ampliatum est, aut consuetudine idem est explicatum. & in hac consuetudine potissimum videtur fundata illa resolutio: nam de iure, aut de priuilegio scripto mihi non satis constat. An verò illi resolutioni standum sit, alijs iudicium relinquo; nam de authoritate, & certitudine illius responsi, mihi hactenus dubia res est.

Nona Quæstio, An dicta priuilegia extendantur ad aliquos ordines conferendos vltra Lectoratum.

XXIII. *Resolutio affir quoad omnes ordines minores*

Nonò interrogari potest, an illud antiquum ius sit ampliatum quoad potestatem conferendi aliquos ordines vltra lectoratum. Ad quod affirmando respondendum est: nam Alexander III. in dicto capite primo de ordinatis ab Episcopo, qui renuntiauit Episcopatum, refert, solere aliquos non Episcopos omnes ordines infra subdiaconatum conferre: ergo cùm ex iure communi hoc non constet, credendum est ex priuilegio factum esse. Item Innocentius VIII. commemorat, vt suprà retuli, nonnullos Abbates Cistercienses ex priuilegijs & indultis Apostolicis hoc posse. Imò Congregatio Cardinalium in responso suprà citato supponit, omnes Abbates benedictos habentes ius deferendi mitram, & baculum, posse omnes minores ordines conferre, ita vt benedictio illa sit quasi ordinatio quædam conferens hanc potestatem. Potuit enim sub hac ratione à Pontificibus institui; an verò à principio habuerit hanc institutionem, affirmare non possumus, quia non est in iure expressum; sed potius ius cum limitatione loquitur, vt videmus. Priuilegium etiam Innocentij Octaui non de omnibus Abbatibus benedictis, sed de Cisterciensi, & quatuor alijs loquitur. Alexander etiam Tertius in dicto capite primo, solùm indefinitè dicit, *huiusmodi Ordines à non Episcopis, quandoque conferri.* Non est etiam dubium, quin Abbates Sancti Benedicti habeant hoc priuilegium. Idem de Abbate Camaldulensi, & alijs; hinc ergo vel vsu, vel expressa concessione extensa est hæc potestas conferendi omnes minores ordines ad omnes Abbates benedictos, ex vi suæ benedictionis.

Additum præterea est, ab Innocentio Octauo in dicto indulto, vt Abbas Cistercienfis, & quatuor principales Abbates eiusdem Ordinis possint et iam Diaconatum, & Subdiaconatum conferre. De qua commissione controuersia est inter Theologos, an possit à Papa fieri, vt in materia de ordine tractandum est: nunc autem factum tanquam certum supponimus, & ideo credimus iure etiam esse factum, quanuis in ratione, & modo explicandi hoc ius possit esse varietas, de qua suo loco. Veruntamen priuilegium hoc quoad hanc partem reuocatum esse per Concilium Tridentinum, sentit Nauarrus Consilio decimotertio de priuilegijs. Nam sessione 23. capitę 8. de reformatione, statuit Concilium ordinationes sacrorum Ordinum à proprio Episcopo faciendas esse; vnde significat solos Episcopos posse ordines sacros conferre; illud verò cap. non multum vrget; nam, vt ex contextu constat, & à Congregatione Cardinalium declaratum est, cap. illud, etiam in minoribus ordinibus locum habere. Maius indicium est, quòd in cap. 10. cùm de ordinatione Abbatum loquitur, solùm Tonsuram, vel minores Ordines respectu subditorum Monachorum eis permittit, & cap. 12. Episcopis tribuit curam eligendi & examinandi dignos ad sacros ordines, & subdit, *Regulares quoque, nis in minori ætate, necsine diligenti examine Episcopi ordinentur, priuilegijs quibuscunque quoad hoc penitus exclusis*, ergo vult Concilium, vt regulares ordinari non possint in sacris, nisi ab Episcopis, & reuocat priuilegia contraria, quale erat hoc, de quo tractamus. Quæ sententia Nauarri mihi placet; nam licet (vt ipse etiam putauit) reuocatio illa non sit tam expressa, quin possint conjecturæ illæ dissolui, nihilominus priuilegium illud adeò est exorbitans, vt eius reuocatio etiam tacita, & insinuata tantùm admittenda sit. Videtur enim Concilium consultò noluisse expressam mentionem illius priuilegij facere, sed tacitè illud præterire, ne videretur illud tanquam validum recognoscere (quod controuersum est) sed simpliciter statuit, & supposuit, quæ in priuilegio repugnabant, addita solum generali reuocatione, per quam hoc etiam priuilegium reuocatum intelligitur. Quod etiam fenit Collector compendij Priuilegiorum Ordinis Cistercienfis, hoc priuilegium omittens.

Vnde multo certius est, Abbates nō benedictos, & triennales non gaudere hoc priuilegio, quibus solùm cōceditur, vt possint subditos suos Clericali

charactere insignire, prout poterant perpetui Abbates, sub quibus generalibus verbis certum est, tam singulare priuilegium non comprehendi, maximè, quia illud commune non erat omnibus perpetuis Abbatibus; ibi autem solùm conceditur, quod omnibus commune erat. Vnde certum existimo etiam ante Concilium Tridentinum, hoc non potuisse. De alijs verò quatuor minoribus Ordinibus contrarium est, etiam de his Abbatibus non benedictis, ratione illius priuilegij; nam licèt verbum *character clericalis* sufficienter posset in sola prima tonsura verificari, tamen ex se ad illa non limitatur, & ideo conuenienter extenditur ad omnes ordines Minores; ad quos saltem ex consuetudine extendebatur potestas perpetuorum Abbatum, quibus quoad hoc triennales æquiparantur.

XXVI. *Obiectio contra nunc dicta, non vsque quaque euadit.* Sed obijci potest capitulum, *Abbates*, de priuilegijs in 6. vbi solùm permittitur Abbatibus primam clericalem conferre tonsuram, per quod videtur etiam antiquum ius limitari. Nonnulli volunt extendere textum illum ad omnes minores ordines, vt videre licet in expositoribus, & alijs, quos refert Sylu. verb. *ordo* 3. q. 2. Sed planè repugnat proprietas literæ; nam prima tonsura Clericalis propriè significat solam illam, vt à proprijs ordinibus distinguitur. Et ideo dicendum est in illo textu, non præcipuè disponi de ordinibus, quos possunt Abbates conferre, sed de personis, quibus possunt eos conferre, & quoad hoc ampliabat textus ille ius antiquum, (vt dixi) ad quoscunque subditos Abbati habenti iurisdictionem Episcopalem, etiam seculares. Igitur ratione huius ampliationis solùm primæ tonsuræ mentionem fecit, quia quoad omnes illos subditos noluit illi Pontifex maiorem potestatem dare, si tamen aliunde habeatur, non abstulit illa; nullum enim verbum reuocatorium quoad hanc partem addidit. Et vel maximè, quòd priuilegia, quæ minores ordines concedunt, posteriora sunt, & consuetudo etiam id semper obtinuit.

Tertia ratio.

Decima Quæstio, An in priuileg. ordinandi communicent alij religiosi.

XXVII. Vltimò dubitari potest, vtrùm Prælati aliarum Religionum per viam communicationis gaudere possint hoc priuilegio; & ratio dubitandi est, quia Prælati Mendicantes, v. g. communicant non solùm inter se, sed etiam cum Religionibus Monachalibus, vt constat ex varijs priuilegijs, quæ in eorum compendijs referuntur, verb. *Communicatio*; sed hæc facultas conferendi Ordines minores pertinet ad vnum ex priuilegijs Apostolicis; ergo in illo etiam communicabunt. Patet consequentia, quia verba Pontificum generalissima sunt, vt constat præcipuè ex priuilegio Clementis VII. Minoribus concessum, in quo inter alia dicitur, *omnibus facultatibus & gratijs nostræ professioni regulari obseruantia, non contrarijs aliis ordinibus quibuscunque non Mendicantibus quomodolibet concessis, & in omnibus, & per omnia, perinde ac si nobis concessa specialiter fuissent.* vbi hæc potestas comprehenditur sub nomine facultatis, & gratiæ, maximè cum illa ampliatione, *in omnibus, & per omnia.* Nec talis facultas repugnat institutis aut Regulari obseruantiæ aliarum Religionũ, quæ Monachales non sunt. Cur ergo Prælati earum non participabunt hanc potestatem; cùm sint verè Prælati, & æqualem habeant in suos subditos iurisdictionem Episcopalem, & consequenter in re ipsa habeant æqualem dignitatem, etiamsi non eodem nomine appelletur.

XXVIII. *Quæstio proponitur multiplicitèr.* De hoc nihil inuenio à Doctoribus tractatum, tamen ex perpetuo eorum silentio colligo, omnes pro manifesto supponere Prælatos aliarum Religionum, qui Abbates non sunt, non gaudere hoc priuilegio. Idem videtur certum ex perpetuo non vsu omnium Religionum non Monachalium; nullus enim earum Prælatus hac vtitur potestate; ergo signum est non agnoscere illam sibi concessam per viam communicationis. Et idem existimo etiam de Canonicis regularibus, quorum instituto, & procedendi modo posset faciliùs hæc facultas accommodari, & nihilominus non vtuntur illa, per viam communicationis, nisi aliquibus sit specialiter concessa. Deinde potest reddi ratio, quia hoc priuilegium adeò speciale est, vt sub generali clausula non censeatur comprehendi. Item, quia non est ex his priuilegijs, quæ pertinent, vel ad spiritualem vtilitatem, vel ad conueniens regimen Religionis, sed potiùs ad quandam dignitatem & præeminentiam talium Prælatorum, quæ non videtur ita accommodata statui aliorum Religiosorum, præsertim mendicantium; & ideo non censetur ad illam extendi communicatio. Denique quoties iura loquuntur de inferioribus Prælatis, quibus hæc potestas ordinandi communicata est, semper loquuntur de illis sub nomine *Abbatis*. quod est signum per eam vocem, in iure significari peculiarem dignitatem, quam non habent Prælati aliarum Religionum, qui hoc nomine non vocantur. Et ideo in hac potestate non communicant: Præsertim, quia ex se & ex primæua institutione postulabat hæc potestas benedictionem ipsius Abbatis, & licèt specialiter commissa postea sit Abbatibus non benedictis eorundem ordinum, id solùm fuit, quia eis quodammodo erat debita benedictio, ne omnino priuarentur commodis eius. Prælati verò aliarum Religionum per se nullam habent benedictionem, & ideo, nec ex iure communi habent hanc potestatem, neque illa specialis concessio facta Abbatibus triennalibus, ad illos spectat etiam per communicationem. Cuius signum etiam est, quia neque alijs insignijs dignitatis vti possunt, scilicet mitra, baculo, &c. neque ad hoc priuilegium extenditur communicatio, quia re vera non est res accommodata alijs institutis; ergo multo minus extenderetur ad potestatem ordinandi, cum hoc ministerium sine Pontificalibus insignijs perficere non possint.

Tacitè obijcitur obiectioni oppositæ.

CAPVT XXX.

De potestate eorundem Prælatorum ad res, aut vestimenta benedicenda, vel consecranda.

SCiendum est, quædam ex his iure communi concessa esse simplicibus Sacerdotibus, vt est, aquæ, aut panis benedictio, de quibus in Missali ordinario mentio fit, & de his hic non tractamus, quia supponimus Prælatos, de quibus agimus, esse sacerdotes, & eo titulo posse quidquid possunt Sacerdotes simplices: alia verò sunt propria Episcoporum iure ordinario, vt sunt consecratio calicis, vel altaris, & benedictio sacrarum vestium, & de his est in præsenti sermo. Est tamen vlteriùs aduertendum, quasdam ex his benedictionibus fieri adiuncto chrismate, vt calicis, vel aræ, alias verò per simplicem orationem, & aspersione aquæ benedictæ. Tandem supponendum est, quanuis iure ordinario hæc non conueniant nisi Episcopo consecrato, nihilominus per Summum Pontificem posse regulariter committi Presbytero. Dico *regulariter*, quia de quibusdam dubitarunt aliqui, vt de confectione chrismatis, & de benedictione olei infirmorum, an scilicet possint ex delegatione Pontificis ita cõfici, aut benedici à simplici Sacerdote, vt sit sufficiens

Notationes pro discussione. 1.

ciens materia Sacramentorum, confirmationis, & extremæ vnctionis, contra quos dictum à nobis est in 3. tom. 3. partis disp. 33. sect. 2. & 4. tom. disp. 40. sect. 2. Sed in illis est specialis ratio propter ordinem ad Sacramentum, cuius materia, & minister sunt de iure diuino; relictis ergo illis materijs, quæ ad Sacramenta pertinent, de cæteris benedictionibus ad sacramentalia tantùm spectantibus, certum est posse Pontificem illas committere simplici sacerdoti, quia cùm omnia sint immediatè ex institutione Ecclesiæ per eiusdem potestatem supremam, designari potest earum minister. Vnde etiam fit, vt ex communi sententia Doctorum multum in his posset valere consuetudo, præsertim, quoad simplices benedictiones, quæ sine vnctione chrismatis fiunt.

II. *Assertio bipartita.*

His positis dicendum inprimis est Abbates regulares posse vestes sacras & pallas altaris, & corporalia benedicere, non tamen possunt consecrare calices, vel aras, nec consecrationem vllam efficere, quæ vnctionem chrismatis requirat. Vtraque pars communis est Canonistarum in c. *Abbates.* de priuilegijs in 6. & in Clementina *Attendentes.* de statu monachorum. Vt autem singulas partes probemus, dubitari potest circa priorem: vnde duxerit originem hæc potestas, vel quo iure fundetur; nam in decretis c. præced. citatis nulla de hac potestate fit mentio, sed solùm de benedictione, & ordinatione Monachorum, ex quibus, esto maioris momenti sit saltem, quoad sacramentalem ordinationem, non licet inferre hanc potestatem, quę diuersæ rationis est; & similiter in dicto cap. *Abbates*, dicitur quidem huiusmodi Abbates posse in suis Ecclesijs, quæ ad eos pertinent, pleno iure benedictionem solemnẽ post Missam, vesperum, aut matutinum tribuere; de alio verò benedictionis genere non fit mentio, neque ex illa colligi potest propter argumentum factum; quin potiùs per argumentum ab speciali, dum hæc benedictio tantùm exprimitur, aliæ videntur negari. Propter hæc Doctores communiter hoc reducunt ad consuetudinem. Difficile autem est, explicare quomodo actus ordinis consuetudine præscribatur, quia pendet ex potestate ordinis, quam non potest dare cõsuetudo, licèt dare valeat potestatem iurisdictionis. Quod autẽ hi actus sint potestatis ordinis, constat, tum quia non possunt fieri, nisi saltem à Sacerdote, tum etiam, quia in eis seruatur certa forma, & solennitas ad rem aliquam diuino cultui sacrandam ordinata; tum etiam à posteriori, quia Sacerdos, vel Episcopus ligatus censura, & hos actus exercens fieret irregularis.

Dubium circa 2 partem huius assert. vnde ad Abbates manauerit hæc potestas benedicendi.

Manasse ex consuetudine quidam aiunt.

III. *Quo pacto explicetur à nonnullis talis consuetudo.*

Duobus ergo modis hoc explicari potest, primùm iuxta sententiam Angeli verb. *Benedictio* n. 1. dicentis Sacerdotem simplicem, ex vi suæ ordinationis posse confícere hæc sacra benedicendo vestes, &c. nisi prohibeatur (imò, quod grauius est, idem dicit de benedictione calicis.) Quod si hoc verum est, facile intelligitur potuisse per consuetudinem introduci, vt his Abbatibus non censeatur prohibitum hoc ministerium. Veruntamen fundamentum Angeli, vt ipse fatetur, receptum non est communiter, & illud etiam reprobarunt postea Syluester, & alij. Deinde ipse tantùm illud ostendit à posteriori, quia potestas illa consuetudine acquiritur, quæ nec est bona collectio, vt statim dicam, nec ostendit cur Sacerdoti conueniat hęc potestas, eo ipso, quod Sacerdos est; quocirca vt sacerdos habeat hanc potestatem, non satis est, quòd non sit prohibitus, sed necesse est, vt positiue illi fit concessa. Nam, vt dixi in tom. 3. 3. part. disput. 15. sect. 3. sicut hæc sacramentalia ab Ecclesia sunt instituta, ita ministri eorum per Ecclesiam determinari potuerunt, & debuerunt. Nec videtur dubium, quin potuerit Ecclesia à principio instituere simplicem Sacerdotem, vt proprium & ordinarium ministrum harum benedictionum, cùm in hoc nulla sit repugnantia, vt ibi cum Durando dixi. Quòd autem ita factum sit à principio, nec probari potest, neque est verisimile; ergo & gratis asseritur Sacerdotem hoc posse, nisi prohibeatur, sed dicendum potiùs esset, si ei cõcedatur, & verisimilius est (quod communis habet sententia) ex primæua institutione solos Episcopos esse ordinarios ministros harũ benedictionum; & consequenter in illis solis esse hanc potestatem quasi ordinariam. Probatur tum ex cap. *consulto.* de consecr. d. 1. vbi dicitur corporale debere esse ab Episcopo benedictum, neque id ponitur tanquam speciale, vt Syluest. indicat, sed pro occasione loci illud potius quàm alia nominatur; significatur autem talium rerum benedictionem ordinario iure Episcopalem esse, tum ex Pontificali Romano, vbi semper ponitur Episcopus tanquam ordinarius minister harum benedictionum, semperque supponitur debere esse Pontificem, qui mitra vti valeat; tum etiam, quia ad maiorem reuerentiam & æstimationem talium rerum, ita fieri oportebat; cuius signum etiam est, quia nunquam legimus hoc licuisse omnibus Sacerdotibus, cum tamen etiam expressam prohibitionem non legamus; ergo ideo fuit semper prohibita, quia non fuit concessa, vt à simili colligitur ex c. *quamuis.* 68. distin. Vbi de Chorepiscopis dicitur, non posse ea, quæ sunt propria Episcoporum, quoniam quamquam consecrationem habeant, Pontificatus apicem non attigerunt.

IV. *Alius modus explicandi.*

Alio ergo modo explicari potest illa consuetudo, distinguendo, quædam conuenire Episcopis ratione suæ consecrationis, ex vi iuris diuini, qualia sunt confirmationis Sacramentum dare, ordinare, & similia, & de his verum est, non posse consuetudine acquiri. cap. *quanto.* de consuetudine. & ratio à priori est, quia nec consecratio potest acquiri consuetudine, nec consuetudo potest mutare ius diuinum, & de his intelligi debet communis doctrina Canonistarum in dicto c. *quanto.* & in c. *aqua.* de consecratione Ecclesiæ, vel altaris. Alia verò sunt, quæ Episcopis conueniunt, & reseruantur ex institutione Ecclesiæ, vt ea, de quibus agimus, & in his videtur consuetudo posse habere vim ad conferendam potestatem, quia hæc potestas in hoc comparatur iurisdictioni, quòd per solam extrinsecam concessionem dari potest; ergo sicut iurisdictio propter hanc causam consuetudine acquiritur, ita etiam hæc potestas. Item, quia hæc dari potest per extrinsecum priuilegium, sed consuetudo dare potest priuilegium.

V. *Difficultas.*

Dices, ergo posset consuetudine acquiri, vt Sacerdos possit Ecclesiam reconciliare, quia hoc etiam ex institutione Ecclesiæ pertinet ad Episcopũ, consequens est contra dictum cap. *aqua.* de consecrat. Ecclesiæ, vel altaris. Respondetur ibi esse sermonem de priuata consuetudine Episcopatus Bracharensis, quæ ad hanc potestatem introducendam satis esse non poterat, sine consuetudine Ecclesiæ Romanæ, quod est valde considerandum, vt ita intelligatur sententia communis, quam tractamus. Vt autem huius ratio intelligatur, aduertendum est, quoddam principium in eo textu positum scilicet Episcopum non posse delegare, quæ sunt ordinis Episcopalis inferioribus Sacerdotibus, sed tantùm alijs Coepiscopis, vt habetur etiam in cap. *quod sedem.* de offic. ordin. Cùm tamen Summus Pontifex possit aliqua ex his committere inferioribus Sacerdotibus, vt nunc supponimus. Ratio autem differentiæ est, quia actus ordinis, aut est iure diuino annexus ordini Episcopali, & sic vel à nemine potest committi inferiori Sacerdoti, vel non nisi in aliquo raro casu à solo Summo Pontifi-

Pontifice ex plenitudine potestatis. Aut talis actus est annexus Episcopali ordini ex institutione Ecclesiæ, & sic etiam talis institutio ad Summum Pontificem spectat, & ideo nullus inferior potest institutiones mutare, aut alteri sua potestate illud ministerium committere, nisi in casibus in iure expressis. Quia ergo consuetudo non habet vim ad dandã aliquam potestatem nisi ex tacita voluntate illius Principis, qui talem potestatem delegare potest, ideo in præsenti priuata (vt sic dicam) diœcesana cõsuetudo non fuit sufficiens ad huiusmodi potestatem conferendam; generalis autem consuetudo Ecclesiæ Romanæ sufficit, quia in ea Pontificia authoritas interuenire censetur.

VI. *Consuetudo non dat potestatem Abbatibus ad benedicendã vestes sacras, sed est signum date*

Vltimò tamen obseruandum est, quod aliàs diximus de iurisdictione, multo magis habere locum in hac potestate, scilicet consuetudinem ipsam non concedere hanc facultatem, sed esse signum concessionis à superiori factæ, quod multo magis in præsenti verum censeo; nam iurisdictio absque speciali concessione potest acquiri per consuetudinem legitimè præscriptã adminiculo iuris, ita circa hoc expressè disponentis; de hac verò potestate nullum extat expressum ius quòd consuetudine possit acquiri; est ergo hæc consuetudo signum concessionis à Summis Pontificibus factæ circa talem facultatem: & verisimile mihi est manasse ex aliqua expressa concessione, vel institutione Pontificum; quam in hunc modum probabiliter declaro, supponendo Abbates non posse iure ordinario, seu ex vi huius consuetudinis has res sacras benedicere, nisi ipsi benedicti sint. Argumento cap. *quoniam* d. 69. & cap. *cum contingat*. de ætate, & qualitate. quod etiam sentiunt communiter Doctores, & patet etiam, quia sine benedictione non possunt iure communi vti insignibus Episcopalibus; ergo multo minus possunt hos Episcopales actus participare. Requiritur ergo benedictio, & illi censetur esse annexa ipso iure potestas benedicendi has res sacras. Et hinc verisimile fit, huiusmodi Abbatum benedictionem, ex voluntate, & institutione Summorum Pontificum habuisse vim conferendi hanc potestatem, & potestta declarari. Nam in ipsa benedictione Abbatis dicitur per eam ordinari Abbatem, & constitui in ordine Prælatorum Ecclesiæ, & quodammodo participare dignitatem Episcopalem; ergo mirum non est, quod ex vi benedictionis huiusmodi participet etiam aliquos actus Episcopales inferioris ordinis, & qui etiam possunt simplici Sacerdoti committi.

Quomodo probabiliter ordinatur ordinis sufficiens potestatem à Pontifice.

VII. *Obstat communis doctorum sententia.*

Sed adhuc obstat huic communi sententiæ priuilegium ab Innocentio Octauo concessum Cisterciensibus, vt generalis, & quatuor præcipui Abbates possint pallas altaris, & omnia ornamenta Ecclesiastica benedicere; ergo signum est hoc non conuenire illis ex vi benedictionis, nec esse commune omnibus Abbatibus perpetuis, aliàs nihil Abbatibus illis speciale concederetur. Respondeo propter hoc incertum mihi esse, quid ante tempora Innocentij Octaui in hoc habuerit consuetudo, potuit tamen ab eo tempore vel ea occasione introduci. Nam Innocentius Quartus qui plusquam ducentis annis præcessit, in Clem. *Attendentes*. de statu Monachorũ, negat Abbates hoc posse ex consuetudine. Deinde dicitur ex consuetudine solum posse Abbatem benedicere paramenta sui monasterij, vt notat Gemianus in cap. *Abbates*. de priuilegiis in 6. In illo autẽ priuilegio amplior potestas illis Abbatibus specialiter conceditur: nam verba sunt, *Pallas altarũ & omnia ornamenta Ecclesiastica*, quæ non limitantur ad sola illa quæ Monasterii sunt, sed absolutè ad omnia extenditur. Addit verò Sylvest. verb. *Benedictio* n. 5. consuetudinem iam tenere, vt omnes possint cuiuscunque loci paramenta benedicere: quod ipse etiam fundare conatur in dict. cap. *Abbates*, iuncta gloss. verb. *quasi Episcopalem*. Sed ex iure illo nihil colligitur, quia iurisdictio quasi Episcopalis non dat facultatem ad actus ordinis nisi aliàs expresè concedatur: de consuetudine autem probabilius id est, quamuis iam magis videatur in priuilegiis fundata.

VIII. *Ostenditur iam 2 pars eiusdem 1 assert. quod sit vera de facto.*

Ex his ergo satis probata est prior pars assertionis affirmatiua: altera verò, quę negatiua erat, quoad consecrationes, quæ fiunt cum vnctione chrismatis, probatur primò, quia nullo iure, vel consuetudine (vt omnes fatentur) concessum est: & aliàs constat hos actus esse Episcopales. Imò sunt qui cẽseant, esse adeo strictè Episcopales, vt consuetudine præscribi non possint, quod tenuit Sylvest. suprà, & non parum fauet vsus non cõcedendi talem facultatem. Contrarium tamen tenet Angelus cum Cardinali, quod in rigore verius est, quia hoc simpliciter est ex iure humano, & ita potuisset Papa, si voluisset, hunc actum etiam adiũgere, quasi ex officio, Abbatiali dignitati, ac benedictioni. Deinde in dicto priuilegio Innocentij Octaui dictis quatuor Abbatibus & generali Cistercienſi conceditur, vt possint etiam calices, & altaria consecrare, chrismate sacro prius ab aliquo Antistite Catholico recepto: nõ est ergo dubium, quin possit Pontifex hunc actũ committere Sacerdoti non Episcopo: cur ergo non poterit etiam consuetudine præscribi, vel benedictione Abbatis ipso iure coniungi? De facto verò certum est non ita factum esse, imò & de illo speciali priuilegio mihi incertum est, an fuerit vsu receptum, & an nunc duret.

De possibili tamen contraria pars vera est.

IX. *Facultas prædicta, seu annexa quodammodo Abbatibus ad quid extendatur secluſis aliis priuilegiis.*

Atque hinc vlteriùs addendum est facultatem hanc non esse extendẽdam vltra benedictiones earum rerum, quæ ad sacra vestimenta pertinent, vel pallas, seu ornamenta altaris, sub quibus etiã corporale comprehẽdimus: nam ad hæc omnia, & hęc sola extenditur consuetudo, vt omnes Doctores docent. Quare licèt in Pontificali Romano multæ aliæ res nominentur, quæ sine benedictione olei benedicuntur, nihilominus nõ extenditur hæc facultas ad omnes illas, sed tantùm ad supradictas. In dicto autem priuilegio Innocentij octaui conceditur dictis Abbatibus, vt possint etiam benedicere vascula, ad reponẽdam sacram Eucharistiam, & quascunque imagines. Item vt possint Ecclesias, seu Monasteria sui Ordinis, quoties fuerit opportunum, dummodo ex homicidio polluta non forent, recõciliare aqua priùs per aliquem catholicum Antistitem (vt moris est) benedicta obtenta: hoc autẽ priuilegium quoad hanc partem nõ est commune, sed particulare quorundam Abbatum. Denique licèt hæc facultas olim solùm concederetur Abbatibus benedictis, tamen Iulius II. in priuilegio *Sacræ Religionis* cõcesso familiæ Cistercienſi in Hispania, quod inter impressa est 19. concesit Abbatibus triennalibus, vt vestes, tunicas, & alia ornamenta, pro celebratione Missarum, & aliorum diuinorum officiorum, in Ecclesiis monasteriorum prædictorum duntaxat necessaria benedicerent.

Secundò dicendum est Prælatos Ordinum mendicantium etiam posse sacra ornamenta benedicere, imò & suas Ecclesias, vel cœmeteria. Prior pars probatur inprimis per vim communicationis; nam quoad hanc benedictionem est in vsu, & praxi Religionum, eamque supponunt omnia compẽdia priuilegiorum Religionum, vt videre licet in Compẽdio Minorum, verbo *Benedicere*, & in Cõpendio Societatis eodem verbo §. 3. Vnde considerandum est, quoad alios Prælatos, qui nõ sunt Abbates, nõ posse allegari cõsuetudinem, vt immediatam rationẽ, seu titulum huius facultatis, quia reuera nulla est talis consuetudo, nec probabilis ratio eius; debet ergo fundari in aliquo priuilegio, quod potest esse,

X. *Assertio tripartita. Prior pars suadetur per vim communicationis.*

vel directè concessum in hac specie Mendicantibus, vel omnibus, vel alicui Religioni illorum; vel tantùm indirectè per viam communicationis, cũ Religionibus Monachalibus. Et de hoc posteriori modo posset alicui esse dubium, propter dicta in cap. præced. Nam si non est communicatio cum illis in collatione Ordinum minorum, cur erit in hac benedictione. Item quia non communicant cum eis in facultate vtendi insigniis Põtificalibus: ergo neque in hac benedictione; nam hæc duo sese comitãtur. Vnde Cõgregatio Cardinalium in quodam responso, circa Concil. Trid. sess. 23. c. 10. sic inquit: *Abbas qui est benedictus, vel qui ex priuilegio Sedis Apostolicæ habet, vt Pontificalia exercere possit, ac si esset benedictus, potest omnia sacra benedicere, illis exceptis, in quibus vnctio requiritur.* Nihilominus omnes, vt dixi, in hoc admittunt communicationem, cuius ratio statim patebit.

Dubitatio contra hanc partem remouetur.

XI. *Posterior pars etiam per directam concessionem estenditur cum suis limitationibus, & ampliationibus.*

Secundò ergo probatur assertio, quia simile priuilegium directè concessum est Minoribus per Leonem X. vt habetur in supplemento Minorum concessione 55. & in Compendio eorundem, verb. *Benedicere.* §. 14. & in Compendio Societatis eodẽ verb. §. 1. In quo priuilegio duplex ponitur limitatio; vna, vt solùm pro suorum fratrum vsu possint hæc benedicere; alia, vt benedicere non possint ea, in quibus chrisma interuenit, in reliquis verò amplissima est cõcessio, nam extenditur ad Ecclesias, cœmeteria, Capitula, & Oratoria benedicenda, & cõsequenter etiam ad reconciliandam Ecclesiam pollutam quoties opus fuerit sine alia limitatione, vt notatur etiam in Compendio Societatis verb. *Ecclesia* §. 2. Item extenditur ad paramenta, & ornamenta, & alia quæcunque ad diuinum cultum necessaria. Vnde fit, vt etiam Corporalia possint benedicere, & pyxidem Eucharistiæ, & omnia alia, quæ ad altaris ornamentum, vel ad vsum sacrificij Missæ iuxta morem Ecclesiæ Romanæ benedici solent. Deinde quoad personas conceditur hæc facultas non solùm Generalibus, & Prouincialibus, sed etiã Conuentualibus Prælatis; & sub his comprehenditur omnes Vicarij, qui in defectu Prælatorum eorum regimen, & iurisdictionem tenent, illos enim suprà cap. 22. num. 4. diximus sub nomine Prælatorum comprehendi, & in præsenti expressius declaratum est à Pio V. in quodam priuilegio Hieronymianis concesso. Præterea in dicto priuilegio Minorum additur, *vt idem possint alij fratres eiusdem Ordinis, qui ad hoc in Capitulo generali deputati fuerint.* Alij verò referunt concessum fuisse à Sixto quarto Ordini minorum, vt omnes simplices Sacerdotes possint hæc sacra benedicere, exceptis Corporalibus. Ita refert ex summa Rosella, Sylvest. verb. *Benedictio.* n. 4. qui inde infert idem posse Sacerdotes Ordinis Prædicatorum. Existimo tamen, hanc tantam amplificationem nõ esse in vsu, neque etiam expedire. Præterea limitatio illa de benedicendis tantùm vestibus ad proprium vsum, sublata creditur per viã communicationis, per dictum priuilegium Innocentij Octaui concessum Cistercien sibus. Nam expressè dicit *tam suis monasterij, quàm vnd. cunque sit.* Et in Compendio Societatis verb. *Benedicere.* §. 2. refert priuilegium concessum à Iulio II. Priori Generali Canonicorum Sancti Saluatoris, quo simpliciter, & sine limitatione conceditur facultas benedicendi hæc, quæ sunt sacris vsibus necessaria. Atque ita supponitur fieri posse in scholio eiusdem Compendij, dum pro vsu huius potestatis quoad externos, prudens moderatio adhibetur, scilicet, vt non fiat nisi necessitate vrgente & prælatis distantibus, & sine illorum offensione. Ex quibus tantum constat actionem hanc esse ex his quæ à prælatis Mendicantium iuxta suum institutum exerceri possunt; aliàs per propria, & directa priuilegia non ipsis cõcederetur, & ideo quoad ipsam gaudere possunt per viam communicationis etiam priuilegiis Abbatibus concessis, & hactenus de prælatis Religiosis.

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI TERTII.

De Religiosis deserentibus, vel mutantibus aliquo modo statum suum, & de obligationibus eorum.

CAP I. *Quando Religiosus sit positiuus, vel Apostata censendus; & quas pœnas ob tale crimen incurrat.*

II. *Expediuntur aliquot dubia circa doctrinam cap. præcedentis.*

III. *De culpa, obligatione, ac pœna cooperantium modo aliquo ad alterius apostasiam.*

IV *An Religiosus professus iuste possit à religione expelli?*

V. *Ad quid teneatur professus è Religione eiectus, ac primùm, an teneatur ad illam redire.*

VI. *Ad quid obligetur Religiosus expulsus licitè & liberè in seculo permanens.*

VII. *An liceat Religioso professo extra monasterium viuere, retento, vel mutato habitu de licentia Prælati; & ad quid tunc teneatur.*

VIII. *An ex natura rei, seu secluso iure humano, liceat professo vnius Religionis ad aliam perfectiorem propria authoritate transferri.*

IX. *An liceat etiam ex natura rei transitus propria authoritate factus ad Religionem laxiorem vel æqualem.*

X. *Quousque ex vi iuris communis liceat transitus ad Religionem perfectiorem.*

XI. *An ex vi dicti iuris communis liceat transitus ad Religionem, æquè vel minus strictam.*

XII. *An spectato iure particulari, seu indultis Religionis, liceat transitus ad aliam Religionem.*

XIII. *An Religiosus legitimè transiens ad aliam Religionem, possit secum transferre aliquod peculium.*

XIV. *An cum Religioso transeunte transeant etiam immobilia vel mobilia pretiosa, quæ forsè ratione illius pertinebant ad priorem Religionem.*

XV. *An cum Religioso transeunte, transeant etiam prærogatiuæ, quibus in prima Religione fruebatur.*

XVI. *De transitu Religiosi ad Episcopatum, & de obligationibus eius ex vi votorum castitatis, & paupertatis.*

XVII. *De obligationibus eiusdem ex vi voti obedientiæ.*

XVIII. *An prædictus Episcopus gaudeat gratiis suæ Religionis: & vtrum omnia dicta à cap. 16. procedant de Religioso assumpto ad Cardinalatum.*

XIX. *An Religiosus transferri queat ad beneficium infra Episcopatum, & quibus obligationibus tunc teneatur.*

LIBER

LIBER TERTIVS.

DE RELIGIOSIS DESERENTIBVS, VEL MVTANTIBVS aliquo modo ſtatum ſuum, atque de obligationibus eorum.

I. HActenus dictum eſt de omnibus, quæ ſpectant ad ſtatum religioſum in cõmuni ſumptum. Nunc priuſquam ſequenti Tractatu deſcendamus ad ſpecies eius, oportet etiã in generali tractare de his, qui ab hoc ſtatu deficiunt, vel illũ mutant quocunque modo; nam oppoſitorum cognitio ad eandem doctrinam ſpectat, atque adeò quas obligationes per talem mutationem deponant, vel retineant, aut etiam de nouo incurrant. vnde meritò præſens liber ad tractatum hunc de obligationibus veluti acceſſoriis annectitur.

Mutatio de religioſo in non religioſum duplex & vtraque ab hoc lib. aliena.

Poteſt autem in præſenti duplex diſtingui mutatio, vna, qua fit aliquis ex Religioſo non Religioſus; alia, qua retento ſtatu Religioſo, fit mutatio in vſu, & vita illius, vel in alium ſtatum. De priori modo hic non agimus, quia ſolùm duobus modis contingit, vnus eſt per diſpenſationem Summi Pontificis, de qua ſatis in ſuperioribus oſtenſum eſt eſſe poſſibilem ex cauſa grauiſſima; facta autem illa mutatione modo legitimo per ſe loquendo nulla ſupereſt obligatio prioris ſtatus, quia omnino ſublatus eſt, ſi diſpenſatio fuit abſoluta; nã ſi habet admixtã commutationem aliquam, manebit obligatio ad illud opus in compenſationem impoſitum, quę obligatio eſt vel præcepti à Superiore diſpenſante impoſiti, vel erit potiùs cuiuſdam voti ſimplicis, quod virtualiter ſit, quando talis commutatio acceptatur, quia ſuſcipitur illa tanquam obligatio religioſa ſuccedens loco alterius, quæ aufertur, & accipitur, ſub eodem genere obligationis. Dico autem, *ſecluſa commutatione*, nullam tunc manere obligationem rigoroſam prioris ſtatus, quia nec vota manent, nec ſubiectio ad regulam; nihilominus ex quadam decentia manet quædam obligatio honeſte viuendi, & conſentaneè ad priorem ſtatum, quoad fieri poſſit. Dixi etiam, dummodo legitima ſit diſpenſatio, quia ſi ſit ſurreptitia, aut ſine iuſta cauſa, & conſequenter nulla, nullam auferet obligationem, & ita erit iudicandum, de tali perſona, ſicut de Apoſtata, & fugitiua; de quibus ſtatim dicemus.

1. Mutatio per totalem diſpenſationem.

2. Mutatio per relaxationem votorum.

Alius modus, quo hæc mutatio contingit, eſt, per talem eiectionem à religione, quæ includat votorum irritationem, & hic modus non habet locum in Religioſis profeſsis, ſed eſt ſpecialis in religione ſocietatis, quoad aliqua membra illius, & ideo in ſpecialem tractatum hunc modum reſeruamus.

II. *De mutatione non tollente vinculum ſubſtantiale religioſi ſtatus hic tractatur.*

Retento autem religioſo ſtatu quo ad vinculum, & ſubſtantiam eius, poteſt fieri deſertio, vel mutatio illius, quoad vſum communis vitæ, habitationem, habitum, ſubiectionem ad regulam, & alios mores vitæ religioſæ. De hac ergo mutatione duo præcipuè à nobis explicanda ſunt, quibus ſcilicet modis licitè vel illicitè fiat, & poſt illam factã, quæ obligatio maneat in Religioſo quatenus talis eſt. Vt autem in particulari diſtinctè rem tractemus, diſtinguere poſſumus quinque vel ſex modos huius mutationis. Quædam enim eſt voluntaria, ſed illicita, vt eſt per fugam, vel apoſtaſiam; alia eſt inuoluntaria, quæ ſupponit cauſam illicitam, tamen cũ fit ſine culpa fieri poteſt, vt eſt per iuſtam eiectionẽ. Alia eſt voluntaria, & poteſt eſſe licita ex iuſta diſpenſatione, ſolùm ad viuendum extra Conuentũ, vel ad tempus, vel perpetuò, vel retento habitu, vel mutato. Quarta mutatio fit per trãſitum ad alium ſtatum, non repugnãtem priori, qui poteſt eſſe, vel ſtatus in alia religione, vel aſcenſus ad gradum Epiſcopalem, quibus etiam addere poſſumus tranſitum ad ſeruiendum Eccleſiæ, in aliquo beneficio ſeculari, vel regulari, de quibus omnibus ſigillatim dicemus.

Multiplex modus dicta ſtinguere poſſumus quinque vel ſex modos huius mutationis.

CAPVT I.

Quando Religioſus ſit fugitiuus vel Apoſtata cenſendus: & quas ob id crimen incurrat pœnas.

PRimum omnium ſupponendum eſt, Religioſum profeſſum non poſſe licitè ſuo arbitrio, & ſine debita facultate, à ſua religione, imò nec à ſuo conuentu diſcedere, quia ratione ſui ſtatus, & profeſſionis ad perpetuam perſeuerantiam obligatur, & conſequenter ratione regulæ, vel obedientiæ, tenetur aliquo modo ad vitam religioſam in clauſtro vel in clauſura retinendam ſub propriis inſigniis ſeu habitu talis religionis, vt ſuprà lib. 1. à cap. 5. oſtenſum eſt. Non poteſt ergo licitè ſuam religionẽ, vel monaſterium relinquere abſque legitima facultate. Hæc igitur mutatio ſine culpa non fit. Sunt autem varij gradus huius mutationis; & conſequẽter etiam culpæ, quos oportet diſtinguere. Primus & minimus eſt quando quis egreditur è monaſterio, ſine ſcientia prælati, ſeruando, in reliquis omnia, quæ in ordinario, & quotidiano egreſſu ſeruari ſolent: id eſt, de die, & per communem ianuam, & ad breue tempus. Et licèt talis egreſsio ſecluſo ſcandalo, ac praua intentione; imò & ſecluſo præcepto ſub obedientia, vel declaratione alia Prælati, aut ſtatuti, (materia enim capax eſt grauis obligationis ſi imponatur, quia multum ſpectat ad cuſtodiam diſciplinæ religioſæ.) videri poſsit eſſe leuis culpa, de quo Nauar. commento 4. de regularibus à n. 29. præſertim in 35. imò & ab ea excuſari, ſi fingantur caſus iuſtæ neceſsitatis, vel magnæ vtilitatis; ita vt prudẽter præſumatur ſuperioris abſentis, vel ętad quẽ non ſit aditus in eo articulo, licẽtia. Attamẽ vix poterunt in tali egreſsione omnes dictæ circunſtãtiæ conuenire; vnde iuxta earum defectum, grauior etiam erit culpa, vt ſi non per conſuetam ianuam, aut nec per ianuam, ſed per aliam extraordinariam viam fiat egreſsio, quòd vix poterit per aliam honeſtam circunſtantiam à mortali peccato excuſari ſaltem propter morale periculum ſcandali, & infamiæ, non tantũ ipſius egredientis, ſed etiam religio-

1. *Generalia aliqua de potestate diſpensandi.*

2. *Error communis.*

ligionis. Multo tamen erit grauius, si sit de nocte, quia nũquam excusabitur, etiamsi fingamus, quod vix credi potest, fieri sine intẽtione grauiter peccaminosa ex suo obiecto. Et ita Clemens VIII. in decreto de casibus pro regularibus reseruandis, absolutè ponit nocturnam, ac furtiuam è monasterio egressionem, etiam nõ animo apostatandi; reseruatio autem de graui culpa fit. Quocirca etiamsi nullum sit expressum ius Canonicum quod in vniuersum egressionem sine licentia, sub mortali prohibeat; nec etiam in regula alicuius religionis sit fortasse expressum præceptum hoc prohibẽs sub mortali; nihilominus ex communi obseruantia, & consuetudine omnium religionum hoc videtur esse receptum sub graui obligatione, quia ea consuetudo (quæ vim legis habet) nõ curat rarissimum casum, qualis esset, qui propter illas omnes circumstantias omni malitia careret. Est tamen difficile ad explicandum in qua specie talis malitia sit, & contra quã virtutem directè militet, seclusis affectibus scandali vel infamiæ prædictæ, ac secluſa malitia ex prauo fine, quæ omnia sunt per accidens. Dico tamen esse extrinsecè contra iustitiam, & quia versatur circa rem sacram includere malitiam sacrilegij. Monasterium enim & clausura eius, res quædam sacra est, quæ grauiter violatur per furtiuam ac nocturnam egressionem, ideoque intrinsecè continet grauem iniuriam religionis, & rei sacræ. Quanquam ob talecrimen nulla sit censura vel pœna alia ipso iure posita, neque etiam sequatur alia obligatio, ex eo delicto, per se loquendo, præterquam ad emendationem, & condignam pœnitentiam, & ad procurandum omnimodè, ne talis actus in religionis, vel alterius infamiam vel nocumentum aliud redundet.

De secundo modo peccaminosi discessus.

II. Secundus gradus huius mutationis est, qnando quis sine licentia egreditur monasterium fugiẽdo ab obedientia & subiectione proprij Prælati, non quidem animo manendi in sæculo, nec relinquendi religionem, aut habitũ; sed alia occasione, vel prætextu, cum mora notabili, & scandalosa, quamuis semper quasi in via ad redeũdum. Et hic lapsus grauior est, & videtur sanè ex obiecto peccatum mortale, (nisi iusta excusatio interueniat) quamuis non attingat veram, & propriam rationem apostasiæ, vt omnes Doctores statim citandi docent. Potest ergo illa propriè dici fuga à monasterio, non tamẽ apostasia, quę plures conditiones requirit infrà tractandas, vbi etiã dicemus, quomodo in rigore differant malitiæ horum peccatorum. Est autem huiusmodi fuga peccatum graue. Primo quidem (vt mihi videtur) ex natura talis status, vel professionis, ratione cuius tenetur quis subesse potestati, & imperio Prælati talis religionis, & esse vnitus suo corpori sub tali capite: qui autem hoc modo exit à monasterio, subtrahit se durabiliter, seu permanẽter, pro aliquo notabili tempore à potestate, & dominio sui Prælati & religionis; ergo peccat grauiter contra iustitiam & religionẽ. Secundò constat hoc esse opus natura sua scandalosum tã ipsis Religiosis, quàm externis, & de se creans magnam infamiã religioni. Tertiò hoc specialiter prohibitum est in Cõcilio Trident. sess. 26. c. 4. de regularibus, vbi specialiter de hoc egressu loqui videtur, cum dicit, *Nõ liceat regularibus à suis conuentibus recedere.* Non enim possunt hæc verba propriè accommodari ad egressum ex sola domo ad breue tempus, de quo in priori puncto dictum est, quia per illum nõ dicitur quis propriè recedere à conuentu. Nec propter illũ potest quis iustè reputari desertor sui instituti, sicut hic quem tractamus damnatur ibi à Concilio. Nam subdit eos, qui ita recedunt à suis Conuentibus fugitiuè ab Ordinariis *tanquam desertores suorum institutorum* puniendos esse.

Hic modus fugæ continet peccatũ mortale.

III. *Quo modo punienda talis culpa.* Vbi etiã obiter adnotari potest propter hoc crimen nullam incurri pœnam ipso facto ex vi communis iuris; specialia enim Religionũ singuli religiosi consulent. Adnotant etiam Cardinales in quodam responso suo, non dixisse Concilium, vt excommunicentur, sed vt puniantur, in quo indicat, alio modo cogendos, & castigandos esse, non verò excommunicandos, nisi fortasse necessarium sit. Quam iurisdictionem Ordinariorum amplificauit Sixtus V. in motu proprio contra illegitimos, &c. qui est 73. in Bullario, vbi præcipit Ordinariis & ministris eorum, vt curent diligenter inquiri, an regulares vacantes, vel diuertentes ad sæcularia hospitia literas suæ obedientiæ secum ferant, & alioqui contra illos procedant, & tãdiu sub custodia detineant, donec de illis certa notitia habeatur. Prælatis autem regularibus præcipit, vt eos sine tali licentia (nisi aliàs cogniti sint) in hospitium recipiant sub grauibus pœnis. Ipsis autem regularibus, sic vagantibus, vel sine licentia incedentibus, nullam nouam prohibitionem, aut specialem pœnam imponit. Hæc autem omnia satis manifestè ostendunt esse hoc graue crimen ex genere suo. *Quarta dicta punitio probat à posteriore grauitatem.*

IV. *De excusatione ab hac culpa.* Dixi autem, *nisi iusta excusatio intercedat*, quia non est hoc adeò intrinsecè malum, quin ex iusta, & necessaria causa possit honestari. Omitto autem ignorantiam, quæ vix in huiusmodi negotio interuenire potest, quamuis iuuare nonnihil possit concurrentibus aliis circumstantiis, de quibus statim. Cõmunis ergo excusatio esse solet, si interueniat nimia vexatio proximi Prælati cum manifesta iniuria, vel vltra modum puniendo aliquod delictum, vel certè sine iusta causa affligendo, vel auferendo ea quæ ex ordinario iure religionis debentur, præsertim cum dedecore, & infamia; tunc enim si religiosus sine licentia recedat, non animo vagandi, sed eundi ad Superiorem Prælatum, qui se defendat, videtur excusari à culpa, tum quia ius defensionis naturale est, tum etiam, quia ibi interuenit voluntas interpretatiua maioris Superioris.

V. *Bannes & alii eam non admittunt.* Hanc verò excusationem in nullo casu admittẽdam putant aliqui viri graues, quibus assentitur Bannes 2. 2. quæst. 13. art. 1. tum propter absolutam prohibitionem Concilij Tridentini, quod addit etiam prætextu ad superiores suos accedendi, &c. & sub pœna adeò seuera, vt indicet satis in illo facto peccatum graue: tum etiam, quia id non fit sine graui scandalo, & perturbatione Religionis. Tenetur autẽ quis paulisper sustinere, & cedere iuri suo propter commune bonum, & ideo ipsi etiam Superiores Prælati, non solent tales executiones admittere sed grauiter puniunt ad se hoc prætextu confugientes. Nihilominus contrariam sententiam tenet Nauarrus Comment. 2. de regularibus. n. 61. citans Baldum, Decium, & alios, quia huiusmodi accessus ad superiorem est quædam virtualis, seu implicita appellatio, argumento cap. *dilecti.* 2. de appellat. & legis *contra pupillum.* §. *si qui.* ff. de re iudicata. Iusta autem appellatio nemini denegatur. Hoc autem fundamentum parum profectò vrget, quia appellatio etiam est interdicta religiosis, vt præced. lib. cap. 11. visum est, & licèt in manifestis iniuriis permittatur, non tamen subtrahendo religiosum propria authoritate ab obedientia sui Superioris. Quidquid verò sit de voce appellationis, propria ratio est paulo antè insinuata de iusta defensione. Quam (inquit Nauarrus) noluit prohibere Concilium Tridentinum, quia non est verisimile voluisse impedire tam intrinsecum, & naturale ius; solum ergo prohibet voluntarium accessum propter alias causas.

Inter

VI. *Authoris sententia.*

Inter has sententias prior est magis tuta, & regulariter sequenda; quia, licet hic accessus per se non sit intrinsecè malus, tamen, & de se malè sonat, & regulariter habet adiuncta grauia incommoda. Nihilominus in rigore, si causa sit euidenter iusta, & satis publicè nota, res non est per se mala, propter rationem factam de iusta defensione: nec etiá prohibita est à Concilio Tridentino, vt bene explicatũ est. Et optimè confirmat Sixtus V. in declaratione ad suum motum proprium suprà citatum, vbi de his regularibus peregrinantibus, sine licentia suorũ superiorum addit; *Quod si dicerent se ad Apostolicam sedem confugere, ob grauamina à suis superioribus sibi illata, & ideo ab ipsis superioribus licentiam, & literas obtinere non potuisse, non propterea vllo modo recipi debent, nisi fide dignorum testimonio de petita ab eis licentia, & per suos Superiores denegata constiterit.* Ex qua exceptione manifestè colligitur, non esse omnino, & semper malum egredi claustrum sine licentia Prælati prætextu adeundi superiorem. Et quamuis ibi Sixtus solùm loquatur de prætextu confugiendi ad Apostolicam sedem, tamen eadem proportionalis ratio est de prætextu adeundi Prouincialem, vel Generalem, tum quia in his est sufficiens iurisdictio ab eadem sede Apostolica communicata, tum etiam, quia si rationes extrinsecas respiciamus, non minus scandalizare, & perturbare solet huiusmodi Romana profectio sine voluntate prælatorum regulariter. quã profectio ad superiorem prælatum religionis, sine inferioris consensu: si autem respiciamus rationem intrinsecam, eadem necessitas, & iusta causa esse potest, adeundi tales prælatos; imò quoties sufficiens fuerit intra religionem defensionem quærere à maiore præsato, sine causa tentaretur maior profectio.

VII. *Quando nõ sit opus patrono licentia adeundi ad superiorẽ prælatum.*

Vnum autem valde notandum occurrit in dictis verbis; significant enim Sixtus, vt hoc rectè fiat necessariam esse licentiam petitam, licèt non sit obtenta, quia sine sufficienti testimonio petitæ licentiæ, non vult admitti excusationem; per quod videtur excludi, quod Nauarr. suprà ait non esse petendam licentiam ab eo cuius grauamen per superiorẽ tolli procuratur, quod significat glossa 1. in cap. *cum pastoris*. 2. q. 7. & sumi videtur ex c. *ex parte*. de accusationibus. Sed glossa prædicta non loquitur de licẽtia petita, sed de consensu, qui includit licentiam etiam concessam, quòd si hoc tántùm voluit Nauarrus, non repugnamus. Addo verò etiam petitã licentiam de rigore iuris, & in foro conscientiæ nõ videri simpliciter necessariam, quia nullo alio iure positiuo præcepta est in hoc casu, in quo scilicet cõsensus prælati non est necessarius, nec Sixtus V. directè hanc præcipit, sed ex præsumptione quadam, sine illa non vult admitti excusationem ab Ordinario; illa verò præsumptio non oberit conscientiæ, si reuera solùm emissa sit, quia nullus eius fructus sperabatur. Quocirca hoc in particulari pendet ex circumstantiis. Nam si subditus timeat Prælatũ immediatum non solùm non esse concessurum facultatem, sed etiam omnino impediturum, recursum ad Superiorem, vel negotiationibus effecturũ vt Superior Prælatus fallis informationibus præueniatur, vel álio modo noceat suæ defensioni; tũc excusari poterit subditus etiam à petenda licentia. Quòd si fortasse ob eam rem in itinere capiatur, vel alias pœnas sustinere cogatur, non est hoc argumẽtum sufficiens culpæ in cõscientia, sed præsumptionis eius in exteriori foro: in quo si de veritate constiterit, cessabit sine dubio afflictio, & dabitur religioso testimonium, quo possit securè ad Superiorem peruenire.

VIII. *Quando sit opus.*

Si autem ex petitione licentiæ nullum damnum timetur, petendam esse censeo, & in primis si est aliqua spes obtinẽdi illam, vel etiam, si nulla est sufficiens ratio desperandi, omnino necessarium iudico illam petere, quia tenetur religiosus per se loquendo non ire sine licentia; ergo tenetur etiá prius procurare illam; neque habet iustam causam hoc emittendi, quando non habet probabilem rationẽ desperandi, neque timet aliquid incommodi. Imò licèt non habeat spem obtinendi licentiam, debet illam petere. Primò ex quadam vrbanitate, ne suũ Prælatum contemnere videatur. Secundò, vt causam suam quãtum in se est iustiorem faciat. Tertiò, quia hæc potest esse maxima ratio sedandi scandalum; nam si quod postea nascitur illius causa potius Prælatus, quàm subditus cẽsendus est. Denique necessarium est, vt tanta sit necessitas, quæ non det locum petendi prius licentiam à Superiori Prælatò, & expectãdi illam, nisi res talis sit, vt ad plenam informationem, necessaria sit præsentia, nec speretur per solas literas aliquod remedium, vel licentiã posse obtineri. Est autem rarò, & difficile hæc omnia simul concurrere; difficilius item est subdito in huiusmodi casu prudens iudicium ferre in sua causa, & ideo nunquam hoc facere debet sine prudentum consilio, qui rarò, vt existimo, id suadebũt, aut permittent.

Tandem verò quæri potest, an sit aliqua censura vel pœna propter hunc exitum. Nam Rebuffus in practica. p. 2. tit. de dispensatione cum regularibus dicit propter hoc delictum incurri excommunicationem ipso facto. Probat primò, ex cap. 2. de clericis, vel monachis in 6. sed ibi solùm est sermo vel de religioso dimittente habitum, de quo statim dicemus, vel de accedente ad studium literarum, sine legitima licentia sui Prælati. Vnde illa excommunicatio non extenditur extra hos casus, vt tom. 5. 3. partis latiùs explicuimus. Probat secundò, quia licut piscis sine aqua caret vita, ita sine monasterio Monachus c. *placuit*. 2. p. 16. q. 1. Sed illud dictum est ratione periculi, vel ratione culpę non ratione censuræ.

X. *Opinio Nauarri.*

Dicendum est ergo propter hoc crimen nullam esse censuram, vel pœnam ipso iure latam, vt rectè docet Nauar. suprà citatus in num. 5. & colligitur ex Conc. Trid. dicto cap. 4. in verbo *Puniantur*, & maximè adiuncta congregatione Cardinalium suprà relata n. 3. Secundò probatur ex Extrauag. 1. de regular. vbi religiosus sine licentia recedens, & vagans, non excommunicatur, nisi monitione præuia, posit quindecim dies ad monasterium non reuertatur; verum est nõ loqui generaliter, sed de illo qui exiit prætextu transeundi ad aliam religionem, sed inde sumitur à fortiori argumentum, atque etiam ab speciali: nam si in eo casu nõ excommunicatur quis ipso facto, nisi monitione præuia, neque etiam in cæteris, cùm in eis non sit lata maior excommunicatio. Imò, neque illo modo extendenda est censura ad alios casus, cùm tantùm in illo speciali posita sit, ne quis, prætextu fictæ licentiæ transeundi ad monachalem ordinem, propriam mẽdicantem dimittat. Dices, ibi esse sermonem etiam de illo qui exiit habitu dimisso. Respondeo, ex vi illius textus etiam illum non incurrere censuram; nisi post dictam monitionem & contumaciam, tamen ille textus est antiquior, quàm capit. 2. *ne Clerici, vel Monachi*, vbi absolutè excommunicantur dimittentes habitum, vt statim videbimus. Nam Martinus IV. auctor illius Extrauagantis præcessit Bonifacium Octauum, qui fuit auctor dicti cap. 2. Ex quo tandem capite potest idem confirmari, quia ibi etiam fertur censura hæc solum in speciali casu; ergo extra illum non est extendenda, cùm in iure non sit expressum.

De tertio modo peccaminosi discessus. XI.

Tertius gradus huius mutationis est, quando quis

quis deserit propriam Religionẽ animo non redeũdi amplius ad illam, etiam si habitum eius non deferat, quod dupliciter fieri potest. Primò animo transeundi ad aliam Religionem, & de hoc transitu dicemus infrà à c.9. Secundò fieri potest animo manendi in sæculo, vel cum proposito retinendi semper habitum, vel absolutè cum animo sese gerendi prout ibi magis placuerit, aut expedire censuerit. Et in hoc in primis certum est graue peccatum mortale per hanc fugam cõmitti, quod à fortiori patet ex dictis in præcedenti discessu, quia hoc peccatum includit totam malitiam illius, & auget illam propter animum perpetuum deserendi religionem, & consequenter negando Prælatis eius obedientiam in toto tempore vitæ, & defraudandi perpetuò religionem, suis obsequiis, & actibus, seu ministeriis, in quo est magna iniustitia & sacrilegium.

Probatur grauitas eius

XII. *An hic modus discessus sit apostasia.*

Difficultas verò est, an peccatum illud sit vera apostasia à religione. In quo suppono primò vulgarẽ distinctionem de triplici apostasia, à fide, ab Ordine, & à Religione ex Theologis, cum D. Thom. 2.2. q.12.art.1. & Canonistis cum glossa c.1.de Apostatis; quam distinctionẽ attigi disp.16. de fide sect.5. Suppono secundò Apostasiam à religione, de qua solà hic loquimur, non committi sine desertione religionis; itaque quantumuis aliquis sit incorrigibilis, vel rebellis obedientiæ, si in conuentu perseueret, apostata non est, vt bene notauit Nauar. consil. vlt. de regular. aliàs consil. vnico sub tit. de Apostatis. quia licèt retrocessio ab obedientia possit latè dici apostasia, tamen proprio, & vsitato modo loquẽdi iurium, non committitur sine retrocessione ab ipso statu. Sic ergo inquiritur an in prædicto casu ille religiosus dicendus sit Apostata; videtur enim non esse, quia non deserit habitum, vt supponimus; ergo non deserit professionem talis religionis, nec statũ eius, sed solum vsum, & habitationem, quod longè diuersum est. Confirmatur. Nam hæc egressio à religione, solùm differt à fuga superiori puncto explicata, secundum magis, & minus, id est, in maiori temporis duratione; ergo, si prior non est apostasia, neque hæc etiam erit, quia apostasia videtur esse peccatum specie differẽs ab omni peccato, quod apostasia non est.

XIII. *Contraria sententia approbatur.*

Nihilominus dicendum est peccatum illud esse propriam apostasiam à religione. hęc est communis sententia Canonistarum cum Innocentio in c. finali de renuntiatione, vbi Abbas. n.3. idem Caietan. & alij expositores D.Th. 2.2. quæst.12. art.1. Et Syluest. verb. *Apostasia* §.9. Angelus ibi n.4. Armilla n.11. & reliqui Summistæ; Sumitur ex Clement. 8. in decreto de casibus reseruatis Regulariũ, vbi ponit Apostasiam à religione siue habitu dimisso siue retento. Ratio est, quia ille, qui sic recedit, à religione, non manet, nec perpetuò vult manere, sub obedientia religiosa alicuius Prælati; ergo vult simpliciter retrocedere ab statu religioso; ergo est apostata à religione. Antecedens supponitur ex casu, prima consequentia probatur; quia sine obedientia non potest perdurare status religiosus, quia & ipsa obediẽtia substantialis est, & sine illa non potest paupertas exerceri, vt in superioribus declaratum est. Dices, hac solum impediri quãtum ad vsum; vsum autem non esse de substantia religiosi. Sed contra hoc obiicitur probando simul secundam consequentiam rationis factæ, quia ad apostasiam à religione, non est necesse, vt aliquis se priuet à substantiali vinculo religionis, quia hoc impossibile est propria authoritate fieri; quod si fieret authoritate Papæ, iam non esset apostata; ergo sufficit actu relinquere illum statum, quantum in se est. hoc autem facit, qui recidit à religione, proposito perpetuo manendi sine iugo obedientiæ, & consequenter sine vsu paupertatis.

Probatur consequentia.

Nec refert, quòd non relinquat habitum, neque habeat propositũ relinquendi, quia habitus non facit Monachum, neque est de substantia religionis. Et ideo potest esse vera religio sine speciali habitu, vt ex vsu Ecclesiæ constat, vnde in tali religione potest esse euidens apostasia, sine mutatione habitus; ergo & in qualibet alia, quia retentio signi accidẽtalis parum refert, si substantia religionis relinquitur; & confirmatur. Nam licèt quis retineat obseruantiam castitatis, quæ magis substantialis est statui religioso, non propterea apostasiam euitat, & idem est, etiamsi retineat obseruantias, vt ieiunij, &c. ergo idem erit etiamsi habitum retineat. Et ita responsum est ad rationem dubitandi.

XIV. *Ad argum. in num 11.*

In confirmatione autem petitur, an hoc peccatũ reipsa differat specie à fuga, quæ solùm ad tempus fit. De hac re nihil inuenio ab auctoribus explicatum, sed speculatiuè loquendo satis probabile apparet, non esse diuersitatem specificam inter hæc peccata, vt videtur probare confirmatio facta, quæ declaratur amplius, nam tota malitia vtriusque peccati est iniustitia contra religionem, & sacrilegij contra Deum frangendo promissionem illi factam, & contrectando iniuste (vt sic dicam) rem Deo sacratam; ergo malitiæ sunt eiusdem speciei, licet vna sit maior quàm alia. Declaratur item exemplo, nam furari rem animo restituendi illam post aliquod tempus, vel cum proposito nunquam eam restituendi, peccata sunt eiusdem speciei, licèt vnum sit grauius alio, sed ita prorsus in præsenti comparantur: ergo. Dices qui recedit, sine animo redeundi, simpliciter retrocedit à statu religioso: alter verò non retrocedit: ergo committunt peccata specie diuersa. Respondeo vtrunque retrocedere, sed priorem simpliciter, posteriorem verò ad tempus, & proinde secundùm quid, quod patet, quia pro eo tempore non vult talis fugitiuus vt religiosus viuere: ergo pro tunc vult retrocedere à religione, quamuis habeat animum postea redeundi: vt si Nouitius relinquat vitam sub obedientia religiosa animo redeundi postea ad religionem, id satis est, vt retrocedere pro tunc dicatur, & nouitiatum interrumpere: ergo similiter in professo illa est quædã retrocessio, licet dicatur secundùm quid, quia solũ est ad tempus. Quæ differentia non satis est ad distinctionem specificam, quia semper manet priuatio eiusdem honestatis solùm differens secundùm magis, & minus.

XV. *Confirmatio in eodem n.12. conficit instituum loquendo speculatiue;*

Moraliter autem videntur reputari hæc peccata tanquam specie diuersa, primò in ordine ad cõfessionem: nam sine dubio religiosus temerè dimittẽs suam religionem animo nunquam redeundi ad illam, tenetur hanc circumstantiam in confessione explicare; hoc videtur certum ex communi sensu omnium Doctorum: Vnde licèt sit controuersia an circumstantia notabiliter aggrauans, & non mutãs speciem, sit necessariò in confessione aperienda, in præsenti puncto non videtur admittenda. Non enim censeo esse probabile practicè, negare hanc circumstantiam esse confitendam, eo quòd non mutet speciem, sed tantùm notabiliter aggrauet: quidquid enim sit de illa speculatione, moraliter est recepta illa differentia tanquam sufficiens ad illam obligationẽ, siue hoc sit propter rigorosam distinctionem specificam, siue, quia non potest status pœnitentis aliter sufficienter explicari, siue propter notabilem grauitatem, & quia se habent tanquam complerum, vel incompletum in illa specie, quod ego verius censeo, & sicut multi censent, de mutilatione, & homicidio, & idem valde probabile est, in exemplo furti supra posito, quamuis nomen furti absolutè dictum de se includat illam intentionem, nisi aliud explicetur: & idem erit in præsenti, si quis declaret suum peccatum nomine apostasiæ.

XVI. *Non conficit tamen loquendo moraliter quod ostenditur 1. in ordine ad confessionẽ.*

XVII. *Secundo ex ordine ad pœnam.*

Secundò differunt moraliter in ordine ad pœnas iuris; nam propter temporariam fugam nulla est pœna ipso iure impositа, vt suprà num. 10. dixi, propter hanc verò incurruntur omnes pœnæ, quę propter apostasiam à religione ipso iure impositæ sunt. Et de aliis quidem pœnis dicemus inferius in 5. modo discessus. De excommunicatione verò inquiri hic potest, an propter hoc crimen incurratur. Quidam affirmant, quia ille est apostata, & apostata est excommunicatus pro iure, cap. *Et periculosa.* ne Clerici vel Monachi, & hanc opinionem aliqui tribuunt Syluestro, & Caietano. sed immerito, magis hoc insinuat Armilla verb. *Apostasia.* num. 11. dicens absolutè apostatam à religione hodie esse excommunicatum. Dicendum ergo est propter hoc crimen nullam esse iure communi impositam excommunicationem. Ita sentiunt Syluester verb. *Apostasia.* §. 8. vbi primùm ait apostatam à religione si habitum dimiserit esse excommunicatum; ergo non impleta illa conditione de habitus dimissione, sentit non incurrere excommunicationem, & infrà clariùs id explicat, & Caietan. verbo *Apostasia*, vbi ait apostatas à religione excommunicatos esse ob habitus dimissionem, in quibus verbis clarè sentit excommunicationem non incurri donec apostasia perueniat ad illum actum. Idem sentiunt Innocentius, & Panormit. in cap. *in illis.* de ætate, & qualitate. Ratio est, quia pro his apostatis nulla est alia excommunicatio in iure, nisi quæ lata est in dicto cap. *vt periculosa.* Sed ibi non fert in hos apostatas absolutè; sed in dimittentes habitum. ergo non est extendenda vltra verba textus. Præterea in Extrau. 1. de regularibus; exiens sine licentia, & ita vagando incedens non excommunicatur, donec monitione præuia, per quindecim dies in suo malo statu perseueret, & tunc dicitur, *quod si effugere neglexerit post ipsum terminum, tanquam notorius apostata excommunicatus in omnibus, & per omnia debet ab omnibus reputari*; ergo antea non est excommunicatus. Quod intelligendum est de iure communi; nam iure speciali aliud potest contingere in particularibus religionibus propter propria indulta Apostolica, quæ consulenda sunt, & aliqua statim attingemus.

XVIII. *Obiectio contra nunc tradita.*

Sed oppones Titulum vltimum de apostatis, vbi dicitur de Monacho apostata, si in apostasia sacrum ordinem recipiat, non posse sine dispensatione Sūmi Pontificis in suscepto ordine ministrari; quod non potest in alio impedimento fundari, nisi quia cum esset excommunicatus suscipiendo ordinem factus est irregularis. Respondetur, Primùm probabile esse ibi esse sermonem de apostata, qui habitum monachalem dimisit, & in clericali ordinatus est, quod significat Panormitanus. Sed hoc, & est diuinare, quia textus indistinctè loquitur, & non satisfacit, quia eo tempore non incurrebatur excommunicatio propter hanc apostasiam etiam cum dimissione habitus, quia nondum erat conditum decretum Bonifacij VIII. & antea nullum erat continens illam sententiam. Dico ergo illam non esse irregularitatem propter ordinationem receptam cum censura, sed esse specialem pœnam suspensionis reseruatæ impositam propter graue crimen suscipiendi ordines, in prauo, & infami apostasiæ statu. De qua suspensione, & eius reseruatione latè dixi in tomo de Censuris. Cætera, quæ de hac apostasia dici possunt, communia sunt, cum illa quę fit per habitus dimissionem, de qua dicemus in quinto puncto.

De quarto modo peccaminosi discessus.

XIX. Quarta mutatio fieri potest per fugam à religione cum dimissione habitus, sine intentione perpetuò manendi extra religionem, sed solùm pro aliquo tempore, & de hac mutatione, primò certum est, esse graue peccatum mortale, vt à fortiori constat ex dictis. Secundò est certum propter illud incurri ipso facto excommunicationem latam in c. 2. ne clerici, vel Monachi in 6. quam in tom. de censuris latè explicui. Tertiò dicendum censeo illam circumstantiam dimissionis habitus esse de necessitate, in confessione aperiendam, tum quia, quando illa adiungitur incurritur censura, & non aliàs. & ita ratione illius habet peccatum speciale circumstantiam contumaciæ contra præceptum Ecclesiæ, tum etiam, quia illa per se notabiliter aggrauat, & multum variat iudicium Confessoris, iuxta communem sensum omnium prudētum: tum denique, quia moraliter loquendo, illa circumstantia ratione scandali addit malitiam specie distinctam. Dubitari insuper potest, an per se addat specialem malitiam, quod pendet ex illa quæstione ad quam virtutem, & ad quod præceptum spectet obligatio quā religiosus habet, ad non dimittēdum habitum religionis. De qua re suprà dictum est in n. 1. & iuxta ibi dicta probabile est, illud esse speciale delictum saltem ratione Ecclesiastici.

XX. *Probatur ex communi opinione.*

Difficultas autem superest, an talis censendus sit Apostata; videtur enim non esse. Primùm, quia in definitione apostasiæ poni solet quòd sit cū animo omnino relinquendi statum religiosum, sed ille nō habet hanc intentionem vt supponimus; ergo. Secundò, quia si quis temerè discedat à propria Religione animo transeundi ad aliam, non est Apostata, vt est communis sententia Doctorum cum glossa in cap. 1. de Apostatis, Caiet. & aliorum 2. 2. q. 12. art. 1. & Summistarum verb. *Apostasia.* Quod censetur esse verum, etiamsi habitum propriæ religionis dimittat; ergo à fortiori, si dimittit habitum cum animo reassumendi, & redeundi ad propriam Religionem, non erit Apostata. Tertiò est ratio à priori, quia apostasia est retrocessio à statu religionis, sed qui sic recedit, non retrocedit à statu, quia semper habet animum redeundi; ergo; & confirmatur: nam hac ratione dicimus in secundo puncto fugitiuum cum animo redeundi, & retento habitu non esse Apostatam; ergo quamuis relinquat habitum, non erit Apostata, cùm habitus non sit de substantia religionis, & consequenter dimisso illius non addit substantialem mutationem, atque hanc sententiam tenent moderni expositores D. Thomæ, 2. 2. quęst. 12. art. 1. Bannes, & Aragon. & putant esse sententiam Caietani, qui non satis illam declarauit. Nam cum distinguit de eo qui recedit cum intentione redeundi, vel non redeundi, sic inquit, *Distinguere oportet, quia religiosum cum habitu sua licentia, & alterius obedientia manere dupliciter contingit*, &c. Vbi constat loqui de religioso, qui retinet habitum; postea verò nihil dicit de dimittente habitum cum animo resumendi. tamen in Summa verb. *Apostasia*, satis explicuit mentem suam pro hac sententia.

XXI. *Contraria opinio refellitur.*

Est ergo mihi difficilis illa recentiorum opinio. Primò, quia multi ex antiquioribus indicant oppositum, vt patet ex Innocētio, Panormitano, & aliis in c. vlt. de renuntiatione, & in c. *Intelleximus*, de

XXII.

ætate, & qualitate. Secundò, quia ex illa opinione sequitur Monachum, qui dimittit habitum animo vagandi, vel militandi per aliquot annos, cum intentione reuertendi tandem ad religionem, non esse Apostatam, neque incurrere infamiam, & penas Apostatarum; consequens est falsum; ergo. Minor patet ex communi modo loquendi, & sententia omnium iurium, & prælatorum Ecclesiæ, omnes enim hos vocant Apostatas, & vt tales eos puniunt. Tertiò, Clericus in sacris, qui dimisso habitu Clericali secluariter viuit, aut militat, simpliciter est, & censetur

censetur Apostata ab ordine, siue habeat intentionē redeundi ad pristinum statum, siue non: ergo idem est in præsenti. Probatur consequentia, quia vtraque apostasia consistit in retrocessione à perfectiori statu; ergo si in ordine est vera retrocessio sine intentione perpetuitatis, erit etiam in religione. Vnde argumentor quartò ratione impugnante simul fundamentum contrariæ sententiæ, quia, vt aliquis retrocedere dicatur, nō est necessaria intentio, nunquam redeundi ad priorem statum, sed sufficit velle nunc cadere à priori statu; & conuerti in alium, etiāsi postea redeundum sit ad priorē: vt, qui recedit à fide absolutè est Apostata, etiamsi fingamus habere animum redeundi ad fidem, & qui cadit à gratia, simpliciter retrocedit à via Dei, etiāsi eodem tempore quo peccat habeat animum postea pœnitendi; ergo intentio non redeundi, non est de ratione apostasiæ; ergo in illa fuga cum dimissione habitus nihil deest ad veram apostasiam.

XXII. Hæc argumenta videntur facere hanc partē valde probabilem. Cauendum tamen est, ne in aliud extremum incidamus, omnem exitum à religione cum dimissione habitus, quæ sufficit ad peccandū mortaliter, & ad incurrendam excommunicationem esse apostasiam; hoc enim nullum eruditum dixisse ait Nauarrus in dicto consil. de Apostatis n. 6. Respondere tamen possumus id satis sentire glossam in dicto cap. *vt periculosa*. verb. *horum*. vbi ita exponit, *id est, quod Apostata dimittendo habitum, vel quia vadit ad studium sine licentia*. per quæ verba sentit omnem fugam religiosi cum temeraria dimissione habitus sufficiente ad excommunicationem incurrēdam esse apostasiam, quod etiam sentiunt ibi Ioannes Andreas, & Bernardus, quos refert Sylu. verb. *Excommunicatio*. 9. num. 52. & ex parte sequitur, quāuis dicat istos nō semper esse propriè Apostatas, sed tantùm ad aliquid, scilicet assumptione alterius habitus. Sed nec declarat, nec ostendit cur illa non sit propriè & simpliciter apostasia. Vnde hoc concedere fortasse non est magnum inconueniens. Cum limitatione tamen existimo esse verum, nimirum, si fuga, & dimissio sit cum animo permanendi, & viuendi stabiliter, vt sic dicam, in statu sæculari prolōgo tempore, siue determinato trium vel quatuor annorum, siue indeterminato ad suum arbitrium, vel donec aliquam actionem perficiat; nam in huiusmodi casu censeo committi veram apostasiam, etiamsi quis habeat animum redeundi ad religionē finito tempore, vel negotio. Hoc mihi probant rationes posteriori loco factæ, neque enim concipere possum quin esset Apostata religiosus, qui in Lusitania dimitteret habitum, vt iret in Indiam, animo ibi negotiandi aliquid, & redeūdi, & tunc reuertēdi ad suam religionem, quia illa reuera est moralis retrocessio, & abdicatio sui status. Itē, quia quoad malitiam eiusdem speciei est cum dimissione ex intentione non redeundi, vt suprà in simili est probatum; quoad quantitatem verò est grauissimum, satisque in sua specie consummatum; quoad pœnas verò iuris, propter illud incurruntur, vt in sequenti puncto ostendam; ergo quātum ad rem spectat habet omnes effectus morales apostasiæ, & communiter ita vulgò nominatur; cur ergo non censebitur, & theologicè & iuridicè apostasia.

XXIII. Et fortasse alij authores hoc non negarent in eo casu, quia Nauarrus dicto n. 6. solùm dicit illam dimissionem habitus, quę fit cum animo eum citò resumendi, & sine animo religionem deserendi, non esse apostasiam. In prædicto autem casu deest illa prior conditio, quia ille non habet intentionem citò resumendi habitum, sed post longum tempus. Item in hac re morali intentio mutationis pro tempore diuturno potest tanquam perpetua reputari; tum propter periculum mortis; tum propter periculum nunquam redeundi, propter prauam consuetudinem, & maiores difficultates, quæ in tanto tempore timeri possunt.

Ad fundamenta ergo prioris sententiæ respondemus in primis, si per intentionem deserendi simpliciter religionem intelligatur cū toto rigore intentio nunquam redeundi ad religiosum statū, sine fundamento poni talem intentionem in definitione apostasiæ, quia nullo iure probatur, nec efficaci ratione, neque in aliis speciebus apostasiæ ita est, nec denique est consentaneum communi modo loquendi, & sentiendi, cui multum debent hæ morales definitiones accommodari. Si autem illa intentio latiùs sumatur pro intentione permanēdi simpliciter in statu sæculari, id est, pro aliquo tempore notabili, sic facilius admitti potest, & non repugnat resolutioni datę, quamuis habeat aliquam difficultatem, vt statim attingemus. Ad secundum idem cū proportione dicendum est. Nam si quis relinquat habitum suæ religionis, vt in sæculo aliquādiu permanenter viuat, quamuis simul habeat propositū ingrediendi aliam religionem etiam laxiorem, Apostata est; quod expressè docent Innocētius, & Panormitanus suprà, imò ipsi largius loquuntur. Sed hoc nunc nobis satis est, & sufficienter probatur illo secundo argumento, & aliis rationibus factis. Secus verò est quando aliquis relinquit habitum suæ religionis, vt immediatè transeat ad aliam, tunc enim non censetur propriè Apostata, quia nō retrocedit à statu religioso vt sic, & hoc tantùm docet cōmunis opinio; quando verò id fiat licitè, vel illicitè, & quæ pœna incurratur, & an possit habere aliquā rationem apostasiæ, infrà dicemus. Ad tertium iam responsum est, satis recedere à statu religioso, qui pro diuturno tempore sæcularem assumit. Nā moraliter ita se gerit, ac si non haberet alium statum. Ad confirmationem respondeti potest primò, quāuis habitus non sit de essentia religiosi status, esse tamen publicum quoddam signum professionis, & retentionis eius iuxta doctrinam D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 7. ad 1. & ideo quamdiu habitus retinetur cum intentione redeundi ad claustrum, seu ad obedientiam prælatorum, non censeri aliquem permanenter reliquisse religionem, quia semper exterius profitetur illam, & reditum ad vsum eius. Quando autem exuit habitum, vt ita durabiliter viuat, censetur simpliciter exuere religionem quoad exteriorem statum, etiamsi retineat animum redeūdi. Secundò, & fortasse verius, respondetur negando assumptum, nam etiam retento habitu potest committi apostasia per notabilem moram in seculo extra omnem obedientiam: vt c. sequenti in quodam dub. explicabimus: in secundo autem puncto superiori, solùm de fuga quasi in transitu quodam licèt graui, & peccaminoso, locuti sumus.

XXIV. *Ad primum argum. in num. 20.*

Rationes autem factæ pro altera parte probant sufficienter resolutionem positam, pariunt verò aliam difficultatē, quando scilicet iudicanda sit mora sufficiens ad apostasiam post dimissum habitum, & quæ sufficiat ad excommunicationem incurrendam, & non ad apostasiam: nam si hæc non distinguuntur per intentionem manendi, vel non manēdi perpetuò in sęculo, difficile videtur ea distinguere per maiorem, vel minorem temporis moram. In qua re in primis assero aliquam esse dimissionem habitus, etiam post temerarium egressum, quę non sufficit ad excommunicationem incurrendam, vt est in exemplo Nauarri dimissio habitus solùm ad exercendum aliquem actum turpem. Idemque est si fiat dimissio solùm ad se occultandum in aliqua occasione ne capiatur, dummodo fiat animo statim resumendi illum, quia tunc non censetur temeraria dimissio, vt sentit etiam Caietan. verb. *Apostasia*, & latiùs explicui in tomo de Censuris.

XXV. *Difficultas orta, ex sententia tradita n. 21. & 22.*

Deinde

Deinde dico fugam vel exitum temerarium secundum cum dimissione habitus ad euagandum etiam per breue tempus esse peccatum mortale cum excommunicatione annexa ipso facto, iuxta cap. 2. Ne clericum vel Monach. in 6. & quæ circa illud notauimus in 5. tom. 3. partis. Denique propter communem sententiam addere possumus, hanc non censeri simpliciter apostasiam, quoad alias pœnas iuris, nisi quando quis censetur absolutè dimittere tam permanenter habitum, vt censeatur etiam simpliciter dimittere religionem, & hac ratione posse aliquando dimissionem habitus sufficere ad excommunicationem incurrendam, & non ad apostasiam simpliciter propter temporis breuitatem. Quanta autem esse debeat illa temporis mora, quæ ad apostasiam sufficiat, prudentis arbitrio æstimabitur, scilicet quando tanta est, vt moraliter censeatur mutatio quædam totius status. Neque hoc est inconueniens, quia etiam in ipsa dimissione habitus ad iudicandum, quando sufficiat ad incurrendam excommunicationem, nec ne, vtuntur authores prudentis viri arbitrio, vt videre licet in Syluestro suprà, & in Nauarro in summa c. 27. n. 131. Est autem aduertendum, an fugitiuus dimittens habitum à principio id faciat cum intentione seculariter viuendi per multum tempus, vel cum intentione statim habitum resumendi. Nam in priori casu statim committit apostasiam, quia reuera ex tunc dimittit religionem, & habitum simpliciter; in alio verò casu non fit statim Apostata propter contrariam rationem: tamen si postea paulatim differat reassumere habitum per tempus notabile, incipit esse Apostata, quando formaliter, aut virtualiter id decreuerit, vel voluntariè consummauerit.

De quinto modo peccaminosi discessus.

XXVI. *Hic modus continet apostasiam, & pœnas eius cum completur per externum actum.*

Quintus gradus huius mutationis est, quando religiosus deliberato animo relinquendi in perpetuum religiosam vitam fugit, & dimittit habitum, & hic est consummatissimus actus in hoc genere malitiæ, quare certum est esse apostasiam, & qui illud committit, statim in ipso puncto fieri Apostatam, & incurrere excommunicationē, & alias pœnas Apostatarum. Circa quod primum oportet distinguere apostasiam internam ab externa; illa cōmittitur per solum propositum dimittendi religionē; illa verò non sufficit ad pœnas Ecclesiasticas, etiam excommunicationem, neque etiā ad reseruationem, vt ex aliis locis suppono. Exterior consistit in ipsa reali dimissione habitus, vel religionis.

XXVII. *Quæritur 1. circa hunc modum quando consummetur externus actus.*

Quæri autem potest, quando primum ita exterius consummetur, vt ad censuram & reseruationē sufficiat. Hoc videtur nobis declarasse Clemens VIII. in dicto Decreto casuum reseruatorum, dicens apostasiam reseruari, *quando ad eo peruenerit, vt extra sepia monasterij, seu conuentus egressio fiat.* Igitur quāuis religiosus mutet habitum, & sæcularē accipiat, & egrediatur cella, & perueniat vsque ad septa monasterij, si ibi ad se conuertitur, & mutat animum, imò licèt per vim capiatur, & detineatur, non est absolutè Apostata, quia non consummauit actum, quem apostasia significat, & ideo casus ille reseruatus non est ex vi illius Decreti Clementis; nam ex speciali statuto alicuius religionis reseruari posset, quia est sufficienter exterior. Non sufficit etiam ad pœnas in iure latas contra Apostatas vt sic, quia huiusmodi pœnæ restringuntur ad actus consummatos, vt diximus latius in materiis de censuris & de Legibus. Dixi autem, *vt sic*, quia de excommunicatione fortasse est alia ratio, quia non fertur in Apostatas, vt sic, propter quod diximus suprà, non omnes Apostatas illam incurrere, sed fertur in dimittentes habitum religionis suæ, vt constat ex dicto cap. 2. ne clerici vel Monach. in 6. Hoc autē peccatum satis consummatum est in illo actu. Nihilominus satis probabile existimo etiam excommunicationem tunc incurri, quia verba illius textus sunt; *ne in scholis, vel alibi temere habitum sua religionis dimittant.* ex quibus iuncto principio textus; *Vt periculosæ religiosis euagandi materia subtrahatur*, valde verisimile sit, sermonem præcipuum Pontificis esse de locis extra monasterium, & illa referri, per illam particulam, *vel alibi*, ac proinde donec quis extra monasterium dimisso habitu existat, nō incurrere illam censuram. quem sensum confirmant verba Clementis suprà citata; cur enim voluisset peccatum illud non esse reseruatum, ante exitum extra septa monasterij, si censeret esse sufficiens ad excommunicationem Papalem incurrendam.

Ante consummationem nec apostasia à Clemente reseruatur; nec alia pœna incurritur.

Secundò quæri potest, quænam pœnæ incurrantur propter hanc apostasiam. In quo primùm certum est secluſa excommunicatione, esse annexam apostasiæ vt sic, quandam inhabilitatem, & quasi irregularitatem ad Ordines sacros suscipiēdos durante illo statu. ita enim expressè habetur in c. vltimo de Apostatis. In quo in primis obserua hoc impedimentum non esse propriam censuram, quia per solam pœnitentiam, & reditum ad pristinum statum tollitur absque alia absolutione, vt colligitur ex illis verbis, *Monachus in apostasia Ordinem sacrum recipiens*: nam ex eis colligitur, esto ponatur apostasia ante ordinationem, eo ipso tolli impedimentum, absque alia absolutione, vel dispensatione, quæ est communis intelligentia. Vnde etiam fit, non esse irregularitatem perpetuam, & absolutam, sed esse ex illis quæ per temporis successum, vel rei mutationem ipso facto cessant, vt est illa quæ nascitur ex infamia, vel ex defectu ætatis. Quod secus est de impedimento, quod nascitur ex susceptis Ordinibus in tali apostasia; nam illud sine dispensatione, aut absolutione auferri non potest; sed de illo impedimento, quæ non est pœna apostasiæ, sed alterius criminis Ordinis malè susceptí non est hic dicendum, sed dictum est in tom. de Censuris disp. 21. de suspensione.

Deinde obserua vocem illam *Monachus*. Nam ex illa colligi potest pœnam hanc non esse communem omnibus religiosis. Nam in odiosis, non solent sub ea voce comprehendi Canonici Regulares. argumento cap. *quod Dei timorem*. de statu Monachor. vbi id notat Panormitanus, & Nauarrus Comm. de regularibus num. 4. & 41. Sed nihilominus verior sententia est legem hanc comprehendere omnes religiosos; etiam Canonicos, vel quoscunque Clericos regulares. Ratio est, quia tota illa lex habet respectum ad statum religiosum vt sic, & non quantum ad id, quod est speciale Monachis; ergo licet illud decretum de solis Monachis expressè loquatur, de omnibus religiosis intelligendum est, nam in substantia, & perpetuitate status sunt pares. Quod planè confirmat cap. 2. de postulando, vbi Pontifex declarat canonem prohibentem Monachum esse aduocatum comprehendere Canonicum regularem, *Licet de Monachis specialiter in canone sit expressum*, vt ibi dicitur. Et ratio illius declarationis est, quia illa prohibitio facta est intuitu religiosi status: ergo idem est in præsenti, imò etiam in omni simili casu, vt ibi fatetur Panormitanus, & Nauar. dicto numer. 41. vbi ex communi sententia ait quando fundamentum canonis tale est, vt in eo æquiparentur secundum ius antiquum Monachis & Clerici Regulares; tunc dispositionem etiam odiosam de Monachis extendi ad Canonicos regulares, quia tunc reuera intentio legislatoris est, loqui de Religiosis, licèt quasi materialiter nominet *Monachos*. Ita verò est in præsenti. Nam apostasia

æque

æquè damnata est in Clericis regularibus ac in Monachis, & fundamentum illius legis est obligatio ad religiosum statum, quæ eiusdem substantiæ est in vtrisque.

XXX. *Obiectio contra doctrinam de ordinibus Ordinandis præcedentis dictā pœnam.*

Tertiò expendi potest verbum illud, *aliquem sacrum Ordinem*; nam ex illo oritur dubiū, an hoc impedimentum extendatur ad Ordines minores; nam interdum omnes Ordinationes generaliter vocantur sacræ quatenus sacramentum sunt; propria verò, & speciali ratione solùm dicuntur Ordines sacri, Subdiaconatus, & superiores: Est ergo dubium quomodo ibi accipiendi sint Ordines sacri; vera tamen interpretatio est ibi Ordines sacros propriè sumi: tum quia iuxta communem vsum iuris hæc est magis propria significatio, tum etiam, quia non oportet legem pœnalem ampliari. Vnde fit religiosum suscipientem minores Ordines in statu apostasiæ non manere suspensum, quoad vsum talis Ordinis, & consequenter si apostasiam relinquat, & pœnitentiam agat, posse sine noua dispensatione ad superiores Ordines ascendere. Scio multos ex Canonistas ibi asserere ipsum cōtrahere impedimentum, dispensabile tamen per Episcopum, & in eo textu fieri mentionem sacrorum ordinum solùm propter specialem seruationem; sed illud nullo iure probatur, & ideo non est admittendum, vt dixi latius tom. 5. in 3. p. Loquimur autem ex vi apostasiæ, vt loquitur ille textus; nam si dimittendo habitum excommunicationē incurrisset, & in eo statu susciperet Ordines minores, ratione excommunicationis fieret irregularis; sed illa pœna est ex alio generaliori principio, de quo in eodem 5. tom. Hic verò vlterius potest interrogari, si religiosus Apostata esset sacerdos, & in apostasia consecraretur Episcopus, an maneret suspensus ab Episcopali ordine; & est ratio dubij, quia consecratio Episcopi inter sacros Ordines non numeratur. De hoc nihil inuenio in expositoribus, & Summistis; mihi tamen videtur illum manere suspēsum ab executione Ordinis Episcopalis; tum per argumentum à fortiori, quia plus est consecrari Episcopum, quàm ordinari Diaconum: tum etiam (& melius) quia consecratio Episcopalis est, veluti extensio quædam characteris sacerdotalis, & ideo sub illo comprehenditur in numeratione sacrorum Ordinum.

An præcedat etiam in Ordin. Episcopali.

XXXI. *Assertio excludens aliam pœnam.*

Secundò principaliter dicendum est, nullam aliam pœnam esse ipso iure impositam propter hanc apostasiam. ita sentiunt Syluester, Angelus, & alij verbo *Apostasia*, & ratio est, quia nullo iure inuenitur talis pœna imposita. Dices in iure imponi infamiam propter hoc crimen, cap. *alieni* 2. quæst. 7. Respondeo primò verba illius canonis amplissima esse, & extendi ad apostasiam largissimè sumptā pro inobedientia Ecclesiastica, iuxta illa verba, *Aut sacru Patrum regulis & constitutionibus non obedientem*. Potest etiam intelligi de Apostatis tam à fide, quàm ab ordine, & religione, quæ est communior expositio, & consentanea principio textus, *alieni erroris socium, vel à sui propositi tramite recedentem*. Postea vero subditur, *Infames omnes esse censendos qui suam aut Christianam prævaricantur legem, aut Apostolicam, vel regularem libenter postponunt authoritatem*, & in hoc sensu rectè probatur hæc pœna; non tamen ipso facto, neque ante sententiam iudicis incurrendam, quia ibi nulla sunt verba, quæ talem rigorem indicent. Idemque confirmatur ex c. *Beatus* 3. quæst. 4. vbi *Apostata refutandus dicitur ante conversionem suam*; scilicet ab accusatione, vel testimonio; ergo donec refutetur per iudicem tanquam infamis, non incurrit huiusmodi pœnam ipso facto, vnde Syluester explicans hanc pœnam in apostasia ab ordine, solum dicit, interim ab accusatione & testimonio tanquam infamis repellitur; ergo senent ante sententiam iudicis non incurri hanc pœnam. Hoc autem intelligimus de infamia iuris; nam si delictum sit publicum, propter eius grauitatem sufficiat ad infamiam facti, iuxta ea quæ de infamia in materia de irregularitate tradidimus.

Obiectio à pœna infamiæ accusationis.

Præter has vero pœnas traduntur aliæ à Doctoribus, quæ propter apostasiam ab Ordine incurrūtur, quas nonnulli extendunt ad apostasiam à religione, sed ego pro regula constituo, nullam pœnam impositam propter apostasiam Ordinis in specie esse extendendam ad apostasiam religionis, nisi in ipsamet lege, vel in alia fiat talis extensio, quia in pœnali lege, vt talis est, non admittitur talis ampliatio, etiamsi fortasse delictum sit grauius: Nec sufficit similitudo rationis, tum quia requiritur voluntas legislatoris, tum etiam, quia illa similitudo nūquā est exacta. In aliis verò pœnis, nō inuenitur talis extensio facta in iure, & ideo in eis explicandis non immoror: nam de apostasia ab Ordine Deo dāte dicturi sumus in 6. tom. 3. partis. Tandem aduertendum est, hæc omnia intelligi de iure communi, contento scilicet in corpore iuris; nam extra illud sunt quædam constitutiones Pauli IV. & Pij V. ferentes speciales pœnas, quas inferius attingemus; sunt etiam in particularibus religionibus, specialia indulta quæ consulenda sunt, vt de societate iam dicemus.

XXXII. *Quorundā placitum de pœnis aliis excitatur.*

CAPVT II.

Expediuntur dubia quatuor circa doctrinam capitis præcedentis.

SVpersunt verò hic nonnulla dubia. Primum est an religiosi non professi per vota solennia retrocedendo modis supradictis fiant veri Apostatæ, eorumque pœnas incurrant; antiqui enim Doctores partem negantem, vt certam supponunt. Nam Nouitius propterea non fit Apostata retrocedendo, quia professionem nondum emisit, ac proinde Religiosus non est, cap. *Religioso*. §. 1. de sentent. excommun. in 6. Præterea, quia non dicitur quis simpliciter ingredi religionem donec profiteatur, iuxta ea quæ authores notant in Authentica *Ingressi*, & Authentica, *Si qua mulier*. de sacrosanctis Ecclesiis per Bartolum, & alios, quos refert Tiraquellus de vtroque retractu tractat. 1. §. 1. gloss. 8. numer. 34. Felinus cum additione in cap. *cum dilecti*. de iudiciis numer. 2. ergo neque antea potest esse egressio à religione; ergo neque apostasia. Ad hoc dubiū duo dicenda sunt, primum est non esse verum Apostatam, neque incurrere pœnas eius, nisi qui est verus Religiosus. Hoc conuincit ratio dubitandi proposita, & hic est sensus communis sententiæ antiquorum Doctorum. Vnde infertur, si quis post votum simplex castitatis matrimonium contrahat, non esse Apostatam. Item neque illum, qui post tria vota simplicia, Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ in seculo emissa, siue in priuatum viuendi modū, siue in aliqua communitate, & modo eius viuendi non approbato ab Ecclesia pro vera religione, vt dicuntur esse fœminæ, quæ Mantellatæ, aut Tertiariæ vocantur: neque hunc, inquam, esse Apostatam, neque incurrere pœnas, etiamsi assumat statum omnibus illis votis repugnantem. Ratio est, quia ille non est Religiosus, & ita non retrocedit à statu religioso, in quo ratio huius apostasiæ consistit.

I. *Dub. an sint Apostatæ qui non professi discedunt.*

Vega Greg. Lopez leg. 17. tit. 1. part. 1. Pronunciatum in hoc dubio.

Dices, retrocedere ab obligatione eiusdē rationis: nam hæc est eadem in votis simplicibus, & solennibus, vt suprà dixi. Respondeo primum, id nos non tractare speculatiuè, an malitia illorum peccatorum differat specie, nec ne. satis enim est, quòd loquendo Ecclesiastico more illa peccata differant quam plurimùm in æstimatione, appellatione, & puni-

II.

punitione, quia vnum est longe grauius alio, & quia illud est contra instituta Ecclesiastica, & non aliud; ac denique, quia vnum est multo magis cõsummatum in sua specie quam aliud. Addo verò illa peccata etiam differre specie quoad aliquam malitiã, nempe in malitia iniustitiæ, quam cõmittit verus Religiosus apostatãdo à sua religione, propter traditionem illi factam, & ab Ecclesia acceptatam, quã malitiam non incurrit retrocedens ab alio viuendi modo, quantumuis pio, quia in eo non interuenit traditio valida; hæc enim sine Ecclesiæ approbatione esse non potest.

III. 2. *Pronuntiatum.*

Dico secundò, omnes verè Religiosos, etiam illos qui tantùm simplicia vota emittunt in religione ab Ecclesia approbata ad verũ statum religiosum etiam in illo gradu esse verè Apostatas, & incurrere pœnas iure communi Apostatis impositas retrocedendo criminosè à sua religione. Hæc conclusio est certa ex declaratione, & approbatione Pontificum. Supponitque posse dari verum statum Religiosum, cum votis simplicibus, quod esse certum secundùm doctrinam Ecclesiæ infrà ostendemus tract. 10. lib. 3. c. 3. Ex hoc autem principio manifestè infertur assertio posita: nam apostasia est iniqua retrocessio à statu religioso; sed verus status religiosus constitui potest aut per professionem, aut traditionem votis tantùm simplicibus confirmatam; ergo etiam potest esse vera apostasia huic statui contraria. Vnde Paulus III. in vltima Bulla, quam Societati concessit, huiusmodi recedẽtes à Societate post vota simplicia emissa Apostatas vocat, & omnem potestatẽ Superioribus præbet ad eos cogendos, & puniẽdos, quia reuera iniuriam suæ religioni faciunt, vt statim explicabimus, & Pius IV. ac Pius V. in Bulla, *Aequum reputamus*, addunt pœnam excomm. ipso facto in eosdem Apostatas, & vt tales puniendi, & cogendi declarantur, & Gregorius XIII. in constitutione, *Ascendente Domino. Si à Societate* (inquit) *desciant ex. õmunicationis, & aliis Apostatarum pœnis sint subiecti.* & infrà, *Ex. ommunicationis ma oris latæ sententia, & aliis Apostatarum pœnis, si qui à Societate discesserint subiacere, & tanquam veros Apostatas puniri posse.* Quæ verba omnem tergiuersationem excludunt; nam hos non fictos, aut reputatos, sed veros Apostatas esse declarat.

IV. *Satisfit motiuis in 2.*

Neque antiqui authores huic veritati repugnãt; nam verum est Nouitium nõ posse esse Apostatam, quia non est verus Religiosus, quod de his Religiosis, de quibus loquimur, dici non potest. Verum est etiam proprium ingressum in religionem, quo scilicet quispiam fit membrum illius, & particeps religiosi status esse professionem, tamen modus talis professionis pendet ex institutione Ecclesiæ, quæ potest facere vt per vota simplicia firmetur professio, seu incorporatio sufficiens ad religiosum statum, & ita potest esse verus ingressus in religione, sine votis solennibus. Antiqui autem authores loquuti sunt secundùm morem sui temporis, in quo non erat in vsu professio, vel incorporatio religiosa, niti per vota solennia, & ideo indifferenter de his loquuntur. Formaliter autem intelligendum est dictum eorum de professione quatenus est incorporatio cum religione, & assumptio religiosi status. Vnde etiam iura antiqua loquentia de Apostatis in his etiam Apostatis locum habent; nam si loquuntur nomine Religiosorum, aut regularium, etiam isti veri Religiosi, & regulares sunt; si verò loquuntur nomine Monachorum, tamen, vt cap. præced. numer. 29. dicebam, formaliter respiciunt religiosum statum, & ideo omnes veros Religiosos comprehendunt, iuxta communem doctrinam.

V. *Vera & propria traditio*

Et potest ratione declarari; nam hi Religiosi verè se tradunt Deo, vt loquuntur Pius IV. & Pius V. suprà, & religioni, vt loquitur Gregorius XIII. & quantum in se est in perpetuum hanc traditionem per vota confirmant; ergo dum iniustè recedunt, priuant religionem & Deum iure suo, & ita cõmittunt apostasiam eiusdem malitiæ, cum altera quæ est contra professionem solennem. Et ideo meritò datur religioni potestas capiendi huiusmodi fugitiuum, & Apostatam; nam Dominus etiam potest capere seruum fugitiuum, vbicunque illum inuenerit. leg. 1. Cod. vbi causæ status agi debet. & in leg. 1. §. *per seruum*. ff. de acquirenda possessione. facit quæ lex 1. Cod. vbi quis de Curiali, &c. Quibus locis Bartolus, Baldus, & alij dicunt in hoc casu valere argumentum à seruo ad Religiosum. Cùm ergo hi Religiosi, de quibus agimus, verum sui dominium religioni tradiderint, veram apostasiam recedendo committunt, & in omnia iura Apostatis contraria peccant, & consequenter eorum pœnas incurrunt.

VI.

Sunt autem aliqui moderni authores, qui post hanc institutionem simpliciter scripserũt, eum qui non fecit votum solenne non esse Apostatam, vt Aragonius 2. 2. quæst. 12. art. 1. qui solùm dicit eas quæ vulgò *Beata* dicuntur, non esse Apostatas, licèt contra simplex votum castitatis nubant, quod erat per se clarum; sed ille reddit rationem, quia non sunt professæ, nec fecerunt aliquod votum solenne. Sed hic author loquutus est more antiquorum, & fortasse non vidit Bullas Societatis, neque eius institutum satis perspectum habuit; nam quando ipse scripsit nondum erat hæc res in iudicio contradictorio (vt sic dicam) ventilata. Difficilius ibidem loquutus est Dominicus Bannes, dicens Apostatam esse qui retrocedit à religione, quam vouit solenniter. *quoniam si sit religio in qua emittatur votum simplex tantùm, retrocedere ab illa non est apostasia.* Non est autem ausus ponere exemplum in Societate, neque ego volo intentionem eius iudicare, sed ponit exemplum in fœminis tertij Ordinis S. Francisci, vel Dominici. Sed immeritò, quia quam illæ profitentur non est religio, nec religio appellati potest, quæ ab Ecclesia vt religio approbata non est; & ideo conditionalis illa, *Si sit religio, in qua fit tantum votum simplex, retrocessio ab illa non est apostasia*, in rigore & proprietate sermonis falsa est; nam si sit religio approbata, erit apostasia recedere ab illa post veram incorporationem eius, per quæcunque vota fiant, vt probatum est; si vero non est approbata, non est religio; & ideo recessus à tali modo viuẽdi non est quidem apostasia, tamen nihil refert ad veritatem illius conditionalis.

VII.

Dixi autem hunc recessum esse apostasiam si criminosè fiat, quia null⁹ recessus à religione sine peccato factus dici potest apostasia, vt rectè notauit Caiet. dicta quæst. 12. art. 1. & commemorat Nauarrus in dicto consilio de Apostatis. num. 4. Nam apostasia est nomen vitij secundùm propriam significationem, & communem vsum eius, & ideo in Clericatu, qui post ordines tantùm minores relinquit habitum, & statum Clerici, non est Apostata, quia in eo non peccat, neque etiam est Apostata Religiosus professus, qui ex licentia Pontificis dimittit habitum, & viuit extra claustrum, vel licèt ducat vxorem, si dispensatio ex legitima causa ad hoc extenditur. Ad hunc ergo modum in præsenti si quis retrocedat à tali statu ex legitimo consensu religionis, quamuis ipse etiam consentiat, non est Apostata, quia in tali consensu vel egressu non peccat, imò licèt peccaret malo fine consentiendo, aut procurando egressum, vel licèt priùs peccando daret causam dimissioni; nihilominus in ipso egressu non committeret apostasiam, quia, nec vota violaret, nec religioni propriè facere iniuriam per quam apostasia consummatur. Dico autem, si hoc

hoc fiat ex legitimo consensu religionis, nam si esset extortus per fraudem, & subreptionem fingendo causam vbi verè non est, vel per quandam moralem viam, ex instituto malè viuendo, vt liber dimittatur, non esset consensus legitimus, nec reddet quempiam securum ab apostasiæ crimine in conscientia, etiamsi exterius non ita appareat.

VIII. *Præsumunt Apostatæ à Societate Iesu incurrunt excommunicationem licet habitum nō mutent.*

Addendum denique est peculiariter pro religione Societatis non solum committi hoc vitium ab omnibus iniquè ab ea retrocedentibus, post incorporationem, in quocunque gradu eius, sed etiam præter alias iuris pœnas incurri excommunicationem ipso facto Pontifici vel Generali Societatis reseruatam, etiamsi fiat sine dimissione habitus, vel etiamsi fiat transeundo ad religionem. De hoc secundo puncto dicemus infrà in capite 12. Primum autem patet ex Bullis Pij V. & Gregorij XIII. qui hanc censuram ferunt præcisè propter apostasiam, vel illis verbis, *Si qui à Societate desciant*, nihil aliud postulatur, quod est contra ius commune, in quo dimissio habitus postulatur ad censuram. Fuitque hoc necessarium in hac religione, quia non habet peculiarem habitum à Clericali distinctum: imò quamuis in illo obseruet peculiarem modum, & decentiam, & fugitiuus statuat illam retinere, & obseruare; nihilominus dictam excommunicationem incurret, si egrediatur animo manendi extra obedientiam Societatis, quia est verus Apostata. Secus verò esset, si exiret titulo adeundi Superiorem, vel animo redeundi ad Societatem sine permanentia in sæculo. Tunc enim licèt aliàs peccaret, non esset propriè Apostata, & ideo non incurreret hanc censuram. In qua etiam est notanda reseruatio eius, nam inde constat grauiter decipi eos, qui putant posse ordinarium Confessorem ab illa absoluere.

IX. *Dicta reseruatio nec per Cruciatam cessat.*

Dices, esto non possint per potestatem ordinariam, posse per Bullam Cruciatæ, quæ concedit omnes casus reseruatos Pontifici; ergo etiam hunc cùm illum non excipiat. Sed hoc etiam est falsum. Primùm, quia suprà lib. 2. cap. 16. ostensum est Religiosos absolui non posse sine licentia suorum Prælatorum virtute illius Bullæ; Apostata autem Religiosus est, & suis Prælatis iure subiectus. Secundò, quia, vel ille permanet in sua apostasia, & sic est incapax absolutionis, vel recedit ab apostasia, & sic debet redire ad suam religionem, ac proinde à proprijs Prælatis, ac iudicibus absolui, non ab extraneis. Dices, licèt in apostasia manens sit incapax absolutionis à culpa, quia est in statu damnationis, posse tamen absolui à censura, saltem validè. Respondeo, esto possit facere hoc Pontifex, tamen per Bullam Cruciatæ non concedit hanc potestatem, quia vel solùm concedit illam in ipsa confessione, vt multi volunt, vel certè solùm conceditur in ordine ad confessionem, & satisfacta parte, & ideo solùm conceditur pro his, qui saltem sunt dispositi ad absolutionem de tali culpa. Denique cùm in illa absolutione interueniat præiudicium tertij, scilicet Religionis, non intelligitur comprehensa sub generali clausula, iuxta communem doctrinam, & intelligentiam priuilegiorum fundatam in cap. *quamuis*, de rescriptis in 6. & in cap. *suggestum*, de decimis, & in leg. *quoties*. Codic. de precibus Imperat offeren. & in leg. 2. §. 2. & leg. *Officij*. ff. Si quis à Principe, & in ratione naturali, quia intentio Principis non est iniuriam alicui inferre, vel ad hoc occasionem dare, & ideo, quando est necessarium ad bonum commune priuare aliquem iure suo, id exprimitur in lege, vel priuilegio; & è conuerso, quando non exprimitur, generalis concessio non intelligitur ad talem casum extendi, sicut etiam in alijs religionibus Prædicatorum, Minorum, &c. si Apostatæ, aut fugitiui excommunicationem reseruatam incurrunt, iuxta talia priuilegia talium ordinum, non possunt per huiusmodi Bullas absolui in iniuriam talium religionum. Ad quod etiam applicari potest illa regula iuris, in generali concessione non comprehendi, quod in specie non esset Princeps verisimiliter concessurus.

Rota t. 2. 6. n. Cord. in sum. q. 19. Dormient. lib. 1. Solorum qua-stionum c. 10. n. 3.

Dubium 2. de religioso fugitiuo prout distinguitur ab Apostata.

X. Secundò dubitari potest, an fugitiui à religione incurrant pœnas Apostatarum. Supponimus per fugitiuum intelligi Religiosum, qui vagatur extra monasterium, & extra obedientiam suorum Prælatorum sine animo deserendi religionem iuxta superius explicata in 2. 3. & 4. puncto, & iuxta leg. 17. ff de ædilitio edicto. *Quid sit fugitiuus* (dicitur ibi) *& respondetur fugitiuus est, qui extra Domin. domum fugæ causa quo se à domino celaret, mansi*; ita ergo cum proportione vocatur Monachus fugitiuus, vt notant Doctores communiter in capite vltimo de Regular. & quamuis Panormitanus ibi dicat eo ipso, quòd Religiosus recedit à Monasterio, & non est sub obedientia Prælati esse Apostatam, & ita videatur hæc duo confundere; nihilominus iuxta super ùs dicta licèt omnis Apostata sit fugitiuus, non è conuerso omnis fugitiuus est Apostata, quæ est sententia Ioannis Andreæ ibi, & magis recepta; ita ergo nunc loquimur de fugitiuo, & inde nascitur propositum dubium, quia si non est Apostata, non incurret pœnas eorum.

XI. *Quid sit esse fugitiuum.*

Et quidem dubium suppositis, quę diximus, difficultatem non habet, stando in iure communi: nam fugitiuus aut dimittit habitum, aut non dimittit; si dimittit, excommunicationem incurrit, non verò alias pœnas, si non fugiat cum animo deserendi religionem modo suprà explicato; si autem non dimittat habitum, nec excommunicatus est ipso iure, neque alias pœnas incurrit, quandiu Apostata non est, quæ omnia ex superioribus constant, & excipitur casus specialis de eo, qui accedit ad studia, sine legitima licentia; nam est excommunicatus, licèt habitum non dimittat, nec Apostata sit, ex cap. 2. ne Clerici vel Monach. in 6. quod in 5. tomo explicatum est. Solet autem quæri de fugitiuo, qui licèt non dimittat habitum, occultat illum, an ille sit Apostata, vel excommunicatus. Sed de apostasia iudicandum est iuxta modum fugæ; nam si sit ad deserendam religionem simpliciter, erit Apostata, sin minus, sola occultatio non facit Apostatam eum, qui aliàs non esset, quia non sufficit ad consummandum actum in ratione desertionis, seu retrocessionis à statu religioso, qua de re consule Quintilianum Mandosium de signatura gratiæ, tit. licentiæ fol. 101. De excommunicatione verò videri possunt dicta in citato 5. tom.

Resolutio de pœnis fugitiui iuxta varios modos sim.

XII. *Videri Vgolinum contra hanc resolutionem æquiparare fugitiuos cum Apostatis.*

Habet autem difficultatem propositū dubium de pœnis latis à Paulo IV. in 3. constitutione, quæ in Bullario habetur, vbi contra huiusmodi fugitiuos, simul, & indifferenter cum Apostatis varias multiplicat pœnas ipso iure incurrendas, scilicet priuationem omnium beneficiorum, inhabilitatem ad illa recipienda, incapacitatem fructuum Ecclesiasticorum, ita vt illos suos non faciant, sed restituere teneantur, & perpetuam suspensionem ab omni ordine & Ecclesiastico ministerio, &c. Quæ omnia confirmauit, & auxit Pius Quartus in sua constitutione prima in eodem libro. Videntur ergo ibi æquiparari fugitiui Apostatis, quoad has pœnas, quia generaliter feruntur contra omnes, *qui temere ete propria, & contra ius amentium in sua profession præstitum, & contra regularia sui ordinis institua extra claustra suorum Regularium locorum deguni habitu*

retento, vel dimisso. Vnde in ipsomet titulo vtriusque cōstitutionis dicitur contra Religiosos extra claustra vagantes, & Apostatas; ergo contra vtrosque indifferenter feruntur pœnæ.

XIII. *Ostenditur tamen non id voluisse Pontifices*

Nihilominus dicendum est solos veros Apostatas incurrere illas pœnas. Et inprimis supponendum est non loqui Pontifices illos contra eos, qui ex legitima facultate extra claustra morantur, vel cum habitu, vel sine habitu, quia illud nec est contra votum in professione factum, neque dici potest contra regularia instituta, quia regula non excludit Superioris Prælati legitimam facultatem, nec denique dici potest factum temeritate propria. Et quamuis ibi subiungatur, *temeritate propria, & quouis prætextu, vel causa.* intelligendum profectò est de iniquo prætextu, & causa non vera, sed ficta, vt Pius etiam IV. declarauit, dicens non incurrere illas pœnas nisi Apostatas, qui cum literis, & dispensationibus *subrepti in* in sæculo vagantur. Et ratione facilè persuaderi potest, Paulus IV. voluit punire, quæ licitè fiunt, nec damnare, aut irritare licentias, vel dispensationes, exveris, & iustis causis concessas. Deinde, quòd ad illas pœnas incurrendas necessaria sit apostasia, probatur ex verbis illis Pauli IV. *Volentes contra apostasiam ipsam plenius prouidere, & eam quantum vobis ex alto conceditur de medio tollere.* & iuxta hanc intentionem semper loquitur repetendo frequenter nomina *Apostatarum*, & *Apostasiæ*, & Pius IV. ita declarat eius intentionem, dicens: *Paulus prædecessor, quod diuersorum Romanorum Pontificum Constitutionibus contra Apostatas edictis deerat supplere studens, & apostasiæ morbo per ampliùs mederi intendens*, &c. ergo iuxta hanc intentionem explicanda est dispositio talis legis, maximè cùm pœnalis sit, & restringenda; ita enim esse iura interpretanda, & ipsa iura, & eorum interpretes docent, vt patet apud legem finalem ff. de hæredibus instituendis, & ibi Bartol. Baldum, & alios, ac ratio ipsa conuincit, quia ex intentione, & voluntate legislatoris tota legis efficacia pendet, & quia pœna & eius intentio maximè restringenda est, quantum verba patiuntur. Quanuis ergo simul cum vocibus Apostasiæ, & Apostatarum alij termini in illis constitutionibus addantur, omnes eo tendunt, vt turpitudinem apostasiæ declarent, & exaggerent, non tamen, vt propter aliud vitium, præsertim minus graue, eædem pœnæ imponantur.

XIV. *Apostata nomen ad quos se extendat etiam propriè*

Probant autem sufficienter, vt opinor, constitutiones illæ, quod cap. præced. à num. 19. diximus ad apostasiam satis esse, longo tempore, & quasi permanenter in sæculo manere, & extra omnem obedientiam vagari; manifestè enim ibi dicitur hoc sufficere ad incurrendas omnes illas pœnas, & consequenter censetur per illa verba sufficienter describi vitium apostasiæ, quod ibi tantùm punitur. Imò ex eisdem decretis etiam colligitur (quod suprà cap. præced. num. 14. fortasse non tam expressè diximus) hoc satis esse ad apostasiam, etiamsi habitus non dimittatur, vt patet ex illis verbis Pauli IV. *Alis verò nullo sub ficti prætextu temeritate propria, &c. extra claustra suorum Regularium locorum degunt, & in sæculo, aliqui habitu sui ordinis retento, aliqui illo abiecto in habitu Presbyterorum sæcularium, & quamplurimi in habitu laicali temere vagantur.* Hos ergo omnes censet Apostatas, & pro omnibus illis pœnas imponunt inferiùs; ergo eandem moram, vel euagandi tempus in sæculo, censet sufficere ad apostasiam habitu retento, aut dimisso, sicut censet eandem sufficere cum habitu clericali, & laicali, & in nullo ex his modis postulat, quòd fiat egressio sine animo vnquam reuertendi. Et sine dubio quoad forum externum ita semper iudicabitur.

XV. *Euasio de*

Responderi autem potest illud iudicium esse ex præsumptione; nam qui ita vagatur, diu præsumitur non habere animum reuertendi. Sed certè si tale iudicium fundaretur in præsumptione, non deberet æquè puniri, qui habitum retinet, nam de illo potiùs posset præsumi habere animum reuertendi, cùm semper retineat propria insignia religionis. Deinde falsum existimo, illam legem, vel pœnam eius fundari in præsumptione; nam in ea solùm consideratur id, quod exterius committitur, & conuinci potest, scilicet temeraria desertio, & euagatio sine iusto prætextu. Vnde si quæ ex ibi impositis incurritur ipso facto, & in conscientia ante omnem sententiam etiam declaratoriam, illam incurret Religiosus, qui temerè in sęculo commoratur, seu vagatur, etiamsi habitum non dimittat, & siue habeat animum redeundi ad religionē, siue non, quia Pontifex expressè ponit pœnam propter illud crimen, quod in illo actu sufficienter consummatur, & illa intentio redeundi, vel non redeundi, est valde extrinseca, pertinens magis ad futuram, & contingentem resipiscentiam, quàm ad crimen, quod in præsenti committitur, & propter quod pœna imponitur. Sic igitur pœnæ ibi latæ non extenduntur vltra Apostatas à religione; qui verò sint Apostatę difficilius declarari videtur, quâ multi authores opinati sunt, nisi iuxta modum suprà insinuatum explicentur.

Occurrebat verò statim declarandum, an pœnæ illæ incurrantur ipso facto, & ante omnem sententiam declaratoriam criminis; sed non censeo necessarium in hoc immorari, sed legantur attentè, & ponderentur verba, & applicentur generales regulæ de lege pœnali, & erit facilis resolutio. Præsertim, quia Pius IV. quoad pœnas priuationis beneficiorum, & dignitatum, videtur declarasse non incurri ante sententiam declaratoriam criminis, quod secus esse de censuris ibi latis manifestè supponit. Addendum denique est præter hæc omnia habere Prælatum religionis potestatem capiendi, cogendi, & incarcerandi huiusmodi Apostatas, eosque condignè puniendi etiam corporaliter, iuxta suam regulam, vel iuxta prudens arbitrium, regulari statui consentaneum. Et quoad hoc genus pœnæ, & coactionis æquiparantur fugitiui Apostatis; non quoad quantitatem pœnæ; nam hæc imponenda est iuxta modum delicti, seu quoad modum coactionis, quæ illis inferri potest ratione subiectionis, & iurisdictionis eiusdem. De qua potestate optimè scribit Nauar. comment. 3. de Reg. num. 50. Eam confirmans non solùm ex titulo iurisdictionis, sed etiam ex titulo dominij, ratione cuius potest dominus seruum fugientem capere, vel rem propriam recuperare vbicunque illam inuenerit, etiam iuxta leges ciuiles; & hoc in specie multi Pontifices concesserunt religionibus, vt cōstat ex compendijs priuilegiorum, verb. *Apostata.* verb. *Fugitiuus.* In quibus multæ aliæ facultates ad hanc causam pertinentes, & aliquæ aliæ pœnæ continentur, quæ ibi videri possunt; non indigent enim speciali declaratione. Solùm aduerto in aliquibus indultis, non tantùm esse sermonem de Apostatis, sed de recedentibus à religione sine licentia Prælati, quæ videntur extendi etiam ad fugitiuos, licèt non sint propriè Apostatæ. Tale videtur esse priuilegium concessum minoribus, vt recedentes à religione nisi post mandatum Superioris infra octo dies ad obedientiam religionis redeant, excommunicationem Pontifici reseruatam incurrunt. Hæc enim facultas monendi, & præcipiendi rediturn, veluti sub tali censura, non solùm datur respectu Apostatarum, sed etiam respectu omnium fugitiuorum.

XVI. *Quæ pœnæ incurrantur ante sententiam declaratoriam criminis.*

Dubium

Dubium 3. de obligatione Prælatorum ad reuocandos Apostatas.

XVII. Sed inquiret aliquis (sitque tertia dubitatio, in hoc cap.) an suppolita dicta Prælatorum potestate teneantur Prælati huiusmodi fugitiuos inquirere, & cogere, vt ad suia monasteria redeant. Respondetur *per se loquendo* teneri, tum quia iure communi ita statutum est in c. vlt. de Regularib. vbi Prælatis præcipitur, vt annuatim quærant, & reduci studeant fugitiuos suos, tum etiam, quia ex vi muneris, & officij sequitur hæc obligatio, quia tenetur Prælatus, & bono communi religionis, & spirituali saluti talis subditi prospicere, & ad vtrumque finem, necessaria est illa diligentia, & cura Prælatorum. Satisfacient autem, vt existimo, huic muneri, si iuxta ortam occasionem, vel occasiones moralem diligentiam adhibuerint. Nam illa particularis circunstantia, de annali inquisitione, non videtur esse in vsu, & vix potest moraliter esse necessaria, vel expectari; nam si Prælato constiterit nullum esse fugitiuum, nihil est, quod quærat; si autem aliquis aufugit, non est expectandum tempus vnius anni ad inquirendum illum, sed statim adhibenda est omnis diligentia, vt possit esse fructuosa. Quòd si tunc capi non possit, non videtur necessarium singulis annis specialem inquisitionem facere, sed satis erit vigilare, & iuxta occurrentes occasiones prudenti arbitrio moralem diligentiam adhibere.

Resolvitur obligari.

XVIII. Dixi autem *per se loquendo*, quia si talis est persona fugiens, vt experimento constet esse incorrigibilem, vel nociuam religioni, excusandus videtur Pastor ab onere quærendi tam morbidam ouem, quia bonum commune præferendum est priuato, quod significauit S. Bonauentura de libro quæstionum circa regulam S. Francisci, q. 14. vbi loquens de tali Religioso, inquit, *si Deo permittente talis seipsum eiiceret, gratiæ sunt Deo agendæ, non quia ille peccauit, sed quia oues suæ à pestifera contagione liberauit: vtinam abscindantur, qui vos conturbant, scilicet puritatem vestram, pacem & famam*; & infinuat rationem, quia religio potest huiusmodi Religiosum pernicioſum à se abijcere; ergo si ipse abeat non tenebitur eum requirere, & ita etiam sentit Syluester verbo *Apostasia*, num. 10.

Excusantur aliquando Prælati à tali obligatione.

XIX. Addendum verò occurrit, etiamsi talis sit Religiosus, vt postea ejciendus sit, requirendum tamen esse, vt in prauo apostasiæ statu non permaneat, quia debet Prælatus, quod in se est, & sine incommodo potest facere, vt illum liberet à statu damnationis; quanuis autem religio gaudeat de illius membri abscisione, tamen quia illicito modo facta est, ille Apostata manet semper in statu damnationis, donec à Prælato competente absoluatur & licencietur. Et quanuis ipse teneatur sibi consulere, & remedium procurare, tamen, quia dum est fugitiuus, semper est sub cura & iurisdictione religionis, ideo etiam Prælatus tenetur illi malo remedium adhibere, quod si id possit facere, absolutionem, & facultatem mittendo absenti, & prudenter iudicet ita expedire, satisfaciet suo muneri; regulariter tamen loquendo existimo debere reuocari, & propter apostasiam incarcerari, & puniri, iuxta cap. *à nobis*, de Apostatis. quia ita etiam expedit ad exemplum aliorum; & quia fortè vexatio dabit intellectum, & quanuis ejciendus sit, fortè illi proderit, vt extra religionem cautius viuat. Deinde potest talis reductio esse vtilis, vt Religiosus ille audiatur, an in ea religione, vel prouincia habeat speciales causas suæ perditionis, & contumaciæ, atque ita remedium illi adhibeatur suæ fragilitati accommodatum quoad fieri possit. Nam & religiosa charitas & pastoralis cura totam hanc diligentiam videntur postulare.

Quærendum tamen Apostatam reuocandum, ad correctionem, & exemplum aliorum.

Dubium 4. ad quem pertineant bona parta in apostasia.

XX. Quartò dubitari potest de bonis acquisitis ab his Apostatis, dum in eo statu permanserunt, ad quem pertineant, quoad ius, & dominium; & consequenter cui reddi debeant, vel durante apostasia, vel recedendo ab illa, aut per mortem, aut per reditum ad religionem, aut per licentiam obtentam manendi in sæculo. Circa quod inprimis distinguendum est de modo acquisitionis; aut enim talia bona sunt acquisita per iniustitiam contra commutatiuam, vt per furtum, vsuram, vel quamcunque negotiationem iniquam, vel sine iniuria alicuius. In priori casu videtur clara responsio, nam bona illa obnoxia sunt restitutioni, vt per se constat; ergo proprijs dominis restituenda sunt; hoc ergo certissimum est, quando certi sunt domini, ad quos ius talium bonorum spectat. Contingit autē dominos esse incertos, & occultos, & tunc, quanuis bona sint restituenda pauperibus, seu in pias causas, dubitari potest, an hoc fieri possit arbitrio ipsius apostatiæ, vel debeat hoc suis Prælatis committere, vel etiam an Camera Apostolica habeat ius aliquod ad talia bona: sed in hoc puncto suppono, non habere ius quandiu viuit, qui ea lucratus est, sed solùm post mortem eius posse illa recuperare, iuxta modum infrà tractatum. Quod semper intelligendum est, deducto ære alieno, habente certum dominum, vt est per se notum ex materia de iustitia; pro incertis autem dominis bene potest Camera Apostolica subrogari. Dum verò Pontifici non est acquisitum ius, non video præcisam obligationem in conscientia, ob quam non possit Apostata pœnitens statim bona illa restituere erogando pauperibus prout sibi placuit intra latitudinem iustitiæ, quia hoc non est contra votum paupertatis, & nullum aliud præceptum occurrit, cui repugnet; ergo. Probatur maior, quia illa dispensatio, seu elargitio non est actus dominij, vel proprietatis, quia potius est alieni restitutio, vnde non fit nomine proprio, sed nomine ipsius domini talium bonorum; nam ex voluntate illius interpretatiua pauperibus erogantur. Addo verò posse Prælatum religionis, ex obedientia præcipere tali Apostatæ, vt in restitutione talium bonorum seruet modum à se præscribendum, supponendo illum esse iustum; probatur, quia illud præceptum non excedit materiam voti obedientiæ; cùm sit de re honesta, & quæ multum potest conferre, & ad salutem, & ad perfectionem, vt ipsamet restitutio aliàs necessaria optimè fiat. Secundò etiam in pœnam delicti apostatiæ, & iniustæ acquisitionis potest Prælatus hoc onus imponere subdito. Tunc ergo peccabit subditus contra obedientiam, si aliter faciat, tamen si faciat, videtur factum tenere, quia non est de bonis monasterij, nec contra paupertatem, existimo tamen posse Prælatum factum irritare iuxta principia in superiori tomo posita.

1. Pronunt. quoad bona alieni dominij.

Quid quando domini ignorantur.

XXI. Supereſt dicendum de bonis acquisitis sine iniustitia, quæ possunt esse in duplici differentia, quædam obtenta sine turpi negotiatione, vel lucro, alia per modum prohibitum acquisita. De prioribus clarum est reddenda esse monasterio, vel religioni, iuxta dispositionem Prælati, & iura Religionis, quia Religiosus nihil sibi acquirit, & per se loquendo, & ex vi status acquirit suæ religioni, vt suprà eodem tomo probatum est, & hoc ius religionis per nullum aliud impeditum est circa hæc bona; oporteret n. esse Pontificium ius, quod ostendi non potest. Tenetur ergo Apostata ad monasterium redire, secū deferre hæc omnia bona, nec potest illa donare, vel superfluè consumere, sed tantū

2. Pronunt. quoad bona licitè acquisita.

necessa-

necessarijs vti. Quomodo autem hæc bona pertineant ad spolia Cameræ Apostolicæ si Apostata extra clausurum ea lucretur, & ibi cum illis decedat infrà declarabimus. Dices quî fieri potest, vt Apostata licitè aliquid acquirat, cùm in eo ipso contra paupertatem peccet. Respondetur, inprimis dicitur *licitè acquirere* quantum est ex parte actionis, aut medij, per quod acquiritur, quia nimirum actio, per quam acquirit, non est ei prohibita, neque indecens in statu religioso, vt si acquirat petendo eleemosynam, vel acceptando liberalem donationem, vel recipiendo stipendium iustum pro Missa, aut concione, &c. vel denique si laborando manibus suis in re honesta. Deinde, quanuis Religiosus nihil possit accipere sine licentia Prælati ratione paupertatis, non est necesse, vt Apostata semper peccet cùm dictis modis aliquid accipit sine licentia, quia est in statu, in quo est illi moraliter impossibilis talis licentia, cùm tamen sit illi necessarium aliquid accipere. Et quanuis antecedenter illa impossibilitas nata sit ex peccato, tamen postquam ineest, excusare potest à nouo peccato, vt per se constat. Quòd si fortasse ille ex dissoluto animo peccet intendendo id accipere, vt proprium, vel contemnendo licentiam Prælati, illæ sunt circunstantiæ internæ magis quàm externæ, & ideo illis non obstantibus bona illa reputantur honestè acquisita, scilicet ex se, & ex modo acquisitionis.

XXII. *3. Pronunt. quoad bona illicite, sed non iniustè parta.*

De alijs autem bonis turpiter & non iniustè acquisitis, certum est ex se non esse obnoxia restitutioni, siue illa turpitudo sit contra naturalem legem, vt si Monialis acquireret abutendo sua castitate, vel Monachus accipiendo pretium, vt actioni turpi cooperetur, siue sit tantùm contra sacros canones, vt si lucrum fiat per negotiationē prohibitam personis Ecclesiasticis, non quia intrinsecè mala sit, sed quia secularis est, & habet speciem mali, vel periculum peccandi adducit, vel quia indecens est, vt omnis mercatura, & negotiatio, militare, exercere officium forense, & similia. Ratio est, quia sola iniustitia obligat ad restitutionem, non autem alia turpitudo, quæ facit inæqualitatem in bonis acquisitis, iuxta communem doctrinam 2. 2. q. 62. Hinc ergo fit, vt secluso iure positiuo, talia bona etiam acquirantur monasterio, quia acquirerentur ipsimet Religioso, si esset capax; ergo loco illius succedit monasterio, nisi aliunde impediatur. quod & est consentaneum iuri communi c. *non dicatis*, cum glos. 12. q. 2. & cap. *cum olim*, 2. cum notatis ibi per Innoc. & alios de priuilegijs. Atque ita expresè declarauit Paul. IV.

XXIII. *Opponitur contra hoc primum constitutio pro Camera Apost.*

Solùm ergo facit in hoc puncto difficultatem quædam constitutio Pij IV. quæ est quinta illius Pontificis, in summa constitutionum, & incipit, *Decens esse censemus*. In qua declarat pertinere ad Cameram Apostolicam, bona acquisita à Clericis in sacris, tam Regularibus, quàm secularibus per illicitam negotiationem, vel alias contra sacros canones. Et Nauar. in comm. de spolijs §. 7. n. 3. 4. & 5. refert aliam constitutionem eiusdem Pontificis, quæ in margine notatur esse trigesima prima, & incipere, *Romanus Pontifex*. Sed eam non habet Summa Lugdunensis; habetur tamen in copiosiori Bullario Romano, in quo prior est vigesima tertia in ordine, & posterior, quod ad præsens attinet, non mutat difficultatem, quia in ea dicitur confirmare eandem applicationem illorum bonorum, solùm quia eam limitat, ne locum habeat in Cardinalibus, neque in eis, qui ex legitima facultate Pontificis, testamentum condit, vel licentiam habet, vt ei ab intestato succedatur. Videtur ergo per illas constitutiones ablatum esse ius Monasterio ad talia bona, & translatum esse in Cameram Apostolicam, & ita indistinctè fatetur Nauarrus ponens exemplum de quodam Religioso Apostata, qui in Indijs ad viginti millia Ducatorum negotiando acquisierat, quæ secundùm antiquos canones ad religionem pertinebant. Iuxta nouum autem ius illius constitutionis dicit pertinuisse ad sedem Apostolicam, & ideo consulit Monasterijs, vt circa talia bona se componant cum Camera Apostolica, vt possent iure firmo illa petere, & nonnullas ampliationes, ac limitationes adhibet, quæ in eo videri possunt.

In quib. decretis duo mihi notanda occurrunt. XXIV. Primum ibi tantùm esse sermonem de Clericis, & ideo dubitari posse, an Religiosus conuersus, seu laicus, veram professionem emittens, seu vota substantialia religionis ibi etiam comprehendatur? & ratio dubij esse potest, quia nomine *Clerici* venire solet aliquādo quælibet persona Ecclesiastica, præsertim in fauorem eius: illa autem constitutio, cùm sit fauorabilis Cameræ Apostolicæ, licèt sit alijs onerosa, videtur simpliciter inter fauores computanda, & ita Nauarr. suprà absolutè loquitur de quocunque Religioso Apostata. Nihilominus videntur bona talis Apostatæ ad religionem pertinere. Probatur, quia talis Monachus non est Clericus, nec sub tali appellatione etiam latè sumpta comprehendi solet, vt patet ex canone, *Si quis suadente*, & similibus, & ex titulo, ne Clerici, vel monachi. Cōfirmatur primò, quia constitutio non est fauorabilis Clericis, imò est pœnalis, vt statim dicam; ergo ex ea parte non est amplianda, sed restringenda; ergo etiamsi nomen *Clerici* posset ita ampliari, non esset ibi extendendum. Confirmatur secundo, quia illa constitutio non fit directè in tuitionem status religiosi vt sic, sed Clericatus, & decentiæ eius, vt constat ex illis verbis, *Per quos in Clericatus tam seculares, quam regulares etiam in sacris ordinibus constitutos*, &c. Ergo licèt laicus Monachus illicitè negocietur, bona sic acquisita non adiudicantur Cameræ Apostolicæ, quia casus ille non pertinet ad intentionem huius legis.

Vnde obiter infert, licèt Religiosus Apostata sit Clericus, & acquirat modo sibi illicito ratione sui peculiaris status, non tamen ratione clericatus, vel propter prohibitionem sacrorum canonum, bona illa non esse comprehensa sub illa constitutione, quæ tantùm loquitur de bonis acquisitis per illicitam negotiationem, vel alias contra sacros canones. Illa autem acquisitio, vt supponimus, non fuit contra sacros canones, sed contra regulam, vel constitutiones religionis, nec potest dici negotiatio illicita, tum quia non est illicita Clerico vt sic, vt etiam supponimus, & textus ille vtpote pœnalis, cum hac formalitate videtur explicandus, tum etiam, quia Pontifex loquitur secundùm ius commune. Vnde non vocat simpliciter negotiationem illicitam, quæ ex peculiari instituto aliquibus prohibetur, si aliàs regulariter Ecclesiasticis personis licita est. Quæ omnia vera quidem videntur attenta sola constitutione Pij IV. Tamen iuxta aliam constitutionem Gregorij XIII. planè dicendum est omnes regulares comprehendi modo infrà explicando.

Secundò aduerto ibi non simpliciter adiudicari hæc bona Cameræ Apostolicæ, sed in duobus casibus; Vnus est per successionem, quasi hæreditariam post mortem, quando talis persona, vel condit testamentum sine legitima facultate, vel licèt habeat facultatem testandi intestata decedit, nisi in facultate esset expressum, vt ei ab intestato succederetur. Argumento legis, *ex impefecto*, & legis *hac consultissima*, Codic. de testam. Secundus casus est, quoties talis persona priuata fuerit illis bonis in vita sua. Circa quem dubitari potest primùm de quibus bonis loquatur Pontifex; quidam eum intelligunt solum de bonis, quæ relinquit Apostata extra

claustra

clauſtra decedens; nam hæc ſignificantur nomine *ſpoliorum*, vel ea etiam bona, quæ poſt eius mortem inuenta fuerint extra religionem, vt ſic dicam. Vnde ſit, vt ſi Apoſtata redeat ad religionem, bona non pertineant ad Cameram, ſed ad monaſterium. ita Emm. Rodr. tom. 1. quæſtionum regularium q. 30. art. 11. citans Nauarrum conſil. 17. de ſtatu Monachorum, ſed ibi Nauarr. affirmat quidem in eo caſu, quo Apoſtata decedit extra ipſam religionem, talia bona pertinere ad Cameram Apoſtolicam, non tamen negat, extra illum caſum non pertinere, & præterea ibi ad hoc non allegat conſtitutionem Pij IV. ſed aliam Greg. XIII. *Officii noſtri*, quæ eſt 44. in Bullario Romano maiori, & 19. in minori, quæ directè facta eſt circa illum caſum. Pius autem IV. videtur latiùs loqui, quia adiudicat Cameræ etiam illa bona, quibus Apoſtatæ priuantur, dum viuunt. Vnde licèt verum ſit hæc bona non numerari inter ſpolia, neque occupari à Collectore, ſeu Camerario Apoſtolico, vſque ad mortem eius, ad quem pertinent, tamen tunc non ſolùm inter illa bona videntur computanda ea, quæ apud illum tempore mortis inueniuntur, ſed etiam quælibet alia, quibus viuens priuatus eſt.

XXVII. *Auctoris reſponſio probabilis.*

Dici ergo poteſt, omnia huiuſmodi bona Apoſtatæ pertinere ad Sedem Apoſtolicam, ita tamen, vt viuente ipſo Apoſtata hoc intelligendum ſit ad modum legis pœnalis, ita vt tunc ſolùm intelligantur hæc bona applicata Cameræ Apoſtolicæ, quando viuente tali perſona, in pœnam illius priuata fuerit; ſi autem ipſa propria ſponte de illis diſpoſuerit, non teneatur in conſcientia illa reddere Cameræ Apoſtolicæ, quia nemo tenetur ad pœnam ante condemnationem. Poterit ergo ea in vita dare ſuæ religioni, & conſequenter etiam religio, ſi ad ſe reuocet perſonam, poterit etiam cum illa talia bona recuperare, nec poterit poſtea illis priuari, quia iuſto titulo illa vſurpat, cùm nondum eſſent Cameræ Apoſtolicæ adiudicatę, nec etiam poſſunt dici fuiſſe confiſcatæ, vt poſtea retrotrahatur ſententia, quia in illa conſideratione nullum eſt verbum confiſcationis, neque aliud ex quo id colligi poſſit. Quę expoſitio & ſententia probabilis videtur, quia cùm conſtitutio illa priuet religionem antiquo iure, videtur quoad fieri poſſit reſtringenda; illa autem reſtrictio videtur accommodata iuri communi, ex proprietate illius verbi, *priuati fuerint*.

Qua bona omnia Apoſtata ſtatim efficiantur ad Cameram Apoſtol. opinio quorundam.

XXVIII. *Obſtaculum remouetur.*

Sed obſtat aliud verbum, quod ſtatim ſubiungitur, *& eis deſtitui contigerit*. Nam illud verbum in rigore ſignificat quamcunque abdicationem, ſeu derelictionem talium bonorum. Si quis autem rectè conſideret, Pontifex non dicit, ſi contigerit eos deſtituere talia bona, ſic enim conſideratio dicta haberet vim, ſed paſsiuè dicit, ſi contingat deſtitui illis bonis, & ita idem ſignificat, quod priuari, & cùm ſit paſsiuum, optimè per modum pœnę explicatur. Nihilominus interpretationē hanc non aſſero tanquam ſecuram, ſed alijs conſiderandam propono. Et præcipuè obſeruare oportet, quo ſenſu conſuetudo interpretata fuerit hanc legem. Nam fortaſſe Camera Apoſtolica & ius, & vſum habet, exigendi, & recuperandi hæc bona, vbicunque illa inuenerit poſt mortem talium perſonarum: ſi tamen illæ viuentes ea donarunt, vel aliàs alienarunt, qui ea poſſident fortaſſe non tenentur in conſcientia ea reddere Cameræ, donec exigantur, propter rationem dictam. In Religioſo verò Apoſtata oportet ſpecialiter obſeruare, quòd ſi ea non tradat Cameræ Apoſtolicæ (id enim ſemper facere poteſt, ſe huic iuri conformando) non poteſt ſuo arbitrio de iſtis diſponere, quia repugnat voto paupertatis, ſed tunc debet religioni ea donare, quæ poterit illa retinere ſaltem vſque ad mortem Apoſtatæ. Poſt mortem autem eius, ſi adhuc bona illa in indiuiduo extent, & non cenſeantur conſumpta in ſuſtentationem eius, magis dubia res eſt, an in conſcientia pertineant ad Cameram Apoſtolicam, etiamſi ab ipſa non exigantur; tum quia Pius IV. non loquitur tantùm de Apoſtatis, ſed de omnibus Clericis per illicitam negotiationem, vel contra ſacros canones lucrantibus aliqua bona. Conſtat autem quòd licèt ſecularis clericus poſtquam lucratus eſt aliqua bona huiuſmodi, ceſſet à tali negotiatione, & conuertat illa bona in vtilitatem Eccleſiæ ſuæ vſque ad mortem, nihilominus poſt eius obitum pertinere ad Cameram Apoſtolicam; ergo idem erit cum proportione in Apoſtata Regulari, etiamſi dum viuit illis bonis fruatur monaſterium, tum etiam, quia Gregorius XIII. dicit Cameram Apoſtolicam habere vices, & nomen veri hæredis in huiuſmodi bonis, & in ea dominium, ac poſſeſsionem eorum nulla traditione præcedente tranſire; eſt ergo optimum Nauarri conſilium, vt de his bonis ſemper compoſitio fiat cum Camera Apoſtolica.

XXIX. *Varia diſcrimina inter Pontificii decreta circa bona Apoſtatarum adeunda.*

Sed eſt aduertenda differentia inter Gregorium XIII & Pium IV. Nam hic tantùm loquitur de bonis per negotiationem illicitam, vel contra canones acquiſitis: Gregorius autem abſolutè loquitur de omnibus acquiſitis extra clauſtra in apoſtaſia, quocunque modo acquirantur, & ibi ferè numerat omnes modos in ſpecie, qui per ſe aliàs prohibiti non ſunt. Et ideo quantum ad ſucceſsionem poſt mortem Apoſtatæ extra clauſtra morientis videtur hoc extendendum ad omnia eius bona, quocunque modo illa acquiſiuerit ex vi conſtitutionis Gregorij. At verò ſi Apoſtata ad clauſtrum redeat ante mortem, non habet in illo locum illa cōſtitutio, & ideo quoad bona licitè acquiſita procedit regula ſuperius poſita, quoad bona autem illicitè comparata videtur ſemper habere locum conſtitutio Pij IV. quanuis res ſit incerta, vt dixi.

XXX. *Quid de bonis illicitè partis à religioſo non Apoſtata.*

Imò etiam ex vi illius conſtitutionis dubitari poteſt, an Religioſus non Apoſtata, ſed ſub obediētia ſuorum Prælatorum viuens ſi aliquid acquiſiuit per illicitam negociationem, vel per modum à ſacris Canonicis prohibitum, an illud in morte eius pertineat ad ſpolia Pontificis, ſi in propria ſpecie extet, vt in preciosis mobilibus, vel copioſa pecunia, &c. Et ratio dubij eſt, quia Pius IV. non loquitur de Apoſtatis, ſed in vniuerſum de Clericis illicitè lucrantibus, ſiue ſecularibus, ſiue Regularibus, & ſanè in ſecularibus indiſtinctè id accipimus, etiamſi Apoſtatæ non ſint; ergo eodem modo intelligendum eſt in regularibus; eſt enim eadem ratio, nimirum, quòd vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere valemus, quando nec ratio, nec ius aliud cogit. Addo præterea Gregorium XIII. etiam non loqui de ſolis Apoſtatis, ſed de omnibus Religioſis extra clauſtra degentibus, etiam de licentia legitima ſuorum Prælatorum, & velle, vt bona ibi ab eis lucrata ad ſpolia Pontificia pertineant, ſaltem ſi apud eos tempore mortis extra eadem clauſtra inueniantur; ergo à fortiori conſtitutio Pij IV. ad non Apoſtatas extendenda eſt. Obſeruandæ autem ſunt multæ differentiæ. Prima, quòd Pius ſolùm loquitur de clericis; Gregorius ſimpliciter de Regularibus. Secunda, quòd Pius ſolùm loquitur de bonis illicitè acquiſitis; Gregorius ſimpliciter de acquiſitis. Tertia, quòd Pius loquitur de bonis, ſiue vſque ad mortem retentis, ſiue in vita ablatis; Gregorius autem videtur ſolùm loqui de bonis vſque ad mortem poſſeſſis; & hæ tres differentiæ à nobis iam explicatæ ſunt. Quarta addi poteſt, quia Gregorius ſolùm loquitur de bonis acquiſitis extra clauſtrum; Pius autem non adhibet hanc limitationem, & ideo dubitari vltrius poteſt, an bona illicitè acquiſita à

Clerico

Clerico regulari, etiam in claustro assistente, pertineant ad spolia post mortem eius, vbicunque inuenta fuerint, & ratio dubij est, quia Pontifex indistinctè loquitur; ergo ita est à nobis intelligendus propter rationem suprà factam. Item, quia Gregorius noluit indistinctè id statuere, vel intelligere, cum limitatione loquutus est; ergo è conuerso Pius sine limitatione loquens, indistinctè, & sine limitatione voluit intelligi. Præterea habet hoc probabilem congruentiam, quia Pius, vt dixi, non loquitur indistinctè, vt Gregorius, de bonis acquisitis, sed tantùm de illicitè partis, & ideo meritò loqui potuit etiam de regulari sic lucranti intra claustrum, quia illa culpa, & indecentia, quam in ea lege maximè respexit Pontifex in totum monasterium, & Prælatum eius redundat, quando Religiosus eius, præsertim clericus, vel illicitè negotiatur, vel contra sacros canones lucratur; videntur ergo sanè hæc bona prædicta constitutione comprehendi, saltem cum dicta limitatione legis pœnalis, vt scilicet possint à Pontificio collectore recuperari modo explicato.

CAPVT III.

De culpa, obligatione, ac pœna cooperantium modo aliquo ad alterius apostasiam.

I. VLtimò circa hanc materiam de religiosis fugitiuis dubitari potest, quid peccent, vel quam obligationem, aut pœnam incurrant, qui huiusmodi Apostatis cooperantur, vel illis auxilium præbent, aut fauorem, eos recipiendo, defendendo, &c. In quo possumus considerare, vel ius tantùm naturale diuinum, vel ius Ecclesiasticum. Priori modo dicendum est, huiusmodi cooperatores peccare grauiter ex genere suo contra diuinum, & naturale ius, quia cooperâtur ad rem intrinsecè malam, sacrilegam, & iniustam. Duæ autem difficultates circa hoc occurrunt. Prima est, quando aliquis censeatur cooperari huic peccato, in qua dicẽdum est duos esse modos generales huius cooperationis, scilicet positiuum, & negatiuum, & in vtroque esse varios gradus. Primus & maximus positiuæ cooperationis est, inducere, & excitare Religiosum ad exitum, vel fugam, nam hoc non solùm est cooperari, sed etiam quodammodo principaliùs operari, & esse primum auctorem ipsius apostasiæ. Secundus est, consilium dare petenti, & approbare similem deliberationem, nam hoc præter moralem cooperationem, est perniciosè decipere proximum in re graui. Tertius est adiuuare ad ipsummet iniquum exitum, vel fugam, vel aperiẽdo ianuas, aut tollendo alia impedimenta, vel certè alijs modis auxilium præbendo ad illa superanda. Quartus esse potest post exitum recipiendo, occultando, aut defendendo Apostatam. In quo oportet aduertere hunc non esse concursum ad proprium peccatum apostasiæ, quod in ipso prauo exitu committitur; quia verò Apostata non solùm peccat exeundo, sed etiam permanendo in sæculo, seu non redeundo ad claustrum, ideo isti receptatores, &c. in tantum peccare possunt, in quantum cooperantur huic detentioni, vel sunt in causa, ne huiusmodi Apostatæ statim ad suam religionem redeant.

Varij gradus positiuæ cooperationis ad apostasiam explicantur.

II. Quapropter si amicus, vel consanguineus recipiat huiusmodi Apostatam in domo sua, vel præbeat ei necessaria ad vitam, solùm quia amicus, vel consanguineus est, & alio modo non cooperetur suæ detentioni, non videtur cooperari peccato eius, quia nullo modo causat illum, sed solùm naturam sustentat: si autem illi præbeat iustrumenta necessaria ad fugam, vt equum, aut pecunias, videtur sanè cooperari peccato eius. Nam si sciret illum ire ad occidendum hominem, & præberet illi equum, sine dubio cooperaretur, & in vniuersum daret instrumentum necessarium ad opus: est magnus concursus ad illud. Nec refert, quòd talis res, & præsertim pecunia de se sit indifferens ad alios vsus; nam res moraliter consideranda est, prout hic, & nunc constat esse moraliter determinatam ad prauum vsum. Idem erit, si per vim defendatur, ne à Prælato religionis, vel ministris eius capiatur, quia est defensio iniusta, & quædam veluti apostasiæ conseruatio. De occultatione verò non est omnino idem, si secludatur positiua vis, aut iniusta deceptio, quia, quod reliquum est, solùm videtur esse negatiuum, vt non prodere Apostatam, vel non cogere illum, vt domo exeat, vel certè habere clausam ianuam domus, vel cubiculi, quamquam in hoc iam videatur esse positiuus concursus, quod magis moraliter quàm physicè prudenter spectandum est, iuxta occurrentes circunstantias, & præsertim ex intentione; nam si id fiat, vt Apostata liber euadat, & vagetur, planè est cooperatio; si autem fiat solum ad tuendum honorem eius, vt cum minori dedecore, ac pœna reducatur ad monasterium in interiori foro, vt opinor, excusabitur à cooperatione, quanuis in exteriori præsumatur cooperari.

Qua receptio Apostatæ sit, aut non sit cooperatio.

Negatiuè dicimus cooperari illum, qui cùm possit impedire Apostatæ exitum, vel commorationem in sæculo, id facere negligit; necessarium autem est, vt in eo supponatur obligatio, alias non delinquet. nam omissio non imputatur, nisi supposita obligatione, hæc autem obligatio duplex in præsenti esse potest, vna charitatis, alia officij, quæ ad iustitiam pertinet. Prior non sufficit ad propriam cooperationem, neq; ad incurrendam propriam malitiam apostasiæ, quia illud solum est peccatum contra charitatem, vel misericordiam. At verò posterior obligatio censetur sufficere ad positiuam cooperationem, quia ille infert iniuriam religioni, non impediendo tale peccatum, & ideo illi imputatur nocumentum inde prouenies religioni, ac si positiuè illud inferret, & ideo censetur moraliter cooperari. Et quanuis possit speculatiuè cõtrouerti, an ille propriè participet malitiam apostasiæ, quia non videtur in ea negligentia peccare contra votum, vel contra virtutem religionis, tamen & certum est peccare concurrendo moraliter ad nocumentum religioni illatum, ac proinde contra iustitiam; & probabilius est peccare contra virtutem religionis, quatenus illud nocumentum est rei sacræ, & contra personam sacram, imò etiam dici potest contra votum, non quod habet Prælatus, v. g. negligens sic delinquens, sed quod habet subditus, & ipse tenetur ex iustitia illæsum custodire.

III. Explicatur 2. pars.

IV. Alia difficultas.

Altera verò difficultas est, an huiusmodi cooperator teneatur ad aliud, quàm ad restitutionem non quidem respectu Apostatæ, quia scienti, & volenti non fit iniuria; sed respectu religionis, quæ graue nocumentum patitur, dum priuatur persona, in quam habet dominium, & ius, & consequenter obsequijs, vel vtilitatibus eius, cuius nocumenti huiusmodi cooperator causa est, & maximè si profuit excitator & inductor. Vnde consequenter videtur teneri ad restitutionem. Quod non solùm de inducente ad exitum eum, qui iam professus est, sed etiam de impediente, vel consulente alicui, ne ingrediatur, vel profiteatur religionem, affirmat Scotus in 4. d. 15. & ibi Maior q. 17. §. *Quarto*. Paludq. 2. art. 2. & ibi Gabr. q. 17. art. 3. dub. 1. Richard. art. 5. q. 4. ad 8. D. Antoninus 2. p. tit. 11. c. 2. §. 1. Syluest. verb. *Restitutio*. 3. q. 1. vbi dicit esse opinionem non solùm Richardi, & Scoti, sed etiam S. Thomæ, locum tamen non adducit, nec existimo S. Thomam alicubi

alicubi hoc in particulari dixisse. Refert etiam in hanc sententiam Archidiaconum, Summam Angelicam, Rosellam, & alios. Ratio huius sententiæ est, quia ille, qui causam damni dat, damnum dedisse videtur, vt ait regula iuris: qui autem infert damnum, tenetur illud restituere; ergo in præsenti nascitur obligatio ad restitutionem respectu religionis propter damnum datum. De modo autem restitutionis dicitur inprimis debere exhortari Apostatam, vt redeat, quod si obtinere non possit, alium quærere debere, qui ingredi velit, & locum Apostatæ supplere, quòd si non inueniat ipsum teneri ingredi religionem, vt per seipsum reddat æquialens religioni, cùm non possit idem. Quod etiam sentit Adrianus in 4. quæst. 3. in fine, & quodlibet. 12. & Nauar. c. 12. n. 44. c. 17. n. & 11. 14.

V. *1. Assertio negans cooperatorem in aliquo casu obligari, vt ipse pro alterο impediatur.*

Sed hæc sententia absolutè probari non potest, & ideo distinguamus modum cooperationis, seu causalitatis, an fuerit per vim, vel fraudem, aut solùm per inductionem, & preces; alij etiam distinguunt intentionem, an scilicet factum fuerit ad nocendum religioni, vel ob alias rationes humanas. Sed ad obligationem restitutionis parum refert intentio, & ideo distinctio illa necessaria non est. Dico ergo primò, qui religiosum apostatare facit, in nullo casu tenetur religionem ingredi, vt locum alterius suppleat. Quod intelligo etiamsi vis, vel fraus interuenerit, & aliter reparari non possit damnum. ita tenet Maior suprà, & Soto li. 4. de iustitia q. 6. art. 3. Nauar. c. 12. n. 44. Ledesm. 2. 4. q. 18. art. 2. dub. 1. Probatur primò, quia ingressus religionis est opus adeò difficile, & supererogationis, vt nemo sit cogendus ad restituendum, cum tanto onere. Secundò, quia si quis alienum seruum ad fugam incitauit, licèt teneatur illum restituere, non tamen tenetur se pro illo in seruitutem dare, vt illum restituat, etiamsi aliter non possit, quia præceptum restituendi non obligat cum tanto detrimento. Tertiò, qui occidit Religiosum, non tenetur ingredi religionem pro illo, vt videtur manifestum ex communi vsu, & existimatione; ergo à fortiori, &c. Et hoc magis ex sequentibus constabit.

VI. *2. Assertio, nec obligari nent Sot. & Ledesm. & potest probari applicando quarere qui se fingere dicatur.*

Dico secundò, non tenetur quis quærere alium, qui loco Apostatæ velit religionem ingredi, ita tenent Sot. & Ledesm. & potest probari applicando rationes factas, & præterea, quia ingressus religionis non debet fieri propter hunc finem, imò per se non sit propter commodum religionis, sed propter spirituale bonum ipsius Religiosi; ergo, nec iustitia per se obligat ad compensandam hoc modo fugam alterius. Et confirmatur, quia non esset prudens consilium inducere aliquem ad ingressum religionis principaliter ob eum finem, vt suppleat absentiam alterius. Dices, esto priùs debeat considerari, an expediat ingressuro, & an satis voluntariè id faciat, tamen si seruatis his circunstantijs potest quis suo consilio, vel alio auxilio iuuare illum ad ingressum, tenebitur id facere in recompensationem apostasiæ alterius. Respondeo optimè quidem facturum, si id faciat, & ita esse consulendum, tamen in rigore ex vi restitutionis non teneri, quia nemo tenetur restituere de alienis bonis, etiam petendo consensum à domino. Nam si ego teneor restituere mille aureos, quos non habeo, non teneor petere ab alio, vt pro me restituat, & in exemplo de seruo suprà posito non teneor procurare, vt alius se donet in seruum pro altero, quem fecit fugere, & sic de alijs, præsertim, quia hic alia specialis ratio intercedit, vt iam exponam.

VII. *3. Assertio non solum carentiam religiosi, obligare ad restitutionem.*

Dico ergo tertiò, in dicto casu non tenetur quis aliquid restituere religioni pro sola carentia talis personæ, quando ipsammet restituere non potest. Dico, *sola*, vt excludam alia damna, vel carentiam lucri, de quibus statim dicam. Probatur primò ratione generali, quia hoc damnum est ex his, seu in his bonis, quæ in eodem genere restitui non possunt, neque est obligatio compensandi illa in bonis inferioris ordinis. Declaratur exemplo de homicidio; nam qui patrem alicuius interficit, non tenetur præcisè pro vita, vel carentia patris, aut mariti aliquid in conscientia restituere, quia non est damnum ab homine reparabile, sed solùm tenetur ad alia nocumenta, quæ inde sequuntur. Idem est in exemplo suprà posito de interficiendo Religioso, item de abscindente manum alterius, &c. Secundò est hic specialis ratio, quia Religiosus non est ita sub dominio religionis, sicut seruus; nam, vt suprà dictum est, seruus principaliter est propter vtilitatem domini; Religiosus autem non ita est in religione propter eius vtilitatem, præsertim temporalem, sed propter suammet spiritualem perfectionem, & ideo carentia Religiosi præcisè spectata non est proprium nocumentum religionis, quod ab homine restituēdum sit, nam præscindendo emolumenta temporalia, quæ ex tali persona possunt prouenire religioni, sola eius præsentia, & societas, non potest reputari damnum factum religioni in proprijs bonis, ex quo obligatio restituendi nascatur, sed est veluti damnum proueniens vni amico ex absentia alterius. Quòd si inde cessat religioni aliquod spirituale commodum, etiam illud est ab homine irreparabile, neque cadit sub humanam restitutionem, nisi fortasse modo statim explicando.

VIII. *4. Assertio tripartita.*

Dico quartò, si quis per vim, vel fraudem Religiosum professum religioni eripiat, tenetur inprimis cessare à vi, vel deceptionem auferre, vt Religiosus religioni se restituat. Si autem hic effectus non sequatur, non tenetur ad aliam restitutionem ratione personæ; si tamen monasterium amisit aliqua temporalia lucra propter absentiam Religiosi, tenebitur illa restituere monasterio. Probo singula, nam inprimis violentia est contra iustitiam; ergo si illa durat, durat etiam peccatum contra iustitiam; ergo sicut est obligatio cessandi à peccato, ita etiam est obligatio cessandi ab huiusmodi vi. Vnde si coactio semel facta est, & Religiosus postquam est per vim extractus, sua libertate omnino relinquitur, cessat consequenter hæc obligatio. Quæri autem potest, an teneatur ille qui per vim extraxit Religiosum per similem vim eum ad monasterium reducere, videtur enim teneri, quia non debet esse aliquis minus efficax in restituendo, quàm in auferendo. Nihilominus dicendum est non teneri, imò nec propria auctoritate posse id facere, quia nemo potest priuata auctoritate personæ liberæ vim inferre: Religiosus autem est liber, vt possit redire, & non redire; ergo non potest cogi ab aliquo priuata auctoritate. Confirmatur, quia si sua voluntate exijsset, non posset ab alio cogi ad reditum, ergo licèt fuerit ereptus per vim, si postea sua voluntate vult extra manere non potest cogi, vt redeat. Patet consequentia, quia prior iniuria non dedit eripienti potestatem, aut iurisdictionem ad talem actum. Dices saltem posse illam vim & coactionem inferre authoritate ipsius religionis, illa scilicet petente, aut consentiente, vt illum ad se per vim reducat; ergo tunc tenebitur id facere si valeat. Respondeo, difficile est tantam obligationem imponere, quia illud munus est valde odiosum, & periculosum, & quodammodo vile, quando non sit per propriam iurisdictionem, sed tanquam à ministro alterius, & ideo licèt tunc possit licitè fieri, & consulendum sit quando sine incommodo potest, non existimo tamen pertinere ad obligationem restitutionis, quia est medium valde remotum, ac violentum, magisque pertinet ad punitionem delicti, vel ad remedium

Probatur 1. pars de vi in extrahendo alterum à relig.

Qui per vim extraxit religiosum non tenetur per vim reducere.

dium ipsiusmet Religiosi, quàm ad restitutionem, quæ religioni fiat: nam huiusmodi coacta reductio potiùs solet esse onerosa Religioni.

IX. *Probatur 1. pars de fraude decipiendo vt recedat.*

Secunda pars de fraude communis est in omni materia, præsertim morali, vel pertinente ad salutem animæ, in qua vnus ab alio decipitur; tenetur enim ille ad restitutionem faciendam, non minus in nocumento spirituali quàm in corporalibus, vt rectè docuit Caiet. in summa c.7.verb. *Restitutio*, & omnes Auctores citati. Et ratio est, quia illud est graue nocumentum, & fit alteri contra eius voluntatem, quia ipsamet deceptio causat inuoluntariũ; ergo est actio iniuriosa, quæ de se parit restitutionem. Prima autem restitutio in hoc damno est deceptionem auferre, planè confitendo, & admonendo personam, quòd à se decepta fuerit, vel quòd suum consilium fuerit erroneum. Vnde talis obligatio (sicut & præcedens) tam est respectu ipsius Religiosi, quàm respectu religionis; illius, quia ei immediatè est facta iniuria, & nocumentum illatum; ipsa enim deceptio ipsius Religiosi decepti magnum damnum est: huius verò, quia etiam ipsa religio, per illud medium passa est iniuriam.

X. *Proxima probatio conficit etiam 3. partem assertionis de obligatione ad spiritualia damna, non tamen ex iustitia.*

Ex quo vlterius infertur, teneri huiusmodi deceptorem respectu ipsius religiosi, ad restituendum ei omnia damna, quæ ob eam causam passus est, & inuoluntariè patitur, etiam postquam deceptio sublata est. Hæc illatio potest intelligi, vel de spiritualibus damnis, vel de temporalibus. De prioribus non est ita certa quoad obligationem iustitiæ, quia talia nocumenta, nec sequuntur ex absoluta necessitate extrinseca sine proprio consensu, & voluntate ipsius hominis, nec reparari possunt, aut compensari per aliquid, quod ab homine restitui possit. Dices saltem posse procurari per aliqua media, vt sunt orationes, exhortationes, consilia, &c. Tenebitur ergo ille qui decepit, vel vim intulit, non solùm vim, & tenebras auferre, sed etiam orare pro alio, vel exhortari illum, ac denique quod in se est facere, vt ad pristinum statum spiritualem redeat. Item inter spiritualia bona computari potest ipsemet quietus & pacificus status religiosus, à quo alterum deturbauit; & sic etiam tenetur facere, quod in se est, vt restituatur ad illum statum, vel ex parte ipsius consulendo, & admonendo, vel ex parte religionis excusando illum, & procurando, vt admittatur ad eandem vitam sicut antea erat.

XI.

Respondetur ad priorem partem generalem esse quæstionem, scilicet an qui alium ad peccandum induxit, ad illa omnia damna postea fortasse secuta teneatur ex iustitia; & quanuis multi auctores in n.4. citati ita censeant; verior tamen sententia est non teneri ex iustitia, sed ex charitate obligari posse, & fortasse speciali titulo ratione prioris nocumenti, vel strictiori obligatione secundùm ordinem charitatis; quod tenent Sylu. Sot. & Ledes. suprà, & Corduba in summa q.172. & Nau. c.14.n.45. & in c. *noli*, de pœnit. d.1. & ratio est, quia sicut iniuria solùm est in dãno, quod inuito infertur; ita restitutio ex iustitiæ obligatione solùm est, vsque ad tollendũ damnum, quod alter patitur inuitus: nam cætera, quæ pẽdent ex arbitrio eius, ab eo fieri possunt, eo ipso, quòd vis vel deceptio tollitur; ideoq; non est necesse, vt ab alio procurentur. Imò eo ipso, quòd ipse liber, & instructus de veritate non vult redire, & virtute remittit priorem iniuriam, & incipit sibi esse auctor sui nocumenti. Ad alteram verò partem respondetur admittendo omnia, quantum ad ea, quæ non pendent ex arbitrio ipsius Apostatæ, sed ex parte religionis, quod ex sequenti puncto magis patebit, nam illa restitutio directa magis pertinet ad temporalia nocumenta, licèt per quandam relationem dicantur spiritualia, quatenus possunt spiritualia bona impedire.

De posterioribus ergo, seu temporalibus bonis obligatio est manifesta ex consensu omnium Doctorum, quos citaui, & ex contrario fundamento, quia nocumenta his bonis contraria inferuntur inuito, & ad ea tollenda ac reparanda non sufficit, auferre vim, vel deceptionem; ergo manet obligatio restituendi illa. Huiusmodi est, v.g. infamia, quã fortasse incurrit talis Religiosus: nam tenetur alter, vel omnino illam auferre, si potest, demonstrãdo illum non voluntate sua, sed per vim fuisse à clausstro eductum, vel certè minuere dicẽdo illum fuisse deceptum, &c. Aliud damnum est amissio honoris, & sui gradus in religione sua, & quædam inhabilitas, quæ inde relinquitur ad honores, vel ministeria religionis. Tenetur ergo huiusmodi malefactor procurare, vt hæc omnia incommoda vel nulla, vel minima sint. Pro his autem, quæ euitare non potuerit, aliam satisfactionem facere nõ tenetur, quia non potest, neque illa talia sunt, vt in bonis alterius ordinis restitui ex iustitia debeant. Aliud damnum erit, si Religiosus ob eam causam fecit temporales sumptus, quorum est debitor, vel si amisit, v.g. libros, aut alias res similes, tenebitur. deceptor omnia huiusmodi refarcire. Denique maximum nocumentum est, si religio nolit illum recipere, sed à se illum expellat, tunc autem tenebitur deceptor illum alere, & de temporalib. prouidere, saltem donec habeat vnde cõmodè sustentari possit, quia per grauem iniuriam & fraudem priuauit illum etiam hoc temporali cõmodo, quod est maximè aduertendum pro his Religiosis Societatis, qui tantùm per vota simplicia incorporati sunt, ad quos expellendos maiorem libertatem habet religio, & pro illis tota hæc doctrina communis est.

XII. *De obligatione damna quæ temporalia.*

XIII. *Hæc alia pauca sunt ad propositum.*

Atque ex his facile intelligitur, & probatur reliqua pars quartæ assertionis: nam si deceptor errorem abstulit, vel contrarium consilium dedit, & alter redire nolit, non potest aliter personam ipsam restituere religioni, & ideo præcisè ex hoc capite ad nihil amplius tenetur, iuxta dicta in tribus primis assertionibus. Si autem persona illa erat vtilis religioni in temporalibus, quibus religio ob eam causam priuata est, tenebitur, qui causam dedit per vim vel deceptionem, ad restituendum, quia per manifestam iniuriam fuit causa illius nocumenti, seu carentiæ lucri certi, quod perinde reputatur, sicut qui per vim vel deceptionem impedit pauperem ne certam eleemosynam obtineat; ergo similiter in præsenti: Hoc autem intelligendum est quãdo vis infertur ipsi Religioso, nam si soli religioni inferatur fortasse aliud dicendum est, vt statim dicam. Est etiam hoc intelligendum de nocumento, quod passa est religio eo tempore, quo Religiosus pervim, vel fraudem, extra illam detentus est. Nam de illo tempore efficaciter procedit ratio facta, at verò si ablata vi aut errore, & Religioso volente redire religio nolit illum acceptare, extunc cessat obligatio restituendi religioni lucra, quibus deinceps priuatur, quia iam illis non priuatur in vita. An verò idem dicendum sit, si religiosus ipse admonitus, & suæ libertati relictus nolit redire, patebit ex sequenti assertione.

XIV. *Lapsus ad Apostasiam.*

Dico ergo quintò, qui sine vi & fraude inducit Religiosum ad apostasiam, nihil illi postea restituere tenetur, nec religioni, ex iustitia. ita sentiunt Ledesm. Sot. & alij, & tandem videtur consentire Nauarr. Et ratio prioris partis est, quia illa inductio respectu religiosi non est actio contra iustitiam, sed contra charitatem tantùm, ex huiusmodi autem culpa non nascitur obligatio restituendi, vt supponimus cum D. Thom. secunda secundæ, quæstione 62. & communi sententia; ergo. Maior patet ex verbis assertionis, nam sub vi includimus omnem actionem iniuriosam, per quam metus grauis,

grauis, vel alicuius momenti incutiatur; sub deceptione verò omnes falsas promissiones, vel consilia erronea, his autem seclusis, scienti, & volenti non fit iniuria. Respectu verò religionis non habet locum hæc ratio, quia illa reuera iniuria fit, quia inducere alium ad faciendam iniuriam iniuria est, ipsamet autem actio apostatandi iniuria est religioni; ergo inductio ad illam non fit sine iniuria religionis.

XV. Nihilominus probatur assertio; nam ex illa iniuria duo damna oriuntur, vel oriri possunt, quæ postulant reçompensationem: vnum est separatio illius personæ, quæ est quasi abscissio vnius membri; aliud est priuatio vtilitatum, seu emolumentorum temporalium, quæ talis persona possit afferre suo monasterio. Primum ex his nocumentis tale est, vt non possit restitui nisi ab ipsomet Religioso, qui voluntariè redire debet, & ideo alter qui illum induxit excusatur propter impotentiam, nec tenetur reddere æquiualens, vt suprà n. 7. probaui. Vnde ad summum posset obligari ad inducendum rationibus Apostatam, vel rogando vt redeat, & securius erit ita facere, & fortè frequenter erit necessarium, vel ad retractandum prauum consilium, vel ad relinquendum alium in plena libertate sua, ne fortè exisimet eum, qui se induxit, adhuc permanere in sententia, & voluntate sua, & ideo non audeat ipse mutare etiam consilium. Per se autem loquendo solùm tenetur ad tollendam omnino priorem inductionem, &, vt ita dicam, omne semen eius; nam eo ipso alter manet liber ad reditum, & cùm aliàs ad illum sit obligatus, ipsamet obligatione sua satis mouetur, & conscientia impellitur vt redeat, & ideo in rigore iustitiæ non videtur alter teneri ad aliam inductionem, iuxta generalem etiam doctrinam suprà tactam de præbente scandalum, vel inducente ad malum.

XVI. Aliud nocumentum de cessatione lucri non censetur esse propria iniuria religionis, & ideo ex illa non nascitur obligatio ad restitutionem. Antecedens declaratur, & probatur, quia Religiosus non tenetur ex iustitia lucrari aliquid religioni, sed solùm obligari potest ex charitate, vel obedientia; quanuis enim dicatur esse sub dominio religionis, non tamen eo modo, quo seruus. Nam seruus est ad vtilitatem domini, sicut equus, & ideo ex iustitia tenetur esse vtilis domino in temporalib. commodis, ac proinde qui seruum inducit ad fugam, tenetur domino restituere lucrum cessans. leg. 1. ff. de seruo corrupto, & leg. *qui seruo*. ff. de furtis. & sumitur ex cap. *si seruus*. 54. d. Religiosus autem non est propter vtilitatem, præsertim temporalem monasterij, & ideo non tenetur ex iustitia ad lucrandum illi; ergo nec monasterium habet ius iustitiæ ad talia lucra, nisi supposita voluntate, & operibus ipsius Religiosi. Nam si lucratur, religioni lucratur; si tamen lucrari nolit, non facit iniuriam religioni contra iustitiam commutatiuam; ergo qui illum inducit ad non lucrandum ex hoc capite non peccat contra iustitiam commutatiuam, nec tenetur restituere, sicut qui inducit testatorem sine vi, aut fraude, vt legatum, vel hæreditatem non relinquat Petro, non peccat contra iustitiam, nec tenetur restituere, solùm quia alter non tenebatur ex iustitia dare, & consequenter Petrus non habebat ius iustitiæ ad talem rem. ergo ita est in præsenti; tam qui inducit alterum ad apostasiam, mediatè inducit eum vt nolit lucrari monasterio, & hoc secundum non est iniustitia; ergo ex illa inductione, vt cadit in hanc partem, non oritur obligatio restituendi. Et confirmatur, nam ipsemet Religiosus Apostata non tenetur ex iustitia restituere monasterio emolumenta, quibus caruit propter absentiam eius; ergo neque inductor tenebitur, quia solùm redundare posset in hunc obligatio ex læsione alterius. Dicunt aliqui Religiosum etiam per se teneri, sed excusari, quia non potest, & ideo redundare obligationem in alium. Sed certè illud prius, nec fundari potest, nec verisimile est, aliàs Religiosus doctus, qui nollet, verbi gratia, legere Cathedram, ex qua monasterio prouenirent copiosi reditus, teneretur per se de iustitia commutatiua ad restituendos illos, ita si fiat Episcopus, vel alia quacunque via, posit restituere, obligetur id facere, quod incredibile est, & inusitatum, & præter intentionem primariam status religiosi, qui non ordinatur ad emolumentum temporale, sicut status serui.

Sed obijcitur contra hanc assertionis partem; XVII. *Obiectio bimembris contra probata inn. praced.* nam interdum oritur obligatio restituendi carentiam lucri dependentis ex voluntate alterius sine debito iustitiæ, vt qui detinet pauperem ne petat eleemosynam, tenetur illam restituere, quanuis eleemosyna non deberetur ex iustitia, sed liberaliter esset conferenda. Item, quia aliàs etiamsi quis extraheret Religiosum à religione per vim, vel fraudem, non teneretur ea lucra religioni reddere, quia etiam tunc religio non habebat ius iustitiæ ad illa. Ad priorem partem respondetur, non esse similem rationem, quia pauper habet proprium ius, ad actum petendi eleemosynam, quo actu iniustè priuatur per violentam detentionem, aut deceptionē; ille autem actus tanti æstimabilis est, quantum est commodum, quod cùm morali certitudine ex illo reportari solet, & ideo tunc non obstat, quòd lucrum pendeat ex voluntate alterius, quia de voluntate illa moraliter constat: si autem contingeret mutari voluntatem eorum, qui daturi sunt eleemosynam, & hæc etiam mutatio certò cognita esset, cessaret etiam obligatio restituendi illud emolumentum. Ita est autem in præsenti, nam mutatur voluntas ipsius Religiosi, sine quæ non habet monasterium ius iustitiæ ad illud lucrum, & ideo cessat obligatio restituendi illud. Et hinc patet responsio ad alteram partem; nam est etiam ratio dissimilis, quia quando Religioso infertur vis, vel fraus, tunc non deest eius voluntas ad obsequia & lucra religionis, & ideo iniuria, quæ fit religioni, priuando eam tali persona, æstimatur etiam secundùm lucra, & emolumenta, quæ ex tali persona illi prouenirent, quia ille nunquam censetur mutasse voluntatem, quia vis, & fraus tollit voluntarium: quando autem Religiosus solùm inducitur, ipse mutat voluntatem suam, & per illam definit esse vtilis religioni, quoad illa lucra temporalia; ideoque carentia talis personæ iam non æstimatur per respectum ad illa lucra, quia ipsamet persona non habet voluntatem acquirendi illa, & aliunde, non habere illam voluntatem, non est simpliciter contra iustitiam respectu religionis, vt declaratum est.

Dices; ergo etiamsi Religiosus extrahatur per XVIII. vim, factam religioni, & non Religioso, non sequeretur obligatio ad restituendum, quod videtur contra dicta in præcedenti assertione num. 8. Explicatur sequela. Si Religiosus habeat voluntatem fugiendi, & religio ei resistat, eumque diligenter custodiat, tunc potest tertia persona inferendo vim religioni, & non Religioso, illum eripere. Probatur ergo tunc sequela, quia ille Religiosus non habet voluntatem lucrandi tunc aliquid religioni; ergo damnum illatum religioni priuando illam per vim tali personę non est æstimandum ex quantitate lucri quo priuatur religio, quia illud lucrum futurum erat voluntarium, & voluntas deest. Sicut si illa persona esset impotēs ad lucrandum, nulla æstimatio ex lucro fieret: perinde autem reputatur esse nolētem, ac esse impotentem. Respondeo, con-

sequenter loquendo argumentum conuincere, & ita concedendam esse sequelam; nec consequens est contra dicta, quia loquuti sumus de deceptione ipsius Religiosi, & similiter de vi ipsi illata, vel per absolutam coactionem, vel saltem per grauem metum, quæ suo modo impedit voluntarium.

XIX. Sed adhuc superest scrupulus, quia obligatio restituendi principaliter oritur ex damno reipsa illato, vel lucro cum effectu impedito, per actionem iniuriosam. At verò in præsenti casu, si Religiosus maneret in monasterio, moraliter loquendo, vel amore religionis, vel timore pœnæ, cum effectu lucraretur religioni tantam quantitatem, vel operas tantæ æstimationis in eius obsequium, vel vtilitatem impenderet; ergo, qui infert religioni dictam vim, reipsa priuat illam tali emolumento per actionem iniuriosam; ergo reipsa tenetur illud restituere. Et ideo etiam non videtur satisfacere prior responsio, de mutatione voluntatis, tum quia indecens est causa illius mutationis; non sine iniuria religionis, nam ipsa inductio iniuriosa est illi, tum etiam, quia hæc æstimatio non debet fieri tantùm secundùm præsentem voluntatem ipsius Religiosi, sed multo magis secundùm effectum, qui in re futurus esset, si vis illa vel iniuria non fieret religioni. Confirmatur exemplo, nam si quis de manibus iudicis eriperet reum, vel debitorem desiderantem fugere, teneretur ex iustitia satisfacere, vel iudici luerum, quod reuera esset recuperaturus, si ob eam causam illud amittit.

XX. Respondeo rationem factam esse valde probabilem, & reddere rem dubiam ac consideratione dignam. Nihilominus respondeo restitutionem nõ semper esse faciendam secundùm effectum in futuro præsumptum, seu qui creditur futurus, si talis actio, vel mutatio non fieret, nisi in præsenti habeat quis ius iustitiæ ad illum effectum, & ad causas à quib. pendet, quatenus cadunt sub humanam potestatem, alioqui effectus est merè contingens, & extra dominium alterius, & ideo carentia illius non censetur damnum ab altero illatum, quod restituendum sit: vt, v.g. Si Petrus per iniustitiam cogatur esse absens à domo, vel ciuitate sua, & ea occasione contingat non eligi ad officium, vel non consequi aliud commodum, pendens omnino ex voluntate alterius, non tenetur qui vim intulit totam hanc carentiam lucri restituere, quia est res valde extrinseca; ita ergo est in præsenti. Neque est simile de iudice, quia ille habet proprium ius iustitiæ ad pœnam media condemnatione, quæ iam erat in potestate, & voluntate eius. Et simile est de creditore; nam habet ius iustitiæ ad rem sibi debitam, quod ostendimus non ita esse in religione respectu lucri, vel operis quo comparandum est. Esset autem exemplum magis simile, si aliquis esset debitor non ex iustitia, sed ex aliquo voto, & ab alio persuaderetur ne impleret votum; nam licèt grauiter peccaret inductor, non tamen teneretur ad restitutionem, quia debitum non erat ex iustitia. Idemque esset si per vim illatam tali creditori pararetur via alteri habenti votum ad fugiendum, & non soluendum. Est item simile si quis Religiosum in monasterio manentem induceret, vt non obediat Prælato præcipienti, vt legat, vel aliud simile faciat, vnde monasterio lucrum reportaret, nam licèt moraliter constet cum effectu ita fuisse futurum, si ipse non induceret, non tenebitur ad restitutionem. Idemque erit si per vim, vel metum cogat Prælatum, ne vim inferat subdito nolenti legere, aut laborare. Non potest tamen negari quin ratione huius violentiæ teneatur ad aliquam satisfactionem arbitrio boni viri, vt dicit Soto; non tamen ad cessationem lucri, si aliud damnum in proprijs bonis non intercessit, hoc enim semper restituendum est.

Consectaria ex hactenus dictis.

Ex dictis sequitur à fortiori, quid dicendum sit de illo, qui impedit alterum, ne in religionem ingrediatur, vel ipsi, vel religioni, & potest esse sermo vt in num. 4. proponebatur, vel de solo ingressu per professionem, vt cùm quis impedit iam Nouitium ne profiteatur, vel de primo ingressu, vt cùm quis impedit secularem ne habitum religionis assumat. Et de vtroque dicendum est, si inductio sit sine vi, & fraude, per solas preces, & alia humana motiua, nullam inde oriri obligationem restituendi respectu vtriusque partis. Probatur, quia neutrius respectu illa actio est contra iustitiam. Imò si consideretur præcisè vt est aliquo modo in damnum religionis, nec peccatum mortale ex genere suo esse videtur, quia religio non habet ius in tali, vel ad talem personam; ergo peccatum illud respectu religionis non est contra iustitiam; ergo non habet ex obiecto grauem malitiam, quia nulla apparet alia virtus cui grauiter repugnet. maximè enim charitati repugnaret, inde autem grauem malitiam non habet, per se loquendo, quia religio non est in graui necessitate, vt ob eam causam sit mortale peccatum impedire illi bonum illud, seu commodum talis personæ; sicut non est peccatum mortale impedire ne aliquis instituatur hæres, quando id fit sine vi, & fraude, & sine formali odio. Et ita etiam hîc limitari solet hæpars, quæ communis est, dummodo hoc non fiat ex intentione damnificandi religionem, quæ limitatio vera est, quoad peccatum mortale. Nam illa intentio includit odium grauiter repugnans charitati, non tamen est necessaria illa limitatio in ordine ad restitutionem, quia etiam illa intentio non est contra iustitiam, neque actio ab illa procedens ob illam causam iniuriosa fit.

XXI.

At verò respectu ipsius personæ, quæ tanto bono impeditur, videtur esse actio illa peccatum mortale ex genere suo, non tantùm ratione intentionis, vt si fiat ex odio, & inuidia spiritualis profectus fratris (quod est manifestum) sed etiam ex ipsa materia, quia est illud genus quoddam gratis scandali. Nam scandalum non tantùm est inducere proximum ad malum, sed etiam auertere illum à bono, vel meliori, præsertim quando illud iam inchoauerat, vel in proposito habebat. Vel si quis nolit hoc vocare propriè scandalum, (nec in voce hæreamus) certè est quoddam opus inferens graue nocumentum proximo; quod licèt non sit contra iustitiam, quia non fit inuito, est tamen contra charitatem inducere hominem in eam voluntatem, quæ talis nocumenti causa est. Et confirmatur, nam inducere aliquem prauis consilijs, & precibus vt dilapidet bona sua, graue peccatum est contra charitatem, quia est causa damni notabilis contra eandem virtutem.

XXII.

Nihilominus aliqui censent hoc non esse peccatum mortale ex genere suo, nisi ex aliqua prana intentione illam accipiat, quia non tenetur quis magis diligere proximum in spiritualibus, quàm seipsum; sed non peccat quis grauiter nolens ingredi religionem, vel mutando propositum ingrediendi, & consequenter se priuando omnibus bonis, quæ status ille secum affert; ergo nec etiam peccabit grauiter eodem modo se gerens circa proximum, prout potest sine iniuria, scilicet inducendo voluntatem eius. Confirmatur; nam obiectum illius inductionis, scilicet, vt proximus nolit ingredi religionem, non est intrinsecè malum; ergo neque actus inducendi, ex vi obiecti est al-

quod

quod peccatum, nedum mortale: cuius signum etiam est, quia ex iusta causa potest esse actus bonus, vt est per se notum; ergo ex causa seu motiuo, propter quod fit, sumenda est ratio, & grauitas talis culpæ; ergo nisi fiat ex mortali intentione, non erit peccatum mortale. Non ergo peccabit mortaliter parens retrahens filium à religionis ingressu, solùm vt habeat hæredem. Nec amicus retrahens amicum, cuius conuersatione & familiaritate, sine Dei offensione gaudet, neque Dominus retrahens seruum propter suam vtilitatem temporalem, quia in his casibus, & similibus, non est malitia mortalis; sed vel nulla est, vel ad summum erit venialis, si delectatio aliqua humana, & indifferens, vel temporalis vtilitas propter se desiderantur: ergo absolutè dicendum videtur hoc non esse peccatum mortale, nisi, vel ratione intentionis praua, vel nisi aliquis modus moralis violentiæ adiungatur, vt est in parente timor reuerentialis, aut nimis importunæ preces, vel etiam promissiones vanæ, quæ vix possunt à deceptione excusare. videatur Nauarr. li. 2. de restitut. c. 2. n. 15.

XXIV. *Secundum confirmatur.*

Secundò infero ex dictis, eum qui per vim vel dolum ingressum, vel professionem religionis impedit, peccare mortaliter, & teneri ex iustitia ad tollendam vim, & ignorantiam, seu errorem, non tamen teneri ad ampliorem restitutionem faciendam, aut personæ, aut religioni. Prima pars clara est, quia actio illa non solùm est contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, saltem respectu personæ, cui vis infertur, vel quæ decipitur: respectu autem religionis erit etiam actio iniuriosa, si coactio fiat Prælato, ne talem personam recipiat, aut si per dolum & deceptionem Prælati idem fiat; an verò vis facta volenti esse Religiosus, fit etiam iniuria religionis, & è conuerso, dubitari potest, quia tunc sunt quasi personæ minus distinctæ. Nihilominus affirmatiuè respondendum est, quia vnusquisque habet ius, vt per vim & fraudem cuicunque factam, nemo impediat, ne sibi beneficium conferatur: vt si quis per violentiam impediat diuitem, ne faciat eleemosynam pauperi, non solùm diuiti, sed etiam pauperi iniuriâ facit; ita ergo est in præsenti. Quando enim Prælatus per timorem grauem cogitur, ne aliquem admittat, huic fit grauis iniuria, quia per iniqua media & iniusta, inuitus priuatur magno bono. Et è conuerso, cùm vis infertur personæ, iniuria fit religioni, quia impeditur progressus, & augmentum eius. Item indirectè priuatur vnusquisque sua libertate per violentiam alteri factam, quod in quocunque humano contractu iniustum est. Atque idem est de deceptione, in qua solet peculiaris iniuria interuenire, quia solet decipi vna pars infamando aliam, quæ est noua & directa iniuria. Et hinc probata relinquitur secunda pars, nam iustitia obligat ad cessandum ab iniuria, & ad tollendum iniustum impedimentum, vt suprà satis dictum est.

Qui contra iustitiam impedit, & religioni & impedito est iniurius.

XXV. Tertia verò pars, quæ nunc est communior, vt patet ex Soto, Ledesm. & alijs recentioribus probanda est à fortiori ex superiùs dictis. Nam damnum spirituale, quod ibi considerari potest, non potest, vt sic dicam, in se & efficaciter restitui, & quoad præteritum tempus, est quasi irreparabile; quoad futurum verò satis reparatur tollendo omne impedimentum; & quanuis possint dari alia auxilia monendi, precandi, intercedendi, &c. illa, vel sunt ad melius esse, vel ad summum ad charitatem pertinent, non ad iustitiam. Damnum verò temporale ex parte Religionis non consideratur ob rationem suprà factam, quæ hîc maiorem vim habet, quia religio nondum habet ius in talem personam; ex parte verò futuri Religiosi posset magis considerari, quia fortè priuatur temporali subsidio, &c. Tamen, quia illud est valde accidentarium, & remotum, & quia regulariter plus in hoc genere relinquitur per ingressum religionis, ideo etiam hæc obligatio moraliter non æstimatur, præsertim, quia quoad tempus futurum satis resarcietur illud damnum, si quis ablato impedimento religionem ingrediatur, quod in eius est potestate: incommodum autem præteritum, quatenus temporale est, moraliter quasi nihil æstimatur. Possunt quidem excogitari circunstantiæ, quæ reddant hoc damnum æstimabile, & dignum temporalis recompensationis: sed hoc adeò est rarum, vt non impediat generalem regulam, & tunc arbitrio prudentis relinquendum est.

Tertiò infertur ex dictis, eos qui cooperantur Religioso volenti apostatare, adiuuando, recipiendo, &c. licèt grauiter peccent pro ratione cooperationis, non teneri ad aliquam restitutionem. Probatur, quia non tenentur Religioso, quia respectu illius peccatum illud non est iniustitia, sed sacrilegium. Nec tenentur religioni, propter fundamenta superiùs adducta; si enim is, qui inducit, non tenetur, multo minus obligabitur, qui solùm adiuuat. Atque hæc sunt, quæ ex iure naturæ consequuntur; iure autem Ecclesiastico (vt 3. parti tituli satisfaciamus) additum est, vt hæ personæ excommunicationem ipso facto incurrant, vt constat ex priuilegijs concessis Mendicantibus ab Innocentio IV. & Leone X. & Iulio II. in lib. Monument. Ordin. concessione 554. & 651. & 452. & in compendio priuilegiorum Mendicantium verb. *apostata* §. 8. & in Compendio Societatis verb. *apostata.* §. 3. & 4. vbi notatur hanc excommunicationem esse reseruatam Pontifici. Solumque indiget hæc censura declaratione, quoad receptatores, quam trademus infrà à cap. 8. tractando de transitu ab vna religione ad aliam.

XXVI. *Tertium corollarium de cooperantibus ad apostasiam.*

CAPVT IV.

An Religiosus professus iustè possit à religione expelli.

RAtio dubitandi est, quia professio est contractus reciprocus inter Religiosum, & religionem, vt sæpè dictum est: ergo debet esse æqualis ex vtraque parte; sed Religiosus ipse ob nullam causam potest inuita religione illam deserere, vel ad seculum redire, etiam quoad habitationem & vitam à religionis communitate segregatâ: ergo nec è contrario potest religio ipsum Religiosum inuitum à se expellere. Atque ita sentit Cardinalis in Clement. 1. §. *Quia verò* de stat. monach. Monachum incarcerari, & alijs modis puniri, non tamen posse expelli. Quod videtur posse confirmari ex c. vlt. de Regular. vbi Pontifex præcipit omnes eiectos inquiri, & ad monasterium, si ordo religiosus id patitur, vel ad habitationem aliquam monasterio coniunctam reuocari, vt ibi pœnitentiam agant: ergo saltem post illud ius non licet talis eiectio. Alij ita moderantur hanc partem, vt dicant Religiosum, quantumcunque incorrigibilem, expelli non posse, si permanere vult, atque adeò nisi ipse consentiat. Ita sentit Syluester, tribuens D. Thomæ, verb. *Religio.* 6. §. 17. Armilla verb. *Religio.* §. vltimo. I.

Nihilominus res certa est, posse licitè Religiosum à religione expelli iusta de causa. Probatur primò ex iure communi, cap. *cùm ad monasterium*, de statu monach. vbi de proprietario contumaci, & post regularem monitionem præmissam, dicitur, *De monasterio expellatur, nec recipiatur vltrius nisi pœniteat secundum monasticam disciplinam.* Exponet fortasse aliquis, ibi non dici, vt expellatur à religione, sed à monasterio, nimirum quasi relegando illum in aliud, II. *Prima pro hac conclusione ex iure communi.*

liud, non verò extra totam religionem pellendo: ita enim in simili interpretari conatur Archid. in c. *Abbates*. 18.q.2.n.5. Veruntamen considerandum est, Pontificem loqui de monasticis religionibus, in quibus professio fit in particulari monasterio, in quo acquiritur filiatio, & peculiaris vnio, & obligatio, ita vt nec Religiosus possit ad aliud monasterium eiusdem religionis sine monasterij consensu transire, nec aliud monasterium possit cogi ad illum recipiendum in proprium membrum, ac socium: & ideo perinde loquitur Pontifex de monasterio, ac de integra religione, quia ad illum modum professionis alia monasteria sunt omninò per accidens; intelligit ergo vt expellatur simpliciter à religione. Et ita sentit ibi glossa, licèt addat, posse mitti in arctius monasterium, ne euagetur, sed pœniteat: quod est verum, si religio velit, & expedire iudicauerit: tamen si aliud iudicat, etiam potest omninò expellere iuxta Pontificis mentem, & communem intelligentiam. Quod clariùs explicauit Honorius in c. vlt. eiusdem tit. dicens, *Oues morbidam eiciant ab ouili, ne inficiat sanas oues.* Idem probatur apertè ex c. *relatum*, ne clerici, vel monachi; ibi, *vel si restiterint ausu temerario eucis ctu*, &c. & cap. *cum in Ecclesiis*. de maioritate, & obedientia, ibi, *Alioquin de fratrum consortio penitus excludatur.*

III. *Probatio ex iuribus & vsu peculiar. relig.*

Secundò idem probatur ex regulis, & consuetudinibus religiosis. Nam Basil. in reg. 28. ex fusiùs disputatis, de inobediente post plures admonitiones, contumaci, ait, *Vt membrum vitiatum, inutileque, medicorum more, præcidere conuenit.* Affert illud Matth. 5. *Si oculus tuus dexter scandalizet te*, &c. Idem habet reg. 44. ex Breuioribus, & sanè non ob culpam nimis grauem, sed quia impatienter suffert correctionem cum contumacia. Idem reg. 57. & 61. pro quocunque vitio incorrigibili, vel quia laborare non vult, nec Psalmos discere, & similia cum incorrigibilitate coniuncta. Idem in animaduersi. ad canonicos delinq. reg. 8. & in Constitut. monast. cap. 34. Benedictus etiam in sua regula, cap. 28. præcipit, contumaces, & incorrigibiles expelli; & planè loquitur de absoluta eiectione à tota religione, nam supponit, præcessisse plures admonitiones, correctiones, pœnas, vsque ad flagella, & excommunicationem, & alia media, nullaque sufficere, & tunc ait, vtatur Abbas consilio Apostoli, *Auferte malum ex vobis ipsis*, 1. Cor. 5. &, *Si infidelis discedit discedat*, 1. Corinth. 7. *Ne ouis morbida totum gregem contaminet.* Et ita obseruant religiones monachales, quæ ferè omnes (Carthusiam excipio) sub regula Sancti Benedicti militant, vt sumitur ex Conc. II. Aquisgran. sub Ludouico, tit. de Ordine Rectorum, c. 15. & ex Bern. epist. 122. vbi eodem consilio vtitur. Et vsu etiam id seruasse S. Benedictum, refert Greg. lib. 2. Dialog. cap. 25. Augustinus in regula, cùm dixisset, contumacem grauiori pœna plectendum esse, subdit; *Quam si ferre recusauerit, etiam si ipse non abscesserit, de vestra societate proiiciatur: non enim hoc fit crudeliter, sed misericorditer, ne contagione pestifera plurimos perdat.* Et ita etiam obseruant religiones, quæ regulam Augustini profitentur, vt de Canonicis regularibus dicitur in Concilio I. Aquisgran. sub Ludouico, cap. 134. vbi latissimè plura ponuntur remedia priusquam ad hoc extremum supplicium perueniatur. Idem obseruare licet in sacra Prædicatorum religione, distin. 1. suarum constitut. cap. 19. vbi post alias pœnas additur, *Vel secundum regulam Patrum nostri Augustini, si magis expediens iudicetur, exutus habitu ordinis, de nostro ordine expellatur*; quod etiam confirmat D. Thom. quodlib. 12. art. vlt. Idem statutum est à S. Francisco in sua regula, cap. 13. vt Apostata, qui religionis habitum voluntariè exuerit, penitus ab ordine expellatur: quòd, licèt cum aliqua moderatione infrà tractanda, in illo ordine receptum est, & ad alios casus ampliatum per Alex. VI. vt refertur in lib. Monumenta Minorum, conc. 65. & alia videri possunt in Compend. priuileg. Mendicant. verb. *Eiicere.* & in Specul. Minor. 2. p. tit. 1. & apud Bonauent. q. 14. in regulam.

Cord. q 31. inc. 1. sua regula.

Manuel Rodr. 1. tom. quæst. regul. q 30 a 13.14

Tandem probatur ratione, quia commune bonum religionis priuato commodo religiosi præferendum est, sed ad commune bonũ religionis moraliter necessarium est, vt possit à se expellere membrum putr. dum, ne alia inficiat, vt Sancti citati docent: ergo. Quæ ratio multis iuribus confirmari potest, quæ de censuris Ecclesiasticis, præsertim de excommunicatione loquuntur, cum proportione tamen in præsenti locum habent. Facit cap. *execranda. c. eccc*, 24 q. 3. cap. *sed illud*, 45. d. cum similibus. Vnde facilè soluitur ratio dubitãdi proposita, & confirmatur veritas. Primùm enim nulli parti fit iniuria, si pacta & fœdera, iuxta conditiones, quibus inita sunt, seruentur: pactum autem religionis cum religioso, quando se illi obligat, eius professionem acceptando, habet hanc conditionem inclusam, vt secundùm regulam viuere studeat, & religionem non perturbet, sed obedientem & corrigibilem se exhibeat: ergo si ipse Religiosus fidem non seruat, nec religionis obligatio integra manet, poteriterego illum à se expellere. Quod autem illa conditio subintelligatur (reliqua enim clara sunt) constat, quia tam in communi iure, quàm in ipsis regulis religionum, quàm in ratione naturali continetur; vota autem & professio fiunt secundùm regulam, & commune pactum censetur fieri secundùm ius, & secundùm rectam rationem: ergo.

IV.

V. *Medium in quam à religione expelluntur.*

Atque hinc colligitur, non esse necessarium, vt ipse Religiosus eiectioni consentiat, si alias sufficiens causa præcesserit. Probatur primò ex omnibus iuribus, & regulis adductis, quæ absolutè loquuntur, & consensum ipsius personæ non requirunt. Secundò probatur ex vsu, ita enim nunc fit in omnibus grauioribus religionibus, esseque antiquissimum morem intelligi potest ex facto Magni Pachomij, quod ex Simeone Metaphraste refert Surius in vita eius, cap. 59. die 14. Maij, vbi ait, cum quidam monachus, Syluanus nomine, inhonestè se gereret, eum vocasse post vigesimum annum suæ exercitationis, iussisseque veste exui monastica, & expelli monasterio. Eum autem, ad pedes Patris procidens, rogasse, *Hoc adhuc mihi condona Pater, &c.* Pachomium autem respondisse: *Si tot acceptis monitionibus, meluisti a cipere id, quod est melius, neque plagis affectus eligere id, quod est vile, quemadmodum possum diutius permittere, vt membrum morbosum congregetur cum grege Christi: ne forte vnius ouis affricata scabies, non paruam eius partem inficiat, & corrumpat.* Potestatem ergo in se agnoscebat Pachomius illum inuitum expellendi, quamuis tandem precibus, & promissis sub fideiussore datis cesserit, & illum cum magno illius fructu retinuerit. Idem intelligitur ex Ioan. Climach. in gradu 4. Obedientiæ, vbi refert de antiquis monachis, dissidentes iussu Prælati solitos reconciliari ante Solis occasum, & priuari cibo, donec in gratiam redirent. *Auferte* (inquit) *e monasterio exi; eli: bantur.* Tertiò declaratur ratione, quia eiectio hæc non tam est medicinalis pœna, quàm vindicatiua, propter commune bonum: ergo non pendet per se ex consensu delinquentis, sed ipso inuito inferri potest, si ad commune bonum expedire iudicetur.

VI.

Dices, hoc ad summum procedere, si Religiosus nollet suæ eiectioni consentire, nec etiam vellet emendari, tunc enim propter contumaciam, & incorrigibilitatem eijci posset inuitus: at verò si cum voluntate permanendi in religione ostenderet etiam emendationis propositum, non videtur posse expelli, quia tunc iam non est contumax, nec dici

potest

potest incorrigibilis; cum tamen propter solam cõtumaciam, & incorrigibilitatẽ possit expelli, iuxta c.vlt. de statu monach. Vnde D. Thom. quodlib.12. art.vlt. comparat electionem hanc excommunicationi, vt sicut excommunicari non potest quis, nisi quia contumax est, & emendari non vult; ita nec à religione expelli: nam æquiparantur hæ personæ; vtraque enim spiritualis est, & pœna spiritualis non fertur nisi in contumacem.

VII. Respondeo, semper quidem esse necessariam aliquam incorrigibilitatem, non tamen semper necessariam esse actualem contumaciam. Priorem partẽ probat dict. c. vlt. de stat. monach. & alia testimonia suprà adducta in num. 3. & illam intendit præcipuè D. Thom. loco citato, ex Bonau. q. 14. in exposit. reg. & sumitur etiam ex Bulla Alexand. VI. quæ refertur in lib. Monumenta Ordi. concessione 65. & hoc cõuincit ratio, quam D. Thom. insinuat: nam hæc est grauissima pœna, quæ priuat hominem non solùm temporalibus commodis, sed etiam spiritualibus, & ideo non debet statim imponi propter delictum commissum, etiam graue; sed debent aliæ medicinales pœnæ adhiberi priùs, & omnibus modis tentari, vt talis Religiosus emendetur. Est etiam hoc consentaneum statui religioso, qui est schola virtutis, ac perfectionis, ad quam pertinet non solũ promouere ad virtutem, sed etiam vitia corripere, & specialiter infirmos curare: ergo est valde alienum à tali statu infirmos statim deplorare, quod fieret eos eiiciendo absque multa curatione præuia, quæ inefficax inueniatur propter contumaciam infirmi.

VIII. Nihilominus probatur altera pars, quia si quis iterum ac sæpius correctus, non emendetur, aut iterum atque iterum recidat; etiam si postea offerat, & promittat emendationẽ, potest & interdum debet expelli: nam ille satis dici potest incorrigibilis, & ideo in eo locum habent iura, quæ incorrigibilem expellendum dicunt. Aliud enim est esse incorrigibilem, aliud actu cõtumacem; hoc enim etiam actualem resistentiam voluntatis, illud verò solùm dicit iteratum lapsum contra adhibitam correctionem. Vnde iura Canonica statuunt, incorrigibilem clericum in aliquibus criminibus, degradandum esse, & tradendum brachio sæculari; quod fieri potest, etiamsi tunc cõuertatur, & maximè doleat, ac promittat emendationem, si iam sufficiens castigatio, & monitio semel, vel iterum præcesserit; quomodo etiam se gerit Ecclesia in puniendis hæreticis relapsis: ita ergo de eiectione à religione censemus. Nõ est ergo omninò comparanda cum censura, seu excommunicatione; sed solùm quoad hoc, vt requirat aliquam præuiam monitionem, castigationem, & contumaciam; non tamen in hoc quòd illam etiam actualem & perseuerantem postulet. Ratio autem differentiæ est suprà facta, quòd excommunicatio est pœna medicinalis, quæ per se primò respicit bonum eius, qui punitur: hæc autem non est huiusmodi, sed principaliter respicit bonum aliorum, scilicet totius religionis, tum in exemplum, & vt alij timeant esse ita rebelles ordinariæ correctioni, & disciplinæ religiosæ: tum etiam, vt auferatur malum de medio fratrum, ne & ipsi contaminentur; quod alia via non efficaciter cauetur: nam licèt talis persona dicatur offerre emendationem, non est tamen fide digna, nec probabilis de illa spes concipitur propter præcedentem incorrigibilitatem; & ideo licet in ordine ad bonum eius credendum illi sit, & ideo absolutio à censura statim detur, quia solùm pendet ex præsenti bona dispositione; nihilominus in ordine ad bonum aliorum id non sufficit, quia propositum illud facile mutabitur, vergetque eius societas in aliorum detrimentum.

Quæ sit causa iustæ expulsionis.

IX. Ex dictis declaratum ferè est, ob quam causam possit Religiosus professus à religione expelli. Ordinariè enim loquendo, duę cõditiones necessariæ sunt. Prima est, vt graue aliquod peccatum præcesserit externum, & de se inferens scandalum aliis, vel infamiam religioni: tam grauis enim pœna non potest inferri nisi propter grauem culpam; oportet etiam esse externam culpam, quia de internis Ecclesia non iudicat, extra forum Sacramentale. Addit S. Bonau. opusc. 9. in regulam S. Francisci, q. 14. non satis esse quòd sit externum, & sæpiùs correctum, si sit occultum, ne oriatur scandalum ex publica eiectione cùm culpa non pateat. Intelligendum est autem satis esse quòd sit publicum iuridicè, id est, ita vt de illo sit sufficienter conuictus in regulari iudicio, iuxta debitam formam & modum eius, quia in omni delicto hoc satis est ad condignam pœnam. Nec potest ab aliis existimari iniustè punitus, eo quòd delictum non fuerit publicum notoreitate facti; quia potiùs debent præsumere prælatum vt iudicem iustè procedere: nec etiam reo fit iniuria publicando delictum, vel pœnam eius, quando in iudicio satis probatum est, & ita expedit ad commune bonum. Dices, nisi tale peccatum in aliorum vergat detrimentum, non meretur pœnam separationis à consortio aliorum, non vergit autem in aliorum detrimentum donec sit publicum, vt infamiam vel scandalum generet. ergo. Respondetur, non oportere expectare effectum, sed satis esse quod delictum de se tale sit, nam tale peccatum in persona religiosa, quæ in communitate viuit profitente perfectionem, non potest non esse de se scandalum, & religionem infamans. Vnde Alexander VI. Minoribus concessit, vt possint contumaces expellere, nulla addita restrictione de infectione fratrum, vel scandalo, & notoreitate facti. Quin potius expectare vt delictum sit notorium externis, quod Bonau. suprà q. 17. clariùs indicat, non solùm necessarium non videtur, verùm nec conueniens, sed maximè nociuum religioni.

Prima conditio ad iustam expulsionem; grauis delictum.

X. Altera conditio est, vt de tali peccato præcesserit correctio, & admonitio fine fructu, vel emendatione: hoc etiam constat ex dictis, quia oportet, vt non solùm Religiosus peccator sit, sed etiam incorrigibilis, vt iuribus, & ratione declaratum est. Quæri autem potest circa hanc secundam conditionem primò, quanta, vel quotuplex correctio necessariò præcedere debeat. Secundò, an semper, & in omni casu necessaria sit, vel aliquando grauitas peccati semel commissi, & scandalum vel infamia inde sequuta sufficiat. Ad priorem interrogationem dicẽdum est, de ea re non esse vnam certam regulam pro omnibus religionibus præscriptam, sed maximè relinqui prudentiali iudicio. Hoc constat ex Basilio, Augustino, & aliis adductis, solùm enim asserunt, eum qui sæpius correctus contempserit emẽdari, eiiciendum esse. Quam regulam sequitur ordo Prædicatorum, nam in suis Constitutionibus d. 1. c. 19. vbi ille dicitur incorrigibilis, *qui culpam non timet cõmittere, & pœnas recusat ferre: vel ex earum sæpius appetita infictione iudicio discretorum cognoscitur non proficere.* At verò in religione Minorum ille propriè censetur incorrigibilis, qui ter conuictus & punitus de crimine, nõ emendatur, vt habetur in Ordinat. general. Toletan. tit. de Incorrigibil. c. 6. & refert Emman. Roder. q. 80. art. 14. Et in regula S. Benedicti, cap. 58. qui ter deserit religionem, post professionem factam, amplius admitti prohibetur, atque ita omninò expellitur, tunc que censetur satis incorrigibilis: quòd si aliqua moralis regula tradi potest, hæc certè videtur maximè probabilis,

1. Conditio; præuia monitio.

magisque vsitata. Vnde clericus, qui de grauioribus criminibus bis est canonicè punitus, vel ter admonitus, & non emendatur, censetur incorrigibilis, vt degradari possit, & tradi brachio seculari: vt videri potest in Iulio Claro lib. 5. §. vlt. q. 36. n. 33. & 34. Menochio consil. 82. n. 97. Bernard. Dias in praxi c. 151. qui alios referunt.

XI. Nihilominus non est hæc regula adeò certa, quin detur semper locus prudenti iudicio prælatorum, vel ampliùs expectandi, vel citius expellendi reum, si ad commune bonum valde conueniens existimetur, & nulla sit expressa lex specialis, quæ oppositū statuat: ius enim commune nullum est, sed loquitur indefinitè, vt vidimus. Vnde etiam in religione Minorum ex concessione Leonis X. quæ refertur in compēdio priuilegiorum, §. 5. potest aliquando expelli Religiosus pro attroci delicto semel tantùm perpetrato, vt si ex illo delicto tanta infamia, tantumque scandalum ortum esset, vt sine magno detrimento detineri reus inter Religiosos non posset. Et religioni S. Hieronymi in Hispania cōcessit Pius V. anno Domini 1566. vt in delictis grauioribus, aut grauissimis velut inobedientię contumacia, seu incorrigibilitate possit suos Religiosos etiam vsque ad priuationem habitus includuè punire. Vbi etiā cùm indefinitè de grauioribus & grauissimis delictis loquatur, solumque gratia exempli ponat contumaciam inobedientiæ, constat non ponere regulam omninò definitam, sed prudentiæ iudicis relinquere, quando delictum sufficientem grauitatē habeat ad hanc pœnam, & an, quæve contumacia expectanda sit. Similem in Societate nostra institutionem à Pontificibus probatam infrà tract. 10. ostendemus. Denique secluso speciali iure ac priuilegio, ex sola ratione naturali hoc ipsum significauit Sylvest. verb. *Abbas*. n. 6. vbi referens sententiam D. Thomæ dicentis, non posse expelli Religiosum nisi propter contumaciam, addit, *Quod intelligo, nisi incorrigibilitas præsumatur de facto propter conditionem viri, vel de iure propter regulam ita mandantem.* Vbi in primis modum & distinctionem indicat explicandi regulam à D. Thoma, & communiter traditam de contumacia, vel incorrigibilitate, scilicet, vel actuali, seu præterita, & præsumpta. Deinde duos modos insinuat præsumendi iustè incorrigibilitatem, etiam si actu non præcesserit, vel de iure, vt quando regula aliqua religiosa illam præsumit in aliquo delicto, vel de facto, vt quando tales sunt circumstātiæ personæ, vt nulla sit moralis spes correctionis. Addo, etiam interdum fieri posse, vt licèt sit spes correctionis in ipsa priuata persona, non tamen possit satisfieri publicæ infamiæ, vel scandalo totius religionis, nisi expellendo religiosum delinquentem: vel non posse conuenienti modo, & sine magno dispēdio religionis in perpetuo carcere detineri, vel alio simili modo puniri: & tunc etiam esse posse sufficientem causam expulsionis, quantum est ex vi iuris communis, si ius speciale alicuius religionis non repugnet. Quia commune bonum religionis præferendum est priuato; & quia interdum iustè punitur quis perpetuo exilio, imò & morte, propter vnum delictum sine alia contumacia; & interdū potest hoc fieri arbitrio iudicis propter grauissimas circumstantias, vt videri potest apud Eman Roder. tom. 1. q. Regul. q. 30. art 14. vbi pro se citat Iul. Clar. lib. 5. §. sacrilegium n. 3. & Maranta in speculo fol. 29. post n. 53. quid ergo mirum, quòd hoc possit fieri in aliqua religione, maximè vbi propriū ius non resistit?

XII. *Qui putant electionem corrigibilis esse illicitam in foro conscientiæ.*

Addunt verò aliqui ex doctrina S. Bonauenturæ, licèt in exteriori foro possint prælati iustè expellere Religiosos propter graues excessus, etiam sine propria incorrigibilitate, non tamen in foro conscientiæ; propter scandalum, quod in animis secularium potest generari, & propter periculum damnationis, cui exponuntur sic electi, quia nequeunt seruare regulam, quam promiserunt, à cuius obligatione non possunt liberari. Sed debent (aiunt) tales religiosi perpetuis carceribus mancipari, & ibi puniri pro qualitate delictorum. Hanc verò distinctionem de foro interno, & externo ad hanc materiam applicatam, apud S. Bonauenturam non inuenio, nec videtur mihi posse probabiliter accommodari, per se loquendo: itaque quoties iuxta regulam approbatam, vel iuxta Pontificia diplomata, seu concessionem, licitum est in exteriori foro expulsionis sententiam ferre & exequi contra religiosum professum; etiam in foro conscientiæ id est licitum, per se loquendo.

Ratio est, quia ex duplici tantùm capite posset id non licere, vel quia esset contra iustitiam, vel quia contra charitatem, alia enim radix in præsenti cogitari non potest: neutrum autem ex his potest cum probabilitate affirmari: ergo. Probatur minor quoad priorem partem de iustitia, quia vel hoc intelligitur de iustitia commutatiua, ratione mutui contractus facti inter Religiosum & religionem in ipsa tum professione; & hoc non, vt etiam S. Bonauent. dict. quæst. 14. fatetur, quia pactum illud intelligitur secundùm regulam approbatam, & secundùm priuilegia Pontificia, & secūdùm rationem rectam: iuxta hæc autem iura omnia, includit conditionem ex parte religionis, si ita professus vixerit, vt decet, vel debetur religioso statui, & communitati: aut clariùs, nisi se reddat dignum expulsione, iuxta regulam & mentem Pontificis: ergo quoties quis eiicitur iuxta regulam, & priuilegia, non frangitur pactum à principio factum: ergo ex hac parte non peccatur contra iustitiam: ergo ex eodem capite quod licet in foro exteriori, licet etiam in foro conscientiæ. XIII. *Probatur assumptum.* *Declaratur assumptum.*

Vel sermo est de iustitia vindicatiua, & ex hac parte non potest etiam cōtra conscientiam agi, saltem per excessum contra Religiosum (nam de defectu contra religionem, vel Rempublicam, statim dicam.) Probatur, quia in tali religione per legem iustam, qualis est regula approbata, vel per Pontificiam declarationem, quæ in priuilegio continetur, illa iudicata est condigna pœna talis delicti, vel talium delictorum: ergo non fit iniuria reo illam exequendo. Nec enim putandum est illam concessionem Pontificis esse permissiuam tantùm, sed approbatiuam: tum quia oppositum constat ex verbis concessionum, tum etiam quia esset cōtra omnem rationem. Cur enim permitteret Pontifex religioni, (quæ tenetur non solùm ad iusta, sed etiam ad perfecta) vt iniustam pœnam imponeret, & exequeretur, sine impedimento, & sub Pontificis umbra, & authoritate? Quòd si quis dicat, Pontificem non approbare hanc, vel illam electionem in particulari, se d illam, quæ sit iusta causa; hoc est quod intendimus: nec enim nos defendimus vt iustam omnem expulsionem in individuo: sed ex hypothesi dicimus, eam quæ fuerit iusta in foro externo, iuxta regulā vel priuilegia, nō posse esse in foro conscientiæ iniuriosam electionem. Vnde si iudicium particulare de causa electionis in re verum sit, & prudētiale, iuxta verum sensum regulæ & priuilegiorum, reddet sine dubio prælatum tutum in foro conscientiæ, saltem quoad hanc partem non inferendi iniuriam reo: si verò iudicium sit falsum, quia minimum delictum tale non est, quale regula, vel priuilegium requirit: tunc nec ipsa expulsio est iusta secundùm regulam, & ideo neque in conscientia erit iusta per se loquendo, imò etiam erit contra obligationem inclusam in primo pacto professionis, vt patebit facilè conuertendo rationem superiùs factam. Dico autem, per se loquēdo, quia per ignorantiam,

rantiam, & bonam fidem prælati poterit interdum factum excusari. Nunquam ergo hic separatur iustitia in conscientia, & in iudicio externo, respectu religiosi.

XV. *Nisi denique contra iustitiam legale.*

Maius dubium esse posset, an talis expulsio possit interdum esse contra iustitiam legalem, & bonũ commune, quia nimirum delictum non satis punitur illo modo: imò sæpè fortasse ipse delinquens desiderabit hanc pœnam, vt possit liberius viuere. Vnde quoad hanc partem regula, vel p iuilegium non videntur esse præceptiua, seu ordinatiua, sed concessiua, vt ita fiat: semper autem videntur subintelligere conditionem, *nisi ratio iustitiæ plus fieri postulauerit.* Respondeo, Pontificem per hanc concessionem, vel regulam non tam intendere punitionẽ delicti, quàm præseruationem, quietem & decentiam religionis: & ideo si ad hos fines necessaria sit religiosi eiectio, non est omittenda, eo quòd delictũ non videatur adæquatè puniri, nam hoc non est ita intrinsecè necessarium, vt ex iusta causa omitti non possit. Accedit, quòd semper potest antecedere alia vindicta delicti, quæ pro capacitate status religiosi videatur sufficiens. Potest etiam sic eiectus ad triremes mitti, si dignus iudicetur, vel perpetuò, vel ad tempus, itaque nunquam condigna punitio repugnat cum eiectione, ideoque qui concedit facultatem expellendi à religione, non aufert obligationem puniendi delicta modo sufficienti ad publicam satisfactionem, quatenus simul esse potest cum expulsione à religione: & ideo non refert ad iustitiam & honestatem talis concessionis quòd sola expulsio non sit interdum sufficiens pœna. Esset autem contra rationem tale priuilegium, si ratione illius posset quis expelli, etiam in eo casu, in quo talis expulsio esset contra iustitiam in foro conscientiæ.

XVI. *Probatur deinde que obiectio contra dictam.*

Venio ad alteram partem de obligatione charitatis, quæ in primis locum non habet vbi hæc pœna non est arbitraria, sed lege præscripta, in qua inferior, seu ordinarius prælatus dispensare non potest. Deinde, etiamsi prælatus religionis ex charitate teneatur procurare bonum religiosi quantumuis criminosi, magis tamen tenetur custodire puritatem & pacem suæ religionis, & auferre scandala, &c. Vnde Bonauent. dict. q. 14. dixit, *Crudelis est miseratio, vnde plures, & meliores grauiter offenduntur.* Præterea obligatio ex charitate, cessante iustitia, plures conditiones requirit, quæ vix possunt in huiusmodi casu inueniri. Primùm enim necessarium est, vt proximus sit, vel constituatur in graui periculo, morali, & proximo suæ salutis: deinde, vt alius possit sine magno incommodo, præsertim spirituali, suo, vel aliorum illi necessitati succurrere: at in præsenti religiosus per eiectionem non statim constituitur in proximo periculo, imò neque in morali salutis suæ: potest enim vexatio dare intellectum, & humiliatio conuersionem, vel potest multis modis sibi consulere, vt pericula effugiat: aliunde verò sæpè non potest prælatus sine magno onere religionis, & periculo aliorum religiosorum, & suæ famæ, & quietis, illum detinere: non ergo obligatur ad hoc ex charitate. Asserendum ergo simpliciter est, id quod regula per Pontificem approbata, vel priuilegia, aut bullæ Pontificiæ permittunt, seu concedunt singulis religionibus, circa eiectionem contumacium, seu discolorum religiosorum, non solùm in externo foro, sed etiam in conscientia per se loquendo licita esse. An verò in aliquo particulari casu charitas exigat moderationem aliquam in executione, id ad factum pertinet, non ad ius, estque accidentarium & ex prudenti arbitrio pendens. Et tunc etiam considerare oportet, an prælatus authoritatem habeat ad talem moderationem faciẽdam vel potestatem superiorem iuxta regulam, requirat: id enim seruandum est.

Concluditur contra obiectionem.

In quo prælato sit potestas ad expulsionem.

XVII. *Est in Papa.*

Tandem facile etiam ex dictis intelligitur, quis possit religiosum à religione eiicere, suppositâ causa sufficienti, nam sine illa nullus potest, & cum illa non quilibet, sed qui iurisdictionem ad hunc actũ habet, nam est actus vindicatiuæ iustitiæ, & magnæ coactionis, qui sine iurisdictione fieri non potest. Primò ergo ac præcipuè habet hanc potestatem Summus Pontifex, non solùm, vt supremus pastor Ecclesiæ, quod clarum per se est, sed etiam vt supremus prælatus religionis, ad quem spectant actus supremi, ad bonum eiusdem religionis pertinentes. Deinde habet hanc potestatẽ corpus ipsum religionis; vt autem illam habeat non est necesse, vt à Summo Pontifice specialiter conferatur, sed satis, vt non auferatur, seu reseruetur talis actus. Ratio prioris partis est, quia hæc eiectio ex natura rei iusta est, ex vi conditionis inclusæ in priori pacto inter religionem, & Religiosum, vt suprà explicatum est: ergo ex natura rei est in ipsa religione tota, seu vt est vnum corpus, si aliunde non impediatur: sicut è contrario ex natura rei est apud illam onus retinendi, & alendi religiosum, qui nullam causam præbet eiectioni. Confirmatur, quia omne corpus habet ius separandi à se contagiosa membra, & omnis Respublica abiiciendi, qui eam conturbant, & potestas ad hunc actum per se est in corpore Reipublicæ: ergo similiter est cum proportione in corpore religioso.

Est in tota Religione.

XVIII. *Excipe, nisi à Papa reseruetur.*

Posterior verò pars, quæ est limitatio prioris, patet, quia potestas corporis subordinata est capiti, aliàs esset summa confusio: ergo si per caput restringatur, id est, per Pontificem reseruantem sibi illum actum, non poterit tota religio sine consensu eius religiosum eiicere. Considerandum itaque est corpus integrum religionis in rigore sumptum Pontificem ipsum vt supremum prælatum includere, qui quatenus iurisdictionem in illam habet, non ab ipsa, sed ex se, seu à Christo illam habet: quatenus verò habet potestatem dominatiuam, licèt à religione illam habeat, in illo tamẽ ordine est suprema etiã respectu totius corporis religionis simul sumpti, quod non habent prælati intrinseci (vt sic dicã) ipsius religionis. Hac ergo ratione potest hanc potestatem non solùm vt vniuersalis pastor, sed etiam vt supremus prælatus sibi reseruare. Quia verò iure, & potestate ordinaria relinquit religionem seipsam plenè gubernare: ideo quandiu hæc potestas ablata, seu reseruata non est, in ipsa religione integra manet. Et in eo casu, quo Pontifex illius vsum sibi reseruaret, teneretur ex iustitia, post plenã causæ cognitionem in eiectionem Religiosi consentire, si & culpas haberet tali pœna dignas, & ad religionis bonum, illius pœnæ executio necessaria moraliter videretur.

XIX. *Est denique in Generalibus.*

Tertiò solet hæc potestas esse in Generalibus religionum. Nam illis commissa est tota potestas necessaria ad gubernandam religionem, & ad vniuersale bonum eius: huiusmodi autẽ est hæc potestas, de qua agimus, vt ostensum est. Vnde Pius V. in priuilegio suprà citato concesso Ordini S. Hieronymi in Hispania, quod habetur in Compend. priuileg. eiusdem Ordinis, verb. *Condemnare*, inter alia sic ait; *Considerans quod Prior Generalis, per constitutiones dicti ordinis habet omnimodam, & ordinariam potestatem, quam ipsum Capitulum generale, tempore, quo celebratur, habet: Priori Generali concessit facultatem relegandi*, &c. In quibus verbis solùm expendo rationem, quæ mouit Pontificem, ad concedendum Generali potestatẽ, quam Capitulo concedebat: quia

tota

tota potestas Capituli translata esse debet in Generalem: eadem ergo ratione iure ordinario habere videtur Generalis potestatem eiiciendi Religiosum ex iusta causa. De aliis verò inferioribus prælatis, vt sunt Prouinciales, Priores, Guardiani, &c. nihil certum dicere possumus ex communi iure, sed solùm consulenda esse iura specialia regularum, seu priuilegiorum singularum religionum, & illa esse obseruanda. Regulariter autem videtur esse in solo Generali iure ordinario; nec immeritò, quia abscindere membrum corporis est res grauissima, & ideo meritò postulatur consensus capitis. Prouinciales autem aliquando hac potestate vtuntur ex commissione, vel generali, vel speciali, iuxta varios vsus religionum.

Quid de inferioribus prælatis.

XX. *Requiratur ne consultatio vt prælatus eiiciat religiosum.*

Quæri autem hic potest, an prælatus habens hãc potestatem possit illa vti suo iusto arbitrio, sine cõsilio aliorum, qui in ordinibus ad hoc ministerium deputari solent, vel potiùs huiusmodi consilium sit omninò necessarium ad valorem actus. Nam in prædicto priuilegio Pij V. ad Hieronymianos additur, *Dum tamen hæc omnia faciat de consilio fratrum*, &c. & similia haberi solent in Constitutionibus religionum, vt in Constit. Prædicatorum, cap. 19. d. 1. dicitur, *De consilio discretorum, si expediens iudicetur, potest Magister ordinis*, &c. Verumtamen in hac etiam re non possumus generalem regulam tradere, sed obseruandum est in vnaquaque religione institutum eius ab Ecclesia approbatum: nam in quibusdam suffragia consulentium decisiua sunt, ita vt sine illis, vel eorum numero competenti, nihil validè fieri possit, & in eis responsio est clara, quia consilium est de substantia actus, imò solum apud illud est potestas. In aliis verò consulentium suffragia sunt tãtùm consultiua, quibus auditis, potest prælatus statuere quid iudicauerit expedire; duobus autẽ modis potest intelligi huiusmodi consilium necessariò esse adhibendum, vt in superioribus notauimus, tractando de receptione Nouitiorum, scilicet vel ex præcepto tantùm vel vt res bene fiat, non tamen ad valorem actus, vel vtroque modo; ex iure autem communi non constat, quo istorum modorum in præsenti requiratur, sed consulenda sunt priuata iura vniuscuiusque religionis, & illa sunt seruanda. In eis autem attente considerandum est, an potestas absolutè detur prælato, postea verò solùm iniungatur, vt tales, vel tales personas consulat: an verò detur talis potestas, quasi sub ea conditione, vt in dicto priuilegio Pij V. dicitur, *Concedimus Priori Generali*, &c. *dum tamen hæc omnia faciat de consensu fratrum*, &c. Quando enim concessio est sub hac posteriori forma, est sine dubio illa substantialis conditio, ita vt licet necesse non sit consilia sequi, necessarium sit illa audire, iuxta communem sententiam fundatam in proprietate verborum, quam in citato loco exposui. At verò quando potestas priori modo datur, consultatio solù est necessaria ex præcepto, vel regula, &, si illa omittatur, malè fit, nihilominus actus est validus, quia illa tunc nõ est substantialis forma, vt eodem loco dixi.

CAPVT V.

An & quomodo professus eiectus teneatur ad religionem redire.

I. *Supponitur eiectum non liberari à vinculo trium votorum substantialium solemnium.*

IN primis supponendum est, per huiusmodi eiectionem non solui religiosam professionem quoad vinculum, sed solùm quoad vsum, seu cohabitationem; sicut quando separantur coniuges propter alterius adulterium, semper manet vinculum matrimonij integrum. Quãquam enim de antiquo vsu Ecclesiæ incertum sit, an religiosi dyscoli eiicerẽtur omninò liberi à professione religiosa, nunc tamen in his, qui solenniter profitentur, certum est non ita fieri. Quam diuersitatem videre licet in vna Societatis religione, in qua scholares approbati eiiciuntur soluto vinculo, professi verò minimè. idẽque est in omni alio professo. Nam licèt eiiciatur, non definit esse religiosus, vt est concors sententia Doctorum in 4. dist. 38. Innocen. c. *Dilectus*. 2. de simoni. Cardin. Clemen. 1. de Regularib. §. *Quomodo*. q. 1. Estque euidens ex suprà dictis de immutabilitate professionis religiosæ; & ex vsu Ecclesiæ, nam constat hos manere semper inhabiles ad matrimonium, etiamsi non sint in sacris ordinati. Denique hoc apertè supponitur in cap. vlt. de Regularib. vt statim in num. 6. expendemus. Manet ergo in his religiosis integra professio, & quidquid est de substãtia eius, atque adeò tria vota, castitatis, paupertatis, & obedientiæ in eo perseuerant: quomodo autem eis vti debeat, & ad quid ratione eorũ, & professionis obligetur, explicandum superest. Et de castitate quidem nulla est difficultas, tenetur enim illam integrè seruare, quia potest, & in hoc non ita pendet ab actuali subiectione, vel vnione cum sua religione.

De obligatione redeundi ad religionem.

II. *Primo ostenditur non teneri ad redeundum aliquando ad religionem.*

De aliis ergo inquiri potest primò, an teneatur semel eiectus ad suam religionem redire, quamdiu aliam professus validè non est, nam in eo casu certum est nõ teneri: an verò possit id facere, infrà videbimus. Quidam ergo asserunt absolutè non teneri ad reditum, nec ad illum posse compelli, si per sententiam definitiuam, & iustam eiectus in perpetuũ est. Ita tenet Nauarr. Comment. 2. de Regularib. n. 36. Comment. 3. num. 52. & lib. 3. Consilior. tit. de Regularib. consil. 77. & seq. Fundamenta eius sunt, primò, quia per sententiam definitiuam extinguitur obligatio, quæ proinde non potest amplius reuiuiscere. *In perpetuum enim sublata obligatio restitui non potest*, vt dicitur in l. *quæres*. §. vlt. ff. de solution. Secundò, quia res iudicata seruanda est, l. *res iudicata*. ff. de regul. iur. & quod bene definitum est, retractari non debet, cap. *quod bene*. 6. q. 4. adeò vt res iudicata impediat litis ingressum, Clement. 1. de except. Tertiò, quia est res durissima, vt eiectus definitiuè contra suam voluntatem, reducatur ad monasterium, vbi vix æquo animo ferre possit improperia, quæ in eum alij de more obiicient. Quartò, quia degradatus realiter à suis ordinibus, non potest cogi vt redeat ad gradum, quem prius tenebat; ergo nec monachus eiectus, &c. Tandem ad hoc indicit anthoritas Bernardi, Abbatis, Cardinalis, & Antonini, qui de eiectis nunquam hoc asseruerunt, sed solùm de fugitiuis. Addere vltimò possumus, quia religio non tenetur semel eiectum iterum recipere; ergo nec ipse tenetur redire, etiamsi renouetur. Debet enim esse par vtriusque conditio, seu obligatio.

III. *Secundo ostenditur non teneri ad redeundum ex motiuo professionis contrarij.*

Alij dicunt, teneri huiusmodi eiectum in primis ad emendationem, ita vt fiat aptus ad religionem, & dignus vt in ea recipiatur. Deinde, teneri ad petendum, & procurandum, vt in religione iterũ recipiatur, & consequenter teneri ad ingressum si admittatur. Tertiò verò aiunt, si post moralem petitionem sufficientem repellatur, non teneri amplius ad ingressum, etiamsi maximè cogatur, vel præcipiatur. ita tenet Soto lib. 7. de Iustitia, q. 2. art. 1. circa ad 3. Qui consequenter ait, hunc Religiosum in eo casu manere liberum à vinculo religionis, & ab obedientiæ voto, imò & à voto paupertatis, de quo infrà.

IV.

Et prima quidem huius opinionis propositio verissima est, teneri scilicet hunc Religiosum ad emendationẽ non solùm per se, id est, propter vitæ viranda,

VII.

vitanda, propter quæ punitus est, sed propter statũ religiosum, vt, quantum in ipso est, non stet per illum, quominus ad illum restituatur, & aliàs non esse tutum in conscientia. quam partem tenet etiam Sylvest. *Religio.* 6. q. 12. & idem supponit in verb. *Apostata.* q. 5. & 6. tenet etiam Angles, tit. de Voto, art. 2. difficult. 8. c. 3. Cordub. in c. 2. suæ Regulæ, q. 21. & fauet Bonau. q. 14. super Regulam. Sumitur etiam ex c. vlt. de Regularib. vt statim videbimus. Ratione probatur, quia ille eiectus verus religiosus manet; ergo per se & ex vi suæ professionis obligatus manet ad viuendum secundùm illum statum; ergo tenetur, quantùm in se est, illum non impedire. Confirmatur, quia habens votum simplex religionis, tenetur non ponere ex parte sua voluntarium impedimentum receptioni, quam etiam procurare tenetur: ergo multò magis ad hoc tenetur religiosus iam professus, etiamsi eiectus sit, nam eiectio nõ abstulit vinculum, & consequenter nec obligationem. Maximè cùm sua culpa iustè eiectus fuerit, & nemini debeat sua iniquitas patrocinari.

V. Et hinc etiam probatum manet secundum dictũ illius sententiæ, quod etiam alij authores recipiũt, & ego verum censeo. Nam qui tenetur viuere in aliquo statu, tenetur non solùm illum non impedire, sed etiam illum procurare, & si admittatur, tenetur acceptare, vt exemplo etiam adducto de habente votum simplex religionis ostenditur; sed religiosus sua culpa eiectus tenetur semper obligatione viuendi in statu illo: ergo tenetur illum sufficienter procurare, quantum in se est. Confirmatur, quia non censetur sic eiectus satis moraliter emẽdatus, donec humiliter petat iterum in religionem recipi, sed tenetur emendari sufficienter, ita vt satisfaciat religioni, vt in eam posset iterum recipi: ergo. Imò addit Tabiena verbo *Religio*, n. 25. si in vno monasterio non recipiatur, teneri alia adire, si sit probabilis spes. An verò teneatur aliam religionem ingredi, vel hoc ei liceat, dicemus num. 18. nunc enim loquimur de reditu ad priorem religionem. Tertia verò propositio illius sententiæ probari maximè potest argumentis Nauarri, mihi tamen nihilominus non placet.

VI. Dico ergo, Religiosum semel eiectum etiamsi iterum atque iterum petierit iterum recipi, & repulsus sit, teneri ad ingrediendum iterum, quoties reuocatus fuerit, si ad aliam religionem non transiit, tunc enim iam prima obligatio cessauit, & quasi commutata est, vt statim dicam. Probatur ergo assertio ex c. fin. de Regularib. vbi Gregorius IX. præcipit Superioribus religionum, vt fugitiuos, & eiectos de ordine suo requirant sollicitè annuatim, eosque recipiãt, si regularis ordo id permittit, aliàs eis prouideant modo ibi statuto: quod intelligitur, si illi eiecti & fugitiui emendati inuenti fuerint, nã si adhuc sint contumaces, aliud remedium adhibẽdum est, vt ibi statuitur. Exponitur in illo textu, Superiores semper habere ius reuocandi eiectos, & cogendi ad iteratum ingressum, si regula non resistat. Vnde etiam supponit, eos teneri ad obediendum, & reuertendum si præcipiantur, & ideo præcipit eos excommunicari, si contumaces sint. Et, quod notandum est ibi, in hoc æquiparantur fugitiui, & eiecti, constat autem fugitiuos semper teneri ad religionem reuerti, si admittantur; ergo & eiecti. Respondet Nauarr. caput hoc intelligendum esse de eiectis iniustè, vel non per sententiam definitiuam, ritè & rectè latam. Sed hoc gratis dictum est, & sine fundamento inuentum, quia dictũ caput absolutè, & sine restrictione loquitur: imò supponere videtur nullum religiosum posse ita definitiuè eiici, quin religio retineat ius reuocãdi illum.

VII. Vnde argumentor ratione, quia per eiectionem non soluitur religiosus ab obediẽtiæ voto, licèt pro tunc careat vsu illius, quia caret actuali regimine Superioris: ergo si ad obediendum reuocetur, tenetur ex vi voti reuertere & obedire. Antecedens patet, tum quia votum illud solenne extingui non potest ordinario iure, tum etiam, quia ille manet verus Religiosus, & consequenter retinet omnia essentialia, tum denique, quia non debet reportare commodum ex culpa sua, fuit autem propter culpam eiectus, & priuatus commodis religionis, non tamen fuit liberatus onere obedientiæ omninò. Respondet Nauarr. licèt fuerit propter culpam eiectus, iam tamen fuisse sufficienter punitum, & ideo non debere iterum puniri propter idem delictum, sed qui sensit onus, debere potiùs sentire commodum illi annexum. Sed contrà, nam hæc non est secunda punitio, sed debita obseruantia voti, quod semper manet: vnde licèt ille fuerit sufficienter punitus, dum postea reuocatur, non iterum punitur, sed mandatur ei, vt obligationem suam expleat. Neque hoc commodum exonerandi se hac obligatione, annexum est illi pœnæ: cur enim, aut quo iure id cautum est? Nulla enim ratio per se spectata rei natura, id postulat: sed potius debitus ordo requirit, vt post debitam satisfactionem pro delicto, persona redeat ad priorem statum, vel soluat obligationem in qua semper manet.

Dices, religionem eo ipso quòd noluit Religiosum petentem, & rogantem admittere, cessisse iuri VIII.
suo, & ideo illum iam non teneri redire, licet reuocetur. Sed falsum est quod assumitur. Aut enim religio iusta ex causa recusauit illũ acceptare, & quasi ab exilio reuocare, & tunc non est cur censeatur iuri suo cessisse simpliciter, & pro omni tempore, sed solùm voluisse illum condigna pœna afficere, donec satis pateretur: Aut iniustè & contra rationem negauit illi reditum, & tunc error non est totius religionis, sed vnius prælati, vel conuentus particularis; vnde nõ sufficit vt tota religio iuri suo cessisse censeatur. Quare potiùs existimo, etiamsi velit, cedere iuri suo in perpetuum, & sine vlla limitatione non posse: quia illud ius considerandum est vt pertinet principaliter ad Deum, quomodo nõ potest tolli per voluntatem hominis, sine iusta causa: sicut non posset nunc religio licentiam dare religioso, vt extra illam maneat, cedendo iuri suo: ita ergo est in quolibet eiecto, nam licèt ad eiiciendum illum posit esse iusta causa, tamen ad cedendum in perpetuum absolutè, & simpliciter, ita vt religiosus, quantum est ex se non teneatur redire, non habet religio potestatem, quia nulla potest subesse iusta causa, supposito perpetuo vinculo professionis. Et eadem ratione non potest religiosus remittere religioni obligationem, quam habet recipiendi illum, quando & delictum est sufficienter punitum, [illegible] futurum nullum est periculum, quia hoc etiã est contra ius acquisitum per vinculum perpetuæ professionis.

Dices: Etiam vinculum matrimonij est perpetuũ, IX.
& tamen interdum fit separatio quoad totum ita perpetua vt non teneantur coniuges iterum ad se redire: aliquando etiam vnus eorum propter delictum ita priuatur iure in alium, vt alter ampliùs non teneatur ad ipsum redire: ergo similiter esse potest in præsenti. Respondeo primò, exemplum posse retorqueri quoad id, de quo agimus. Nam, si separatio fiat, v. g. propter adulterium vnius, licèt ille, qui passus est iniuriam, non teneatur amplius coniugi alteri cõsentire, nec eum acceptare in suum consortiũ: tamen si velit idem qui iniuriã est passus, alterum reuocare, & cum eo redire in amicitiam, alter semper tenetur acceptare, & vitã maritalem cum alio agere, debitũ reddere, &c. vt est cõmunis resolutio Doctorum in 4. cum D. Tho. in 4. d. 35.

d.35.& q.62. Addit art. 6. quia innocens non priuatur iure suo propter peccatum alterius, sed in fauorem illi conceditur quòd possit alium à se abiicere; quod autem in fauorem conceditur, non debet in detrimentum verti; l. *quod fauore*. C. de Legib. & è contrario, nullus debet reportare commodum ex suo delicto, & ideo non liberatur coniux adultera propter peccatum suum ab onere cohabitandi, & reddendi debitum, si alter velit vti iure suo, & cedere fauore sibi concesso. Vnde etiamsi adultera priùs rogasset admitti, & alter noluisset, si postea ille mutet voluntatem, & reuocet adulteram, ipsa tenetur consentire; sic ergo in proposito. Deinde dico, quoad aliam partem esse dissimilem rationem, tum quia in separatione adulteræ à marito agitur de vindicanda iniuria mariti; hic autē agitur præcipuè de vindicanda offensione diuina, & de tollēdo omni impedimento perfectionis, præcipuè ipsi religioni, & ideo postquam hoc sublatum est, & Deo est satisfactum, cessat ratio diuortij spiritualis ex vtraque parte inter Religiosum & religionem. Tum etiam, quia iure declaratum est, illam perpetuam pœnam esse debitam iniuriæ adulterij, vel alteri simili: seu (quod perinde est) perpetuum illum fauorem esse cōcessum innocenti; in exclusione verò à religione, nihil tale declaratum est, sed potiùs ei imponitur onus quærendi eiectos, cum limitatione suprà explicata.

X. Atque hinc facilè respondetur ad argumēta Nauarri. Ad primum enim negatur antecedens, nam per sententiam definitiuam, per quam aliquis eiectus est, non extinguitur obligatio eius, cum vinculum professionis, & obedientiæ votum non tollatur, quatenus exercitium eius per subtractionem materiæ impeditur. Ad secundum concedo, rem iudicatam esse seruandam, neque hic proprie mutari sententiam, sed finitur effectus eius, tempore ab ea virtualiter præscripto. Cùm enim aliquis per definitiuam sententiam à religione eiicitur, nō est sensus talis sententiæ, vt ille liber omninò maneat ab onere religionis, seu ad manendum extra illam, sed solùm vt à religione separetur quamdiu religioni iustè placuerit. Sicut sententia definitiua diuortij perpetui, non mutatur, etiamsi nocens cogatur redire ad petitionem nocentis, quia hæc ipsa conditio in sententia erat inclusa. Ad tertium respondetur, illud incommodum esse valde accidentarium, & extrinsecum quod sua culpa meruit talis religiosus. Addo præterea, minus malum esse illa improperia in religione sustinere, quàm extra religionem perpetuò manere. Denique addo, si ille verè pœnitens redeat, & vitam omninò aliorum ædificatione mutet, non esse cur timeat talia improperia, vel incōmoda: & ad obligationem prælatorum religionis pertinebit illa impedire.

XI. Ad quartum primò negatur consequentia, & similitudo, nam degradatus non tenetur speciali voto ad obediendum, & perseuerandum in illo statu sicut Religiosus. Item degradatus ad ea, quæ sunt oneris, tenetur, etiam perseuerante degradatione, quia tenetur seruare castitatem, & horas canonicas recitare; reliqua verò sunt magis honoris, & vtilitatis, quibus potest renuntiare: at Religiosus eiectus excusatur pro tunc à multis oneribus religionis, quæ sustinere incipit cùm redit, & ideo non debet liber manere omninò ab obligatione redeundi, aliàs commodum saltem temporale & humanum ex sua culpa reportaret. Secundò respondeo negando assumptum, quia degradatus realiter à nullo præter Rom. Pontificem potest ad pristinum statum, seu dignitatem reuocari, ab eodem autem potest præcipi, & obligari, si oportuerit, vt ad talem statum redeat, eo prorsus modo, quo sacerdos non degradatus cogi potest, vt conuenienter suo statui viuat, eiusque munera exerceat. Nec enim iusta pœna liberauit reum ab hac obligatione, vt probant cum proportione rationes factæ: nec adduci potest ius, vel ratio in contrarium, quæ probet efficaciter Pōtificem fuisse priuatum hac potestate, propter degradationem.

XII. Ad quintum, ponderationes illorum authorum, quas Nauarrus affert, non multum nos mouent, nō solùm quia ius, & ratio plus mouēt, sed etiam quia paruum fundamentum in eis habent: nam Bern. in positione casus dict. cap. vltimi apertè dicit, vtrosque, scilicet, fugitiuos, & eiectos reducendos esse ad claustrum; supponit ergo vtrosque teneri ad reditum, quantum est ex se. Quod autem in fine dicitur, sicut fugitiui inobedientes extiterunt, &c. vbi videtur omittere eiectos, vt Nauarrus pōderat: vel breuitatis tantùm causa fecisse credendum est; nec enim à textu ipso, in quo vtrique in eadem clausula numerantur, dissensisse verisimile est: vel certè subtiliter iudicauit, etiam eiectos postquam incipiunt esse inobedientes quoad non redeundum cōtumaciter, incipere etiam esse fugitiuos. Et eodem modo intelligendi sunt Abbas, & alij Canonistæ, quos ibi citat, qui interdum de vtrisque, interdum de fugitiuis loquuntur.

XIII. In vltimo argumento petitur, an religio teneatur suscipere hos eiectos? ad quod dicendum ferè est sicut suprà de fugitiuis. Posset ergo negari consequentia, quia non est æqualis ratio, cùm religio sit innocens, & qui eiicitur sit nocens, & sua culpa mereatur priuari omni bono religionis, licèt religio ius suum integrum retineat, sicut exemplo matrimonij declaratum est. Vnde secundò dicitur, in hoc expectandum esse ius religionis, nam si iuxta propriam regulam potest propter certa, vel grauia crimina aliquos perpetuò eiicere sine obligatione ampliùs eos recipiendi ipsa libera manebit, quamuis alter non omninò maneat liber. Nam à principio intelligitur pactum inter religiosum, & talem religionem sub ea conditione initum, quod tacitè approbatur in dict. c. vlt. dum dicitur, eiectos recipiendos esse, nisi regula obstet: quod non est inuitum, quia ius religionis maius est, quia eius bonū diuinius, vtpote communius, est: item, quia, vt dicebam, religio est innocens, alter autem nocens, & pro eo casu, & non pro alio ponitur dicta conditio. De qua re plura in simili dicemus tractatu decimo de Societate.

XIV. Adduntur verò duo iure communi statuta in illo cap. vlt. Vnum est, quòd vbi regula non obstiterit, eiecti recipiendi sunt in religione, secundùm regularem disciplinam, id est, sufficienter emendati, & castigati, & exhibita cæteris religiosis sufficienti cautione. Secundum est, vbi secundùm regulā recipi non possint ad communem vitam, recipiendos esse ad arctam aliquam custodiam, vel separatum viuendi modum prope monasterium, vt sub illius prouidentia, & expensis, ne in perniciem suarum animarum vagari cogantur. Nam quia hic status principaliter ordinatur ad salutem animæ, huius maior ratio habenda est, quàm alicuius oneris, vel expensarum religionis. Vnde colligo, iuxta ius illud, nullum religiosum esse ita eiiciendum, vt liberè vagari permittatur, quia si vagantes reducendi sunt iuxta textum illum, nunquam vagari permittendi sunt: ergo nec à principio sunt liberi permittendi, sed custodiendi eo modo, quo in illo casu pōnitur. Regulariter autem hoc non seruatur, quia vel religiones non possunt sine magno suo detrimento hos custodire, vel quia religiones noua habent priuilegia, aut statuta à Pontificibus confirmata, quæ consulenda sunt.

Qua-

Quomodo recipiendus sit in eandem religionem professus expulsus.

XV. *Dubia potestas ad receptionem.*

Quæri autem potest vlteriùs, quando huiusmodi eiectus reuertitur ad religionem vel ipso petente, & religione consentiente, vel è contrario religione cogente, & ipso non resistente, quomodo recipiendus sit. Respondeo in primis requiri sufficientem potestatem in recipiente, quia est res grauissima, & pertinens ad gubernationem religionis, & ideo nō potest priuata authoritate fieri, sed publica potestate religionis. Apud quem autem sit talis potestas iuxta varia instituta & regulas religionum respondendum est. Nihil enim video iure communi statutum, præterea, quæ de receptione religiosorum tomo præced. diximus, & quod in dict. cap. vlt. disponitur, vbi Abbates præcipiuntur huiusmodi eiectos recipere, si regula non resistat, vel aliquo modo eos custodire, vbi aliter iuxta regulam recipi non possunt. Quod ergo ibi de Abbatibus dicitur, in aliis religionibus cum proportione intelligendum est de prælatis, ad quos hæc cura pertinet, vel solis, vel cum aliquorum consilio, iuxta regulam.

XVI. *Noua professio in alia religione non requiritur.*

Deinde respondeo non debere eiectum cùm recipitur, nouam professionem emittere: cum enim suprà nu. 1. dictum sit, hos non liberari per eiectionem à vinculo professionis, & votorum solēnium, clarum est non indigere noua professione, sed solùm reuocationem prioris suspensionis, & actualis separationis à gremio religionis, ratione cuius erat quis impeditus ab actuali vsu obedientiæ, & ab actuali vnione cum tali corpore; postea verò restituitur ad talem vnionem actualem per solam mutationem voluntatum, & mutuum consensum in actualem vsum, (vt sic dicam) non in vinculum. Sicut in exemplo suprà posito in num. 9. de matrimonio, cùm illi, qui perpetuo diuortio erant seiuncti, per nouum voluntarium consensum iterum cōiunguntur, non contrahunt matrimonium, quia non est nouum vinculum, sed nouus vsus eius. Vnde non solùm non est necessaria noua professio, verùm nec propriè videtur possibilis, quia professio valida, & eadem omninò non est multiplicabilis in eadem persona, licèt ad maiorem deuotionem possit exteriùs renouari. Dixi autem *eadem omnino*, quia si in alia diuersa religione ille eiectus reciperetur, deberet in ea denuò profiteri, quia nunquam se illi tradidit, nec votum obedientiæ ibi fecit, & ita est professio quodammodo specie diuersa, eo modo, quo instituta distinctarum religionum moraliter diuersa sunt. Similiter si religio esset ex his monachalibus, in quibus vnusquisque in sua domo speciali profitetur, tunc eiectus ab vna domo, si in aliā eiusdem religionis reciperetur, deberet in illa profiteri, vt esset filius illius domus, nam hoc necessarium esset etiamsi eiectio non intercederet, sed immediatus transitus ab vna domo in aliam. Vt autem iterum recipiatur in eandem religionem absolutè, non indiget noua professione, sed externa acceptatione habentis potestatem, nam hoc ipso manet actualiter subiectus, sicut antea erat.

Quæ sit ad aliam fiat redim.

XVII. *An eiectus recipiendus gaudeat antiquitate præmissa.*

Interrogari autem potest vlterius circa hoc punctum, an recipiendus sit talis eiectus in eodem gradu antiquitatis professionis, quoad locum sedendi, ferendi suffragium, & alias prærogatiuas, ad quas professionis antiquitas necessaria est, iuxta varios vsus religionum. Quidam enim affirmant, alij partem negantem absolutè docent: mihi autem videtur neutrum esse simpliciter necessarium, sed arbitrio prudenti recipientium committendum esse. Regulariter autem loquendo, ille, qui eiici meruit, consequenter videtur amisisse ius ad suæ professionis gradum, & ideo meritò recipi posse in nouissimo loco. Item, ratione prioris delicti dignus est hac priuatione in pœnam, nam si dignus fuit eiectione, multò magis hac priuatione, & licèt ei, dum iterum recipitur, ex parte remittatur pœna, nihilominus non est necesse vt omninò remittatur, quoad hanc conditionem accidentalem. Sed licèt hoc regulare sit, nihilominus talis esse posset conditio personæ, tantaque pœnitentia & emendatio, vt censeatur dignus maiori remissione, & ideo iustè posit vel ad pristinum gradum, vel ad mediocrem alium recipi. Imò aliquando id expediet ad bonum religionis, vt alij eiecti ad pœnitentiam agendam animentur.

Ad quid teneatur Religiosus expulsus, si in suam religionem non recipiatur.

XVIII.

Tertiò verò quæritur, quid teneatur facere eiectus quoad statum suum si in sua religione non recipiatur, an scilicet teneatur aliam ingredi religionem, vel possit liberè in seculo manere. Nam Bonauent. d. q. 14. super regulam sentit, teneri aliam religionem ingredi, quod sequitur Cordub. dict. q. 21. in cap. 2. suæ regulæ, propè finem. Dicendum autem est primò, religiosum semel eiectum posse liberè aliam religionem ingredi, si velit, quod est manifestum, si prius diligentiam aliquam adhibuit, vt in sua religione reciperetur, nec potuit obtinere, vt à fortiori patebit ex dicendis: veruntamen absolutè id verum existimo, posse, scilicet, statim ac eiicitur, nulla alia expectata licentia, vel diligentia prætermissa, aliam religionem ingredi, si strictior, vel saltem æqualis sit, quia tunc nec suæ religioni faciet iniuriam, cùm ipsa eum expulerit, nec statui religioso vt sic, cùm æqualem accipiat. De transitu verò ad laxiorem, dubitari potest, quia talis religiosus ex vi prioris professionis tenetur permanere, quantum in se est, in statu tantæ perfectionis: ergo donec per illum stat quominus in illo permaneat, non potest liberè ad laxiorem transire. Confirmatur. quia non potest liberè manere in seculo, quandiu ipse est in causa vt sit à religione eiectus, & ideo tenetur tollere impedimentum, & se ostendere paratum ad reditum, vt suprà à numer. 6. dixi. Ergo eadem ratione in eodem casu & cū eadem proportione minuere (vt sic dicam) statum perfectionis, quem professus est, donec per ipsum non stet, quominus in priori statu maneat. Tandem confirmatur, quia Innocentius IV. concessit Minoribus, vt refertur in lib. Monumenta Ordinis, concess. 162. vt semel eiecti possent liberè ad aliam religionem transire, exceptis militaribus: ergo signum est, hoc per se non esse licitum propria authoritate, saltem quantum ad religionem laxiorem. Alioqui non fuisset necessaria specialis concessio, nec debuissent excipi religiones militares, nam illæ veræ religiones sunt, esto sint laxiores. Et hæc pars mihi probatur.

Primum prænuntiatum in hoc tertio puncto, posse eiectum ingredi aliam religionem.

Non tamen laxiorem:

XIX. *Aliorum placitum, & fundamentum.*

Non desunt tamen quibus videatur in eo casu posse Religiosum sic eiectum statim transire ad religionem laxiorem, si velit, quia in ea saluatur substantia status religiosi; ad modum autem, seu austeritatem eius, ille non se obligauit absolutè, sed solùm in ea religione quam professus est, ab illa autē iam est eiectus in perpetuum, vt supponitur: ergo eo ipso manet liber ab illo speciali vinculo. Sed hæc ratio solùm probat hoc licere post factam diligentiam, ita vt per religiosum non stet quominus in priori austeritate perseueret, nam ex sua culpa non debet commodum, & libertatem ab obligatione arctioris religionis comparare: ergo donec emendatus à culpa, ostendat se paratum ad illam obligationem

tionem implendam, & per illum nō stet, non potest ei talis libertas concedi. Quamuis autem ex natura rei hoc ita esse videatur, ex dict. concessione Innocentij, id licebit cum limitationibus in ea positis. Quia ex dispensatione Pontificis licitum est ad laxiorem religionem transire; illa autem concessio continere videtur in hac parte generalem dispensationem, quæ potuit habere iustam causam ad euitanda maiora mala. Limitationes autē sunt; prima vt non fiat transitus ad religionem militarem, quoad milites arma portātes, nam quoad clericos, vel monachos, qui in eis religionibus spiritualem vitam profitentur, non videtur id prohibitum. Alia limitatio est, vt sic eiecti deferāt literas testimoniales Prouincialis, vel Generalis sui ordinis, & aliter recipi non possint absque licentia speciali Sedis Apostolicæ. Et quantum ex verbis concessionis colligitur, si hæc forma receptionis non seruetur, professio erit inualida, non minùs quàm si alius non eiectus reciperetur. Vltima limitatio est, quòd hæc concessio specialiter facta est Minoribus, & ideo solùm alij, qui cum illis in priuilegiis communicāt, illa vti poterunt.

XX. *Secundum pronunciatum, eiecti non obligari ad transitū illum.*

Secundò dicendum est, religiosum eiectum nunquam teneri ad aliam religionem transire, sed posse in seculo liberè manere, postquam iam emendatus repulsus est, licèt re sufficienter ostenderit paratum ad reditum. ita tenet Soto suprà, & à fortiori Nauarr. Syluest. & alij citati. Et probatur, quia ille sic professus non se obligauit alteri religioni, & per illum iam nō stat quominus in ea viuat, vt supponitur: ergo non tenetur alteram ingredi, quia in his, quæ ad consilia pertinent, nemo tenetur, nisi ad id, quod voto se obligauit. Sicut qui promisit ingredi determinatam religionem, si in ea non recipiatur, non tenetur aliam quærere, quia ad illam solā se obligauit: sed similiter per professionem in hac religione solùm illi, eiusque regulæ se obligauit: ergo si ab ea repellitur, non tenetur aliam quærere. Dices: esto ipse ex vi votorum non teneatur, posse à Prælato religionis cogi, & obligari, vt ad arctiorem religionem transeat, in pœnam delictorum. Respōdeo, etiam hoc modo non posse simpliciter obligari, vt docet Nauarr. consil. 77. de Regularib. quod ipse probat, quia postquam eiectus est, non est subditus: ergo non tenetur parere, quia extra territorium ius dicenti impunè non paretur. Sed contrà, quia potest religio non prius hunc eiicere, sed immediatè condemnare vt transeat ad religionem arctiorem. Item quia in pœnam delicti prius commissi, potest illum obligare, vt post eiectionem ieiunet, vel sit relegatus à tali ciuitate, sicut potest ad triremes condemnare. Ratio ergo est, quia nemo potest ad statum religiosum obligari (etiam in pœnam delicti) si illum non vouit: eadem ergo ratione nō potest cogi ad arctiorem religionem absolutè: poterit tamen sub conditione, vel disiunctione obligari, vt vel transeat ad aliam, vel maneat in perpetuo carcere, aut ad triremes eat, suppositio delicto digno tali pœna.

XXI. Dices: Ergo saltem si priùs ante professionem in ea religione factam vouisset absolutè religionem, teneretur postea eiectus ex vi prioris voti, repulsus à tali religione aliam quærere. Respōdetur, ita sentire Sotum, neque id esse directè contra nostram assertionem, in qua solùm consideramus obligationē per se, & ex vi professionis. Respondemus tamen secundò, negando consequentiam: probabilius enim nobis videtur, etiam in eo casu non obligari religiosum eiectum, & omninò repulsum, aliam religionem ingredi, ex duobus capitibus: vnum est, quia prius votum simplex, etiamsi de religione absolutè fuerit, iam satis fuit completum; & ideo ampliùs non obligat. Sicut qui bona fide ingressus est vnam religionem, vt probaret illam, & ante professionem licitè dimittit habitum, non tenetur aliam ingredi, quia impleuit votum, vt suprà dictū est: ergo à fortiori, &c. Aliud caput est, quia prius votum per priorem professionem prorsus fuit extinctum. Imò addo, licèt prius votum fuisset de particulari religione strictiori, ita vt ille peccauerit laxiorem ingrediendo, & in ea profitendo, nihilominus postea ab hac eiectus, iam non tenetur alteram, quam vouerat, vel aliam æqualem, aut inæqualem ingredi, quia votum illud simplex omninò extinctum fuit per talem professionem, vt definit Pontifex in c. *qui post votum.* de Regularib. in 6. & resoluit D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 8. ad 3. & ibi Caiet. & à nobis est in superioribus declaratum.

CAPVT VI.

Ad quid obligetur Religiosus expulsus licitè & liberè in seculo permanens.

IAm verò de hoc religioso eiecto, & in seculo licitè permanente multa occurrunt, circa obligationem, honestumque modum viuendi eius, certum est enim in eo manere vincula professionis, & triū votorum, vt ostendimus, in vsu ergo illorum, & in actualibus obligationibus, quæ ex illis nasci possūt in tali statu, est tota huius rei difficultas. Quæ in voto castitatis nulla est, nam obseruantia eius non pendet ab aliquo prælato, nec ab speciali viuendi modo, & ideo vbique seruari potest & debet mirè. Igitur de voto obedientiæ est dubitatio, cui tenetur ille religiosus actu obedire, quia videtur nemini teneri ex vi voti, sed solùm ex vi communium legum, aut præceptorum: Quod si ita est, ad nullum vsum obedientiæ religiosæ tenebitur, & consequenter nec ad vsum paupertatis, quia hic intelligi non potest sine ordine ad aliquem prælatum religiosum, quia votum paupertatis inuoluit ex parte materiæ ordinem ad aliquem prælatum, qui possit licentiam dare vtendi temporalibus bonis, vt suprà dictum est, & consequenter nec ad alia onera religionis omninò tenebitur: quæ omnia videntur incommoda, quia illa persona ex vi sui status semper manet obligata ad statum perfectionis: ergo necesse est vt ad aliquem vsum eius maneat obligata. I

De obligatione quoad votum obedientiæ.

Primò ergo circa obedientiæ votum est sententia Nauarri, religiosum sic eiectum teneri ad obediendum Episcopo non tantùm vt alij fideles, vel clerici tenentur ratione suæ iurisdictionis, sed specialiter ratione voti obedientiæ, atque adeo in his, quæ ad perfectionem aliquo modo pertinent, secundum modum illi rationi viuendi proportionatum. ita habet in Comment. 2. de Regularib. n. 33. & Cōment. 3. n. 46. Et inde refert teneri eiusmodi eiectū, ad se præsentandum Episcopo, & manifestandum se esse religiosum, & paratum ei obedientiam præstare. Vnde intelligitur ipsum loqui de speciali obedientia religiosa, & ex voto, nam si solùm teneretur obedire vt alij clerici, non oporteret se amplius manifestare, quàm clericum. Fundamentum eius est, quia nullus potest manere sine Superiore, c. *nulla.* 93. d. sed ille eiectus manet sine Superiore suæ religionis: ergo necesse est vt alteri subesse incipiat; nullus est autem nisi Episcopus, ab eius enim obedientia per professionem liberatus erat; ergo in illius obedientiam incidit cùm à iugo professionis per eiectionem liberatur. II

Contrariam sententiam indicat Soto lib. 7. delustit. quæst. 1. art. 1. dum ait, huiusmodi religiosum manere III

manere liberum à voto obedientiæ. Expressiùs id docuit noster Molina, tom. 1. de Iustit. disp. 140. vbi sententiam Nauarri dicit esse contra praxim Ecclesiæ, ideoque omninò improbabilem. Fundamentũ est, quia nemo tenetur ex voto obedire, nisi cui promisit; sed religiosus ille non promisit obedire Episcopo, sed prælatis suæ religionis: ergo si his obedire non potest, nec tenetur; quia ab eis electus est, non est vnde obligetur obedire Episcopo ex speciali voto, sed ab vsu talis voti liber manet, solumque manebit sub obedientia Episcopi sicut cæteri clerici, vel fideles. Confirmatur, nam hac ratione suprà dicebamus non teneri aliam religionem ingredi, quia illam non vouit: ergo similiter, &c. Atque hinc sequitur (iuxta hanc opinionem) non teneri religiosum hunc manifestare Episcopo quòd religiosus sit, quia satis est quòd ei obediat vt simplex clericus, ad quod necesse non est vt Episcopus sciat illum esse religiosum. Solùm ergo tenebitur esse paratus redire ad obedientiam religiosam, quoties reuocatus, & admissus fuerit, & hoc satis est vt vinculum voti obedientiæ maneat.

IV. Nihilominus opinio Nauarri contemnenda non est, nec minùs probabilis, sed absolutè probabilior debet reputari; quamuis in vsu adeo limitanda sit, vt non relinquatur magna diuersitas. Hæc posterior pars ex discursu eorum, quæ num. 10. dicemus, constabit. Prior autem suadetur, quia in primis eã significant graues Doctores, Panormit. in c. vnico de infantibus & languidis. in fine ait, religiosum legitimè electum esse sub potestate Episcopi. Idem sentit Innocent. in c. *cum olim.* 2. de priuileg. n. 3. quatenus dicit, hunc monachum electum acquirere Episcopo, à cuius iurisdictione non est absolutus: videtur enim loqui de iurisdictione religiosa, quia alia communis non sufficeret vt Episcopo acquireret. Hanc autem Innocentij opinionem videntur probare Doctores ibi communiter, vt affirmat, & sequitur Alexand. de Neap. in Addition. ad Panormit. suprà; tenet etiam Archidiacon. in c. *Abbates.* 16. quæst. 2. Specul. de stat. Monach. vers. 41. Fredericus de Sen. consil. 38. Sylvest. verb. *Apostasia.* quæst. 6. Præterea est hæc opinio per sese valde consentanea rationi: nam hic electus manet verus religiosus; ergo tenetur eo modo, quo commodè potuerit, seruare statum suum, & vitam religiosam, saltem quoad substantialia, sed hoc non potest nisi alicui specialiter obediat; nullus autem est alius, cui hæc obedientia magis præstari possit, & debeat, quàm Episcopo. Quod in hunc modum confirmatur, quia olim in Ecclesia, qui profitebantur statum religiosum priuatum, seu solitariũ, eo ipso subiiciebantur specialiter Episcopo, & omnes monachi erant illi specialiter subiecti, nisi eximerentur; sed iste religiosus postquam electus est, manet in statu religioso quasi solitario, seu particulari, priuatur etiã per electionem priuilegio exemptionis: ergo eo ipso reducitur ad ius antiquum, manetque Episcopo subiectus, nõ solùm communi modo, vt alij fideles, sed speciali titulo religiosorum.

V. Argumentum in contrarium expediri potest primò supponendo quod suprà diximus, votum obedientiæ religiosæ non tantùm fieri prælatis intrinsecis eiusdem religionis, sed etiam extrinsecis, vt ita loquamur, & ideo diximus nunc fieri à Religiosis exemptis ipsi Papæ, nam ille speciali modo est prælatus omnium religionum; à religiosis autem non exemptis fit etiam Episcopo, cui subiiciuntur tanquam Prælato superiori omnibus prælatis, seu Præfectis religionis, & consequenter etiam Papæ tanquam supremo. Si ergo religiosus electus sit non exemptus, clarum est manere sub obedientia Episcopi, ex vi sui voti, quia à principio illi tanquam prælato illam promiserunt, vt declaratũ est. In religioso autem exempto videtur id difficilius explicari. Dicendum autem est, quamuis in eo tempore, seu statu non promiserit obedientiam Episcopo, materialiter, vt sic dicam, promisisse tamen illam omnibus prælatis suis, & quia pro eo tempore Episcopus non erat proprius prælatus eius, ideo nõ obligabatur illi ex voto obedientiæ; tamen, quia post electionem incipit esse prælatus eius, ideo incipit etiam illi ex voto obligari. Confirmatur, & declaratur, quia prius votum factum est non solùm prælatis religionis, sed etiam Summo Pontifici, imò huic primò ac præcipuè, aliis autem vt gerentibus vicem eius: ergo etiam post electionem obligat votum ad obediendum Pontifici: ergo & gerenti vicem eius, qui tunc est Episcopus, nam per electionem perdit religiosus priuilegium exemptionis, & cõsequenter ex voluntate Pontificis, vel expressa, vel tacita, subiicitur Episcopo, quia non est verisimile, vt Pontifex, qui verè est prælatus & superior ordinarius talis Religiosi, relinquat illum liberum omninò, & sine vllo regimine. Sicut ergo ante exemptionẽ omnes religiosi erant sub obedientia Episcoporum, ita intelligendum est ad eandem redire, finito priuilegio exemptionis, vt per electionem finitur, & sub hac tacita conditione concedi. Declarari potest exẽplo Religiosi, qui ad seculare beneficium promotus est, nam eo ipso desinit esse sub obedientia prælatorum suæ religionis; & incipit esse sub obedientia Episcopi, sub quo habet beneficium, vt est communis sententia, quam ostendit Nauar. suprà ex glossa, Cardin. in Clement. 1. de statu Monach. verb. *Claustrum.* Ioan. Andr. Panormit. & alij, & textu ibi in c. vlt. de Capellis Monach. Panormit. c. *quod Dei timorem.* de statu Monach. n. 9. Sylvest. verbo *Religio.* 7. quæst. 11. Nec est verisimile illam obedientiam esse cõmunem tantùm, prout illam debent seculares clerici, sed accommodatã religioso statui, quia aliud esset prorsus inordinatum, & contra bonum animarum: ergo signum est eo ipso quòd Religiosus liberatur ab obedientia prælati exempti, incidere in obedientiã Episcopi: idem ergo est in casu electionis.

VI. *Altera eiusdem fundamenti enodatio.* Denique dicitur; præter votum obedientiæ, & directam obligationem ex illa ortam, Episcopũ ex vi sui muneris, & iurisdictionis habere potestatem regendi personam quamcunque religiosam nõ exemptam, modo conuenienti, & apto statui religioso. Nam, vt suprà dicebam, esto religiosus non voueat obedientiam Episcopo, eo ipso quòd religiosus est, & in foro Ecclesiæ in eo statu constitutus, pertinet ad Episcopum eum in illo statu gubernare, & conuenientia illi statui præcipere, & inconuenientia remouere: sicut persona clerici eo ipso quòd ordinatur, subiicitur specialiter Episcopo, nam persona religiosa, eo ipso est specialiter res sacra, & Ecclesiastica, vnde vel hoc solo titulo incipit esse sub speciali cura Prælatorum Ecclesiæ, & consequẽter, remota exemptione, pertinet ad specialem curam Episcopi, & ob eandem causam debet illi specialem obedientiam longè alio modo, quàm reliqui seculares laici, vel clerici, quia in ordine ad diuersum finem, & consequenter etiam in diuersis mediis, & rebus. Hoc ergo satis est, vt secluso etiam voto dicatur Religiosus electus esse sub speciali obedientia Episcopi, tenerique ad obediẽdum illi in rebus suo statui conuenientibus, si non ex voto, saltem ex pastorali potestate Episcopi tali statui proportionata: licèt ferè non fit tam ampla sicut addito obedientiæ voto. Vnde etiam consequenter fit, vt talis Religiosus teneatur se manifestare Episcopo, & sui status notitiam ei dare, vt ab eo possit gubernari. Qui enim ad aliquid agendum tenetur, consequenter obligatur ad ea, quæ necessaria sunt, vt illud fieri possit, argumento cap. 1. & c. *præterea.* de offic. deleg.

Refellitur fundamentum contrarium in n. 3.

Cui Episcopo, habitationis ne, an originis, an fortè beneficii, teneatur electus se præsentare.

VII. Statim verò oritur secundum dubium, quod latè suprà tractat Nauarrus dict. Comment. 2. n. 34. cui Episcopo teneatur hic Religiosus se præsentare, & obedire, an Episcopo originis, vel domicilij, seu loci, in quo eiicitur, aut beneficii regularis, si quod habebat. Et respondet, subiici Episcopo originis, vnde vult eo ipso quòd eiicitur, incipere esse subiectus Episcopo originis, quantumuis ille distet, ideoque teneri adire, vel conuenire illum, eique obedientiam præstare, & sub eius dispositione viuere, aut, si velit ad alium Episcopatum transire, ab illo licentiam postulare, nec posse licitè suo arbitrio id facere. Fundamentum illius est, quia solus Episcopus originis est certus, & immutabilis. Nam licèt per beneficium, vel aliis modis alibi possit acquiri domicilium, & subiectio ad Episcopum, nunquam tamen aufertur domicilium originis, sed accumulatur aliud, reliqua verò mutabilia sunt, & facilè auferuntur. Confirmatur, quia aliàs religiosus electus, cùm primùm incipit esse extra religionē, maneret quasi sui iuris, vt liberè possit cui voluerit Episcopo se subdere, & præsentare, quod est contra statum eius.

VIII. Hæc verò sententia practicè pati potest plures difficultates, & non sufficienter fundatur, ideoque nō videtur sequenda, nec ipsi electi in has angustias redigendi sunt. Contingit enim sæpè Religiosum eiici in loco remotissimo à loco suæ originis; cur ergo cogetur statim peregrinari, & illum adire? Interdum etiam illud erit magnum incommodum non solū spirituale, sed etiam temporale, vel quia erit illi occasio liberè diuagandi per multum tempus, & varia loca, vel quia redire ad locum originis erit fortasse nociuum. Sæpè etiam erit molestissimum, vel propter honorem, vel propter ruborem, & verecundiā nimiam: cur ergo tam duram obligationem imponemus sine sufficienti fundamento? Nam quòd immutabilior sit origo, non refert: inde enim habetur ad summum, posse hunc electum, si velit, se subdere statim Episcopo originis, non verò quod illi necessariò subiiciendus sit, nam hoc præstant alij tituli domicilij, aut beneficij, vt possit quis alteri subdi, si velit. Et ita quoad alios actus iurisdictionis liberū est aliis personis se subdere Episcopo beneficij, aut domicilij, & non originis: vt, v. g. ad recipiendum ab eo literas dimissorias, & similia: ergo idem erit inpræsenti.

IX. *Iudicium authoris liberū esse electo subdi Episcopo originis, Sellecti Monasterii.* Quocirca probabile mihi est, esse liberū huic religioso electo statim se præsentare Episcopo loci, in quo est monasterium, à quo eiicitur, & illi obedire; siue hoc sit ratione domicilij, quod sibi eligit, & incipit ibi habere, siue quia tunc est quasi peregrinus, & nullum habens domicilium, & ideo subiicitur pastoribus illius loci, in quo præsens est, & quasi peregrinari incipit. Nec tamen ad hoc ipsum censeo esse obligandum, quia, si velit, potest etiam adire Episcopum originis propter fundamentum Nauarri. Nec est inconueniens, quod Nauarri confirmatio aiebat, electo liberum esse inter hæc eligere, præsertim priusquam se præsentet, quia est veluti carēs determinato prælato, cui actu subiectus sit, ideoque aliquam spontaneam electionem in eo habere potest. *Quid quando alterum iam elegit.* Videri autē potest probabile inter hos duos Episcopos debere necessariò eligere, quia respectu aliorum nullum habet titulum subiectionis. Nam quòd habuerit domicilium sub alio Episcopo antequam ingressus esset religionē, non refert, quia iam omninò domicilium mutauit: & idem est, si antè beneficiū habuit, quod iam omninò reliquit, nulla enim inde manet subiectio. Sed licèt sit verū, nullam rationem subiectionis respectu aliorum Episcoporum, adhuc manet dubium, an pro suo arbitrio possit illam præbere, cui voluerit, quod pendet ex alia dubitatione, scilicet an postquam vni se præsentauit; & actu subiecit, teneatur perpetuò sub illo manere, ita vt sine illius licentia non possit mutare domicilium, de quo statim numero 16. dicam, & inde patebit alterius dubij resolutio.

Quomodo, & in quibus rebus debet electus obedire Episcopo.

X. Dubitari enim vlterius potest, quomodo, & in quibus rebus teneatur hic Religiosus electus obedire Episcopo, cui iam se præsentauit, & subiectus actu est, vt 2. parti assertionis satisfaciamus. Ratio autem dubitandi esse potest, quia ille solùm promisit obedire prælato secundùm talem regulam, sed electus iam non tenetur seruare regulam: ergo non tenetur obedire secundùm illam: ergo nulla in re tenetur obedire, quia quidquid extra regulam præcipitur, non cadit sub tale votum, vt suprà ostensum est. Quæ dubitatio supponit aliam simul hic necessariò tractandam; an teneatur Religiosus electus regulam seruare, quantum in illo statu potest: illa enim, quæ pendent ex actuali vita regulari, & communitatis, seruare non potest, & ideo clarum est ab illis excusari; vt est, v. g. adsistere in choro, clausuram suo modo seruare, ita vt sine licentia prælati non possit claustrum exire, interesse Capitulo, & communem pœnitentiam suscipere, & similia; sunt verò alia multa, quæ possent extra claustrum seruari, à quibus non videtur exonerandus hic electus, cum possit ea seruare, ne commodum ex iniquitate sua reportare videatur. Huiusmodi sunt in primis priuatim recitare officium Canonicum, quæ videtur esse generalior obligatio consequens professionem; item ieiunia ordinis custodire, quæ videtur etiam grauissima obligatio, itē disciplinas, vel alias pœnitentias, quas regula præscribit, &, si quæ alia sunt eiusmodi. Eadem quæstio est de habitu, quem scilicet deferre teneatur, aut quem possit ei præcipere Episcopus, cui subiectus est. Tandem quęstio similis est de habitatione, & de aliquali modo clausuræ, ita vt ei præcipi possit ne tam facilè domo exeat, vel non solus, vel non sine alicuius facultate. Ac denique an possit illi prohiberi mutatio in alium locum, vel etiam, an possit ei præcipi. Nam ex vna parte videtur valde alienum ab statu religioso, vt possit suo arbitratu locum, vel domicilium mutare, vel etiam vt non possit à suo Superiore mutari. Ex alia verò parte non apparet quomodo possit ad aliquid horum præcepto cogi, cùm ea non promiserit, nec sint secūdùm regulam, quam promisit.

XI. In hac re incipiendo à secundo dubio, Soto li. 7. de Iustitia, quæst. 2. articul. 1. & circa, ad 3. pro certo habet, non teneri huiusmodi electum ad obseruationem regulæ, cùm ad nullum obedientiæ vsum obligetur. Idem Molina loco citato: Nauarrus etiam, licèt in puncto de obedientia Episcopi ab eis differat, in hoc tamen consentit, quòd non putet teneri ad regulam seruandam, tum citatis locis, tum etiam lib. 3. Consiliorum, consil. 79. Alij dixerunt, hunc teneri ad obseruanda substantialia regulæ, non verò ad accidentalia. Et hoc posterius communiter receptum est, vt ait Nauarrus supra. Primum verò videtur sensisse Fredericus de Senis, quem ibi citat conf. 8. Sed difficile est, aliqua substantialia in regula distinguere præter tria vota. Et ideo absolutè asserendum videtur cum communi, hunc

hunc non teneri ad regulæ obseruationem. ita tenet cum Soto suprà Nauarrus Comment. 3. de Regularib. num. 46. Et ratio est, quia ad regulam non obligatur quis nisi ex vi professionis, & quasi sub pacto, & conditione, vt permittatur viuere in tali statu, & communitate: nam ciuis in tantum obligatur legibus ciuitatis, in quantum in illa viuere permittitur; si autem ab illa eiiciatur ac relegetur, cessat obligatio. Item, quia obseruantia talis regulæ in tali vita communi, est suo modo facilis propter propositionem, quam habet cum tali modo viuendi, & auxilia, quæ in eo statu sunt ad illam obseruãtiam sustinendam, quod extra claustrum, & in seculari vita esset molestissimum religioso: ergo non intendit se obligare ad regulam, nisi ex suppositione talis status. Item ille non gaudet priuilegiis religionis, nec alitur bonis eius, & consequenter non exoneratur cura, & diligentia quærendi necessaria ad vitam: ergo non debet onerari cæremoniis, vel obseruantiis religiosis.

XII. *Euincitur assertum discurrendo per obligationes Regulæ, & reuocatur Diffinitio canonicorũ.*

Vt verò assertum hoc magis in particulari explicetur, dicendum est, hunc religiosum ejectum non teneri ad officium canonicum recitandum, si clericus in sacris non sit. ita Soto suprà: & probatur, quia vel teneretur ex voto, & hoc non, quia illud non expressè, & in specie vouit; vel ratione regulæ, & hoc non, quia non tenetur ad regulæ obseruationem, vt ostensum est; vel ratione Ecclesiastici præcepti, quod obliget omnes in religione professos, & hoc nullum extat, vt diximus lib. 4. de horis canon. c. 10. n. 7. vel ratione consuetudinis, & hæc solũ probari potest de religiosis suum statum profitẽtibus, ac retinentibus, & ad chorum per se obligatis, nam illi, qui chorum non profitentur, vel qui non sunt ad chorum deputati, nec talem habent consuetudinem, nec ad hoc obligantur ex sententia omniũ; multò autem minùs potest ostendi consuetudo in his ejectis; nec consuetudo, quæ est intra religionẽ, potest obligare ad illam extra religionem seruandam, tum quia non est maior ratio de consuetudine, quàm de regula; regulam autem nõ tenetur seruare, ergo nec cõsuetudinem: tum etiam, quia modus viuendi longè diuersus est, & consuetudo respicit illum specialem vitæ modum: tum etiam quia extra religionem deficit fundamentum illius consuetudinis, quod est obligatio ad chorum ex vi regulæ, & fortasse sustentationis ex eleemosynis aut Ecclesiasticis bonis, vt aliqui volunt: ejectus enim iam non alitur ex bonis religionis, sed oportet vt quærat vnde alatur: durum ergo est illum obligare: nam habens titulum beneficij sine sacris ordinibus, si omnino fructibus eius gaudere non potest, non obligatur pro tunc ad recitandum: ergo similiter, &c. Vel tandem tenetur ille præcisè ratione professionis, & hoc non, quia, vt tract. 4. suprà citato, & tract. 8. cum Caietano, Ioanne de Medina, & aliis diximus, professio per se non affert secum obligationem officij canonici, sed media consuetudine orta ex prædictis capitibus. Et hac ratione professi laici non tenentur ad officium canonicum, quia nõ sunt ad chorum deputati. Vnde omnes dicunt, si monachus professus, & constitutus in gradu eorũ, qui ordinandi sunt, & chorum profitentur, arbitrio Superioris mutetur ab illo gradu ad gradum fratrũ laicorum, iam non teneri ad officium recitandum: maior autem mutatio fit in religioso per ejectionẽ, magisque separatur à choro (vt sic dicam) potestque perpetuò manere licitè in statu laicorum, extra coniugium: ergo multo magis deobligatur ab illo officio.

XIII. *Nauarra pro. sitio diffinitio reffutatur*

Contra hanc verò partem opinatus est Nauarrus in Enchirid. de Orat. cap. 7. num. 20. tum quia culpa non debet ei patrocinari, nec libertatem conferre, tum etiam quia semper manet religiosus, & ad suũ monasterium aliquo modo reuerti potest, si velit. Hanc opinionem sequitur Emmanuel Roder. tom. 1. quæst. regular. quæst. 30. art. 19. quia non sunt hi exonerandi, nisi in his, quæ in seculo commodè seruare non possunt, cùm sua culpa extra religionem sint; sed possunt commodè canonicum officium dicere: ergo. Sed hæc non cogunt, quia prius quærendum est fundamentum obligationis, quàm quæratur ratio excusationis. Hìc ergo non ideo hos excusamus, quia commodè seruare non possunt hanc obligationem, sed quia in eis deest obligationis fundamentum, quod non est nuda professio, vt dictum est, sed professio, cum actuali deputatione ad chorum, & consuetudine in illa fundata, per ejectionem autem, licèt non tollatur professio, tollitur actualis deputatio ad chorum, & mutatur quodammodo status, in quo illa obligatio fundatur. Nec refert quòd sua culpa ejectus sit, quia illa fuit causa remota, ad cuius pœnam per accidens secutum est, vt tolleretur fundamentum huius obligationis. Vt si intra religionem ipsam aliquis propter delicta transferretur à statu monachorũ chori, ad gradum laicorum, consequenter tolleretur illa obligatio; & de obligatione ad seruandam totam regulam idem dicendum est. Nec illud reputatur commodum, quia plus habet incommodi, & pœnæ, licèt suppositio tali malo pœnæ, aliquod onus auferat. Vnde quoad hoc non est eadem ratio de fugitiuo, nam ille re vera non mutauit statũ, & gradum in suo ordine, & ideo cum eadem obligatione manet.

can sentientes refutatur

Tertiò quod ad habitum pertinet, certum est hunc religiosum nõ teneri, imò nec posse habitum suæ religionis deferre, quia iustè illo priuatus est, & quia est depositus, & quasi degradatus à monachatu, & ideo ei non permittitur habitus religionis. Item, illud cederet in magnam iniuriam, & infamiã talis religionis. Denique habitus ille, iuxta communem impositionem, & conceptionem significat actualem vnionem cum tali religione, & vitam sub obedientia eius: quæ significatio in tali persona falsa est. Atque ita sentit Nauarrus citatis locis, præsertim Comment. 3. de Regularib. vbi significat, teneri hunc religiosum ejectum ad deferendũ habitum clericalem; existimo tamen ex vi professionis ad hoc non teneri: nam, si sit clericus, ratione ordinum tenebitur, quantum gradus ordinis postulauerit: si autem clericus non sit, existimo posse manere in habitu laicorum, quia potest in eorum statu perpetuò manere sine animo suscipiendi ordines: cur ergo obligabitur clericalem habitũ deferre. Item, si ejectus sit ex religiosis laicis, certum videtur non cogi ad habitum clericalem: ergo idem est, licèt esset ex deputatis ad chorum, si nondum erat ordinatus, quia sine culpa potest animum mutare, & cœlibatum in statu laicorum seruare. Quare nec per obedientiam Episcopi existimo posse cogi ad talem habitum deferendum, quia hoc directè non vouit, nec etiam vouit obedire in omnibus sine discrimine, etiamsi per se non pertineant ad statum religiosum, habitus autem clericalis per se non pertinet. Solùm ergo potest obligari vt honestum habitum deferat, consentaneum ei, qui castitatem, imò etiam statum perfectionis profitetur; in particulari autem prudenti arbitrio hoc relinquendum est. Vt, si persona ejecta, esset monialis professa, cogi posset ad habitum honestum, virginibus accommodatum, deferendum, non verò ad aliquem specialem modum, vel figuram propriam aliquam, vt est in viris habitus clericalis.

XIV. *De gestatione habitus.*

Quartò, idem cum proportione dicendum est de loco, & habitatione huius ejecti. Fuit enim opinio Frederici de Senis, posse ab Episcopo obligari, vt in ali-

XV. *De habitatione modo.*

in aliquo loco solitario viuat, vt ibi seruet substantialia religionis. Sed hoc meritò refellit Nauarrus dict.cõsil.79.quia nullo iure, nec ratione fundatur, ille enim electus nec solitariam vitã vouit, nec etiã promisit obedire in huiusmodi rebus, nec ille modus viuendi est secundùm regulam, secundùm quã obedire promisit: nec etiam est illud medium necessarium ad seruandam castitatem,vel paupertatẽ quam vouit. Quocirca solùm poterit ab Episcopo obligari,vt in loco honesto viuat, vbi sine periculo morali castitatis violandæ conseruari possit.

XVI. Maior enim dubitatio est suprà tacta in fine n. 9. an possit hic religiosus obligari ad viuendum in eodem loco semper,vel sub obedientia eiusdem Episcopi,vel possit liberè,& pro arbitrio suo mutare solum, vel intra eandem diœcesim, vel ad aliam transeundo,in reliquis parendo Episcopo, sub quo fuerit iuxta mensuram suæ obligationis. Nauarrus dict.Comment.2.n.34. sentit, non posse mutari suo arbitrio, cùm sit religiosus, & consequenter velle, aut nolle non habeat,cap. *quorundam*. cap. *si religiosus*. de elect.in 6. ideoque teneri ibi habitare, vbi Episcopus præscripserit,& postquam vni Episcopo subiectus est,non poterit sine licentia eius mutare domicilium. Quæ sententia etsi tutissima videatur, non video, tamen quomodo fundari possit sufficienter.Quia ille non vouit clausuram nisi religiosam,& cœnobiticam, seu conuentualem, vt sic dicam:seu,quod perinde est, non vouit obedire quoad habitationem nisi secundùm regulam;habitatio autem secundùm regulam supponit permanentiã in religione, eiusque cõmuni vita: ergo ablato hoc fundamento non manet obligatio obediendi in ea materia.Et confirmatur, quia alias durior, & strictior esset quoad hanc partem obligatio religiosi electi, quàm erat in sua religione, quia tenetur semper manere sub obedientia eiusdem Episcopi, si ipse velit,& in loco ab eo designato,quod iugum durissimum est. Quare non censeo esse imponendum sine maiori fundamento obligationis. Nam obligatio obediendi non est absolutè in omnibus, sed secundùm regulam,vt suprà declaratum est,& cum eadem limitatione intelligitur religiosus non habere velle,aut nolle, scilicet, in his, quæ secundùm regulam præcipiuntur: in his autem quæ sunt extra, vel supra regulam, potest habere aliquam libertatem. Et ita in præsenti existimo posse mutare domicilium sine licentia obtenta à suo Episcopo vel intra eandem diœcesim, vel ad aliam migrando. Et consequenter censeo in dubitatione suprà posita in num.9.etiam à principio cùm efficitur,esse in suo arbitrio eligere Episcopatũ,in quo viuat, & Episcopum,cui se subiiciat,quãdiu ibi vixerit: quia nullum video votum, vel præceptum quod ad aliud cogat.

XVII. *De actibus pœnitentiæ orationis, & misericordiæ* Quintò censeo idem esse dicendum de specialibus actibus,seu exercitiis virtutum,vt sunt ieiunia, disciplinæ,aut aliæ corporis afflictiones, orationes vocales,aut mentales,aut opera misericordiæ corporalis, vel spiritualis circa proximos: existimo enim posse obligari per specialem obedientiam Episcopi,nisi quatenus ad castitatis obseruationem iudicauerit esse necessarium. Probatur,quia ex vi regulæ pro eo statu non tenetur ad talia opera, vt ostensum est,sed ex vi voti obedientiæ solùm potest ad illa obligari, quatenus sunt secundùm regulam, id est, quatenus regula ipsa ad ea obligat:ergo. Itẽ, quia aliàs posset obligari ab Episcopo ad hæc opera pro arbitratu Episcopi,sine vllo respectu ad regulã, quod repugnat:aliàs potestas Episcopi ad præcipiẽdum ex vi voti obedientiæ maior esset, quàm fuisset in prælatis religionis,quod dici non potest, cum sit quasi subrogata loco illius. Sequela verò patet, quia respectu electi regula perinde se habet ac si nõ esset,quia (vt sic dicam) non est pro illo posita, sed pro religiosis,& obligatione,& vsu. Addidi verò limitationem de necessitate talium operum ad obseruationem castitatis,quia existimo, vnam ex potissimis materiis voti obedientiæ esse, ea, quæ pertinent ad obseruationem aliorum duorum votorum,& ob eã causam potissimùm requiri hoc votum in omni statu religioso,etiam priuato,vt suprà tetigi,& infrà latius dicam. Vnde,quia votum castitatis in tota sua vi, & vsu integrum manet, licèt aliæ regulæ,& obligationes cessent;hæc semper durat,& consequenter secundũ illam potest per obedientiam iniungi quidquid specialiter ac prudenter iudicatum fuerit necessarium. Huius autem rei iudicium apud prælatum esse debet, vt per se constat.Nec expectanda est extrema necessitas,aut euidens periculum: Sed satis est quòd tale medium iudicetur valdè conueniens ad præcauendum periculum,vel ad quandam maiorem securitatem, qualis in omni statu religioso procuranda est.

Limitatio circa hoc. Quæ sunt de substantia.

XVIII. De iudice huius rei. Sextò,& vltimò concludo, hunc religiosum non teneri obedire Episcopo, nisi in tribus materiis.Primò in his rebus,quæ secundùm generale arbitrium prudentiæ pertinuerint ad decentiam status religiosi,prout in illo modo viuendi durat,in honestate,ac decentia habitus, occupationis, seu negotiationis,conuersationis,& similia.Secũdò in his,quæ pertinent ad castitatem religiosam. Tertiò in his, quæ ad vsum paupertatis necessaria sunt. Hæc probantur in primis, quia nulla probabilior ratio huius obedientiæ,& subordinationis assignari potest. Quia non debet hęc obedientia esse sine aliqua mẽsura, cùm hoc sit vltra ordinariam mensuram status religiosi: illa autem mensura non est prior regula,quia ad illam non tenetur,nec alia,quia illam professus non est:ergo nõ potest alia excogitari, nisi quæ ex ipsis votis,& decentia status sumitur. Confirmatur, quia in illis tribus reperitur ratio clara: nam in primis votum obedientiæ vix potest ad vsum reduci sine subordinatione obedientiæ ad aliquam personam in materia eiusdem voti, vt ex superioribus constat. Deinde obedientia religiosa ex generali ratione sua ordinatur ad debitam institutionem, & aliquam disciplinam pro illo statu, & maximè ad obseruantiam castitatis: ergo si manet in hoc religioso obedientia ad Episcopum,maximè propter illa tria capita manet; præter illa verò nullum aliud potest cum fundamẽto addi: ergo. Et per hæc satisfactum est omnibus interrogationibus in præcedenti dubio propositis.

De obligatione quoad votum paupertatis.

XIX. Dixi à n.10.de voto obedientiæ,superest dicendũ de effectibus, & obligationibus, quas votum paupertatis habere potest in huiusmodi religioso electo. Et in primis quæri solet, cui acquirat ea, quæ quacunque via recipit,vel lucratur: certũ est enim non acquirere sibi taliũ rerum dominium, quia non est capax eius:cui ergo acquirit? Est autem quæstio quando iustè,& per definitiuam sententiam in perpetuum electus est,nam si temerè, & iniustè sit electus;adhuc acquirit monasterio secundùm omnes, quia temeritas, aut iniustitia particularis prælati non potest nocere monasterio: vt notauit Panorm. in cap. *sicut nobis*. de Regularib.n.6.& in cap. vnic. de infantibus,& langui. expos. Archidiaconus cap. *dilectus*. 18. quæst. 2. ex Regula *delictum*. de Regul. iur. in 6. in quibus auctoribus, & aliis citandis, aduertendum est,promiscuè tractare hoc punctum, de electis fugitiuis, vel translatis; sed nos figillatim de his agimus,& ideo confundendæ non sunt difficultates,nam sunt valdè diuersę:hic enim solùm de iustè electis agimus, & maximè de perpetuò electis: nam

nam si non sit perpetuò expulsus, sed ad tempus, monasterio acquirat, quia licèt pro eo tempore, quo extra illud viuere compellitur, possit vsus rerum ad suam sustentationem retinere: tamen non potest eas in alios vsus distrahere, cùm re vera sit subditus religionis, & finito tempore, tenetur cum suis omnibus rebus ad religionem redire. Imò etiam existimo, quòd licèt iustè & omnino electus sit, quandiu non emendatur, nec procurat redire, sed per eum stat, quo minus recipiatur; pro tunc acquirere monasterio, saltem quoad hunc effectum, vt si monasterium velit illum reuocare, teneatur omnia secum deferre, & monasterio tradere; nec possit ea in alium vsum distrahere: quod à fortiori patebit ex dicendis.

XX. *Electus in perpetuum non acquirit monasterio.*

Difficultas verò est, postquam iam est omnino electus, sine spe redeundi, etiamsi per ipsum non stet. In quo casu ferè omnes Doctores conueniunt, hunc electum non acquirere monasterio, à quo electus est, quia iam non habetur vt membrum eius. Item, quia videtur renunciasse iuri suo, vel potius necessariò amisisse illud, ita expellendo personam, quia abdicat à se dominium eius quantum potest. *Imò nemo acquirere, quidam censent.* Dici inprimis posset, nulli acquirere, quia non monasterio, eo quòd ab illo absolutus sit, nec alteri, quia nullius alterius est: ergo nulli. Vnde fiet, vt contractus ab illo facti nihil valeant, sed solùm accipiat vsum rerum. Hanc opinionem refert Innocentius cap. *cum olim.* 2. de Priuileg. num. 2. Non est tamen verisimilis, præsertim quoad vltimam partem: nam si ille dono accipit aliquid ab eo, qui potest donare, & cum alijs conditionibus requisitis ad valorem donationis quantum est ex parte donantis, re vera tenebit donatio, saltem quoad hoc, vt à donante reuocari non possit. ergo abdicauit se dominio rei donatæ. idemque argumentum fieri potest de vendi: ione, emptione, & similibus. Vnde etiam fit, vt talium rerum dominium alicui acquiri debeat, quia non manent sine domino, & quasi pro derelicto, vt magis ex dicendis patebit. *Aliorum placitum, quòd acquirat Episcopo.* Alij ergo dixerunt, illum acquirere Episcopo, quia sub eius obedientia viuit. ita Innocentius suprà, quem videtur sequi Panormit. locis citatis, & cap. vlt. de Regul. Antonin. 3. p. tit. 16. c. 5. §. 4. Angel. verb. *Monasterium*, num. 6. Tabiena verb. *Religio*. num. 27. Veruntamen hæc opinio non satis explicat, quis sit proprius dominus illorum bonorum, certum enim est Episcopum non esse dominum illorum, cur enim? ad summum ergo esse potest dispensator, tanquam Prælatus, cuius facultate distribuenda, seu applicanda sunt. dominus autem esse non potest, quia nullum titulum dominij habet. Et ideo *Nauarri placitum quòd acquirat Deo.* Nauarr. dict. Commen. 2. de Regularib. num. 33. dixit, hunc electum acquirere Deo, administrationem eius pertinere ad Episcopum: & ita exponit auctores proximè citatos. Ipse autem fundatur in suo generali principio, quòd omnia Ecclesiastica bona sunt immediatè sub solo dominio Dei; de quo aliàs: nobis enim necessarium videtur semper addere aliquod dominium humanum, seu quòd ad aliquem hominem, vel hominum communitatem pertineant circa talia bona.

XXI. *Relatio quando religiosi transfertur ad aliquam Ecclesiam secularem, vel secularem.*

Dico ergo, hunc electum considerari posse vel solùm ac præcisè ratione electionis, vel ratione translationis ad aliam Ecclesiam regularem, per professionem in illa; vel secularem, per beneficium: ratione translationis certum est acquirere Ecclesiæ, vel monasterio, ad quod translatus est, cap. 1. 18. quæst. 1. cap. *Si quis transiatus*. 21. quæst. 2. & infrà c. 13. latius dicetur de translatione ad monasterium. Translatio autem ad Ecclesiam secularem fieri potest, vel per beneficium in illa susceptum, & tunc etiam est res clara, & infrà cap. 19. tractanda: vel fieri potest solùm per habitationem, & domicilium, ac obedientiam iam præstitam Episcopo illius loci, absque vllo beneficio, sed viuendo ex eleemosynis: vel alijs suorum operum fructibus, vel stipendijs, (non est enim dubium, quin vtroque modo liceat tali religioso viuere, cùm neutrum sit prohibitum, nec per se malum, nec ab statu religioso alienum, aut indecens, vt in superioribus generatim tractatum est, & in particulari tractat Nauarrus dict. Comment. 2. num. 37.) Igitur de religioso hoc tantummodo translato ad Ecclesiam secularem etiam censeo veram esse communem sententiam, scilicet, acquirere illi Ecclesiæ, ad quam specialiter translatus est, id est, bona illius pertinere ad bona communia illius Ecclesiæ, cum onere alendi illum, & cum potestate vtendi bonis illis, quæ acquirit, de licentia Episcopi, quæ debet esse iusta, & in pios vsus, non extraneos, nec alienos ab illa Ecclesia, quanuis ex rationabili causa, & pia possint etiam alij Ecclesiæ applicari. Ratio est, quia per hanc qualemcunque translationem acquiritur ius illi Ecclesiæ, quia illa quodammodo suscipit onus alendi talem religiosum; & Episcopus acquirit etiam ius distribuendi, & dispensandi talia bona: ac denique, quia iura canonica ita disponere videntur satis rationabiliter. Quocirca si contingat, hunc religiosum reuocari ad monasterium, non habet monasterium ius repetendi bona illo tempore acquisita, imò nec religiosus voluntariè illa deferre poterit, sine consensu Episcopi, cui iam fuit ius acquisitum, quoad dispensationem eorum. Et eadem ratione, si talis religiosus se transferat ab vna Ecclesia in aliam, prout diximus facere posse, non poterit secum deferre bona acquisita ibi sine licentia Episcopi, propter eandem rationem, sed solùm ea, quæ suo actuali vsui sunt moraliter necessaria.

XXII. *Quid quando simpliciter efficitur sine tali aliqua translatione.*

At verò si hic electus nunquam propriè transfertur ad aliam Ecclesiam, quia nec beneficium in aliqua recipit, nec sub speciali obedientia alicuius Episcopi viuit, nec tanquam religiosus se gerit (siue hoc malè, siue licitè faciat) semper videtur mihi acquirere suæ religioni, illamque habere ius ad reuocandam personam, & cum ea omnia, quæ acquisiuit: &, si illa in tali statu moriatur, credo posse recuperare bona si quæ reliquit. Ratio est, quia per solam electionem nulli alteri Ecclesiæ, nec certo aut determinato Episcopo acquisitum est ius ad talia bona, quia nullius Ecclesiæ ille est speciale membrum effectus, neque in vlla viuit, aut alitur vt religiosus, sed vt alij clerici, vel seculares. Vnde in eo casu existimo habere locum, quod dixit Syluester verb. *Apostata*. quæst. 9. ius disponendi de bonis acquisitis à tali religioso pertinere ad supremum Prælatum religionis, à qua electus est. Ipse tamen in hoc distinguit inter religiosos exemptos, & non exemptos: quod mihi non probatur. Nam si religiosus electus, est translatus, etiamsi exemptus sit, subijcitur Episcopo, & procedunt, quæ diximus: quia per electionem totalem amittit ius exemptionis, quia desinit gaudere priuilegijs suæ religionis, & ipsa etiam religio amittit hoc ius respectu talis personæ, quia, quantum potest, illam à se præscindit, & ita relinquit illam sub obedientia Episcopi, saltem quandiu illam ad se non reuocat: quod idem est in religioso non exempto, in eodem casu, in quo fit omnino translatus ad Ecclesiam secularem, seu potestatem Episcopi, tanquam proximi superioris sui. Si autem translatio facta non est, tunc de non exempto verè dicitur manere sub obedientia Prælati suæ religionis, saltem supremi, vel superioris illi, à quo electus est; & consequenter verum est, illum acquirere suæ religioni, licèt fortasse non acquirat suo monasterio, à quo electus est, sed applicatio sit in potestate

Prælati superioris: tamen idem est proportionaliter de non exempto: nam licèt ille maneat subiectus Episcopo, id est, quia ipse Episcopus est veluti superior Prælatus talis religionis.

CAPVT VII.

Virum liceat Religioso professo extra monasterium viuere retento, vel mutato habitu, de licentia Prælati, & ad quid tunc teneatur.

I. DIximus de vitiosa, vt sic dicam, & pœnali mutatione Religiosi status: Sequitur dicendum de mutationibus, quæ per se ac licitè fieri possunt, quarum minima esse videtur, quæ fit per solam separationem, seu habitationem, sine assumptione alterius status, vel officij, quod per se postulat talem mutationem. De hac igitur separatione religionis, primò certum est non esse licitam sine legitima facultate, alicuius Prælati, qui possit illam concedere. Hoc satis constat ex dictis in c. 1. & sequia sine tali licentia committeretur peccatum apostasiæ, vt ibi probatum fuit.

Non licere sic viuere absque licentia.

II. Secundò est certum ex legitima facultate posse hoc licitè fieri. Probatur, quia non est hoc intrinsecè malum, neque etiam est contra votum, quia paupertas, castitas, & obedientia exrra clausstrum possunt seruari. De castitate id supponimus, vt in Clericis secularibus, & c. De paupertate infra id declarabimus. De obedientia verò constat, quia per eandem legitimam facultatẽ seruatur debita subordinatio obedientiæ ad Prælatum; nam semper talis Religiosus pendet à Prælati voluntate quoad locum habitationis suæ. Religiosus autem de fe ibi habet clausstrum, & monasterium, vbi per voluntatem Superioris habitauerit. Denique hoc satis constat ex vsu Ecclesiæ, quem antiquissimum etiam esse ex dicendis constabit.

De licentia vero licere.

III. Dubium verò imprimis est, quis possit hanc facultatem concedere? & quidem de Summo Pontifice constat posse, quia est supremus Prælatus, & in eo est suprema potestas; Dubium ergo est de Prælato ipsius Religionis, quod potest tractari, vel secundùm ius commune, vel secundum priuilegia, ac specialia iura Religionum. Priori modo dicendum est habere Prælatum hanc potestatem. ita sentit Nauarr. Comment. 2. de Regularibus n. 16. & 40. & Comment. 4. n. 14. & sequentibus. Et probatur, primò, quia iure communi potestas supra Religiosum est penes Prælatum, c. *nullam* 18. q. 2. Secundò, quia iure communi potest quis profiteri aliquam regulam alicuius Religionis manens in domo sua de licentia Prælati, & ad nutum eius, cap. *insinuante*. qui Clerici vel vouentes; quod antiquum ius nullo posteriori reuocatum est, nec potestas Prælatorum limitata; ergo integrum manet. Tertiò, quia licentia non est dispensatio in aliquo voto, sed ad summum in regula; sed Prælatus potest dispensare in regula; ergo potest illam licentiam concedere.

Dictam licentiam potest Papa concedere.

Potest etiam Prælatus regularis ex vi iuris communi.

IV. Sed obijci potest, primùm, quia Prælatus non potest dispensare in iure communi; sed communi iure videtur prohibitum Monacho viuere extra clausstrum; ergo. Minor colligitur ex c. *placuit* 2. 16. q. 1. vbi dicitur, *Placuit communi nostro Concilio, vt nullus Monachorum pro lucro terreno de monasterio exire nefandissimo ausu præsumat*, & infrà. *Sit clausstro contentus, quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine monasterio Monachus.* Idem sumitur ex c. *Monachi* 2. Ex quibus sumi potest secunda ratio, quia Prælatus non potest dispensare in his, quæ sunt vel substantialia statui religioso, vel adeò propinqua, & necessaria, vt sine illis vix possint substantialia conseruari; sed ita se habet vita clausstri respectu status Religiosi, vt ex dictis iuribus constat. Licèt enim status religiosus in communi possit esse in vita solitaria, vel in priuata domo, nihilominus specialis status vitæ Cœnobiticæ, & regularis, non potest extra clausstrum retineri, quia non potest ibi regula & communitas obseruari. Tertiò non potest Prælatus eximere aliquem ab obedientia sua, sed extra clausstrum viuens manet ab obedientia exemptus; ergo non potest hoc illi concedere. Quartò est similis difficultas de voto paupertatis, quia extra clausstrum viuens necesse est vt habeat bona, & reditus vnde viuat, & vt de bonis, quæ habet, liberè possit disponere, quod videtur repugnare voto paupertatis, & obseruantiæ eius, quam præscribit Concilium Trident. sess. 25. c. 2. de regular.

V. Ad primum dicitur imprimis posse Prælatum regularem dispensare cum subditis, in his, quæ sunt iuris communis, vt in superioribus visum est. Deinde dicitur nullam esse talem prohibitionem absolutam ex vi solius iuris communis; nam in dicto c. *placuit* solùm prohibetur ne Monachus præsumat exire nefandissimo ausu, &c. Qui autem egreditur cum licentia Prælati, non egreditur nefandissimo ausu, & in c. *Monachi* additur, *Nisi cum Abbatis imperio*; ergo potiùs supponitur Abbatem posse dare hanc facultatem. Magis absolutè videtur id præcipi in c. *qui vero* eadem causa, & quæstione, quod est Concilij Chalcedonensis can. 4. Et iuxta illud ait Alex. II. in capite *iuxta*. ibidem, *iuxta Chalcedonensis sancti Concilii tenorem Monachis, quatenus Religiosis ad normam Sancti Benedicti intra clausstrum morari præcipimus, vicos, castella, ciuitates peregrare prohibemus.* Tamen in priori canone Concilij Chalcedonensis expresè additur, nisi fortè iubeantur propter vrgentes necessitates ab ipsius ciuitatis Episcopo. Erant enim tunc Monachi illi subiecti. Vnde nunc in exemptis illa potestas translata est ad Prælatũ, & iuxta eandem limitationem præceptum Alexandri intelligendum est, cùm ad aliud referatur. Et c. 2. ne Clerici vel Monachi in 6. fumitur optimum argumentum ab speciali. Nam ibi præcipitur, vt nullus Religiosus se conferat ad studia literarum, vt scilicet ea occasione extra clausstrum viuat, nisi de licentia Prælati, & ibi specialiter postulatur, vt illa non detur sine consensu maioris partis Capituli, quæ conditio ibi specialis est, & ideo si licentia detur ad alios fines, neque illud Concilium necessarium est; est ergo potestas apud solum Prælatum ex vi communis iuris.

VI. Ad secundum respondetur, probare quidem argumentum facultatem hanc, sine grauissima, & fortè necessaria causa dari non debere, nõ tamen simpliciter non posse dari, quia habitatio in clausstro multum sine dubio confert ad vitam religiosam, & ad cauenda pericula, & ad seruandam conformitatem, & perfectam vnionem cum toto corpore, & ad externorum etiam, & secularium exemplum, & ædificationem: nam sine dubio hæc separatio Religiosi à suo choro, & priuatus viuendi modus ex suo genere non confert populo ædificationem, nisi grauibus & manifestis causis honestetur. Absolutè tamen non est res simpliciter necessaria ad honestum viuendi modum etiam supposito statu religioso, quia non est de substantia eius, nam extra clausstrum possunt seruari tria substantialia vota, & vita etiam regularis quoad præcipuas eius obseruantias. Nam qui extra clausstrum viuere permittitur, non eo ipso absoluitur ab omnibus oneribus, & obligationibus religiosæ regulæ, cur enim? aut quæ est ratio talis consequutionis? nullo ergo modo admittenda est talis extensio, nisi in indulto exprimatur, & fiat quasi specialis dispensatio. Quæ multo quidem difficilior est, & vix potest habere causam

ſam iuſtam, præſertim ſi generaliter fiat. nam in aliquibus ſpecialibus regulis poſſet aliquando tolerari. Secluſa autem huiuſmodi diſpenſatione tenetur huiuſmodi Religioſus ibi ſeruare totam ſuam regulam, pro loci & temporis opportunitate, præſertim quoad actiones, quæ priuatim, & ſolitariè fieri poſſunt, vt ſunt ieiunia, & alij modi auſteritatis ac pœnitentiæ, orationes, & ſimilia, quia nulla eſt ratio excuſationis per ſe loquendo, cùm ſine conſortio aliorum fieri poſsit, & regula ſimpliciter, & ſine loci determinatione loquatur. Quòd ſi aliquæ regulæ determinatè reſpiciunt clauſtrum, vel communitatem, licèt non dentur executioni, non fit earum tranſgreſsio, ſed quaſi ſuſpenditur earum obligatio, quia pro tali loco, & tempore deeſt occaſio, & facultas exequendi huiuſmodi regulas. Et quod caput eſt, formaliter in eo ſeruari poteſt omnis regula, quòd ſemper fieri poteſt aliquid ex obedientia, vel quod cenſetur eſſe voluntati ſuperioris conſentaneum. Vnde etiam ſeruatur vita communis, & Cœnobitica, quia ſeruatur vnio cum toto corpore ſub obedientia eiuſdem Prælati, & quia eſt ſemper quis paratus redire ad monaſterium, quando iuſſus fuerit, vt in tertia obiectione dicitur.

VII. *Prælatus peccat grauiter dando ſine cauſa licentiam habitandi extra clauſtrum.* Sed quid ſi talis licentia ſine cauſa legitima detur? Reſpondeo inprimis grauiter peccare Prælatum eam concedentem, quia omnis diſpenſatio in lege iuſta ſine cauſa data, iniqua eſt ex parte dantis. Dices, hoc eſſe verum quando lex obligat ad peccatum mortale, & continet abſolutam prohibitionem; regula autem, quæ obligat Religioſum ad habitandum in clauſtro, vel non obligat de ſe ſub peccato mortali, vel ſaltem non continet abſolutam prohibitionem contrariam, ſed ſub illa conditione, niſi de licentia Prælati; & ideo Prælatus dans talem licentiam, non videtur propriè diſpenſare, ſed ſolùm neceſſariam conditionem apponere, vt actus debito modo fiat. Sicut, quando Prælatus dat licentiam Religioſo, ad egrediendum è monaſterio, non diſpenſat propriè, aliàs malè faceret dando talem licentiam ſine ſpeciali cauſa.

VIII. Ad hoc reſponderi poteſt ex Nauarro dict. Comment. 4. de Regularib. n. 32. legem prohibentem religioſum egredi clauſtra monaſterij includere non ſolùm illam conditionem ſine licentia Prælati, ſed etiam hanc, neque cum illa, niſi iuſta neceſsitate, vel vtilitate id ſuadente, quod ipſe ſolùm probat ex c. citatis, *Placuit & Monachi, Iuxta*, & *Qui vere* 16. q. 1. In quibus, vt ſuprà tractauimus, videtur Religioſis præcipi clauſura, & prohiberi exitus niſi de licentia cum neceſsitate conceſſa. Vnde videtur ſentire Nauarrus etiam ordinariam licentiam ad exeundum è Monaſterio ad breue tempus, vel horam non poſſe licitè dari ſine iuſta neceſsitate, vel vtilitate. Erit tamen differentia, quia dare hanc licentiam ad communem exitum, erit tantùm culpa venialis; dare autem ad commorandum extra monaſterium erit culpa mortalis, quia, quoad hoc lex, & materia eius grauiſsima eſt, & talis diſpenſatio tam Religioſo, quàm religioni poteſt afferre graue incommodum.

XI Ne tamen nimiùm hoc reſtringere videamur, aduertere oportet antiquos illos canones non loqui de omnibus religioſis, ſed de proprijs monachis, qui vitam magis ſolitariam, & à conſortio hominum remotam profitentur, & præcipuè factos eſſe illis temporibus, quando monachi non permittebantur miniſteria Clericorum exercere in populis concionando, aut Sacramenta miniſtrando, vnde præcipuè illis prohibent exitum ad hunc finem, & ideo requirunt Epiſcopi licentiam ex neceſsitate, vel magna vtilitate conceſſa; nam ad ordinarium exitum pro alijs ordinarijs occaſionibus, non videtur veriſimile fuiſſe etiam tunc neceſſariam licentiam Epiſcopi, nec tantam circunſpectionem in ea concedenda. Nihilominus tamen verum exiſtimo in illo ſtatu iuxta ſuum inſtitutum non poſſe illam licentiam licitè concedi, ſine aliqua neceſsitate, vel vtilitate alicuius momenti, quia re vera cenſetur hæc vna ex præcipuis obſeruantijs illius ſtatus, & ad decorem & puritatem eius maximè pertinens. Tamen quoad hoc non eſt æqualis ratio de omnibus alijs inſtitutis religionis, quæ tantam clauſuram ex vi ſui inſtituti non profitentur, vt ſunt religiones mendicantes, & aliæ ſimiles, quia licèt in eis neceſſaria ſit licentia ad exitum; tamen facilius poteſt concedi, non quidem omnino ſine cauſa rationabili, quia hæc in omni actu humano neceſſaria eſt, vt honeſtè fiat, ſed ſine tanta neceſsitate, vel vtilitate, quia interdum ſufficere poteſt ratio honeſtæ amicitiæ, vel moderatæ recreationis, vt reddat cauſam rationabilem, quæ in monachali ſtatu fortaſſe non ſufficeret. Et cum eadem proportione grauior fortaſſe cauſa, & magis extraordinaria neceſſaria eſt in proprio Monacho, vt ei concedatur licentia habitãdi extra clauſtrum, quàm in alijs Religioſis, qui cum proximis magis verſantur. Et nihilominus etiam in illis grauiſsima cauſa neceſſaria eſt, & regulariter vrgens neceſsitas, aut tanta vtilitas vel propriæ religionis, aut alterius boni communis, vt prudenter cenſeatur incommoda talis facultatis compenſare.

X. *Prædicta licentia à Prælato regulari data, eſt nulla.* Vlteriùs verò dubitari poteſt, eſto, peccet Superior concedendo hanc facultatem ſine cauſa legitima, an illa valida ſit. In quo mihi diſtinguendum videtur inter Prælatum religionis, & Summum Pontificem. Nam de licentia conceſſa à Prælato religionis exiſtimo eſſe nullam, ſi abſque cauſa legitima concedatur. Ratio eſt, quia diſpenſatio data ab inferiori in iure Superioris eſt nulla, ſi abſque cauſa detur; Prælatus autem religionis concedit hanc licentiam, tanquam diſpenſans in iure Superioris; ergo. Declaratur minor. Primò, quia ſi attendamus ius religionis quilibet Prælatus religionis eſt inferior illo. Nam ſemper eſt conſtitutum à tota religione, quæ ſuperior eſt cuicunque perſonali Prælato, etiam ſi Generalis ſit, & ſolet eſſe approbatum, vel confirmatum à Papa, quod ad minimum facit difficiliorem diſpenſationem. Eo vel maximè, quòd hoc ius iam non eſt quoad hanc partem vnius, vel alterius religionis, ſed totius ſtatus religioſi, prout nunc eſt in vſu Eccleſiæ. Vnde dici poteſt ſaltem vſu, & acceptatione omnium religionum introductum eſſe tanquam ius omnib. commune, iam non tantùm obligans ad modum regulæ, ſed vt rigoroſum præceptum. Denique cenſeri etiam poteſt hoc ius Pontificium & Conciliarium ex decretis ſuprà citatis, à quibus conſuetudo etiam declarauit omnes religiones comprehendi, & meritò, quia hoc clauſuræ genus non reſpicit peculiarem vitam Monachorum, ſed communem ſtatum regularium, & ideo in hoc iure conueniunt, vt etiam indicat Nauar. ſuprà. Vnde clariùs conſtat in ordine ad hoc ius diſpenſationem Prælati eſſe inferioris. Quod idem cenſeo de licentia Epiſcopi, reſpectu eorum exemptorum, quia licèt in ipſis decretis illi concedatur hæc facultas, ſemper conceditur vt inferiori, & ideo in eis poſtulatur expreſſe iuſta neceſsitas, vel vtilitas.

Nunc dicta procedunt etiam de licentia Epiſcopi.

At verò ſi talis licentia à Summo Pontifice concedatur ſine cauſa legitima, valida erit, quia non eſt diſpenſatio in voto, cùm hæc per ſe non ſit materia voti, vt oſtenſum eſt, nec in iure diuino, aut naturali, quia ſecluſo voto nullum tale excogitari poteſt, vt ſuprà diſputando de clauſura oſtenſum eſt; eſt ergo diſpenſatio in iure Eccleſiaſtico, in quo diſpẽſatio à Pontifice data ſine cauſa, valida eſt, vt ex ma-

XI. *Quid de licentia Papæ?*

ex materia de legibus suppono. Solùm oportet cauere (quia in hoc aliquid est periculi) ne licentia subreptitia sit falsas causas allegando, aut aliquid necessarium occultando, nam tunc ex alio capite dispensatio inualida erit.

XII. *Non peccat subditus obediendo quando præcipitur, etiam sine causa, habitare extra claustrum.* Atque hinc constat, quid dicendum sit de subdito, an sit tutus in conscientia vtendo tali facultate sine causa data. Primùm enim distinguendum est inter licentiam, & mandatum. Nam si Prælatus non solùm permittat, sed etiam præcipiat subdito habitare extra claustrum, non peccabit subditus parendo, etiamsi Prælatus peccet præcipiendo, quia subditus non tenetur examinare factum Prælati. Dices, subditus non potest obedire Prælato iniustè præcipienti. Respondeo tamen posse, quando non præcipit aliquid per se malum, aut diuinæ, vel Ecclesiasticæ legi contrarium, manere autem extra claustrum non est huiusmodi, & ita fieri potest, etiamsi imprudenter præcipiatur. Dices, Religiosus non debet obedire Prælato præcipienti aliquid cõtra regulam, quia tunc excedit suam potestatem, & ideo præualere debet directio regulæ, etiam si non seruare illam aliàs malum non sit, vt sentit Bernar. lib. de præcepto, & dispensatione; viuere autem extra claustrum, per se est contra regulam, imò & cõtra rigorosum ius, vt diximus: ergo non licet obedire Prælato id præcipienti sine causa. Respondetur respectu subditi, hoc ius non esse absolutum, non morandi extra claustrum, sed non morandi sua voluntate, & arbitrio. Vnde quando simpliciter ducitur præcepto superioris, formaliter non agit contra tale ius, siue superior benè, siue malè præcipiat. Probabile autem est propter rationem factam, non teneri subditum ad obediendum in illo casu; oportet autem, vt certò & sine dubitatione constet de iniustitia præcepti iuxta vulgare principium, quòd in dubijs parendum est Prælato, quod multo facilius locum habet, quando non dubitatur de re intrinsecè mala.

Potest tamen licitè non obedire.

XIII. *Peccat tamen grauiter quando non præcipitur petendo licentiam, & illa vtendo.* At verò quando non interuenit mandatum, sed solùm licentia, seu dispensatio, primùm quidem grauiter peccat subditus eam petendo à Prælato, si certus est nullam interuenire rationabilem causam, sed solùm appetitum libertatis, vel alterius humanæ commoditatis, quia vel decipit Prælatum in re graui, vel inducit illum ad id, quod non potest sine graui peccato concedere. Et præterea Religiosus ipse non manet tutus in conscientia cum tali facultate, quia ostensum est illam esse nullam; ergo non excusat à culpa, quæ in transgressione illius præcepti committitur. Dices, ergo ille viuens extra claustrum cum tali facultate erit Apostata, quia si id faceret sine vlla facultate, tale peccatum committeret, & facultas illa, vt dictum est, culpam non excusat; nam actus nullus nihil operatur. Respondetur negando sequelam, quia non est Apostata qui manet sub obedientia Prælati. Et quoad hoc est magna differentia inter eum, qui manet extra claustrum sine licentia, vel cum licentia, licèt inualida, nam prior non manet sub obedientia, & ita dupliciter peccat, scilicet manendo extra claustrum, & recedendo à subiectione debita Prælato, & in hoc secundo apostasia consummatur: Alter verò licèt peccet contra præceptum manendi in claustro, manet tamen in subiectione Prælati, & ideo Apostata non est. Licentia ergo illa quanuis sit nulla, quoad effectus iuris, operari nihilominus potest aliquid facti, quale est, quòd talis persona recognoscat alium vt Prælatum, & de facto eius obedientiæ subsit.

XIV. Sed hinc potest quispiam in contrarium argumentari, licèt talis Religiosus peccauerit, inducendo superiorem ad malum, tamen post licentiam datam, licèt iniquè, non peccabit, saltem grauiter illa vtendo, quia iam non agit contra præceptum saltem ex defectu materiæ illius; nam, vt dicebamus, materia huius prohibitionis non est absolutè viuere extra claustrum, sed viuere sine voluntate Prælati; illa autem licentia sufficit, vt id non fiat sine voluntate Prælati; ergo sufficit vt ille non sit transgressor præcepti; ergo vt non sit peccatum graue. Respondeo primò cum Nauarro suprà, præceptum non solùm requirere voluntatem Prælati, sed etiam iustam causam, & ex hac secunda parte semper fieri contra præceptum. Secundò dicitur ipsum præceptum postulare licentiam, vel voluntatem Prælati, non quamcunque, sed validam seu efficacem ad tollendam præcepti obligationem, quia verba legis intelliguntur secundùm ius, & quia ipsa ratio, & iustitia legis hoc postulat: nam hæc licentia non postulatur solùm vt seruetur debita subordinatio inter subditum & Prælatum, sed maximè vt religiosa clausura iuxta exigentiam Religiosi status illæsa seruetur. Ad hoc autem necessarium est, vt non quæcunque voluntas Prælati sufficiat, sed illa, quæ valida, & efficax est.

Sed quid si facultas sit Pontificia. Respondeo in primis etiam malè concedi, si absque legitima causa concedatur. ita Nauarr. dict. n. 40. qui rationem reddit, quia Papa non potest dispensare in voto sine causa iusta. Quæ ratio probat dispensationem illam non solùm esse iniustam, sed etiam nullam, si illa est dispensatio in voto, vt Nauar. indicat. Sed re vera non est dispensatio in voto; nam suprà ostendimus vota per se non obligare ad manendum intra claustrum nisi ratione obedientiæ seclusis religionibus Monialium, vel si aliquæ virorum illud specialiter promittunt. Sufficiens ergo ratio est, quia etiam Pontifex malè faciet dispensando in suis legibus sine legitima causa regulariter loquendo, vt ex propria materia de legibus suppono, & maximè verum habet in materia adeò odiosa, & quodammodo perfectioni Religionis, & proximorum ædificationi contraria. Verum est respectu Pontificis plures esse posse causas legitimas ad hæc facultatem concedendam, quæ non erunt respectu Prælati Religionis, vt si Pontifex hoc concedat alicui veterano Ecclesiæ ministro ad maiorem quietem, & quasi in præmium laborum, illum suæ obedientiæ reseruando, vel si id faciat in gratiam alicuius Prælati, etiam sine magna necessitate, quia cùm ipse sit author iuris, in quo hæc obligatio fundatur; faciliùs potest in illo legitimè dispensare. Si tamen omnino causa sufficiens desit (quod ratò fine surreptione continget) peccaret concedens etiam si sit Pontifex: vnde etiam peccabit postulans, tanquam inducens ad malum nisi per ignorãtiam excusetur. Videtur autem nihilominus valida illa licentia, quia dispensatio data à Pontifice sine causa, in lege positiua valida est. Non est autem ita valida, quin teneatur semper Pontifex illam reuocare, quia eiusdem rationis, & malitiæ esse videtur eam conseruare, cuius fuit concedere, cùm semper retractabilis sit, & in virtute illius, quasi continuò contra legem fiat.

XV. *Regulam illa vtendo non violat.* Quandiu verò non reuocatur, videtur reddere Religiosum tutum in conscientia, ne sit violator clausuræ, manendo extra claustrum, quia licentia illa est valida; ergo tollit obligationem prohibitionis, ergo excusat culpam transgressionis eius. Sed licèt ita sit, hoc ex directa obligatione illius legis ita esse videatur, iuxta communem doctrinam, non excusatur quis ab aliqua culpa vtendo tali facultate, quia *tutius est pars, quæ sine causa legitima discordat à toto*, quæ culpa in alijs legibus humanis reputari solet venialis. Vereor tamen ne in præsenti, ratione materiæ, sit mortalis, quia separatio à toto corpore in re tam graui sine causa legitima videtur notabilis deformitas,

Licentia illa inualida.

Tutius.

Licentia.

Inuiolata.

Regula.

nitas, cuius signum est, quia regulariter scandalum generat, & nonnullam etiam infamiam creat religioni præter alia pericula, quæ magis extrinseca sunt.

XVII. *Quæ sit iusta causa licentiæ.*

Tandem in hoc puncto interrogari potest, quænam sit censenda legitima causa ad huiusmodi facultatem concedendam. Respondeo cum Nauarro suprà, has causas non esse per ius definitas, & ideo prudenti arbitrio superioris committi. Argumento cap. *De causis. §. Illu.* de offic. deleg. & legis r.ff. de iure deliberandi. Generalia autem capita harum causarum sunt suprà insinuata num. 9. scilicet vtilitas monasterij. Argumento cap. *Monachi* 16. quæst. 1. quod Nauarrus extendit, siue sit vtilitas directa siue indirecta, vt si sit vtilitas Patroni ipsius Monasterij, vel si sit amicus valde vtilis monasterio, aut Princeps magnus defensor eius, quòd in simili docuit Innocent. in cap. *Cum G. & A.* de sententi. & re iudicata num. 2. vbi eum sequitur Panormit. num. 29. & communis. Idem dicendum censeo de alia vtilitate publica Ecclesiæ, aut totius populi, & Nauar. ponit exemplum, vt gratia docendi facultatem aliquam regulari licitam, iuxta cap. *non magnopere.* ne clerici, vel monachi. Quam conditionem in omni simili causa vel vtilitate subintelligendam censeo, quia si negotium vel ministerium non esset licitum Monacho, quomodo posset causa honestari? Aliquando etiam potest sufficere priuata causa præsertim pietatis, præcipuè si ad ipsammet personam Religiosi pertineat.

XVIII.

In tertia obiectione petitur, an hæc facultas possit concedi perpetua, & irreuocabilis. Et quoad priorem partem respondeo, facilius posse dari ad breue tempus, quàm ad diuturnum, & minorem causam sufficere, vt per se clarum est, & eadem ratione posse melius concedi ad tempus limitatum *quamuis diuturnum*, quàm indefinitè sine temporis limitatione. Nihilominus certum est posse etiam hoc modo dari, non solùm à Pontifice, sed etiam à Prælato, quia nullo iure prohibetur, & causa potest esse talis, quæ ad illum modum facultatis sufficiat. Igitur in hoc sensu potest hæc licentia esse perpetua negatiuè, vt aiunt, id est, sine certo termino. Perpetua autem positiuè, atque adeò irreuocabilis esse non potest proportione seruata, quod rectè sensit Nauarrus Comment. 2. de regul. num. 16. & coniuncit ratio in obiectione num. 4. insinuata, quia non potest Prælatus eximere subditum ab obedientia sua; Quandiu autem facultas est reuocabilis, semper manet subditus sub obedientia Prælati, & ideo non repugnat talis facultas obedientiæ voto, quia non est de necessitate eius, vt subditus sit loco coniunctus alicui Prælato, à quo possit in singulis proximè gubernari, sed hoc ipsum subordinatum est prudenti arbitrio ipsius Prælati. At verò si facultas esset irreuocabilis, eo ipso maneret subditus exemptus ab obedientia Prælati, vt per se clarum est. Est autem hoc intelligendum seruata proportione, vt dixi: nam si concedens licentiam est Prælatus regularis, non potest dare illam irreuocabilem à se, vel à superiore Prælato, propter discursum factum. Potest tamen dare irreuocabilem ab inferiori, & maiori ratione potest Pontifex ita illam dare, vt à nullo Prælato religionis reuocari possit, quia est supremus Prælatus. Neque hoc est contra obedientiæ votum, quia ipsamet obedientiæ ratio postulat ordinem, & subordinationem, & consequenter petit vt superior Prælatus possit dare facultatem, quam inferior reuocare non possit, & consequenter integra ratio obedientiæ seruatur, si supremo Prælato obeditur, quando omne ius in talem personam, ipse sibi reseruauit.

XIX. *Quando ex.*

In quarta obiectione petitur, quomodo seruandum sit paupertatis votum ab eo, qui extra claustrum viuere permittitur; nam quod seruari debeat certissimum est, cùm illud non tollatur. Primò ergo nihil proprium habere potest propter illam mutationem, quia repugnat voto. Nec necessarium est, quia talis religiosus manet semper mēbrum suæ religionis, & ideo si quid habet, dominium eius esse potest apud religionem, vel apud eum, apud quem est dominium omnium bonorum, quibus sua religio vtitur, quod propter fratres minores dicimus. Deinde (vt satisfaciamus Concilio Tridentino) non est necesse vt habeat administrationem aliquorum bonorum immobiliū, neque annuos reditus certos, ad quos ius aliquod quasi proprium habere videatur; nam sunt plures alij modi, quibus sustentari possit. Primùm recipiendo certam aliquam portionem, à suo Prælato, vel Monasterio, cuius vsum, & non ampliùs recipiat. Secundò petendo eleemosynam. Tertio suis laboribus, vel ministerijs aliquid acquirendo, vel sustentationem, aut stipendium ab aliquo Prælato, Ecclesia, vel Academia, &c. recipiendo. In quibus modis omnibus integra seruari potest paupertas, nō solùm quoad proprietatem, sed etiam quoad vsum, quia semper est dependenter ab aliena voluntate, & iuxta beneplacitum eius. Vnde etiam fit, vt talis religio possit disponere, dum sic viuit de bonis, quæ veluti in peculium habet suo arbitrio, & salua nihilominus paupertate, quia totum illud facit ex licentia Superioris. Et ideo licèt eius arbitrium sit veluti proxima regula; principalis verò cui conformari debet, est iusta licentia Prælati, vel formalis, vel interpretatiua, iuxta superiùs dicta de voto paupertatis. Tandem possit etiam in eo statu aliquid acquirere modis licitis ac sibi permissis; Atque ita suum peculij modum congregare, per illam tamen acquisitionem nullum ius sibi comparat, sed totum transit in monasterium iuxta cōmune ius Religiosorum suprà explicatum, quod eodem modo locum habet in Religioso, etiam si extra clausstrum viuat; non agimus enim de Episcopo vel beneficiario, de quibus infrà à cap. 16. dicemus, quibus titulis seclusis, nulla est ratio eximendi quemcunque Religiosum propter solam separatam habitationem.

tra claustrum cum licentia, nihil potest habere proprium.

Neque oportet habere ius administrandi bona immobilia.

Quomodo possit acquirere bona aliqua.

Itaq; in omnibus seruare debet paupertatis regulas suprà positas, solumque intercedit differentia, quòd existenti extra clausstrum necessariò conceditur licentia, veluti permanens, & aliquo modo generalis, dandi, & recipiendi; quæ tamen necessariò limitatur, vel iuxta expressam voluntatem Prælati, vel iuxta generales regulas de obligatione voti paupertatis. Vnde rectè aduertit Nauar. suprà, ex vi facultatis viuendi extra clausstrum, si nihil aliud exprimatur, nullam specialem licentiam concedi ad disponendum liberè de bonis, quæ in eo statu acquiruntur, quia nulla est inter hæc connexio necessaria. Imò nec per se rationabilis est, nisi specialis causa intercedat ad eam extensionem faciendam, quia maior effectus maiorem causam requirit. Quod ego verum esse opinor, non solùm de tam ampla licentia, qualis est conuertendi omnia in suos vsus, sed etiam de quacunque relaxatione in regulari paupertate, quam ille modus viuendi non postulat; sed tantùm vel ex necessitate quadam humana, vel ex decentia, & honestate, præsertim misericordiæ, vt est facultas faciendi aliquam eleemosynam, prout recta ratio dictauerit, quæ censenda est concessa, eo ipso, quòd non negatur, quod à fortiori confirmari potest ex his, quæ Nauar. supra tractat n. 41.

XX. *Concluditur modus paupertatis extra clausstrum degentis.*

CAPVT

CAPVT VIII.

An ex natura rei liceat professo vnius religionis propria authoritate ad aliam strictiorem transire?

TRansitus ab vna religione ad aliam potest esse vel ad strictiorem, vel ad æqualem, vel ad laxiorem. Potest item considerari tripliciter, primò ex natura rei. Secundò stando præcisè in iure communi. Tertiò iuxta peculiare priuilegium per Sedem Apostolicam religioni concessum. De primo ergo modo dicemus in hoc & sequenti capite; de alijs duobus, in sequentibus.

I. Dico igitur primò, transitus ab vna religione ad aliam non est per se & intrinsecè, seu ex natura rei malus, etiamsi propria authoritate fiat, dummodo fit ad religionem perfectiorem. Dixi *etiamsi propria authoritate fiat*, quia si Pontificis authoritas interueniat, res est extra omnem controuersiam vt constat ex vsu, & ex his, quæ infrà dicemus de iure Canonico. Ratio etiam id ostendit, quia iuxta humanam conditionem sæpe occurrere potest moralis necessitas faciendi hunc transitum; ergo oportet, vt saltem authoritate Pontificis licitè fieri possit. Addimus ergo in assertione sine hac etiam facultate interdum fieri posse. Et præterea per illam particulam intelligimus non esse necessariam licentiam eiusdem religionis; nam si ipsa consentiat, nulla etiam est dubitandi ratio, quia volenti, & consentienti nulla fit iniuria; ergo si religio, quæ relinquitur, consentit, nulla iniuria fit illi: neque etiam fit Deo, quia eius obsequium, & cultus in vtroque loco quæritur. Quæ ratio etiam videtur probare ex consensu religionis licitum esse hunc transitum etiam ad æqualem, secluſa humana prohibitione, de qua infrà videbimus, quia secluſa iniuria tertij non est improbabile, posse propria authoritate votum licite commutari in æquale. Oppositа tamen sententia est longè probabilior, eamque latè defendimus tract. 6. lib. 6. c. 19. à n. 5. Conclusio ergo posita loquitur de transitu, qui fit ad perfectiorem inuita propria religione. Ratio autem eius est, quia per hunc transitum non fit contra obligationem Deo factam in professione religionis; ergo non est vnde sit illicitus ex natura rei, etiam si propria authoritate fiat. Antecedens patet, quia per professionem religionis præcipuè intenditur tendentia ad perfectionem ex vi status, ad hanc ergo per se primò Religiosus obligatur: sed per hunc transitum non receditur ab hac tendentia in perfectionem, sed potiùs magis apprehenditur; ergo non est contra illam obligationem.

II. Sed contrà, in hac obligatione non est attendendus finis eius, sed materia, ita enim in omni lege, & promissione seruatur; sed per professionem licèt intendatur tendentia ad perfectionem, non est tamen illa materia promissionis & voti, nisi quatenus in particulari promittitur talis paupertas & obedientia secundùm talem regulam; hæc autem materia non seruatur transeundo ad aliam religionem, quia ad minimum mutatur obedientia secundùm regulam. Ad hoc verò respondendum est, per aliam partem assertionis; ideo enim restricta est ad transitum in religionem perfectiorem. Vnde probatur simul illa pars, & satisfit difficultati; nam in materia voti, licet mutare vnam in aliam, præsertim, quando in ordine ad finem intentum diuini cultus, & propriæ perfectionis fit commutatio in meliorem, vt suprà tract. 6. probatum est; sed ita est in præsenti: ergo. Dices illud esse verum, quando votum fit soli Deo, & non datur ius in re alicui hominis; at in perfectione religionis præter vota Deo nuncupata fit promissio, vel potius traditio tali religioni, quæ acquirit dominium in talem personam; ergo non potest professus priuari religione illo dominio sua authoritate, quod facit transeundo ad aliam religionem sua authoritate. Sicut, qui se alicui vendit, aut tradit in seruum, non potest se alteri donare priuādo priorem dominum suo iure propter quodcunque maius commodum suum. Respondetur etiam, in Religiosa professione licitam esse illam commutationem eius loquendo ex sola rei natura, quia sicut in matrimonio rato, verum ius, & dominium acquiritur sponso, & nihilominus potest à contractu recedere transeundo ad religionem, quia in illo contractu intrinsecè inest conditio melioris frugis; ita multo maiori ratione in contractu, qui per professionem cum religione fit, inuoluitur intrinsecè conditio melioris frugis; multo enim maior ratio in hoc contractu interuenit, quàm in illo, quia matrimonium non ita per se, & immediatè ordinatur ad spiritualem perfectionem, & cultum Dei, sicut professio Religiosa. Et ideo meritò est maior hæc licentia in professione quàm in matrimonio, quia in matrimonio solùm durat quandiu consummatum non est, quia postea inuoluit intrinsecam malitiam; in professione verò est perpetua, quia nunquam inuoluit malitiam neque tractu temporis, aut aliquo vsu, vel actione ius maius religioni acquirit, & vt sic dicam, status ille talis est, vt vsque ad gloriam, seu finem vitæ non censeatur consummari.

III. Denique propria ratio est, quia ipsamet traditio professionis, licèt fiat religioni, non fit principaliter propter ipsam, sed propter Religiosum, & perfectionem eius, & ideo semper censetur relicta facultas, assumendi statum perfectiorem, & in hoc est magna differentia inter seruum, & Religiosum, vt suprà tactum est. Atque hoc confirmat vsus antiquorū Monachorum; legimus enim fuisse solitos sua monasteria relinquere, vel ad vitam solitariam, & magis austeram sustinendam, vel ad vitanda aliqua spiritualia incommoda. Optimum de hac re exemplum legimus apud Cassianum lib. 4. *de institutis* renunciantium c. 30. vbi refert Abbatem Pynuphium suum Cœnobium reliquisse vitandi honoris gratia, propter maximam reuerentiam, & subiectionem, quam omnes illi præstabāt; vt ergo humilitatem, & subiectionem, quam deliderabat, exercere posset, *clam fugiens de Cœnobio fassis solus, in Thebaidis vltimas partes, ubique depositio habitu monachorum assumpta seculari veste Cœnobium Tabennesitarum expetit, quod scilicet cunctis esse distinctius.* & c. 31. refert eundem Sanctum semel reuocatum ad suum Cœnobium iterum in Palæstinam aufugisse, & in alio monasterio receptum fuisse. Nec lectorem perturbet illa mutatio habitus monachalis in secularem, quia non fuit temeraria, nec ad permanendum, vel vagandum, in illum habitum, sed ex pia causa, & ad breue tempus, quantum scilicet ad illud sanctum propositum esset necessarium. Idem fecisse Macharium, & à Sancto Pachomio ignorante fuisse susceptum, refert Paladius in Prato spirituali, aliàs in Lausiaca historia c. 6. & simile refert c. 21. de quadam Sanctimoniali. Præterea de Sancto Benedicto legimus priùs mutasse monasterium, vt ad regendum aliud petentibus fratribus accederet, postea verò illis iniquè se gerentibus ergà illum ad pristinum monasterium redisse, apud Gregorium lib. 2. dialogorum c. 3. Et quod amplius est, idem Benedictus in sua regula c. 61. agens de Monachis peregrinis, dicit recipiendos esse, & si ibi perseuerare voluerint, & stabilitatem suam firmare, & bonum specimen sui dederint, admittendos esse. Tamen D. Benedictus ibi loquitur de Monachis eiusdem

eiusdem religionis suæ, qui cùm profitentur secundùm illam regulam, eo ipso habent hanc facultatem modo in ea præscripto.

IV. Sed obijci potest, nam sequitur Religiosum, qui habet licentiam à Summo Pontifice ad transeundum ad determinatam religionem, posse authoritate sua transire ad strictiorem; consequens est falsum; ergo. Sequela probatur à paritate rationis. Minor autem patet, quia delegatus non potest mutare voluntatem delegantis, quia delegatio est stricti iuris, cap. P & G. de offic. deleg. ergo similiter, qui talem habet licentiam, non potest virtute illius aliud facere, nisi quod in illa præscriptum est; non potest ergo ordinem mutare. Respondeo concedendo sequelam, etiamsi viri aliqui docti aliud sentiant. Duobus autem modis potest alia religio esse strictior. Primò etiam comparatione illius religionis à qua fit transitus; & sic constat esse licitum; non tam virtute illius facultatis, quàm ex natura rei, vt dictum est; & ex iure communi, vt infrà cap. 10. patebit. Nisi fortè ex priuilegio esset prohibitus ille transitus; nam tunc necessarius erit vsus facultatis, & tunc dico etiam illam sufficere eadem ratione, qua in puncto sequenti.

V. Alio ergo modo potest religio esse strictior comparatione alterius, ad quam transitus concedebatur, licèt non sit respectu eius à qua fit, & tunc est nonnulla maior ratio dubitandi. Dico tamē etiam tunc posse fieri. Primò, quia votum de quacunque religione determinatè sufficiēter impletur in quacunque strictiori; ergo à fortiori hæc facultas. Nam duo respectus possunt in ea considerari; vnus est libertatis, quæ datur ad relinquendam propriam religionem, & hic semper est idem, seu eadem reuocatio iuris, seu priuilegij talis religionis; secundus est ad aliam religionem, ad quam fit transitus, & quoad hoc fit restrictio transeundo ad meliora. Est enim considerandum, determinationem talis religionis factam à Pontifice in tali facultate, non esse in specialem fauorem vel auxilium talis religionis; nam si de hoc constaret, tunc verum esset non posse mutari Pontificis voluntatem; nunc autem non ita loquimur, sed prout ordinariè conceditur talis licentia in gratiam Religiosi, & frequenter fit determinatio ad petitionem eius, vel si fit ab ipso Pōtifice, solùm est ad restringendam facultatem, ne transitus fiat ad laxiorem, & vt obligatio relinquatur magis certa, & determinata; ergo quando quis vtitur facultate illa ad transeundum ad arctiorem, non excedit, sed potiùs minùs vtitur illa facultate, quàm posit. Tertiò argumentor ex voluntate præsumpta cōcedentis. Cur enim vellet impedire Pontifex transitum ad perfectiorem, si ad minùs perfectam illum concedit? Declaratur in hunc modum; nam si quis vtens illa facultate transeat ad religionem sibi designatā, potest deinde transire ad perfectiorem illa; ergo potuit etiam à principio immediatè transire; nam ille intermedius terminus non est per se necessarius, neque vlla ratio probabilis apparet, ob quam censeamus Pontificem voluisse cum hoc rigore illum præscribere. Quocirca sicut in iure dicitur non esse reum voti, qui in melius illud commutat, ita hic dicimus non esse reum talis facultatis, vt sic loquamur, id est, non excedere illam, neque ea abuti, qui virtute illius ad strictiorem immediatè transit: nam ex parte termini à quo, eam formaliter implet; ex parte verò termini

VI. ad quem, impletur eminenter.

Per quod patet responsio ad fundamentum cōtrariæ sententiæ; tum quia licèt delegatio sit stricti iuris, in præsenti non extenditur, sed potiùs restringitur, vt declaratum est, tum etiam, quia in dicto cap. P & G. solùm significatur delegationem esse stricti iuris; quoad iurisdictionem, vt non posit extendi ab vna persona in aliam, vel ab vna causa in aliam, vbi nulla est connexio; non est tamen ita stricti iuris, vt sub formali concessione non posimus, & sæpe debeamus intelligere aliquid virtualiter concessum. Neque existimo Nauarrum aliud sensisse consil. 63. de Regul. n. 4. cùm de quadam delegatione facta ad certum ordinem seu conuentum, ait nihil potuisse fieri virtute illius, nisi ad illum ordinem: loquebatur enim manifestè comparatione ordinis laxioris, vt constat ex clausula proximè præcedenti.

Sed quid si Religiosus habeat votum non transeundi ad aliam religionem, licebitne nihilominus huiusmodi transitus? Respondeo duplici tempore, & duobus modis potuisse fieri tale votum, primò ante ingressum in primam religionem, vel post professionem in illa. Item fieri potuit vel absolutè non transeundi, vel determinatè non transeundi ad perfectiorem, vel ad laxiorem, vel ad æqualem. Si ergo votum fuit factum ante professionem primæ religionis, quocunque sensu factum fuerit, postea non obligat, quia per professionem extinguitur tota eius obligatio. Nam licèt fecisset votum determinatum ingrediendi strictiorem religionē, & nihilominus profiteretur laxiorem, ampliùs non teneretur priori voto, vt declaratum est in capite penultimo de Regularib. in 6. ergo multo minùs obligabitur priori voto transeundi vel non transeundi ad aliam religionem. Si autem votum non transeundi factum est post professionem, obligare quidem potest specialiter ad non transeundum ad laxiorem, neque ad æqualem, nam licèt ad hoc teneatur Religiosus ex vi suæ professionis, vt dicemus, non repugnat nouam voti simplicis obligationem superaddere. Quia Religiosus capax illius est, nam præcedens professio, non extinguit aut impedit subsequentia vota, vt suprà vidimus. Materia etiam illa apta est ad votum, quia respectu talis personæ est de meliori bono, quod est manifestum, quoad non transeundum ad laxiorem; habet autem etiam locum in ordine ad æqualem, quia licèt absolutè, & secundùm se, non sit melius esse in vna religione quàm in alia æquali, tamen supposita professione iam facta in vna religione, melius est illi permanere, quàm ad æqualem transire; quia est iam ius acquisitum priori religioni, & quia cæteris paribus mutatio est in minus bonum. Operabitur autem tale votum duo: vnum est, vt si eo non obstante transitus ad laxiorem, vel æqualem indebitè fiat, grauiùs peccetur propter transgressionem talis voti, quæ adiungitur priori malitiæ; aliud est, quia si petenda sit dispensatio ad transeundum, oportebit hanc specialem obligationem declarare, alioquin licèt soluantur alia vincula, semper hoc manebit; oportet ergo, vt illud etiam dispensetur, vel irritetur à Prælato religionis, nam hoc etiam modo tolli potest, vt ex superioribus constat.

VII. *Quæstiuncula de voto non transeundi ad aliam religionem.*

Resolutio quando votum factum est ante professionem in priore religione.

Item quando factum est post professionem, de non transeundo ad æqualem, vel laxiorem.

Dices, non videri hoc votum distinctum à prioribus, sed idem repetitum, seu renouatum, vt licèt Religiosus post professionem iterum promittat Deo seruare castitatem, vel seruare professionem, quoad hanc partem non addit nouam voti obligationem, & si dispensatio in ipsa professione petenda esset, non oporteret illam quasi reflexam promissionem explicare, & idem est, si post professionem addat votum non nubendi, vel quid simile; ergo idem est in præsenti, quia hoc votum non transeundi, non videtur esse aliud, quàm repetitio & explicatio voti obedientiæ facti in tali religione; nam ratione illius tenetur quis ibi perpetuò manere, sicut votum non apostatandi non videtur distinctum ab ipsa professione, nec circunstantia necessariò in confessione aperienda. Respondetur

VIII.

tur hoc non esse improbabile, sed eo non obstante, multi putant illud votum addere nouam obligationem, & esse circunstantiam, vel aperiendam in confessione, si tale votum violetur, vel explicandam in obtinenda dispensatione, quia indiget etiam propria relaxatione. Sed hoc non credimus conuenienter, nec consequenter dici, vt suprà tractando de voto in communi disputauimus.

IX. Respondetur ergo aliter, votum illud reuera esse specie, & forma, ac materia distinctum à tribus votis substantialibus professionis, quod est manifestum quoad castitatem, & paupertatem. De obedientia autem probatur, quia formaliter hoc non est votum obediendi, sed permanendi tantùm in tali statu, vel non transeundi ad alium incompassibilem, nec satis est, quòd vna materia ad aliam ordinetur, vt vota confundantur; nam licèt quis habens votum castitatis, voueat non ingredi in talem domum, in qua periclitatur castitas, nihilominus votum illud distinctum est, & addit specialem circunstantiam, & obligationem; ita ergo in præsenti censeo. Hoc enim votum immediatè & directè non respicit ipsam obedientiam, sed quidveluti præuium ad illam, imò nec pro motiuo proprio habere videtur obedientiæ bonum, sed firmam semper habere traditionem huic religioni factam, quæ est materia distincta à materia trium votorum, & illi addi potest obligatio voti, quia obligatio ipsius traditionis, vt sic, reuera non est voti, sed quasi iustitiæ, vt in superioribus visum est.

X. *Denique quando sit de non transeundo ad strictiorem.* At verò non potest tale votum obligare ad non transeundum ad perfectiorem religionem, siue in speciali de hoc fiat, siue in generali de non transeundo, quia priori modo est imprudens & nullum; posteriori autem modo non potest intelligi, neque esse efficax cum tanta extensione. Ratio est, quia tale votum de se est impeditiuum maioris boni, & ideo est nullum. Dices, hunc transitum non esse regulariter consulendum, quia moraliter non expedit; ergo hoc satis est, vt non efficere illum sit materia voti. Respondetur, ascensum ad perfectiorem statum secundùm se cadere sub consilio, & hoc satis esse, vt possit esse materia voti, & consequenter, vt oppositum eius de se non sit materia voti, quanuis ex circunstantijs possit interdum non expedire, vt statim declarabimus, quod non satis est, vt possit absolutè fieri votum non transeundi ad perfectiorem religionem, sed cum addito; non transeundi scilicet sine debito modo, vel consilio.

CAPVT IX.

An liceat etiam ex natura rei transitus propria authoritate factus ad religionem laxiorem, vel æqualem?

I. HAc in re dicendum est, transitum ad religionem laxiorem, vel æqualem propria authoritate, seu absque dispensatione esse illicitum. Probatur prior pars de laxiori, quia commutare votum de re meliori in minus bonam, non licet sine iusta dispensatione; ergo. Quia verò hæc ratio non ita vrget in transitu ad æqualem, addenda est alia, quæ comprehendat vtramque partem, scilicet, quia huiusmodi transitus est contra ius acquisitum tali religioni. Nam conditio supradicta incluſa in tali contractu, solùm est de meliori fruge, quia solùm est propter maiorem cultum Dei, vel maius animæ bonum. Nam sine hoc respectu irrationabilis est libertas ad relinquendam propriam religionem. Esset que magna inæqualitas, si ipsa obligaretur absolutè ad retinendum perpetuò Religiosum, & ille posset eam relinquere pro alia æquali: quod nec religio expressè vult vt dicamus renuntiare iuri suo, nec præsumi potest id velle, cùm nemo contra se ipsum contrahere præsumatur. Dices, eandem inæqualitatem interuenire in transitu ad meliorem religionem; nam plus obligatur religio, cùm non possit dimittere ipsum Religiosum, vt meliorem recipiat. Respondeo primò, non esse similem rationem, quia respectu perfectioris status est rationabilis causa præsumendi, vel potiùs obligandi religionem ad contrahendum sub illa conditione; respectu verò alterius æqualis nulla est talis ratio. Secundò dicitur aliunde compensari hanc apparentem inæqualitatem; nam religio potest dimittere vnum Religiosum propter defectum eius, vt suprà cap. 4. visum est; nulla ergo est inæqualitas, quòd ipse possit dimittere religionem solum propter defectum minoris eius perfectionis. Religio autem non potest communi iure dimittere Religiosum professum quandiu vita eius moraliter tolerabilis est: iniquum ergo esset si ipse posset eam dimittere, non solùm tolerabilem, sed etiam æquè perfectam.

Dubium I. *An transitus ex natura rei licitus expediat.*

II. Ordinarij mutationis, deinde Patres. Superfuntverò nonnulla dubia circa hanc assertionem. Primum; esto hic transitus per se licitus sit, an sit expediens, & moraliter vel regulariter consulendus. Tractat hoc D. Thom. 2. 2. quæst. 189. art. 8. & respondet his verbis: *Transire de religione ad religionem non simpliciter propter magnam necessitatem non est laudabile, tum quia ex hoc plerunque scandalizantur illi, quos relinquuntur, tum etiam, quia facilius proficit aliquis in religione quam consuevit, quàm in illa quam non consuevit, etsi in paribus.* Et deinde affert sententiam Nestorij Abbatis, quam refert Cassianus collat. 24. cap. 5. *Vnicuique* (ait) *vtile, atque conueniens est, vt secundum propositum, quod elegit, siue gratiam, quam accepit, summo studio ac diligentia, ad operis arrepti perfectionem peruenire festinet, & aliorum quidem laudans admiransque virtutes, nequaquam à sua quam elegit professione discedat.* Et cap. 6. addit, ex hac mutatione sequi dispendium potius, quàm profectum, quia dum quis varias inchoat vias, per nullam earum ad terminum tendit. Vnde concludit: *Multis viis ad Deum tenditur, & ideo vnusquisque illum, quam semel arripuit, irreuocabili cursu suæ intentionis conficiat, vt sit in qualibet professione perfectus.* Basilius etiam in Constitutionibus monasticis, cap. 34. loquens etiam de Monasterijs eiusdem religionis monasticæ (in ea enim professio de se perpetua sit in vno monasterio) monet Prælatos eorum ne temerè, vel inconsideratè desciscentes inuicem alter alterius fratres suscipiat; *Si quidem hoc facere* (inquit) *summa confusio est, dissolutio, atque peruersio spiritualis ædificij.* quod latè prosequitur, ac tandem concludit: *Tunc autem tantummodo reprehensione vacare fratris segregatio debet, quandocunque ex Antistitis iudicio, occultæ alicuius, quam ipse sciat, vtilitatis causa fiat.* D. etiam Bernardus in Epistola 1. ad Robertum tractans de transitu Roberti nepotis sui à suo Cistercienſi ordine ad Cluniacensem, grauiter inuehit in huiusmodi transitum, diciteque esse contra regulare decretum, & contra votum. Quod si quis dicat Bernardum ibi conqueri de transitu à religione austeriori ad laxiorem: obstat idem Bernardus in lib. de præcepto, & dispensatione, cap. 20. vbi ex professo tractat de stabilitate professionis in eodem loco, & an liceat mutare illam vel expediat: *Ad quod* (inquit) *interim nunc secundùm rationem dicam, à bono, quod semel quis voverit, non licere discedere, & ad hoc mutare locum, quem sibi quisque deligendo, & cui se sua voluntate ac voce firmauerit, omnino non vouisse.* Sed in his verbis planè loquitur de transitu, vel

vel ad sæculum, vel ad laxiorem ordinem; nam ille est propriè decessus, & ideo simpliciter dicit, *Non licere*; Inferiùs verò subdit, *Sane de Religiosis, ac bene ordinatis monasteriis nullus professorum meo consilio, ne arctioris quidem vitæ desiderio, sine licentia sui senioris egrediatur*; & inferiùs adhibet exemplum. *Forte vult aliquis de Cluniacensibus institutis ad Cistercienses se se stringere paupertatem, eligens præ illis, nimirum consuetudinibus, magis regulæ puritatem. Si me consulit non consulo; si non, sanè id sui Abbatis vsurparit assensu.* Et in Apologia ad Guillelmum Abbatem, testatur se multos religiosos ab illo transitu remouisse, cùm tamen in eadem Apologia illius ordinis relaxationem reprehēdat.

III. *Primum confectarium ex ad. ductis Patribus.*

Ex mente igitur istorum Patrum imprimis colligimus, huiusmodi transitum, etiam si fiat titulo maioris perfectionis, periculosum esse, & rarò aut nunquam esse consulendum. Primùm (aiunt Bernard. & D. Thom.) propter scandalum eorum, quos deserit. Secundò (prosequitur Bernard.) quia certa pro dubijs relinquere tutum non est, forsan enim hoc tenere potest, illud non poterit. Tertiò ex D. Thom. quia bona consueta relinquere, & insolita inchoare, non solet ad proficiendum esse vtile. Quartò (ait Bernard.) *suspectam habeo lenitatem*, &c. quæ prosequitur.

IV. *Secundum confectarium.*

Secundo colligitur ex dictis Patribus hunc transitum non esse faciendum sine assensu, & iudicio Prælati, quod duplici ratione verum est. vna, quia res adeo grauis & lubrica fieri non debet sine prudenti consilio; quod subditus à Prælato suo, quem Dei loco habet, accipere debet regulariter, ac per se loquendo: præsertim, quia cùm ille cognoscere soleat vultum pecoris sui, & naturam ac mores eius, faciliùs poterit, & rectum consilium illi dare, & si fortasse occasione aliqua leuiter moueatur, illi remedium adhibere. Altera videtur hoc necessarium propter conuenientem subordinationem subditi ad Prælatum. Vnde aliqui censent ex natura rei esse graue peccatum egredi monasterio ea intentione, sine licentia Prælati petita, & obtenta, vel saltem iniustè negata, quia Prælatus pro eo tempore habet ius custodiendi, & regendi talem personam, ergo non potest subditus inscio Prælato, licitè egredi etiam illo titulo, item quia illo tempore solicitus erit Prælatus de statu subditi, quod est magnum morale incommodum, & præterea occasio scandali multùm inde augetur, & exponuntur alij periculo iudicandi eum esse Apostatam.

V.

Quę rationes iudicio meo probant occultam fugam, etiam hoc titulo factam, vix posse moraliter excusari à peccato mortali. Quia verò hæc malitia non est in ipso opere, vt sic dicam, id est, in transitu, ideo si semel fiat, & alia religio perfectior assumatur (loquendo ex natura rei vt loquimur) non est iterum ad priorem statum reuertendum, vt ait Bernard. suprà, sed sufficiet priorem Prælatum certiorem reddere de suo statu ne solicitus sit. Addo præterea dependentiam à proprio Prælato in hoc negotio non esse ita debitam ex natura rei, vt sine assensu & consensu eius nunquam possit licitè fieri. Ratio est, quia ex voto obedientiæ Religiosus ad hoc non obligatur; ergo simpliciter non tenetur. Patet consequentia, quia ex nullo alio capite potest oriri obligatio per se, cùm ex contractu, & traditione non oriatur, vt suprà ostendi, & alia incommoda, quæ sequi possunt, accidentaria sunt, & alijs modis præueniri possunt. Antecedens autem patet, quia votum obedientiæ solùm obligat secundum regulam, non autem ad ea, quæ spectant ad superiorem regulam, quale est, illam assumere vel relinquere. Et ideo diximus tract. superiore, Prælatum regularem non posse irritare votum ascendēdi ad perfectiorem ordinem, etiam si possit irritare cætera. Vnde, quod spectat ad assensum, id est,

iudicium Prælati an transitus expediat nec ne? optimum consilium est expectare illud, & stare illi, non tamen video vnde sit præceptum ex natura rei, imò aliquando potest Prælatus in hoc esse suspectus, quia est veluti pars propter affectum ad suum monasterium, & curam eius, quam gerit. Interdum etiam potest authoritate & numero aliorum contrarium consulentium vinci; cæteris autem paribus Prælati iudicium præferendum est. Vnde à fortiori constat, non esse præceptum expectare consensum eius, quia si assensus non est necessarius, multo minus erit consensus, cùm secundum rectam rationem voluntas debeat sequi intellectū; & ratio à priori est suprà tacta, quia obedientia Prælati non obligat in illa materia; ergo ex vi voti, vel præcepti, non tenetur subditus sequi voluntatem Superioris. Et hoc etiam supponit ius Canonicum cap. seq. citandum, quia non disponit contra ius Superioris, sed potiùs in fauorem eius.

Addunt verò Authores communiter limitationem, quæ si vera est, locum habet non tantùm respectu iuris communis, sed etiam ex vi iuris naturalis. Est autem limitatio, vt ex transitu huiusmodi non grauiter lædatur, vel infametur prius monasterium: nam tunc nec Prælatus tenetur dare licentiam, nec subditus potest recedere sine illa obtenta, nec recedens erit securus, licèt alibi recipiatur, sed reuocandus est, argum. cap. *licet* de regular. ibi, *In iacturam, vel iniuriam sui ordinis*, & ibi, *Sicut maius bonum minori bono præponitur, ita communis vtilitas priuatæ vtilitati præfertur*. Ita refert Panormitan. ibi, n. 12. & sequitur Sylvest. verb. *Religio*. 4. q. 2. & quia Panormitan. dubitat, addit non esse dubitandum, quando illa infamia, vel iactura non prouenit ex culpa monasterij sed ex rerum conditione, & idem sequitur referens Innocentium Antoninus 3. p. tit. 16. c. 4. quia *non debet* (inquit) *esse causa scandali, nec grauis iactura*, citatque illud Ambrosij 2. de officijs. cap. 24. *Veritatis est regula, vt nihil facias ommendandi tui causa, quo minor alius fiat*. habetur in cap. *Si quis vero* 11. q. 3. vbi Glossa aliam confirmationem adducit. In fine tamen addit aliquid, quod dubitationem Panormitani confirmat. *Si tamen* (inquit) *facies aliquid eo proposito, vt tibi prosit, licet alij noceat, non peccas*. Quod verum est, nisi nocumentum alterius tam graue sit, vt charitas obliget ad carendum proprio commodo propter vitandum malum proximi, & ita est limitanda illa doctrina communis.

VI.

Denique in hoc dubio animaduerto occultam fugam à monasterio etiam propter hunc finem *per se loquendo* non videri licitam ex natura rei propter rationem insinuatam; quòd Prælatus habet ius custodiendi talem personam, & talem locum, contra quod ius sine rationabili causa facere inordinatum est. Est etiam de se scandalosum, & habens speciem mali, quia opus ipsum ex se habet apparentem apostasiam, vel fractionem clausuræ, intentio autem in occulto latet. Dixi verò *per se loquendo*, quia si Religiosus iniustè impediatur à suo proposito, quod sanctum esse credit, vel probabiliter timet per importunas preces fore impediendum, & alioquin est tam integræ vitæ, vt non possit generare scandalum, vel si adhibet aliud remedium sufficiens ad præueniendum illud, poterit illa actio excusari à culpa, sicut excusatur in antiquis Sanctis, quorum exempla cap. præced. n. 3. retulimus; quia potest quis vti iure suo, & consulere suæ perfectioni spirituali non seruato iure Superioris, quando, vel ipse superior malè illo vtitur, vel subditus non potest sine graui suo incommodo illud custodire, quin potius secluso graui scandalo actiuo, non appareat in illo actu ex sola rei natura malitia mortalis, quia illud ius Superioris in huiusmodi materia magis videtur pertinere ad quandam decentiam,

VII. *De occulta fuga ad strictiorem regulam.*

& debitum ordinem, quàm ad rigorem iustitiæ, nihilominus tamen peruersio huius ordinis, & imprudens fuga est magnum indicium, instinctum illum, vel motionem non esse ab Spiritu sancto; nam quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Et ideo huiusmodi transitus tali modo factus, id est, occultè, & sine scientia saltem Superioris, ex se habet speciem mali, & minimè expedientis, & ideo nec consulendus, nec permittendus est, etiam secluſa prohibitione positiua, nisi vbi euidens apparuerit necessitas.

2. *Dubium, Quænam iudicanda sit religio perfectior ad hoc, vt transitus ad illam per se sit licitus?*

VIII. *Interrogantur quatuor in hoc dubio.*

Secundò dubitari potest circa eandem assertionem, quando vna religio iudicanda sit perfectior alia, ad hunc finem, vt huiusmodi transitus per se sit licitus. Ratio dubij est, quia religiones propriæ, & perfectæ (de his enim loquimur) in substantialibus, id est, in tribus votis conueniunt. In reliquis autem solent se habere tanquam excedens, & excessum. Nam vna excedit in paupertate; alia in austeritate habitus, vel cibi; alia in diuturna contemplatione, vel assistentia chori; alia in amplitudine, & perfectione obedientiæ; alia in excellentioribus operibus charitatis. Qua ergo regula vtendum erit? Præterea contingit vnam religionem esse quoad hoc securiorem alia, quòd maiorem solitudinem & separationem à conuersatione hominum profitetur, & ideo pauciores occasiones peccandi in ea esse videntur, propter quod securior appellatur; & nihilominus alia potest esse perfectior, quia reuera in ea sunt maiora media ad consequendam excellentiam sanctitatis, quæ igitur illarum erit præferenda ad huiusmodi transitum? nam vtrumque est per se intentum in statu religioso, scilicet, & maior feueritas, & maior perfectio. Rursus contingit vnam religionem ex vi suæ institutionis, & regulæ esse perfectiorem, & strictiorem alia, & nihilominus de facto, melius, & facilius tendi ad perfectionem in ea, quæ de se videtur inferior, quia integrè seruat suum institutum, & in altera remissè viuitur, &c. quid ergo ad hunc transitum magis expectandum est? institutum, an actualis obseruantia? Denique potest accidere religionem secundum se in omnibus esse perfectiorem, & iure, & facto, & nihilominus huic personæ non sit accommodata ad crescendum in perfectione; nam vt Gregorius aliàs dixit, licèt diuturna contemplatio secundùm se melior sit multis, non est melior propter naturam inquietam, & improportionatam; idemque dici potest, de austeritate vitæ, & similibus proprietatibus. Eritne igitur hæc sufficiens ratio ad faciendum hunc transitum sine vlla dispensatione, si per diuturnam experientiam de illa inæqualitate constet?

IX. *Quorundam responsio ad primam interrogationem.*

Circa primam interrogationem aliqui existimant ad hunc effectum honestandi hunc transitū illam esse religionem præferendam, quæ arctior est; vocant autem arctiorem illam, quæ in exterioribus obseruantijs corporis asperior, & rigorosior est. Ita sentit Panormit. citans Ioannem Andream cap. *sanct.* de regularibus in fine, & dicit esse opinionem Canonistarum. Sed ipsi non loquuntur ex natura rei, sed secundùm iura, & solùm dicunt, attendendum esse vbi viuitur strictiùs, in quo autem hæc stricta vita consistat non declarant, videntur tamen loqui de exteriori austeritate, quia de illa potest esse exterior certitudo, quam ipsi requirunt propter externum forum, & fauet lex Hispanæ partita 1. tit. 7. leg. 9. vbi etiam Gregorius Lopez glossa 3. vbi ita etiam interpretari videtur arctiorem religionem, distinguens illam contra sanctiorem, & fructuosiorem. Denique hanc opinionem sequutus est Emmanuel Rodriq. 3. tom. quæstionum regularium, q. 52. art. 4. solùmque fundatur, quia hic transitus debet ita fieri, vt in exteriori foro valeat. In exteriori autem foro, maior perfectio consistit in maiori austeritate, nam si ex vberioribus fructibus, & sanctitate esset pensanda, cum hoc pertineat magis ad factum quàm ad ius, nihil certum statui posset.

X.

Contrariam sententiam tenet D. Tho. dicto art. 8. qui vult attendendam esse excellentiam, & perfectionem religionis secundùm veritatem; sic autem *non attenditur secundum solam arctitudinem, sed principaliter secundum id, ad quod religio ordinatur, secundario vero secundum discretionem obseruantiarum, debito fini proportionatarum*, & idem dixerat q. 188. art. 6. Sequitur Syluester verb. *Religio*. 4. quæst. 1. & 2. Nauar. Comment. 4. de regular. num. 3. idemque sentiunt Palud. Antonius, & alij infrà citandi. Estque hæc opinio sine dubio vera, præsertim prout nunc loquimur ex natura rei, in qua magis attenditur veritas, quàm præsumptio. Nam ratio, & fundamentum huius transitus, vt sit licitus, est maior Dei honor, & maior spiritualis perfectio propria: si ergo verè, & in re ipsa religio in hoc præeminet, in ea inuenitur fundamentum huius liciti transitus; ergo, Confirmatur, & declaratur. Nam si professus in religione perfectiori licèt minùs austera, transeat ad minùs perfectam licèt magis austeram, re vera retrocedit, quia minùs exactè tendit ad perfectionē, quam promiserat. Ergo è conuerso, qui ab arctiori ad perfectiorem transit, non retrocedit; ergo licitè facit. Confirmatur secundo à simili de voto simplici; nam qui vouet opus perfectius, v.g. diuturnam orationem, non potest illud commutare in opus austerius, vt, v.g. ieiunium, solùm propter austeritatem, si omnibus pensatis prius opus semper iudicetur gratius Deo. Ergo similiter in præsenti. Vnde intelligitur conditionem inclusam in voto tam solenni, quàm simplici, non esse de austeriori vita aut opere, sed de meliori, seu gratiori Deo.

XI. *Ad fundamentum Emmanuelis in vltima parte.*

Ad fundamentum prioris sententiæ primùm dicimus, nos magis loqui in foro conscientiæ, & secundùm veritatem, quàm in foro exteriori, & apparentia. Deinde dico (quod statim cap. sequenti latiùs tractabitur) ius Canonicum non discordare ab hac veritate. Nam in cap. *licet*. de regularibus, priùs dicitur *arctioris religionis obtentu*. postea verò dicitur, *prætextu maioris religionis*, & ne quis dicat textum arctiorem vocasse maiorem, subdit tertio, *ad frugem meliorem vitæ valeat transmigrare*. & iterum subdit; *licite potest sanctiorem vitæ propositum assumere*. Certum est autem illam esse vitam meliorem, & sanctiorem, quæ perfectior est in ordine ad finem charitatis. Si ergo semel concedatur dari posse perfectiorem religionem cum minori arctitudine quoad austeritates corporis, vt reuera concedendum est, negari non potest, quin illa sit maior religio, quia maiorem Dei cultum profitetur, & consequenter, quòd vita eius ex vi status sit melior, & sanctior; ergo iuxta illud ius est licitus transitus ad illam. Vnde quoties ius loquitur de arctiore religione, vel intelligit cæteris paribus in alijs perfectioribus, vel certè (quod verisimile mihi est) loquitur non de arctitudine tantùm quoad corporis austeritates, sed absolutè quoad totam regulam, totumque viuendi modum. Quod rectè sensit Palud. in 4. d. 38. q. 3. n. 17. dicens: *Arctior dicitur religio, non quæ maiorum austeritatū, sed quæ est perfectiorū, & maiorū meritū*. Sic enim existimo nullam esse religionem simpliciter perfectiorem alia, quæ non sit etiam simpliciter arctior, quoad totam regulam. Primò quidem ob generalem rationem virtutis, quæ versatur circa

difficile, & ideo ſtatus, qui ex vi ſua maiorem perfectionem in exercitio virtutum requirit, difficilior eſt ex ſuo genere; ergo eſt etiam arctior ex vi regulæ. Secundò, quia vt religio ſimpliciter ſit perfectior, neceſſe eſt, vt omnibus penſatis, obſeruantiam trium votorum ſubſtantialium perfectius profiteatur, præſertim ſi in exteriori auſteritate minùs excellat, quia ſi in accidentalibus inferior eſt, oportet, vt in ſubſtantialibus excellat, aliàs cur erit ſimpliciter perfectior? At verò religio, quæ circa materiam trium votorum ſtrictior eſt, non tantùm perfectior, ſed etiam arctior dicenda eſt, quia maior rigor, & difficultas eſt in perfecta obedientia, v.g. quàm in corporali pœnitentia, & ſic de cæteris, cum proportione.

XII. Quamobrem non rectè exiſtimatur comparatio religionum in perfectione pertinere ad factum, & non ad ius; falſum enim hoc eſt, quia etiam hæc comparatio fit ſecundùm regulam conſiderato fine ad quem ordinatur religio, (vt dixit D. Thom.) & mediis illi proportionatis, quibus vtitur, vtique ſecundùm regulam, quidquid ſit de fructibus, ſeu effectibus, quos nunc non conſideramus. Atque ita non video cur etiam in exteriori foro non poſſit conſtare ex vi regulæ, maior perfectio vnius religionis, & maior etiam auſteritas in rebus difficilioribus, ſed magis ſubſtantialibus, etiamſi in corporali auſteritate inferior eſſe videatur. Non ergo inextricabiles quæſtiones ex huiuſmodi comparatione oriùntur etiam quoad externum forum. Nam ex fine, & regulis vniuſcuiuſq; religionis, per principia certa, & conformia ſacris Scripturis & Canonibus, id diſcerni poteſt, vt videbimus infrà in ſequentibus tractatibus, agendo de varietate religionum, & in particulari de Societate. Quod ſi tandem res fuerit dubia, non eſt contentioſè agendũ, ſed Superioris, hoc eſt Apoſtolicæ Sedis, iudicium expectandum eſt, & interim ſubditus non poteſt mutare ſuam religionem inuito ſuo Prælato, tum quia in dubio, iudicio Prælati ſtandum eſt, tum etiam, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, tum denique, quia durante dubio reputantur illæ religiones tanquam æquales, & ideo non eſt licitus transitus inuito Prælato.

XIII. *Completur enodatio interrogationis. hab. tr. 10. n. 8.* Igitur, vt illi primæ interrogationi integrè ſatisfaciamus, dicimus in huiuſmodi tranſitu omnes conditiones vtriuſque extremi conſiderandas eſſe ad iudicium ferendum. Nam ſi cætera ſint paria, & vna religio excedat in aſperitate vitæ, ſine dubio eſt licitus tranſitus ad illam, quantum eſt ex parte perfectionis eius. Si autem in alijs non eſt æqualitas, conſideranda ſunt ea, in quibus inuicem ſe excedunt, vt ea præferatur, quæ excedit in re altioris ordinis, & magis grata Deo. Et præcipuè conferre ſolet excellentia finis, quia in moralibus eſt præcipua circunſtantia, & ſi res bene ſit inſtituta, vt eſt quælibet religio approbata, habebit etiam media ſuo fini proportionata. Quanuis in hoc etiam poſſit eſſe inæqualitas, & ideo ſi religiones in fine conueniant, illa præferenda eſt, quæ plura, vel meliora obſeruat media, magiſque fini proportionata ex vi ſuæ regulæ. Sicut etiam licèt duæ religiones videantur æquales in vitæ auſteritate, non ſtatim credendum eſt eſſe prohibitum tranſitum ab vna ad aliam, quia in alia perfectione poteſt vna excedere, quod ſatis eſt, vt illa præferatur.

XIV. Tunc verò difficultatem ingerit, quod ſecundo loco interrogaui, ſi vna excedat in perfectione, & alia in ſecuritate, quid dicendum ſit: caſus enim profectò non repugnat, ſtatus enim Epiſcopi perfectior eſt, non tamen ſecurior; & actus martyrij perfectiſsimus eſt. in eo autem plus periculi eſſe poteſt, propter maiores occaſiones, & difficultates, & ſolitaria vita per ſe ſpectata eſt perfectiſsima, ſed periculoſior quàm Cœnobitica, vt cum Hieronymo ſentit D. Thom. 2.2. q. 188. art. 8. & inter Cœnobiticas, ſeu communes vitas, contemplatiua videtur ſecurior, quàm actiua, vel mixta, & tamen non ſemper perfectior eſt. De hac ergo comparatione nihil ſpeciale dictum inuenio ab Authoribus, & mihi eſt res dubia, ſpectata (vt loquimur) ſola ratione, & ſecluſo iure humano. Tamen iuxta mentem D. Thom. videtur dicendum ſemper eſſe licitum tranſire ad perfectiorem, etiamſi non videatur ita ſecura. Nam D. Thom. ſine vlla limitatione illud prius affirmat, & ratio eſſe poteſt, quia maior perfectio eſt per ſe primò intenta per profeſſionem, & alioqui nulla eſt religio, quæ non habeat ſufficientem moralem ſecuritatem, ſi quis eam diligenter obſeruare procuret.

Et fortaſſe in hoc fundatum fuit, quod refert Syluester verb. *Religio* 4. q. 6. Pariſienſem Academiam decreuiſſe licitum eſſe tranſitum ab Ordine Carthuſienſium, ad ordinem Prædicatorum, quod ipſe etiam affirmat, cum Antonino 3. p. art. 16. cap. 4. §. 4. qui in hanc ſententiam refert Ioannem Andream, & Monaldum, & Zabarellam Cardinalem, & Ioannem Dominicum, qui idem dicit de ordine Minorum; imò de Mendicantibus in vniuerſum idem ſentiunt cum Paludano in 4. diſt. 38. q. 2. n. 17. qui etiam addit inter Mendicantes licitum eſſe tranſitum ab alijs, ad Minores & Prædicatores. Denique Nauarr. conſil. 68. de regul. in prima impreſſione & 53. in 2. referens ſententiam Syluestri ſolum dicit ſe non vidiſſe textum, qui hoc in ſpecie declaret, tamen ſi bono zelo fiat & ſine ſcandalo, poſſe rectè fieri in foro conſcientiæ, quod planè intelligit ſine licentia obtenta à ſuo Prælato, ſicut intellexit Syluester. Fundamentum enim huius reſolutionis eſt, quia licèt religio Carthuſianorum ſecurior ſit, religio tamen Prædicatorum ex vi ſuæ inſtitutionis eſt perfectior, vt D. Tho. ſentit. Quod enim illa prior ſit ſecurior, videtur ſufficienter probari ex Extrauagant. *Viam.* de Regularibus, vbi Martinus Papa declarat licitum eſſe tranſitum ex Ordinib. Mendicantium ad Carthuſienſem, quod ſaltem fundari debuit in maiori ſecuritate. Verum eſt eundem Nauarrum conſil. 51. in 2. impreſſione & 10. in prima, affirmare Ordinem Carthuſienſem eſſe arctiorem omnibus Ordinibus Mendicantibus, *Carthuſiani* (inquit) *notabil ter omnes Mendicantes præcedunt vitæ auſteritate*, quam maximè fundat in perpetuo ſilentio, & clauſura, vix tamen poterit hoc dictum cum priore conciliare; nam ſi religio Carthuſianorum eſt arctior, cùm ſit etiam ſecurior, cur licet in conſcientia tranſitus ab illa ad Minores, vel Prædicatores? niſi dicamus eſſe arctiorem, quoad aliquas externas obſeruantias; non verò quoad perfectionem ſimpliciter, quomodo nunc nos de arctiori loquimur.

XV. *An ex natura rei liceat tranſitus à Carthuſienſibus ad Prædicatores, & alios mendicantes.*

Dices, ſi ex natura rei non licet tranſire à religione perfectiori, ad minùs perfectam, etiam titulo maioris ſecuritatis, cur Pontifex illud permittit? Reſpondeo, multa ſimilia facta eſſe de iure poſitiuo reſpiciendo ad bonum commune, quæ propria authoritate non licerent; & alia eſſe prohibita, quæ licerent, vt infra videbimus, poteſt enim in his Pontifex diſponere vel diſpenſare, prout iudicauerit expedire. Deinde ratio in præſenti eſſe potuit. Quia exceſſus in perfectione ſtatus incertus & controuerſus eſſe ſolet, quia pendet ex multarum circunſtantiarum comparatione; de maiori autem ſecuritate poteſt eſſe maior certitudo. Item quia licèt maior perfectio ſit melior, ſecuritas tamen exiſtimatur regulariter magis neceſſaria, leges autem conſiderant id, quod frequentiùs neceſſarium eſt, atque de hoc tranſitu iterum tract. ſequenti li. 2 c. 4. à num. 7. dicemus.

XVI.

XVII. In tertia interrogatione petitur, an hic excessus inter religiones, vt sit licitus transitus ab vna ad aliam, spectandus sit, secundùm ius, vel secundùm factum, id est, secundùm primariam regulæ institutionem, vel secundùm actualem obseruantiam eius. Ad quod respondet D.Tho. dict. art. 8. obseruantiam potius quàm institutionem spectandam, & affert exemplum Ioannis Monachi ex Cassiano collatione 29. cap. 3. & sequentibus, quæ sententia est communiter recepta, non solùm à Theologis, sed etiam à Canonistis, vt patet ex Innocentio, & Panormitan. in cap. *sanè*. & in cap. *licet*. de regular. ad quod expendunt verba textus in dict. cap. *sanè. Si locus vbi nunc permanes, maioris religionis quàm Ecclesia Romatensis existit*, &c. Vbi existentia non institutio, & similiter ponderant verbum capit. *licet vtiam duceret arctiorem*, quo significatur non sufficere strictam regulam, nisi vitæ & mores sint illi conformes. idem tenet Gregorius Lopez in leg. 9. tit. 7. partita 1. Sylvest. verb. *Religio* 4. q. 2. Palud. & Antoninus suprà, & omnes. Ratio autem est, quia hic transitus fit licitus ex intentione, & occasione maioris perfectionis; sed ad hoc parum refert institutio, si vsus & mores non sint illi conformes; ergo. Et confirmatur, quia lex consuetudine abrogata, vel derogata, iam non est lex, vel non est tam rigorosa sicut antea, sed iuxta moderationem, quam per consuetudinem accepit; ergo similiter iudicandum est de religione, & eius perfectione, secundùm eum statum, ad quem per consuetudinem deducta est, & non iuxta rigorem regulæ. Vnde considerari potest, tribus modis posse religionem esse temperatam, seu remissam à prima institutione. Primo de licentia Pontificis, & quasi per nouam institutionem, vel saltem consensionem totius religionis, & tunc est res clara, & sine limitatione.

Religio remissior tripliciter. A remissa primo modo licet transitus.

XVIII. Secundo potest contingere sola consuetudine adeò præscripta, vt reuera obligationem remiserit, ideoque in tali statu licitè viuatur, quanuis minus perfectè, & tunc æquè procedit eadem ratio, si consuetudo sit vniuersalis. Contingit tamen reseruari aliqua monasteria, in quibus rigor, & perfectio regulæ obseruatur, & tunc ait Ioannes Andreas, & sequitur Sylvest. transitum debere fieri ad monasterium strictum eiusdem ordinis; idemque à fortiori dicent, si ex approbatione Pontificis quædam monasteria, vel Prouincia rigorem regulæ; aliæ verò mitigationem obseruent. Veruntamen si Religiosus solùm professus est secundùm regulam sic mitigatam, licèt velit transire ad perfectiorem modum viuendi, non credo teneri transitum facere ad monasteria, in quibus totus rigor primitiuæ regulæ obseruatur; tum quia potest ille quærere maiorem perfectionem, & non tantam; dari enim potest medium inter illa duo extrema; tum maximè quia potest quærere maiorem perfectionem, & non maiorem austeritatem. Vnde cùm aliàs non teneatur ad illum rigorem, quem non est professus, non est cur obligetur ad sumendam austeritatem suæ primæ regulæ, eo ipso, quod vult maiorem perfectionem. Si autem velit transire ad aliam æquè austeram, & perfectam, tunc verisimile est debere potiùs manere in rigoroso statu propriæ religionis, quàm ad aliam transilire, tum quia illud fit cum minori nota, vel infamia religionis, & cum minori periculo, ac mutatione antiquæ consuetudinis, tum etiam, quia ibi potest seruare omne id ad perfectionem spectans, quod professus est, & aliquid addere, in alia verò religione, necesse est multa omittere, vel mutare: tum maximè, quia conditio melioris frugis in professione inclusa, potest seruari manendo in eadem religione, & obediendo Prælato eius: ergo ex vi professionis adhuc tenetur ibi manere, quia solùm est illi licita mutatio, quando est necessarium ad finem melioris frugis. Quæ ratio conuincit maximè; quando tota religio est sub vno Generali; nam si militent sub capitibus omnino diuersis, ferè reputantur tanquam religiones distinctæ, & ideo magna ex parte cessat hæc ratio; aliæ verò non probant præcisam obligationem, probant tamen maximè expedire ita omnino consulendum esse, & faciendum, nisi aliunde magna causa intercedat.

A remissa secundo modo quousque licent, vel non liceat transitus.

Tertio modo contingit regulam non seruari, solùm ex abusu, & praua consuetudine, quæ non excusat à culpa, vel propria, vel regulari, & tunc non solùm licitè, sed etiam suo modo necessaria est illa mutatio, si quis expertus sit, se moraliter non posse viuere, nisi secundùm illam consuetudinem, quia tunc non est professus secundùm regulam sic violatam, sed secundùm regulam obseruandam, & ideo, quærere debet statum & viuendi modum, in quo moraliter id facere possit; tunc autem si in religione sint monasteria, vbi regula seruatur, & in eis firmiter & stabiliter manere potest, nec sit periculum, quòd aliquando cogatur redire ad monasteria relaxata, tunc in eis manere tenebitur, nec poterit totam religionem relinquere propter laxiorem, quia reuera professus est secundùm obseruantiam talis regulæ, quam tenere potest, & sic retenta est perfectio status; ergo non habet ius relinquendi illum. In hoc etiam tertio modo consuetudinis locum habet, quod Ioannes Andreas addit, si quis habeat spem, quod permanendo in religione reformabitur, non potest illam dimittere propter laxiorem, quod est quidem verisimum supposita prædicta spe, quia tunc illa consuetudo non impedit perfectiorem vitam; imò præbet occasionem operis perfectæ charitatis, vt est reformatio propriæ religionis, tamen illa spes, in primo, & secundo modo relaxationis, nulla profecto est moraliter loquendo, & in postremo erit rara: vnde ex hoc capite rarò etiam priuabitur quis dicta libertate. Ait denique D.Tho. suprà citatus in num. 10. ad hanc mutationem in illo casu necessarium esse iudicium Prælati, quid autem nomine *iudicii* intelligat, non declarat. Sed loquendo ex natura rei, vt nunc loquimur, existimo eodem modo esse intelligendum, quo in superiori puncto explicatum est, nam est eadem ratio, quanuis Caiet. ibi oppositum sentiat dicens, in hoc casu necessariam esse licentiam petitam, & obtentam. Et ratio, inquit, est, quia hic transitus non est ad melius absolutè, sed in casu regulare est autem, vt quod est agendum in casu, à Superioribus hauriendum sit, quę ratio non cogit, quia ille transitus est ad melius simpliciter in individuo, licèt non sit melius ex specie, vel genere; & hoc satis est, quando de excessu certo, & sine dubitatione constat; & ita sentiunt Authores citati æquiparantes in hoc prædictos casus.

XIX. *Quid sit missa.*

XX. In quarta interrogatione petitur, an hæc comparatio Religionum debeat absolutè inter eas neri, an respectiuè ad personam religiosi, qui sperat magis proficere in religione laxiori, quàm in arctiori, quam professus est. Ad quod respondetur intelligendam esse absolutè, & non cum illo respectu, ideoque non licere tali religioso sua authoritate, hunc transitum facere. Hoc sentit D. Thom. communiter receptus dicto ar. 8. dum ait, in eo casu necessariam esse dispensationem. Et ratio est, quia illud votum religiosum simpliciter factum est de meliori bono, & absolutè loquendo potest implerinam licèt fortè sit difficilis, & repugnans, natura cum diuina gratia, & auxilijs religionis superari potest; ergo non potest propria authoritate in minus commutari. Vnde confirmatur, & declaratur, nam quando quis per professionem se tradit religioni, non includitur ibi hæc conditio, *nisi experiar*

XXI.

hunc statum esse repugnantem meæ naturæ, aut conditioni, vel *nisi mihi sit arduum, ac difficile illum integrè obseruare:* alioquin non esset firma, nec stabilis illa traditio, & quicunque vellet, facilè posset illo prætextu retrocedere; imò non solùm ad laxiorem Religionē, sed etiam ad sæculum, & ad nuptias illo prætextu liceret descendere, quia *melius est nubere, quàm vri:* & quia non absolutè, sed sub ea conditione se obligauit, quam multi dicerent in toto statu religionis, quantum ad ipsos, non impleri; quod absurdissimum est; & in errores huius temporis contra cœlibatum, inducit. Ergo professio religiosa talem conditionem non includit; ergo, & voto & iustitiæ repugnat recedere à professione facta illo solo titulo. Tandem confirmari hoc potest ex his quæ de votis simplicibus suprà tract. 6. diximus, non licere in eis similem commutationem in minus bonum ob similes difficultates propria authoritate facere.

XXI. Nihilominus tamen certum est, quod D. Thom. ait; ex dispensatione licitum esse huiusmodi transitum. Constat enim dispensationem transeundi ad laxiorem religionem esse possibilem, quod nullus negat, quia tunc nō dispensatur in voto solenni, sed in qualitate eius, vt sic dicam. Deinde est certū posse esse iustum, quia in hac materia, quod non est iustum, nec validum est, quia est dispensatio in obligatione voti, quæ si non est ex iusta causa, non est valida. Inter causas autem maximè iustas ad hanc dispensationem vna est, quæ in dicta obiectione tāgitur, de impedimentis specialibus talis personæ ad proficiendum in tali religione, sicut etiam dictū est de voto simplici: nam seruata proportione in omnibus quæ ad hanc commutationem, vel dispensationem pertinēt, eadem est in præsenti ratio. Vnde si quæratur apud quem sit potestas concedendi hāc dispensationem, respondendum est iure diuino esse in Summo Pontifice; an verò de facto sit in illo solo, dicemus in sequentibus.

XXII. *Quando aliquando prouentus tales dispensationes.* Quæret autem fortasse aliquis, vtrùm in eo casu non solùm liceat, verum etiam expediat aut necessarium sit, & sub præcepto talem dispensationē postulare. Non enim desunt, qui hoc vltimum affirmant, quando defectus commissi in tali religione de se meliori, sunt peccata mortalia, & occasio eorū nascitur in tali subiecto suppositā eius fragilitate ex modo viuendi talis religionis. Quia vnusquisque tenetur vitare periculum peccandi; ergo si Religioso constet talem statum esse sibi periculum peccandi; etiamsi illud periculum non oriatur ex imperfectione status, sed ex improportione suarum virium ad perfectionem eius, tenetur procurare illud periculum vitare; ergo, & dispensationem ad hoc necessariam petere. Sed difficile est huiusmodi obligationem imponere, cùm status perfectior de se inducat ad maius bonum, & occasio, si quæ est, tota nascatur ab ipso homine, & ideo non debeat illam fugere fugiendo ab statu, cùm secum deferat seipsum; non ergo ob eam causam teneri potest ad petēdam facultatem mutandi statum, sed ad faciendam vim sibi ipsi seruando regulas talis status. Confirmatur, quia aliàs obligandus est qui habet votum castitatis, & propter fragilitatem suam sæpius labitur, ad petendam dispensationem; quod sanè non ita est, quia licèt posset illam petere, non tamen tenetur, alias Clericus in sacris æquè fragilis esset ad id obligandus, & cognita eius necessitate, necessariò esset illi dispensatio concedenda, quod est apertè falsum, quia potest pugnare, & cum diuina gratia vincere. Ita ergo est in præsenti.

XXIII. Quare censeo regulariter non esse talem obligationem, nisi fingatur casus in quo est in monasterio aliqua occasio proxima, & moralis peccandi, quæ nō possit manendo in tali religione vitari, qui casus non est moralis. Facilius posset excogitari casus in quo ministeria, & occupationes religionis, quamuis aliàs sanctæ & perfectæ, afferant tali personæ occasiones cadendi, nec possit in tali religione permanere, qui paratus sit, & expositus ad tales actiones exercendas, quando illi iniunctum fuerit, tunc enim non videtur improbabile, posse hanc obligationem interuenire, sicut enim nemo potest tuta conscientia exercere officium, quod scit certò sibi esse periculum peccandi. Ita videtur non posse retinere statum, in quo ad tale officium, seu ministerium cum tanto periculo cogendus est. Sed neque hoc etiam est morale; sunt enim alia remedia; aliàs frequentissimè deberent omnes petere dispēsationes, ad relinquendos suos status. Aperiat ergo talis persona fragilitatem suam, & periculum Prælatis suis, vt huiusmodi occasionem remoueant, quod moraliter semper facere possunt, & debent, quia non desunt in religione præsertim perfecta, & bene instituta occupationes variæ in quibus possit religiosus sine periculo occupari, si ipse etiam ex parte sua, quam potest, & debet diligentiam adhibeat. Non est ergo absolutè imponenda talis obligatio, sub disiunctione tamen neganda non est in prædicto casu, id est, vel ad procurandum remedium, & adhibendam ex parte sua omnem diligentiam necessariam, vt religiosè viuat iuxta suam professionem, vel certè ad procurandam dispensationem transeundi ad alium statum vbi careat illo periculo, siue in reliquis obseruantiis laxior sit, siue æqualis, vel strictior.

CAPVT X.

Quousque ex vi iuris communis liceat transitus ad religionem perfectiorem.

AD hanc quæstionem quæ initio capitis 8. secundo loco ponebatur, dice ex vi iuris posse Religiosum transire ad perfectiorem religionem, sine dispensatione, non tamen sine licentia Prælati, saltem petita. Hæc assertio communis est Theologorum cum D. Th. dict. q. 189. art. 8. & Canonistarum in cap. *sane.* & cap. *licet.* de regul. ex quibus iuribus hoc sufficiēter probatur. Est autem in hac assertione, & in illo iure, perfectior religio intelligenda modo explicato in præcedenti cap. nam ibi ostendimus illud esse consentaneum iuri communi, tam quoad hoc, vt excessus debeat esse simpliciter in statu perfectionis, & non necessariò in austeritate exteriori, quàm quoad hoc vt talis excessus attendi debeat, secundum actualem statum, & obseruantiā, non iuxta regulam secundùm se. Habet autem locum posita assertio in omnibus religiosis tam clericis, quàm laicis, etiam illis qui conuersi dicuntur, quia si sunt professi, veri etiam religiosi sunt, & in eis procedunt rationes factæ, & probat optimè c. *non est.* de regul. ibi, *Monachos vel conuersos,* idemque est de Monialibus cum proportione, vt habetur ex Concilio Triburiense II. q. 4. cap. 1. Propter clausuram autem nunc indigebunt licentia ad exeundum de monasterio. Solet autem dubitari de oblatis, vel conuersis, qui professionem non emittunt, an habeant hanc licentiam transeundi ad arctiorē religionem; nam Gloss. in cap. *vt lex* 27. q. 1. negat illis hanc facultatem, quia sunt veluti serui monasterij, & eam sequitur Panorm. in dicto cap. *non est.* Sed mihi non probatur eorum sententia, quia hi oblati non efficiuntur serui monasterij, nec per oblationem aut contractum cum monasterio initum redduntur inhabiles ad profitendam religionem. Propriè enim dici non possunt transire ab vna religione ad aliam, quia religiosi non sunt, sed ex non religiosis fieri religiosos, quod omnibus per se licet. Neque oblatio simplex priori monasterio facta ex-

I. *Obiectio quadam dif ficilis.*

cludit conditionem illam *melioris frugi*. aliàs non esset rationabilis oblatio, cùm principaliter ad Dei obsequium, & animæ salutem ordinetur, non ergo debet maius bonum impedire, & ita sentit Archidiaconus in dicto c. *vt lex*. & Gregorius Lopez in leg. 9. tit. 7. partit. 1. Imò probabile existimo, ad emittendam veram professionem religiosam posse ad quâcunque religionem transire, quia ille est simpliciter status perfectionis, & ita fit transitus ad meliorem statum, & non inuenio ius aliquod illud prohibens, aut irritans professionem à tali persona factam, neque etiam ex natura rei video cur malè fiat, si reuera ex intentione maioris perfectionis fiat. Videantur suprà dicta de ingressu religionis.

II. Superest verò obiectio circa assertionem positã ex decreto Vrbani Papę in c. *mandamus* 19. q. 3. prohibẽtis, ne quis Canonicus regulariter professus Monachus fiat, cùm tamen constet Monachorum professionem esse arctiorem, quàm sit Canonicorum regularium, vt expresè dicitur in c. *quod Dei timore*. de statu Monachorum. Hanc obiectionem tangit D. Th. suprà ad 2. Et primò dicit, decretum illud esse intelligendum de Monachis considerãtis secundùm statum, quem ex prima institutione habebãt; nam erant laici, & non Clerici; & quia Canonici regulares directè ordinantur ad diuina ministeria, & sunt religiosi Clerici ex vi sui instituti, ideo prohibentur transire ad Monachos etiam arctiores, quia licèt ex hac parte viderentur ascendere ex alia nobiliori, descenderent à statu sacri ministerij ad laicorum statum. Secundò addit D. Thom. quod si Monachi essent laici, licitum esset transire ab statu Monachorum ad statum Canonicorum Regularium, iuxta illud Hieronymi Epist. 4. ad Rusticum, *Sic viue in Monasterio, vt Clericus esse mereare*. Tertiò denique dicit nunc licitum esse Canonico regulari ad Monachatum transire petita Superioris licentia, quia iam Monachi Sacerdotes sunt, & diuinis ministeriis inseruiunt, & aliàs in arctitudine superant.

III. Sed in his omnibus dictis D. Th. est nonnulla difficultas, & in primis circa textus expositionem difficile creditu est, ibi esse sermonem iuxta antiquum ritum Monachorum, quando non ordinabantur, quia illud decretum est Vrbani II. qui floruit post annum 1180. quando iam Monachi, tam Benedictini, quàm Carthusiani, & alij frequenter ordinabãtur, nam à tempore D. Gregorij videtur hæc consuetudo introducta, vt infrà in tract. 9. lib. 1. c. 7. n. 2. dicam. Deinde, hoc etiam admisso videtur difficilis D. Th. sententia, quia propter ordinationem non videtur debuisse impediri, quominus Canonicus regularis Monachus fieri posit; aliàs nec Clericus sæcularis deberet permitti Monachus fieri, quod est falsum, & contrà iura cap. *licet*. de regularib. cum similibus, vt suprà tractatũ est, & sequela patet, quia etiam clericus sæcularis non debet transire ad statum laicorum. Quòd si respondeatur, illum non esse in statu perfectionis, & ideo posse ad illũ transire non obstante clericatu. Instabimus etiam Canonicum regularem, non esse in statu maioris perfectionis, ac proinde non esse propter clericatum impediendum, quominus ad illum transire posit. Eo vel maximè, quòd licèt Monachi non essent Clerici, ex vi instituti non omnino prohibebantur esse, vnde status ille de se erat indifferens clericis, & laicis ergo licèt Canonicus regularis ad illum transiret, non propterea assumeret statum repugnantem clericatui, nec priuaretur fructu quem ex ministerio sacro habere posset; cur ergo illi prohibitus est assensus ad maiorem perfectionem.

IV. Hinc etiam difficile est secundum dictum D. Th. quòd Monachi laici possent transire ad Canonicos regulares, sequitur enim inde Monachum laicum religionis arctioris, verè professum & obnoxium rigori regulæ, posse transire ad Canonicos regulares, vel ad laxiorem religionẽ, si recipiatur ad gradum clericorum, seu eorum, qui ad chorum deputantur. Consequens videtur planè absurdum, quia rationes factæ in præcedenti capite, & iura citata æquè de omnibus religiosis tam clericis, quàm laicis probant. Nam clericatus per se non pertinet ad perfectionem, neque illam confert, licèt eam suo modo postulet; ergo non est licitum deserere statu maioris perfectionis sine sacerdotio propter statũ minùs perfectum cum sacerdotio. Respondeti potest, supposito statu perfectionis etiamsi in aliis obseruãtiis minus strictus sit, eo ipso quòd illi ex proprio instituto coniungitur sacrum altaris ministerium, constitui statum simpliciter perfectiorem, quàm sit Monachatus laicorum, quantumuis strictus sit. Sed hoc profectò incredibile est, præsertim quando vterque status ad eundem finem vitæ cõtemplatiuæ tendit, & in eo sistit, vt de Canonicis regularibus D. Th. supponit, & de primæua institutione Monachorum certum est. Nam licèt ad hunc finem multum conferant sacra illa ministeria, quæ sunt propria Clericorum, tamen in ordine ad propriam perfectionem obtinendam, possunt multo plus conferre diuturnæ vigiliæ, & cõtemplationes, & obedientia, humilitatis, & pœnitentiæ operæ; ergo pensatis omnibus potest esse Monachatus laicorum ex vi status perfectior quàm religio Canonicorum. Neque oppositum suadent verba Hieronymi, quæ D. Th. affert, nam in eis solùm docet Hieronymus Monachum non debere affectare Clericatũ, sed vitam, quæ clericatum mereatur. Vnde non fit esse meliorem statum clericatus quàm statum laici, quando aliàs non habet tot media ad perfectionẽ assequendam. Aliàs dicendum esset antiquos illos Sanctissimos Monachos Benedictum, Paulum, Antonium, Pachomium, & similes, ex vi status nõ fuisse professos maiorem perfectionem quàm Canonicos religiosos.

V. Circa primam difficultatem num. 3. propositam Sylvester *Religio* 4. n. 8. sentit illud decretũ esse fundatum in communi iure, quod non licet transire à religione magis perfecta ad minùs perfectam, etiamsi hæc arctior sit, & ita inde sumit argumentum contra opinionem Canonistarum c. præced. à num. 17. tractatam. Sed difficile est credere religionẽ Clericorum ex eo solùm quòd Clericorum est, esse magis perfectam, quacunque religione Monachorum laicorum, etiamsi arctissima, & tam in austeritate, quàm in contemplatione, & clausura, vel solitudine perfectissima sit, vt obiectiones factæ declarant. Et ideo addi posset Canonicos regulares tempore Vrbani II. non fuisse professos laxiorem vitam, quã Monachi tunc etiam seruarent. vnde enim potest contrarium constare? nam licèt regula D. Augustini, quam Canonici regulares profitentur, per se non sit nimis austera, vel stricta, capax tamen est cuiuscunque rigoris, & austeritatis, quam vnaquæque religio per suas constitutiones, & obseruantias addere potest, sic enim Prædicatorum religio, quanuis Augustini regulam profiteatur, satis arcta religio est, & in Lusitania Canonicorum regularium obseruantia, præsertim in hoc insigni Conimbricensi Cœnobio Sanctæ Crucis, satis arcta censetur propter rigorosam clausuram, & exercitium vitæ contemplatiuæ, præsertim in foro, & diuinis officiis. sic igitur fieri potuit, vt tempore Vrbani II. eorum professio non fuerit æstimata laxior, quàm Monachorum; prout communiter tunc viuebant, nondum enim tunc Mendicantium Ordines, vt nunc sunt in Ecclesia Romana approbati, inceperant. Et quamuis Carthusiensium ordo paulo ante Vrbanum II. sub Victore III. aut Gregorio VII. ince-

incepisse videatur, fortasse sub illo decreto cõprehensa non est, quia sub generali clausula non videtur tam specialis casus comprehendi, qui semper solet à similibus legis à Pontificibus excipi. Vel fortasse ille ordo nondum natus erat; nam multi putant ab ipsomet Vrbano tam Carthusiensem, quàm Cisterciensem ordinem fuisse confirmatum, Platina in eius vita ita referente.

VI. Sed hæc sicut non facilè expugnari possunt, ita planè incerta sunt, & nullo ferè fundamento nituntur, & ideo D. Th. ne diuinare videretur, aliquid in illis statibus Monachorum, & Canonicorum, considerauit per se illis conuenientem, in quo illam prohibitionem fundaret, siue Monachorum vita arctior esse supponatur, siue non. Potest enim Pontifex, vt infrà videbimus, propter commune bonum prohibere transitum vnius religionis ad aliam, etiam arctiorem, vel perfectiorem, quia bonum commune præfertur priuato, & quia per hoc in rigore nõ impeditur spiritualis profectus singularum personarum, quia licèt status ipse non obliget ad maiorem perfectionem, nunquam tamen illam excludit, nec de se impedit, quominus vnusquisque possit proficere quantum cum diuina gratia velit, & præterea si in particulari casu aliud expediat, semper est locus recurrendi ad Pontificem, vt legitimè fiat. Vnde talis prohibitio (quod valde notandum est pro omni simili,) non est nisi reseruatio quædam facultatis necessariæ ad huiusmodi transitum. Nam, vt cap. præced. n. 4. dixi, ratio postulat, vt non fiat sine licentia Prælati; cùm ergo Pontifex sit supremus Prælatus omnium religionum, potest hanc facultatem sibi reseruare, quando expedire iudicauerit. hoc autem facit per similem prohibitionem. nam licèt absolutè fiat, semper includit tacitam conditionem sine facultate mea.

VII. Duo ergo consideranda sunt in statu Canonicorum regularium, vnũ est, quod ex genere suo quatenus est religio Clericorũ, perfectior est quàm religio Monachorum, quod planè supponit D. Th. loco citato, & nos tractatu sequent. c. 7. ex professo ostendemus; aliud est, quòd ille status per se ac principaliter ordinatur ad ea quæ aguntur in diuinis mysteriis; igitur propter honorem & dignitatẽ tanti muneris & ministerij suppositа sufficienti perfectione illius status, & excellentia, quam ex suo genere habet, meritò potuit Põtifex illum transitu prohibere. Neque obstant, quæ in contrarium obiiciũtur; nam respiciunt tantum priuatas, & particulares rationes, & ita facile soluuntur ex dictis.

VIII. Sunt autem, qui existimant nõ obstante illa prohibitione potuisse Canonicum regularem transire ad arctiorem religionem Monachorum, de licentia sui Prælati, quod est probabile, si intelligatur de licentia obtenta, vt ibi Gratianus sentit. vbi etiam videri potest Glossa, & Archidiaconus, & Ioannes Andreas in c. *sane*. de regul. Sed fortasse probabilius est ex vi illius textus, non potuisse fieri sine licentia Pontificis: tum quia prohibitio est valde absoluta, & per verba rigorosa, *Mandamus & vniuersaliter interdicimus*, &c. tum etiam, quia addit exceptionem, *nisi publicè lapsus fuerit*. quæ firmat regulam in contrarium, maximè cùm in eo etiam casu, non posset Canonicus fieri monachus, nisi ex voluntate sui Prælati, cui conceditur illa facultas, vt possit in pœnam publici lapsus illum transitum concedere; ergo extra illũ casum non posset id concedere ex vi illius iuris. Sed iam illud ius reuocatum est, vel moderatũ, vt mox explicabimus, & ideo non obstat conclusioni positæ in n. 1.

An possint licentia Prælati ad transitum ab vna religione ad aliam.

Canonici regulares ad monachos, ex vi iuris communis.

IX. In dubio secundo petitur, an Monachus laicus arctioris professionis possit transire, ad Canonicos regulares, & intelligitur dubium si in gradu clericorum recipiatur; nam etiam in religione clericorum regularium sunt fratres laici professi, de quibus non potest esse controuersia, quia certum est ad illorum statum, non esse licitum transitum, quia in laicali gradu est æqualitas, & in arctitudine vitæ supponitur excessus in monachali religione. De trãsitu verò ad clericalem gradum D. Th. significat esse licitum, & idem affirmat Turrecremata dicto cap. *nullus*. q. 5. conclus. 3. quæ sic habet, *Monachi laici possunt transire ad ordinem Canonicorum propter altitudinem, & excellentiam actuum ad quos ordines sacri cõstituti sunt*. Idem tenet Nauarrus comment. 4. de Regul. n. 2. & 4. Qui Authores videntur loqui de Monachis laicis prout nunc sunt communiter in religionibus Monachorum, & ex sententia D. Th. videtur sequi à paritate rationis, idemque sequitur ex opinione Syluestri n. 5. suprà recitata, quòd status clericorũ simpliciter perfectior sit.

Posset tamen aliquis respondere nõ esse eandem rationem, de Monachis laicis prout nunc sunt, & prout olim erant, quia olim ipsi efficiebant principaliter totum corpus religionis, & ita tota perfectio illius status ex capacitate illorum mensurabatur; iã verò nunc religiones etiam Monachales præcipuè constant ex clericis, & ad eorum ministeria destinãtur, & ita iam habent totam perfectionem religionis clericalis, & iuxta illam perfectionem iudicandum est de illo statu, quoad omnes personas eius, etiamsi quædam, quæ sunt veluti membra minùs principalia, ad ordines non destinentur: nam hoc accidentarium est, & ideo non est iudicandum de illis secundùm personalem conditionem, sed secũdùm totius corporis perfectionem. Quæ differentia est vtcunque probabilis, non tamen satisfacit, quia status perfectionis respectu vniuscuiusque non est considerandus quasi per denominationem extrinsecam, ex concomitantia aliorum, sed ex modo intrinsecæ professionis, & obligationis; illæ autẽ personæ ex vi sui status terminantur ad functiones laicorum, neque possunt iure ordinario vltrà progredi. Imò hæc limitatio maior in illis est, quàm in antiquis Monachis. nam antiqui licèt per se non tenderent ad ministeria ordinum, non tamen ex vi status ab ordinibus suscipiendis positiuè excludebantur, sed arbitrio Episcopi, & Abbatis iuxta personæ dignitatem & monasterij, vel Ecclesiæ necessitatem ordinari poterant, ad quod alludit Hieronymus dicens, *Sic viue in monasterio, vt Clericus esse mereare*. Nunc autem positiuè excluduntur Monachi laici ab omni spe, & cogitatione Ordinum; neque alicui conceduntur nisi rarissimè, & ex priuilegio extraordinario. Quapropter consequenter loquendo iuxta illã sententiam censeo idem esse dicendum de his monachis laicis, quantum est ex vi iuris communis, quod nunc consideramus.

Mihi tamen difficile est hoc admittere. Et in primis non video id sequi ex dicto c. *mandamus*. nam licèt Pontifex prohibeat transitum ab vnã religione in aliam, non propterea sit consequens vt concedat contrarium transitum alterius in istam, vt licèt esset prohibitus transitus à religione Prædicatorum ad Carthusianos, non sequeretur esse Carthusianis permissum trãsitum ad Prædicatores, & sic de aliis. Et ratio est, quia sæpe fit illa prohibitio propter æqualitatem, sæpe propter dubiũ, & frequenter ad tollendas contentiones, vel occasiones instabilitatis, etiamsi religio ad quã transitus prohibetur, perfectior sit, quod ità in præsenti factum esse probabile est, vt suprà declarauì, secluso autem hoc iure ex nullo alio probari potest hoc esse licitum. quia nullibi est positiuè concessum, quin potius in c. *licet*. de regular. absolutè prohibentur Monachi transire ad laxiorem ordinem, neque ex parte Monachorũ distinguitur inter laicos & Clericos, neque ex parte laxioris religionis fit distinctio inter religiosum Cano-

X.

XI.

Canonicorum, & Monachorum. vbi autem lex nō distinguit, nec nos distinguere debemus. iuxta doctrinam Bartoli in leg. vnica Cod. *quorum legatorum*, & Iasonis in leg. *triticum* ff. de verborum obligationibus. numer. 6. Præsertim quando ratio non cogit, nec fauet vt est in præsenti, suppositio illo principio, quòd status Monachi laici non solùm austerior, sed etiam arctior simpliciter, id est, perfectior esse potest, quàm status religiosi per se Clerici, quod principium videtur satis probatum in obiectionibus factis, propter quæ hanc partem censeo veriorem de iure communi, & per sese valde conuenientem ad pacem & quietem laicorum Monachorum. Nam si hoc titulo liceret illis religionem clericorū appetere, & postulare sub titulo maioris perfectionis, magna occasio illis daretur ambiendi clericalem dignitatem, & fugiendi sui status austeritatem, & humilitatem. Multùm autem in suo statu stabilientur, si intelligant in ordine ad veram perfectionem animæ coram Deo obtinendam, suum statum excedere posse, etiam statum eorum, qui ad sacra ministeria per se ordinantur, quamuis illi superent in dignitate, & in aliquorum operum excellentia. Et hoc magis explicabimus infrà tractando de iuribus specialibus, quæ habent religiones quoad hanc partem.

An ad hunc transitum sufficiat petita licentia, & non obtenta: & quam necessaria illa sit.

XII. *Agitur de secunda parte assertionis initio capitis posita.*

Circa tertiam D. Thom. propositionem est tertia dubitatio, pertinens ad alteram partem nostræ assertionis, an sufficiat ad hunc transitum petita licentia & non obtenta. Et ratio dubitandi est, quia D. Thom. solùm dicit *petita licentia*, nihilque amplius declarat. Textus autem quem citat, videtur postulare licentiam obtentam. Nam verba capituli *statuimus* 19. q. 3. sunt, *sine Patrū & totius congregationis permissione recedere*, vel vt alia litera habet, *sine Patris totius congregationis permissione*: ergo requiritur consensus, vel Abbatis, & Capituli, vel saltem Abbatis. Alij in hoc distinguunt inter forum conscientiæ, & externum, & dicunt in foro conscientiæ necessariā esse licentiam obtentam à Prælato, quia fit illi iniuria recedendo ab obedientia illi promissa, eo inuito, & ita loquutum fuisse Vrbanum II. In exteriori autem foro dicunt sufficere licentiam petitam & non obtentam, iuxta determinationem Innocentij III. in c. *licet*. de reg.

XIII. Sed hæc sententia licèt ab aliquibus referatur, à nullo authore classico defenditur, neque est probabilis, neque ad mentem Vrbani. Primum patet ex suprà dictis, quia secluso iure positiuo licitum est transire ad arctiorem religionem renuente Prælato, in quo illi non fit iniuria, vt ibi explicatum est; ergo in foro conscientiæ, non est necessaria licentia obtenta. Innocentius autem III. expressè etiam id concedit in foro conscientiæ. *Postquam*, inquit, *à Prælato suo licentiam postulauerit, ex lege priuata absolutus, liberè potest sanctiorū vitā propositum adimplere, non obstante proteruia inde fieri contradictione Prælati.* Non diceretur autem verè absolutus ex lege priuata, si haberet legem conscientiæ ad id obligantem, nec esset liber ad transeundum, si absque peccato id facere non posset, quia id possumus, quod iure possumus, maximè in loquutionibus iuris.

XIV. Secūdum patet, quia Vrbanus, etiam in foro exteriori loquitur dum subdit; *Discedentem verò nullus Abbatum, vel Episcoporum, nullus Monachorum sine communi literarum cautione suscipiat.* Vnde ex vi illius textus potius dici posset Vrbanū in foro exteriori postulasse licentiam obtentam, etiamsi in interiori nō fit necessaria, quia quando hic transitus fit contrà iudicium, & voluntatem Prælati, non præsumitur fieri bono spiritu, sed ex animi leuitate, & hanc expositionem insinuat Gloss. ibi. Mihi tamen etiam non probatur, primùm quia in ipso textu expressè distinguitur vel alicuius leuitatis instinctu, vel districtioris religionis obtentu, nec verisimile est præsumpsisse Pontificem huiusmodi obtentum semper esse fictum, seu palliatum: hoc enim in vniuersum non potest nisi temerè iudicari; scimus enim D. Antonium de Padua ex Canonico regulari factum esse Monachum, quod optimo fecisse spiritu sine dubio credimus. Stante ergo illa lege, quòd secundùm illam necessarium erat in vno foro, erat etiam sine dubio in altero, neque in re adeò pertinente ad sanctitatem animæ, conuenienter possent illa duo seiungi.

Melius ergo alij distinguunt de duplici iure antiquo & nouo, dicuntque ex illo iure Vrbani, quod antiquius est, necessariam fuisse licentiam petitam & obtentam; postea verò ius illud temperatum esse ab Innocentio III. vt sufficiat petita, & non obtenta; atque ita successu temporis, hæc res multipliciter variata est. Nam Gregorius VII. cum Concilio Educensi in c. 1. 19. q. 3. non simpliciter, sed cum quadam moderatione hunc transitum prohibuit, dicens: *Nullus reuocare, & ad monast. cum habitum trahendum suscipere audeat, vt Monachi fiant*, &c. Vbi verbum illud *reuocare & trahere* energiā habet, & ideo Glossa ibi inquit, *Quidam Abbates, vel Monachi sui suggestionibus Canonicos regulares ad monasteria pertrahebant. & ideo statuit Gregorius*, &c. Ex vi ergo illius decreti non erat prohibitum Canonicum sponte ad Monachatum venientem suscipere, sed solùm suggestionibus attrahere, & sic attractum suscipere; fortasse enim circa hoc abusus aliquis Monachorum pertrebuerat. Postea verò Vrbanus II. quia fortasse illud remedium non fuerat sufficiens, absolutam fecit prohibitionem, cum sola exceptione publici lapsus, vt explicatum est. Quia verò illa videbatur nimia restrictio, idem Vrbanus illam moderatus est, requirens tamen semper consensum Prælati, quia verò hoc priuilegio abuti poterant Prælati, ideo Innocentius III. (vt in ratione sua ipse insinuat) absoluit necessitatem licentiæ obtentæ, & petitam sufficere voluit. XV

XVI Atque hæc sententia verissima est quoad hanc partem, scilicet, quod nunc hoc ius vigeat, & seruādum sit; ad concordiam autem iurium, intelligi potest Innocentium non derogasse, sed declarasse decretum Vrbani. Nam quod Vrbanus ait, *sine permissione* intelligi debuit, vel concessa, vel debita, nam si iniustè negetur, non debet impedire ius subditi, nec spiritualem profectum eius, quia fraus & iniuria nulli patrocinari debet. Ita ergo lex Innocētij quoad hanc partem haberi potest, magis vt declaratiua, quàm vt constitutiua, quod ipse indicat dicens, hoc fuisse concessum, ne quis ex temeritate, vel leuitate transferatur, non verò, vt ei facultas denegetur, qui verè frugem melioris vitæ intendit. & infrà dicit Prælato indiscretè negante facultatem, subditum manere liberum, non ex sua lege Canonica, sed ex priuata lege Spiritus sancti, quod non diceret Innocentius, si intelligeret talem inspirationem esse contra præceptum Pontificis Vrbani; nam idemmet Innocentius in cap. *nisi cum pridem*, de renuntiatione. legem priuatam quæ est contra obedientiam Ecclesiæ, non esse credendam esse ab Spiritu sancto, nec dare homini libertatem sine licentia sui Prælati, quod secundùm legem ordinariam, vt loquimur, certissimum est. Denique hoc confirmat cap. *sanct.* de regular. quod est Alexandri III. qui Innocentium antecesit; & tamen in eo confirmat similem translationem sine consensu Prælati factā, quod

quod est signum etiam ante Innocentium legē Vrbani non obligasse cum tanto rigore; est ergo probabile licentiam obtentam etiam ex illo iure antiquo non fuisse necessariam, sed de illo capitulo *sanè* plura statim.

XVII. Obligatio petendi licentiam ad transitum grauis est.

Quartò dubitari potest circa assertionem positam, quàm necessaria sit facultas petita. in quo certum est esse necessariam ex præcepto obligante sub mortali culpa. in hoc conueniunt omnes doctores infrà citandi, & probabile est esse hanc obligationem ex lege naturę supposito hoc statu, tamen multo est certior ex lege Ecclesiastica in decretis citatis; nam Innocentius ait, *Sicut subditus à Prælato debet trāseundi licentiam postulare, ne bonum obedientiæ contemnere videatur, ita Prælatus debet illam indulgere*, &c. Vbi verbum *debet* licèt non sit nimis rigorosum, tamen iuxta contextum ex capacitate materiæ, satis indicat obligationem in conscientia, quam esse grauem, & ipsa etiam materia, & ratio subiuncta satis indicat, ne obedientiam contemnere videatur, hoc enim valde necessarium & grauissimum est in statu religioso. Denique id constat ex illa æquiparatione, quæ ibi fit inter subditum, & Prælatum per idem verbum *debet*, quod in Præsato significat grauem obligationem; nam sine dubio mortaliter peccat Prælatus, si sibi constet licentiam, nec temerè, nec de re incerta aut dubia peti; quia iniuriam facit subdito denegando illi ius suum, & quantum in se est impediendo meliorem statum, & præbendo occasionem scandali, vel infamiæ, si se inuito, subditus discedat; ergo etiam in subdito indicat verbum illud grauem obligationem. Denique Vrbanus vsus est verbo *statuimus*, quod propriam legem significat, quam saltem in hac parte certum est nō esse reuocatam.

XVIII. Probatur obligatio transeuntis ad religionem, & quomodo transitus sit irritus.

Difficultas verò est, an petitio huius licentiæ sit ita necessaria vt sit de substantia, & valore actus, videtur enim ita esse ex dictis decretis Vrbani: nam in cap. *mandamus* 19. q. 3. præcipit, vt Canonicus regularis, si contra suam legem monachatum profiteatur, ad ordinem Canonicorum redeat & cucullam memorialem deferat, *Non quia sit Monachus*, inquit ibi Glossa, *sed ratione prioris maleficij*. Si enim verè esset Monachus, non deturbaretur à suo monachatu, sed aliter puniretur propter illud crimen. In cap. autem *statuimus*, licèt mitiget prohibitionem transitus, concedendo illum cum debita facultate, tamen quoad transeuntes indebitè non mitigat pœnam, neque irritationem. Ergo ex vi illarum legum est irritus hic transitus sine licentia factus. Ergo etiam nunc irritus est. Probatur consequentia, quia Innocentius III. quoad hoc non immutauit hanc legem: nam licet daremus moderatum fuisse illam quantum ad necessitatem consensus Prælati, si fortasse ex vi decreti Vrbani esset necessarius, tamen quoad necessitatem licentiæ petitæ integram illam reliquit; ergo sicut antea erat ita necessaria vt omissio illius irritaret actum, ita etiam nunc. Confirmari hoc potest ex vulgari regula, quòd quæ cōtra legem fiunt, debent pro infectis haberi. Regul. 64. in 6. & leg. *non dubium*. Codic. de legibus. Quod maximè verum habet, quando peccatur in forma præscripta ad faciendum actum, sic enim forma præscripta in huiusmodi transitu est, vt fiat petita licentia.

XIX.

Est igitur prima sententia simpliciter affirmans petitionem licentiæ esse de substantia huius actus. Ita tenet Panormitanus in dicto cap. *licet*. num. 10. & lib. 1. Consil. consil. 95. dicit esse communem opinionem Hostiensis, Ioannis Andreæ, & Modernorum, citat Glossa in cap. *intelleximus*. de ætate, & qualitate, quæ varias opiniones refert, & tandē in hanc partem inclinat, quòd Monachus sic translatus reuocandus est, indicans transitum fuisse nullū. Citat etiam Gloss. in c. *cum singula*. §. *prohibemus*. verb. *Canonica*. de præbend. in 6. Sed illa solùm dicit, ad hūc transitum sufficere licentiam Prælati requirere, etiam si non obtineatur. Denique citat Glossam in dicto c. *mandamus*, quę expressè dicit regularem Canonicum sic translatum non esse Monachum; loquitur tamen iuxta illud ius antiquum. Videtur tamen posse illud ius confirmari, ex dicto cap. *intelleximus*. de ætate, & qualitate, quod est Innocentij III. & tamen in eo allegatur ius illud tanquam obligans & habens effectum illo tempore; ergo etiam nunc eandem vim habet, nam post Innocentium reuocatum non est. Addit rationem Panorm. quia necessitas petitæ licentiæ imposita est, ne bonum obedientiæ contemni videatur; ergo si sine tali licentia discedit, præsumitur contemnere bonū obedientiæ; ergo non potest dici quòd instinctu Spiritus sancti transierit; ergo non est validus transitus.

XX.

Secunda sententia distinctione vtitur. Nam in Canonicis regularibus censetur transitus ad monachatum nullus, si fiat sine licentia petita; non verò in quolibet alio transitu, vel Canonicorum regularium inter se, vel monachorū inter se, vel monachorum ad Canonicos regulares. Sunt enim etiā inter ipsos diuersi modi religionum, vel familiarū militantium sub diuersis Generalibus, & constitutionibus, quarum vna est arctior alia, & similiter potest esse aliqua regularis Canonia strictior aliquo modo monachatu; ita ergo potest intelligi transitus, & monachi ad strictiorem monachatum, vt per se constat, & ad statum strictiorem Canonici regularis, & Canonici etiam regularis ad Canonicatum strictiorem. Dicit ergo hæc opinio omnem huiusmodi transitum factum absque petita licentia validum esse, etiamsi peccaminosè fiat. Hæc opinio potest tribui Ioanni Calderino, qui vt refert Panormit. distinctione vsus est, sed reuera erat alia eius distinctio: nam omnem transitum huiusmodi à Monasterio priuilegiato, quoad hanc partem, dicebat esse inualidum; si autem monasterium à quo fit transitus, non est priuilegiatum, dixit esse validum; & fundamentum illius erat, quia priuilegium aliquid debet operari. Quæ ratio, vt bene aduertit Paludan. generatim sumpta non conuincit, nā posset priuilegiū alium effectum operari. Considerādus ergo est tenor priuilegij. Nam si illud non solū prohibeat, sed etiam irritet transitum, factum sine licētia petita, tunc illud operabitur, & reuocari poterit sic translatus; si autem priuilegium non fecerit huiusmodi, nihil confert ad hunc effectum, sed alium operabitur secundùm tenorem suū; quod si fortasse Calderinus non est loquutus de priuilegio priuato, sed de inserto in corpore iuris, sic coincidit eius distinctio cum superiori, quia in iure non inuenimus hoc priuilegium concessum nisi Canonicis regularibus in prædictis decretis, licet Glossa in c. *licet*. de regular. indicet similem concessum esse Cistercienſibus in c. *non est*. de regular. quod ex illo nō satis colligitur, vt infra videbimus. Esto verò sit aliquod tale priuilegium, prout commemorat Innocentius in dicto c. *licet*. idem erit de illo iudicium.

XXI.

Ratio ergo illius distinctionis est, quia transitus Canonici regularis ad Monachatum sine licentia sui Prælati, erat nullus ex vi decreti Vrbani II. sed Innocentius III. non reuocauit, vel declarauit illud decretum, nisi quoad hoc, vt sufficiat licentia petita, & non obtenta: ergo quoad reliqua omnia manet prius decretum in sua vi; est ergo irritans, sicut antea erat, & eadem ratio procedit de quacunque religione, quæ simile priuilegium habebat ante declarationem Innocentij III. nam ipse de omnibus expresse, & eodem modo loquitur. in aliis verò, in quibus facta nō fuerat talis irritatio, cessat hæc

hæc ratio, quia Innocentius in dicto cap. *licet*, solùm prohibet, tranſitum ſine licentia petita, non vero addit clauſulam irritandi, neque poſt illam legem eſt alia edita in iure communi, quæ illam addat: ergo non eſt vnde illa profeſsio ſit irrita, quæ ratio rectè probat hanc poſteriorem partem, ſed prior non ſufficienter probatur.

XXII. Vnde eſt tertia ſententia, quæ mihi magis probatur, negans generaliter petitionem licentiæ eſſe de ſubſtantia actus, ideoque profeſsionem eſſe validã, ſi certum ſit factam eſſe in religione perfectiore, etiam ſi tranſitus ad illam factus fuerit abſque licentia petita. Ita tenet Gloſſa in cap. *ſanè*. & in cap. *licet*. de regularibus, & Abbas antiquus. Gofredus, & Ancharanus, quos Panormit. refert. Sequitur Syluester verb. *Religio* 4. num. 1. citans Archidiaconum, Veruetium, & Supplementum, idem Turrecremata in cap. *nullus*. 19. q. 3. in ſua quæſtione 2. Ratio eſt, quia illa profeſsio non eſt irrita ex natura rei, neque ex iure canonico, ergo nullo modo. Prima pars antecedentis conſtat ex dictis in capite præced. nam ille tranſitus in ſubſtantia non eſt contra profeſsionem priorem, cùm ſit iuxta conditionem in illa incluſam; ergo ex natura rei non habet vnde ſit inualidus, quia ſi quid peccatum fuit, ſolùm fuit in modo, non tamen in iuſtitia, & conſequenter nec in ſubſtantia contractus. Secunda verò pars probatur, primò quia hæc irritatio non eſt facta, ex vi capituli *licet*. vt Panormitanus vult, quia in eo textu nullum eſt verbum irritans, ſed ſolùm præcipitur ſubdito, vt licentiam petat, &c. Verba autem illa, quæ expendit Panormit. *ne bonum obedientiæ contemnere videatur*, ſolùm declarant rationem ſeu motiuum talis præcepti, quod ad irritationem nihil refert. Item quia ex ratione Panormitani, ſolùm ſequitur peccare religioſum in modo illius tranſitus, inde tamen non ſequitur, profeſsionem poſtea factam in ſe non fuiſſe bonam, & ab Spiritu ſancto intentam, ſæpè enim Deus inſpirat opus de ſe bonum, & homo in executione eius miſcet aliquam malitiam, quæ non obſtat, quominus opus ſuum effectum, & valorem habeat. Quin potiùs (quod notandum eſt propter aliquos modos loquendi Canoniſtarum) licèt ex parte religioſi tranſitus fieret ex leuitate, vel paſsione aliqua, ſi tamen reuera fiat ad religionem arctiorem validus eſt. Sicut eſt validum votum de materia licita, etiamſi ex parte vouentis fiat modo illicito, qui modus nõ obſtat quominus effectus ipſe poſsit eſſe intentus à Deo, qui, vt Auguſtinus dixit, nouit permittendo mala exequi bona, quæ fieri decreuit. Nec denique Innocentius ponendo illud præceptum, dedit formam ſeruandam in tali contractu, ſed ſolùm voluit illum ordinem ſeruari propter reuerentiam debitã Prælatis, vt verba rationis eius ſatis declarant; nullum ergo eſt fundamentum irritationis in illo decreto: nec etiam poſt illud facta eſt in iure communi, nullibi enim extat in corpore iuris; Quid verò de priuatis priuilegiis poſtea conceſsis ſentiendum ſit, infrà dicam.

XXIII. De antiquioribus verò decretis, quæ ſolùm de ſpecialibus religionibus loquuntur: Primùm dici poteſt ſi quod fuit tale priuilegium conceſſum per illa decreta, non poſtulaſſe tantùm licentiam petitam, ſed etiam obtentam, atque ita voluiſſe, vt valor tranſitus, & receptionis ex illo ſequutæ, penderet ex conſenſu prioris Prælati, & ideo Innocentiũ, auferendo neceſsitatem huius conſenſus, abſtuliſſe etiam talem dependentiam, & conſequenter irritationem, quia ablato fundamento auferuntur reliqua, neque mens antiquorum Pontificum fuit, vt petitio licentiæ eſſet neceſsaria niſi propter conceſsionem, nunc autem non eſt neceſsaria propter illum finem, ſed ſolùm propter ſubordinationem obedientiæ, & ideo licet retenta ſit quoad neceſsitatem noui præcepti, non verò, quoad neceſsitatem valoris actus; nam hanc ſolùm habebat ratione cõſenſus, & quatenus erat via ad illum.

Deinde aſſero etiam in dictis decretis non inueniri hanc irritationem. Quod quidem de Canonicis regularibus videtur probari ex c. *ſane*. de regular. vbi Alex. III. præcipit non reuocari canonicum regularem, qui ad monachatum ſine licentia tranſierat, & tamen tunc decretum Vrbani non erat reuocatum ab Innocentio III. Reſpondet Panormit. illam fuiſſe diſpenſationem, quod colligit ex illo verbo *remanere permittas*. Sed non eſt veriſimile, tum quia illa declaratio habet vim legis ſemper ſeruandæ in ſimili caſu, tum etiam, quia ſolùm fundatur in ratione maioris religionis, tum præterea, quia ſi fuiſſet diſpenſatio, neque ille religioſus antea fuiſſet ibi cum bona conſcientia, vt in textu ſupponi videtur, nec ſimpliciter relinquendus eſſet ſine cõfirmatione, vel iteratione profeſsionis, ſi nulla fuerat. Verbum ergo *permittas*, neque ſemper, neque in rigore ſignificat idem, quod diſpenſes, ſed, non cõpellas ad contrarium; ita enim hæc duo verba in illo textu opponuntur. Deinde probatur exipſis decretis Vrbani II. nam in c. *mandamus*. vbi abſolutè prohibuit hunc tranſitum, veriſimile eſt irritaſſe etiam illum, quia reuocationem tranſeuntis præcipit: at verò in c. *ſtatuimus*. in quo moderatur prohibitionem, & concedit poſſe trãſitum fieri ex permiſsione Prælati, imitationem etiam abſtuliſſe videtur, quia non præcipit reuocari eum, qui ſine licentia tranſierit, ſed ſolùm addit; *Diſcedentem nullus Abbatum, vel Epiſcoporum ſine communi literarum cautione ſuſcipiat*. Si autem ſuſcipiatur cum effectu, non irritat receptionem, vel profeſsionem, nec receptum reuocari præcipit; ergo indicium eſt abſtuliſſe irritationem, quod fortaſſe indicium per ſe ſolùm non conuinceret, tamen iunctum cum c. *ſane*. magnam facit perſuaſionem. XXIV.

De tranſitu præterea regularium Canonicorum, vel Clericorum inter ſe, ex laxiori ad ſtrictiorem nulla eſt ſpecialis diſpoſitio in iure illum prohibẽs, nedum irritans. Nec denique de Monachis reſpectu ſtrictioris religionis, ſiue aliorum monachorum, ſiue Clericorum, talem prohibitionem inuenio in iure communi, quamuis eam referat Innocentius in dicto cap. *licet*. vbi Gloſſa verbo *Monachis*. refert capitulum *non eſt*. de regular. ſed ibi ſolùm præcipit Alexander III. Prælatis Galliæ, *Ne Monachos, vel conuerſos Ciſtercienſis Ordinis poſt profeſſionem ſine licentia Abbatum ſuorum per Epiſcopatus ſuos recipi nullatenus permittant*. Quam prohibitionem cum irritatione factam eſſe, ex ſine textus, & ex ipſo originali manifeſtum eſt. Tamen in citatis verbis nulla eſt mentio religionis arctioris, quare optimè intelliguntur ſecundum commune ius, de tranſitu ad laxiorem, vel æqualem, vt ibi Gloſſa ſentit. Nam pro ratione reddit, quia non reperitur ordo arctior, quod non placet Hoſtienſi, quia Carthuſia arctior eſt, & forſan inquit: *Etiam alij, quos non expedit nominare*. Vnde ipſe intelligit ibi eſſe datum priuilegium Ciſtercienſibus, vt ſine conſenſu Abbatis ad arctiorem tranſire non poſsint. Tamen ex Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. cap. 6. colligimus priorem fuiſſe mentem Pontificis, ſic enim dicitur: *Non eſt dubium, nos incertum, quomodo fratres Religioſi Ciſtercienſis ordinis religione præmineant, & virtute, quod ex inſtitutione Patrum, & prædeceſſorum noſtrorum, hi, qui in eorum monaſterio profeſſionem faciunt, ſine licentia ſui Abbatis prohibentur de claſtro diſcedere, & diſcedentes in alio monaſterio non recipi. Inde eſt, quod nos eandem inſtitutionem, non ſolùm amicam religioni, ſed rationi conſonam ſolicitè conſeruare volentes, vniuerſitati veſtræ mandamus*, &c. Ex quibus verbis ſatis conſtat, Pontificem reſpexiſſe ad arcti-

arctitudinem, & perfectionem illius religionis, in qua fortasse tunc adeo vigebat disciplina, & reformatio, vt Pontifex eo tempore nullam aliam existimauerit esse arctiorem. Quapropter mutatis iam rebus, non credo ex vi illius textus esse prohibitum Cistercienſibus transitum ad arctiorem sine consensu Prælati. Vnde idem Hostiensis in cap. *licet.* non adducit illum textum, sed alluſisse putat Innocentium ad quandam decretalem antiquam, *Si qua libera.* de statu regularium, quæ nunc non habetur in corpore iuris, sed habetur in secunda collectione Decretalium Antonij Augustini, eiusque verba sunt, *apostolica auctoritate interdicimus ne quis vestros fratres clericos, siue laicos post factam in monasterio vestro professionem absque vestra licentia su, cipere audeat, vel tenere,* quæ verba magis generalia sunt; tamen mihi non constat, an illud priuilegium suam vim retineat, cum à corpore iuris reiectum sit, vel fortasse ideo fuit omissum, quia idem reputatum est cum cap. *sanè*, & ideo iuxta tenorem illius erit intelligendum.

XXVI. *Concluditur valere transitum etiãsi licentia prius non post discessum à priori monasterio.*

Sic igitur concluditur petitam licentiam esse necessariam, vt actus recte fiat, non tamen, vt valide fiat ex vi iuris communis; vnde fit Religiosum sic translatum, & iam receptum in alio monasterio arctiori, non esse reuocandum, quod est manifestum, si in alio monasterio professionem iam emisit, quia est valida, & consequenter obligat, & reuocat priorem. Si autem tantum ad habitum receptus sit, posset esse maior dubitatio, quia adhuc est sub obedientia alterius Prælati, & indebito modo ab illa recesit; ergo potest reuocari. Nec satis esse videtur, inde petere licentiam, vt si negetur, iam compelli ad reditum non possit; nam vbi ius requirit licentiam, non satis est illam petere post factum, sed debet peti à principio, vt ait Panormit. in dict. cap. *licet.* n. 11. & in cap. vltimo de Ecclesiis ædificandis num. 7. & 8. Sed licet hoc verum sit, vt actus recte fiat, vt in præsenti clare disponit dictum cap. *licet.* si tamen transitus iam est factus, etiam quoad solam receptionem habitus, videtur sufficiens; illam petere ad ibi permanendum, quia quod prætermissum fuit accidentarium erat, & ideo satis esse videtur, vt suppleatur eo modo quo fieri possit, non retractando prius factum, cum id nullius videatur esse vtilitatis, quandoquidem ille potest redire, statim post petitam licentiam, etiamsi non concedatur. Quod maxime verum habet, quando licentia in principio fuit prætermissa, ex aliqua rationabili, & vrgente causa, iuxta doctrinam eiusdem Panormitani in dicto cap. vlt.

XXVII. *Limitatur nisi sit dubium, an alterum monasterium sit strictius.*

Sed hæc omnia intelligenda sunt, vt dixi, quando omnino indubitatum fuerit transitum fieri, vel factum esse ad strictiorem religionem. Nam vbi res dubia fuerit, nullo modo erit validus transitus sine licentia factus, quia tunc vel non solum est necessaria licentia petita, sed etiam concessa; vel si Prælatus noluerit eam concedere, non potest priuari iure suo, priusquam res per Superiorem decidatur, iuxta dictum capitulum *licet*, quia in dubio melior est conditio possidentis; quapropter, si existente dubio religiosus transeat sine licentia, reuocandus est, etiam post professionem alibi factam, vt proprium monasterium ad suam possessionem restituatur, & postea de dubio, & controuersia inter subditum & Prælatum agatur.

XXVIII. *A quem petitus sit dubium, declaratur.*

Solet autem quæri, ad quem pertineat illam litem definire. nam in textu solum dicitur *Superioris est iudicium requirendum.* Sed quisnam est iste Superior? Quidam aiunt esse proximum Prælatum vtriusque partis. ita dicit Syluester *Religio* 4. numero 1. cum Panormitan. & Innocent. Sed si hoc intelligant de proximo Superiore eiusdem religionis, vt v.g. de Prouinciali, si contentio erat cum Priore, vel de Generali, si dubium erat cum Prouinciali, videtur sequi idem inconueniens, quòd Prælatus sit Iudex in causa sua, propter quod vitandum committitur hoc iudicium Superiori, vt iidem Authores fatentur. Sequela patet, quia respectu omnium Prælatorum eiusdem religionis, illa causa est tanquam propria, quia nullus eorum contendit pro commodo suæ personæ, sed pro iure, & dignitate suæ religionis. Vnde illud dubium non versatur in rigore inter Prælatum, & subditum, sed inter religiones, quæ scilicet illarum arctior sit, & ideo verosimilius censeo hoc iudicium reseruari Superiori vtriusque religionis, qui erit Pontifex, si religiones, vel altera earum sit exempta. Si verò essent monasteria eidem Episcopo subiecta, ad ipsum iudicium pertinebit, vel si fuerint Monasteria diuersarum diœcesum, vt in monasteriis monialibus facile accidere potest, tunc per metropolitanum videtur lis dirimenda. Denique quoniam hoc ad forum externum spectat, ille Superior, ad quem pertinet alias causas iudicare, inter illas duas religiones, vel Monasteria est iudex in hoc dubio.

XXIX. *Resolutio priorum partis, vbi monasterium vni tantum prælato subordinatur.*

Quintò dubitatur, à quo sit hæc licentia postulanda, & quomodo. Respondetur ad priorem partem, ex vi iuris communis satis esse postulare illam ab Abbate, seu Prælato proprij Monasterij; Probatur, tum quia iure communi tota potestas in his quæ ad talem domum pertinẽt, est apud illius Prælatum, vt suprà visum est; tum etiam, quia iura citata non amplius requirunt. Solùm in dicto cap. *statuimus.* videtur requiri licentia *Patris, & totius congregationis.* ex quibus verbis aliqui colligunt necessariũ esse, vt licentia petatur ab Abbate cum conuentu. ita colligit Turrecremata ibi, qui ad hoc etiam põderat alia verba eiusdem textus *sine communi literarum cautione.* putat enim vocari communes literas, quia dari debent à toto conuentu. Sed hoc posterius parum cogit, quia non literæ vocantur communes, sed cautio, quæ per literas datur, dicitur communis, id est, vsitata: vel dicitur communis non ex parte dantium literas, sed eorum ad quos dantur. Priora autem verba non constat ita esse in originali, nam alia habent *Patris totius congregationis.* Nihilominus si iuxta illud ius requirebatur licentia obtenta, probabile est, eo modo fuisse tunc necessarium concursum conuentus ad talem licentiam, quod ad receptionem Monachorum necessarium esse suprà diximus, tamen iuxta nouum ius dicti c. *licet.* sine dubio sufficit à solo Prælato Monasterij licentiam postulare. Probatur ex verbis eiusdem capituli *licet. Subditus à Prælato debet licentiam postulare.* probatur etiã ex ratione eius, scilicet, vt bonum obedientiæ non contemnatur; nam obedientia exhibenda est Prælato, & ordinariè non pertinet ad totum conuentum.

XXX. *Idem putãt aliqui etiam nunc vbi habentur Prouinciales, & Generales.*

Difficultas verò est an nunc quando monasteria habent maiores Prælatos vniuersales, quibus grauiora negotia reseruantur, an teneatur subditus petere à Prouinciali, vel à Generali licentiam, quando iuxta morem religionis hæc causa illis reseruata est. Videtur enim non posse ad hoc obligari, quia ius commune tantum imponit illi onus petendi licentiam à Prælato suo proximo; ergo si ille non dederit, vel distulerit responsum vsque ad Prouincialis, vel Generalis consultationem, non tenetur expectare, quia iura particularia non possunt auferre libertatem iure communi concessam, nisi ad hoc speciali priuilegio Pontificio munita sit religio; quæ ratio videtur non improbabiliter partem hãc suadere; & potest addi congruentia, quia cùm hæc licentia non petatur propter consensum Prælati, sed propter reuerentiam ei debitam, non videtur pendere ex vniuersaliori iurisdictione, Prouinciasium, aut Generalium; neque illam postulare. Ni-

hilominus oppositam censeo securiorem, & omnino seruandam. Itaque ab illo Prælato petenda est facultas ad quem similia negotia secundùm mores, & statuta religionis pertinent. Ratio est, quia supposita tali institutione, & limitatione iurisdictionis, proximus Prælatus quoad hoc negotium non est Prælatus, & ideo petenda est licentia ab illo Prælato, qui in tali negotio ius Prælationis habet. Vnde per hoc non derogatur iuri communi, sed propter mutationem quæ fit veluti ex parte materiæ ipsummet commune ius applicatur diuersis Prælatis, iuxta varia instituta religionum. nam in dicto c. *licet*. non dicitur satis esse petere licentiam à Prælato conuentuali, sed simpliciter *à Prælato*, quod est iuxta materiam subiectam intelligendum, de Prælato ad quem licentia illa pertinuerit; & confirmatur ex ratione eiusdem textus, ne obedientia contemni videatur: Nam ad hoc necessarium est, vt vnicuique Prælato religionis seruetur obedientia, in his quæ ad illum pertinent, iuxta institutum religionis. Denique licentia hæc non præcipitur postulari propter solam exteriorem ceremoniam, sed etiam, vt intentio, & zelus religiosi, qui mutationem appetit, possit prudenter examinari, & per iudicium Superioris dirigi quoad fieri possit. Et ideo monet Sylvester suprà, & rectè, mea sententia, si post petitam licentiam Prælatus differat responsum, donec de re cogitet, & consulat, & à Deo etiam lumen petat, subditum teneri ad expectandum cõuenienti tempore; ergo quamuis consensus Prælati necessarius non sit, nihilominus meritò potest reseruari hæc licentia superiori Prælato, cuius iudicium, & consilium pluris æstimari solet; neque illa mora debet subdito iniuriosa, vel onerosa videri, quia pro tam graui negotio non potest esse nimia, & ipse tenetur, vt dixi, tempus sufficiens ad prudẽtem consultationem concedere, & in tali religione saltem per modum consultationis ille recursus iudicatur moraliter necessarius.

XXXI. *Resolutio posteriorũ partiũ huius quinti dubii de seruandis duob. modis in petenda licentia ad transitum.*

Atque ex his constat, quis modus seruandus sit in hac facultate petenda, qui per hæc verba explicatur in dicto cap. *licet*. *Debet cum humilitate, & puritate licentiam postulare*, id est, cum reuerentia Superiori debita, & veram causam, ac motiuum suæ deliberationis Prælato proponendo. nam primum pertinet ad humilitatem, secundum ad puritatem. Vnde contra priorem conditionem, rarò peccabitur grauiter, si duæ conditiones seruentur; vna, vt licentia petatur ante omnem mutationem, seu egressum è monasterio; alia, vt ab eo Prælato, & modo quo iuxta institutum & morem religionis peti debet, postuletur. Solùm in hoc dubitari potest an sit necessarium semper licentiam postulare intra monasterium ad excusandam culpam grauem, vt v.g. Si Religiosus esset absens à Monasterio cum legitima facultate, & inde petat facultatem per scriptum, an satisfaciat suæ obligationi, ita vt si denegetur, possit tuta conscientia propositum suum exequi, videtur enim satisfeciſſe, quia etiam per literas potest humiliter, & cum puritate postulare, & ius non postulat, vt licentia petatur coram, seu in præsentia Prælati; Item quia si petenda sit à Prouinciali, sufficit per literas postulare, & si neget, vel etiamsi nõ respondeat, (sentit Sylvest. suprà) non tenetur subditus amplius expectare. Item quia suprà numero 26. dicebamus, qui iam receptus est in alio monasterio, licèt non seruato debito ordine, satisfacere petendo licentiam per nũtium, vel per literas ad profitendum; ergo quod illi licet præcedente culpa, licebit alteri per aliam occasionem, in qua culpa non præcesserit. Nihilominus existimo, si Prælatus nolit esse conuentus tali petitione licentiæ, de se non sufficeret, nec posse subditum sine culpa statim transire inuito Prælato, sed teneri redire ad proprium monasterium, & inde debito modo ac ordine egredi, vel negotium tractare. Ratio est, quia ille modus petendi facultatem est contra ius quod Prælatus habet, vt subditus ad suam obedientiam, seu potestatem redeat. Item quia petendo illo modo facultatem videtur decipi & contemni Prælatus, & ita non satisfieri illi præcepto. Hæc autẽ obligatio intelligitur per se loquendo. nam si graue aliquod periculum vel impedimentum timeretur, posset inde honestari, & sufficiens reputari petitio talis facultatis; & hæc ratio locum habet quotiescunque res non est integra, sed status mutatio inchoata est, per receptionem alterius habitus, tunc enim non potest reditus fieri sine magno incommodo, & ideo existimo tunc in conscientia excusari, etiamsi culpa sua in eo statu se constituerit. sic ergo seruanda est illa conditio, quoad fieri possit iuxta occurrentes circumstantias.

Quomodo violetur prior modus non petendo coram.

Altera verò conditio, quæ puritatem requirit in postulanda licentia, maximè violabitur, si quis fingat se procurare transitum, ex affectu maioris perfectionis, cùm re vera ex alia humana causa moueatur, in qua deceptione non credo excusari culpam grauem, quia si Prælatus totius causæ veram notitiam haberet, non teneretur petitam facultatem concedere; & ipso denegante iustè, non posset subditus licitè transire, quia tunc solum hoc licet, quando Prælatus iniustè negat, vt diximus. Sicut ergo in petitione cuiuscunque gratiæ, vel dispensationis necessaria est vera narratio ne gratia fiat surreptitia, & nulla, ita in præsenti necesse est, vt hæc licentia cum puritate, id est, pura veritate petatur; alioquin talis licentia etiam vt petita, erit surreptitia, & ideo non sufficiet ad excusandam culpam, quamuis non irritet actum postea subsequutum, quia talis licentia, non est de substantia eius, vt diximus num. 22.

XXXII. *Quando violatio prioris modi petendi facit vitium.*

CAPVT XI.

An ex vi prædicti iuris communis licet transitus ad religionem æque, vel minus strictam.

I. *Dispositio primæ partis.*

VLterius verò inquirendum superest, de hoc transitu ex vi iuris communis, vt loquimur, an possit Prælatus religionis ex iure communi, dare facultatem transeundi ad religionem æqualem vel laxiorem. Quod ad primam partem attinet, certum est non posse transitum ad religionem æqualem fieri à Religioso sine facultate non solum petita, sed etiam obtenta, quia ex natura rei hoc necessarium est, vt suprà cap. 9. ostendi, & ius Canonicum non id concedit, quia solùm de arctiore religione loquitur, quando vult licentiam petitã sufficere. Ex quo sequitur necessarium esse hanc licentiam postulare ab illo Prælato, qui possit illam cõcedere, quia aliàs nihil operaretur licentia ab alio ostensa. Præterea indubitatum est, posse Pontificem hanc licentiam dare, vt à fortiore constabit ex dicendis in sequenti dubio.

II. *An possit Episcopus dare licentiam transeundi ad religionem æque strictam.*

Solùm ergo superest difficultas de Prælatis inferioribus, circa quod multi sentiunt posse Abbatem seu Prælatum religionis hanc licentiam dare. Ita sentit Glossa in cap. *non est*. de regular. & in cap. *singula*. de præbend. in 6. Sequitur Panormit. dict. cap. *non est*. numero 6. Addit verò cautius esse habere dispensationem Episcopi, cum Innocent. in cap. finali de renunciatione. Sed videtur nihil referre considerato præsenti vsu Ecclesiæ, quòd de Episcopo, vel de Prælato religionis habente iurisdictionem quasi Episcopalem loquamur. Nam si religiosi sunt exempti, Episcopus non potest talem licentiam

licentiam dare, cùm nullam in eos potestatem habeat, in his quæ spectant ad ordinarium regimen eorum: si verò loquamur de monasteriis subiectis Episcopo, ipse ibi est quasi proprius Prælatus, & ideo eadem erit de illo ratio. Oportet tamen aduertere in Monasteriis virorum subditis Episcopis, dari proprium Prælatum regularem, scilicet Abbatẽ, vel Priorem, ad quem comparatur Episcopus, sicut in religionibus exemptis comparatur Prouincialis ad conuentuales Prælatos. Omnes ergo tanquam manifestum supponunt Prælatum superiorem, id est, Episcopum, vel Prouincialem posse hanc licentiam dare respectiuè. Ratio autem est, quia in hoc transitu duo sunt, vnum est commutatio votorũ, quatenus ad Deum obligant, & hæc ordinaria potestate potest à quolibet fieri, vt nunc supponimus; aliud est alienatio, & quasi abscisio cuiusdam membri ab hoc corpore religioso; ergo quoad hoc habẽt etiam potestatem huiusmodi Prælati, quia hoc pertinet ad ordinarium regimen religionis, & nullibi inuenitur Papæ reseruatum.

Resolutio affirm. de prælatis superalentes.

III. *Difficultas an prælatus localis possit dictam licentiam dare.*

Difficultas verò est, an solus Abbas sine Episcopo etiam si supponatur illi subiectus, vel nunc, sine Generali, aut Prouinciali cui est subiectus, possit talem licentiam dare, & in hoc sensu videtur id negare Innocentius dicto cap. vltimo de renuntiatione num. 2. citans cap. *qui vere* 16. quæst. 1. vbi dicitur Monachos debere esse subiectos Episcopo permanentes in locis in quibus semel se Deo deuouerunt. Panormitanus ergo non putat esse licentiam Episcopi necessariam, licèt securius iudicet illam postulare. Nauarrus autem comment. 4. de regular. numero 10. simpliciter affirmat sufficere licentiã Prælati Minoris, per quem Abbatem, & quemlibet alium Prælatum intelligit, iuxta quam opinionem consequenter dicẽdum est in religionibus exemptis non requiri licentiam Prouincialis ex vi iuris communis. Præcipuum fundamentum sumitur ex cap. *statuimus* 19. quæst. 3. ibi, *sine Patris, & totius congregationis permissione*, &c. ex quo in primis solùm sumitur argumentum à contrario, & præterea iuxta illam lectionem Prælatus solus, sine conuentu non potest illam licentiam dare. Potest verò eadem sententia probari ex dicto capitulo *non ist.* de regularib. ibi, *sine licentia Abbatum suorum.* nam clare ibi supponitur cum licentia posse transire, ergo maximè ad æqualem. Veruntamen qui existimant ibi prohiberi transitum sine licentia ad quamcunque arctiorem, respondere possunt illud solùm intelligi de transitu ad arctiorem, vt scilicet cum licentia Abbatis fieri possit, ad aliam verò non arctiorem nullo modo.

IV. Quare non videtur hæc sententia positiuè, vt sic dicam, satis ex iure conuinci, quod etiam Nauarrus sensit. Existimo tamen sufficiens fundamentum esse, quòd non inueniatur in iure prohibitum Abbati, quominus possit hanc licentiam dare; atque adeò eo ipso quòd non reseruatur esse cõcessam, quasi ordinario munere. Assumptum patet, quia in dicto cap. *qui vere*, neque agitur de transitu ad aliã religionem, sed ad ministeria Clericorum in Ecclesiis exercenda, quod tunc nõ permittebatur Monachis, nisi iussu Episcoporum, nec negatur Monachos esse subiectos Abbatibus, quoad ea quæ pertinent ad eorum iurisdictionem, licèt affirmetur debere esse subiectos Episcopis. Ex quo ad summum sequitur, contradicente Episcopo non posse Abbatem licentiam hanc dare, sicut nec potest localis Prælatus exemptus, contradicente Prouinciali, illam dare, quia est superior Prælatus. Quod autem sit per se necessarium petere & obtinere licentiam ab Episcopo, inde non probatur, quia licèt ipse superior sit, nihilominus Abbas habet suam ordinariam iurisdictionem.

Altera verò pars, seu illatio, nimirum si hoc non est prohibitum esse concessum Abbati, probatur primò, quia suprà ostensum est iure communi apud illum esse totam monasterij potestatem. Secundò declaratur in hunc modum, quia ad hanc licentiã, non tam est necessaria potestas iurisdictionis, quàm administratiua bonorum monasterij, & quasi dominatiua in personas eius. Hæc autem potestas est in Prælato, vel solo, regulariter loquendo, vel simul cum conuentu in casibus in iure, vel in regula expressis, vt suprà ostensum est; Ergo talis est potestas ad hanc facultatem concedendam. Maior patet, quia ex vi commutationis votorum non est necessaria iurisdictio, cùm sit in æquale iuxta receptam doctrinam, vel licet secundum quosdam necessaria sit, minima sufficit vel solius Confessoris. Ad reliquum autem sufficit vt religio cedat iuri, quod habet in talem personam, quod potest facere Prælatus per potestatem administratiuam, quam à religione habet, & eodem modo potest cedere obedientiæ sibi, & suis superioribus debitæ; ergo nihil aliud necessarium est. Vnde existimo antiquos Abbates habuisse hanc potestatem etiam quando Clerici non erant, nec propriam iurisdictionẽ Ecclesiasticã habebant. Nunc verò erit in his Prælatis hæc potestas si per propriam regulam, vel constitutiones non sit ablata, facilè enim id fieri potest, cùm ius commune positiuè non resistat, sed solùm non assistat, seu non prohibeat; & eadem ratione existimo posse facile Episcopos in Monasteriis sibi subiectis hanc facultatem sibi reseruare. V.

Explicandum solùm superest an sit necessaria iusta causa, vt talis facultas, vel validè, vel licitè detur. In quo aliter de Summo Pontifice, aliter de inferioribus loquendum est. nam si Summus Pontifex talem facultatem concedat, etiam sine causa valida est, quia nullam inuoluit dispẽsationem in voto, sed meram commutationem in æquale, quæ sine causa facta valida est. Aliunde verò peculiaris obligatio personæ ad talem religionem, in particulari, est solùm ex humana institutione, quæ pendet ex voluntate Pontificis; ergo, si ipse illam auferat, vel licentiã det commutãdi illam in aliam, factum tenebit etiamsi absque causa fiat; nam dispensatio in iure humano data à supremo Principe, etiam sine causa valida est. Dices, illud non tantùm esse dispensari in iure, quatenus ius legem significat, sed esse tollere alicui ius suum, prout ius dominium & actionem significat, quia religio habet ius acquisitũ, & dominium in talem personam, quo priuatur per translationem eius. Quamuis autem hoc ius media institutione humana acquisitum sit, tamen postquam est acquisitum, non videtur posse à Pontifice auferri validè pro sua tantùm voluntate sine iusta causa, quia non est dominus omnium iurium religionis, sed fidelis dispensator, & prudens. Sicut non posset sine causa auferre ab vna religione omnia temporalia bona, & conferre alteri, nec factum teneret, quia esset contra iustitiam commutatiuam; ergo à fortiori idem dicendum est de persona, quia non minùs habet religio dominiũ suarum personarum, quàm aliorum bonorum, & magis videtur lædi, per priuationem personarum, quã bonorum. VI. *Ad valorem dictæ licentiæ non eget Papa iusta causa.*

Respondeo, Pontificem esse supremùm Prælatum cuiuscunque religionis, & ratione huius supremæ potestatis posse eximere quemcunque religiosum ab obedientia inferiorum Prælatorum, & sibi reseruare, quod factum erit validum, etiamsi absque vlla causa ob solam beneuolentiam, vel gratiã talis personæ fiat, & ita potest priuare religionem omni iure fruendi, vel vtendi tali persona, in quo non facit illi iniuriam, quia vtitur iure suo. Eodem ergo iure vtitur, quando dat facultatem transeũdi VII.

ad aliam religionem, nam sicut sibi reseruare potest, ita etiam potest concedere, vt mediis Prælatis alterius religionis promissam obedientiam seruet. Denique, quamuis per professionem persona se tradat religioni, & religio acquirat dominium in persona; tamen illud non est, (vt ita dicam) principaliter dominium vtile religioni, præsertim in temporalibus, sicut est dominium serui, sed est principaliter ordinatum ad spirituale bonum, & ideo illa traditio principaliter censetur fieri supremo Pastori. vnde non est simile de aliis bonis temporalibus & dominio eorum.

VIII. *Eget tamen causa iusta, vt licitè det licentiam.*

Probat autem rectè illa obiectio, non posse etiam Pontificem licitè dare hanc facultatē sine causa legitima, tum quia nec reseruare sibi potest quēcunque religiosum eximendo illum ab obedientia suorum Prælatorum sine rationabili causa, quia illud non esset in ædificationem, sed in destructionem, tum etiam, quia illa facultas nonnullum nocumentum est propriæ religionis; non debet autem fauor vni fieri cum detrimento alterius habentis ius, & possessionem rei sine causa. Tum præterea, quia hæ mutationes ex suo genere sunt odiosæ, & parum vtiles, vt suprà visum est, cap. 9. à numero 2. ergo non rectè faceret Pontifex illas permittendo sine legitima causa; nam ad illum maximè spectat procurare vt omnia ordinatè fiant. Quæ rationes multo magis probant inferiores Prælatos non posse hanc facultatem dare sine legitima causa, quę autem illa sit, & an sit eadem respectu omnium, infrà dicetur.

IX. *Prælati regulares infra Papam quousque valide, vel licite concedant transitum ad aliud monasterium eiusdem ordinis.*

De aliis verò inferioribus Prælatis dubium est, an si dent huiusmodi facultatem sine causa legitima valida sit, quod tractari potest, vel de Prælatis exemptis, vel de Episcopis, quoad monasteria ipsis subiecta. De prioribus Prælatis dicendum videtur validè posse dare hanc facultatem intra monasteria eiusdem ordinis sibi subiecta, non tamen ad extranea nisi ex legitima causa. Prior pars non habet propriè locum in religionibus in quibus nō fit specialis professio pro vno particulari monasterio, sed absolutè pro tota religione; nam in illis clarum est posse Prælatum superiorem mutare ab vna domo in aliam prout iudicauerit expedire, & licèt aliquando fortè excedat vel imprudenter faciat, constat subditum non solum posse, sed etiam debere obedire, quia illa non est mutatio professionis, sed loci tantum. Procedit ergo illa pars in religionibus vbi professio fit determinatè ad certum monasterium, in quo dicitur filiatio acquiri, vt solent esse Monachales, & in eis interdum fit mutatio tantùm localis, vt professus vnius domus mittitur ad habitandum in altera, quod quidem, vt rectè fiat, nō debet sine legitima causa fieri, quia per id derogatur, vel iuri religioni, si absque causa inuitus ad id cogatur, vel monasterij, si ipso inuito mittatur. Nihilominus tamen si fiat, factum tenebit, quia illa facultas sufficit, vt ex parte subditi sine peccato id fiat, & similiter ex parte monasterij tam illius à quo recedit, quàm alterius ad quod tendit, quia illa solùm est mutatio etiam localis, quæ ad rem præsentem non satis est; aliquando ergo fit mutatio, quodammodo in statu, quia fit quoad determinationem professionis, relinquendo filiationem vnius monasterij, & acquirendo in alio, & ad hoc dicimus validam esse licentiam Prælati superioris vtrique monasterio, vel certè licentiam proprij Prælati conuentualis, & voluntariam admissionē alterius; Ratio est, quia in ordine ad Deum supponitur æqualitas, & in ordine ad ipsam religionem non videtur hoc excedere potestatem administratiuam Prælati, quantum ad substantiam eius, vt sic dicam, licèt in modo, seu prudentia vtendi illa potestate cōmittatur aliquis excessus, quod ita declaratur, quia hic non agimus de præcepto, seu de coactione, sic enim existimo non posse subditum professum in vno monasterio compelli profiteri in alio, quia professio debet esse voluntaria, & obedientię votum semper sit iuxta regulam & primam professionem, & per se non obligat ad secundam. Intercedere ergo debet voluntas subditi petentis, vel saltem acceptantis facultatem; ergo Prælato voluntariè illam concedente id sufficiet, vt incorporatio ex vi illius facta in alio monasterio valida sit, & hoc est illam facultatem esse validam. Probatur consequentia quia Prælatus sufficienter consentit nomine Monasterij cùm habeat potestatem administrandi iura eius, nec per hunc transitum censetur ita notabiliter lædi, vt ob eam causam actio irrita fit, quia tota religio est vnum corpus, & ita illa non censetur substantialis mutatio, sed valde accidentalis, in qua totius corporis vtilitas seu commodū conseruatur.

X. *Obseruantiæ non dantur in monasteriis.*

Hoc autem intelligimus ex vi iuris communis, quo tota potestas confertur Abbati, at verò secundùm iura specialia talium religionum (quæ consulenda sunt) sæpe non potest dari talis facultas, sine consensu totius monasterij quando non est transitus ad arctius monasterium. In quo etiam est obseruandum, quod licèt vna religio videatur vnius obseruantiæ, & perfectionis, ex vi institutionis, nihilominus in Monasteriis, vel prouinciis eius potest esse magna inæqualitas, & ideo loquimur de transitu ad æquale monasterium, nam si manifestè sit maioris obseruantiæ, & arctitudinis, tunc res est euidentior; imò seruata proportione in eo habet locum doctrina in præcedenti c. tradita, sicut è contrario si sit laxius, applicanda erunt potius, quæ in sequenti dubio à n. 13. dicemus.

XI. *Ad alium religionem omnino distinctam non valet dari talis facultas.*

Altera verò pars est, quando transitus futurus est ad aliam religionem omnino distinctam, & tūc videtur sanè non posse Prælatum sine causa legitima dare validam facultatem subdito ad huiusmodi transitum, quia ipse habet potestatē à tota religione, vel à conuentu respectiuè, nunquam autem religio habuit animum dandi talem potestatē, quia per illam intendit suam conseruationem, & ædificationem, non destructionem, aut mutilationem, per illam autem facultatem priuatur tota religio suo membro, & suo iure sine vlla vtilitate, cū supponatur nullam intercedere legitimam causam. Item potestas Prælati regularis non est tanta vt possit alienare rem pretiosam sine vtilitate monasterij, vel causa vrgente, neque etiam, vt possit eximere subditum ab obedientia sua, vel suæ religionis in perpetuum, in quo multum differt à Pontifice, qui potest eximere religiosum ab obedientia totius religionis eius, & per hoc, vel etiam dando illi facultatem transeundi ad aliam religionem, non eximit eum ab obedientia sua. Atque hæc pars videtur communiter rerepta ab Innocentio, Panormit. & aliis suprà citatis, qui ad hanc facultatem seu dispensationem requirunt legitimam causam etiam in Episcopo. & quamuis in particulari non declarent, an sit necessaria ad honestatem, vel ad valorem actus, satis indicant hoc secundum, tum quia de Pontifice aliter loquuntur, tum etiam, quia loquūtur de potestate simpliciter, eamque censent non esse sine causa legitima.

XII. *An alium monasterium fundare possit qui habet facultatem transeundi ad aliud.*

Nonnulla tamen dubitatio potest circa hoc esse de Episcopo habente sibi subiecta plura monasteria monialium, v.g. diuersarum quidem professionum seu regularium, æqualis tamen perfectionis, an possit concedere facultatē transeundi ab vno ad aliud sine speciali causa, sed solùm vt complaceat tali personæ, vel esto non possit licitè (vt re vera non potest nisi aliqua ratio diuini obsequij intercedat) factum nihilominus teneat si id faciat, in eo enim

videtur

videtur esse specialis ratio, vt factum teneat, quia est superior vtrique monasterio, & ita potest sibi reseruare totum ius, seu subiectionem talis personæ; ergo & illi concedere, vt in alio monasterio, sub sua obedientia militet, sicut in Pontifice argumentabamur; nam cum proportione videtur procedere ratio. Nihilominus non videtur hoc Episcopo concedendū, quia videtur actus supremæ potestatis; talis enim mutatio, per se est contra ius commune, & ideo dispensatio quæ circa illam fit, à quocunque inferiore sine legitima causa est nulla; ergo quidquid virtute illius fit est inualidum. Confirmatur, quia aliàs peioris conditionis esset monasterium subiectum Episcopo, quam Prælato regulari. Denique nulla est sufficiens ratio, cur concedamus Episcopo hanc potestatem, quæ ad ordinarium regimen monasterij necessaria non est, & nullibi inuenitur concessa, nec consuetudine recepta. Nec satis est, quòd ipse non se priuet, nec suam sedem subiectione talis personæ, quia potestas non est illi data propter ipsum sed propter monasterium, & ideo non extenditur ad actum de se pernicioſum monasterio, & sine causa legitima facta. Tandem verò inquiri hic posset, quæ sit censenda causa legitima, sed hoc explicabimus in sequenti puncto.

An & ex qua facultate liceat transitus ad religionem laxiorem.

XIII. *Tria tanta in hoc puncto.*

Iam ergo videndum est de transitu ad laxiorem religionem, de quo primum est certum, etiam iure communi Ecclesiastico non esse licitum, sine dispensatione legitima. Patet, quia de se est contra votum, & contra pactum cum religione initum, vt ex supradictis constat, & nullum est ius quod talem licentiam præbeat, ideoque, quantumuis rationabilis causa intercedere videatur, nunquam id licet propria authoritate, quia commutatio voti in minus præter causam requirit potestatem, vt suprà tract. 6. de voto visum est, & ita hic sentit D. Thom. dicta quæst. 189. quem omnes sequuntur. Secundò est certum ex legitima dispensatione hunc transitū esse licitum, quia ius commune illi non repugnat, nec potest, quia ipsamet dispensatio derogat iuri communi, & prævalet contra illum si legitima sit, aliàs in ipsismet terminis inuolueretur repugnantia. Tertiò est certum, hanc dispensationem à quocunque detur, requirere causam rationabilem, vt licitè detur. Hoc à fortiori patet ex dictis de transitu ad æqualem, de quo hactenus, & patebit ampliùs ex dicendis.

XIV. *Papa licentiare valet ad laxiorem religionem.*

Difficultas verò est primum, an hæc facultas data à Summo Pontifice, sine causa rationabili valida sit, Glossa enim in cap. *cum singula.* de præbend. in 6. sentit de licentia Papæ posse hunc transitum fieri sine causa, quamuis secus sit in inferioribus Prælatis, sed vt rectè dixit Panorm. in dicto cap. *non est.* de regul. hoc ad summum est verum quoad forum Ecclesiæ, non quoad Deum; quod significauit similis Glossa in cap. *non est.* verb. *Adimplere* de voto. Dico ergo facultatem Papæ sine causa datam non esse ita validam vt religiosus possit tuta cōscientia in virtute illius transire ad laxiorem religionem; ita sentit Nauar. dict. Comment. 4. numero 10. & probatur, quia illa est commutatio voti de meliori bono in minus bonum, sed talis commutatio sine causa legitima est iniqua contra ius diuinum & naturale; ergo licentia ad talem commutationem faciendam non potest esse valida. Sed quæri vlteriùs potest, an professio tunc facta in laxiori religione, etiamsi malè fiat, nihilominus valida sit; nā hæc duo simul esse non repugnat, quando nullum intercedit decretum irritans: in præsenti autem nullum esse videtur. Imò Pontifex ipse, qui est super omnia decreta, assistit illi professioni per talem dispensationem, & illam acceptat per monasterium, seu monasterium in virtute eius, ergo cùm ibi intercedat voluntaria traditio, & Ecclesiæ acceptatio, erit valida professio. Neque obstare potest ius prioris monasterij, quia Pontifex illi cessit, quod quantum ad hanc partem, validè facere potuit, iuxta superiùs dicta.

Valet tamen validum pro ipsum, si ipse fiat.

Respondeo nihilominus probabilius videri illam professionem ipso facto irritam esse, non tam humano, quā diuino iure naturali; Probatur, quia si vota in professione emissa sunt inualida, & obligationem non inducunt, nec professio valida esse potest, quia substantia eius principaliter in votis consistit, sed vota illa sunt inualida, & nulla, & non obligant; ergo etiam professio est nulla. Minor probatur, quia votum secundum, factum contra primum melius, est nullum; quia est de re iniqua; est autem huiusmodi posterius votum, siue quis explicitè voueat, non seruare, quod Deo promisit, siue voueat facere aliquid repugnans priori obligationi, vt si Monialis quæ vouit clausuram, voueat visitare externam Ecclesiam: talia autem sunt vota in laxiori professione facta, quod maximè cerni potest in voto paupertatis, & obedientiæ, nam in obligatione castitatis, quædam æqualitas est in omnibus. Materia autem paupertatis strictior est in vna religione quàm in alia, qui ergo vouet paupertatem laxiorem, vel intendit deobligari à priori stricta paupertate, & sic vouet contra perfectius votum; vel intēdit seruare nihilominus priorem paupertatem, & hoc repugnat secundæ professioni. Multo autem euidentius cernitur hæc repugnantia in voto obedientiæ. Tum quia ad illud reducitur tota obseruantia asperitatum regulæ, ad quam vel obligatur religiosus, vel saltem potest obligari per huiusmodi votum; tum etiam quia promittit obedientiam diuersis Prælatis, & *nemo potest duobus dominis seruire.* Prior autem obedientia erat perfectior, vt supponitur. vnde licèt in paupertate esset æqualitas, imò licèt in materia eius excederet secūda religio, illa repugnantia in voto obedientiæ sufficeret ad annullandam posteriorem professionem, quia supponimus priorem religionem, licèt excedatur in paupertate, esse simpliciter perfectiorem, quod esse non potest, nisi propter excessum in materia voti obedientiæ, vt explicatum est. Præcipuum enim votum in professione religiosa est obedientiæ, & ideo si illud repugnat meliori bono, non potest professio esse valida. Eo vel maximè, quòd propter cōnexionem, quam habent talia vota in tali professione, si vnum eorum inualidum est ex natura rei, etiam reliqua. Et eadem ratione inualida est traditio quę fit religioni, quia non fit nisi vt annexa & coniuncta huiusmodi votis, & in ordine ad eorum obseruationem, per quod responsum est ad rationem dubitandi in contrarium posita.

XV. *Oppositum Corius probatur, tum quod vota Deo facta:*

Tum quoad traditionem factam religioni laxiori.

Ex quibus à fortiori concluditur, non posse Episcopum, vel quemlibet inferiorem Prælatum, licitè aut validè hanc licentiam dare, sine legitima causa. Superest verò inquirendum, an saltem possit cum causa legitima, vel hæc facultas sit soli Papæ reseruata. in qua re communis sententia esse videtur, Episcopum posse dispensare. Tenet Innocentius in cap. *dilectus.* de temp. ordin. numero 3. & in dicto cap. vltimo de renuntiatione, sequitur Panormitanus, in dicto cap. *non est.* de regular. num. 6. Syluester verb. *religio* 4. quæst. 2. qui bene aduertit hoc esse intelligendum respectiuè scilicet, de proprio Episcopo respectu religiosorum sibi subditorum, vel de Prælatis habentibus iurisdictionem Episcopalem respectu exemptorum, & de illis respectiuè scilicet de vnoquoque respectu suorum subditorum, & idē

XVI. *Facultatem cum causa datam à prælatis inferioribus Papam licere, quidā putant.*

sequitur Nauar. dicto Comment. 4. numero 11. Ad hoc autem probandum Innocentius præter cap. *qui vere* 16. q. 1. (quod nihil probat, vt suprà vidimus, quia solùm in genere dicit monachos debere esse subiectos Episcopis) adducit cap. *significatum.* de regular. sed ibi solùm scribit Pontifex ad quendam Episcopum, *tum ad aliam religionem transire compellas*, vbi Glossa exponit ad aliam professionem eiusdē, vel maioris religionis. Panormit. autem ibi rectè aduertit, quoniam textus indistinctè loquitur, indicare professionem, de qua ibi est sermo, scilicet tacitè factam à puero oblato, vel recepto ab infantia, per delationem habitus, vsque ad annos pubertatis; illam, inquam, solùm obligasse ad religionem in genere, iuxta cap. *constitutionem.* de regul. in 6. Et ita nihil probat. Ipse ergo Panormit. adducit alia duo iura, vnum est in cap. *non cogantur* d. 41. aliud est cap. *non mediocriter.* de consecratione dist. 5. sed in eis solùm continetur sententia quædam D. August. & D. Hieron. quibus docent tractationem corporis quoad austeritates, & viuendi modum accommodandam esse vniuscuiusque fragilitati; hinc tamen solùm colligitur ex hoc capite oriri posse iustā causam huius dispensationis, quod verum est, vt statim declarabimus. Ex hoc autem non satis probatur esse in Episcopis potestatem ad dandam hanc dispensationem, quod nunc inquirimus. Quocirca non videtur hoc posse probari positiuè ex iure, nam canon alius, quem Innocentius adducit suprà à nobis explicatus est; fundanda ergo videtur illa sententia, solùm in hoc, quòd talis dispensatio nullibi legitur Papæ reseruata, & ideo censenda est Episcopo commissa.

XVII. Contrariam sententiam tenuit expressè Glossa in *c. cum singula.* §. *prohibemus.* verb. *Canonice.* de præbend. in 6. vbi dicit solum Papam dispensare. Tenet etiam Socinus consil. 270. quem refert & sequitur Rebuffus. Idem tenet Rebuffus in practica p. 1. tit. de translatione monachorum numer. 9. qui tamen addit in numero 10. si causa exigeret celeritatem, tunc sufficere dispensationem Episcopi, & ita interpretatur sententiam Innocentij in d. cap. finali. de renuntiat. & in *c. dilectus.* sed reuera non iuxta mentem eius. Illam verò limitationem ex Antonino refert Panormit. in dicto cap. *non est.* de regular. Dixit enim Episcopum tantum posse hoc facere, quādo est periculum in mora accedendi ad Pontificem, quæ exceptio generalis est, in aliis dispensationibus reseruatis Papæ, quæ habent instantem, & euidentem necessitatem; ergo sentit ordinario iure hanc dispensationem esse reseruatam Papæ. Tenet etiam Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 4. qui etiam rigorosius loquitur dicens solum Papam posse dispēsare in transitu etiam ad æqualem, sed de hoc iam dictum est.

XVIII. Ratio pro hac sententia esse potest, quia Episcopus in huiusmodi dispensationibus nō potest quidquid ei non prohibetur, sed solùm quod ei conceditur. Hoc autem nō est ei, concessum in aliquo Canone, vt dictum est: ergo. Maior in tom. de censuris, & tomo 2. tractando de dispensatione voti, & in materia de legibus fusè tractata est, & eam admittit expressè Innocentius in dicto cap. *dilectus*, & sumitur ex cap. *proposuit.* de concessione Præbendæ, & ex Clement. *ne Romani.* de electione. Nunc autem declaratur exemplis ad rem præsentem pertinentibus, aliàs etiam posset Episcopus dispensare cum religioso, vt ad vitam clerici secularis transeat, quæ laxior est, tamen in ea possunt seruari tria substantialia vota; quia hoc nullibi inuenitur prohibitum, aut Papæ reseruatum. consequens est contra communem consuetudinem Ecclesiæ: Imò etiam sequitur posse Episcopum dispensare cum religioso in aliis votis, relicta solùm perpetua continentia, quia de solo voto castitatis constat factam esse prohibitionē Episcopo; ergo ex illa negatione prohibitionis, seu reseruationis, non sumitur regula sufficiēs, ergo oportet quærere positiuam concessionem, aliàs non potest cum fundamento attribui potestas Episcopo. Cōfirmatur, nam hæc dispensatio inuoluit aliqua contra ius commune: primum quòd religiosus dimittat suum habitum, quod ius simpliciter prohibet. Deinde si sit monialis, quòd exeat extra claustrum in casu à iure non concesso; & similia, sed Episcopus non potest dispensare in iure cōmuni, nisi in rebus ordinariis, & quæ frequenter occurrunt, vel quæ specialiter conceduntur, aut consuetudine constant. Hic autem transitus ad laxiorē non potest dici res ordinaria, aut cuius necessitas frequens sit, imò est res valde grauis, cuius necessitas rarò occurrit, & de qua meritò videatur sedes Apostolica consulenda.

Præterea, licèt olim quando immediata iurisdictio in religiosos tota erat in Episcopis, haberent fortè ipsi hanc potestatem, nunc considerato præsenti statu religionis vix videtur posse fieri hic trāsitus sine dispensatione Papæ. Primum sit verisimile, quia Episcopi tunc approbant religiones, quod maximum esse videtur, nam consequenter poterant illas reformare, aut si necesse esset mutare, vel tollere, ergo multò facilius poterant religiosum ad laxiorem mutare. Denique tota gubernatio religionum apud ipsos erat, sub qua multa grauiora comprehendebantur; ergo non est cur putemus hac potestate potiùs quàm aliis caruisse. Altera pars declaratur, quia si nunc loquamur de religionis exemptis, clarum est, non posse ordinarios Episcopos ei eis dispensare, quia non sunt ei subditi, vnde neque in aliis votis, aut præceptis cum eis dispensare possunt. Prælati autem regulares, quamuis habeant iurisdictionem quasi Episcopalem, non videntur tantam habere iurisdictionem, vt possint saltem ex parte, in votis substantialibus religionis dispēsare, quod fit per licentiam ad huiusmodi trāsitum. Antecedens patet, quia illa vota sunt quasi fundamētum, quod necessariò supponitur ad potestatem talium Prælatorum; ergo non extenditur potestas ad immutandum illum. Confirmatur, nam ob hanc causam non potest Prælatus religionis irritare votum subditi transeundi ad arctiorem religionem, quia eius potestas nō extenditur extra ea, quæ pertinent ad talem statum, ergo eadem ratione non potest concedere transitum ad laxiorem. Denique potestas, quæ olim erat in Episcopis circa religiosos, non est tota translata ad Prælatos exemptos, in quia ipsi non approbant religionem, vel aliquid simile, tum etiam, quia huiusmodi religiones sunt specialiori modo sub protectione & gubernatione Papæ, quàm olim essent antiqui religiosi. Vnde etiam si loquamur de religiosis, qui nunc sunt subiecti Episcopis, non est eadem ratio potestatis Episcoporum in ipsos, quæ antiquitus erat, nam dispositiones iuris canonici, quæ nunc sunt, comprehendunt regulares etiam subiectos Episcopis, & ideo in his, quæ sunt contra Canones, non possunt cum illis dispensare, nisi vbi constiterit illis esse concessum; trāsire autem ad laxiorem religionem, est specialiter per canones prohibitum, *c. sane.* de regular. cum similibus.

Inter has sententias hæc posterior videtur mihi probabilis propter authoritatem Innocentij Hostiens. Ioannis Andreæ, & Panormitan. Et quia in dicto cap. *significatum.* probabiliter fundatur, quia Pontifex indistinctè ait; ad aliam religionem, & vbi ius non distinguit, nec nos distinguere debemus, & ibi interueniebat rationabilis causa dispensandi etiam ad laxiorem, propter religionis ingressum in re-

in tenera ætate, vnde videtur sumi argumentum ad alios casus similes, quando legitima causa interuenerit. Facile etiam possunt congruentiæ adduci ad hanc partem confirmandam, quia est fauorabilis, & iuxta hominum fragilitatem, & occasiones, non ita rarò necessaria. Maximè autem fiet probabilis si consuetudo illi fauet, quia in his rebus plurimum potest; sed de illa mihi non constat, & vereor contrarium potiùs esse in vsu.

XXI. *Qua sit causa iusta transeundi ad laxiorem religionem, vt dispensatio concedi possit?*

Superest vt breuiter explicemus, quæ sit causa huius dispensationis: de qua dicendum est, non esse aliquo iure præscriptam, & ideo prudenti arbitrio dispensantis relinqui. Solùm ergo admotare possumus hanc causam posse respicere, vel commodum religiosi tantùm, vel religionis à qua transfertur, vel eius ad quam transit. Et quidem si omnium vtilitas concurrat, erit consummatissima causa, vt si religiosus sit vtilis religioni ad quam tendit, & alteri à qua redit, potiùs sit onerosus, quia fortè non est vtilis ad ministeria eius, & est aptus ad canendum in choro, quod alia religio magis profitetur, & ipsi etiam religioso speratur forte vtilius in eo vitæ genere occupari, licèt alioqui ex suo genere minùs austerum, aut perfectum sit.

XXII. *An sufficiat solum transitus vtilitas?*

Quando autem hæc omnia simul cõcurrere non possunt, primùm regulariter considerandum est spirituale commodum religiosi, quacunque enim ratione prudenter speretur futurum esse maius, sufficit ad iustam causam dispensationis, quia per religiosam vitam est hoc per se primò, ac proximè intentum, & ideo D. Tho dict. q. 189. art. 8. hanc ferè posuit vt vnicam causam huius dispensationis. Significat autem necessarium esse, vt procedat *ex infirmitate vel debilitate personæ*. Intelligendum autem existimo de infirmitate, & debilitate, non tantùm corporis, sed etiam animi, quia prouidentia Prælati vtrique debet prouidere, & ad maius Dei obsequium attendere. Ita etiam interdum expedit quando experientia docuit non solùm ex pura malitia, vel prauo habitu, sed veluti ex innata conditione habere aliquem quandam ineptitudinem ad talem statum, vel ingentem difficultatem in portandis oneribus eius, quam ante professionem satis prospectam non habuit. Ad quod etiam iuuare potest emisisse professionem in tenera ætate, quia solet multum postea natura mutari, vel certè dignosci. Addi etiam potest, si sufficiat dispẽsatio Prælati circa onera religionis, non esse facilè procedendum ad dispensandum in transitu, nisi vel illemet modus viuendi cum dispensationibus, alijs odiosus fit, vel ipsimet religioso nimis molestus. nam hoc ipsum multum impedire solet spirituale profectum; qui semper præ oculis habendus est. Vnde quando intercedit hæc ratio maioris boni spiritualis ipsius religiosi, non obstabit etiamsi aliquod onus, vel incommodum monasterij intercedat; nam si loquamur de monasterio ad quod fit transitus, nihil huiusmodi in eo consideratur, quia voluntariè est admissurum talem personam; hanc enim conditionem omnia iura, & indulta inprimis postulant, & ideo ipsa religio debet sibi consulere, & de vtilitate, vel onere personæ iudicare, qualiscunque enim illa sit, volenti non fit iniuria; & ideo ex hac parte non potest dispensatio esse iniusta. Nisi per illam cogeretur alia religio talem personam suscipere, quod solus Pontifex de plenitudine potestatis facere potest; ordinariè autem non facit, neque expedit fieri, sine grauissima causa. Respectu autem religionis à qua recedit tur non consideratur incommodum eius, quia illud ad summum esse potest in re temporali, vel externa; tenetur autem ipsa religio magis procurare spirituale bonum religiosi, quàm huiusmodi commodum suum. Præterquam quòd, simpliciter loquendo, vix potest esse commodum religioni habere intra se religiosum, qui iuxta statum, & perfectionem eius non possit perfectè viuere.

XXIII. *Quid quando interuenit solum commodum religionis Vnde fit transitus.*

Aliquando verò contingit transitum non esse in maiorem vtilitatem spiritualem religiosi, cedere tamen in vtilitatem religionis à qua fit transitus, & tunc vix potest causa esse rationabilis; aliquando tamen esse poterit si multa concurrant. Primum est, vt ipsa persona religiosa saltem, non exponatur periculo morali detrimenti spiritualis, quia hoc repugnat professioni, & obligationi eius, & ordini charitatis; oportet ergo, vt licèt maior profectus non speretur, saltem non timeatur defectus alicuius momenti, quod facilè sperari poterit, si persona sit adeò religiosa, vt plus soleat operari, quàm ex obligatione regulæ teneatur. Deinde necessarium est moraliter loquendo, vt religio à qua recedendum est, cedat iuri suo, quod habet maximum, quando transitus non est necessarius propter ipsum religiosum; nam si ipsimet religioni commodum est, talem religiosum dimittere, quia licèt sit probus, non tamen est sibi vtilis, vel ad suum finem accommodatus, oportet, vt ipsamet religio huiusmodi vtilitatem cognoscat, & velit, quia non fit beneficium inuito, maximè cum diminutione suorum bonorum.

XXIV. *Quid quando est commodum tantum religionis ad quam trãsitur.*

Si autem vtilitas est tantùm alterius monasterij ad quem fit transitus, multo magis est necessarius consensus proprij monasterij, quia non potest vnus ditari ex bonis alterius illo inuito. Atque hoc procedit non solùm in transitu ad laxiorem, sed etiam ad æqualem religionem, nam procedit eadem ratio. Imò existimo in huiusmodi casibus, quando causa non ex parte religiosi, sed ex parte alterius religionis consideratur, solum Pontificem posse dare huiusmodi dispensationem, præsertim si transitus fit ad laxiorem, & illa causa est valde extrinseca ad obligationem voti, pertinetque ad Prælatum habentem Superiorem prouidentiam, & gubernationem vtriusque religionis. Vnde tunc etiam magis vrgent omnes rationes in superioribus factæ. Præter has causas possunt aliæ excogitari extrinsecæ, & accidentariæ, vt sunt necessitas subueniendi parentibus si possit, naturalis illa obligatio impleri in religione minùs stricta quàm sit propria. Item si quis patiatur iniustissimam persecutionem, & similes, quas omitto, quia generales sunt, & tot modis variari possunt, vt interdum etiam liceat, in seculo ob similem causam remanere cum debita facultate.

CAPVT XII.

An spectato iure particulari, seu indultis religionum liceat transitus ad alteram religionem.

I. *Proponuntur indulta, ac primum vetans recipi alienos religiosos.*

VLtimò pro tertio principali, quod initio capitis 8. proponebatur, dicendum est, in vnaquaque religione, præter ius commune spectanda esse specialia priuilegia, & indulta, & illa esse seruanda. Declaratur, nam multa emanarunt Apostolica indulta in fauorem religionum, quibus hic transitus prohibitus est, vel simpliciter, vel cum aliqua limitatione, & imprimis Pius V. sua constitutione 91. *Quæcunque*, videtur generaliter hunc trãsitum prohibere sine licentia à Superioribus obtenta. nam prohibet ne volentes transire recipiantur, etiamsi laxiorem professi fuerint. Veruntamen in illa constitutione solùm irritantur priuilegia concessa religionibus, aut quibuscunque pijs locis aut Prælatis, &c. præter iuris communis dispositionem

emanata, recipiendi huiusmodi religiosos, & consequenter irritat, quidquid virtute talium priuilegiorum facultatum, aut dispensationum factum fuerit. Imò etiam, quod mirandum est, etiam præcipit Pontifex, vt qui antea fuerant translati, virtute talium facultatum, ad proprias religiones redeant. Quod dico esse mirandum, quia professiones antea factæ erant validæ, quia etiam facultates & priuilegia valida fuerant, donec ab ipso Pio irritata fuere; quomodo ergo potuerunt illi religiosi reuocari ad suas pristinas religiones. Dicendum verò est, Pontificem inprimis potuisse id facere, quia licèt professionem semel validam non posit in totum, seu quoad substantiam irritare, tamen prout ad hanc vel illam religionem determinatur, potest eam irritare, seu mutare etiam inuito religioso, vel religione, quia hoc totum pendet ex iure humano. In eo ergo casu credendum est interfuisse legitimam causam id faciendi, propter maius commune bonum, & quietem, seu pacem religiosorum; nam multi fortasse eo titulo religiosum statum indignè tractabant, vt in principio illius constitutionis significatur. Ex vi ergo illius indulti, nihil circa ius commune immutatum est, vt bene notauit Nau. consil 88. de regularibus. Quocirca translati alio titulo, vel secundùm commune ius, siue ante illam constitutionem siue post, non prohibentur retineri, aut recipi. Vbi etiam considerandum est, aliud esse loqui de priuilegijs datis ad recipiendum alienos religiosos, & aliud de priuilegijs datis, ne proprij religiosi ab alijs recipi possint, sine suorum Superiorum licentia. Priora enim priuilegia sunt exorbitantia iure communi; sunt que odiosa alijs religionibus; possunt enim inter eas scandala, & dissensiones generari, ac denique facilè possunt in occasionem relaxationis, & inconstantiæ peruerti, & ideo meritò reuocata fuere. Alia verò priuilegia fauorabilia sunt, quia directè consulunt immunitati, & quieti eius religionis cui conceduntur, & alijs non nocent, sed solùm vetant, ne cum alterius detrimento velint proficere, quod est maximè consentaneum charitati, & ideo talia priuilegia reuocata non sunt, sed potiùs in variis religionibus multiplicata, quæ ab alijs obseruanda sunt, dummodo de illis constet.

II. *Proponuntur indulta Societatis vetantia transitum ad quamcunque, etiam religionem, præter Carthusianam, aliasque dictas ob iuxta.*

Exemplum sit de priuilegio Societati concesso, vt nullus in ea professus, vel per tria vota substantialia admissus, possit ad aliam religionem (Carthusia excepta) transire, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, tam à transeuntibus, quàm à recipientibus ipsos prætextu cuiusuis indulti concessi, aut concedendi, etiam quæsito colore ob frugem melioris vitæ, aut strictioris obseruantiæ, quodque secus facta non teneant. Habetur in literis Apostolicis eiusdem Societatis in Bulla vltima Pauli III. *Et debitum. §. Ac in hibemus*, &c. & in Bulla prima Pij V. *Aequum reputamus* in principio. vbi expedit, & confirmat Concessionem illam, quam Pius IV. iam fecerat. Idemque Pius V. viuæ vocis oraculo Carthusiæ limitationem ita limitauit, vt transitus ad illam semel tantùm fieri possit, quod si in ea vsque ad professionem non perseueret translatus, ad Societatem redeat, & ampliùs ad Carthusianos transire non possit inuita Societate; Quam limitationem confirmauit, & sub eadem censura obligare declarauit Gregorius XIII. in speciali Bulla de hac re *Dilecte fili*, &c. Et aliæ circunstantiæ in illis priuilegijs declarantur, quæ ad modum seruandum in hoc transitu pertinent, quas in sequentibus, quantum ad generalem doctrinam pro huius loci opportunitate vtile fuerit, attingemus. Ex dictis verò constat in hac religione hoc iure standum esse, quàtum ad transitum ab illa; nam ad illam nullus fieri potest iuxta suas constitutiones, vt suo loco tract. 10. lib. 2. cap. 1. videbimus. Ad eundem ergo modum dicendum est de singulis religionibus respectiuè, iuxta sua priuilegia, vel indulta.

Primum dubium circa prædicta indulta, an vicent transitum sine licentia obtenta, etiam ad religionem strictiorem.

III. 1. arg. in primo

Dubitari autem potest primò; an per similia indulta prohibeatur transitus ad perfectiorem religionem, sine consensu Prælati, & ratio dubitandi est primò, quia non videtur Pontifex posse tale priuilegium concedere, quia non potest obligare aliquem, vt seruet, quod non promisit, sed nullus, qui professetur religionem promittit perseuerantiam in illa respectu melioris, id est, non transire ad meliora; ergo non potest ad hoc cogi per tale priuilegium. Minor patet, quia in professione includitur conditio, seu exceptio melioris frugis, vt diximus. Vnde illa negatio transitus nullo modo dici potest comprehensa sub voto obedientiæ directè, vel indirectè, vt ea ratione ad illam possit quis cogi; nam est extra totam regulam, & quasi intrinseca limitatio omnis voti obedientiæ. Dices, ex vitalis indulti fieri, vt in illa religione professio, vel incorporatio non fiat sub ea conditione, sed renuntiando illi, vel potius sub conditione opposita. Quia promissio, seu votum obedientiæ, fit iuxta constitutiones, & literas Apostolicas; literæ autem Apostolicæ excludunt illam conditionem, & ponunt oppositam. Sed contra hoc insto, quia videtur contra rationem excludere. vt si Ecclesia ordinaret, quòd à contractu matrimonij rati excluderetur conditio seu libertas transeundi ad meliorem frugem ante consummationem, non esset cõueniens institutio, vtpote impediens maius bonum; ergo similiter in præsenti ita ligare hominem inferiori religioni, vt priuetur libertate ascendendi ad perfectiorem statum, videtur esse impedimentum maioris boni spiritualis; non est ergo licitum, imò nec videtur cadere sub Ecclesiæ potestate.

IV. 2. arg.

Secundò argumentor ex cap. *licet*. de regular. vbi Innocent. III. refert priuilegia aliquibus religiosis concessa, *Ne postquam aliquis apud ipsos prof ssus fuerit, ad alium locum possit ipsis inuitis ad strictiorem etiam religionis obtentu transire*, & tamen postea ita illa interpretatur, vt illis non obstantibus possit hic transitus fieri petita licentia & non obtenta; sed in priuilegijs specialibus religionum non plus conceditur, quàm quod ibi Innocentius refert, vt exempli gratia, videre licet in prædictis indultis Societatis; ergo illis non obstantibus, eadem semper declaratio admittenda est. patet consequentia, quia priuilegia, quàtum fieri possit, secundùm ius declaranda sunt. Maximè verò quia Innocentius indicat declarationem illam esse secundùm ius diuinum, & naturale, *quia vbi spiritus Domini, ibi libertas*, &; *qui Dei spiritu aguntur, non sunt sub lege*, quæ ad hoc propositum ibi adducit Innocentius, vt concludat tale priuilegium non dari, vt licentia denegetur, sed vt prudenter res agatur. Vnde talem indicat rationem, quia vel Prælatus confisus tali priuilegio negat facultatem, cum rationabili causa, vel sine illa. In priori casu etiam iure communi, non habet subditus ius transeundi, quia non est certum religionem esse meliorem; in posteriori autem casu abutitur priuilegio suo Prælatus, & ideo meretur illud amittere, vt ibidem ait Innocentius, & ex vi illius sui decreti ipso facto illud amittit quantum ad hunc effectum, & subditus habet ius transeundi ex vi illius decreti. Quod non est reuocatum quoad hanc partem per dicta priuilegia.

Nihilo-

V. Resolutio quæstionis.

Nihilominus certissimum est, posse Pontificem eo sensu talia priuilegia cõcedere, vt absolutè non liceat ad aliam religionem transire sine licẽtia obtenta, etiam titulo maioris perfectionis, certumque est de facto ita esse concessum in dictis indultis Societatis, & idem erit de alijs, si per similia æquipollentia verba concessa fuerint. Probatur primò, ita esse factum, quia in Bulla Pij IV. & V. in particulari subiungitur non obstante dicto capitulo *licet.* ad excludendum nimirum declarationem, vel limitationem in illo factam; nam quoad hoc derogatum est. Secundò probatur, quia expresè postulatur ibi *licentia obtenta*, in quod verbum non potest cadere illa declaratio. Nisi quis fortè exponat obtenta de facto, vel de iure, id est, debitè & non iniustè negata. Sed præterquam hæc euasio excluditur per derogationem dicti capituli *licet.* etiam reijcitur sufficienter per illa verba *sine expressa licentia*, vt ait Paulus III. vel per illa *sine expressa, & ad id specialiter obtenta*, vt ait Pius. Tertiò, exceptio, quæ de ordine Carthusiensium fit, hoc satis cõfirmat, quia etiam ad illum non licet transire sine licentia petita, & iuxta tenorem cap. *licet.* ergo aliquid amplius prohibitum est, ex vi huius indulti respectu aliarum religionum, scilicet, vt non fiat sine licentia reipsa obtenta. Quartò ad idem faciunt illa verba Pauli III. *Nisi de expressa ipsius præpositi, vel dicta Sedis licentia transferri*, &c. Nam in eis indicatur, si Prælatus religionis negauerit facultatem, & subditus contendat iniustè negari, non posse statim sua authoritate propositum suum exequi, sed debere ad Sedem Apostolicam recurrere; nam per tale indultum illa sibi hoc iudicium reseruauit.

VI. Ostenditur præcipuus, & ratio.

Atque hinc rectè colligitur potestas; impium enim esset dicere, talia indulta esse iniquè, aut sine sufficienti potestate concessa, quia in re adeò graui, & ad salutem, & perfectionem animarum pertinente, non potest Pontifex errare, præsertim, cùm non tantùm vnus vel alter, nec semel aut iterum, neque sub aliqua probabilitate, & cum formidine, sed plures, & sanctissimi, ac doctissimi Pontifices, & sæpius, multisque religionibus, similia indulta ex certa, & plenaria potestate concesserint; non potest ergo de tali potestate dubitari, cùm de facto constet.

VII. Primus modus sufficiendi indulta n. 1. relata.

Modus autem explicandi iustitiam, & rationem huius facti, in superioribus insinuatus est, & primò dici potest, quando Pontifex hoc indultum alicui religioni concedit, hoc ipso supponere, non esse inferiorem alijs, quas non excipit, scilicet quatenus est via ad perfectionem; nam licèt in vna vel alia conditione possit esse inferior absolutè, ac simpliciter comparata potest iudicari non minùs apta ad perfectionem assequendam. Certum est enim posse Pontificem hoc iudicium ferre, & ad illum maximè pertinere. Non oportet tamen adeò restringere hæc indulta; nam in maiori amplitudine videntur concessa. Secundò ergo potest Pontifex hoc concedere, saltem supponendo rem esse dubiam, an religiones aliæ, vel omnes, vel aliquæ sint arctiores nec ne, & reseruando sibi iudicium in particulari quando licentia postulatur à tali religione, & ipsa non vult eam dare, nec cedere iuri suo, & hoc insinuare videtur Paulus III. in verbis citatis, per sese constat esse iustum, quando ex parte religionis, cui priuilegium conceditur, est sufficiens fundamentum illius ambiguitatis, vt re vera est in exemplo adducto de Societate, cum quacunque alia religione conferatur, vt infrà tract. 10. lib. 1. cap. 9. ostendemus. Nam & vniuersaliter loquendo, in quacunque controuersia Ecclesiastica potest Pontifex iudicium sibi reseruare, & maximè in his, quæ spectant ad approbandum, vel declarandum statum perfectionis, & hoc etiam à fortiori colligitur ex c. *licet.* de regularibus. Tertiò dicitur, etiamsi constet aliam religionem esse perfectiorem, posse Pontificem iustè prohibere transitum ad illam sine licentia obtenta; tum quia per hoc non impeditur simpliciter ascensus ad statum perfectiorem, sed prohibetur, ne fiat sine maturo consilio, & sine regula voluntatis Prælati, quantumuis enim alia religio sit perfectior, potest mutatio ad illam in indiuiduo non esse conueniens, & ideo huius rei iudicium potest conuenienter Prælato reseruari, ita vt consensus eius omnino necessarius sit, eo vel maximè, quòd semper relinquitur recursus ad Pontificem, si resistentia Prælati iniusta reputetur. Quod si ipse etiam Pontifex facultatem neget, temerarius erit, qui velit resistere, & non potiùs sentire sibi non expedire talem mutationem, etiam si alia religio perfectior videatur. Tum etiam, quia hæc difficultas transeundi potest esse valde conueniens ad commune bonum, & ad stabilitatem singulorum religiosorum, & ad pacem, & vnionem religionum inter se, & ideo licèt vni, vel alteri possit esse incommoda, illud in morali lege non æstimatur, quæ commune bonum respicit. Præsertim, quia licèt transitus ad religionem perfectiorem impediatur, nemo simpliciter impeditur, quo minus semper possit esse perfectior: nam in quacunque religione est ad hunc profectum sufficiens occasio, si homo velit facere quod in se est, & voluntariè adiungere, quod in tali statu sub obligatione non imponitur.

Tertius modus.

VIII. *Ad 1. arg. in num. 3.*

Vnde ad primam rationem dubitandi, præter responsionem ibi insinuatam dicitur, etiam stante professione, quam diximus fieri cum subintellecta conditione melioris frugis, posse Pontificem illud priuilegium concedere, & prohibere transitum, quia, vt diximus, non tam simpliciter prohibet, quàm præscribit modum eius, scilicet, vt non fiat sine tali facultate, & ideo potest ẽt irritare quidquid sine illa conditione, seu solennitate fit. Neque hoc præceptum excedit iurisdictionem Pontificis, in qua magis quàm in voto obedientiæ fundatur, quanuis prærequirat illud vt conditionem necessariam. Suppositã n. obligatione, quam religiosus habet ad statũ perfectionis, eo ipso habet ius Summus Pontifex, sub cuius speciali cura sunt omnes religiosi, vt possit modum præscribere circa perseuerantiam, vel mutationem talis status; nam hoc sine dubio est necessarium ad conueniens regimen religionum, & singulorum religiosorum.

IX. *Prædicta intelligenda non obligant ad dandã licentiam iustè petitã.*

Ex quibus intelligimus per huiusmodi priuilegium non liberari Prælatum religionis ab obligatione dandi licentiam subdito petenti transitum ad aliam religionem, quando & iudicauerit aliam religionem esse simpliciter perfectiorem, in quo, non debet tantùm suo sensu, & affectione duci, quia posset facilè errare, & esse iniuriosus alteri, sed ex receptis sententijs, & doctrinis, vel ex sapientum consilio iudicium ferre debet: Et præterea necesse est, vt iudicet huic subdito suo expedire, seu magis vtilem esse talem transitum; debet autem ita sentire, quoties rationes non occurrunt, quæ contrarium suadeant, præter solam mutationem, quia illius incommodum vincitur ex maiori perfectione alterius religionis, quando aliud non obstat. His autem concurrentibus iniuriam facit Prælatus subdito negando facultatem, & cogendo illum adire Summum Põtificem; nam ipsemet Summus Pontifex suppositis eisdem conditionibus, non posset licitè negare in indiuiduo similem facultatem per se loquendo, quia non potest impedire viam maioris perfectionis. Semper tamen excipitur necessitas boni communis. Vnde si Præla-

Prælatus religionis negaret talem facultatem, quia reuera credit esse valde nociuam suæ religioni, & ob eam causam illam remitteret Summo Pontifici, nihil, vt existimo, peccaret, imò hunc esse puto vnum ex potissimis effectibus talis priuilegij.

X. *Expenditur euasio, eiusque practica vsus n. 3.*

Vnde cõstat non esse necessariam responsionem positam suprà num. 3. in argumento, quia Pontifex non solùm potest concedere, & de facto concedit hoc priuilegium pro his, qui postea professionem emittunt, sed etiam pro iam professis, vt constat manifestè ex indultis citatis; Pontifex autem non immutat professionem Deo factam, sed illa non obstante, vel conditione in illa inclusa, præcipit obseruari certum modum in eius assequutione, & aliter fieri prohibet. Cur enim nõ prohibebit Pontifex aliquid, quod aliàs ex vi professionis non est prohibitum, quando ratio boni communis id postulat? Addo verò, etiam modum ibi insinuatum non esse impossibilem, nec contrarium rationi, quia, vt dixi, per hanc prohibitionem non tollitur omnino facultas ascendendi ad arctiorem religionem, sed cum hoc addito, *nisi de consensu Prælati, vel Pontificis*. In eodem ergo sensu rectè potest quis obligari, vt in ipsa professione renuntiet libertati transeundi, nisi sub hac conditione, sic intellecta, nam ille quasi contractus inter religiosum, & religionem liber est ex parte religionis, sicut ex parte religiosi; ergo potest religio professionem non acceptare, nisi religiosus se obliget sub tali conditione, quam ostensum est esse honestam. Neque est simile de matrimonio, tum quia status matrimonij est longè inferioris ordinis, & absolutè excludens statum perfectionis, simpliciter, de quo nunc loquimur, religiones autem conueniunt substantialiter in ratione talis status, & differunt secundùm magis, & minus; tum etiam, quia in matrimonio ius vtriusque partis est priuatum, in professione autem religiosa ex parte religionis intercedit ius pertinens ad bonum commune, quod maioribus priuilegijs gaudet, tum denique, quia in matrimonio mutabilitas illa, quæ est in transitu ad religionem ante copulam, non solùm est honesta, sed etiam nullam habet speciem indecentiæ, aut inconstantiæ, neque infert scandalum, & non solùm in genere, sed in individuo, & regulariter consulendum, ideoque non esset iusta lex, vel conditio contractus, quæ ad illum transitum imponeret grauamen, expectandi consensum, vel alterius coniugis, vel Principis, aut Pontificis, quia esset ponere obstaculum statui perfectionis simpliciter sine iusta causa; mutabilitas autem in statu religioso etiam in ordine ad meliorem, regulariter non consulitur, indigetque multis circunstantijs, vt conuenienter, & sine scandalo fiat; ideoque iusta est lex, & conditio, quæ simile grauamen imponit.

XI. Dices, ergo secluſa prohibitione Pontificis posset religio hanc conditionem ponere professõibus, vt se obligent ad non transeundum etiam ad perfectionem, sine suo consensu, vel Pontificis, quia conditio est de se iusta, & religio potest pacisci, vt voluerit intra latitudinem iustitiæ. Respondeo de facto hoc non posse fine approbatione Pontificis, quia est contra ius commune tale grauamen apponere. Tamen secluso iure communi, & sola rei natura spectata, non videtur improbabile id admittere propter rationem factam, tamen quia id nunquam factum legimus in religionibus, sine Pontificio priuilegio, ideo simpliciter negatur sequela, & ratio reddi potest, quia licèt illa conditio non sit iniqua, est tamen satis exorbitans à communi regula, & ideo non potest imponi priuata authoritate, aliquod enim grauamen potest esse iustum authoritate publica impositum, quod in ordine ad authoritatem priuatam esset iniquum. Præsertim, quia in religionis statu est magna latitudo, & varietas, possetque illa conditio in vno esse iusta, & non in alio, & ideo ad Pontificis authoritatem hoc iudicium pertinet. Vnde quodammodo spectat ad specialem talis religionis approbationem, & stabilitatem, quam Pontifex dare potest, nulla autem religio debet authoritate sua illam vsurpare.

XII. Ad secundam rationem dubitandi negatur non plus concedi per huiusmodi priuilegia, quàm per antiquiora iura fuerat concessum, saltem prout declarata fuerant ab Innocentio III. nam per hæc posteriora priuilegia, declaratio illa Innocentij expressè reuocatur. Quamuis autem Innocentius afferat verba Scripturæ ibi citata, ad ostendendum illam declarationem esse consentaneam rationi, & diuinis literis, & ideo potuisse tunc conuenienter dari, non tamen ostendunt ita esse necessariam illam limitationem, vt priuilegium cum maiori amplitudine concessum, diuino iuri, aut Scripturæ contrarium esse appareat; nam eadem Scriptura, quæ dicit, *qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei*, dicit, *probate spiritus an ex Deo sint*, & quæ dicit, *vbi spiritus Domini, ibi libertas*, consulit, *vt vnusquisque in ea vocatione, in qua vocatus est, permaneat*. Cum ergo priuilegium non ordinetur ad impediendam libertatem, & efficaciam illius vocationis, quæ verè est à diuino spiritu, sed ad probandam vocationem, vt ea, quæ est à Spiritu sancto, constanter retineatur, nulla est repugnantia inter hoc priuilegium, & priuatam legem, quam Spiritus sanctus per suam inspirationem imponere solet, vt in simili sensit idem Innocentius in capite *nisi cum pridem*. de renuntiatione. *Ad 1. arg. in num. 4.*

XIII. Vnde ad rationem ibi factam respondemus, in vtroq; membro dilemmatis inueniri differentiam, inter ius commune & hoc priuilegium: nam in priori posset contingere, vt Prælatus prudenter negaret licentiam transeundi, non propter dubium de maiori perfectione alterius religionis, sed propter circunstantias personæ, quia vel non putat esse aptam ad illud institutum, vel tunc non moueri bono spiritu, sed turbatione aliqua, vel quid simile, & nihilominus ex vi iuris communis posset tunc subditus transire licentia petita, & non obtenta, quia si constat religionem, ad quam tendit, esse perfectiorem, hoc satis erat ex vi dicti cap. *Iuuenis*. vbi solùm requiritur iudicium Superioris, quando de arctitudine maiori alterius religionis dubitatur. nunc autem in simili casu nullo modo licebit transitus inuito Superiore, hoc operante dicto priuilegio. In posteriori etiam casu est differentia, quia Superior indebitè negans licentiam, ipso iure dicti cap. *Iuuen.* priuatur priuilegio quoad hoc, vt non possit obligare subditum ad non transeundum, imò vt possit subditus sua authoritate, & renuente Prælato transire. Posito autem hoc priuilegio, etiamsi fingamus Prælatum indebitè negare licentiam, quia nullum graue damnum suæ religionis rationabiliter timet, & certò scit aliam esse perfectiorem, & nihil habet cur iudicet hanc personam non bono spiritu moueri, & nihilominus non vult permittere transitum eius: subditus in hoc casu non potest sua authoritate transire, sed indiget Pontificia, nec Prælatus ipso facto amittit potestatem obligandi, & retinendi illum donec per Pontificem priuetur. *Ad 1. arg. in num. 5.*

XIV. Posset autem hîc non immeritò dubitari, si religio, cui hoc priuilegium concessum est, multum à sua obseruantia declinet, censenda sit admittere tale priuilegium ipso facto; videtur enim id valde verisimile; tum quia non minùs meretur priuilegium amittere, qui fit illo indignus, quàm qui illo malè vtitur; tum maximè quia tollitur fundamentum talis priuilegij necessarium ad iustificationem eius;

eius; hoc enim esse debet talis ac tanta religionis obseruantia, vt in fauorem eius possit meritò ille transitus interdici. Atque ad eam partem suadendam possent hîc adduci multa generalia principia de legibus, & de priuilegijs, præsertim, de cessatione eorum, cessante causa, & fine adæquato. Et quidem in conscientia, si euidenter constaret de tanta religionis mutatione, fine dubio cessaret obligatio talis prohibitionis. Ad quod etiam confirmandum valet communis opinio in c. 9. à n. 17. adducta, dicens maiorem perfectionem non esse attendendam secundùm primæuam institutionem, sed secundùm actualem obseruantiam. Nihilominus, quia euidenter constare vix potest de tanta mutatione, quæ ad hoc sufficiat; ideo non est priuanda religio tali priuilegio, præsertim in exteriori foro, donec in eo declaretur, aut priuetur.

Primum dubium, An transiens absque facultate Superioris sit apostata?

XV. *An sint apostatæ, qui mutant religionem sine facultate.*

Interrogabit verò vlteriùs aliquis, an religiosi transeuntes sine facultate Superiorum iuxta illud priuilegium necessaria, sint apostatæ, & incurrant censuras non solùm speciales illius indulti, sed etiam iure communi impositas contra apostatas, vel dimittentes habitum suæ religionis. Ratio dubij est, quia communiter Doctores asserunt non esse aliquem apostatam transeundo ad aliam religionem etiam indebitè. Vnde in definitione huius apostasiæ ponunt, quòd sit desertio huius religionis, sine transitu ad aliam, vt videre licet in Syluestro verb. *Apostasia* quæst. 4. cum Glossa in cap. finali de apostatis, & cap. *ex parte*. de temporibus ordinationum. vbi Innocent. Panormit. & alij idem sentiunt. Idem Innocentius in cap. vlt. de renuntiatione, & in cap. *intelleximus*. de ætate, & qualitate, Caiet. secunda secundæ, quæst. 12. art. 1. Nauar. consil. vnico de apostatis, & Summistæ ac moderni communiter, quorum fundamentum est, quia apostasia est retrocessio ab statu religioso: in eo autem casu non retrocedit quis à religioso statu, sed solùm à tali statu religioso, quæ licèt sit illicita mutatio, non tamen apostasia. Quæ quidem sententia esset mihi indubitata secundùm antiquum ius, in eo casu, in quo quis transiret ad religionem strictiorem absque vlla licentia saltem petita, quia licèt peccaret, non tamen in substantia mutationis, sed in modo, neque illa potest dici retrocessio, tum quia non est recessus à promissione facta, tum etiam, quia potiùs est progressus, & tendentia ad maiorem perfectionem. Vnde magis ibi peccatur per excessum temerariè tendendi, quàm per defectum retrocedendi.

XVI.

Extra hunc verò casum, difficilem semper iudicaui illam sententiam quamuis communem, quia considerata rei natura illa videtur formalis apostasia, & antiquum commune ius nullam quoad hoc faciebat mutationem: hæc posterior pars in confesso est. Prior verò probatur primò, quia apostasia à religione dicit retrocessionem ab statu religioso, & à pacto cum Deo & cum religione inito: sed, qui relinquit suam religionem propter aliam non meliorem, retrocedit à pacto inito, & ab statu quem retinere tenebatur; ergo. Quod si dicatur non recedere à religione in communi, sed à tali. Contra hoc est inprimis D. Thom. dicta quæst. 12. art. 1. vbi dicit; *Contingit aliquem apostatare à Deo, retrocedendo à religione, quam professus est*, nec posuit limitationem sine transitu ad aliam: qui autem exit animo transeundi præsertim ad laxiorem, re vera retrocedit à religione, quam professus est, quando enim tendit ad meliorem, licèt relinquat illam, quam professus est, non retrocedit, sed vlteriùs pergit; quando verò tendit ad æqualem, licèt retrocedere non videatur in ordine ad perfectionem, vt sic, in eo tamen retrocedit, quòd infidelis est promissioni factæ. Secundò argumentor in hûc modum, nam professio facta in alia religione siue æquali, siue laxiore est ipso iure nulla, quando fit sine dispensatione, & sine licentia propriæ religionis, vt suprà probaui, ergo transitus ad talem professionem non est transitus ad statum religiosum verum, sed apparentem, & fictum: ergo simpliciter est retrocessio à vero statu religionis.

XVII.

Potest controuersia hæc, vt dixi in simili aliquãto superius, esse de modo loquendi, tamen si loquamur de specie malitiæ, quam peccatum illud in re ipsa habet, profectò est eiusdem speciei; nam eius intrinseca malitia non consideratur ex termino ad quem tendit, licèt inde possit minui, vel augeri iuxta intentionem operantis, sed sumitur ex termino à quo recedit, id est, ab iniuria, quam propriæ religioni facit, quæ eiusdem rationis est, quocunque indebitè tendat, & ita si vnum peccatum est apostasiæ, etiam & aliud. Nisi quis contendat vocem apostasiæ, non vtcunque significare peccatum habens illam malitiam, sed cõnotando, quòd fiat animo relinquendi omnem religionem, seu simpliciter statum religiosum, quod pertinebit ad quæstionem de modo loquendi, oportebit tamen ostendere vocem illam, aut ex primæua significatione habere illam vim, aut ex vsu iuris, neutrum autem, vt opinor, potest satis ostendi.

XVIII.

Primum quidem, quia apostatare in Latino rigore tãtùm significat deficere, & impugnare, quod antea probabatur. Vnde dicitur apostata à fide qui ab illa deficit, & impugnat cùm antea probaret. & ibi quidem non potest esse transitus ad aliam veram fidem vel Ecclesiam, quia hæc est vna tantùm. Tamen quacunque ratione excogitarentur duæ, transitus ab vna ad aliam contra fidelitatem, vel professionem eius esset apostasia, sicque inter hæreticos censetur apostata, qui ab vna secta ad aliam transit. Magisque accommodatum exemplum est, si tempore legis veteris aliquis circuncisus vellet adducere præputium, & transire ad solam legem naturæ etiam sub vera fide, & cultu vnius Dei, esset enim nihilominus apostata, vt satis significat Paulus 1. ad Corinth. 7. ergo ex vi vocis non potest illa significatio colligi. Neque ex vi iuris, quia nullibi in iure id explicatur, & potiùs iura in vniuersum vocant apostatas, omnes iniquos desertores suorum institutorum, quod statim ex indultis Pontificum ostendemus. Nec etiam ad effectus iuris erat necessaria significatio, quia nulli sunt effectus, quos ius operetur in apostatas, quos non etiam operetur in hos desertores suæ religionis, propter aliam non meliorem. Quia vt suprà vidimus, propter apostasiam, vt sic, nulla excommunicatio est ipso iure lata, & infamia, quæ inde contrahi potest, etiam in hoc casu contrahitur durante delicto, nam ingressus indebitus, & inualidus in aliam religionem nihil excusat, secundùm veram rationem iuris, etiamsi in hominum opinione nonnihil diminuat. Excommunicatio autem, quam apostata incurrit, dimittendo suæ religionis habitum, non euitatur propter transitum ad aliam, vt probaui in 5. tom. 3. p. disp. 23. sect. 4. n. 26. ergo nullius vtilitatis est negare hoc delictum esse veram apostasiam, quoad nomen, cùm tota res in illo inueniatur.

XIX. *Conclusarium ex tradita.*

Ex quo infero nunc, omnes transeuntes à sua religione ad quamcunque aliam quocunque titulo maioris perfectionis, in casibus per noua iura vel indulta Pontificia prohibitis, & sine licentia in eisdem indultis requisita, esse veros apostatas. Exempla sunt primum in extrauagante *Viam*. de regularibus, vbi prohibet Papa sub excommunicatione

latæ

latæ sententiæ, & sibi reseruata, ne aliquis ex ordinibus mendicantib. ad monachales transeat, Carthusia excepta, sine Sedis Apostolicæ facultate; religiosus enim mendicans transiens contra illam legem apostata censendus est, propter rationes factas. Idem dicendum est, de quolibet religioso Societatis, si ad quancunque religionem siue monachalem (Carthusia pro semel tantùm excepta) siue mendicantem siue quancunque aliam, sine facultate Summi Pontificis, vel sui Generalis transeat, erit enim apostata, atque ita illum appellant Pontifices. Paulus III. in sua Bulla vltima, vbi post priuilegium concessum, & factam prohibitionem aliter egrediendi subdit, *Illos sic egressos ac alios quoscunque dicta Societatis apostatas, vt etiam alios quosuis insolentes, & qui id mereri videbuntur, in quocunque habitu apostatas predictos contigerit inueniri, excommunicare, capere, & incarcerare licite valeant.* ex quo verborum contextu constat illos sic egressos vocari apostatas, tum ibi *& alios apostatas*, tum maximè, quia in quocunque habitu inueniantur sic egressi, vt apostatæ excommunicari & capi permittuntur. Pius verò V. expressiùs dicit; *Si quis absque Superiorum licentia exiret, & in seculo vel alio etiam regulari loco degere præsumeret, licent dicto Generali, aliisque dictæ Societatis Præpositis, & Superioribus eosdem transgressores, & transeuntes tanquam apostatas, ad suam societatem reuocare.* Nec dici potest illam particulam *tanquam* esse diminutiuam, quia æquè cadit in egredientes ad manendum in seculo, vel ad transeundum ad aliam religionem. Denique Gregor. XIII. in citata Bulla *Dilecte fili.* expressè dicit; *Qui secus fecerit, in excommunicationem, & alias apostatarum pœnas & censuras eo ipso incurrat.* Quid ergo illi deest, vt sit verus apostata? Loquitur autem etiam de transeunte secunda vice ad ordinem Carthusiensium. Vnde constat nihil referre, quòd trãsitus fiat titulo maioris perfectionis, vel securitatis, nam hic titulus maximè colorari poterat in ordine ad Carthusiam.

XX. Dices, qui sic transit, non potest dici retrocedere ab statu religionis, cùm maiorem perfectionem intendat. Respondeo, hoc argumento probaretur, si quis illo titulo in Eremum tenderet, vt duriorem & perfectiorem vitam ageret sub aliquo habitu religioso, vel quantumcunque austero, non retrocedere, quia semper intendit maiorem perfectionem, & consequenter non esse apostatam, quod falsum esse constat. Non sufficit ergo intentio, nisi medium proportionatum sit, ad quod necessarium est, vt in vero statu religionis perseueretur. Hoc autem non fit in illo transitu; nam ille status, qui videtur assumi, non assumitur re vera, & ita dupliciter fit retrocessio, etiam in eo casu, quia & non permanetur in statu religioso, & violatur pactum religionis priùs assumptæ. Ampliari hoc potest, etiamsi religiosus priùs fugitiuus fuerit, sine animo apostatandi. nam ille etiam non potest suo arbitrio, vel ad vitandum supplicium suæ religionis, aliam ingredi non arctiorem: nam de arctiori tolerari posset, supposito priori malo; de alijs verò minimè, quia illud per se malum est, & non fit licitum ex priori malo, id est, ex præcedenti fuga, quia nemo debet ex iniquitate sua commodum reportare. Addit verò lex quædam Hispaniæ partit. 1. tit. 7. leg. 10. Si religiosus fugitiuus in ea regione, in qua versatur, cùm ad meliorem mentem conuertitur, non inueniat monasteria sui ordinis, nec arctioris, vel æqualis, posse ad laxiorem transire, quia si nullum inueniat, etiam potest inter honestos seculares viuere. Vbi Gregorius Lopez aduertit legem illam non esse sumptam ex aliquo canone, sed ex dictis Raimundi, quem refert, & sequitur Summa Angelica verb. *Religiosus.* n. 43. Et intelligendum est quando reditus ad propriam prouinciam esset moraliter impossibilis.

Secundum dubium, Sit ne etiam apostata, qui obtenta quidem licentia, alias indultorum prædictorum conditiones violat.

Sed quæret vlteriùs aliquis, an necesse sit seruare in huiusmodi transitu vltra licentiam etiam modum, vel alias conditiones in prædictis indultis, seu priuilegijs positas; ita vt etiam per earum violationem apostasiæ crimen incurratur. Ad hoc generatim loquendo solùm respondere possumus, consideranda esse verba priuilegij, & iuxta tenorem eius esse iudicandum; nam modus, & circunstantiæ omnes, quæ præceptæ fuerint seruandæ sunt, & siquidem fuerint tales, vt earum omissio irritet ingressum, vel professionem in alia religione, vel illa impediat, incurretur per illam transgressionem crimen apostasiæ, si tamen modus non est tantæ necessitatis, eius omissio ad tantum crimen non sufficiet. Ratio prioris partis est, quia eo ipso, quòd alia professio non est valida, & vel non tempore debito, & in eo statu permanetur, existit religiosus extra statum & obedientiam suæ religionis, cum animo ita perdurandi, sine debita facultate, quod est apostasiæ crimen. Ratio autem posterioris partis è conuerso est, quià tunc non receditur à statu religioso, etiamsi in modo commutandi illum aliquis defectus committatur, & ideo substantialiter, vt sic dicam, non receditur à pacto professionis, quia transitus fit cum licentia sufficiente saltem ad valorem actus. XXI.

Intelligetur hoc meliùs descendendo ad aliquod particulare, ad cuius instar poterunt facilè reliqua declarari. Persistemus autem in eodem exemplo n. 19. allato, de indulto Societatis, in quo inprimis pro transitu ad ordinem Carthusiensem designantur tres menses, intra quos teneatur illum ordinem ingredi, qui eo titulo è Societate egressus est. Pro alijs verò religionibus, quando transitus ex licentia Superioris fit, eidem Superiori committitur, vt tempus præfigat. Si ergo sic egressus intra tres menses, vel designatum tempus, religionem aliam ingressus non fuerit, & ad Societatem statim non reuertatur, pœnam excommunicationis ipso facto inprimis incurret, iuxta Constitutionem Pij V. dicentis, *Absque vlla mora ad dictam Societatem regredi teneantur sub pœna excommunicationis prefata*, quam incurrent siue voluntariè non ingrediantur, siue quia non recipiuntur, vt ibidem explicatur. XXII.

Oportet tamen, vt ipsa mora non redeundi voluntaria sit, alioquin non erit peccaminosa, si propter impotentiam, vel naturalem, vel moralem reditus aliquantulum differatur, non incurretur censura, quia excusatur culpa, idemque erit, si mora sit adeò breuis, vt prudenti arbitrio non censeatur sufficiens materia peccati mortalis. In quo tamen scrupulosè cauenda est mala fides, quia vbi lex præfixit certum terminum ad soluendum debitum, eo ipso, quòd totum tempus elabi permittitur, tota substantia præcepti violatur, vt patet in præcepto confessionis annuæ, vel recitandi horas quotidie, non enim licet transferre actum ab vno die in alium, nec differre confessionem in primum diem alterius anni Ecclesiastici, nec propter breuitatem moræ fiet illa culpa venialis. Sic ergo posset quis in præsenti argumentari. Non tamen est omnino similè, quia ex vi illius legis non cogitur quis intra terminum trium mensium ad Societatem redire, sed ingredi aliam religionem; si autem intra illum terminum non ingrediatur, finito illo termino re- XXIII.

netur

netur sine mora redire, & ita tempus redeundi non habet indiuisibilem terminum præfixum, sed tantùm hunc, vt fiat, scilicet sine mora, in quo necessariò debet interuenire prudens arbitrium, & bona fides, ideoque licèt aliqua parua negligentia aliquantulum detineat, non erit statim peccatum mortale.

XXIV. *Quando posita simplex culpa.*

Et hoc quidem verum est, quoad illud tempus à iure designatum pro Carthusia: nã in eo quod Prælatus pro aliis religionibus limitare potest, & debet, potest ipse præfixum terminum eũdem, vel diuersum ad vtrumque effectum designare. v g. vt intra mensem teneatur redire, vel ingredi; aut, quòd si intra mensem non recipiatur, intra alios quindecim dies redire teneatur, & tunc videtur procedere ratio facta, quòd si intra præfixum terminum præceptum non impleatur, substantialiter violatur, & ideo grauis erit culpa, etiamsi post elapsum terminum mora sit breuissima, nisi alia excusatio impotentiæ interuenerit. Posset etiam sufficere ad excusationem probabilis præsumptio voluntatis Prælati, quòd non fuerit mens eius cum tanto rigore terminum illum præfinire, sed cum ea amplitudine, qua in moralibus parum pro nihilo reputatur. Et iuxta hoc priuilegium cessat solicitudo Doctorũ admonentium, ne Prælatus religionis det licẽtiam Monacho abeundi, donec ei constet, & aliam religionem esse paratam ad suum subditum recipiendum, & ipsum esse expeditum ad immediatè transeundum; quia alias daretur ei occasio vagandi. Ita Innocentius, & alij in cap. vlt. de renunciatione, & notat Rebuffus in practica tit. de translatione Monachorum, n. 8. Et latiùs referens plures Greg. Lopez in l. 7. tit. 7. partita 1. verbo *Aotra*. Hoc verò consilium non in aliquo iure, sed in prudenti consideratione authorum fundatum est, sæpe autem non potest moraliter ad praxim reduci, sed necessarium est dare licentiam subdito, vt eat ad quærendum locum vbi recipiatur. Vnde id fieri posse Innocentius fatetur, retento tamen habitu, vt ego intelligo, & præfixo termino, vt vitetur illud incommodum vagandi, & ad hunc finem, & ad tollendam omnem dubitationem, & augendam potestatẽ, priuilegium illud concessum est.

XXV. *Designatum tempus ad transitum, an licitè infirmatur firmo animo transeundi.*

Sed quæres, an peccet religiosus manens toto illo tempore, v. g. per tres menses extra monasterium si multo antea vel mutauit propositum ingrediendi alium ordinem, vel certè intellexit non fore in illam recipiendum, videtur enim non peccare, nam Pontifex absolutè concedit, *vt infra tres menses*, &c. ergo potest liberè vti tota illa concessione, etiamsi iam de effectu desperet, quia licèt data sit licentia propter illum finem, non cessat ipso facto cessante fine, vt patet de quacunque alia facultate data ad existendum extra monasterium per annum, v. g ad aliquod negotium peragendum, nam licet antea perficiatur, non cessat licentia ipso facto, quia ille terminus videtur positus, vt vltra illum reditus, vel ingressus non differatur, non verò sub conditione, vt si antea finitum negotium fuerit, expiret facultas, nisi talis conditio in ipsamet facultate exprimatur.

XXVI. *Primus casus in hac quæstione explicatur.*

Hæc interrogatio nõ habet vnam simplicem responsionem, quia multis modis possunt circumstãtiæ variari. Primo ergo si quis à principio non habeat animum transeundi ad aliam religionem, sed eo colore petat facultatem, vt habeat occasionem eo tempore libere vagandi, non est tutus in conscientia, nam, & exeundo grauiter peccat, & permanendo, eadem intentione extra clausturam, & extra actualem obedientiam alicuius religionis. Probatur, quia illa facultas est subreptitia; prima enim conditio requisita in tali indulto est, *vt ad alium ordinem transire velint*; ergo si re vera nolunt, sed solùm fingunt velle, nec possunt vti facultate iuris, quia de illis ius non loquitur, nec in eis completur conditio quam ius postulat, neque etiam vti possunt facultate Prælati quem decipiunt. Est ergo ille exitus sine legitima facultate; ergo peccaminosus, & quidem non sine culpa graui, iuxta dicta in superioribus de obligatione ad clausuram, quamuis enim illa dici non possit apostasia, quia & retinetur habitus, vt suppono, & intentio redeundi intra illud breue tempus, neque in exteriori foro appareat fuga; tamen coram Deo reuera est quædam fuga, quia est exitus inuito Prælato, deceptio enim reddit illum inuoluntarium, est etiam illa deceptio ex mendacio pernicios, & contra Prælatum, quia decipit illum in re graui, & priuat illum subiectione, & obedientia ipsi debita, & contra religionem, cui potest magnum detrimẽtum ex similibus fictionibus prouenire.

XXVII. *Secundi casus resolutio.*

Deinde licèt exitus sit factus bona fide, si postea mutat animum, & statuit non ingredi alium ordinem, tenetur statim ad proprium redire, nec potest licitè abuti tempore à lege concesso, vel à Superiore designato. Probatur, primò ex natura rei, quia iam non habet legitimam causam permanendi extra clausturam, loquimur enim per se, & ex vi talis exitus, cuius totum fundamentum sublatum est. Vnde etiam colligitur licentiam siue iuris, siue hominis, ipso facto cessasse, quia non potest intelligi data nisi ex causa legitima, & iuxta exigentiam eius; illa ergo conditio in ipso indulto posita, *si alium ordinem ingredi vellent*, intelligitur supponi pro toto tempore, pro quo datur facultas, quia est fundamentum eius, & veluti causa motiua adæquata, qua cessante, facultas, non tantùm inutilis, sed etiam pernicios efficitur; cessat ergo cessante illa. Vnde addo vlterius, si religiosus infrà illud tempus desperet se posse ingredi illam religionem, pro qua habuit facultatem, vel quia intellexit se habere inhabilitatem aliquam, vel impedimentum propter quod in nullo illius loco recipietur, eo ipso teneri statim redire ad suam religionem; probatur, quia tunc etiam cessat ipso facto facultas manendi extra clausturam; tum quia rationes factæ non minùs probant, quando deest potestas, quàm vbi deest voluntas; tum etiam, quia si desperatur ingressus; necesse est etiam deficere ab intentione procurandi illum. In his autem duobus casibus, non facilè damnabo peccati mortalis, quamcumque moram, quæ non excedit terminum à lege vel à Prælato transactum, neque est cum scandalo, vel extrinseca intentione mortali, quia non videtur materia nimis grauis, & à principio non interuenit dolus, vt supponimus. *Nota.*

XXVIII. *Vltimus casus expeditur.*

Vnde è conuerso si huiusmodi religiosus ponit statim, vel infra tempus breuius intrare alium ordinem, nolit tamen vsque ad finem temporis sibi designati, vt toto illo libertate fruatur, non videtur, per se loquendo, peccare mortaliter, quamuis minùs religiosè faciat. Probatur prior pars, quia ex vi legis solùm ei imponitur onus ingrediendi infra illud tempus, & semper habet propositum hoc implendi, vt supponimus; ergo ex hac parte, seruat ius; ergo facultas sibi concessa semper etiam durat, quia semper durat fundamentum eius, quod est esse quasi in via ad alium ordinem; ergo in rigore, non est ibi grauis transgressio alicuius præcepti, quia non obligatur quis summa celeritate, vt sic dicam, illam viam peragere, sed potius facultas illa concedere videtur totum illud tempus ad transitũ illum consummandum. Quia verò directa intentio illius concessionis est terminum illum ponere, vt vltra illum non differatur ingressus, non verò, vt per totum illum retardetur sed quoad hoc permissio tantùm esse videatur, ideo si talis detentio sine

rationabili causa fiat, non potest aliqua culpa excusari, quia est contra debitum clausuræ religiosæ, & abusus quidam permissionis, sub facultate sibi concessa.

XXIX. *De altera conditione redeundi ad priorem religionem, si in posteriore non perseueretur.*

Additur præterea in illo indulto, quod explicamus, si huiusmodi translatus, & in alio ordine iam receptus in illo nolit, vel non possit perseuerare, vel profiteri, teneri postquam ab illo egreditur ad societatem, seu religionem suam, sine mora reuerti; cuius ratio manifesta est, quia ille semper manet religiosus Societatis, seu prioris religionis, & solùm concessum est ei esse extra obedientiam eius, vt posset aliam religionem probare; ergo eo ipso quod ab alia deficit, tenetur ex vi suorum votorum ad propriam religionem redire. Ad hunc autem reditum nullum certum tempus conceditur, sed præcipitur fieri absque mora, & additur eadem excommunicatio, nisi ita fiat, quòd intelligendum est iuxta supra dicta, quando mora culpabilis est, & ita notabilis, vt prudenti arbitrio ad culpam mortalem sufficiat.

XXX. Dubitari autem hic solet, an teneatur prior religio sic redeuntem admittere, quod tractat Syluester verb. *Religio* 4. q. 5. & affirmatiuè respondet, estque res manifesta, quia nemo potest à religione expelli sine causa sufficiente: ille autem qui ex legitima facultate voluit ad aliam religionem transire non dedit causam vt expellatur postea, quia in alia receptus non est, vel in ea non perseuerauit; ergo debet recipi; quin potius addo esse cogendum, & ad hoc teneri Prælatum religionis, quia nec religio, nec ipse religiosus possunt in hoc cedere iuri suo, quia esset contra bonos mores, & contra obligationem professionis, quatenus Deo principaliter fit. Idque confirmat cap. *Abbates*. 18. q. 2. Et idem satis indicant Pius IV. & Pius V. in dicto indulto, quatenus dicunt hos religiosos teneri ad reditum, & excommunicat tam ipsos in mora existentes, quàm illos recipientes, vel eis auxilium, consilium, vel fauorem præstantes. Nam hæc omnia supponunt ex parte etiam religionis esse obligationem illos suscipiendi. Et licèt ibidem statim tantum subiungatur, vt Prælatis liceat eos per coactionē si necessaria sit, reuocare, illud verbum, *licet*, non excludit obligationem, quam ipsi Prælati ex officio habeant reducendi, seu colligendi huiusmodi vagantes, sed explicat specialem potestatem ibi concessam dictis Prælatis, vt expeditius, & efficacius hoc præstare valeant.

XXXI. *De tertia cōditione, si translatus deserat illicite secundā religionem, subiaceat iurisdictioni prima.*

Tertiò hic addere possumus concessionem aliam ad modum, seu conditionem huius transitus pertinentem, quæ facta minoribus est, vt in eorum cōpendio refertur, & in compendio societatis verb. *Apostata* §. 10. ratione ergo illius sic translatus ex legitima facultate suæ religionis, non solùm si in alia non profiteatur, sed etiam, si post professionem in ea factam illam deserat, vt in sæculo maneat, vel etiam, vt ad laxiorem transeat, subiacet iurisdictioni Societatis, vel religioni Minorum à qua translatus est. Nam ex vi dictæ cōcessionis possunt Prælati talis religionis cōtra illum translatum, tanquam cōtra apostatam procedere. Quæ quidem est satis noua potestas, nam ille profitendo in alia religione liberatus est ab obedientia prioris; ergo & à potestate coactiua eius. Vnde etiamsi sit proprietarius, vel subornator, nō potest à Prælatis religionis puniri, quia iam nō est illi subditus; ergo nec propter apostasiam cogi, aut puniri potest. Respondetur tamē, ideo necessariam fuisse specialem Pontificis cōcessionem, quem constat potuisse hanc iurisdictionem Prælatis prioris religionis communicare, seu delegare. Congruentia autem fuisse videtur, tum quia talis apostasia etiam cedit in iniuriam prioris religionis, tum etiam ad vitandam fraudem, ne quis illum transitum procuraret spe liberius postea vagandi, deficiendo ab altera religione, in qua fortasse circa hoc non tanta diligentia adhibetur, licèt fortasse in aliis obseruantiis strictior sit.

XXXII. *Dicta conferuntur ad duorum casuum.*

Aduertendum est autem, hoc solùm concedi in duobus casibus. Primo, quando ille translatus iterum ad sæculum. Secundo, quando ad religionem laxiorem se transfert. Vnde si ad æqualem secundò transeat, etiamsi in eo peccet, non habet societas, seu prima eius religio ius in illum, quia ibi non conceditur, & aliunde non habet, vt probatum est; nec potest fieri extensio per similitudinem rationis, tum quia in priuilegiis hoc locum non habet, tum etiam quia nec similitudo rationis ibi reperitur, nam potiùs congruentiæ adductæ ibi cessant, quia vbi est æqualitas religionis, nec timeri potest fraus, nec propria iniuria, sed hæc sit tantùm illi religioni à qua proximè receditur ad quam spectabit illam propulsare. Dubitari autem potest, an secundus casus de transitu ad religionem laxiorem intelligendus sit, quando fit sine debita dispensatione, vel etiamsi fiat cum illa, si non intercesserit consensus societatis, seu primæuæ religionis. Posset enim hic consensus postulari, & tunc dispensatio esset subreptitia, ac proinde nulla, si absque illius mentione impetraretur. Verius tamen existimo intelligendum esse casum illum, quando transitus ad laxiorem fit sine legitima dispensatione, quia si fiat cum legitima dispensatione, nullum crimen committitur, & ideo non potest sic translatus vt apostata tractari. Nec verisimile est talem dispensationem pendere ex licentia vel consensu Prælati prioris religionis, quia neque ad illum cura illius personæ iam pertinet, per se loquendo, neque concessio illa ad hoc extenditur quantum ex tenore eius intelligi potest.

Tertium dubium principale, An prælatus religionis gaudentis prædictis indultis possit dare facultatem ad transitum.

XXXIII. Vltimò circa hæc indulta inquiri potest an possit Prælatus societatis. v. g. (& idem de aliis intelligi potest cum proportione iuxta vniuscuiusque priuilegia) an possit, inquam, dare suis subditis licentiam transeundi ad aliam religionem, & an circa hoc ius commune aliquo modo immutatum sit, nam cum subditi prohibeantur transire ad aliam religionem sine licentia sui Prælati, consequenter permitti videtur, vt cum illa transire possint; ergo & Prælato datur potestas illam concedendi. Rursus cùm indultum indifferenter loquatur de quacunque religione, imò maximè prohibeat transitum ad laxiorem, videtur etiam transitum ad illam concedere de licentia Prælati, & à fortiori, ad æqualem. Confirmatur, quia in illis indultis sub disiunctione dicitur, nisi de licentia Generalis, vel Summi Pontificis; ergo significatur licentiam Generalis sufficere ad quemcunque transitum, sicut sufficit Pontificis Summi. In contrarium autem est, quia priuilegium non extenditur ad aliquid contra ius commune, quantum ad id quod neque in ipso exprimitur, neque ad effectum directè intentum in priuilegio necessarium est: talis verò est licentia, ergo.

XXXIV. *Prælatum non posse dare licentiam transeundi ad aliam religionem arctiorem.*

Circa hoc in primis certum est posse hos Prælatos dare licentiam transeundi ad aliam religionem arctiorem, seu perfectiorem; probatur quia hoc iure communi est concessum, vel potiùs naturali, & diuino, & per indulta non est prohibitum, vt per se constat, quia neque in eis inuenitur talis prohibitio, neque finis eorum est tollere, sed augere potiùs ius & potestatem Prælatorum. Quin potius,

potiùs, vt suprà dixi, tenebitur Prælatus dare hanc facultatem, si conditiones superius etiam positæ concurrant. De Prælatis autem Societatis existimo nunquam obligari per se loquendo, id est, ex vi perfectionis alterius religionis, quia meritò iudicare possunt institutum suum ab alijs non superari in absoluta perfectione, licèt in aliquibus austeritatibus corporalibus superetur, vt constabit ex infrà dicendis in tract. 10. de hoc instituto.

XXXV. Solùm posset quis dubitare de Ordine Carthusiense, quando secundò postulat licentiam transeundi ad illam, qui iam semel ad illam transijt, & in illa non perseuerauit, sed ad Societatẽ redijt; nam cùm Pontifices in his priuilegijs excipiant Ordinem Carthusiensem, etiamsi exceptionem limitauerint ad vnam vicem, propter vitandam inconstantiam, tamen per hoc satis videntur declarasse, illum ordinem esse arctiorem, ergo quanuis prohibeant secundum transitum ad illum sine licentia, cùm non prohibeant hanc licentiam concedere, videtur statim sequi obligatio naturalis dandi illam, quæ etiam est iuxta cap. *Iuuenes*. de regular. quod suam vim retinet in eo, in quo reuocatum non est. Respondeo inprimis non teneri in particulari, quãdo iudicant, vel personæ ipsi non expedire, vel religioni esse nociuum, nam, hoc ad minimum, vel concedit, vel supponit priuilegium, aliàs esset inutile, & præter rationem. Deinde assero etiam per se, & ex parte religionis non teneri ad hanc facultatem secunda vice dandam, quia non coguntur credere illum statum esse perfectiorem, nec Pontifices fecisse illam exceptionem, sed ob maiorem securitatem, vt suprà dicebam. Non dubito tamen, quin in hoc casu possint illam concedere, quia possunt renuntiare priuilegia sua, quando hæc renuntiatio non vergit in damnum suæ religionis, vt supponimus in tali casu etiam in indiuiduo.

XXXVI. *Primum.* Secundò dicendum est, quotiescunque Prælatus Societatis iudicauerit, vel ad bonum suæ religionis, vel ad maius bonum ipsius religiosi non professi, sed tantùm per vota simplicia in Societate emissa expedire, dare illi licentiam, vt ad aliam religionem transeat, etiam laxiorem, potest id facere, & subditus securus transire. Hoc non assero ex vi indultorum, quæ nunc explicamus; nam vt statim de professis dicam, ex illis non satis probatur, sed fundatur hoc in speciali potestate, quam habet Societas ad dimittendos huiusmodi religiosos, etiam à votis suis liberos ex iustis causis, iuxta suas constitutiones; nam in hoc euidenter fit, posse eis dare licentiam ad huiusmodi transitum, per quem tollitur religiosus status, licèt fortasse minuatur. Vnde fit ex minori causa posse Prælatum hanc licentiam dare, quàm dimittere religiosum, vt ad seculum transeat, quia minor immutatio fit in statu religioso. Verum est tamen, non posse religiosum Societatis cogi ad admittendam illam conditionem, quia nemo potest compelli ad profitendam religionem, quam non promisit, si tamen ipse acceptare vellet, Prælatus optimè potest sub illa conditione eum dimittere, & ipse tenebitur eam implere, vel ad societatem redire.

XXXVII. Sed quid, si solutis votis dimittatur, cum eo tamen onere ab ipso acceptato? Respondeo consultius videri, vt in eo casu vota non irritentur, sed relinquantur, donec per professionem in alia religione extinguantur, quia nulla apparet necessitas anticipandi solutionem votorum, & aliunde securius id erit, vt impleatur conditio, quàm si subditus statim liber dimittatur; si tamen postea nolit implere conditionem, vix poterit efficaciter compelli: nam licèt possit, vel capi, vel puniri, in rigore non est apostata, quia iam nõ est Religiosus, quem statum sine apostasia reliquit, postea ergo ad summum peccat, quia non implet promissum ingrediendi religionem, pro qua infidelitate poterit aliquandiu puniri, vel affligi iuxta retentam iurisdictionem in talem personam ex vi prioris pacti, & priuilegiorum; si tamen sit pertinax in suo proposito, non est perpetuò excommunicandus, aut incarcerandus ob eam rem, sed tandem erit suæ conscientiæ relinquendus.

Dico tertiò, Prælatos Societatis non posse ex vi superioris indulti dare licentiam professis Societatis transeundi ad strictiorem religionem, nisi aliud habeant. Prima pars probatur, quia inprimis non potest dari hæc licentia ad transeundum ad religiones omnes monachales, excepta Carthusiense, quia in extrauag. *Viam*. de regularibus. hoc prohibitum est omnibus mendicantibus etiam de licentia suorum superiorum: Societas autem vna est ex mendicantibus, quæ licèt nondum existeret, quando illa constitutio edita est, nihilominus ad illam extenditur, tum quia generaliter loquitur Constitutio, & extenditur etiam ad futura; tum etiam quia Pius V. declarans Societatem esse veram religionem mendicantem, concessit illi frui omnibus priuilegijs mendicantium; vnum autem est, quod in illa Extrauag. conceditur; nam in fauorem totius religionis facta est illa prohibitio, vt constat etiam ex illis verbis, *Volentes etiam conseruationi ordinum mendicantium prouidere*; ergo hoc etiam priuilegio fruitur Societas, vt religio Minimorum, & quelibet alia vera religio mẽdicans, quanuis nouior sit. Hoc autem decretum renouatum non est per prædictum priuilegium, vt statim ostendemus. XXXVIII. *3. Pronunt. bipartitum.*

Respectu verò religionum mendicantium, non inuenitur vniuersalis prohibitio, transeundi ab vna ad aliam. Referuntur autem speciales prohibitiones transeundi de licentia Superiorum, vel à Minoribus ad Minimos, vel è conuerso, quo indulto, quatenus fauor est religionis, à qua transitus prohibetur, vti potest Societas per communicationem priuilegiorum. Respectu verò aliarum religionum mendicantium vtendum est generalibus principijs suprà positis in c. 11. de potestate, quam habent Prælati religionum, concedendi licentiam subditis transeundi ad religionem æqualem, vel laxiorem. In quo nos probabilius credimus non posse dispensare saltem in ordine ad laxiorem, vt videtur etiam satis probare Concilium Tridentinum, ibi, *Cuius cunq; facultatis vigore*; nam planè comprehendit etiam facultates propriorum Prælatorum. Quod quidem ius non derogatur per dictum priuilegium, quia nec expresè ac formaliter id fit, nec etiam virtute, cùm talis derogatio necessaria non sit ad proprium finem, & effectum ipsius priuilegij. Et hæc est ratio, ob quam existimo ibi non esse datam talem potestatem, nam directè solùm conceditur, vt subditus non possit exire sine licentia Prælati; inde autem non sequitur, quòd cum illa simpliciter possit; nam aliud est licentiam esse necessariam, aliud esse sufficientem, multoque magis ad hoc posterius requiritur quàm ad primum, ibi ergo solùm statuitur, vt necessaria sit, ergo inde inferri non potest sufficere, neque ad hoc dari potestatem in Prælato, si aliunde non habebat. Quapropter, nisi Prælatus Societatis iudicet aliam religionem mendicantem esse simpliciter perfectiorem, (quod nec faciet, nec facere debet in ordine ad suum regimen) non potest ex vi illius priuilegij, nec etiam ex vi iuris communis, vt existimo, talem facultatem concedere. XXXIX. *Deinde quoad mendicantes.*

Sciendum est autem (vt aliam pronuntiati partem declaremus) Gregorium XIII. in quadam Bulla *Cùm alias* anni 1582. concessisse Præposito Generali Societatis, vt possit professos è Societate emittere, & eis licentiam conferre vt possint ad quamlibet XXXX. *Secunda pars declaratur.*

libet aliam religionem etiam laxiorem transire. In quo indulto considerandum occurrit non concedi absolutè potestatem dandi hanc licentiam, professis quibuscunque volentibus transire ad alias religiones, siue Monachales, siue mendicantes, siue pares, siue laxiores, solùm per modum cuiusdam dispensationis, quia magis appetunt aliud vitæ genus, vel sperant se maiorem consolationem ibi habituros, vel quid simile. Sed solùm concedit cum limitatione ad illas personas, in quibus tales causæ inueniuntur, vt licèt professi sint, eos expediat è Societate eijcere, quod esse non potest nisi propter graues culpas; aliæ enim causæ quęcunque illæ sint, non sufficiunt ad professum emittendum, vt infrà tract. 10. lib. 11. ostendam.

XXXXI. *Suadetur declaratio.* Quòd autem hæc fuerit mens Gregorij, constabit expendendo tenorem priuilegij; nam inprimis in petitione seu dubitatione solùm proponitur, an Præpositus pro tempore existens, valeat etiam professos ex causis id exigentibus ab ipsa Societate emittere, & ipsis sic emissis liberum sit de eius licentia, se ad quemuis alium Mendicantium, vel non Mendicantium ordinem transferre, non ergo de omnibus professis, sed de illis, in quibus tales causæ inueniuntur; quæstio mota est; nec potestas dandi talem licentiam pro alijs, quàm pro sic emissis desiderabatur. Et iuxta tenorem huius propositionis respondet Pontifex, *Nos Societatis puritatis atque incremento, emisso unquepro tempore salutis consulere volentes statuimus, vt in perpetuum liceat dicto Præposito, quos iudicauerit ab ipsa Societate emittere, eosque de ipsius Præpositi licentia, non tantum ad Carthusienses, sed ad quemuis alium*, &c. In quibus verbis primò expendo verba illa, *Volentes consulere puritati Societatis*; nam ex eis colligo causam huius emissionis solum esse posse peccata, & prauos mores; nam hæc tantùm sunt, quæ puritati religionis repugnant; huiusmodi ergo causa supponi debet, priusquam illa licentia locum habeat. Deinde, ex cæteris verbis satis constat, solùm professis sic emissis talem licentiam dari posse; nam hoc satis expressè in eis continetur; Quod etiam indicatum est in illa particula *& incremento*, quam Pontifex in sua ratione posuit; nam dare hanc licentiam probis, & bonis professis per se, non conferret ad incrementum Societatis. Atque hinc per argumẽtum ab speciali confirmatur prior pars assertionis, quia manifestè supponitur extra hunc casum, & modum non habere Præpositum hanc potestatem. Imò vlteriùs mihi etiam probat iure communi, non habere Prælatos religionum potestatem concedendi suis subditis similem facultatem, maximè extra illum casum: præsertim, quia ibidem prohibentur, ne illa gratia per viam communicationis vti possint, etiamsi alias amplissimam communicationem habeant.

XXXXII. *Obiectio bimembris.* Sed occurrit obiectio, quia hoc modo nihil noui per illud priuilegium cõceditur; nam iure communi possunt Prælati religionis cuiuscunque eijcere professos, qui talem pœnam merentur, vt suprà probatum est. Item absolutè eiectus sine alia licentia, potest quancunque religionem intrare; cùm possit in seculo manere. Respondetur ad priorem partem, primum priuilegium sæpe concedi ad dubium tollendum, & priuilegium illud ad hunc finem directè postulatum esse, vt ex eius initio constat, & ideo licèt aliud non concederet, quoad hanc partem satis foret. Addo verò ex vi huius priuilegij concedi Præposito, vt non solùm iuxta rigorem iuris communis, sed etiam ex minoribus causis possit professum emittere, si causæ illum gradum attingant, vt ad puritatem, & incrementum Societatis expediat talem personam emittere, vt latiùs infrà tract. 10. lib. 11. in proprio loco dicemus. Vnde ad alteram partem respondetur eisdem modis, scilicet id, quod assumitur, non esse tam certum, quin ad tollendam dubitationem priuilegium expediri potuerit. Deinde dicitur videri concessum specialiter Societati, vt possit professum dimittere cum onere transeundi, ad quancunque religionem, quam Prælatus voluerit assignare. Verum est tamen non posse subditum absolutè cogi ad eundum cum illa obligatione, sed necessarium esse vt voluntariè illam accepet, vt suprà generatim vidimus. Nihilominus tamen iustè compelli potest proponendo illi optionem, aut sustinendi in Societate, condignam suis delictis pœnam, aut transeundi ad aliam religionem, quia religio habet ius puniendi illum; & liberum eum ad seculum dimittere, cùm aliàs verus religiosus Societatis semper maneat, non iudicat expedire ad puritatem & bonum nomen Societatis, & ideo iusta est illa compulsio. Vt tamen sit suauior, & faciliùs conditio à subdito acceptetur, data est ampla facultas Præposito, vt ad quamcunque religionem illi magis accommodatam, licèt aliàs laxiorem possit transitum concedere. Atque hactenus de priuilegijs.

CAPVT XIII.

An religiosus legitimè transiens ad aliam religionem possit transferre secum aliquod peculium.

SVpereſt explicandum quid religiosum transeuntem consequatur; vel potiùs, quid transeat cum ipso, vel quid amittat transeundo, quod per tria sequentia capita expediemus. Et primò, ac præcipuè dubitari solet, an possit secum deferre mobilia, seu peculium aliquod, quod priùs habebat de licentia Prælati, vel aliquam partem eius, vel saltem ea bona, quæ ad monasterium attulit. Procedit autem dubium, quãdo transitus legitimè factus est, id est, ex debita facultate, vel iusta dispensatione: nam aliàs transitus est nullus, & ideo si seipsum transferre non valet, multo minùs bona sua secum deferre poterit. Vnde licèt postea contingat religiosum sic malè translatum, manere in alio monasterio, permittente priori religione, & obtenta dispensatione; nihilominus nõ tenebitur prior religio aliquid de bonis, quæ occasione talis personæ habuit, reddere secundo monasterio, quia ipsa inuita, translatus est, & altera religio voluntariè illum suscepit, cum suo onere, & sine talibus bonis; ergo, licèt postea prior religio consentiat in transitu, intelligitur id facere sine suo præiudicio, & consentiendo receptioni solius personæ prout iam facta fuerat, quod ex dicendis à fortiori constabit. I. *Quæstio transitus religiosi, & quatenus valeat.*

Addo igitur etiamsi transitus sit validus, & legitimus, non posse religiosum secum deferre aliquid ex bonis, quæ in priori religione quouis titulo cõparauerat, vel donatione, vel industria, vel alio simili modo. Ita docet Nauarrus Comment. 4. de regular. n. 24. versic. *Vndecimo*, & consil. 55. de regulatio eius est, quam modò attiginus, quia beneficiũ per legem concessum intelligitur sine præiudicio tertij; ergo cùm ius cõcedit transitum personæ, intelligi debet sine præiudicio prioris religionis, quoad cætera omnia. Hæc verò ratio supponit aliã fundamentalem, scilicet, quòd religiosus nihil sibi acquirit, sed religioni, vel monasterio; ergo licèt postea discedat, non potest priuare monasterium dominio talium rerum sua authoritate, neque aliud monasterium potest illa accipere inuito domino; vtrumque enim contra iustitiam est. Nemo; vtrumque enim contra iustitiam velit illa cesse est ergo, vt vel prius monasterium velit illa dona- II. *Ius dyli transeuntis etiam ligna.* *Rain.*

donare, quod non præsumitur regulariter, nisi suum consensum satis exprimat, vel Superior, dispensando in transitu, in hoc etiam dispenset, quod etiam non præsumitur, nisi id declaret propter rationem à Nauarro inductam.

III. *Dicta ratio vilet pro quouis transitu.* Atque hic discursus ostendit, hanc regulam indistinctè procedere in quacunque mutatione religiosa, siue fit ad monasterium arctius, siue ad alia, & siue fit ad petitionem eius per modum dispensationis, siue ex alia causa necessaria, vel per modum coactionis propter culpas, vel etiam propter vtilitatem, & exonerationem ipsius monasterij cum consensu religiosi, & dispensatione, seu priuilegio Superioris. In omnibus enim his casibus, si transitus absolutè concedatur, sine appositа conditione quasi per modum mutui contractus, de aliquib. bonis secum deferēdis, nulla prorsus transferre potest; ratio est, quia dominium acquisitum monasterio in talia bona, fuit omnino absolutum, & independens à futura conditione, vel mutatione personæ: ita vt licèt in professione includatur conditio, vt persona possit transire ad meliorem frugem, non tamen illa extenditur ad bona, quæ religiosus acquirit post professionem in tali religione.

IV. Ratio autem huius est, primò, quia status religiosus non postulat, nec per se requirit huiusmodi bona, sed potiùs abnegationem eorum, & ideo licet quoad personam includatur conditio melioris frugis, non oportet, vt illam comitentur bona. In quo est magna differentia inter vinculum matrimonij rati, quando dissoluitur per professionem: tunc enim vnicuique parti reddenda sunt bona, quæ ad illam pertinent, quia & illorum habebat dominium, & quodammodo per se sunt necessaria in tali statu, quod secus est, vt dixi, in statu religioso. Secundò, quia quanuis in professione includatur dicta conditio, quandiu illa non impletur, religiosus est sub absoluto dominio religionis, quia dum conditio non impletur status est absolutus; omnes ergo actiones eius, & quidquid ex eis resultat, transeunt in absolutum dominium religionis. Vt si Petrus sit seruus Pauli pro certo tempore, vel non, vt talis conditio impleatur quidquid eo tempore seruus acquirit, fit domini, ita vt licèt postea impleatur tempus, vel conditio, & persona serui fiat libera, bona priùs acquisita maneant apud dominum: Imò nulla est seruitus tam perpetua, quæ non includat saltem hanc conditionem, nisi dominus voluntariè manumittat, nemo autem dixerit seruum manumissum secum posse deferrè bona in seruitute acquisita; ita ergo de religioso censendum est, qui in his maximè rebus, quæ ad dominium bonorum spectant, ferè æquiparatur seruo, vt in superioribus dictum est.

V. Dices, esto hæc vera sint de his bonis quoad dominium eorum, non verò quoad vsum. Nam hic vsus debebatur tali religioso, & hoc ius non amisit propter transitum ad aliam religionem, ergo potest ea bona deferre, non vt dominus illorum, sed tantùm ad vtendum illis, atque adeò sub hac conditione, vt si post mortem eius durauerint, ad prius monasterium redeant. Et confirmatur primò, quia qui sentit onus, debet & sentire commodum, sed monasterium secundum recipit onus sustentandi & alendi talem personam; ergo debet etiam bona recipere, saltem, vt ipsa eis vtatur. Confirmatur secundò, quia aliàs neque vestimenta propria, quibus induitur, nec instrumenta artis si aliquam fortasse exercet, nec propria scripta etiam proprio ingenio & manu elaborata, nec etiam libros, vbi in particulare peculium conceduntur, poterit talis religiosus secum ferre, quod videtur durissimum. Probatur autem sequela, quia in his omnibus procedit ratio facta, nam omnium illorum dominium religioni fuit acquisitum, & apud eam semper retentum.

Respondetur ad rationem, regulam positam VI. tam de vsu, quàm de dominio esse intelligendam, quia sicut religiosus non habet dominium, ita nec ius vtendi, sed tantùm vsum facti, & ideo in ipsa persona ex se nihil transit, vel potiùs nihil in ipsa est, ratione cuius possit secum deferre huiusmodi bona ad vsum eorum, nec prior religio tenebatur in rigore concedere illi vsum talium bonorum in particulari, sed tantùm absolutè ad alendum illum; hoc autem debitum extinctum fuit per translationem, sicut in exemplo de seruo, etiam dominus tenetur illum alere, quandiu seruus est, si autem illum manumittat, cessat obligatio, nec potest secum deferre bona, quibus vtitur. Sic ergo religio non tenetur dare religioso obligatione iustitiæ, nisi, quandiu religiosus eius est, nam hæc obligatio nascitur, vel ex naturali debito quo totum obligatur alere partem, vel ex mutua æqualitate, & iusto contractu inter religionem, & religiosum; sicut enim religiosus non tenetur seruire religioni, nisi quandiu religiosus eius est, ita nec religio obligatur ad illum alendum, nisi pro eodem tempore, vel sub eadem conditione. Ex quo à fortiori constat, si bona acquisita religioni industria religiosi, sint immobilia, non transire cum religioso, etiam quoad vsumfructum quandiu illeviuit, quia etiam dominium talium bonorum fuit absolutum, nec religiosus acquisiuit ius fruendi, nec fingi potest alius titulus, nisi fortè sustentationis; ad hanc autem non tenetur prior religio, vt declaratum est.

Neque obstat prima confirmatio, haberet enim VII. locum principium quod assumit, si prior religio alteri inuitæ imponeret onus alendi suum religiosum, non tamen ita est, quia posterior religio voluntariè recipit talem personam, & ideò si non possit sustinere illud onus sine tali subsidio, oportet vt in ipsa receptione conditionem illam explicet, & quòd prior religio consentiat, vel quòd aliquis Prælatus vtrique superior rem componat, alioquin sibi imputet, quòd onus susceperit sine illo commodo. Et deinde iam non alit religiosum alienum, sed suum; ideoque non deest sufficiens æqualitas, cùm actiones etiam, & futuræ vtilitates talis personæ illius iam sint. Eo vel maximè, quòd hic modus recipiendi onus sustentandi religiosum sine speciali subsidio temporali, per se est conueniens tali statui, vt in superioribus declaratum est.

Ad aliam confirmationem respondetur, exvi iu- VIII. stitiæ concedendam esse sequelam, vt probat ratio, tamen ex præsumpta voluntate rationabili, & ex recepta consuetudine aliquam posse admitti exceptionem. Quod verò spectat ad vestes, si tantùm sit *De vestibus.* sermo de his, quæ ad actualem vsum, vt sic dicam, & decentem exitum è monasterio necessariæ sunt, clarum est posse illas secum deferre, tum quia nec debet nudus incedere, nec mutare habitum suę religionis, donec alterius induat: tum etiam, quia cùm ille sit adhuc religiosus talis religionis, licitè potest habere vsum pro tunc necessarium, saltem rerum quibus tegatur. Quæ ratio probat etiam, tunc posse ali de bonis religionis, nec compellendus est mendicare, nisi religio ipsa hoc profiteatur. Si autem de duplicatis vestibus, aut alijs ornamentis sit sermo, sine dubio nihil horum potest secum deferre, nisi ex consensu Prælati, quem relinquit; nam de illis omnibus procedit optimè discursus factus, quia illarum rerum vsus est pro alio tempore futuro, non pro præsenti, quidquid enim pro eo tempore necessarium est, non duplicatum, sed simplex vestimentum appellamus, etiam si ex varijs partibus constet. Quin potiùs de hoc simplici vestimento dubitari potest, an teneatur secunda

religio illud priori restituere, postquam religiosus professus est; videtur enim in rigore teneri non minus, quàm si ibi esset naturaliter mortuus, vel sicut, si vestem aliquam mutuò acceptam à tertia persona tulisset, teneretur religio illam restituere vero domino, sic enim quilibet religiosus etiam proprium vestimentum non habet nisi quasi mutuatum à sua religione. Esto tamen hoc ita sit, quoad hanc partem censemus temperare rigorem hunc ex quadam vrbanitate, & interpretatiuo consensu omnium religionum, quem satis declarat consuetudo, neque enim decebat in re tam minima, vel amaritudinem animi erga transeuntem, vel nimiam affectionem ad temporalia bona ostendere. Vnde etiam consuetudo hæc in diuersis religionibus pro maiori, vel minori paupertate earum, habet maiorem etiam, vel minorem amplitudinem, quæ sine scrupulo seruari poterit.

IX. *De peculio librorum.* De libris autem, sicut non est eadem ratio, ita non est etiam eadem consuetudo; nam libri ex suo genere computantur inter mobilia preciosa, vel saltem multæ æstimationis, & alioquin non habent vsum simpliciter necessarium, sed voluntarium, & præterea potest per alios similes in futurum supplere, & ideo nulla ratio postulat, quòd prior religio cogatur librorum peculium concedere, etiam quoad vsum pro futuro tempore, seu pro vita talis personæ in alia religione. Neque etiam est illa ratio ad præsumendum talem consensum, vbi non fuerit satis expressus, vel vbi nõ fuerit materia tam parua, vt quasi pro nihilo reputetur. Nec refert, quòd iuxta morem religionis libri quasi in peculium stabile, vel ad vitam concedantur, quia nunquam potest ista concessio ita fieri, quin semper pendeat ex voluntate Prælati, qui ad nutum potest illam licentiam reuocare, & libros ad vsum aliorum religiosorum applicare, vt suprà ostensum est, eo autem ipso, quòd subditus mutat religionẽ, nec Prælatus persistit in priori voluntate, neque ipse potest eius facultate vti. Imò licèt talis concessio fiat ex vi regulę, semper habet conditionem adiunctam perseuerantiæ in tali statu; nam omnis lex ad eos tantùm, qui sub ea sunt, loquitur.

X. *De manuscriptis ad proprium vsum.* De scriptis autem est mihi nonnullum dubium, licèt nonnulli absolutè idẽ de illis affirment, quia illa etiam sunt bona quædam temporalia, & interdum non paruo pretio æstimabilia, quorum dominium etiam acquiritur monasterio; ergo procedit in eis ratio facta. Neque est ibi ratio præsumendi tacitum consensum, quando occultè, & inscio Superiore scripta deferuntur. Hæc ergo sententia sine dubio tutior est. Nihilominus dico esse dubiam, quia scripta videntur esse quasi pars scientiæ, & doctrinæ, quam aliquis in religione comparauit, sunt enim in adminiculum memoriæ, à qua maximè scientia pendet. Potest autem religiosus suam scientiam, & doctrinam secum deferre; ergo & talia scripta, quibus, vt videtur, iniustè priuaretur, quia non esset sine magno scientiæ, & doctrinæ suæ nocumento, & dominium religionis non videtur esse adeò absolutum, vt possit cum tanta iactura talis personæ illa retinere. Et declarari potest, quia accessorium sequitur principale, scripta autem sunt veluti quid accessorium respectu scientiæ; ergo possunt & debent comitari personam, ad cuius propriam scientiam pertinent. Nihilominus Nauar. dicto consilio, num. 10. eadem certitudine, qua de alijs bonis, affirmat religiosum translatum solùm posse deferre scripta, quæ inutilia essent suæ religioni priori, & quæ probabiliter crederet Prælatum donaturum: addere verò possumus, vel quæ iuxta morem religionis Prælatus non potest iustè negare, vel auferre nisi in pœnam alicuius grauis culpæ. Addo etiam, ob rationem factam, si quis deferat scripta sibi vnica, & singularia, quorum copiam inuenire non poterit, maiorem aliquam excusationem habere, ita vt non audeam illum condemnare, præcipuè si solùm ad propriam vtilitatem illa deferat, animo restituendi illa cum primum, vel transumptum eorum habere potuerit, vel saltem in fine vitæ, si prius absque magno incommodo non potuerit.

Tandẽ à fortiori constat, instrumenta artis multo magis comprehendi sub bonis, quæ deferri non possunt, quia & sunt æstimabilia pretio, & facilè etiam possunt pretio comparari, & ab eis non pendet ars ipsa, sed tantùm vsus eius. Vnde cùm talis vsus in vtilitatem alterius religionis transferatur, ad illam spectabit instrumenta artis præbere. Solent autem esse etiam inter religiosos aliqui insignes artifices, habentes exquisita aliqua instrumenta, quibus similia, vel non inuenient, vel non sine magno labore, & difficultate, & in his posset habere aliquam vim illa ratio, quod priuari tali instrumento esset magnum incommodum; quæ ratio suadet quidem debere Prælatum tunc se facilem exhibere, saltem ad mutuandum simile instrumentum, ad vsum eius, vel pro toto tempore vitæ, vel donec aliud simile habeat, vel certè ad vendendum illud, si alius posset illud pretio redimere. XI. *De instrumentis artium, quam ars ipsa, forte mouet translatum.*

CAPVT XIV.

An cum religioso transeunte transeant etiam immobilia, vel pretiosa mobilia, quæ fortè ratione illius pertinebant ad priorem religionem.

SVpereſt verò dicendum de bonis præsertim immobilibus, vel mobilibus pretiosis, quæ in propria specie extant, vel quibus monasterium ditius factum est, sub quibus maximè pecuniæ comprehenduntur; de his ergo omnibus, quæ secum attulit religiosus, quando primam religionem ingressus est, non immeritò dubitatur, an possit illa secum deferre, cùm ad aliam transit etiam reluctante Prælato; nam in his videtur esse dissimilis ratio, quia licèt per professionem trãseant in dominium religionis, tamen ibi interuenit pactum, quod habet implicitam conditionem, donandi scilicet, illa monasterio, pro tempore, quo personam ipsam secum habuerit, nam illa bona comitantur personam, cuius hæc videtur esse iusta, & rationabilis intentio. I.

Circa hoc aliqui Iurisperiti, vt videri potest in Decio in Authent. *Generali* C. de Sacrosanctis Eccles. n. 4. & Anchar. consil. 69. n. 8. distinguit de illo, qui ante legitimam ætatem professus est, vel debito tempore; & de priori aiunt, bona, quæ attulit transire cum illo ad aliud monasterium; de posteriori autem negant. Sed distinctio non est necessaria; quia si professio ita est facta ante legitimam ætatem, vt fuerit inualida, & nunquam fuit ratificata, clarum est personam illam quocumq; transeat, posse deferre secum sua bona, neque oportebat specialiter loqui de defectu ætatis; sed generaliter de quocumque annullante professionem. Ratio enim generalis est, scilicet, quia semper retinuit dominium illorum, nam votum paupertatis validum numquam fecit, ergo neque à se bona sua abdicauit, item seipsum non tradidit validè monasterio; ergo nec bona; nam quoad hoc saltem, certissimum est illud principium, quod in hoc negotio bona sequuntur personam, quod est commune Bartoli, & Doctorum in Authentica *Si qua mulier.* & Authentica *Ingressi.* & Authent. *Generali.* de Sacrosanctis II.

sanctis Ecclesiis, quia saltem hoc necessarium est in principio traditionis. De hoc ergo casu nulla est quæstio, saltem iuxta antiquum ius; nam ex quodã iure nouo Concilij Tridentini potest habere aliquã difficultatem, quam in c. sequenti attingam. Si autẽ professio inualidè facta ante ætatem, postea validè ratificata est, siue expressè, siue tacitè, parum refert quòd professio nulla antecesserit. Itaque generaliter loquimur de quocumque religioso verè professo, & de transitu etiam valido, ac legitimo, vt in ca. præced. n. 1. etiam monui.

III. Alij ergo censent huiusmodi bona transire cum religioso etiam quoad dominium, & proprietatem, pro qua citantur Calderinus consil. 29. de regular. colum. 2. Socinus senior lib. 4. Consilior. consil. 92. n. 14. & sequent. Et Menochius lib. 2. de arbitrariis, c. 436. n. 11. qui fundantur in ratione dubitandi proposita. Et potest confirmari ex c. *Quod à te.* de Clericis coniugatis, vbi de clericis apostatantibus à suis Ordinibus dicitur. *Sanè Ecclesiis quibus immutati fuerunt si de possessionibus, aut aliis bonis, aliqua contulisse noscuntur, cum ab earundem Ecclesiarum ministerio fuerint & beneficio sequestrati, adipsos debent recta via sine contradictione remitti*; ergo à fortiori in præsenti casu debent transire cum ipsa persona bona, quæ monasterio donauerat.

IV. Alij distinguendum putant, si religiosus transit cum legitima licentia, vel sine illa, item de bonis quoad proprietatem, vel quoad vsumfructum; nã in priori casu, quando transitus illicitè fit, negant posse vllo modo secum deferre bona; quando autem iuste fit, affirmant posse, & debere, saltem quoad vsumfructum, ne fiat difficilior huiusmodi transitus ad perfectiorem religionem. nam si cogatur relinquere talia bona in monasterio, non erit ita liber, & expeditus, vt transire possit ad perfectiorem statum, quod esset impedimentum ponere ascensui ad perfectiorem statum, quod esset inconueniens.

V. Mihi placet sententia Nauarri absolutè negantis talia bona transire cum persona, quam etiam tenet Couar. referens multos in cap. 1. de testamentis numer. 20. & 21. iuxta quam sententiam dicendum est, nec transeuntem posse tuta conscientia per vim, vel fraudem illa secum deferre sine consensu monasterij, nec monasterium teneri de iustitia ea donare, quoad proprietatem, vsumfructũ, aut vsum; quod intelligo per se, & secluſa exceptione, quæ propter accidentales circumstantias fieri potest. Quia verò hoc non est æque certum in omnibus bonis, neque in omni transitu, ideo oportet hæc distinguere, & sigillatim probare. Duobus ergo modis potest religiosus conferre monasterio bona quæ prius habebat, vel ius ad illa, quæ habere poterat, primò necessaria consequutione, & ex vi iuris communis, eo ipso, quòd vult ibi religionem profiteri. Secundò liberali voluntate, & donatione distincta à traditione suæ personæ, quia nimirum poterat ante professionem illa bona aliis donare, & voluit potiùs dare monasterio, quod maximè procedit, quãdo non solùm ex negatione donationis, vel legati, aut testamenti facti in fauorem alterius, sequitur necessaria successio monasterij facta professione (hunc enim casum in priori modo includimus) sed, quia necessaria est positiua actio donandi, & hanc etiam voluntarie habuit.

Ostenditur data resolutio, quando bona obueniunt priori religioni ex vi professionis in ea facta.

VI. Quando ergo bona transierunt in monasterium priori modo, in nullo casu potest illis priuari, saltem quoad proprietatem, propter trãsitum personæ, quia iure quasi hæreditario acquisiuit absolutum dominium eorum, sine dependentia ab actuali existentia, seu perseuerantia talis personæ, in tali religione, vel monasterio. Quis enim talem dependentiam, vel conditionem apposuit, an religiosus ipse? at ille non potuit, quia licèt voluntas eius fuerit necessaria ad profitendum, tamen suppositа voluntate hac, iam non ex ipsius arbitrio, sed ex necessitate iuris transeunt illa bona in monasterium. At ius illam conditionem non ponit, sed absolutè vult bona illa transire in monasterium, quia supponit personam illam quasi mortuam, & statum illum perpetuum, & propter accidentales, & raros casus non adhibuit dependentiam, vel conditionẽ, quæ posset magis obesse, quàm prodesse stabilitati illius status.

VII. Dices, ille poterat testari, vel illa bona aliis donare; ergo etiam potuit hanc conditionem, vel hoc onus monasterio ponere. Respondeo primò, probabile esse illam conditionem esse repugnantem professioni, de quo statim dicam. Deinde quando nullum condit testamentum, sed permittit religionem quasi ab intestato succedere, licèt voluntariè, & liberaliter hoc faciat, tamen per hoc nullam apponit conditionem, sed relinquit, vt religio succedat iuxta dispositionem iurium, sicut qui non instituit hæredem solùm hac intentione, vt nepos ab intestato succedat, gratiam quidem illi facit, non tamen propter hoc aliquam illi conditionem apponit, si autem religiosus condat testamentum, & monasterium instituat hæredem, & dictam conditionem expressam non apponat, absoluta est etiam successio, quia illa conditio, nec ex natura rei subintelligitur, nec præsumi debet, præsertim præsumptione iuris, cùm illa reputetur mors quædam ciuilis, qui autem ante mortem naturalem instituit hæredem, non habet subintellectam hanc conditionem, vt si contingat ad vitam redire ei etiam restituantur bona. Si autem fingatur casus, in quo illa conditio in testamento expresè ponatur, primùm non existimo esse moralem, quia illa conditio indicat animum non satis constantem, & firmũ in statu quem assumit, & ideo nemo illam adhibebit, nec religio deberet illam vel personam acceptare; an verò in rigore addi possit, statim dicam à num. 16.

VIII. Atque hinc infero idem iudicium esse de quibuscunque bonis, quæ post professionem talis religiosi aduenium monasterio per necessariam successionem, quatenus induit, seu repræsentat personam eius; Probatur, quia illorum omniũ dominium absolutè acquirit non ex noua voluntate religiosi, sed ex vi ac necessitate iuris communis, suppositа solũ priori voluntaria professione. Nec potest religiosus iam professus illam conditionem, vel onus aliquod super talia bona religioni apponere, quia iam mortuus est, neque vllũ ius habet circa talia bona. Neque etiam ex vi prioris pacti, vel professionis intelligitur talis conditio magis appositа pro bonis aduentitiis in futurum, quàm pro illis, quæ statim cũ ipsa persona proueniũt. Imò licèt aliqua bona postea aduenient religioni, ius ad illa vel ad successionẽ illorum, translatum fuit in religionem in puncto professionis, quod ius inter bona incorporalia statim acquisita religioni computari potest; ergo sicut alia bona, tunc absolute acquiruntur, & sine vlla cõditione, ita & ius illud; ergo eodem modo acquiruntur postea religioni omnia bona, in quæ necessariò succedit propter illud ius.

IX. Sequitur etiam resolutionem positam procedere de transitu talium bonorum, nõ solùm, quoad proprietatem, sed etiam quoad vsumfructu, vel vsum; Probatur, quia in primis, nullum est ius positiuum,

quod in præsenti materia aliud disponat de vsufructu, quàm de proprietate: secluso autem iure positiuo, vsusfructus ex natura rei, est domini cuius est proprietas, nisi etiam ex aliquo pacto humano hæc separentur, quòd hic etiam nullum est, ergo sicut prior religio iustè retinet proprietatem talium bonorum, ita etiam professionem tam ciuilem, quàm naturalem, & vsumfructum eorum. Solùm superest declaranda vltima particula antecedentis; nam cætera omnia, & illatio per se nota videntur; probatur autem ex dictis; nam, præter professionem, nullum pactũ interuenit super talia bona inter religiosum & religionem, ratione cuius pacti vsusfructus taliũ bonorum reseruetur religioni posteriori, si ad illam transire contingat; ostendimus enim religionem succedere non ex speciali voluntate religiosi, sed ex vi iuris communis; cùm ergo ius commune illam reseruationem non faciat, nec religiosus potest sua voluntate illam superaddere. Deinde esto posset, de facto nihil tale declarat, nullam enim omnino conditionem adhibet, nec etiam est, cur ex natura rei subesse intelligatur, vt explicuimus, & magis ex dicendis constabit.

Ostenditur deinde eadem resolutio quando bona obueniunt ex mera liberalitate religiosi.

X. Supereſt, vt dicamus de aliis bonis, quæ religiosus suo mero arbitrio extra legis dispositionem religioni donat in ipsa professione, vel ante ipsam; nã post ipsam non habet locum hic modus donationis, cùm religiosus, neque aliquid sibi retinere posſit, vt de illo postea cùm voluerit donationem faciat, nec potest aliquid de nouo acquirere, quod non ipso facto statim in religionem transeat. De huiusmodi ergo bonis idem in primis dicendum est, quando donatio in principio simpliciter facta est, nulla in ea adiecta conditione, vel limitatione, quia etiam tunc monasterium obtinet absolutum dominium talium bonorum; ergo quidquid postea eueniat, non posset iustè sine suo consensu illis priuari; patet consequentia, quia hic etiam nullum est ius naturale, vel positiuum, quod illam obligationem imponat, nec etiam est vlla ratio subintelligendi hanc tacitam conditionem in illa donatione; nam licèt fiat occasione professionis, non tamen fit sub conditione aliqua pendente in futurũ, imò ipsa professio est actus ita legitimus, & intrinsecè perpetuus, vt non pendeat in futurum, & ideo ad summum potest intelligi illa donatio dependẽter à professione vt de præsenti fit, ita, vt si contingeret professionem esse nullam, donatio etiam nulla redderetur, tamen facta professione valida, nulla conditio de futuro intelligitur nisi exprimatur.

Probatio quando liberalis donatio facta est absque vlla conditione.

XI. Et hæc ratio maximè vrget, quando non stat per religionem, quominus religiosum semper retineat, quia quantum est ex se, parata est ad illum alẽdum, & ad implendam conditionem, etiamsi fingamus fuisse in donatione inclusam; ergo iniustum esset illam cogere ad bona alteri tradenda. Imò idem certum existimo, etiamsi ex iusta causa religiosum emittat: quia donatio monasterio facta neq; ipsi religioso debet dare licentiam ad liberiùs peccandũ, nec religioni debet adimere libertatem ad expellẽdum illum, si suis peccatis id mereatur, vtrumque autem sequeretur, si cogeretur religio bona reddere quando illum expellit. In hoc autem casu si religiosus sic punitus transferatur in aliud monasterium, vt ibi in pœnam detrudatur, alẽdus quidem erit sumptibus monasterij, quod illum eiecit. Id tamen non est propter bona, quæ in monasterium contulit, eodem enim onere tenebitur monasterium, etiamsi nulla tẽporalia bona ab illo habuisset, sed ratio est, quia non debet grauari aliud monasterium, nisi omnino sponte velit ipsum sine alimentis recipere, de qua re in simili materia optimè loquitur Gregorius lib. 1. Epist. 42. vbi latiùs tractat non solùm de monachis, sed etiam de clericis sæcularibus habentibus propria bona, qui propter lapsus detruduntur in monasteriis. Si autem contingeret iniustè expelli, etiam tunc non debet pati religio graue nocumentum propter vnius Prælati iniustitiam, vel imprudentiam, sed cogendus est Prælatus, vel illum iterum admittere, vel alere, aut alio modo iniuriæ factæ satisfacere. Et quando iustum esset monasterium priuare bonis propter tale delictum, id non esset ex intrinseca obligatione orta ex priori donatione, quod nunc agimus, sed esset quædam pœna per Superiorem imponenda.

Hæc probatio non solũ valet quando religio vult retinere religiosum, sed etiã quando expellit.

Atque hic discursus non minùs probat de vsufructu bonorum, quàm de proprietate, quia hic etiam habet locum ratio suprà facta in n. 9. cùm monasterium sit verus dominus, esse etiã vsufructuarium, quia nullum est ius, vel pactum humanum, ratione cuius impediatur verus dominus frui, & vti re sua. Neque etiam talis obligatio prouenit ex alia obligatione, quam habebat hæc religio ad alendam talem personam, tum quia hinc ad summum sequeretur obligatio ad tribuendum ei sufficientia alimenta in alio monasterio; non verò ad dandum totum vsumfructum, aut totum dominium vtile, si fortasse pluris æstimetur. Tum etiam, quia nec alimenta tenetur dare, quia parata est, ad alendum illum in suo gremio permanente, & ad hoc solùm à principio se obligauit. XII. *Patet ex dictis, & ex progressu.*

Dices, hoc ad summum procedere, quando religiosus transit ad laxiorem, vel æqualem sine culpa religionis, & solùm permittente, vel dispensante ad illius postulationem, ex opinione probabili cap. 11. à num. 16. tractata; tunc enim nisi in ipsa permissione seu licentia, ipsamet religio se voluntariè obliget ad aliqua alimenta præstanda, profectò non potest ex conscientia, vel iustitia obligari, etiamsi in præstando suo consensu hanc conditionem, seu libertatem à tali obligatione non expresserit; quod fortasse esset consultoris, non tamen necessarium, quia per se nullus est in re ipsa titulus talis obligationis, sed alia religio quæ illum recipit, sibi consulat, & videat quale onus assumat. At verò quando transit ad perfectiorem religionem, vtitur religiosus iure suo; ergo non debet priuari actione quam habet ad vsumfructum talium bonorum, vel saltem ad alimenta. Et hic etiam habet locum congruentia alterius opinionis, scilicet, ne difficilior fiat transitus ad meliorem frugem. vnde sicut in ipsa professione includitur conditio, nisi velit transire ad altiorem religionem, ita in donatione bonorum intelligi potest inclusa proportionata conditio. Quæ ratio si quid probat, in omnibus bonis etiam per necessariam succesionem comparatis locum habet, & licèt in vsufructu vel alimentis maiorem quandam speciem congruitatis habere videatur, tamen in rigore etiam procedit de proprietate, quia si semel admittatur illa conditio subintellecta, etiam in ipsa donatione proprietatis dicetur includi. XIII. *Obstat solutio requisita transitui ad religionem laxiorem vel æqualem.*

XIV. Dico ergo, quantacumque bona religiosus donauerit monasterio, non habere post professionem maiorem actionem ad vsumfructum eorum, quàm si nihil contulisset, vel quàm habeat quilibet alius religiosus professus eiusdem monasterij. Item è cõuerso, religionem ipsam non teneri maiori obligatione iustitiæ ad alendum talem religiosum quàm alios, qui nihil contulerunt. Quæ doctrina inuenietur passim in sanctis Patribus, Basilio, Augustino, Benedicto, & aliis, qui de monasticis institutis scribunt.

bunt. Et est euidens, tum quia equè pauper eiicitur, qui diues erat ac qui nihil habebat; tum etiam, quia religio non obligatur ad alendum religiosum, propriè, & per se, propter temporalia bona, quæ ab illo habuit, sed propter professionem religiosam: illa autem bona censentur per modum eleemosynæ liberaliter donatæ, perinde ac si inter alios pauperes fuissent distributa. Hinc ergo ad illam difficultatẽ respõdeo, etiam si quis ad altiorem religionẽ transeat, non posse deferre secum talia bona, vel vsumfructum eorum, quia nullum ius ad illa habet, vt probatum est, atque ita nulla actione priuatur, quia religio non tenetur illum alere, nisi in eadem permanentem, nec etiam tenetur parare illi viam, vt sic dicam, per temporalia commoda, vt se relinquat & ad aliam perfectiorem etiam transeat, satis enim est quòd non resistat, neque impediat. Nec dici potest impedire, eo quòd bona non restituat, quia carentia temporalium bonorum per se non impedit, imò est optima dispositio ad ingressum religionis, præsertim arctioris, quæ in hoc debet maiorem puritatem obseruare, sine temporali subsidio, vel spe religiosos admittendo, quod si contingat, aut nolle, aut non posse, accidentarium est obstaculum, quod alia religio non tenetur tollere, sua bona erogando.

XV. Optimum exemplum est in Monialibus, quæ nõ recipiuntur ordinariè sine dotibus, & tamen cùm de licentia sedis Apostolicæ de vno ad aliud monasterium transferuntur, earum dotes monasteriis, quæ relinquunt, remanent, vt constat ex vsu. Et habetur in quadam declaratione Cardinalium ad Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 5. de regularib. qui absolutè loquuntur de transitu, siue sit ad arctiorem, siue non, & siue sit eiusdem, siue alterius religionis. In Monialibus autem maximè potest impedire hic transitus ob dotem non restitutam, quia in alio nulla recipitur regulariter sine dote, & aliam quærere non est facile. sed hoc impedimentum non imputatur huic monasterio, quia non tenetur dotare monacham suam, vt in alio recipiatur. Est etiã optimum argumentum à simili, si religiosus tempore suæ professionis copiosam donationem suorum bonorum fecisset hospitali, & postea velit trãsire ad arctiorem religionem, nunquid teneretur hospitale reddere bona, vel vsumfructum eorum, ne transitus fiat difficilior? Cur ergo obligabitur religio, cui non minus absoluta donatio facta est, & cuius bona nõ minus, imò magis Ecclesiastica sunt, & ob eam causam difficilius etiam alienari possunt; vnde ad hoc confirmandum, nõ parum iuuant quæ de non alienandis Ecclesiasticis bonis sacri canones statuunt.

XVI. Supereſt, vt explicemus quid dicendum sit, si à principio in ipsamet donatione expresè addita fuerit hæc conditio, vt quacumque ratione cõtingat religiosum mutare suum statum, religio teneatur vel bona reddere, vel saltem dotem competentem pro alio monasterio, vel saltem alimenta, aut quid simile. In quo in primis dubitari potest, an talis conditio sit iniqua, & inualida, videtur enim non esse, quia nulli est iniuriosa, suppono enim donationem esse liberalem, de bonis scilicet quæ posset nouitius, aut nouitia non donare monasterio; potest ergo ea donare, prout voluerit; ergo, & sub illa conditione. In contrarium autem est, quia illa conditio videtur esse contra votum paupertatis, ac proinde contra substantiam professionis. Probatur assumptum, quia per illam conditionem retinet illa persona ius aliquod ad illa bona; habere autem tale ius, repugnat voto paupertatis, nam est retinere aliquod genus dominij, quia ius illud æstimabile pretio est, & est quoddam bonum temporale quãuis incorporeum.

Quæ ratio procedit quidem optimè, si conditio in eo sensu apponatur, vt persona retineat ius aliquod ad talia bona, posset tamen in alio sensu poni, in quo non video intrinsecam malitiam, scilicet, vt religio maneat in conscientia obligata ad subueniendum religioso in tali occasione, etiamsi ipse nec ius, nec actionem aliquam contra religionem habeat; hæc enim duo, & inter se non repugnant, & optime compatiuntur cum integro voto paupertatis, vt suprà visum est. Imò addi etiam posset in tali conditione, vt si religiosus transierit ad aliam religionem, eo ipso altera religio acquirat ius ad talia bona, quia hoc etiam nihil derogat paupertati ipsius personæ, & aliunde nec iustitiæ repugnat, vt ratio suprà facta probat; ergo talis cõditio sic intellecta non est intrinsece mala. Non potest tamen negari, quin male sonet, quia vt numer. 7. in fine dicebam, indicat animum non satis constantem in statu, quem assumit. In aliquo tamen casu rarò possent occurrere circumstantiæ, quæ conditionem illam postulare etiam secundum prudens consilium videantur, vt si fœmina religionis habitum assumens in aliquo monasterio, timeret probabilem necessitatem transeundi postea ad aliud, vel eiusdem ordinis, vel alterius ex graui causa, & legitima facultate; si ergo priori monasterio copiosam donationem bonorum faceret, nulla inconstantia, neque indicium eius est sub conditione ponere, vt occurrente tali casu, vel cogente tali necessitate teneatur monasterium primum dare secundo comperentem dotem, aut vsumfructũ dotis, vel alimenta, aut aliquid simile: suppositio ergo tali casu, seu modo donationis, dicendum plane est teneri monasterium implere conditionem, eo modo, quo in contractu posita fuerit, quia est iusta, & paupertati non repugnat, vt declarauimus, & nulla est lex canonica quæ resistat, nam illa non esset alienatio bonorum Ecclesiasticorum, quia illa bona nunquam fuerũt simpliciter donata tali monasterio, sed sub tali modo, vel vsque ad cõplementum talis conditionis.

XVII. *Decidituraffirmatiue, tamen ordinarie male sonare talẽ conditionẽ.*

In quo euentu satis honesta esset.

Ex dictis sequitur, si religiosus, vel religiosa ex dispensatione Pontificis quantumuis iusta reuertatur ad sæculum sine vllo vinculo professionis, & votorum, non posse deferre secum bona, quæ religioni donauerat absolute, sine consensu religionis, nisi hoc ipsum Pontifex in sua dispensatione specialiter concedat. Probatur, nam idem fundamentum absoluti dominij habet locũ in tali casu. Imò in eo magis vrget, quia licet persona Deo consecrata reuertatur ad sæculum, non propterea debent bona Deo consecrata profanari, seu alienari, vel, vt ita dicam, ad sæculum redire: neque in dispensatione personæ continetur dispensatio in alienatione bonorum, nisi in specie concedatur; neque etiam causa, quæ ad primum sufficiat, erit semper sufficiẽs ad vtrumque, quin potius, vt dispensatio in persona tolerabilis sit, erit regulariter cõueniens, vt pro bonis non concedatur, sed quòd relinquantur religioni. videantur, quæ in simili tractat Rebuffus in proœmio ad regias constitutiones gloss. 5. num. 23. vbi ex multorum sententia dicit religiosum factum sæcularem non succedere in hæreditate paterna, quod difficilius est.

XVIII. *Illatum de redeuntibus ad sæculum ex iusta dispensatione.*

Dices, in eo casu tollitur fundamentum talis donationis, vel cuiusuis tituli: quo mediante bona illa peruenerũt ad monasterium vel per testamentũ, vel per successionem necessariam, &c. ergo eo ipso redibunt bona ad priorem dominum, quia ablato fundamento, euertitur quidquid in illo nitebatur. Antecedens patet, quia tota ratio translationis talium bonorum in monasterium est, vel incapacitas personæ ad dominium talium bonorum, vel voluntas donandi illa fundata in tali professione;

XIX.

per

per illam autem dispensationem, & professio tollitur, & persona fit habilis ad dominium talium bonorum. Confirmatur, quia si Papa dispenset in matrimonio rato, eo ipso reuertitur ad sponsum quidquid sponsæ donauerat, & è cõtrario, quia destruitur fundamentum; ergo similiter in præsenti.

XX. Respondetur, nec professionem, nec incapacitatem dominij esse fundamentum, vt sic dicam, à quo pendeat in conseruari dominium absolutè datum monasterio de talibus bonis, sed solùm fuit veluti occasio, aut motiuum, vt talis donatio monasterio fieret, sicut si donatio illa facta esset pauperibus, vel consanguineis, quia, vt diximus, donatio æquè absoluta est. Imò in præsenti casu multo minùs potest pendere à tali conditione, quia religiosum professum per religionem fieri non religiosum rarissimum est, & moraliter non consideratur in tali cõtractu, seu donatione. Ad simile, quod affertur de matrimonio, respondeo, vnum esse casum, in quo, via, & iure ordinario potest matrimonium ratum dissolui, per professionem religionis, in quo casu iure etiam communi statutũ est, quid de bonis inuicem donatis ab sponsis faciendum sit, vt in superiori tractatu visum est. Dissolutio autem matrimonij per dispensationem extraordinaria est, & de his quæ rarò eueniunt; & ideo pro illo casu nihil iura disposuerunt, & ideo si quæ donatio intercesit, tenor illius considerandus est; nam si donatio fuit omnino absoluta, & non expresè ad supplementũ dotis, vel ratione matrimonij sustentandi, certè non reuocabitur donatio propter dispensationem illam, maximè si præbendo consensum ad dispensationem, nullam cõditionem de donatione reuocanda sponsus exigat; & ita ex hac parte potiùs confirmatur doctrina data. Si autem fuit conditio posita saltem generalis, vt si matrimonium, quacunque ex causa non peruenerit ad effectum, donatio rescindatur, seruanda est, quod nihil etiam obstat his quæ diximus.

An saltem religiosi Societatis, qui vota tantum simplicia emiserunt, possint deferre secum bona, quæ ipsi Societati donarunt, si ab ea dimittuntur.

XXI. Vltimò occurrit speciale dubium in hoc puncto circa religiosos Societatis, qui professionem non emiserunt, sed per vota simplicia incorporati sunt, & aliquid de bonis suis Societati donarunt, an si postea emittantur, possint deferre secum talia bona; & consequenter teneatur Societas ea reddere, & donationem rescindere. Est enim hoc propriũ Societati, vt non necessariò succedat in bonis suorum religiosorum secundùm commune ius, sed ipsi religiosi possunt, & debent iuxta suas constitutiones de suis bonis disponere, & ita non habent hic locum omnia, quæ de priori genere bonorum diximus. Possunt autem si velint, sicut aliis pauperibus, ita etiam Societati bona sua, vel eorum partem donare, prout in tract. 10. lib. 4. c. 6. exponetur. de hac ergo donatione dubium est, an idem sit iudicium, quod de religiosis professis. Videtur enim hic esse dispar ratio, quia licèt ex parte religiosi oblatio, & obligatio sit perpetua, ex parte religionis non fit absoluta obligatio retinendi perpetuò huiusmodi religiosos, sed sub conditione *nisi ipsi hoc demeruerint*, vel alia simili; ergo ratio postulat, vt donatio, quæ fit religioni, habeat etiam hanc conditionem, si religiosum non expellat, vel similem. In contrarium autem est, quia forma donationis absolutè fit, ergo etiam confert absolutum, & irreuocabile dominiũ. patet consequentia, tum quia talis persona potest hoc modo donationem facere, & voluntas eius ex verbis colligenda est; tum etiam, quia si eodem modo faciat donationem consanguineis, vel pauperibus, non rescinderetur donatio, etiamsi postea è Societate emittatur. Accedit præterea, quòd alias sequerentur incommoda suprà tacta in aliis religiosis. Primum ac præcipuum est, quòd tales religiosi non perfectè renunciarent temporalibus bonis, nã semper haberent spem recuperandi illa, si ad sæculum redirent, quod vel repugnat omnino, vel derogat multum religiosæ paupertati. Secundũ, quia hinc sequeretur occasio licentiosè viuendi, quia vel sperarent non esse dimittendos à religione, ne cogantur etiam bona dimittere, vel certè minus timebunt dimitti, quia iam habẽt vnde viuant. Tertium ex parte etiam religionis minuetur liberras ad dimittendum religiosum dyscolum, ne cogatur bona illi reddere, quæ fortasse sustentando alios iã consumpsit, quod ad commune bonum eius esset magnum incommodum.

XXII. In hac re nihil existimo posse ex communi iure definiri, quia pendet ex modo contractus, seu donationis, quæ est res facti potius quàm iuris. Nam loquẽdo de possibili, certum est potuisse huiusmodi religiosum absolutè talem donationem facere, sine vlla cõditione, quæ in futurum pendeat, quod probat euidenter ratio facta pro parte affirmante, quia voluntariè facit, & est absolutus dominus, & quia ita potest alienare, vel donare aliis, cur erit in hoc religio peioris conditionis, aut magis incapax talis donationis? Secundò censeo certum, facta in hunc modum donatione, non teneri religionem in rigore iustitiæ, talia bona reddere tali personæ, si eam iustè à se dimittat. Probatur primò ex ratione facta; nam in eam fuit absolutè translatum dominium. Item, quia tertia persona cui facta esset similis donatio, non teneretur ea restituere in eodem euentu. Dices, non esse eandem rationem, quia alia persona non est causa talis mutationis in huiusmodi religioso; at religio est causa illius, & constituit illum in nouo statu, in quo indiget talibus bonis. Sed hoc parum refert; nam vel religio iniustè hoc facit, vel iustè. Si iniustè; est contra conditionẽ positam in pronuntiato; estque ille casus distinctus, in quo meritò obligatur & cogenda est religio, vt reddat bona ei quem iniustè dimisit, illa verò obligatio non est ob defectum prioris donationis, sed propter specialem iniuriam respectu talis personæ sic donantis. Si verò iusta est dimissio, vt in casu supponimus, non debet propterea religio obligari ad relinquenda bona, quæ iustè possidet, cùm nec ratione rei acceptæ, nec ratione alicuius iniuriæ teneatur. Neque in eo casu imputari potest religioni infelix euentus talis religiosi, sed ipsi imputandus est. nam propter hanc etiam causam, nulla facta est in principio iniuria tali religioso, obligando illum ad relinquenda bona sua, exponendo se illi periculo: nam in primis non obligatur vnquam relinquere talia bona religioni, sed liber ad hoc relinquitur. Deinde sicut non cogitur talem religionem ingredi, ita nec bona alienare: si autem voluntarie verùque facit, nulla ei fit iniuria. Denique non potest dici exponi periculo, quantum est ex parte religionis, cum nunquam dimitti possit, si ipse velit viuere iuxta regulam status, quem assumit, vt latiùs tractat. 10. suo loco dicemus. Vnde addo tertiò, huiusmodi renuntiationẽ, etiãsi fiat in fauorem religionis, fieri in hoc sensu absoluto, & immutabili, seu independẽte à mutatione, quæ potest accidere circa statum personæ. Probatur rationibus factis, quę mihi certè probant aliũ modũ donationis esse valde perniciosum religioni, non tam in temporalibus, quã in spiritualibus, & ideo nec acceptare debet donationem in alio sensu factã, nec permittere, vt renuntiatio aliter fieret in cuiuscunque fauorẽ fiat.

Quamuis

XXIII. Moderamen præcedentium præmunitorum. Vide p. 2. Const. c. 3. lit. B & decretum S. congreg. 5.

Quamuis autem religio ex iustitia non teneatur hęc bona reddere in huiusmodi casibus, ex quadam æquitate, & ad tollendam omnem occasionem offensionis, potest licitè, vel omnia, vel aliquam eorum partem priori domino reddere, vel pretium eorum, quia hæc non censetur alienatio simpliciter bonorum religionis, sed quædam iusta dispensatio, necessaria ad conseruandam libertatem, quam talis religio profitetur, ad dimittendas personas quæ sibi non congruunt; imò ex praxi & consuetudine instituto consentanea, videntur hæc bona à principio acceptari à religione, cum hac potestate, & libertate, dimittendi etiam illa simul cum persona, si fiunt expediēs ad finem societatis, & ad communem ædificationem. In hac tamen æquitate facienda, obseruare etiam necesse est, ne nimium grauetur religio, quæ per multos annos alit personam, quæ postea literis, & aliis donis instructa dimittitur, & nihilominus integra vult recipere bona quæ donauerat, quod non potest non esse graue onus religionis. Cauendum etiam est, ne facilitas in hac parte generet in subditis certam spem, recuperandi bona in simili euentu; nam posset hæc esse occasio licenter viuēdi, vt suprà dicebamus. Denique præcauendum est etiam, ne hoc fit tam frequens, & tali modo fiat, vt inducatur consuetudo obligationem inducens.

CAPVT XV.

An cum religioso translato transferantur etiam prærogatiuæ quibus in priori religione fruebatur?

I. PEr prærogatiuas hoc loco intelligimus quamcunque facultatem actiuam, vt eligendi, ferendi suffragium, &c. vel capacitatem passiuam, vt eligatur, v.g. ad tale officium, ministerium, vel beneficiū. item ius sedendi in tali loco, & similia. item immunitates vel exemptiones, à tali onere, vel labore, &c. Circa quod aduertendum est, sermonem esse posse, vel de his omnibus, quatenus fundantur in professione facta in religione à qua fit transitus, & in eius regula, vel quatenus fundari possunt in professione, & regula alterius religionis. Nam quatenus ex natura rei consequuntur quamcunque personam in religioso statu existentem, nisi ab extrinseco illis priuetur, constat, transitum nihil obesse talibus prærogatiuis. Duas ergo generales regulas constituo. Prima est, omnis prærogatiua præcisè fundata in professione primæ religionis, & in regula eius, non transit cum persona, sed admittitur transitu consummato; exempla sunt, primum de antiquitate religionis; nam illa fundatur in professione facta in tali religione, & ideo quandiu in illa permanetur, computatur per se loquendo à die quo ibi professio facta est. Talis autem professio non valet pro alia religione, quia per illam non est effectus membrum eius, nec obligatus obedientiæ eius. Hac enim ratione, qui transfertur, & aliam religionem per annum probare, & in ea professionem emittere debet, vt rectè Nauar. consilio 60. & 67. de regular. in 2. impressione. Hinc ergo fit, vt translatus amittat antiquitatem, quam habebat in monasterio priori, & consequenter fit, vt amittat locum, & quodcunque priuilegium sibi debitum ratione antiquitatis. Fit etiam, vt translatus ad monasterium alterius ordinis, non fit capax prælationis in illo ordine, nisi in eo professionem emittat, quia capacitas ad prælationem alicuius ordinis, secundùm ordinarium ius fundatur in professione, facta in eodem ordine, vt in superioribus latè tractatum est, & habetur etiam ex Trid. sess. 25. c. 21. de regul. & sess. 14. c. 10. de reformat. Vnde etiam si quis ad hunc finem ex vno ad alium ordinem transferatur, vt ibi prælationem exerceat, non debet sine speciali dispensatione ad prælationem admitti, nisi prius ibi professionem emittat. Vnde cùm professio perpetua sit, quamuis ille postea prælationem dimittat, vel quacunque de causa illa priuetur, in eodem ordine ad quem fuit translatus, manere debet, vt rectè dixit Nauarrus consil. 61. de regular. & sequitur Emmanuel Rod. tom. 3. q. 52. art. 16. vbi fusius hoc disputat, sed mihi videtur res extra omnē controuersiam.

Prima regula prærogatiuas religionis à qua fit transitus. Diuersa ratio antiquitatis & eam consequentium.

II. Secunda regula disparitatis de prærogatiuis religionis ad quam transitur.

Secunda regula est, postquam translatus ad aliū ordinem ibi professus est, consequenter habet quācunque prærogatiuam, facultatem, aut capacitatē, quam alij religiosi eiusdem ordinis habent ex vi suæ professionis, & regulæ, nisi specialiter in aliquo prohibeatur per ius. Probatur prior pars, quia ille translatus post professionem est verus religiosus talis ordinis; nam professio ibi facta vera professio est, eiusdem speciei, vt sic dicam, cum professionibus aliorum ibi solùm profitentiū, & ratione prioris professionis, non est talis persona incapax, nec per se demeretur omnia priuilegia, & commoda talis religionis. Prior enim professio optima fuit, vnde habuisse illam non nocet, in præsenti autem iam non existit, neque obligat, quatenus repugnare poterat posteriori, quia quoad hoc per illam irritata est. Mutatio autem ab vna in aliam, vel fuit consilij, vt si trāslatio fuit in religionem perfectiorem. Si autem fuit ad laxiorem, supponitur autem facta ex legitima dispensatione, & cōsequenter honestè; ergo translatio, ex nullo capite impedit quominus translatus fruatur omnibus effectibus, & commodis professionis illius religionis ad quam translatus est, & quam denuo est professus. Confirmatur primò, nam per professionē posterioris religionis amittit omnia iura specialia prioris professionis. argumento capituli, *si quis iam translatus* 21. quæst. 2. & *c. nepro* 16. quæst. 1. ergo debet gaudere omnibus iuribus secundę professionis. Confirmatur secundò; nam ille per secundam professionem, tenetur sustinere onera omnia talis religionis, quia eodem voto obedientiæ, & paupertatis astringitur, ad quod faciunt, quæ tractat Nauar. Comment. 4. de regular. n. 26. & 27. ergo debet etiam gaudere omnibus commodis talis professionis, nam qui sentit onus, debet etiam & commodum sentire. Atque hinc fit, vt huiusmodi translatus iam professus habere debeat locum, & suffragium iuxta morem & regulam talis religionis. sequitur etiam posse eligi in Prælatum eiusdem religionis quātum est ex hoc capite, & similiter posse habere beneficia regularia talis religionis, & sic de aliis priuilegiis, &c. de quibus multa apud Nauarrum in dicto Comment. 4. & in citatis consiliis de regularibus.

Diuersa ratio prælatura.

III. Dicta Clementina ad omnes mendicantes extendunt.

Exceptio autem seu posterior pars regulæ, addita est primò propter Clemētinam primam de regularibus, in qua statuitur, vt mendicantes omnes, qui ad religiones non mendicantes transierint, vocem, aut locum in Capitulo habere non possint, etiamsi ab aliis cōcedatur, & vt assumi nō possint ad Prioratus, administrationes, officia, curam animarum, vel regimen, vel etiam ad hæc loco aliorum exercēda. Et ita fiūt ad hæc omnia incapaces; vt quidquid in contrarium factum fuerit sit irritum, & inane. Quæ constitutio suam vim retinet, & omnino seruanda est, ratioque illius fuisse videtur, vt religiosi mendicantes in sua paupertatis professione stabilius, & quietius perseuerent. Gaudent autem illo priuilegio, non tantùm quatuor antiquiores ordines mendicantes, sed etiam recentiores, vt religio Minimorum, & religio Societatis, vt suprà c. 12. numer. 38. in simili dictum est, quia tam veræ mendi-

mendicantes sunt hæ posteriores, sicut & priores, vt per Pontifices declaratum est, & infrà tractatu 9. ostendemus, & ita comprehenduntur sub lege vniuersali, quæ disponens in ea specie, comprehendit etiam futuras religiones mendicantes, sicut decreta quæ generaliter disponunt de regularibus, comprehendunt quamcunque religionem de nouo approbatam.

IV. *Huic extensioni obstare videtur Nauarrus.*

Potest autem contra hoc citari Nauarrus consil. 57. de regularibus in prima impressione, & 66. in secunda, vbi ait religiosum sanctæ Mariæ de mercede, translatum ad ordinem non mendicantem, nõ incurrere dictas inhabilitates, quia religio mercedis, non est ex quatuor mendicantibus de quibus Clementina loquitur; sentit ergo solùm dictos quatuor ordines comprehendi in illa Clementina. idē etiam suadet eius ratio, quia illa dispositio est pœnalis, & ideo non debet extendi. Sine dubio tamen non fuit hæc mens Nauarri, sed ratio eius in illa responsione fuit, quia dicta religio sanctæ Mariæ, omnino non est ex mendicantibus, vt ipse sentit in cõsilio 63. eiusdem impressionis, vel 65. alterius. Vbi etiam addit, quòd si illa religio ex primæua institutione, vel ex noua reformatione à Papa confirmata, profiteretur paupertatem in communi, in ea haberet locum dispositio dictæ Clementinę; ergo sentit non limitari ad quatuor ordines prædictos, & ita confirmat declarationem datam.

V. *Ad locum citatum in n præced.*

In priori ergo consilio illa dictio *quatuor* casu addita videtur; & ita in fine eiusdem consilij melius dixit Clementinam loqui de mendicante transeũte, & ideo non extendi ad nõ mendicantem. & hoc ad summum concludit congruentia. Quanuis autem lex illa, licèt respectu translati videatur pœnalis, vel potius odiosa, simpliciter est fauorabilis & priuilegiatiua, quia respectu totius religionis, cuius bonum maius est, continet priuilegium, & fauorẽ. Hinc verò non sequitur, etiam ad non mẽdicantes extendendam esse, quia etiam priuilegia maximè debent propriis terminis contineri. Sicut è conuerso, quamuis lex illa esset pœnalis, extenderetur ad omnes verè mendicãtes, etiam denuo approbatos, quia lex etiam pœnalis non est ita limitanda, quin proprietas terminorum seruetur.

VI. *Extenditur deinde ad omnes non mendicantes, præter Carthus.*

Sicut autem ex parte mendicantium vniuersalis est constitutio, ita etiam ex parte religionũ ad quas fit transitus, est prorsus vniuersalis, & comprehendit omnes non mendicantes etiamsi Apostolica authoritate ad eas transitus fiat, vt in textu expressè dicitur. Inuenio autem quãdam limitationem adhibitam à congregatione Cardinalium circa Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 11. his verbis; *Omnes cuiuscunque religionis legitime translati ad Carthusianos possunt in eadem Carthusiensi religione in claustro Priores, & extra claustrum Procuratores esse.* Quæ exceptio firmat regulam in contrarium quoad omnes alias religiones, & ipsa videtur fundata in principio iuris, sub generali regula non includi casum specialem rationem habentem; qualis in præsenti est Ordo Carthusiensium, iuxta frequentem iuris consuetudinem.

VII. *Extenditur denique ad omnem administrationem.*

Quæri autem vlteriùs potest, quid comprehendatur sub officiis, & muneribus, quæ his religiosis translatis prohibentur. Sed de hoc videri potest glossa ibi, & Panorm. qui sentiunt sine distinctione omnia officia illis interdici, non solùm quæ iurisdictionem habent, de quibus est res indubitata, sed etiam, quæ solam habent administrationem, vt officium Oeconomi, Syndici, & Castaldi, vt loquitur illa Glossa, quam vocem alia Glos. in §. *pœna.* Instit. de iniuriis, significare dicit actorem seruum. Quæ ampliatio ex verbis textus satis colligitur: nã prohibet assumi ad omnes administrationes, & officia non solùm tanquam principales ministros, sed etiã vt tenentes locum aliorum. Quod verò Gloss. & Panormit. habet de ministerio prædicandi, nimium mihi videtur: tum quia in verbis textus in rigore non comprehenditur, nam in prioribus verbis, *ad priorat us quoque, administrationes*, &c. sermo tantum est de muneribus pertinentibus ad administrationem rerum temporalium; postea verò de spiritualibus solùm dicitur, *Quodque animarum curam, & regimen, nec pro se possint, nec pro aliis exercere.* prædicare autem non est exercere curam, aut regimen animarum. neque obstat, quòd prędicare sit officium Curæ; non est enim officium, prout dicit potestatem, sed prout dicit actum: ibi autem nõ prohibetur his translatis omnis actus curandi, sed ipsa cura, & regimen. Nam etiam ministrare sacramentum cõfessionis, seu Eucharistiæ, est officium Curæ, & tamen dicendum non est hos esse factos inhabiles ad hæc sacramenta ministranda. Tum etiam, quia in hac actione, nõ est eadem ratio, quæ in aliis ministeriis, quia non est verisimile aliquem transire à mendicantibus, ad non mendicantes, ex nimio affectu cõcionandi, nam ad hoc munus ex se aptiores sunt mendicantes ordines, quod secus est de ministeriis temporalibus, vel de aliquo beneficio, &c. Pontifex autem voluit huiusmodi occasionem præcidere. Et ideo non credo prohibuisse hoc munus prædicandi, præcipuè cùm ad commune bonum spirituale ordinetur, sicut nec prohibuit munus legendi, seu docendi, quæ oneris esse, & non honoris expositi Sixtus V. in declaratione sui motus proprij de legitimis, quæ hanc etiam interpretationem confirmat.

Secundò posita est illa exceptio propter quod à VIII. decretum Concilij Trident. sess. 14. cap. 11. de reformatione, quod sic habet, *Quia regulares de vno ad alium ordinem translati facile à suis Superioribus in etiam statis extra monasterium obtinere solent, ex quo vagandi, & apostatandi occasio tribuitur: nemo cuiuscunque ordinis Prælatus, vel Superior vigore cuiusuis facultatis aliquem ad habitum, & professionem admittere possit, nisi, vt in ordine ipso ad quem transfertur, sub sui Superioris obedientia in claustro perpetuo maneat. Ac taliter translatus etiamsi canonicorum regularium fuerit, ad beneficia secularia etiam curata omnino incapax existit.* In quo decreto duæ prohibitiones continentur: vna pertinet ad obseruantiã clausuræ in huiusmodi translatis, & directè ibi solùm præcipitur ne huiusmodi recipi possint, nisi, vt in ordine ad quem transferuntur, in clausto sub Prælati obedientia perpetuò maneant. Ponderanda est enim illa particula *vt*, per quam significatur mentẽ Cõcilij fuisse prohibere, ne translatio, vel receptio translati fiat ad hunc finem, vt ea occasione translatus maneat extra claustrum de licentia Prælati illius ordinis ad quem fit translatio. Vnde, si expresse, vel tacitè eo fine translatio fiat, sine dubio graiter peccabit, & transiens & recipiens illum.

Quæri autem potest an receptio in eo casu sit irrita; nam Concilium solùm dicit *admittere non possit nisi*, &c. Tamen quia non addit verba irritantia, nõ videtur ex vi illius prohibitionis receptio, vel professio irrita; quando enim Concilium hoc intendit, id exprimit, & verbum *non possit* solam prohibitionem significare frequenter solet. Ex alio tamen capite posset illa translatio esse irrita, si quis procuras transitum reuera illa intentione, dispensationem peteret sub alio titulo, vel colore, tacita illa circumstantia, talem enim dispensationem subreptitiam iudico, vt pote obtentam ex falsa vel diminuta narratione contra Pontificis mentem, quæ sine dubio, in hac parte Concilio conformis est. Hac ergo ratione omnia subsequuta in vi talis dispensationis erunt irrita, sicut essent si absque vlla dispensatione fierent. Et præterea etiam post factam huiusmodi translationem prædicta intentione, non potest Præla-

Prælatus dare licentiam sic translato ad manendū extra clauſtrum iuxta expreſſam, vel tacitam conuentionem præcedentem : quia hoc manifeſte eſt contra intentionem Concilij. Vnde nihil aliud eſt, quàm conſummare delictum contra prohibitionem Concilij. Propter huiuſmodi autem delictum nulla pœna imponitur à Concilio : non tamen propterea cauſa grauis non eſt ; nam materia eſt grauiſsima, & verba Concilij ſatis etiam rigoroſa ſunt.

X. Addit verò Nauarrus Comment. 4. de regular. n.12. Concilium in hac parte non videri nouum ius inducere, ſed antiquum declarare ; antiquum autē vocare videtur ipſum ius naturale, & diuinum, quod huiuſmodi tranſitum ea intentione factum videtur reprobare, quia nullum ius ſcriptum inuenitur prius circa hunc caſum conditum. Vnde, quia ille modus tranſeundi, non eſt per ſe ita intrinſecè malus, quin poſsit ex aliqua magna neceſsitate honeſtari: concludit Nauarrus, ſi nunc occurrat caſus, in quo ex natura rei licitè poſſet fieri talis receptio propter illum finem, etiam nunc poſſe fieri, nō obſtante Concilio, quia non eſt veriſimile, voluiſſe Concilium prohibere receptionem aliàs iuſtam in eo caſu, in quo poteſt eſſe ad remedium alicuius religioſi neceſſaria.

XI. Hęc interpretatio Nauarri pia eſt, non poſſumus tamen adhærere illi, quia magis pium eſt præcepta ſeruare, & lex Concilij non eſt tantùm declaratiua iuris naturalis, ſed etiam diſpoſitiua, & conſtitutiua noui iuris, vt conſtat ex verbo illo *poſſit*, ſi enim tantùm declarare intenderat, diceret *nemo poteſt*, &c. Quia verò nouam prohibitionem imponit, dicit *nemo poſſit*. Cuius etiam ſignum eſt, quia ſi ex natura rei tantùm loquamur, ſæpiſsimè illud fieri poſſet ſine peccato, ſaltem mortali, quando exiſtentia extra clauſtrum futura eſſet ad determinatum locum, & opus religioſo dignum, & ex parte perſonę ſine morali periculo, &c. Non poteſt autem dici in omnibus illis caſibus nunc etiam hoc licere, non obſtante Concilio, quia eſt contra tenorem verborū eius, & contra diſciplinam religioſam, quam reformare intendit, vnde nec Nauarrus id admittit, niſi in raro caſu. Neque eſt verum illam legem latam eſſe ex præſumptione, & ideo non obligare vbi ceſſat præſumptio ; nam aliud eſt motiuū legis, aliud præſumptio. Concilium autem motum eſt ad eam legem ferendam, ex eo quòd ex facilitate dandi licentiam ad permanendum extra clauſtrum ſumi ſolet occaſio vagandi, vt in principio dicit ; hæc autem non eſt præſumptio, ſed certum iudicium, ratione cuius fertur generalis, & abſoluta prohibitio, quæ omnes caſus, etiam de ſe non malos, comprehendit, quia indiſtinctè fertur, & hæc eſt vis poſitiuæ prohibitionis. Non ergo prohibet omnia, quia præſumat omnia & ſingula futura fuiſſe mala, etiamſi non prohiberentur, ſed quia illa materia moraliter eſt nociua, & periculoſa, id ſatis eſt, vt abſoluta prohibitio fiat, quia leges morales conſiderant, quod frequentiùs accidit, vt dicitur in leg. 4.5. & 6. ff. de legibus. Quocirca licèt in aliquo caſu particulari ceſſet finis huius legis, non ideo ceſſat obligatio eius, vt conſtat ex doctrina de legibus. niſi fingatur caſus, in quo eſſet contra charitatem nō admittere volētem transferri, eo fine, & modo. Sed in primis licèt caſus admittatur, ſolùm ſequitur per epiikeiam ceſſare obligationem prohibitionis, non verò illam non eſſe veram legem de nouo aliquid prohibentem. Et deinde caſus ille vix poteſt euenire, & multo minùs poteſt eſſe tam vrgens, quin cōcedat locum & tempus ad petendam diſpenſationem.

XII. Altera prohibitio illius decreti eſt, vt religioſus translatus non poſsit habere ſæcularia beneficia etiam curata, imò, vt ſit incapax illorum, vnde ſit etiamſi illi dentur, collatio non teneat. Sed aduertendum, verba Concilij poni cum illo addito, *taliter translatus*, & in eis oriri dubium, an referantur ad verba poſita in principio capitis, *de vno ad alium ordinem translati* : an verò ad eos qui translati fuerint, vt extra clauſtrum maneant. Quod eſt quærere, an hæc ſit pœna eorum, qui in poſterum translati fuerint contra illam diſpoſitionem Concilij ; an verò ſit conditio appoſita pro omnibus translatis ab vno ordine in alium, quantumcumque licitè ac rectè facta ſit translatio, ita vt illa non ſit pœna, ſed quaſi irregularitas pœnæ adiuncta à Concilio, ad præcidendas occaſiones translatis manendi extra clauſtrum. In qua re dubius ego ſum, & ob hoc ipſum dubium videbatur prior ſenſus præferendus, quia ſumus in materia odioſa, quę reſtringenda eſt, & quia ſi Concilium de omnibus translatis loqui voluiſſet, non dixiſſet *taliter translatus*, ſed abſolutè *translatus*.

2 Prohibitio decreti allati n.8.

XIII. Nihilominus iuxta ſincerum contextum poſterior ſenſus videtur præferendus. præcipit enim Cōcilium, vt religioſus vnius ordinis non admittatur in alio, *niſi vt in ordine ipſo ad quem transfertur ſub ſui Superioris obedientia in clauſtro perpetuo maneat* : ſtatim verò ſubdit, *ac taliter translatus*, &c. vbi manifeſte conſtat, illud *taliter* referri ad modum recipiendi, & tranſeundi proximè præſcriptum. loquitur ergo de translato etiam legitimo modo. Nec propterea ſuperfluè addita eſt particula *aliter*, quia poſita eſt ad augendam, & exaggerandam curam, & prouidentiam, quam Concilium adhibuit in hac lege, per quam voluit, vt etiam legitimè trāslati, nullo modo poſſent occaſione beneficiorum ſæcularium extra clauſtra manere. Et ideo etiam interpoſuit illam particulam augmentatiuam ; *etiamſi Canonicorum regularium fuerit*, quia illi maximè videntur capaces horum beneficiorum, vt inde etiam conſtet nullam in hac prohibitione admittendam eſſe exceptionem, etiam poſitam in præcedenti puncto de Ordine Carthuſienſi, cuius inſtitutum magis abhorret ab huiuſmodi curis, & ſæcularibus beneficiis. Voluit ergo Concilium in hac parte, non ſolùm auferre translatis intentionem manendi extra clauſtra, ſed etiam impedire qualemcunque ſpem, quam concipere poſſent de huiuſmodi libertate obtinenda, mediis huiuſmodi beneficiis, quamuis tranſitus non eſſet ad eum finem ordinatus.

XIV. Attentè autem ponderanda ſunt illa verba, *De vno ad alium ordinem translati*. Nam ex eis plane cōſtat, non habere locum in tranſitu intra eundem ordinem etiam ſi ſit, mutando filiationem ab vno monaſterio in aliud ; vel ab vna prouincia in aliam, vbi huiuſmodi filiationes ſunt in vſu ; quia illa non eſt translatio ab vno ordine in alium, ſed ab vno monaſterio ad aliud, vel ab vna prouincia in aliam, & ideo tunc non eſt neceſſaria noua profeſsio, ſed quædam incorporatio ; & tranſitus ſit cum tota antiquitate profeſsionis, & cum aliis prerogatiuis cōmunibus toti religioni. Vnde obiter confirmatur quod ſuprà n.11. dixi, legem hanc Concilij, non tantùm eſſe declaratiuam iuris naturalis, ſed ſpecialem addere prohibitionem, nam ſi ſolam rationem ſpectemus, tam alienum eſt à vera religione, mutare monaſterium eiuſdem ordinis, propter finē obtinendi faciliùs licentiam viuendi extra clauſtrum, ac mutare ordinem ; & nihilominus Concilium hoc ſpecialiter prohibuit inter diuerſos ordines, & de eodem nihil loquutum eſt, ſed hoc reliquit arbitrio & prudentiæ Prelatorum eiuſdem ordinis ; nam interdum fortaſſe poteſt hoc expedire religioni, cui neceſſarium eſt habere religioſum extra clauſtrum, & non habet in tali monaſterio perſonam accommoda-

Decretum loquitur de tranſitu ad alium diſtinctum ordinem.

modatam; tunc ergo alium trãsferre ex altero monasterio, propter hunc finem, vt maneat extra claustrum, non est malum.

XV. *An sit distinctus ordo eo ipso quo habet distinctum Generalem*

Solùm potest dubitari an habeat locum hoc decretum Concilij à transitu à familia vnius ordinis, ad aliam familiam eiusdem ordinis, quando sunt ita diuisæ, vt vnum caput, seu Generalem communem non habeant, quales sunt familiæ Sancti Benedicti, aut S. Bernardi in Lusitania, Castella, & Italia, & in ordine Carmelitarum Mitigati, & Discalceati, & in ordine S. Francisci, Conuentuales, Obseruantes, & Capucini Hispaniæ. In his enim, & similibus est specialis ratio dubitandi, quia licèt propter conuenientiam in regula & primo fundatore, censeantur vna religio, tamen simpliciter videntur distinctæ, quia vnitas religionis est vnitas corporis politici, quæ sine vno capite non videtur esse posse. Sed de hac vnitate, vel distinctione talium religionum dicturi sumus tractatu sequenti; nunc quòd ad præsens attinet; videtur hæc vnitas sufficiens, vt hic transitus non censeatur esse ab vno ordine in alium. Quod præcipuè videtur clarum, quando pluralitas illa familiarum solùm est propter diuersitatem nationum aut regnorum; nam hæc diuersitas valde materialis est, cùm alioquin in fine, & substantialibus mediis, cæremoniis, regula, clausura, & habitu sit conformitas. Conuenientia autem in vno capite etiam erat ex vi institutionis inter has familias, & semper remanet aliquod eius vestigium; quod autem Summus Pontifex exemptionẽ maiorem, aut minorẽ huic vel illi familiæ, & Prælatis Prouincialibus, vel Nationalibus earum tribuat, non tollit prædictam vnitatem; imò licèt singulas cum suis Prælatis immediatè sibi in omnibus subiiceret, sufficienter in illo vnirentur, tanquam in vno supremo Prælato talis religionis, præsertim in ordine ad transitum de quo agimus, in quo magis consideratur vnitas, vel distinctio in modo viuendi, & tendendi ad perfectionem, ex vi talis professionis. Et ideo vbi distinctio harum familiarum est, etiam in rigore vitæ, & obseruantia regulæ, & aliquo modo in habitu; magis dubia est dicta resolutio. Nihilominus tamen etiam pro his religionibus censeo esse retinendam, tum quia substantialis conuenientia semper manet; tum maximè, quia verba legum intelligenda sunt iuxta communem vsum; communiter autem, quælibet ex his religionibus, vna reputatur, vt tota religio S. Francisci numeratur vna ex mendicantibus, & alia religio Carmelitarum; & ideo communiter etiam, qui mutatur ab vna familia in aliam, non censetur mutare religionem.

XVI. *Quid dicendũ de asportatione bonorum in hoc transitu*

Est autem aduertendum in hoc transitu intra eandem religionem posse habere locum quæ c. præced. diximus de bonis temporalibus secum deferẽdis vel relinquendis; nam quantum attinet ad religiosum ipsum, idem est fundamentum paupertatis, vt nihil secum deferre possit, nisi, quæ ad necessariũ vsum conceduntur. Quod verò spectat ad ipsa monasteria, potest quidem intra eandem religionem esse maior quædam bonorum communicatio, in qua in primis seruanda est regula, deinde honesta consuetudo; postea decens ac prudens liberalitas Prælati, quæ paupertatis & discretę administrationis limites non excedit. Quando verò tanta est distinctio prouinciarum, seu familiarum eiusdem religionis, vt nec conuenientiam in vno Generali habeant, nec communes congrẽgationes, seu capitula, tanta solet esse distinctio in temporalibus bonis, quanta inter diuersas religiones, & ideo omnia superiùs dicta in rigore seruanda sunt, nisi vbi aliud habuit consuetudo.

XVII. Vltimò dubitari potest, an post translationem factam ab vna religione ad aliam legitimè, & iuxta intentionem Concilij, possit postea Prælatus eiusdem libertate, seu facultate, seu ex simili ratione dare licentiam translato ad viuendum extra claustrum, sicut cæteris subditis suis. Ratio dubij est, quia si hoc admittimus, nullius vtilitatis est prouidentia Concilij, quod in legibus interpretandis cauẽdum est. Antecedens patet, quia Cõcilium cauere voluit, ne hi translati facile obtineant licentiam manendi extra claustrum; & ideo prohibet ne ad hoc recipiãtur: si autem eadem facilitate possent hanc licentiã obtinere, qua cæteri, non obstante hac prohibitione Concilij, non consequeretur Concilium, quod intendit: Respondetur nihilominus, posse Prælatum eodem modo mittere, vel licentiam dare his translatis, ac cæteris, solùm facta exceptione, ne illa facultas detur titulo beneficij sæcularis. Ratio est, quia Concilium hoc non prohibet, secluſa autem prohibitione nihil est, cur hi sint peioris conditionis, aut cur religio minorem potestatem in eos habeat, si fortasse illis extra claustrum indigeat. Antecedens patet, quia Concilium nullam de hac re mentionem fecit, sed solùm ne transitus, seu recessio fieret ad hunc finem manendi extra claustrum. Item, quia postea Concilium addidit specialem prohibitionem, & incapacitatem beneficiorum sæcularium; solum ergo prohibere voluit, ne hoc titulo possent extra claustra manere; ergo, quoad reliqua commune, & antiquum ius integrum reliquit.

XVIII. Nec propter hoc fit inutilis prior Concilij prohibitio, quia per illam solùm voluit cauere, ne à principio in ipso transitu, fieret quasi implicitum pactũ inter religiosum transeuntem, & religionem ad quam fit transitus, non recipiendi illum ad eum alendum, sed solùm quasi ad acquirendum ius in illum, & remittendum, seu licentiandum illum, vt extra claustrum viuat; & quærat vnde ali possit; nam hinc magna religionum peruersio, & infamia creari posset. Quæ incommoda non sequuntur ex eo, quòd religiosus legitimè translatus æquè in hoc subsit potestati Prælatorum ac cæteri religiosi. Atque ita sensit etiam Nauarrus dicto Comment. 4 de regular. numer. 12. & 15. vbi alias rationes adducit, quæ in eo videri possunt. Vnum verò addit, quod mihi dubium est, scilicet hunc translatum posse esse vicarium Episcopi, nisi obstet Clementina I. de regularibus, id est, nisi fit translatus à religione mendicante, ad non mendicantem. Censet itaque quoad hoc Concilium nihil obstare, & in hoc dico esse dubium, ex ea parte qua Concilij prohibet hunc translatum habere beneficia sæcularia, etiam curata; nam licet Vicaria Episcopi, in rigore beneficium non sit, tamen videtur esse quid maius, quàm ordinarium beneficium curatum, & ratio, quæ Concilium mouere potuit, in illa etiam viget. Nihilominus tamen, quia in lege rigorosa proprietati verborum standum est, veram existimo illam Nauarri assertionem, de qua plura inferius in cap. 19.

CAPVT XVI.

Ad quid teneatur religiosus Episcopus factus, quantum ad votum castitatis, & paupertatis.

NOn inquiro an hic transitus licitus sit, quia id certum, & indubitatum est. Cùm enim status Episcoporum perfectior sit, quàm status religiosorum, sine dubio licitum est ab hoc ad illum ascendere, dummodo debitus modus seruetur. Est autem debitus modus, quod & ritè electus sit, seu prouisus, & quòd de licentia sui Prælati, & non alias Episco-

Episcopatum acceptet, iuxta iuris dispositionem in cap. *si religiosus*, & in cap. *quorundam*, de Electione in 6. quam suprà tom. præced. explicando materiam voti religiosæ obedientiæ, declarauimus, & in tract. 10. aliquid addemus; si ergo in reliquis debitus modus seruetur, nihil est in persona religiosa, ex vi status, cur non possit ad Episcopatum assumi. Quia nec iure aliquo positiuo id prohibetur, nec ex natura rei sequitur prohibitio, aut impedimentum ex vi professionis religiosæ. quin potius cum status religionis sit via ad perfectionem, & status Episcopalis, sit quasi terminus, seu existentia in statu perfectionis, videtur, quantum est ex hoc capite, valde proportionatus ascensus à religione ad Episcopatum.

II. *An ei liceat id appetere.*

An verò liceat religioso desiderare, vel procurare hunc ascensum ad Episcopatum, dicemus alibi in 6. tom. 3. p. si Deus dederit, interim videri possunt quos latè refert Henriquez lib. 10. cap. 32. nu. 3. in Commen. Salmeron, & expositores in illud 1. Tim. 3. *qui Episcopatum desiderat.* &c. Nam illa quæstio non est propria de religiosis, vt existimo; nec enim placet, quod quidam dicunt, habere hoc desiderium specialem malitiam in persona religiosa, propter stabilitatem, quam in suo statu habere debet, quod insinuat S. Bonauentura in expositione regulæ cap. 2. post medium, tractans specialiter de suis religiosis; sed ascensus ad Episcopatum non est contra stabilitatem religionis, tum quia ille status secundùm se perfectior est, tum etiam, quia Episcopatus non destruit statum religiosum, vt statim dicemus. Nec S. Bonauent. ex illo capite damnat hoc desiderium, sed quatenus ex ambitione, & ex affectu fugiendi religiosam humilitatem, & austeritatem oritur, quomodo etiam in non religioso erit damnabile, si ex illis, vel similibus motiuis oriatur. Ex obiecto igitur, & per se non habet illud desiderium maiorem malitiam in religioso, quàm in cæteris; quamuis fortasse intra latitudinem perfectionis, maiori quadã obligatione teneatur religiosus cauere hoc desiderium, quàm sæcularis. An verò liceat etiam voto se obligare ad non acceptandum Episcopatũ, dicemus infrà tractando de Societate, in lib. 6. cap. 7. & 8.

III. *Arguitur religiosum talem Episcopum non manere religiosum.*

Difficultas ergo est, an religiosus factus Episcopus desinat esse religiosus, quòd si non desinit, quas religiosi obligationes, & quomodo implere teneatur. Videtur enim non manere religiosus, quia non potest esse religiosus, nisi alicuius religionis, sed ille nullius religionis religiosus manet; ergo religiosus non est. Probatur minor, quia si alicuius esset, maximè illius cuius antea erat; sed non illius; ergo nullius. Probatur minor. Primò, quia omnino disiungitur à tali religione, ita vt non maneat membrum eius, nec teneatur legibus eius, nec comprehendatur (vt sic dicam) appellatione eius. item non tenetur obedire Prælatis eius. item si aliquid acquirit, iam non illi acquirit; ergo non habet moralem vnionem cum illa; ergo, &c.

IV. *1. assertio communis.*

Nihilominus certum est religiosum, cùm fit Episcopus, non amittere substantialem statum religiosi. Ita docet D. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 8. & est communis omnium sentẽtia quos statim referemus, & sumitur ex glossa in cap. 3. 16. quæst. 1. & in cap. vnico 18. quæst. 1. Citat D. Thomas decretum Innocentij I. in Epistola 2. cap. 10. quod refertur 16. quæst. 1. cap. 3. de Monachis, qui diu morantes in monasteriis, si postea ad Clericatus ordinem peruenerint, non debere eos à priore proposito deuiare. Nam sub Clericatus ordine Episcopatum etiam comprehendi, & D. Thom. ibi supponit, & omnes pro comperto habent, & ex ratione, quæ in ipsa Epistola subiungitur, optimè colligitur, scilicet, *Quia sicut in monasterio fait, & quod diu seruauit, id in meliori gradu positus amittere non debet.* Et huc etiam tendit ratio D. Thom. quia status religiosus comparatur ad Episcopatũ, sicut dispositio ad perfectionem, vel sicut disciplina ad magisterium. Dispositio autem non tollitur adueniente perfectione, quoad id in quo, illi non repugnat, sed potius congruit, imo simul manet, & magis confirmatur; ergo nec status religiosus tollitur adueniente Episcopatu. Probatur consequentia, quia religiosus status, quoad substantiam suam non repugnat cum statu Episcopali. Et quia in hoc vltimo consistit tota vis huius rationis, & intelligentia assertionis, ac sequentium capitum resolutio, ideo sigillatim discurrendo per tria vota religionis, & consequenter per alia onera eis annexa, videndum est, quæ possint manere, & maneant simul cum statu Episcopali, quæ verò repugnent vel tollantur.

V. *Castitatis votũ magis qualificatũ fit in Episcopo regulari.*

Et quidem circa votum castitatis immorari non est necesse; nam constat esse coniunctum cum statu Episcopali, etiam per se spectato, & separato à regulari, quod votum idem est, & eandem inducit obligationem, & idem impedimentum ad matrimonium contrahendum. Quin potius in regulari Sacerdote erat iam illud votum duplici titulo, per consecrationem ergo Episcopalem non aufertur, sed magis quodammodo consecratur. Vnde fit vt eius obligatio aliquantulum augeatur; grauius enim peccabit religiosus iam factus Episcopus violando castitatem, quam simplex religiosus, imò & quàm Sacerdos & religiosus, propter maiorem cõsecrationem, & obligationem. Quanquam hoc argumentum non videatur tam graue, vt sit circumstantia necessaria in cõfessione explicanda, nisi adiunctum fuerit scandalum; vel alia specialis circũstantia, quia illa sola nec speciem malitiæ addit, nec iudicium confessoris grauiter immutat, vt disp. 22. de pœnit. sect. 4. n. 1. diximus.

VI. *2. Assertio quadrimẽbris.*

Secundò dicendum est, paupertatis votum non repugnare cum statu Episcopali, & ideo manere in religioso facto Episcopo, quantum ad vinculum, & substantialem effectum eius, licet in vsu paupertatis maior licentia Episcopo religioso detur. Prima pars per se est euidens, quia diuitiæ præsertim quoad earum dominium, & proprietatem, nõ sunt per se necessariæ ad Episcopale ministerium; ergo nec votum paupertatis repugnat tali statui. Antecedẽs patet, quia licet habere vsum & dispensationem talium bonorum, moraliter necessarium sit in eo statu, non tamen habere proprietatem, seu dominiũ, paupertati autem non repugnat vsus, nisi sit rei tãquam propriæ. Vnde multi putant Episcopum etiam sæcularem non habere dominium reddituum sui Episcopatus, & nihilominus habere administrationem sufficientem ad essentiam, & finem illius status. Paupertas ergo quamuis non sit necessaria ad statum Episcopalem, nec per se cum illo coniũcta, vt probat D. Thom. dicta quæst. 185. art. 6. & alibi dicendum est latiùs, non tamen repugnat illi statui, sed potius esse potest decor & ornamentum eius, quale fuit in Apostolis, qui Episcopi fuerunt, simulque paupertatis votum habuerunt, vt suprà ostensum est. Imò non solùm regularis Episcopus, sed etiam sæcularis, qui ante Episcopatum non haberet paupertatis votum, posset illud simplex emittere; quamuis enim non possit sine dispensatione renunciare Episcopatum, vt religiosus fiat, potest tamen in suo statu manens paupertatem vouere, quia hoc nulli iuri repugnat, & est maior perfectio.

VII.

Altera verò pars, quæ ex hac priori infertur, probatur ex illo principio, quòd status religiosus manet simul cum Episcopali, in omnibus quæ cum illo non repugnant, vel ex natura rei, vel ex canonico iure; neutro autem modo Episcopatui repugnat

promissa paupertas. Vnde ratio à priori est, quia religiosus quando promittit paupertatem, in perpetuum, seu pro toto tempore vitæ suę illam promittit: ergo illud vinculum semper manet, quia nihil est à quo expellatur. Dices, religiosum non vouere simpliciter paupertatem, sed in tali statu; ergo non aliter promittit perpetuitatē paupertatis, nisi quatenus promittit perpetuitatem talis status; sed status ille non est perpetuus simpliciter, sed sub conditione, nisi in meliorem mutetur, vt de facto mutatur per ascensum ad Episcopatum; ergo tunc cessat obligatio prioris voti paupertatis, quæ non obligabat nisi in tali statu, & quasi sub hac conditione, quandiu in hoc statu fuerit. Confirmatur, ac declaratur, quia non omnes religiosi eandē vouent paupertatem, sed vnusquisque secundùm talem regulam; ergo signum est solum vouere paupertatē pro eo statu, in quo vnusquisque subiectus est regulæ, qui est status religiosi non Episcopi.

VIII. Respondeo, votum solemne paupertatis, de quo agimus, absolutè, & simpliciter perpetuum esse; nā hæc est intentio institutoris religionis, & Ecclesiæ approbantis illam, & consequenter ipsorum vouētium, qui ita promittunt sicut institutio religiosa postulat. Imò ex vi talis voti obligatur religiosus non accipere statum repugnantem religiosæ paupertati, & quia status Episcopalis illi non repugnat ideo, neque acceptare illum est contra obligationē paupertatis, neque etiam ipse status excludit talem obligationem. Cùm verò dicitur, quòd prior status non durat, æquiuocum est; nam si per statum intelligatur actualis viuendi modus in tali communitate, sub tali obedientia, &c. sic verum est relinqui illum statum per ascensum ad Episcopatum. In hoc autem sensu falsum est dicere, paupertatem nō esse promissam nisi pro illo genere status quandiu durauerit, quia illæ sunt quædam conditiones accidentales status religiosi, à quibus substantia eius non pendet, & ideo talis conditio, nec ponitur, nec subintelligitur in substantiali voto religionis. Si autem nomine status religiosi intelligatur pactum illud cum Deo initum in professione religiosa, seu dispositio vel præparatio ex obligatione manans in persona sic Deo consecrata, tunc verum est votum paupertatis tandiu durare, quamdiu durat hic status; imò potius verum est ipsum votum formaliter concurrere ad constituendum hunc statum. Sic autem falsum est hunc statum amitti per ascensum ad Episcopatum; sed potiùs dicendus est perfici.

IX. Vnde ad confirmationem respondetur primò, Episcopum regularem non omnino esse extra regulam, vt paulo post dicemus; & ideo licèt votū paupertatis fuerit secundum regulam, posse obligare in statu Episcopali. Deinde dicitur (quod notandū est) quamuis promittatur paupertas secundùm regulam, postea non obligare præcipuè ex regula, sed ex voto. Nam regula solum se habuit vt conditio vel mensura præfiniens certos terminos in materia talis voti; promissio autem fit de materia ipsa sic definita ac declarata. Quamuis ergo daremus Episcopum iam non obligari regula, nihilominus obligari potest voto paupertatis facto secundùm regulam, quia ibi regula non concurrit imponendo obligationem, sed designando materiam voti. Ex quo infero (quod etiam attentè considerandum est) votum paupertatis in statu Episcopali plus, vel alio modo obligare vnum Episcopum regularem, quàm alium, iuxta diuersitatem regulæ, secundùm quam paupertatem professus est, vt v. g. religiosus S. Francisci si fiat Episcopus, obligabitur fortasse ad strictiorem obseruantiam paupertatis quàm alij, & professus Societatis factus Episcopus, retinere poterit aliquas speciales obligationes paupertatis, quas infrà tract. 10. lib. 6. videbimus. Verum est tamen huiusmodi circumstantias, vel speciales obligationes paupertatis includere conditionem non habendi, vel non faciendi hoc, aut illud, nisi ex legitima facultate, & ex hac parte posse cessare in Episcopo, quia ipso iure censetur habere talem facultatem. Sed hoc ipsum non habet locum nisi quatenus ad decentiam, vel conuenientem modum talis status, necessarium est, & ideo intra illam latitudinem adhuc habet locum vt vnusquisque regularis Episcopus seruet paupertatem iuxta modum suæ religioni accommodatum, vt v. g. si ponamus in religione Minorum esse materiam voti vilibus indui vestibus, licet hoc non debeat ita seruari ab Episcopo, sicut à puro religioso; poterit nihilominus ad id seruandum cum proportione ad suum statum obligari. Similiter in Societate, si est materia voti non accipere stipendium pro ministerio spirituali, non poterit religiosus Societatis factus Episcopus obligari, vt non alatur de reditibus sui Episcopatus: cur autem non poterit obligari, vt alia stipendia pro muneribus, seu ministeriis spiritualibus non accipiat?

Ex his etiam constat tertia pars de effectu huius voti in persona Episcopi regularis; nam in primis habet in illo naturalem (vt sic dicam) effectum voti, qui est obligare ad non habendum proprium, vel non vtendum aliqua re, vt propria, habet etiam effectum quasi legalem, qui in voto solemni est reddere personam inhabilem perpetuò ad dominium & proprietatem temporalium bonorum, vt suprà explicatum est. Vterque ergo effectus manet in Episcopo; nam prior est inseparabilis à voto manente ipso, quia est quasi effectus formalis eius: votum autem manet, vt ostendimus; ergo. Posterior autem esset quidam separabilis per Ecclesiam, manēte etiam substantia ipsius voti, quia ille effectus magis est à lege quàm ab ipso; non tamen legimus hanc separationem esse factam respectu Episcoporum, seu talem dispensationem ei concessam; neque id posset quispiam nisi temerè affirmare; ergo etiam hunc effectum habet in illo paupertatis votum, & hac ratione dixit D. Thom. ibi ad 3. Episcopum regularem nullo modo posse habere proprium. & quæst. 88. art. 11. ad 4. addidit, *nihil debet habere tanquam proprium, sed sicut dispensator communium bonorum Eccl.sia.* Immeritoque Sot. lib. 10. de iustitia qu. æst. 5. art. 7. ab hac recedit sententia, propter friuolam rationem, scilicet, quia eodem modo adiudicatur sua portio Episcopo regulari ac sæculari; ergo æque acquirit dominium. Negatur enim consequentia, quia non est æquè capax, sed habet impedimentum irritans. Ex parte ergo dantium applicatur eodem modo, ex parte verò recipientis non eodem modo accipitur. Potest autem vterque ex his effectibus considerari, vel in actu primo tātùm, vt sic dicam, & sic sunt faciles, quia vnus impedit acquisitionem dominij cū effectu, alius consistit in obligatione seruandi illud genus paupertatis, & quidquid ad illam consequitur. Vnde vlterius considerari possunt in ordine ad actum secundum, qui est non vsus dominij, vel vsus paupertatis, & quoad hoc est difficultas, quomodo paupertas in Episcopo seruari possit quantum ad vsum.

XI. Propter hoc posita est vltima pars assertionis, *Episcopo regulari ampliorem vsum temporalium bonorum licitum esse, quam antea fuisset.* Quam partem probat optimè ratio superiùs facta, & cum proportione applicata, quia religiosus status non manet cum Episcopali, quantum ad ea quæ Episcopatui repugnant; sed in his cedit illi tanquam meliori. Repugnat autem statui Episcopali habere vsum paupertatis tam restrictum & limitatum, sicut habet purus religiosus; ergo votum paupertatis non ita

obligat

obligat Episcopum, quin liceat illi amplior vsus, vel alterius rationis, quàm antea liceret. Vt autem hoc explicemus, & simul declaremus obligationem omnem, quæ in huiusmodi Episcopo manet ex vi talis voti, aduertendum est in tribus posse hanc maiorem facultatem Episcopi spectari, primò in quãtitate bonorum, secundò in vario vsu illorum, tertiò in modo vtendi illis independenter ab alterius voluntate.

Quantum extendatur in Episcopo regulari facultas possidendi, & adquirendi bona temporalia.

XII. *Resolutio quod priorem partem attinet.*

Quoad primum clara est differentia talis Episcopi à simplici religioso; quia licitum est Episcopo habere vsum omnium bonorum ad suum Episcopatum pertinentium; potest etiam habere vsum & possidere suo modo, bona sæcularia, quocunque legitimo titulo ad eum perueniant, siue per donationem, siue per emptionem, siue etiam per hæreditariam successionem, vt mox videbimus à n. 13. Posset verò hic quæri, an sit etiam capax aliorum bonorum, seu redditauum Ecclesiasticorum, præter suum Episcopatum. Sed quia hoc alterius considerationis est, dico breuiter ex dispensatione Pontificis posse, vt per se constat, sine dispensatione autem Pontificis non posse. Nec solùm necessaria illi est communis dispensatio ad obtinenda plura beneficia, sed etiam specialis, ex eo quòd religiosus est, quia in persona religiosi, quodlibet beneficium est incompatibile cum alio; adeò vt si vtrumque velit retinere, ab vtroque penitus repelli debeat, & eo ipso fiat ineligibilis, vt dicitur in cap. *cum singula.* de præbendis in 6. Vnde rectè infert Rebuffus consil. 14. q. 2. religiosum Episcopum obtinentem à Papa secundum beneficium, vt illud simul cum Episcopatu habeat, nulla facta narratione status religiosi, sed tantùm quòd sit Episcopus, non esse tutũ in conscientia, quia gratia, & narratio subreptitia est; oporteret enim narrare illam circumstantiam, quæ speciali indigebat dispensatione, & multum reddebat negotium difficile. Nec enim satis est dicere, Pontificem iam sciuisse illam personam esse religiosam, quia non oportet eum recordari omniũ, quæ fecit, neque id in iure præsumitur, c. *ex parte* 1. de offic. deleg. cum similibus.

Limitatio ad alia redditibus Ecclesiasticis.

XIII. *De acquisitione.*

Quoad secundum de vsu multiplici distinguẽda sunt illa tria, quæ suprà tractando de paupertate distinximus, scilicet, acquirere, retinere, & expendere. Quantum ad acquirendum, hoc necessariò manet in Episcopo regulari, vt nihil possit tanquam verus dominus & proprietarius acquirere, hoc autem secluso, quantum ad actualem receptionem & tentionem, potest acquirere omnibus modis, quibus potest sæcularis Episcopus, per donationẽ, per licitum, & honestum contractum, & per testamentum; imò etiam per necessariam & legitimam successionem, vt notauit D. Tho. dicto artic. 8. ad 3. ex cap. *statutum* 18. q. 1. vbi ex Concilio apud Altheum, (quod non extat) dicitur, *Monachus factus Episcopus, velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea iure vendicandi potestatem habeat*, de quo textu plura statim. Quod si inquiratur cui acquirat huiusmodi Episcopus quoad dominium, & proprietatem, cum sibi non acquirat, dicendum est non acquirere monasterio, in quo differt à puro religioso, sed acquirere suæ Ecclesiæ; quod etiam docet D. Thom. supra, & sumitur ex eodem cap. *statutum*, vbi dicitur: *Postquam Episcopus ordinatur ad altare, ad quod sanctificatur & titulatur secundum sacros Canones, quidquid acquirere poterit restituat.* Idem colligitur ex capit. *cum olim* 2. de priuilegiis, vbi id Glossa notat, & alij Doctores.

Hanc quisitionem quoad dominium vide Eccles.

Ratio autem est, quia religiosus factus Episcopus desinit esse membrum sui monasterij, & incipit esse sponsus suæ Ecclesiæ, & ideo iam non acquirit monasterio, sed Ecclesiæ (quando verò eam nõ habet, vt titularis, c. seq. n. 5. intelligetur.) Deinde sicut ab Ecclesia alitur, ita omnem suam operam, & industriam suæ Ecclesiæ debet, & ideo meritò statutum est, vt illa lucretur, quidquid ad ipsum quacunque via peruenerit.

XIV. *Videntur tamen accipienda bona hereditaria.*

Solùm poterat hic superesse difficultas circa successionem necessariam, vt in hæreditate paterna, & alia simili, in qua religiosus ab intestato succederet, quomodo possit hæc transire ad Ecclesiam: & ratio dubij est, quia ius succedendi in talibus bonis trãslatum est in monasterium ex vi professionis; ergo non potest postea monasterium iure acquisito priuari, propter translationem personæ ad Episcopatum. Hanc difficultatem tangit Glossa in dicto cap. *statutum.* & in summa respondit per solam professionem ante mortem religiosi non acquiri monasterio ius succedendi, sed solam spem, quę euanescit per transitum religiosi ad Episcopatum. Sed obiici potest, quia ius succedendi non manet in persona ipsius religiosi, quia est incapax ratione voti paupertatis; ergo trãsit in monasterium; nam in aliquo esse necesse est. Et ita sentit Innocentius in c. *in præsentia.* de probat. n. 4. ex cap. *si qua mulier.* 19. q. 3. Dicendum ergo est, illud ius translatum quidem esse in monasterium eo tantùm modo, quo iura Canonica disponunt, & non firmius: nam hic effectus merè legalis est, & ideo non excedit iuris dispositionem. Dispositio autem iuris est, vt hoc ius licet sit in monasterio pendeat à persona religiosi quantum ad hoc, vt si talis persona translata fuerit ad Ecclesiam Cathedralem, ad illam transeat ius succedendi. Secus autem est si ante transitum ad Episcopatum mortuus esset pater, & hæreditas iam esset translata ad monasterium, quia tunc iam haberet ius acquisitum in re absolutum & independens à personali statu talis religiosi, iuxta dicta in simili & in cap. 14. num. 8. Quod ampliandum est, vt procedat, etiam si casu aliquo hæreditas iaceret, nec monasterium illam adiisset iuxta dicenda in puncto sequenti.

XV. *Exceptio affertur. Et pro ea arguitur.*

Sed quid, si talis religiosus professus fuerat in aliqua ex religionibus, quæ non succedunt loco religiosorum, vt in religione Minorum, vel Societatis; videtur enim tunc succedendi ius non transire ad Ecclesiam; quia ipsa religio nullum ius acquisiuit, neque etiam in persona religiosi mansit; ergo omnino amissum fuit, transiuitque ad alios fratres, vel cognatos, ac si talis persona fuisset mortua; ergo nullum est ius quod postea in Ecclesiam transferri possit. Confirmatur, quia hæc translatio solùm fit virtute iuris; sed nullum est decretum quod in eo casu disponat hoc ius transire ad Ecclesiam; ergo. Probatur minor, quia in dicto cap. *statutum.* sermo est de monachis S. Benedicti, vt ex fine eiusdem textus constat, in qua religione monasterium ius habet succedendi; præter illum autem textum nullus est, vnde hoc colligi possit. Nihilominus contraria sententia communis est, quam tenet Bartolus in tractatu Minoritarum in fine libro 4. quem sequitur Rebuffus consil. 14. quæst. 1. & id manifestè supponunt Fredericus de Senis consil. 26. & Romanus consil. 296. quos refert. & sequitur Tiraquellus, de vtroque retractu, tractat. 1. §. 1. glossa. 9. numer. 105. Aiunt enim, si pater, vel testator moriatur, priusquam talis religiosus transeat ad statum Episcopatus, vel alium in quo sit habilis, tunc hæreditatem non pertinere ad Ecclesiam, sed ad alium hæredem, qui succedat in gradu, etiam si contingat hæreditatem aliquo tempore iacere, & interim religiosum illum ad Episcopatum transire,

Confirm.

quia ius, & ordo succedendi attenditur iuxta capacitatem & statum personarum, tempore quo decedit pater, seu testator. Supponũt ergo, quòd si trãslatio fuisset facta ante mortem patris, succederet religiosus, vel Ecclesia, iuxta exigentiam status quẽ tunc habebat. Fundamentum autem est idem, scilicet, quia ius succedendi spectandum est secundũ statum, quem quis habet eo tempore, quo pater decedit, & non secundùm eum quem tempore præcedente habuit. Vnde ait Bartolus, per illam translationem seu beneficium talem personam restitui in integrum, & ita recuperare ius succedendi iuxta legem 2. Cod. de sententiam passis; quæ certè parum probat; nam potiùs in ea dicitur, per remissionem vnius pœnæ non restitui bona, vel ius ad illa, *nisi speciale beneficium super hoc fuerit impetratum.* & ferè similia verba habentur in leg. 1. vers. *filio qui mortis.* ff. ad Tertullianum, quam etiam adducit. Oportet ergo in præsenti ostendere speciale beneficium Principis de tali restitutione.

XVI. *Quomodo fundanda sit dicta communis sententia.*

Quare difficulter potest hæc sententia efficaciter probari; tamen quia pietati fauet; cuius fauor ampliandus est, & quia cõmuniter recipitur à Iurisperitis, quorum iudiciũ in huiusmodi causis propriũ est, sustinenda est, & approbanda. Potest autem in hunc modum exponi: Nam quandiu talis religiosus est in religione incapaci hæreditatis; ideo non succedit religio, quia ipsa cedit iuri suo, non quia quãtum est ex parte talis personę, non posset habere ius succedendi, & ideo statim ac illa persona vnitur alteri Ecclesiæ, quæ est capax successionis, & non cedit iuri suo, transfert in illam ius succedendi. Vnde intelligitur per professionem in tali religione non fuisse extinctum omnino ius succedendi, neque absolutè fuisse translatum ad alios fratres, vel possibiles hæredes, sed vel mansisse quasi suspensum, vt secundùm præsentem statum in nullo actu sit tale ius, sed sit quasi spectans rerũ euentum; vel certè, si ad alios fuit translatum, fuerit etiam non absolutè, sed dependenter à futuro euentu; vel denique dici potest, hoc ius radicaliter semper manere in persona religiosi, neque hoc repugnare paupertati, quia non est, vt ipse succedat, vel sibi acquirat, sed vt loco & nomine eius Christus (vt sic dicam) vel aliquis pius locus succedat. Vnde etiam considero, per professionem acquiri Christo, vel Ecclesiæ ius succedẽdi in bonis, in quibus religiosus succedere deberet; hoc tamen ius applicari illi religioni, vel monasterio, cuius filius, vel membrum est talis religiosus, & ideo quandiu ipsa religio renuntiat, seu non vult tale ius, amittitur hæreditas, si eo tẽpore succedat, & ita transit ius succedendi ad fratres, &c. Si autem ante tempus successionis, id est, ante mortem parẽtis, translatio fiat ad Episcopatum, applicatur ius illud tali Ecclesiæ, quia illa applicatio est quasi deãbulatoria, quandiu viuit ille cui succedendum est; neque intelligitur Christus, aut Ecclesia aliter eam feciſſe, aut omnino renuntiasse ex vi primæ professionis. Hęc autem omnia non aliter probantur, nisi, quia sine dubio potuit Ecclesia hoc modo disponere circa successionem religiosi, estque talis modus valde consentaneus pietati, & rationi, & nihil repugnat tali statui religioso; nam illi satisfit per hoc, quòd eius communitas non succedat, neque etiam religiosus ipse (eo modo quo posset) quãdiu est mẽbrum eius. Neque etiam hic modus est iniuriosus aliis, qui cupiunt esse hæredes, quia non debetur illis ius succedendi, cui religiosus voluntariè renuntiat, & ideo potest renuntiare sub quacunque conditione, vel modo ab Ecclesia instituto. Denique ius dicti c. *statutum.* non fundatur in hoc, quod prius monasterium fuerat Ordinis S. Benedicti, & capax hæreditatis, sed in hoc solum, quod consecratio Episcopalis absoluit monachum à priori lege, & facit capacem paternæ hæreditatis: ergo non est à nobis restringendum sed extendendum.

XVII. Quin potiùs relati authores non solùm de translatione ad Episcopatum hanc legem intelligunt, sed etiam illam ampliant, ad omnem legitimam translationem ad alium statum. Ita vt si monachus S. Francisci viuente suo patre transeat ad alium ordinem capacem hæreditatis, & ibi secundò profiteatur, postea mortuo patre secundum monasterium succedit in hæreditate paterna, quia cum persona transfertur hoc ius, & secundum monasterium illi non cedit, neque illi præiudicat, quòd prius monasterium illud non acceperit, quia nõ fuit propterea omnino extinctum, neque absolutè translatum ad alios sæculares, vt explicuimus. Et eadem ratione hoc ampliant, etiamsi primum monasterium fuerit capax hæreditatis, quia si de facto non successit, eo quòd pater semper vixit, & eo viuente filius transfertur ad aliud monasterium capax etiam hæreditatis, & ibi legitimè profitetur, postea morientе patre non prius, sed posterius monasterium succedit propter eandem rationem, quia prius monasteriũ nunquam habuit ius firmum, vel certè tantum habuit spem, & vtriusque fundamentum per transitum sublatum est, & in aliud monasterium translatum. Vnde consequenter etiam dicendum est, si secundum monasterium sit incapax hæreditatis, nihilominus prius amittere ius, vel spem succedendi, licet posterius illam non acquirat. Nam amissio per se fit ex vi translationis, & ablationis fundamenti, quòd autem altera religio nolit tale ius succedẽdi, accidentarium est; vnde in eo casu transibit hæreditas ad alios legitimos hæredes. Quæ omnia minus mihi certa sunt, quia non sunt in aliquo expresso iure fundata: tamen, quia probabiles rationes sunt deductæ ex supradicto iure, & quia communiter doctores cum Bartolo ita sentiunt, probanda sunt, nisi alicuius regni expressum ius obsiterit, vt Rebuffus dict. conf. 14. significauit.

XVIII. Vnum autem inconueniens ex dictis sequi videtur, scilicet, si huiusmodi religiosus viuẽte patre ad sæculum redeat, tunc etiam monasterium priuari successione, si cõtingat eo tempore, quo religiosus à tali religione absolutus in sæculo manet, testatorem, vel parentem mori; quod videtur contra superius dicta, & contra rationem, quia per solenne votum paupertatis acquisitũ fuit Christo, aut Ecclesiæ speciale ius ad illam hæreditatem, & ideo licèt ab vna religione possit trãsferri in aliam, vel in aliquam Ecclesiam, ad quam legitimè transfertur persona; tamen semper respectu Dei conseruatur illud ius tanquam sacrum quid, solumque in applicatione ad locum sacrum, fit mutatio. In mutatione verò ad sæculum si religio amittat successionem ius illud, (vt sic dicam) omnino amittitur Christo, & quod sacrum effectum fuerat, iterum profanum efficitur, quod videtur inconueniens. Circa hoc Bartolus dicto lib. 4. Minoritarum c. 3. generaliter affirmat, quoties religiosus absolutur ab ordine suo sine translatione ad aliquam Ecclesiam, seu dignitatem, non recuperare ius succedendi, etiamsi absolutio licito modo fiat.

XIX. Veruntamen hanc doctrinam intelligendam cẽseo, quando absolutio solùm est ab actuali obedientia, vel clausura religionis, & non ab ipsomet vinculo professionis. ita enim intelligendum est exemplum Bartoli ibidem; aut certè, nec verum est, nec cõsequenter positum. Ait enim religiosum propter sua merita electum à religione, & translatum ad aliam de licentia Prioris, non transferre in aliam ius succedendi, quia illa absolutio magis est ad pœnam, quàm ad præmium. Hoc autem erit verum si translatio ad aliud monasterium, solùm fit, quasi per coactionem, & destructionem in illud in pœnã

nam

tam tunc quoad proprietatem semper illa bona pertinent ad prius monasterium, quamuis secundū posśit eis frui, quandiu talis religiosus in eo vixerit. Si autem sit vera translatio per nouam professionem in altera religione, planè transfertur in illam ius succedendi, iuxta superius dicta. Neque enim obstat, quod abiectio fuerit pœna, quia illa non potest impedire ius alterius religionis, quod necessario consequitur ex professione, & admissione talis personæ, & prior religio eo ipso, quod permisit talē personam aliam profiteri, permisit etiam amittere spem, quam de illius successione habere poterat. Sic ergo dicendum censeo de transitu ad sæculum; nam si solum fiat quoad separationem à consortio religionis, manente vinculo, tunc certum est religiosum nūquam recuperare ius succedendi in propria psona, quia semper est incapax; vnde si sit frater Minorita, nullo modo succedere potest, si autem sit alterius religionis capacis hereditatis, semper illi acquiret succedendo, nisi ita sit omnino separatus, vt alteri Ecclesiæ, vel Episcopatui addictus sit, siue interceserit eiectio iuxta superius dicta de illa; siue fuerit pura, & legitima translatio; tunc enim succedet acquirendo Ecclesiæ, vel Episcopatui, vt dictum est.

XX. At vero si transitus ad sæculum fiat per ablationem vinculi professionis, media legitima dispensatione (supponimus enim interdum esse posśibilem) tunc recuperabit illa persona ius succedendi & acquirendi sibi, quia facta est capax ante mortem parentis, & quia prior religio amittendo personam amisit spem ad successionē eius, vt constat ex præcedentibus punctis. Vnde qui legitimè dispensauit cum persona sacra, vt desineret esse sacra, consequenter dispensauit, ne ius illud, vel spes, quæ videbatur aliquo modo consecrata Deo, amplius permaneret. Neq; hoc repugnat dictis in c. 14. nam ibi loquuti sumus de bonis non tantum in spe, sed in re ipsa acquisitis monasterio, de quib. longe alia ratio est. Et in hanc sententiam inclinat Gregor. Lopez in glossa 1. ad legem 22. tit. 3. partit. 6. & videri etiam potest noster Molina tomo 1. de iustitia disp. 140.

Quantum in Episcopo regulari extendatur facultas retinendi bona temporalia.

XXI. *De quibus acquisitis sit hæc retentio facta.* Hactenus de acquisitione, sequitur dicendum de retentione, seu possessione bonorum acquisitorū, quæ secundo loco in n. 13. proponebatur. nam in hoc etiam multum differt inter religiosum factum Episcopum & alios, quia quidquid acquirit in Episcopatu, siue ex bonis sui Episcopatus, siue quolibet alio titulo, etiā hereditario, iustè & licitè possidet, seu tenet apud se. Ita docent omnes, & colligitur ex dicto c. *statutum*, in quo in primis expendo illam particulam *sibi hæreditatem vendicandi potestatem habeat*; nam illa particula *sibi* demonstrat, quoad commoditatem, atque adeo, quod possessionem, seu tentionem, sibi acquirere, quanquam Glossa ibi exponat *sibi*, id est, Ecclesiæ suæ, quod ad textum nō est necessarium; nam infra satis explicat quomodo acquirat sibi. Si autem admittatur expositio, intelligendum est quoad proprietatem, quod in textu significatur, cum infra dicitur *ad altare restituat*. intelligiturq; postquam decesserit, vel Episcopatum dereliquit, iuxta statim dicenda.

XXII. *De quibus non liceat.* Loquuntur autem de acquisitis in Episcopatu; nam quæ prius in religione, seu monasterio acquisierat, vel peculium quod de licentia Prælati habebat, amplius retinere non potest; ita enim habetur in eodem cap. *Statutum*. cuius verba sunt, *Sed quidquid acquisierat, vel habere visus fuerat, monasterio relinquat & Abbatis arbitrio*. Quæ verba nonnulli limitant ad bona acquisita per industriam religiosi; nam patrimonialia transferri putant, quod tenuit Panormit. cum Cardinali in c. *quod ad te*. de Clericis coniugatis nu. 8. vbi additio eius idem sequitur, & alia refert. Sed oppositū censeo verius, quod tenuit Petrus de Perusio ibi, & Anton. de Butrio consil. 76. & satis probant verba illius textus, *Quidquid acquisierat vel habere visus fuerat*. quę disiunctio excludit omnem aliam distinctionem, & præterea id satis confirmāt supradicta circa translatos de vna religione ad aliā. Constat vlterius ex illis verbis, statim esse talia bona relinquenda; nec posse retineri, etiam quoad vsum, vel vsumfructū, vt postea restituantur monasterio tempore mortis; nam textus manifestè in hoc etiam distinguit inter bona prius & posterius acquisita. Quod similiter confirmant supradicta de religioso transeunte ab vna religione ad aliam. Vnde D. Anton. in tractatu de suspensione c. 4. num. 20. refert priuilegium concessum à Clemente IV. ordini Prædicatorum, vt qui assumitur ad Episcopatum, priusquam cōsecretur, resignet ordini libros, & alia quæ habebat, & alioqui sit ab executione Pontificalis ministerij suspensus; idemque præcepit Minoribus Alexander IV. vt refert in libro *Monumenta Minorum* tract. 1. non longè à principio.

Quæri autem hic potest, an idem iudicium cum proportione sit de bonis acquisitis in Episcopatu, nimirum si talis Episcopus regularis ab vno Episcopatu ad alium transferatur, an posit secum deferre bona in illo acquisita, vt eis vtatur & fruatur quandiu vixerit, quanuis postea tempore mortis restituenda sint priori Ecclesiæ; an vero teneatur statim illa relinquere. In dicto enim cap. *statutum*. solum dicitur esse restituenda Ecclesiæ, vel Episcopatui bona in illo acquisita, non tamen declaratur, quando sunt restituenda: videtur autem proportio seruanda inter hunc transitum ab vno Episcopatu ad alium, & priorem à religione ad Episcopatum: nam sicut Episcopus adquirit suæ Ecclesiæ, ita religiosus suo monasterio: sed propter huiusmodi acquisitionem tenetur religiosus cum fit Episcopus, statim relinquere omnia bona monasterio: ergo eadem ratione transiens ad alium Episcopatum, tenetur statim relinquere priori Ecclesiæ, quidquid in illa acquisierat. Confirmatur, primo, quia proprietas illorum bonorum est apud talē Ecclesiam, ergo eo ipso quod dissoluitur spirituale matrimonium inter Episcopum & suam Ecclesiam, nascitur obligatio relinquendi illi bona sua, quia nullum iustum titulum habet ad retinendum illa bona, & vsum, vel vsumfructum eorum inuito domino. Et confirmatur secundo, quia quoad vtilitatem, & seruitium suæ Ecclesiæ, perinde est mutare Episcopatum, ac mori: ergo perinde tenetur in vtroq; casu relinquere huiusmodi bona tali Ecclesiæ. In contrarium autem est, quia in dicto cap. *statutum*: dicitur monachum factum Episcopum, vendicare sibi hæreditatem paternam: ergo simpliciter sibi comparat talium bonorum commoditatem, illam ergo retinere potest, quandiu viuit, satisfacietque vltimæ parti illius canonis, si ea restituat monasterio tempore mortis, & confirmatur, quia cum in iure non sit maior obligatio expresse imposita Episcopo, non est cur nos illam augeamus.

XXIII. *An transitus ad alium Episcopatum possit retinere acquisita in priore.*

In hac re ego non inuenio expressam iuris decisionem, imo nec in authoribus adhuc reperi hanc dubitationem expresse tractatam. Videtur autem probabiliter posse distingui inter bona acquisita ex reditibus Episcopatus, vel aliunde comparatis, siue fuerint iure hæreditario obtenta, siue quocunque alio sæculari titulo. De prioribus enim probabilius videtur debere statim relinqui illi Ecclesiæ, in qua acquisita fuere, qui omnino sunt eius, quasi ex intrinseco titulo, eorumque vsus, & administratio solum concedebatur huic personæ ratione

XXIV. *Responsio quoad acquisita ex fructibus prioris Episcopatus.*

Episcopatus talis Ecclesiæ; ergo, quacunque ratione dimittat Episcopatum, non potest amplius illa bona apud se retinere, neque eis frui, item quia alias etiamsi esset magna quantitas pecuniæ, vel aliarum rerum, quæ vsu consumuntur, posset omnia secum deferre, & illa in sua vita consumere, quod esset in magnum præiudicium talis Ecclesiæ, idque sine sufficienti titulo, & ratione, eum ille iam tali Ecclesiæ non inseruiat, & aliam habeat vnde sustentari possit.

XXV. *Responsio verisimilis quoad acquisita alio titulo.*

De alijs autem bonis proprio & peculiari titulo acquisitis videtur satis verisimile, quod transeant eum persona, argumento ex cap. *ex transmissa.* de renuntiatione, & cap. *quod à se.* de Clericis coniugatis, vbi Panormitan. notat bona patrimonialia sequi personam, citans etiam leg. primam. ff. de Collegijs illicitis. & ratio differentiæ esse potest, quia bona patrimonialia, seu extranea per se non pertinebant ad Ecclesiam, sed solum per accidens ratione conditionis talis personæ. Vnde alij Episcopi per se directè illa sibi acquirunt, & possunt de illis testari, etiamsi de bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis nō possint, vt notant Panormit. & omnes in cap. 1. de Testamentis; ergo verisimile est translata persona ad alium Episcopatum, transferri cum ea hæc bona patrimonialia, seu sæcularia.

Dices, si illa iura & hic discursus aliquid probaret, etiam suaderet talia bona transire ad secundum Episcopatum quoad dominium, & proprietatem, quia dicta cap. *ex transmissa.* & *quod à te*, ita loquuntur, & Panormitanus & alij Doctores in eodem sensu aiunt, bona donata Ecclesiæ à clerico habente in ea beneficium, translata inde persona secum deferre bona, quæ antea erant illius propria. Nihilominus in præsenti non censeo tantam extēsionem admittendam; nam in dicto capite *statutum* dicitur illa bona *esse restituenda ad altare, ad quod sanctificatur, & titulatur.* item quia dominium illorum bonorum semel acquisitum fuit primæ Ecclesiæ, ergo non debet illo priuari, quamuis priuetur persona. tum quia beneficium principis semper intelligitur fieri sine præiudicio tertij; tum etiam, quia afflictis non est augenda afflictio; sic ergo Ecclesia orbata suo pastore, non est simul bonis eius priuanda. Neque alia iura loquuntur in simili specie, sed de clerico sæculari capace proprij dominij, de quo est longe diuersa ratio, & eodem modo loquuntur citati authores, qui varijs modis explicant, & limitant illam doctrinam etiam in eo casu, & summa omnium est, in illo reddi bona tali clerico, vel ex benignitate potius quam ex iustitia, vel quia in donatione talis conditio inclusa subintelligitur, ex dispositione iuris. In præsenti autem casu nullum habemus simile ius, quare illud extendendum non est in Ecclesiæ præiudicium.

Quin potius propter has rationes est mihi res valde dubia, an liceat Episcopo in eo casu deferre secum talia bona, etiam quoad vsum, vel vsumfructum, nisi in eo casu, in quo ipse Episcopus illis indigeret ad suam sustentationem, vt si renunciasset Episcopatui, sine transitu ad alium, vel sine aliqua pensione, aut beneficio Ecclesiastico ad suam sustentationem sufficientem. Tunc enim ipsa ratio postulat, vt de bonis quæ ad ipsum pertinebant, alatur. Extra hos vero casus non video sufficiens fundamentum ad limitandum dictum ius, etiam quoad possessionem & vsumfructum talium bonorum, cum ille non sit dominus eorum, & desinat esse administrator, quia hoc munus solum ratione prælationis illi conueniebat, vt bene notauit Panormit. in cap. primo de Testamen. in fine.

Quantum in Episcopo regulari extendatur facultas expendendi bona temporalia.

Vltima actio est vsus, seu dispensatio bonorum, quæ tertio loco in numero 13. posita est. In qua etiam manifestum est habere Episcopum ampliorem facultatem, quantum religiosus status postulet, vel etiam permittat, quæ multo plura in statu Episcopali necessaria sunt. Quæri autem solet, an in hoc vsu habeat Episcopus regularis tam liberam facultatem sicut sæcularis; Nam quod illam habeat, videtur esse communis sententia, quam tenet Nauarrus, quæstione 1. & 2. de reditibus Ecclesiasticis & Sot. lib. 10. de iustitia articulo vltimo, idem sentit, tamen ex diuersis principijs; Nauarrus enim putat Episcopos etiam sæculares non esse veros dominos, imo nec perfectè vsufructuarios redituum Ecclesiasticorum, sed tantum administratores, cum plena facultate vtendi, & disponendi de illis bonis in pios vsus. Hanc autem facultatem sine dubio habet æqualem regularis Episcopus, quia non minus fideliter hoc munus præstare potest, quam sæcularis, & quia illa facultas conuenit ex vi tituli Episcopalis, qui titulus eiusdem rationis est in vtroque, & hanc sententiam tenuit Cardinalis, in Clementina 2. §. *sed & talia.* de vita, & honestate Clericorum, & videtur fauere Concilium Tridentinum capite 1. de reformatione dicens de Episcopis. *Omnino vero ex interdicit, ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos familiaresve suos augere studeant, cum & Apostolorum canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes sint, iis vt pauperibus distribuant &c.* & infra subdit hoc habere locum non solum in Episcopis, sed etiam in quibuscunque tam sæcularia, quam regularia beneficia obtinentibus; ergo idem etiam sentit Concilium de Episcopo regulari, neque ampliorem facultatem sæculari concedit. At vero Soto longè diuerso nititur fundamento; ipse enim quæstione 4. eiusdem lib. ex professo probat Episcopos esse veros dominos suorum redituum, & consequenter, tanquam veros dominos habere liberam dispensationem, cum onere tamen fideliter implendi onera Episcopalia; postea vero in alio artic. vlt. facit æquales Episcopos regulares, etiam in ipso dominio, vt supra retulimus: ex quo manifestè concludit, Monachos Episcopos perinde possidere Ecclesiastica bona ac reliquos sæculares. Itaque Nauarrus, dum sæculares Episcopos re ipsa pauperes facit, æqualitatem inter eos, & regulares constituit, Soto vero, vt eandem faciat æqualitatem, regulares Episcopos diuites facit.

XXVIII. *Sententia maiorum.*

In hoc vltimo opinatur Episcopum regularem.

Episcopum regularem & sæcularem.

XXIX. *Sententia Nauarri.*

Inter has sententias Nauarri opinio minus improbabilis est; nam fundamentum Soti, quoad hāc partem de dominio regularium Episcoporum, reuera est improbabile. Absolutè vero etiam opinio Nauarri non placet; probabilius enim censeo Episcopos sæculares esse dominos fructuum suorum, *Sententia communis.* Episcopatuum, vt planè sentit D. Thom. dicta quæstione 185. artic. 7. vbi prius dicit Episcopos habere propriorum bonorū dominium; postea vero subdit, eandem esse rationem de his reditibus Ecclesiasticis, quæ specialiter sunt Episcopatui deputata, de qua re alibi in opere de Ordine tractari solet. Ex hac ergo inæqualitate, quam regularis, & sæcularis Episcopus habet in dominio talium bonorum, infero non esse æquales in facultate dispensandi illa. Probatur primo ratione generali, quia maior est potestas domini, quam dispensatoris ex genere suo; ergo etiam in præsenti est maior, quia nullo iure speciali impeditur illa inæqualitas. Secundo declaratur; nam aliqua dispensatio seu vsus talium bonorum

norum esse potest licita Episcopo sæculari, quæ non sit regulari, vt v.g. si ille pauperum necessitatibus, & alijs pijs operib. sui Episcopatus sufficienter prouidit, & adhuc habeat superflua de suis reditibus, nihil profectò peccabit, si aliquid donet ob solam cognationem, vel liberalitatem, quidquid Nauarrus dicat in citata q.1. monito 40. num.12. neque id repugnat Concilio Tridentino, quia fieri potest, sine dissipatione Ecclesiasticorum bonorum, vt alibi dicemus. Episcopo autem regulari hoc non licet, nisi cum magna moderatione. Præterea in multis casibus licet vterque peccet abundantius donando quam possit, est tamen diuerso modo; nam sæcularis non peccabit contra iustitiam, sed contra religionem, abutendo bonis aliquo modo sacris, vel contra misericordiam omittēdo pauperes propter consanguineos, vel contra obedientiam Canonum Ecclesiasticorum, præsertim dicti Concilij Tridentini. Regularis vero præter hos modos peccabit etiam contra iustitiam, cum ea donet quorum non est dominus, & vltra facultatem dispensandi quam habet. Dices, cui facit iniustitiam, non enim suæ religioni, quia illa nullum ius habet ad talia bona: nec suæ Ecclesiæ, quia illa potius tenetur ex iustitia portionem suam dare Episcopo. Respondetur, iniustitiam fieri propriæ Ecclesiæ, in qua manet dominium talium bonorum, propter incapacitatem talis personæ; & ideo licet ex iustitia teneatur alere Episcopum; eique administrationem illorum bonorum committere; nihilominus ipse etiam tenetur ex iustitia ius Ecclesiæ illæsum seruare.

XXX. *Regulares non multum distantiabus.*

Præter hæc Episcopo sæculari per se loquendo licitum est habere ditiorem supellectilem, & ampliorem familiam quam regulari: nam licet vterq; possit, & debeat Episcopalem dignitatem, cum omni decentia & honore tractare, tamen sæcularis, etiamsi in hoc aliquantulum excedat, vel nihil, vel saltem non grauiter peccabit, si aliunde sufficientem pauperum curam habeat; regularis vero mea sentētia facilè poterit in hoc grauiter peccare, quia debet seruare paupertatem religiosam in his, quæ dignitati Episcopali non repugnant. Et simili modo dicā, facilius posse grauiter peccare religiosum Episcopum notabilem pecuniæ quantitatem per ludum, aut alium modum similem expendendo, quam sæcularem, ex eodem fundamento. Denique quanuis neuter ex his Episcopus possit testari de bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis, nihil tamen repugnaret consuetudine alicubi introduci, vt Episcopi testari possint de illis bonis, & nihilominus ex vi talis consuetudinis non posset testari Episcopus regularis propter incapacitatem personę, imo fortasse; quoad hoc nunquam posset consuetudo præualere, quia voto contraria videtur. Et ob eandem causam licet Pontifex possit vtrique Episcopo facultatem testandi concedere, longè tamen facilius, & ex leuiori causa Episcopo sæculari quam regulari. imo facultas data sæculari, sine vlla causa valida esset, licet illicitè daretur; data autem regulari videtur inualida; nam prior est tantum contra ius humanum, posterior vero includit dispensationē in voto, quæ sine causa data nulla est. Denique patrimonialia bona potest sæcularis Episcopus liberè expendere, & de eis testari, quod non potest regularis Episcopus. Ex his ergo vt existimo manifestè conuincitur, non habere tam amplam facultatem dispensandi, & expendendi bona temporalia religiosum Episcopum, quam sæcularem, quamquam authores non tam accuratè, & in particulari hanc comparationem expenderint. Fortasse tamen Cardinalis & alij, cum hos Episcopos faciunt æquales in libera dispensatione bonorum, non loquuntur de æqualitate in actibus, & radice huius dispensationis, prout à nobis explicata sunt, sed solum in libertate quoad modum dispensandi, vt in proximo sequenti puncto declarabimus.

XXXI. *In qua independentia æquiparentur Episcopus regul. & sæcul.*

Vltimò enim ex his constat, quod vltimo etiam loco supra in fine num. 11. proposuimus, quare scil. dicatur religiosus factus Episcopus habere ampliorem vsum rerum quoad modum, & quandam independentiam ab alterius voluntate. Diximus n. tomo præced. in hoc maximè consistere vti re aliqua, non vt propria, quia solum fit ad arbitrium Prælati, & dependenter à voluntate eius; religiosus ergo factus Episcopus iam non habet hanc dependentiam, sed ipso iure, vt sic dicam, & ex vi tituli Episcopatus, potest liberè dispensare talia bona in omnem vsum alias sibi non prohibitum. in hoc ergo rectè æquiparatur Episcopus regularis sæculari, & id solum probant fundamenta Soti, Nauar. & aliorum, quia scil. titulus Episcopalis eiusdem rationis est in regulari, & in sęculari Episcopo. Nihilominus tamen, multa sunt prohibita in hoc genere dispensationis Episcopo regulari, quæ non prohibentur sæculari. Quod quidem non oportet intelligi, de prohibitione speciali iuris positiui; sufficit enim naturalis prohibitio, quæ sequitur ex vi voti paupertatis, & status religiosi, vt declaratum est.

XXXII.

Dices, illamet independentia à facultate alterius, etiam quoad vsus licitos, videtur esse contraria voto paupertatis. Respondetur in primis non esse contrariam, quia est quasi intrinseca tali statui, & ideo Superior qui illum statum concessit, consequenter fecit facultatem vtendi bonis eius quantum eius conditio postulat. Vnde licet hæc dicatur independentia à facultate per hominem (vt sic dicam) concedendam, includit nihilominus facultatem Prælati per ius ipsum datam, quod satis est ad substātiam paupertatis. Quod inde maximè declaratur, quia ipsemet Superior, hoc est, Summus Pontifex, posset in hoc modum ponere Episcopo regulari, limitando modum disponendi de huiusmodi bonis, quia est illi specialiter subiectus per obedientiæ votum, vt statim videbimus, & votum etiam paupertatis retinet, vt hactenus demonstrauimus: de essentia autem voti paupertatis est, vt dispositio talium bonorum, ex Superioris arbitrio semper pendeat. Sicut ergo in superioribus diximus, non posse Prælatum religionis ita concedere peculium religioso, & facultatem disponendi de illo, quin semper possit à Prælato reuocari, vel determinatus modus præscribi, ita regularis Episcopus non potest in hoc esse omnino independens à Pontifice, sed eius arbitrio in vsu talium bonorum semper debet subesse, & ita satis constat quomodo substantiam paupertatis retineat.

CAPVT XVII.

Ad quid teneatur idem Episcopus quantum ad votum obedientiæ erga Prælatum suæ religionis, aut etiam regulas.

I.

SVpereſt dicendum de obedientia, quæ dupliciter à religiosis exercetur. Primò circa præcepta Prælatorum religionis, quæ ab homine, vt sic dicam, imponuntur; secundò circa obseruationem regulæ religiosæ, & obseruantialis, quæ ratione illius vnicuique regulari competunt. Quantum ergo spectat ad priorem partem tituli, dicendum est, quanuis Episcopus regularis substantiale votum obedientiæ retineat, nihilominus ratione illius non teneri ad obediendum Prælatis suæ religionis, sed soli Pontifici Summo subesse. Prima pars constat ex dictis, quia hoc votum est maximè de substantia religionis. item quia non repugnat statui Episcopali, vt per se constat. Secunda pars declaratur primò, quia votum obedientiæ, etiam factū in tali religione, non postulat essentialiter actualem subie-

1. *Assertio tripartita pro priore parte tituli.*

subiectionem ad aliquem Prælatum talis religionis; nam Generalis religionis, etiamsi perpetuus sit, votum obedientiæ retinet, & tamen nulli Prælato regulari subest. item quia Summus Pontifex, est summus Prælatus cuiuscunque religionis, & substantia voti obedientiæ sufficienter saluatur respectu cuiuscunque Prælati religionis, cuiuscunque gradus vel conditionis sit. Sic ergo sufficienter probatur hoc non repugnare substantiæ huius voti; quod autem ex vi dignitatis Episcopalis illa exemptio sequatur, probatur primo ex vsu Ecclesiæ; secundo ex dicto cap. *statutum*. 18. q. 1. ibi, *Monachus, quem canonica electio à iugo regulæ monasticæ professionis absoluit, & sacra ordinatio de monacho Episcopum facit*; nam hoc maximè de iugo obedientiæ ad Prælatos religionis verum est, & dicitur esse à regula, quia obedientia esse debet secundum regulam, vt statim amplius exponemus. Tertio, quia hæc vota non manent in his quæ repugnant statui Episcopi, vt sæpe dictum est; repugnat autem Episcopum, qui suæ Ecclesiæ curam gerere debet, & omnes actiones suas in illius vtilitatem cõsecrare, subesse obedientiæ suæ religionis. Quæ ratio probat optimè respectu Episcopi habentis propriam Ecclesiam, & Episcopatum, in quo hæc exemptio ex natura rei consequitur, propter incompatibilitatem inter Episcopale munus & obedientiam regularem.

II. *Episcopi etiam titulares hac assertione comprehenduntur.*

In Ecclesia autem obseruatur, vt religiosus, eo ipso quod consecratur Episcopus, licet reuera non habeat proprium Episcopatũ, sit liber ab obedientia omnium Prælatorum suæ religionis; de illis ergo alia est ratio, scilicet, quia non decet dignitatem Episcopalis consecrationis, vt talis persona maneat subdita inferioribus Prælatis regularibus, quo sensu talis exemptio fundanda est in Ecclesiæ institutione, quæ ex traditione satis nobis constat; sola enim ratio decentiæ congruentiam ostendit, non tamen per se sufficit obligationem promissæ obedientiæ tollere. Accedit tandem, quod nullus consecratur Episcopus, nisi sub titulo alicuius Ecclesiæ, ratione cuius habet ius illam regendi, quod per se satis est, vt ex vi talis status liberari debeat à priuata obligatione religionis; nam quod actu non possideat suam Ecclesiam, accidentarium est. Vnde ex vi etiam talis consecrationis definit religiosus esse actuale membrum in sua religione, quia per se, & ex vi suæ dignitatis factus est caput alicuius Ecclesiæ; ergo eadem ratione liberatur à iugo obedientiæ religionis.

III. Hinc vero facilè concluditur vltima pars assertionis; in qua primo probanda est pars negatiua, scilicet, quod huiusmodi Episcopus alteri quam Romano Pontifici, ex vi huius voti, non subsit. Contingere enim potest, vt huiusmodi Episcopus subordinationem aliquam habeat saltem in aliquibus rebus ad Archiepiscopum, vel ad Patriarcham, aut Primatem; nulli autem eorum subesse potest, eo quod regularis est, seu ratione voti obedientiæ. Ratio est, quia ipse non promisit obedientiam nisi Prælatis suæ religionis, inter quos non computantur vllo modo Archiepiscopus, vel alij Superiores extra Summum Pontificem; ergo ex vi illius voti non obligatur obedire illis, etiam in his quæ ipsi possunt præcipere per Ecclesiasticam iurisdictionem, sed obligabitur tantum ratione illius, eo modo quo alij Episcopi sæculares obligantur. Item hac ratione non tenetur Episcopus regularis obedire ex voto Concilio Prouinciali præcipienti, sicut nec seruare alia iura, vel leges Ecclesiasticas, quia hoc specialiter non promisit, licet aliunde ratione officij, vel alijs titulis ea seruare teneatur.

IV. Hinc ergo rectè concluditur teneri ex speciali vinculo religionis obedire Summo Pontifici, tum à sufficienti partium enumeratione, tum etiam, quia Pontifex est verè Prælatus religionis, & semper manet illi Superior, & obedientia ad illum non repugnat, imo maximè congruit cum statu Episcopali. Aduerti autem potest, quod sicut votum obedientiæ religiosæ non est illimitatum, sed secundũ regulam, ita Episcopus regularis non tenetur ex vi sui voti obedire in omnibus Summo Pontifici, sed in his tantum quę directè, vel indirectè ad suam regulam pertinent; quia votum obedientiæ mutatũ non est in se, sed tantum vsus eius quoad respectum ad hunc, vel illum Prælatum. Fieri tamen potest, vt suppositio statu Episcopali, aliquid indirectè pertineat ad obseruantiam regulæ in tali persona, quod in alijs non pertinet, sicut intra eandem religionem in eo qui habet munus Prælati Procuratoris, vel aliud simile, aliquid pertinere potest ad obseruantiam regulæ, quod in alijs non habentibus tale munus non pertinet. Et hac ratione existimo quidquid in tali persona potest esse moraliter necessarium, suppositio tali statu, vel ad spiritualem animæ salutem, vel ad perfectionem secundum regulam, esse materiam huius obligationis, si ex viillius voti præcipiatur, quia indirectè, & reductiuè sub illo continetur.

V. *Dubium circa quod occurrit.*

Occurrit vero hoc loco circa exclusiuam positam incidens dubium de Episcopo titulari, & regulari, qui intra diœcesim alterius Episcopi habitat, cuius iurisdictioni ordinariæ videtur subiectus, an teneatur ex vi voti obedientiæ eidem obedire, nam videtur tunc perinde se habere ac religiosus à sua religione separatus omnino, quoad habitationem & subiectionem, de quo diximus supra cap. 6. manere subiectum obedientiæ Episcopi. Dicendum vero est, etiam hunc Episcopum regularẽ soli Pontifici debere obedientiam religiosam. Et inprimis si talis Episcopus antea erat professus in religione exempta, euidens est non manere subiectum Episcopo loci, quia ante consecrationem erat exemptus ab eius obedientia, & per consecrationem, neque exemptionem amisit, nec denuo factus est illi subiectus. Quin potius licet ponamus antea non fuisse de religione exempta, ex vi consecrationis eximeretur à iugo Episcopi, sub ea ratione, qua Prælatus est talis religionis, cui ex voto alij regulares fortasse obedire tenentur. Nam sicut quilibet religiosus exemptus, per Episcopatum eximitur ab obedientia omnium Prælatorum religionis, præter Pontificem; ita etiam non exemptus, quia eadem est vtriusque ratio; ergo licet Episcopus loci sit vnus ex Prælatis talis religionis, ab illius etiam obedientia eximitur. Quin potius existimo huiusmodi Episcopos titulares iure ordinario, esse immediatè subiectos Summo Pontifici, quoad Ecclesiasticam iurisdictionem, de qua re alibi dicendum est. Hinc etiam obiter intelligitur, cui acquirat regularis Episcopus titularis, quia non habet Ecclesiam cui acquirat, & certum est non acquirere religioni, à qua separatus est. Dicendum est enim per se, & ex vi iuris acquirere illi Ecclesiæ, cuius titulum habet, quia vero non possunt illi cum effectu applicari talia bona, in pia opera dispensanda sunt, quæ dispensatio ipsi Episcopo est commissa, dependenter autem à Summo Pontifice, modo explicato in superiori puncto.

An Episcopus regularis teneatur ad obseruantiam regulæ, vel constitutionum suæ religionis.

VI. *Tenetur de iure proprio.*

Ad secundam partem Tituli dicendum est, Episcopum regularem per se, & directè non teneri ad obseruationem regulæ, vel cõstitutionum religionis, nisi quoad ea quæ sunt materia alicuius voti, vel

vel quæ per aliquam Ecclesiasticam legem scripta sunt. Contrarium huius assertionis sentiunt multi Summistæ vt Angelus, verb. Monachus. n. 7. Armil. n. 8. Tabiena §. 5. Sylvest. *Religio.* 6. q. 10. & *Religio.* 7. q. 11. qui dicunt teneri ad obseruandas eas obseruantias regulæ, quæ non impediunt Episcopale munus; cui sententiæ multum certè fauet D. Thom. dict. artic. 8. Sed assertio posita communior est, vt statim referemus, & fine illa limitatione habetur in dicto c. *statutum.* in illis verbis, *Quem Canonica electio à iugo regulæ monasticæ professionis absoluit*, vbi Glossa id aduertit. Ratione declaratur, distinguendo omnes leges religionis in illa duo membra, constitutiones, & regulas, quæ supra lib. 1. c. 1. declarata sunt. Primò ergo quoad constitutiones ratio est clara, quia illæ non obligant, nisi vt præcepta Prælatorum, vel Capitulorum religionis; sed talis Episcopus non tenetur obedire Prælatis; ergo nec huiusmodi legibus; par enim est ratio præcepti scripti, seu legis permanentis, & præcepti ab homine impositi, si ex æquali iurisdictione procedunt; imo præcepta ab homine rigorosiùs obligare solent, quia vt Iuristæ dicunt, mitiùs agitur cum lege, quam cum homine. De regula vero potest esse nonnullum maius dubium, quia licut esse solet à primis fundatoribus tradita, ita substantialis professio videtur directè respicere obseruantiam eius. Nihilominus, idem de illa censeo præcisè loquendo, ex vi regulæ; ita colligitur ex dicto c. *statuimus*: 18. q. 1. ibi, *Quem Canonica electio à iugo regulæ monasticæ professionis absoluit*, vbi Gloss. id est, à ieiuniis, vigiliis, &c. idem habet Gloss. in dicto c. 3. 16. q. 1. citans cap. 2. eiusdem quæstionis. vbi Gregorius ait: *Nemo potest & Ecclesiasticis obsequiis deseruire, & in monarchica regula ordinate persistere, vt ipse monasterii districtionem teneat, qui quotidie in ministerio Ecclesiæ est coactus per manere.* Ex quibus verbis congruentia huius exemptionis colligitur. item sentit Glossa in can. *carnem.* de consecrat. d. 5. Et idem planè tenent Sot. & Caiet. infra citandi. Ratio autem est, quia illa regula solum obligat, tanquam quædam lex huic cõmunitati imposita; ergo solum obligat personas huius communitatis, quandiu sunt membra illius, quia omnis lex pro communitate per se primò fertur, & ita ad eos tantum loquitur, qui sunt partes illius communitatis: sed religiosus eo ipso quod fit Episcopus, desinit esse membrum talis communitatis, quia nec est subditus, nec Prælatus eius: ergo non obligatur legibus eius. ergo, nec regula eius. Confirmatur; nam ob hanc causam non tenetur huiusmodi Episcopus seruare consuetudines proprias suæ religionis; nam consuetudo est quædam lex non scripta, quæ seruanda est quandiu viuitur inter eos, qui talem consuetudinem seruant, vt Augustinus dixit; ergo eadem est ratio de omnib. aliis legibus positiuis propriis talis communitatis, inter quas regula connumeratur.

Probatur tamen primo quoad immunitatem à constitutionib.

Probatur secundo quoad immunitatem à regula.

Confirm.

VII. *Prima obiectio contra hanc assert.*

Sed contra, quia multa esse possunt in regula, quę seruari optimè possunt in statu Episcopali; ergo ad illa seruanda tenebitur talis Episcopus; patet consequentia, quia iuxta doctrinam D. Th. quam supra etiam secuti sumus, licet obseruantiæ religiosæ, quę impediunt Episcopale munus, cessent in eo statu, non tamen illæ, quæ cum illo statu optimè conueniunt. Cur enim cessabit prior obligatio, cum nullum ei ponatur impedimentum? Respondetur, doctrinam illam procedere de his obseruantiis, quæ sunt de substantia status religiosi, vel directè, aut indirectè, seu implicitè sub votum cadunt, & ideo hanc exceptionem primo loco in assertione posuimus. Ratio autem differentię est, primò, quia status religiosus, quoad substantiam est immutabilis, quoad accidentalia vero mutari potest: per transitum autem ad Episcopatum fit in eo maxima mutatio accidentalis. Secundò, quia obligatio voti est personalis, & ideo sequitur personam quocumque tendat; obligatio autem legis, est communitatis per se primò, & ideo cessat per separationem à communitate.

Hæc obiectio concludit de obseruantiis substantialibus, non de accidentalibus.

VIII. *Inter obseruantias substantiales censentur vota, si quæ fiunt vltra tria ordinaria Exemplum de Soto Mimorum Item de votis aliis processionum.*

Vnde fit, exceptionẽ illam extendendam esse ad vota specialia, quæ in aliqua religione fiunt, præter tria substantialia, si talia sint, quæ statui Episcopali non repugnent. Vt v. g. si religiosus ex ordine Minimorum Episcopus fiat, tenebitur ad obseruantiam, non comedendi carnes, quia illa non est tantum ex regula, sed ex proprio, & speciali voto, cessabit autẽ illa obligatio, quando speciali conditione personæ illa abstinentia impedimentum fuerit ad Pontificalia munera. Similiter in Societate, si professus fiat Episcopus, tenebitur seruare votum speciale, quod pro tali statu emittit, de quo nullum potest esse dubium, vt infra videbimus tract. 10. li. 6. c. 19. & idem cẽseo de cæteris votis simplicibus, quatenus materia eorũ in tali statu occurrere potest, quia omnia illa perpetua sunt, & supposita occasione, seu materia, executio, & obseruatio eius nihil repugnat cum statu Episcopali. De voto autem solenni obediendi Pontifici circa missiones, potest esse specialis ratio excusationis, quia videtur repugnare cum obligatione inseruiendi proprio Episcopatui. Dico tamẽ, obligationem de se manere, quia votum immutabile est. Vnde in primis, si quis esset tantum Episcopus consecratus, & Titularis, ex vi illius voti posset obligari ad quamcunq; missionem æque ac cæteri religiosi; Deinde licet habeat Episcopatum, potest ex vi illius voti obligari ad relinquendum illum, vt in Indiam v. g. mitti possit, vel ad alium Episcopatũ illuc transferri. Deniq; cum impedimentum illud subsit dispositioni eiusdem Pontificis, cui ipsum votum fit, non potest censeri impedimentum ad non obediendum Pontifici, iuxta obligationem illius voti præcipienti; nam ipse poterit impedimentum huiusmodi auferre, solum ergo necessarium est de re tota illum certiorem facere, & postea obedire.

Quid de quarto voto solenni.

IX. *Obiectio contra eandem assert.*

Sed obiicitur secundò, nam sequitur non teneri Episcopum regularem ad deferendum habitũ suæ religionis, consequens est falsum; ergo. Probatur sequela, quia deferre habitum non est materia voti, sed tantum est vna ex constitutionibus religionis, nec etiam est canon aliquis Ecclesiasticus, qui Episcopum regularem obliget ad habitum suæ religionis deferendum. Circa hoc communis sentẽtia est, teneri huiusmodi Episcopum ad deferendum habitum suæ religionis; ita affirmat D. Th. dict. ar. 8 quę ibi alij sequuntur, Sylvest. verb. *Religio* 7. q. 11. Couar. c. 1. de testa. n. 18. vbi alios Authores refert. Et colligitur ex cap. *clerici.* 2. de vita, & honest. cleric. vbi dicitur. *Pontifices autem in publico, & in Ecclesiæ superindumentis lineis omnes vtantur, nisi monachi fuerint quos oportet ferre habitum monachalem.* Vnde constat hanc obligationem non tantum ex regula, sed ex iure communi desumptam esse, & ideo addidimus aliam limitationem in cõclusione; nam si de aliqua obseruantia religiosa per ius canonicum declaratum sit ab Episcopis esse obseruandam, tunc respectu illorum, non oritur obligatio immediatè ex regula, sed ex tali iure. Imo significat D. Th. hanc obligationem sequi ex substãtiali statu religioso, cum n. dixisset, Episcopum manere ad hæc substantialia obligatũ, subdit, *& per consequens ad portandum habitum suæ religionis, qui est obligationis signum, indicans professionem tum perpetuo obligare ad signum eius deferendum*, sicut ad præstandum actus ad quos obligat. Vnde licet verbum *oportet*, positum in dicto cap. *clerici.* non sit adeo rigorosum, vt grauem obligationẽ sub mortali soleat significare, tamen iuxta subiectam materiam, ita interpretandum est, & intelligitur ab authoribus, vt patet ex Panorm. ibi n. 6. Et hoc tandem confirmat generalis Ecclesiæ cõsuetudo; nam quod Soto supra

Episcopus regularis tenetur ad habitum religionis.

dixit

dixit in Italia hoc non seruari, quia Itali non dignantur Episcopos in habitu monachali videre, non video quo fundamento dictum sit.

X. *Imo putant aliqui teneri sub excommunicatione.*

Imo addit Sylvester supra, hanc obligationem tantam esse, vt Episcopus, si habitum suæ religionis omittat, incurrat excommunicationem latam in cap. 2. *ne clerici vel monachi* in 6. Couarr. autem de hac excommunicatione dubitat. *Non enim est* (inquit) *in aliquo canone excommunicatio indicta monacho, qui praetextu Episcopalis dignitatis non dimisso habitu monachorum assumit albam illam, vel candidam vestem, quae ab Episcopo exterius defertur, tamet si male faciet monachus Episcopus ea vti.* Veruntamen Couar. non contradicit formaliter Sylvestro, sed aliquid addit, & vtrumq; indiget consideratione. Duo ergo hic distinguenda sunt, scilicet dimittere habitum; vel illo retento, superinduere rochetum. Propter hoc ergo secundum ait Couar. non inueniri in iure positam excommunicationem, quod ego verum censeo, quamuis inter Doctores dubium sit, an occultare habitum religiosum sufficiat ad excommunicationem dicti ca. 2. incurrendam; in eo autem casu occultaretur habitus religiosus.

XI. *Id tamen non est verum, si occultat habitum sub sotheto.*

Nihilominus quidquid sit de alia occultatione, in hoc casu non censeo esse sufficientem causam illius excommunicationis, quia est nimia extensio legis pœnalis vltra verborum proprietatem. Eo vel maximè, quod non obstante indumento albo, posset retineri aliquod signum habitus religiosi, siue habitum longiorem deferendo, vel in colore, & forma caputij, aut manicarum. Sylvester autem loquitur in priori casu, in quo etiam, non videtur res adeo certa, tum quia illud caput 2. apertè loquitur de religiosis in suo puro statu, & clausura manentibus; quod patet ex principio textus, *Vt periculosa religiosis euagandi materia subtrahatur, &c.* quæ non possunt ad Episcopum accommodari, tum etiam, quia illa nō videtur temeraria dimissio habitus, cum sit commutatio in alium habitum proprium Episcopalis status. Sed cum Ecclesia non concesserit regularibus Episcopis habitum illum, nec monachalis habitus desertionem, certè non posset illa commutatio à temeritate excusari; aliunde verò, quanuis ratio textus non videatur tam propriè habere locum in Episcopo, verba tamen in rigore illum comprehendunt, & ideo timendam esse censeo talem excommunicationem, præsertim, quia monachalis habitus etiam in Episcopo deseruire potest ad subtrahendum saltem euagandi nimium excessum.

XII. *Quando habitus mutatio licet.*

Dices, in cap. *Deus qui.* de vita & honestat. cleric. conceditur religiosis, vt possint habitum mutare propter vniformitatem vnius conuersationis, quādo in vnam Ecclesiam conueniunt, quia vnusquisque se debet conformare illis cum quibus viuit. ca. *quisque.* dist. 41. cap. *in nona.* 16. q. 7. Ergo cum monachus fit Episcopus, permitti deberet monachalem habitum in clericalem mutare, cum inter clericos viuere debeat. Respondetur, id solum permitti, quando ex dispari habitu scandalum generatur; iam vero nullum generatur scandalum eo eo, quod Monachus Episcopus suum habitum retineat, quin potius oppositum subditis scandalum inferret.

XIII. *Tertia obiectio contra eandem assertionem in num. 6.*

Tertiò obiici potest, quia sequitur Episcopum regularem nihil peccare omittendo ieiunia, & ficmilia opera præcepta in sua regula, etiam sub mortali, quamuis possit facile, & commode in suo statu illa seruare, consequens est falsum; ergo. Sequela patet, quia si *ille* non est *subiectus* legi, nihil peccat non seruando illam; Minor autem probatur ex D. Th. dicente, posse Episcopum vti dispensatione in huiusmodi obseruantijs regularibus, quæ non repugnant Episcopatui. Qui autem indiget dispensatione, peccat, si absque illa transgrediatur legem, imo oportet dispensationem esse rationabilem, & ideo addit D. Thom. *Secundum quod requirit necessitas personæ, vel officii, vel conditio hominum cum quibus venit;* loquitur ergo de propria dispensatione, quæ veram obligationem supponit. Confirmari hoc potest ex cap. 3. 16. q. 1. vbi dicitur, *De monachis quidem morantes in monasterijs, si postea ad clericatus ordinem peruenerint, statuimus non debere eos à priori proposito discedere, seu deuiare,* satis autem discedit à priori proposito, qui regulam non obseruat, quando in illo statu commode potest.

XIV. *Responsio ad hanc obiectionem.*

Propter hæc Caiet. in Comment. dict. artic. 8. & tom. 1. opusculorum tractat. 25. q. 2. & Sot. lib. 10 de iustitia q. 5. artic. vlt. & alij Thomistæ communiter concedunt; teneri huiusmodi Episcopum in conscientia, ad seruandas regulas, vel constitutiones sui ordinis obligantes ad culpam. Addunt vero, non obligari debito legali, sed morali, id est, non ex directa obligatione talis legis, verum enim esse putat, quod hactenus diximus, eos non manere subiectos his legibus. Sed ex rectitudine quadam rationis naturalis, quia ex ascensu ad perfectiorem statum, non debet religiosus deficere à fructu prioris vitæ; deficeret autem si ea quæ per se conferunt ad perfectionem, & Episcopale munus non impediunt, desereret. Vnde vlterius addunt iidem Authores, hanc obligationem in Episcopo in suo genere, non esse mortalem. Itaque, licet lex religionis de ieiunio v.g. obliget religiosos sub mortali, eum qui factus est Episcopus non ita obligabit, sed tantum sub veniali; ratio eorum est, quia illa obligatio in Episcopo non est ex virtute illius legis, sed ex illa morali decentia, qua tenetur non desistere ab operibus perfectionis, qui perfectionis statum conscendit; hæc autem decentia solum levem obligationem inducit. De legib. autem seu constitutionibus religionis, quæ tantum pœnales sunt, indicant dicti Authores nullo modo obligare Episcopum, cùm ad pœnam religionis ipse non teneatur.

XV.

Hæc sententia mihi non probatur, secluso enim obligatione regulæ, in vi regulæ, aut legis nullam inuenio naturalem rationem, quæ sufficienter obliget ad eosdem actus regulæ sub aliqua culpa. Primò, quia illa ratio Caietani, ad summum probat, debere Episcopum exerceri in actibus perfectionis, *& hoc pertinere ad decentiam* sui status. Quod autem *illi actus iidem futuri sint, qui per regulam* suæ religionis perscribuntur sub obligatione ad aliquam culpam, non potest inferri ex illo generali principio; nam existens in statu perfectionis, non potest omnes actus perfectionis exercere; determinatio ergo ad hos, vel illos voluntaria est, secluso lege obligante: ergo cum Episcopus non teneatur legibus suæ religionis, esto debeat ex decentia occupari in operibus perfectionis, nihilominus non obligatur determinatè ad perscripta per talem regulam. Secundò, status ipse Episcopalis secum affert proprios actus perfectionis, quos ex intrinseca obligatione postulat, vt sunt, docere & illuminare alios, spiritualiter regere, & omnes eorum miserias, quoad fieri possit, subleuare, ad quos actus alij necessarij sunt, qui consequenter sub eandem obligationem cadunt, quantum ad alios fuerint necessarij: scilicet orare, legere, vigilare, &c. ergo si Episcopus etiam religiosus suo muneri, quoad omnes istos actus satisfaciat, sufficienter implet illam rationem decentiæ exercendi opera perfectionis suo statui consentanea. Ergo si alioqui paupertatem etiam, castitatem, & obedientiam *perfectè obseruet*, & omnia, quæ cum illis connexa sint, vel ex absoluta necessitate, vel ex decentia, per hoc satisfaciet etiam decentiæ *religiosæ*, etiamsi alias particulares obseruantias non obseruet, quia non pertinet ad decentiam superioris status, vt o-neremus illum, & proprijs obligationibus, & alijs perti-

pertinentibus ad inferiorem statum, non tantùm substantialiter, & per se, sed etiam accidentaliter. Et huc tendunt verba sup. cit. in num. 6. ex cap. 2. 96. q. 1. quod est Gregorij li. 4. Epistolarum, quamuis ipse ibi non tractet de religioso translato ad Ecclesiam sæcularem, sed potius de clerico sæculari, qui vult regimen monasterij assumere. Tamen per similitudinem rationis verba illa nostro proposito accommodantur.

XVI. *Ad obiectionem in n. 13. vera respons.*

Respondeo ergo ad obiectionem, concedendo non teneri Episcopum in conscientia etiam sub veniali culpa, per se loquendo, ad obseruantias suæ regulæ. Hoc mihi probant sufficienter omnia adducta; nam Canones, & Glossa illorum, ac Interpretes simpliciter absoluunt Episcopum regularem à iugo regulæ, & nulla sufficiens ratio naturalis est, quæ illum obliget, vt declaratum est. Solùm ergo ad hoc tenetur, vt iuxta integrum statum suum, scilicet religiosi Episcopi, decenter viuat, & consentaneè operetur; quod autem huiusmodi opera sint hæc vel illa, nisi lege aliqua Ecclesiastica vel diuina sint præscripta, vel ex voto vel ex officio sint debita, liberè optioni, & determinationi operantis relinquitur. Quapropter si Episcopus Dominicanus sit, non magis tenetur in conscientia ad abstinendum à carnibus, quam Franciscanus, vel è conuerso, Franciscanus non magis tenetur ad suas peculiares obseruantias, quam Dominicanus. Neuter etiam tenetur ad habendum socium sui ordinis, & similia. De quibus etiam Caiet. & Soto inter se non conueniunt. Et ob eandem causam nihil quoad hoc distinguendum puto, inter opera dissona, vel consona statui Episcopali, sed in omnibus censeo prudenti arbitrio relinquendum, an talia opera expediant, vel deceant, aut magis conueniant in tali statu, & post tale iudicium libera etiam est electio eorum, & non sub obligatione ad aliquam culpam, nisi aliquod indecens opus, vel inutile otium, loco talium operum admittatur. Non nego tamen esse aliquam congruitatem, vt cæteris paribus vnusquisque potius eligat opera suæ religioni, & regulæ conformia quam alia, cæteris paribus: non credo autem illam esse tantam, vt per se inducat obligationem in conscientia, quia nullum est principium ex quo sufficienter colligatur, seclusa directa obligatione ipsarum constitutionum positiuarum.

XVII. *Regula dilatatur explicatur.*

Dices, teneri saltem ex illo principio, *quod turpis est pars, quæ non concordat toti.* Respondeo, primum etiam ex hoc principio non teneri omnes partes ad seruandas omnes leges communitatis, sed vnamquamque teneri ad illas, quæ ad ipsam spectant. vnde si leges aliunde habeant, non obligare in conscientia, sed tantum ad pœnam, ex illo principio non erit culpa illas non seruare; sic ergo non obligatur Episcopus ad seruanda statuta religionis propter illud principium, quia non cadunt in illum, neque eorum obseruantia postulat tantam vniformitatem in membris adeò disparibus, & statuum diuersorum. Vnde secundò dicitur Episcopum in rigore iam non esse membrum illius communitatis, & ideo ex hoc titulo conformitatis cum illa non obligari ad obseruantias eius. Nec propterea licet inde colligere, illum non manere religiosum talis religionis in specie potiusquam alterius, quia in substantialibus, & in habitu semper manet religiosus in tali specie, & quoad vinculum præcipuè obedientiæ, semper manet ita ligatus habitualiter, vt si à Pontifice priuetur munere, & exemptione Episcopali, manebit subiectus suæ religioni; & non alteri. Hoc ergo satis est, vt statutum religiosum eiusdem rationis retineat, quamuis subiectus actu non sit, nec Prælatis, nec legibus talis religionis.

XVIII. *Illatum ex dictis per quod satisfit ad D Th. in illo nu. 13.*

Atque ex his infero, huiusmodi Episcopum non indigere propria dispensatione ad comedendum carnes prohibitas. v. g. per præceptum regulæ, & idem est de similibus, quia dispensatio solum est ad tollendam obligationem, vbi ergo non est obligatio, nec dispensatio necessaria est. Cum ergo D. Thom. nu. 13. citatus ait posse secum dispensare, vel indicat se sequi priorem sententiam, quæ probabilis est, licet quam defendimus, in rigore iuris videatur vera; vel certè in lata quadam significatione illo verbo vsus est, vt indicaret melius esse, magisque consulendum cuilibet Episcopo religioso, vt regulam suæ religionis quoad hanc partem obseruet. Et ideo noluit licentiam præbere ad oppositum faciendum nisi per modum dispensationis, quia vir religiosus, & perfectus, ea quæ meliora, & suo statui conuenientiora sunt, etiamsi sub obligationem non cadant, absque iusta causa prætermittere non debet, & ideo quando sub hac tantum consideratione sibi indulget, aliquid huiusmodi secum dispensare dicitur. Nec ex cap. *de monachis*, seu 3. 16. quæst. 5. aliud colligitur, quia in eo non est sermo de Episcopis, nec etiam necesse est textum illum intelligere de monachis translatis ad Ecclesiam sæcularem, sed de quocunque monacho clerico ordinato; olim enim monachi ex vi status non ordinabantur, quamuis ergo interdum ex indulgentia ordinarentur, non propterea liberabantur à regulari obedientia, & obseruantia. Vel denique licet extendamus textum illum ad monachum translatum ad Episcopatum, respondetur cum Glossa ibi, non posse deficere à suo proposito, quoad substantialia sui status, & quamuis alias regulas non obseruet, non potest dici propriè deuiare à proposito, quia vbi cessat obligatio, non habet locum deuiatio à proposito.

XIX. *Quid de obseruantia sexta feria in quam incidit Natalitium Christi.*

Solum superest specialis difficultas, an hoc generale corollarium habeat locum in speciali casu cap. vltimi de obseruatione ieiuniorum: de die natiuitatis, quando incidit in sextam feriam, an possit religiosus Episcopus, sine dispensatione comedere carnes illa die, quando ex regula suæ religionis erat prohibitum. Caiet. enim in hoc puncto contraria docuit. nam in 2. 2. dict. art. 8. dicit non posse hoc facere sine peccato mortali, quia non gaudet beneficio, seu indulgentia concessa omnibus fidelibus: nam in illo capite, excluduntur ab illa omnes religiosi, quorum instituta obligant ad abstinendum à carnibus, seu ad ieiunandum sexta feria, & ideo præceptum Ecclesiæ abstinendi à carnibus sextæ feriæ, rigorosè obligat huiusmodi Episcopum. Idem verò Caiet. in citato opusculo negat illud esse peccatum mortale, & ait Sot. Caietanum ibi cordatius mutasse sententiam, quod ipsemet Caiet. significauit in vltimis verbis illius opusculi dicens: *Tu lector memento scripta nostra, de huius quæstionis materia in commentariis super 2. 2. ad hæc referre subtilius dissera.* Itaque dicendum est, vbi abstinentia à carnibus, vel ieiunium, solum est ex regula, vel præcepto eius, & non ex speciali voto; Episcopum posse licitè eo die carnes comedere, quia iam ipse regulari obseruantia non est astrictus, & textus solum excipit eos qui aut voto, aut regulari obseruantia sunt astricti. vnde Carthusianus si fiat Episcopus, licitè poterit carnes comedere eo die; religiosus autem de ordine Minimorum etiam factus Episcopus, non poterit, quia specialiori voto obligatur, quod semper durat.

Eam ipse tractat verius.

CAPVT XVIII.

An Episcopus regularis gaudeat gratiis suæ religionis. Et quæ obligationes maneant in religioso facto Cardinali.

I. *Pro priore parte tituli arguitur negatiuè.*

DVo in titulo posita supersunt breuiter inquirenda circa hanc materiam. Primum est, an religiosus factus Episcopus gaudeat priuilegijs, & indulgentijs, concessis suæ religioni. Ex dictis enim videtur sequi pars negatiua, quia Episcopus iam non tenetur oneribus religionis; ergo nec priuilegiis & commodis gaudere debet. item hæc priuilegia conceduntur intuitu religionis, sed Episcopus iam non est membrum illius religionis; ergo nec communicat cum ipsa in priuilegiis, & gratiis. Propter hæc quidam absolutè, & sine vlla limitatione excluduntEpiscopum regularem à participatione omnium gratiarum suæ religionis: nam cessante causa fundamentali priuilegij, cessat priuilegium, vt in materia de legibus tractauimus, & notat Glossa in cap. *Ita nos.* 25.q.2.verbo *Cessauerint.* Decius in cap. *cum accessissent.* de constitutionibus. n.15. *Arguitur affirmatiuè.* Sed ex eodem fundamento potest contrarium suaderi, quia priuilegia conceduntur in fauorem status religiosi, qui non tantum est in toto corpore mystico religionis, sed etiam in singulis personis eius; sed hic status verè manet in Episcopo, non solum in genere, sed etiam in tali specie, vt ostensum est ca.præced. ergo in illo non cessauit causa & fundamentum priuilegij, aut indulgentiæ; ergo nec gratia ipsa cessauit, quia non est specialiter reuocata, vt supponimus, nec sublatum est fundamentum vt per se ipsa cesset.

II. *Decisio per distinctionem.*

Quapropter distinctione mihi vtendum videtur, nam aut gratiæ & priuilegia concernunt corpus religionis, vt sic, & fauorem eius, quoad iurisdictionem, administrationem temporalium bonorum, & alia huiusmodi, aut respiciunt singulas personas. De prioribus non videtur dubium, quin Episcopus illis gaudere non possit, vt conuincit prior ratio facta; talia enim priuilegia non fundantur in toto statu religioso personali, sed in vinculo, & coniunctione ad hoc corpus, cui per se primò conceduntur, & ad illius vsum, & commodum ordinantur. De posterioribus autem iterum distinguendum est, quia vel vsus talium gratiarum aut priuilegiorum ab Episcopo vsurpatus, esset onerosus ipsi religioni, vel non. Quando priuilegium concedit gratiam, qua persona religiosa gaudere potest in commodum suæ animæ, vel corporis, sine onere, vel grauamine suæ religionis, profectò non cessat propter statum Episcopalem. Sicut enim diximus obligationes, & vincula substantialia religionis, quæ non repugnant muneri Episcopali in ipso, seu cum ipso durare, ita etiam ratio postulat, vt gratiæ, & indulgentiæ status religiosi, quibus potest Episcopus frui sine incommodo suæ religionis, in ipso etiam perseuerent, & ita omnes rationes pro vtraque parte propositæ, hanc assertionem persuadent, quia verisimile est solum religiosum statum quoad substantiam eius esse sufficiens fundamentum, & causam talium gratiarum, & quoad eas retorquetur optimè illa ratio, quod qui retinet religionis onus, debet etiam retinere fauores eius.

III.

At verò, si vsus talium gratiarum redundet in onus religionis, aut monasterij, admittendus non est, quia semper censetur huiusmodi fauor principaliter concessus in fauorem religionis. Et quoad hoc procedit quædam declaratio Sixti IV. quæ refertur in monumentis Minorum fol. apud me 149. concess. 365. quæ sic habet; *Ne ex habilitationibus ad beneficia, cum facultate, quod etiam post illa obtenta, in domibus dicti ordinis residere, & ameras habere in illis, & in generalibus capitulis fratrum eorundem Prædicatorum, & Minorum ordinum vocem activam, & passivam habere, ac priuilegiis fauoribus, gratiis, & indultis concessis ipsorum ordinum professoribus gaudere possint, præfatis ordinibus, & illorum professoribus grauamen inferatur: eisdem motu, & authoritate decernimus, huiusmodi habilitationis literas intelligi, & interpretari debere, vt fratres ipsi quibus concessa sunt, vel concedentur in posterum per Sedem Apostolicam, postquam aliquod beneficium adepti fuerint pacifice, aut pro Capellanis in aliquibus Ecclesijs cœperint deseruire, concessionibus prædictis, prout vocem activam & passivam, residentiam in domibus dictorum ordinum, ac retentionem dictarum domorum, camerarum, & alia, quæ ordinum prefatorum sunt concernentia, de eorum ordinum Prælatorum consensu, dumtaxat gaudere possint, & non alias, nec alio modo. Idem statuentes de promotis ad cathedrales, etiam titularis appellatas Ecclesias, & alias dignitatis Ecclesiasticæ.* In quo indulto expendo Pontificem non absolutè excludere hos Episcopos à participatione gratiarum, sed cum duplici limitatione; vna est, si illa sit cum onere religionis, quæ significatur in illis verbis, *prout vocem activam, &c.* vsque ad illa, *quæ ordinum prefatorum sunt concernentia.* Alia est, vt illa non sit sine consensu Prælatorum; vnde colligitur, de consensu Prælatorum etiam posse frui his gratiis concernentibus aliquo modo religionem ipsam, & consequenter ad fruendum aliis gratiis, quæ corpori religionis nihil obstant, Prælatorum consensum necessarium non esse.

Aliud dubium est, an omnia, quæ diximus de Episcopis, eodem modo locum habeant, in Cardinalibus religiosis, etiamsi Episcopi non sint. Ad quod breuiter dicitur, eodem modo omnia accommodanda esse, quia religiosus Cardinalis verè religiosus manet. eadem.n. est de illo ratio, vel certè maior, quia ex vi illius dignitatis non ita constituitur in statu perfectionis, sicut Episcopus. Quare vinculum paupertatis retinet, & incapax est proprij dominij, & ideo sine dispensatione testari non potest, vt rectè dixit Baldus, in Authentica *licentiam.* de Episcopis, & Clericis. Vide Martinum Laudensem in tract. de Cardinalibus. q.58. & 59. & Andream Barbatiam de præstantia Cardinalium 1.p. q.3. & Hieronymum Manfredum de Cardinalibus, q.133. Vnde quidquid acquirit post talem dignitatem, Ecclesiæ suæ videtur acquirere, semper enim habet alicuius particularis Ecclesiæ titulum, & regimen: Alias acquiret Ecclesiæ Romanæ seu Apostolicæ sedi. Quod verò ad obedientiam attinet, clarum est soli Pontifici immediatè subesse, retinet tamen idem obedientiæ vinculum. De obligatione verò ad alias obseruantias regulæ eadem ratio exemptionis est, quia iuxta institutionem Ecclesiæ per illam dignitatem æquè separatur quis à corpore religionis atque Episcopus. Habitum tamen deferre debet, ita enim obseruat Ecclesiæ vsus, & fauent iura supra citata. Solus religiosus factus Summus Pontifex hac obligatione liberatur. Quamuis autem substantiam status religiosi non amittat, vt in superioribus tractando de obedientiæ voto tactum est.

IV. *Additur secundum quid.* *Quod non ita.* *Quamuis non.* *Quod ita.* *Quod non.* *Quamuis non.* *Quod ita.* *Quamuis non.* *Quod ita.* *Quamuis non.* *Quod ita

Professioni religiosa ex se non repugnare beneficium Ecclesiastic.

quidem multa antiqua decreta prohibentia, ne monachi clericorum officia populis celebrare, aut ministrare præsumant, quæ congerit Gratianus 16. q.1. veruntamen illa decreta loquuntur primò secundum antiquam consuetudinem monachorum qui laici erant, & ex vi suæ professionis clerici non erant, neque ad hunc finem instituebantur. Deinde non omnino excludunt monachos ab hoc ministerio, tamquam inhabiles, vel ad ordines, vel ad beneficia, aut ministeria Ecclesiastica, sed prohibẽtur, ne suo arbitrio & vsurpato iure his ministeriis se ingerant, nec sine debita superiorum facultate ad illa assumantur. Nunc autem solum asserimus professionem religiosam per se, & vi sua non reddere personam incapacem Ecclesiastici beneficij, quod declaratur, in hunc modum; nam duo sunt in beneficio Ecclesiastico distinguenda, primum est spirituale ius ad tale ministerium, quod ius interdum etiam includit iurisdictionem Ecclesiasticam, vel in administratione verbi Dei, & Sacramentorum, vel etiam fori contentiosi. Secũdum est temporale commodum, quod ratione officij habet beneficium. Quantum ad primũ, constat religiosum non esse incapacem illius iuris, quia non repugnat cum aliquo voto substantiali religionis. De castitate constat; de paupertate probatur ex dictis supra de materia illius voti, quia per illud non excluduntur, nisi iura & bona temporalia quoad proprietatem, & proprietarium vsum: ministeria autem, & officia præsertim spiritualia, non excluduntur per illud votum, etiam quoad proprietatem, & possessionem eorum, vt ibi declarauimus, huiusmodi autem sunt beneficia Ecclesiastica quoad hanc partem. Quoad alteram vero de temporalibus bonis, non est de ratione beneficij, vt eorum proprietas acquiritur habenti beneficium, sed satis est quod ad illud pertineat administratio, vsus & dispensatio talium bonorum. imò multi existimant beneficiarios sæculares non plus habere; ergo ex vi paupertatis religiosus non est incapax beneficij. Neque etiam ex vi voti obedientiæ, quia in obtinendo beneficio seruari potest obedientia, vt statim declarabimus. Denique quoad hoc eadem ferè est ratio de Episcopali beneficio, & de quacunque Superiori dignitate.

Probatur quantum ad ius spirituale ministerium.

Item quoad commoda fructuum temporalium.

II.

Falsa supposita nec aut canonicum id repugnare.

Secundò supponendum est, etiam ex iure Canonico non esse religiosum incapacem Ecclesiastici beneficij inferioris Episcopatu, etiam habentis annexam animarum curam; vt hoc ostendamus supponenda est vulgaris distinctio beneficij, quoddam est sæculare, aliud regulare, quæ sumitur ex cap. *cum singula*; & cap. *cum de beneficio.* de præbend. in 6. & ex Doctoribus communiter eisdem locis. Sæculare dicitur, quod clericis sæcularibus dari solet, ex debito, seu institutione, aut legitima consuetudine. Regulare autem vocatur, quod alicui religioni, vel monasterio addictum est, vel ex institutione, vel ex præscripta consuetudine quadraginta annorum, iuxta citata iura. Et vtrumque beneficium multiplex est, vt videre licet in Rebuffo in practica p.1. à principio, & de sæcularibus beneficiis Deo dante alibi dicturi sumus; hic enim necessaria non est distinctio, quia generatim de omnibus agimus. Circa regularia autem beneficia aduertendum est, sub illis interdum numerari prælationes ipsiusmet religionis, vt Abbatia conuentualis, vel Prioratus, & in vniuersum omnia munera eorum regularium, qui alijs religiosis præficiuntur. Imò ipsemet monachatus, vel simplex munus Canonici regularis, solet interdum beneficium simplex appellari, vt videre licet in Rebuffo supra. Quidquid verò sit de hoc modo loquendi, hic non agimus de beneficiis in hoc sensu, quia manifestum est in hoc sensu omnes veros religiosos habere ius ex se perpetuum, vt à sua religione alantur, cui ipsi etiam inseruire & obedire tenentur, certum est etiam religiosum ex vi suæ professionis esse capacem prælationis præfecturæ, vel administrationis eiusdem religionis, seu personarum, & bonorum eius, quod satis constat ex dictis supra lib. 2. à cap. 7. de Prælatis, & eorum electionibus. Loquimur ergo de beneficiis regularibus in alio sensu videlicet de his, quæ sunt propria beneficia eiusdem rationis quoad substantiam cum sæcularibus; solumque dicuntur regularia, quia pleno iure ad monachos, seu regulares pertinent, & per eos administrantur.

Beneficiorum genera varia.

Quæ benefic. ita regularia hinc non fiant.

III.

Ostenditur iam prædicta 2. suppositio.

Ex his ergo constat, religiosum non esse incapacem beneficij etiam secundum ius Canonicum, quia quantum ad beneficia regularia ipsum ius illa permittit, vel concedit; ergo supponit per regulares administrari posse, & debere. nam commune axioma iuris est, beneficia regularia regularibus conferenda esse; sæcularia vero sæcularibus. De sæculari autem beneficio probatur, quia licet iura prohibeant monachum non assumi ad tale beneficium, sine debita facultate, & legitimo titulo, seu prouisione illius qui potestatem habeat, non tamen absolutè prohibent, nec reddunt regulares personas inhabiles ad talia beneficia. Primò ergo videndum est de beneficiis regularibus; & de omnibus quæ ad illa pertinent, & deinde de sæcularibus.

IV.

Prima assertio, posse regulares habere beneficium regulare sui ordinis.

Primò ergo dicendum est, regularem posse habere beneficium regulare sui ordinis, vel monasterij, non verò alterius, nisi ex speciali dispensatione. Vtraque pars est certa, & communis, vt videre licet in Rebuffo in practica. p. 1. tit. vltimo, qui est de translatione monachorum, & p. 2. titulo de dispensatione cum regularibus facta, & ex Nauar. Comment. 4. de regularibus. num. 23. Sylvest. verb. *Religio.* 6. & Panormitan. in cap. *Deus qui.* de vita & honestate cleric. & cap. *quod Dei timorem.* de statu monachorum. & sumitur ex cap. *cum singula.* §. *prohibemus.* de præbend. in 6. In quo prior pars supponitur potius, quam asseratur; nam officia, & beneficia consueta administrari per monachos alicuius monasterij, illis non solum possunt, sed etiam debent conferri. Vnde si talia beneficia pleno iure sint tali monasterio subiecta, per solam voluntatem Prælati regularis, potest religiosus ad tale beneficium transferri, vt Panormitan. & Sylvest. notant, & colligi potest, ex cap. *dilectos.* & cap. *si monachus.* cum sequentibus. 16. quæst. 1. & ratio est, quia tunc prouisio beneficij omnino pertinet ad Prælatum monasterij; hac enim ratione dicitur pleno iure ad monasterium pertinere, sub Prælato autem Capitulum monasterij comprehendimus, si iuxta monasterij statutum, vel consuetudinem ad illud pertineat prouisio. Persona etiam est plenè subiecta Prælato monasterij: ergo non ab Episcopo, sed ab illius voluntate pendet, quoad prouisionem, seu receptionem talis beneficij.

Hæc beneficia conferuntur solum à prælatis regul.

V.

Subdi tenentur illa acceptare.

Vnde addit Nauar. suprà non solùm posse, sed etiam teneri ad acceptandum tale beneficium, si Prælatus præcipiat, quia illud præceptum iustum est, & non excedit latitudinem obedientiæ religiosæ, quia gubernatio beneficiorum monasterij valde pertinet ad vtilitatem, & regimen eiusdem monasterij, argumento cap. *quorundam.* de electione in 6. ibi, *extra administrationes proprii ordinis solium prælaturæ conscendere moliuntur*; ergo comprehenditur illa administratio, vel susceptio beneficij, sub materia obedientiæ illius monasterij. Quapropter meritò etiam hoc extendit Nauar. ad beneficium tenue, & paucos redditus habens, quia obedientia religiosa, non fundatur in pro-

pria authoritate, aut commodo temporali, sed in obsequio religionis. Ait tamen Nauarrus, si beneficium sit tam tenue, vt religiosus non possit ex illo sustentari, non posse obligari, ad relinquendum monasterium, vt in tali beneficio resideat, non obstante Clementina 1. §. *Caterum.* de electione, quia nemo potest cogi ministrare sine sufficientibus saltem alimentis; debet ergo tunc monasterium alere religiosum in alia Ecclesia residentem, vt ad hoc possit eum obligare. Quod videtur etiam intelligendum, nisi religiosus mendicitatem professus sit, & iuxta suum institutum ad mendicandum posset obligari.

Quid si non sufficeret ad alendum religiosum.

VI. De huiusmodi autem religioso in tali beneficio prouiso, dubitari potest, an teneatur ad omnem obseruantiam regularem. Nam, quod verè maneat religiosus, & teneatur substantialia vincula religionis seruare, & habitum deferre, non est dubium; & à fortiori patet ex dictis ca. 17. de Episcopo regulari. Hic verò addendum est, hunc religiosum manere obnoxium regulæ, quantum extra monasterium, & in priuata domo seruari potest; vt à fortiori patet ex dictis supra cap. 7. de religioso viuente extra claustrum cum licentia, vel dispensatione legitima. Ratio vero est, quia talis religiosus verè manet sub obedientia sui Prælati, & adhuc est membrum suæ religionis; ergo obligatur regula religionis eodem modo quo antea, solumque excusabitur ab his obseruantijs, quæ vel in tali habitatione, à communitate separata, impleri non possunt, vel tale munus impediunt.

Ad quas obseruantias teneatur.

Cuinam acquirat beneficiarius regularis habens beneficium suæ religioni pleno iure subiectum.

VII. Duæ verò supersunt difficultates, vna est circa paupertatem cui scilicet acquirat talis religiosus; an scilicet Religioni, vel suæ Ecclesiæ; nam cum aliis nulla potest fieri rationabilis comparatio, nec cum ipsomet religioso; nam certum est sibi non acquirere quoad proprietatem. Ratio ergo dubij est, quia in aliis beneficiis religiosus acquirit Ecclesiæ suæ, vt statim dicemus; ergo etiam in his quæ subsunt suæ religioni seu monasterio. Probatur consequentia, quia iura generaliter loquuntur, & quia ratio est eadem, quia omnis beneficiarius efficitur sponsus Ecclesiæ suæ, illi ergo acquirit. In contrarium vero est, quia talis religiosus manet sub obedientia sui Prælati, & eodem modo totus est monasterij sicut antea erat; ergo & acquirit monasterio sicut antea, vt in vsu paupertatis omnino subordinatur voluntati Prælati, & consequenter illi acquirit, cui ipse vult, ergo acquirit monasterio. Quæ ratio minimè procedit, quando beneficium pleno iure subiectum est monasterio, & præsertim si sit ad nutum auferibile. Et confirmari potest, quia quando Ecclesia, & beneficium sunt ita subiecta pleno iure monasterio, vt beneficium sit auferibile ad nutum Prælati, tota vtilitas, totusve vsus fructus beneficij directè pertinet ad bona monasterij; ergo beneficiarius solùm potest sibi retinere, quæ, vel sibi consignata fuerint, vel ad Ecclesiæ obsequium debitum necessaria fuerint; ergo quidquid vltra hoc acquirit religiosus ex beneficio, ad monasterium pertinet. Quod si aliunde quam ex beneficio acquirat, manet in eo integra ratio acquirendi monasterio, neque sub ea ratione spectatur tanquam minister seu sponsus talis Ecclesiæ. vnde si paupertatis votum non haberet, clarum est non acquirere talia bona Ecclesiæ, sed sibi. Votum autem paupertatis non confert ius aliquod propriæ Ecclesiæ, quandiu integra manet vnio in propria religione, & subordinatio ad obedientiam eius.

Arguitur beneficiarium regularem acquirere fructus ipsi Ecclesiæ.

Arguitur acquirere potius monasterio.

Confirm.

Hæ rationes videntur aliquam probabilitatem efficere, & fortasse propter eas, quando Authores dicunt monachum translatum ad aliam Ecclesiam, non acquirere monasterio, sed Ecclesiæ, loqui solent cum hac limitatione, si Ecclesia non sit pleno iure monasterio subiecta, vt infrà videbimus. Nihilominus distinguendum videtur, de bonis acquisitis à tali religioso intuitu ipsius Ecclesiæ, vel aliunde. De prioribus dicendum est acquirere Ecclesiæ suæ, & non monasterio. ita sentit Bartolus in leg. *si seruus communis.* 37. ff. de stipulatione seruorum. num 6. vbi item sequitur additio ad illum. idem tenet Nauar. comment. 2. de regularibus. num. 6. vers. *Octauo.* & probatur ratione priori loco facta. Et quia eadem est proportio beneficij perpetui respectu totius temporis, & beneficij temporalis respectu temporis pro quo durat, semper enim beneficium & fructus eius debent in commodum Ecclesiæ redundare. Quod optimè confirmat Nauar. ex Clement. vnica. de supplenda negligentia Prælatorum, vbi prohibentur Prælati regulares, ne huiusmodi beneficia applicent mensis suis, pensionesve nouas imponant, aut veteres augeant. & infra declarat hoc habere locum in beneficiis, *quæ speciales Priores, administratores, seu Rectores consueuerunt habere, licet Priores, seu administratores huiusmodi libere possint ad claustrum cum oportuerit reuocari.* Et infra statuit, vt huiusmodi Prælati bona talium beneficiorum vacantium occupare non possint. In quibus omnibus planè supponit Pontifex quæsita ex fructibus beneficij non pertinere ad monasterium, alias cur non posset Prælatus pensionem imponere, imo & reseruare sibi aut suo monasterio omnia, quæ ipsi beneficiario in suo munere necessaria non essent. Dicet aliquis, ibi non prohiberi pensionem imponi pro monasteriis, sed pro mensis Prælatorum. Respondetur, pro eodem reputari Prælatum, & monasterium, tanquam caput, & corpus; vtriusque enim ius vnum, & indiuisum est, ex vsfructus religiosi, nam Prælatus monasterij non habet veluti proprium ius ad fructus, vel reditus monasterij, sed solum ratione communitatis. Vnde intelligitur, quod supra in quadam confirmatione nu. 7. sumebatur, in huiusmodi beneficiis fructus eorum directè pertinere ad monasterium: non esse in vniuersum verum.

Aduertitur aliquando fructus beneficiorum pertinere ad monasterium.

VIII.

Aduertitur prout dubia quæstio.

IX. Possunt quidem aliquando beneficia esse sic vnita monasteriis ex speciali gratia Pontificum, & tunc non habet in eis locum decisio illius Clementinæ; nam in ea expressè declaratur illam intelligi *de beneficiis, quæ non sunt de mensa Prælatorum ipsorum.* Quod idem est de beneficiis, quæ non sunt ipsorum monasteriorum. Vnde illa nec censentur vacare propter mortem beneficiarij, iuxta capitul. vnicum. vers. *quidam etiam.* de excessibus Prælat. in 6. semper enim monasterium viuit, cuius sunt tales fructus. Et ideo mirum non est, quod beneficiarius tunc acquirat monasterio; non enim ipse propriè acquirit, sed dat monasterio, quod suum est, ex speciali vnione, vel applicatione alias ei facta. Possunt autem esse alia beneficia etiam manualia, seu quod idem est, ad nutum auferibilia, & pleno iure ad monasterium seu Prælatum eius pertinentia, quorum reditus non sint applicati monasterio, nec mensæ Abbatiali, vt manifestè supponitur in dicta Clementina, & de his tractatur præsens quæstio, an ratione personæ religiosæ, & subditæ tali monasterio, acquiratur aliquid eidem monasterio, de fructib. seu bonis, quæ intuitu beneficij, & talis Ecclesiæ acquirit beneficiarius. In his ergo beneficiis non

Excipitur aliquando beneficium quod non sunt de mensa Prælatorum ipsorum.

De quibus fructibus aliquando pertineant ad monasterium.

non procedit dicta ratio, & ideo dicimus non acquirere monasterio, sed Ecclesiæ. Neque quoad hoc obstat, quod talis persona subsit obedientiæ monasterij, quia hæc obedientia debetur secundum regulam, & secundum iura monasterij: ditare autem monasterium ex bonis Ecclesiæ, non pertinet ad obedientiam, secundum regulam, neque ad ius monasterij, & ideo non sequitur ex dicta subiectione. Vnde sicut religiosus pro tempore quo residet in tali Ecclesia, tenetur ei inseruire, nec potest obligari ad aliquid incompossibile illi ministerio, nisi à beneficio reuocetur, ita pro eodem tempore, non potest obligari, vt ex bonis, vel fructibus Ecclesiæ acquirat monasterio.

Quid sit argumento pro posteriore parte dubii inn. 7.

X. Sed quæres, an saltem possit licitè ipse beneficiarius de fructibus sui beneficij partem aliquam voluntariè monasterio tribuere. Respondetur, ipsum non esse dominum sed dispensatorem, habere tamen liberam administrationem illorum bonorum, id est, independentem à voluntate sui Prælati regularis, quia quoad hanc partem, non est illi subiectus, vt declaratum est. Nihilominus tamen ex natura rei, & ex vi sui muneris, tenetur debitum ordinem seruare in dispensandis bonis suo vsui non necessarijs, nam prouidere in primis debet Ecclesiæ suæ, deinde pauperibus sibi subiectis, sed eiusdem Ecclesiæ. Si quid vero postea superfuerit, iustè, & religiosè potest, dum viuit, suo monasterio ea donare, quia est opus religionis, & misericordiæ, nulloque iure inuenitur prohibitum. Testari autem in morte religioso non permittitur, vt supra dictum est, nisi ex speciali priuilegio. Vnde si talis religiosus peculium habeat ex huiusmodi bonis vsq; ad mortem, (pro vt habere potest, nisi speciali regula prohibeatur) in eis succedet Ecclesia, & non monasterium.

An possit dictus beneficiarius dare aliquid monasterio suo.

de testari.

XI. Sed quid, si talis religiosus reuocetur ad monasterium, & amoueatur à beneficio, poteritne secum deferre suum peculium, & omnia bona mobilia, & se mouentia, quæ in illo habebat. Respondeo, posse quidem illa si velit Ecclesiæ relinquere, vel successori, vel in pauperes distribuere, quia, donec recedat, liberam administrationem illorum habet. Ob eandem vero rationem censeo etiam posse illa secum deferre; tum quia administratio secundum se ad hoc extenditur; tum etiam quia talia bona iam erant eius vsibus applicata. Existimo tamen eo ipso, quod persona iterum redit ad monasterium cum talibus bonis, incorporari bona illa bonis monasterij, quia in primis talis religiosus iam non potest habere liberam administrationem talium bonorum, quia hoc repugnat religiosæ vitæ, cum iam illa persona sit omnino actu subiecta Prælato religionis; ad illum ergo iam spectat talium bonorum administratio. Vnde eo ipso, quod religiosus secum defert talia bona ad monasteriū, quantum est ex se, illa applicat, & Prælatus illa permittendo consequenter acceptat, & ideo ex tunc incipit dominium talium bonorum esse apud monasterium.

Quid fiet de peculio, si monachus reuertatur ad monasteriū.

XII. De bonis vero aliunde acquisitis à tali beneficiario, quocunque modo, est maior difficultas, quia Bartolus supra dicit, quoad talia bona non acquirere Ecclesiæ suæ, sed monasterio, cuius opinionem videntur multum suadere rationes prius factæ in num. 7. & in num. 8. præsertim cum nullum sit ius, quod talia bona applicet monasterio. Nam capitul. *statutum.* 18. quæst. 1. & loquitur de Episcopo, & licet extendatur ad inferiora beneficia, merito requiri potest, vt cum Episcopatu conueniant in perpetuitate, & consequenter in vi eximendi religiosum à iugo regulæ, quia alias non est similitudo rationis; & ideo neque extensio locum habet. Declaratur assumptum, nam quando religiosus liberatur à iugo regulæ totaliter (vt sic dicam) disiungitur à corpore suæ religionis, & vnitur suæ Ecclesiæ, & ideo merito illi tantum acquirit. Quando autem non liberatur à iugo obedientiæ, & regulæ, adhuc manet coniunctus suæ religioni, & actu subiectus illi, in omnibus, quæ non repugnant ministerio Ecclesiæ; ergo etiam in his bonis, quæ non comparat intuitu Ecclesiæ, sed aliunde, non acquirit Ecclesiæ, sed monasterio cuius est membrum. Est enim illa persona quasi diuisa; nam partim est monasterij, partim Ecclesiæ, ita tamen, vt quoad omnia quæ per se non pertinent ad ius Ecclesiæ, sit monasterij; quoad acquisitionem autem talium bonorum per se non pertinet ad Ecclesiam, cuius signum optimum est supra tactum cap. 16. num. 25. quia si illa persona esset sui iuris, nullo modo talia bona pertinerent ad Ecclesiam, ergo cum sit iuris monasterij, vt sic dicam, illi potius acquirit talia bona, quam Ecclesiæ. Vnde confirmatur tandem, quia antea monasterium habebat hoc ius ratione talis personæ, & non amisit illud propter tale beneficium, quia per illud non fuit persona translata simpliciter, sed tantum secundum quid, vt declaratum est. Neque etiam potest aliud colligi ex dicta Clementina, quidquid Nauar. dicat, quia illa solum disponit de beneficio, & de immunitate eius, (vt ita dicam) non vero de persona, nec de omnibus bonis, quæ quacunq; via possunt ad illam peruenire.

Quid sentiat Bartolus circa quæst. præcedentem partem dubii quoad fructus aliunde quam ex Ecclesia quæsitos.

XIII. Nihilominus Nauarrus supra dicto Comment. 2. de regularibus num. 6. tenet, huiusmodi religiosum beneficiarium acquirere suæ Ecclesiæ, quocumque titulo vel ratione aliquid acquirat, qui videtur maximè fundari in dicta Clementina. nam ad Bartolum postea respondet, vel non vidisse illam Clementinam, vel non satis eam ponderasse. Sed, vt dixi, nullum argumentum efficax ab illa sumi potest; quæ enim consequutio est à fructibus beneficij ad bona, quæ, vel iure hæreditario, vel libera donatione, aut alio simili modo acquiruntur? Citat deinde Panormitanum in cap. *Monachi.* de statu regular. & in cap. vltimo, de capellis monachorum, sed in neutro loco aliquid dicit ad hanc quæstionem pertinens; sed potius ait religiosum promotum ad beneficium perpetuum, non habere amplius communionem cum primo monasterio; eum vero, qui tantum habet beneficium naturale, non esse separatum à monasterio, neque extra obedientiam Prælati: de acquisitione vero bonorum nihil dicit. Deinde argumentatur Nauarrus ex quadam doctrina Frederici Senens. cons. 35. num. 74. dicentis, occiso beneficiario manuali, pœnam homicidæ applicandam esse Ecclesiæ, & non priori monasterio, quia pro tunc est verus beneficiarius talis Ecclesiæ, & secundum illum statum iudicandus est, vt ibi latius prosequitur, adductis varijs coniecturis, ex quibus fit quidem probabile illud assumptum, non tamen certum, nec sufficiens ad confirmandam rem multo magis dubiam. Præsertim, quia est longè diuersa ratio, illa enim pœna applicatur ratione iniuriæ, & nocumenti; in eo autem casu proximè & principaliter nocumentum, & iniuria fit Ecclesiæ, quæ, vt sic dicam, actu possidet talem personam, & ideo ad illam maximè pertinet ius acquirendi illam pœnā, quamuis fortasse prudenti arbitrio iudicis etiam esset pars aliqua monasterio applicanda. At vero quando acquisitio non fit ratione iniuriæ, neque titulo ipsius Ecclesiæ, nullum apparet fundamentum sufficiens, ob quod Ecclesia habeat ius ad bona talis personæ aliunde acquisita.

XIV. Addit tamen Nauarrus rationem aliam, quam censet efficacem, quia bona acquisita ex fructibus beneficij manualis, & ex opera ipsius monachi, non debentur monasterio; ergo nec bona aliunde acquisita; probat consequentiam; nam si religiosus acquireret monasterio, multo magis acquireret ex re ipsius monasterij, quam ex re aliena; sed fructus & opera monachi, sunt quodammodo ipsius monasterij cuius est monachus; ergo, si per illa non acquirit monasterio, multo minus aliunde. Verumtamen neque hæc ratio videtur efficax. In antecedente autem duo inuoluuntur, vnum est de fructibus, & quoad illam partem admittitur facile, & negatur consequentia; nam quoad eam partem falsum est, quod in probatione eius sumitur, scilicet, Monachum acquirendo ex illis fructibus acquirere ex re monasterij; nam illi fructus nullo modo sunt monasterij, neque immediatè, vt per se constat, nec mediatè ratione personæ, quia ostensum est eum non acquirere monasterio talia bona, sed Ecclesiæ. Vnde tales fructus non possunt dici bona monachi, sed Ecclesiæ, quamuis administratio, & vsus illorum commissa sint beneficiario monacho.

XV. Altera vero pars antecedentis erat de acquisitis per opera monachi, & quoad hoc dubito de veritate illius antecedentis vniuersaliter sumpti; nam licet illud sit verum, de operibus pertinentibus ad ministerium Ecclesiæ, aut beneficij, quando ratione illorum aliquid per modum stipendij, vel eleemosynæ datur; hæc enim omnia, lato quodam modo possunt in fructibus beneficij computari: de alijs verò operibus merè personalibus, seu temporalibus, quæ omnino sunt extra obligationem, vel titulum beneficij, non videtur illud antecedens adeò certum, quia monachus non exercet illa opera, vt beneficiarius talis Ecclesiæ, sed vt homo, vel vt monachus, ergo non est, cui per talia opera acquirat Ecclesiæ, & non potius monasterio, cum secluso respectu beneficiarij, semper illa persona, & consequenter actiones eius sint monasterij. Nihilominus Bartolus in leg. *sed & si.* 30. §. *interdum.* ff. de vsufructu. sentit huiusmodi monachum per opera sua acquirere Ecclesiæ. nam si emat (inquit) rem aliquam, & soluat illam pecunia acquisita de opera sua, res illa Ecclesiæ acquiritur; & rationem reddit, quia illa Ecclesia cui est præpositus, debet habere vsumfructum personæ suæ. Verum est illum non loqui in particulari, quando beneficium est manuale; loquitur tamen indifferenter de monacho alicui Ecclesiæ deputato. Et ratio quam reddit, generalis videtur. Vnde quoad hanc partem probabile est, quidquid talis monachus acquirit per opera sua, acquirere suæ Ecclesiæ, quia protunc, quoad vsum, seu ministerium deputatus est illi Ecclesiæ, & consequenter omnes actiones eius illi sunt consecratæ; ergo & fructus earum.

XVI. Sed licet hoc admittamus, non sequitur idem esse dicendum de quocunque alio modo acquirendi, ratione suæ personæ præcisè per hæreditariam successionem, vel per aliam donationem, ac denique recipiendo potius, quam agendo, quia persona illa non est omnino translata, vt sic dicam, in dominium talis Ecclesiæ, etiam pro illo tempore, sed solum quoad ministerium, & quasi vsumfructum actionum, non vero quoad reliqua omnia, quæ ad talem personam pertinere possunt, cum illa semper maneat actu subiecta, & vnita monasterio. Neque tunc verum est quod Nauarrus supponit, monachum acquirendo Ecclesiæ per sua opera, acquirere illi ex re aliena, seu ex re mo[illegible] non enim ita est; nam illa opera iam non sunt monasterij, sed Ecclesiæ, quæ licet persona quoad proprietatem sit monasterij, quoad possessionem, & vsum, seu vsumfructum protunc est Ecclesiæ. Sic enim seruus alicuius alteri ad vsum & seruitium tantum pro aliquo tempore donetur, acquiret vsuario per operas suas, quia pro illo tempore illæ operæ non sunt proprietarij domini, sed proximi professoris, seu vsuarij. Et simili modo non censeo verum, monachum illum acquirendo monasterio per hæreditariam successionem, vel similem modum, acquirere ex alieno: nam licet acquirat id quod erat alienum, non tamen ex alieno, sed ex re maximè propria, qualis est propria persona, vel natiuitas, aut origo, ratione cuius habet ius succedendi, vel alia personalis conditio, ratione cuius sine intuitu actionum, vel Ecclesiæ, aliquid ei donatur. Vnde non rectè applicatur illud axioma, *qui potest alteri acquirere ex re aliena, magis potest ex re sua.* Possumus ergo retorquere rationem Nauarri, quia multo maior ratio est acquirendi monasterio ea bona, quæ præcisè intuitu personæ acquiruntur, quam alia, quæ respiciunt opera, vel fructus Ecclesiæ: nam persona secundum se manet semper sub potestate, & quasi sub dominio monasterij, licet quoad opera sit protunc applicata Ecclesiæ.

Ex his ergo videtur sententia Bartoli fieri satis XVII. probabilis. Et sanè cum ex vi professionis, & actualis subiectionis ad Prælatum monasterij. per se constet de iure religionis ad bona pertinentia ad religiosum, quamdiu non constet certa aliqua ratione, aut lege monasterium esse priuatum illo iure, seu ius illud translatum esse in Ecclesiam, non est facilè proferenda sententia contra monasterium, præsertim, cum in dubijs melior sit conditio possidentis. Accedit etiam, quod beneficia manualia non simpliciter, sed secundum quid beneficia censentur, quia beneficium debet esse perpetuum, vt notat gloss. in cap. vnico de capellis monachorum. in 6. verb. *perpetuo.* ex text. ibi, & ex cap. *præcipio.* d. 55. & in cap. *Sanctorum.* d. 70. & ideo licèt inter regulares propter eorum peculiarem statum hęc manualia beneficia admittantur, non oportet in eis habere locum omnia, quæ ex perpetuis beneficiis consequuntur, cum in eis non fiat absoluta & integra personæ translatio. Atque ex hac sententia consequenter dicendum videtur, non posse religiosum beneficiarium ad nutum amouibilem retinere hæc bona aliunde, quàm ex suis operibus, vel fructibus acquisita, vel quoad naturalem possessionem, vel quoad vsum, vsumfructum, vel administrationem, nisi quantum ei fuerit à suo Prælato permissum; nam illa bona statim acquiruntur monasterio. ergo ratione beneficij non acquirit monachus speciale ius administrandi illa, quia cum non sint bona suæ Ecclesiæ, beneficium non confert administrationem illorum: ergo pertinet ad Prælatum monasterij, cui etiam ipse monachus subditus est: ergo sine licentia illius non potest detinere aut contrectare talia bona. Quod secus dicendum esset consequenter loquendo iuxta opinionem Nauarri, vt ex superioribus constat.

An beneficiarius regularis habens beneficium suæ religionis pleno iure subiectum, Prælatis suis obedire teneatur, vt alii simplices religiosi.

Secunda difficultas est circa obedientiam hu- XVIII. ius religiosi, an se extendat ad omnia, in quibus *Religiosus* alij simplices religiosi obedire tenentur. Sed hoc *beneficia-* expe-

Vtrū subditus regula in qua exempt. sunt cum cura beneficii.

expeditum ferè est ex dictis ; cum proportione enim applicāda est regula suprà posita in dubio præced. de paupertate. Nam in his quę pertinent ad statum religiosum, & ad obseruationem propriæ regulæ, & cum munere, & occupatione beneficij non repugnent, tenetur hic religiosus fauere Prælato suo, quia non est disiunctus omnino à corpore monasterij, vt ostensum est, & ideo manet sub obediētia Prælati; ergo maximè in his rebus, quæ non repugnant beneficio, & in illis omnibus, quia non est maior ratio de quibusdam, quàm de aliis. Specialiter verò circa hoc disponitur in iure, vt talis religiosus habeat secum socium sui ordinis, vt constat ex cap. *mona. h.* & cap. *quod Dei timo em.* de statu monachorum. & Clement. 1. §. *ad hæc.* de statu monach. quibus in locis Doctores notant, hoc maximè intelligi de Monachis beneficiariis, qui ad nutum Prælati moueri possunt, vt notat Ioannes Andreas in glossa Clementinæ *ne in agro.* §. *Ad hæc.* de statu regularium, verb. *ad claustrum*, & Panormit. in d. cap. *quod Dei timorem.* de quo plura in sequentibus dicemus. In his verò, quæ fuerint contraria seu repugnantia obligationi beneficij, aut vtilitati Ecclesiæ suæ, non tenebitur talis religiosus parere suo Prælato, quia *nemo potest duobus dominis seruire*, maximè si repugnantia iubeantur. item quia ille ex iustitia tenetur implere munus suum, ergo non potest Prælatus contrariam obligationem imponere, esset enim de re iniqua.

Non verò in alijs, quæ sibi non repugnant.

XVII.

XIX. *Solūtur quinque principia quibus probatur posse ad bonū finem ius exempti.*

Dubitari autem posset, an habeat Prælatus ius præcipiendi in his quæ spectant ad administrationem beneficij, & non sunt contra vtilitatem, vel finem eius, sed potius illi consentanea arbitrio Prælati. Respondeo, si talis Ecclesia sit exempta omnino à iurisdictione Episcopi, & subiecta Prælato regulari, ea ratione tenebitur beneficiarius monachus illi parere sicut teneretur parere Episcopo, si ordinario iure illi esset Ecclesia subiecta, vt per se manifestum est. Si autem Ecclesia sit subiecta Episcopo, non tenetur monachus parere Prælato in his rebus, quæ pertinent ad regimen, vel administrationem Ecclesiæ, cuius est beneficiarius. Probatur primò, quia in his rebus tenetur parere Episcopo, ergo non proprio Prælato regulari, quia in eadem materia non potest habere duos superiores inter se non subordinatos. Secundò, quia illa non est materia obedientiæ, quia non pertinet ad regulam, neque ad obseruantiam religiosam, & ob hanc posteriorem rationem, etiamsi Prælatus religionis simul sit quasi Episcopus illius Ecclesiæ, non tenebitur monachus beneficiarius illi parere in tali materia, ex vi voti obedientiæ, sed solùm ratione iurisdictionis, sicut teneretur obedire Episcopo.

Non tamen simpliciter, sed subiecti ordinario.

XX. *Dubium bimembre de quo fit vna quæstio. vtrum religiosus à beneficio.*

Tandem dubitari potest, an hic monachus teneatur semper obedire Prælato reuocāti eū ad monasterium; in quo duo possunt inquiri; Vnum est, an beneficium regulare ex genere suo, & quasi ordinario iure tale sit, vt ad arbitrium Prælati auferri possit. Aliud est, supposito beneficio quod constat esse ad nutum auferibile, quod manuale dicitur, an possit auferri sine vlla causa, solùm ad voluntatem Prælati, ita vt subditus teneatur statim parere. De vtroque dubio possunt videri Ioannes Andreas in cap. *cum singula.* de præbend. in 6. Panormitan. aliique Doctores in c. *monachi.* & in cap. *quod Dei.* de statu monachorum. Ex quibus breuiter dicendum est ad priorem partem, quando Ecclesia est pleno iure subiecta monasterio, regulariter loquendo, beneficium regulare illius esse manuale. ita fumitur ex Panormit. dicto cap. *monachi.* in fine. & ex Rebuff. tracta. de pacificis possess. numer. 279. vbi refert alios. Et probatur, quia monachus per tale beneficium non eximitur ab obedientia sui Abbatis; ergo tenetur illi parere; nam cum non habeat velle nec nolle, non potest reuocationi eius resistere; ergo tale beneficium manuale est. Dices, in hac ratione peti principium, quia hoc est quod inquirimus, an tale beneficium sit manuale. Respondetur non peti, sed ex ipsa conditione status religiosi ostendi, quando Ecclesia est pleno iure subiecta monasterio, etiam monachum beneficiarium eius debere esse plenè subiectum Prælato monasterij. Et confirmatur, quia beneficia regularia ex suo genere, & ratione talis status, non sunt ita firma, & perpetua, sicut beneficia sæcularia, argumento cap. *per tuas.* in fine de Simonia; ergo si alioquin accedat subiectio Ecclesiæ pleno iure, meritò censetur tale beneficium esse manuale. Intelligendum autem hoc est, nisi contrarium aliunde constet, vel ex institutione beneficij, vel ex recepta consuetudine, vel ex priuilegio concesso ipsi Ecclesiæ, vel beneficio; nam si sit tantùm concessum personæ, non mutat naturam beneficij, sed impedit effectum in tali persona, vt statim explicabimus. In illis autem casibus beneficium ipsum erit perpetuum, vt notauit Nauarr. Comment. 2. de regular. numer. 6. quia non repugnat habere hanc conditionem, etiamsi regulare sit, & in Ecclesia pleno iure subiecta; ergo potest illa conditio, vel consuetudine acquiri, vel à principio poni, vel à Pontifice concedi; neque enim illa conditio iniqua est. oportet tamen, vt de aliquo ex prædictis titulis sufficienter constet. Quod ergo dicimus, solùm est, quamdiu oppositum non constat, seu sufficienter probatur, tale beneficium præsumi manuale. Quid autem dicendum sit, quando Ecclesia non est pleno iure subiecta, paulo post videbimus.

Hinc ad alteram partem respondetur facilè, teneri monachum obedire Prælato reuocanti illum, quia Prælatus vtitur iure suo, & alter est illi subiectus. Et quidem si Prælatus id faciat ex causa, non solùm validè, sed etiam licitè id facit ex omnium sententia, quia tunc rationabiliter vtitur sua potestate. Causam autem rationabilem esse intelligo, non tantùm culpam aliquam beneficiarij, sed quācunque vtilitatem, vel commoditatem sufficientem religionis, aut Ecclesiæ, quia hæc mutatio, seu reuocatio non est pœna, neque actus iustitiæ vindicatiuæ, sed prudentis gubernationis, & iurisdictionis, quam Prælatus habet in subditum. Si autem Prælatus reuocet huiusmodi subditum sine causa, quidam dicunt illicitè agere & posse subditum coram maiore Superiore conqueri. ita significat Innocentius in cap. *insinuantes.* qui clerici, vel vouentes. numer. 2. *Si Superior* (inquit) *vellet ex malitia remouere illum à loco, posset suppl. care Superiorem, & Superior eum audire deb. ret ad similitudinem seru.* Expressius Rebuffus referens alios tractatu de pacificis possessionibus. numer. 275. vbi plura de his beneficiis tradit. Ex eisdem tamen Authoribus colligitur, non posse huiusmodi religiosum sua authoritate resistere Superiori reuocanti illum; neque ex solo defectu causæ posse veluti ex iustitia postulare coram superiore Prælato, vt non reuocetur, sed solùm proponere, aut supplicare, vt ait Innocentius. Præterea existimo maiorem Prælatum non teneri, etiam ex prudenti regimine reuocationem impedire, nisi ei constiterit ex malitia fieri, quia secluſa extrinseca deformitate, reuocatio religiosi ad claustrum est valde vtilis, & vicissitudo illa est moraliter necessaria, ad bonum religionis, ne per longam consuetudinem existendi extra claustrum amittat religiosus cōsuetudinem etiam obediendi, & alios religiosos mores. quapropter nisi aliunde constet malitiā interuenire, vel scandalū generari, aut infamiā, reuocatio illa potiùs sustinenda est à superiori Prælato, quàm cassanda. Denique

XXI.

XVIII. *Religiosus beneficiatus.*

consulendam etiam in hoc censeo consuetudinem, nam si vsu receptum sit, vt reuocatio saltem intra aliquod tempus non fiat sine causa, & aliter facta cedat in infamiã religiosi, tunc iniquè ageret Superior, reuocando subditum cum eius infamia, nec superior Prælatus id permittere debet. Vide Nauar. Comment. 2. de regularib. num. 65. versicul. *Ad octauum.*

Quid dicendum de beneficiariis regularibus habentibus beneficia regularia, non tamen suæ religioni pleno iure subiecta.

XXII. *Ad collationem horum beneficiorũ duorum voluntas concurrit.*

Ex his facilè intelligitur quid dicẽdum sit de beneficiis regularibus, quæ non subsunt pleno iure potestati Prælati, vel monasterij; nam quatenus hęc beneficia regularia sunt, possunt conferri religioso, sine dispensatione speciali, quia iam sunt ex propria conditione pro religiosis deputata, vt dixi. Quatenus verò talia beneficia non subsunt pleno iure religioni, dari non possunt religiosis per solam voluntatem Prælati regularis, quia si voluntas eius sufficeret, haberet plenum ius in collatione talis beneficij; si ergo ius plenum non habet, ideo est, quia pendet ab Episcopo, vel alio simili Prælato quoad institutionem, vt notauit Nauar. Duplex ergo voluntas ibi concurrere debet, scilicet Prælati regularis, sine cuius consensu nullus religiosus potest ad aliquod beneficium transire, vt est frequens in iure 16. q. 1. & 18. q. 2. & tomo præcedenti tractando de obedientia latè dictum est; & præterea voluntas Episcopi, cui talis Ecclesia subiecta est. In quo etiam obseruandum est, religiosum tantùm posse transire ad beneficium regulare sui ordinis, iuxta cap. *cum singula.* de præbend. in 6. quia neque prorius Prælatus potest dare subdito licentiam transeundi ad beneficium alterius ordinis, cum non possit monachus locum habere in diuersis monasteriis, nec etiam Episcopus potest beneficia pro tali ordine seu monasterio deputata aliis tradere. Denique licèt monachus possit ad huiusmodi beneficium transire, specialiter tamen & maximè illi prohibetur, ne plura possit habere, vt in dicto cap. *cum singula.*

XXIII. *Sola voluntate prælati non potest religiosus amoueri à tali beneficio.*

Igitur de monacho sic translato longè aliter iudicandum est, quàm de habente beneficium tantũ manuale, quia quando Ecclesia non est pleno iure subiecta religioni, beneficium eius licèt regulare sit, non est manuale sed perpetuum, quia religiosus in illo semel constitutus non potest ad nutum sui Prælati amoueri; sicut enim non potuit per solam voluntatem Prælati prouideri, vt dictum est, ita nec priuari potest. Dices, semper religiosus pendet à voluntate Prælati; vnde potest argumentum retorqueri, quia in principio solus dissensus Prælati impediret receptionem beneficij; ergo etiam postea sufficit ad impediendam retentionem: nam licet plures causæ simul requirantur ad aliquem effectũ, cuiuscumque tamen defectus sufficit ad illius destructionem. Respondetur, consensum Prælati postulari in principio ad receptionem talis beneficij, non vt causam per se illius, sed vt conditionem necessariam, & ideo non immutare naturam talis beneficij, sed potiùs illi accommodari. Est autem natura beneficij vt sit perpetuum, quæ conditio ex speciali ratione mutatur, seu deficit in beneficiis regularibus pleno iure subiectis religioni, quia illa per se debent tantùm ex voluntate Prælati regularis, & aliunde obedientia religiosa postulat illum modum subordinationis. Quando ergo beneficium non ita pendet à Prælato regulari, ex se perpetuum manet, & Prælatus ipse, quando prębet consensum, vt suis subditis de illo prouideatur, consequenter consentit, vt perpetuò tali Ecclesię adscribatur, quia concessio rei facta censetur iuxta illius qualitatem, vt notatur in Clement. vnica de supplenda negligentia Prælatorum, cum Glossa ibi verbo *monasteriorum.* Cedit ergo Prælatus tunc iuri suo, & ideo non potest postea sua voluntate reuocare religiosum, neque ille tenebitur parere, donec iuridicè beneficio priuetur ex legitima causa ab habẽte potestatem.

XXIV. *Nauarrus.* *Prælatus regularis non potest reuocare beneficium regulare à iugo regulæ.* *Nauarrus.*

Atque hinc infertur cum Nauarro dicto Comment. 2. de regular. numer. 6. religiosum translatum ad tale beneficium, durante eo statu manere liberum ab obedientia Prælati, & consequenter etiam à iugo regulæ. argumento cap. vnici 18. q. 2. & omnium, quæ suprà dicta sunt de regulari translato ad Episcopatum, & quæ statim dicemus de translato ad beneficium sæculare, nam quoad hoc æquiparãtur, quia in hoc conueniunt, quòd omnino separãt religiosum à corpore religionis, & perpetuò illum dedicant, & vniunt Ecclesiæ cuius est beneficium. Præterea, ille incipit esse subiectus Episcopo, seu ordinario talis Ecclesiæ, & debet perpetuò sustinere onera talis Ecclesiæ, & illi inseruire, & ideo meritò manet exemptus ab actuali subiectione suæ religionis, & consequenter etiam ab accidentalibus obseruantiis eius.

XXV. *Quando portio canonica dicitur debita episcopo.*

Vnde etiam fit, vt in his etiam, quæ ad paupertatem pertinent, differat ab habente beneficium manuale, & conueniat potius cum Episcopo. Nam vndecumque acquirat per successionem hæreditariã, vel alio modo, non monasterio sed Ecclesiæ suæ acquirit, ideoque administrationem eorum retinet & vsum, cum subordinatione tamen ad suum Episcopum, in quo solùm differt ab Episcopo regulari. Idemque Nauarrus censet, de regulari cui Papa cõcedit ad vitam suam beneficium regulare, etiamsi illud alias esset ad nutum auferibile, quia licèt per talem concessionem natura beneficij non mutetur, tamen in tali persona accipit perpetuitatem, estque communis sententia Canonistarum vt intelligi potest ex Felino in c. *in nostra.* de rescriptis in fine. Ioanne Andrea, Dominico, & aliis in cap. *cum singula.* de præbendis in 6. Panorm. in c. *porrecta.* de confirmatione vtili, vel inutili, & in c. *nisi essent.* de præbendis n. 12. Quia per confirmationem Papæ censetur religiosus fieri obedientiarius Papæ, & beneficium cẽsetur plenè illi concedi. de quare plura videri possunt in Rebuffo dicto tractatu de pacificis possessoribus. n. 279. & sequentibus. Et hactenus de beneficiis regularibus.

Quid denique dicendum de beneficiariis regularibus habentibus beneficia sæcularia.

XXVI. *Regularis aliquando fit parochus.* *Papa non transfert cum singula. ad beneficia sæcularia.*

De sæcularibus beneficiis breuius potest res expediri, suppositis his quæ diximus. nam in primis ordinario iure, non potest regularis transire ad beneficium sæculare sine dispensatione Pontificis, etiam de licentia sui Abbatis, quia iuxta generalem regulam iuris, beneficia regularia regularibus, sæcularia sæcularibus danda sunt, argumento cap. *cum singula.* & cap. *cum de beneficio.* de præbend. in 6. & cap. *nullus.* de electione in 6. quibus locis Doctores id notant, & ex natura, seu institutione talium beneficiorum, est per se manifestum. Sumitur denique ex cap. *monachi.* de statu regularium; nam licèt ibi directè solùm prohibeantur monachi, ne singuli per villas vel oppida in Ecclesiis constituantur, tamen consequenter prohibentur habere beneficia sæcularia; quia, si illa habeant, consequenter possunt soli, & sine sociis habitare, vt ibi omnes notant, & ideo illam prohibitionem intelligunt de beneficiis manualibus; vnde in regularibus etiam perpetuis constitui possunt sine dispensatione; in sæcula-

sæcularibus autem minimè, vt ex Cardinali & aliis notat Rebuffus in practica tit. de dispensatione cum regularibus n. 5. & 6. & 7. Ratio etiam ex parte ipsorum beneficiorum est, quia beneficia illis debent conferri, quibus vel iure, vel consuetudine sunt destinata; Ex parte verò personarum est optima congruentia, quia religiosus status per se non ordinatur ad huiusmodi ministeria clericorum sæcularium propria, & ideo nisi beneficia speciali ratione ad religionem pertineant, non debent monachi se illis immiscere; vnde in cap. *super eo.* de regul. dicitur, *neque amplius in Ecclesiis sæcularibus debent assumi, nec contrà votum quod domino fecerunt, venire probentur.*

XXVII. Multi verò Doctores excipiunt ab hac generali regula beneficia parochialia, vel quæ curam animarum habent annexam, & consequenter regulam solùm procedere in beneficiis simplicibus, præbendis, Canonicatibus, dignitatibus, &c. ita sentit Panormit. in cap. *quod Dei timorem.* de statu regular. numer. 5. & sequentibus, cum gloss. ibi, & glossa in Clement. 1. de electione verbo *sæcularis.* idem tenet Hostiensis in dicto cap. *quod Dei timorem.* n. 8. & sequenti, & in summa tit. de statu regular. §. *Vtrum.* Fundamentum est, quia religiosus potest sine dispensatione transire ad Episcopatum propter curam animarum. Contrariam verò sententiam tenet Calder. & multi alij, vt suprà refert Panormit. Quibus non parum fauet per argumentū ab speciali Clem. 1. de electione. ibi, *Per hoc autem, quin religiosus in Episcopum sæcularis, vel cuiuslibet regularis Ecclesiæ licite possit eligi, non intendimus prohibere*; ergo significat superiorē prohibitionem extendi ad omnem Ecclesiam sęcularem, sola Episcopali excepta. In quo etiam est specialis ratio propter perfectionem status Episcopalis: vnde Episcopatus quasi abstulit à beneficio sæculari, & regulari, ideoque non comprehenditur sub regula data. At beneficium curatum communiter est sæculare, & tale esse præsumitur, nisi oppositum probetur, ideoque generalis regula in eo seruanda est, vt regulari dari non possit, sine dispensatione. Quare hæc posterior opinio videtur magis vsu recepta, vt intelligitur ex Rebuffo suprà numer. 7. & ex Quintiliano Mandosio de signatura gratiæ, tit. *dispensatio pro obtinendis beneficiis*, & in ea seruanda sunt priuilegia, & leges singularum religionum.

Suppositā autem translatione legitima religiosi ad beneficium sæculare, quoad paupertatem, idem iudicium de illo est, quod de translato ad Episcopatum, seruata proportione; nam acquirit suæ Ecclesiæ, quocunque titulo acquirat, habet tamen dū viuit, administrationem talium bonorum. Deinde quoad obedientiam liber est à Prælatis religionis, nec potest ad eam reuocari, nec tenetur in suo regimine eis parere, sed Episcopo, nec etiam tenetur habere socium religionis, vt docent glossa, Panorm. & alij Doctores suprà citati in cap. *monachi.* & in cap. *quod Dei timorem.* de statu regula. Dēnique in rigore præcepti & legis, non tenetur seruare particulares obseruantias suæ religionis, licèt ex consilio illas seruare debeat, vt significatur in cap. *quod Dei timorem.* de statu monach. iuncto cap. *volentes.* eodem titulo, & quæ suprà de Episcopo regul. diximus. Nam quoad hoc procedit eadem ratio separationis perpetuæ talis personæ à corpore religionis, ex qua nascitur exemptio ab actuali obedientia, & legibus eius. Hæc autem, quæ diximus, locum habent in propriis beneficiis, nam de pensione longè diuersa ratio est, nam ex vi illius etiamsi per dispensationem Apostolicam habeatur, nō liberatur quis ad obedientia religionis suę, nisi tantùm quoad administrationem talis pensionis, quoad reliqua ergo religiosis obligationibus subiectus manet, & suo monasterio acquirit, vt bene notauit Nauar. Comment. 4. de regular. num. 68. & seq. vbi plures differentias respectu religiosi constituit inter pēsionem, & beneficium, quas extendit etiam ad pensiones perpetuas, quæ præstimonia appellantur, quæ in eo videri possunt: censeo enim principia à nobis posita sufficere, & iuxta ea de illis omnibus esse iudicandum.

XXVIII. *Translatus ad tale beneficium acquiparatur translato ad Episcopat. quoad paupertatem, obedien. &c.*

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI PRIMI.

De varietate religionum in genere.

Cap. I. *An potuerit, vel debuerit esse in Ecclesia religionum varietas.*

II. *De diuisione vitæ religiosæ in solitariam & cœnobiticam, & vtra sit perfectior.*

III. *An militaris religio sub genere status religiosi propriè comprehendi possit.*

IV. *An militares religiones quæ de facto dantur comprehendantur proprie sub genere status religiosi.*

V. *De diuisione religionis in actiuam, & contemplatiuam.*

VI. *Quæ religio sit perfectior, actiua ne, an contemplatiua, an mixta.*

VII. *De diuisione religionis in clericalem, & monachalem simpliciter.*

VIII. *An recte diuidatur religio monachalis simpliciter, seu prout contradistinguitur à clericali, in monachalem presse, & in mendicantem.*

IX. *Quot sint ordines clericorum Regularium.*

X. *An religiones Monialium à virorum religionibus, atque etiam inter se distinguantur.*

XI. *De receptione, ac nouitiatu Monialium, earumque professione cum ceremonia veli.*

XII. *De obseruantia Monialium tam quoad substantialia vota, quàm quoad subiectionem erga prælat. ac regulam.*

TRACTA-